

ANNALES
SVLTANORVM OTHMANIDARVM,
A TVRCIS SVA LINGVA SRIPTI:

Hieronymi Beck a Leopoldstorf, Marci fil. studio & diligentia Constantinopoli aduecti MDLI, *Diuo Ferdinando Cæs. Opt. Max. D.D. iussuque Cæs. a Joanne Gaudier dicto Spiegel, interprete Turcico Germanice translati.*

IOANNES LEVNCLAVIVS NOBILIS Angriuarius, Latine redditos illustrauit & auxit, vsque ad annum CIↃ IↃ XXCVIII.

Cum omnium memorabilium, toto opere contentorum, acuratissime elaborati INDICIS *accessione;*

EDITIO ALTERA.

FRANCOFVRDI,
Apud Andreæ Wecheli heredes, Claudium Marnium, & Ioan. Aubrium:
M D XCVI.

INSTITUT
OSSOLINSKIEGO

IO. LEVNCLAVII AD NOBILEM AC MAGNIFICVM DOMINVM HIERONYMVM BECK A Leopoldstorf, Cæs. Maiest. Cameræ aulicæ consiliarium, in hos annales præfatio.

QVIDEM *audire non semel ex te memini, vir magnifice, te peregrinatione tua suscepta, quum Romam anno Iubileo* M D L *adiisses, & Roma Venetias profectus, indidem triremibus maioribus ad Tripolim Syriæ adpulisses: Halepum, Damascum, Nazareth, S.S. Christi sepulcrum Hierosolymis, & in Arabia montem Oreb accessisse; peragrataque deinceps Ægypto, ab vrbe illius Alexandria mari traiecto, per Attaliam Pamphyliæ, Cotyaium, Phrygiæ, Prusam Bithyniæ, tandem Byzantium Thraciæ peruenisse. Byzantii vero, in amplissima Sultanorum Turcicorum sede regia, librum Turcica lingua scriptum, Othmanæ familiæ principum res gestas continentem, magno studio, nec nullo sumtu, fuisse consequutum: quem Diuo Ferdinando Rom. Cæs. pientissimo, anno Christi* M D L I *felici tuo in Austriam reditu, dono obtuleris; humiliter orato rege, vt publicæ vtilitatis causa in Latinam vel Germanicam linguam, vertendum iuberet. Post illa te, officiis negotiisque publicis obrutum, exiguam huius rei curam habuisse; quam tamen penitus haud abieceris. Elapso non exiguo tempore, quum nobilis vir, Vlricus Masch Wander a Cranigsperg, qui multis annis Diuo Ferdinando in cubiculo inseruiuit, filiæ suæ, Alphonso de Games in matrimonium collocatæ; sollemnes Viennæ nuptias celebraret: eum tibi, de illo libro diligentius sciscitanti respondisse; memoria se tenere, Cæsarem interpreti suo Turcico annales quosdam vertendi, exercendiq; eius gratia, tradidisse: habereq; se Turcicam historiam, lingua Germanica, manu scriptam. Hanc igitur anno* M D L X X X V I *ab illo tibi missam, quum ex interpretis, Ioannis Gaudier, dicti Spiegel, epistola procemiaca, versionem esse libri tui, magna cum voluptate agnouisses; statim exscribi iussisti. Fueram ego præcedenti tūc anno Constantinopoli Viennam reuersus; cui non indicasti tantummodo de repertis illis annalibus tuis: verumetiam non inuitus, quæ singularis in me tua est beneuolentia, mecum eos communicasti. Lubens hoc equidem perlegi, quumq; non parum, pluribus de causis, placerent:*

eosdem rogatu tuo Latine, vt in lucem editi nationibus exteris etiam vsui essent, transscripsi. Redeunt igitur ad te nunc typis expreßi chalcographicis Annales Turcici, tuo qui debentur studio, quod non tantum eos ex illis locis tecum adtulisti: verumetiam prope sepultos ab annis XXXVII, *& ipsos eripuisti rursus e tenebris, & latitantem alibi Germanicam quoq; versionem a blattis & tineis adseruisti. Qua de causa, quum libri ad nos perferendi primus auctor, idem perituri vindex & conseruator exstiteris: absq; iniuria tua, cuiusuis alterius præferre nomen annales ipsi nequeunt. Meam vero in expoliendis his laboriosam operam probaturum te, cum aliis sincere iudicantibus, sane confido. Quum enim vir clariß. Hugo Blotius I. C.* RVDOLPHI II. *Rom. Imp. desig. bibliothecarius, ex Augustali bibliotheca Viennensi potestatem mihi fecisset inspiciundi veri horum annalium archetypi, lingua litterisq; Turcicis exarati, in quo huius libri ad Ferdinandum Cæsarem tua manuscripta dedicatio cernitur, his verbis:*

Piissimo Ferdinando Rom. Hung.
Bohemorumque, &c. regi potentiss.
Hieronymus Beck a Leopoldstorf
Suæ Maiest. deditissimus alumnus
ex Hierosolymis ac monte Oreb
feliciter redux, librum hunc
Othmannorum res gestas ad nostra
vsque tempora continentem, D. D
animo deuotissimo MDLI:

equidem ad hoc archetypum, aliquot dierum labore Ioannis Gaudier interpretationem recensui, adiutus a Stephano Vngaro, Turcicæ, Arabicæ, Persicæq; linguæ gnaro, quem tu ipse nobis in hunc finem, ab hero suo, Illustri & Magnifico domino, Andrea Teüfel, libero Barone, Imperatori a consil. & præsidij ad Arrabonem Iaurini supremo præfecto, impetrasti. Mahumetanos annos ad Christianos redegi, quos etiam marginibus adscripsi: quod Ioannes Gaudier prætermisit. Supplementum adieci, quo gestæ res annis XXXVII, *vsq; ad annum præsentem, exponuntur. In hoc memorabilis exstat decennalis huius belli Persici descriptio, quod adhuc euentu dubio, studiis & odiis vtriusq; partis acerrimis, geritur. Huic adpendici succedit Pandectes historiæ Turcicæ noster, quo a Turcis tradita, cum nostrorum historiis Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis ita confero: nihil vt inexplicatum relinquam, ne iis quidem præteritis, quæ libri nostri manuscripti, multiq; superstites adhuc idonei nobis auctores, suppeditarunt. Idem Pandectes quam multa rara contineat, nec ante nos a quoquam prodita; cognoscere lectorem experiundo malumus, quam prolixius ipsi, non sine quorumdam inuidia, prædicare. Claudit opus in extremo Viennensis obsidionis historia, cum his omnino coniungenda, de causis, quas ibidem breui prooemio complexi sumus. Habes rationem totius commentationis, vir magnifice, quam si Zoileus dens quispiam, in hac ætatis nostræ licentia, rodere fuerit ausus: vt ipse, rerum Turcicarum peritißimus, tuendam suscipias, meque animi propensione solita complectaris, etiam atque etiam rogo.*

INDEX

INDEX AVCTORVM, QVI citantur in Pandectæ.

Abrahamus Bacſchaius Vngarus.
Abrahamus Ortelius.
Agathias Myrinæus manuſc.
Andreas Cambrinius Florentinus.
Antonius Bonfinius.
Antonius Geufræus.
Antonius Melienſis.
Augerius Busbequius.
Auguſtinus Curio.
Aythonus Armenius.
Baſilius Ioannes Heroldus.
Cedrinus integer manuſcr.
Chronica diuerſa manuſcripta, Græca, Latina, Germanica.
De ædificiis vrbis Conſtantinopolitanæ, liber m. ſ.
Emanuel Muſicius Athenienſis.
Franciſcus Sanſouinus.
Georgius Huſtius Illyricus m. ſ.
Georgius Pachymerius.
Iacobus Caſtaldus.
Ioachimus Cureus.
Io. Antonius Menauinus.
Io. de Plano Carpi.
Io. Martinus Stella.
Itinerariorum in Palęſtinam, liber Germanicus.
Karulus Cluſius Atrebas.
Laonicus Chalcocondyles Athenienſis.
Leo Imp. Aug. m. ſ.
Ludouicus Baſſanus Iadrenſis.
Marcus Paulus Venetus.
Martinus Barletius.
Martinus Cruſius.
Melchior Soiterus.
Natalis Comes.
Nicephorus Gregoras.
Nicetas Choniates.
Nicolaus Nicolaides Delphinas.
Nicolaus Sophianus.
Origines vrbis Conſtantinopolitanæ, liber m. ſ.
Paulus Iouius.
Petrus Bellonius.
Petrus Bizarus.
Petrus Gyllius.
Petrus Martyr Mediolan.
Philippus Callimachus.
Philippus Mornæus.
Prætor Græciæ, manuſcr.
Procopius.
Reinerus Reineccius.
Secretarius Sigiſmundi Malateſtæ.
Stephanus Broderithus.
Symeon Magiſter Officiorum, manuſ.
Tarcagnotæ hiſtoria.
Thomas Ebendorfus Haſelbachius, manuſc.
Thomas Porcaccius.
Thomas Spanduginus Cantacuzenus.
Vincentius Beluacenſis.
Wolfgangus Dreſſerus.
Zonaras.
Zoſimus Comes.
Zygomalas Protonotarius Græcus.

EPISTOLA PRAELIMINARIS AD DIVVM FERDINANDVM ROM. CÆSAREM, Ioannis Gaudier dicti Spiegel, Turcici interpretis.

Serenißime potentißime Rex, Domine clementißime:

VM non ita pridem Regia Vestra Maiest. librum Turcicum mihi commiserit, in quo ortus atque gesta Impp. Turcicorum describuntur: quem quidem Regiæ Vestræ Maiest. Nobilis, strenuus atque integerrimus Hieronymus Beck a Leopoldstorf ex itinere Hierosolymitano & Turcia rediens, obtulit: qui mihi a Regia Vestra Maiest. Germanice interpretandus, clementer demandatus: quod humiliter præstiti, eaque qua a Turcis scriptus est methodo, in idioma Germanicum transtuli. Licet vero idipsum libenter more & stylo Rhetorico effecissem: sed cum ab ineunte ætate, parum admodum literis humanioribus fuerim imbutus, atque huiusmodi in rebus minime versatus; certa tamen sum spei, laborem hunc exiguum Regiæ Vestr. Maiest. placiturum. Annotassem etiam simul quo tempore secundum annos salutis nostræ hæc gesta fuissent: verum cum anni Turcorum breuiores sint nostris, neque ipsorum anniuersarii dies, sicut apud nos Christianos, in idem tempus coincidant, licet etiam ipsi in anno menses 12. habeant: tamen hoc tantum ratione splendoris Lunæ; insuper scribunt ipsi dicuntq;, spatio triginta duorum annorum, secundum ipsorum computationem, cælum mobile seu firmamentum, suum absoluere cursum: id tantundem fere esset, cum nos Christiani triginta vnum, ipsi triginta duos annos scriberent nominarentque. Et quantumuis ex mea translatione computari non potest, quo tempore annorum Christi hæ Impp. Turc. res gestæ sint: attamen omnino Gubernatori, militiæ Duci, aut Capitaneo, cui cum inimicis Christiani nominis agendum, lectu operæpretium esse existimo. Hinc namque videre licet, quid politia aut animus Heroicus valeat, qualiterque magistratus erga proprii commodi, auaros atque superbos homines se exhibere remunerarique debeat; quale etiam detrimentum patriæ atque exercitui, ob inobedientiam, confusionem, perfidiam, superbiam, proprium commodum, oriri & accidere poßit. Propterea facile colligere hinc licet, cum moderni Impp. Turcici paruæ atque obscuræ familiæ, cum exigua manu in immensum creuerint, vti quidem ex historia hac intelligo, quod Asia, Græcia, Bulgaria, Arbanesia, Bosna, Seruia, non nisi propter inobedientiam, confusionem, perfidiam, superbiam, & rem priuatam, in tot calamitates atque manus inimicorum nominis Christiani inciderint: quod (proh Deum) hodierno adhuc die euenire videmus. Nam quæ alia est causa Christianæ deuastationis, quam inobedientia, perfidia, auaritia, superbia, & rei priuatæ studium? Nam hic propter suum commodum fauet Turcis, alter WeiWodæ: tertius, nulli obsequens, seipsum dominum censet. Vnde fit porro quod nos omnia bella erga Christiani nominis hostes instituta, minus prospere geramus, quam propter inobedientiam, confusionem, perfidiam, auaritiam, superbiam, & proprium commodum? Nos existimamus ipsos minime subsistere, rem nostram inconsiderate aggredimur, & proponimus nobis magnas opes ab ipsis acquirendas: primo congressu alacres atque animosi sumus, verum illico remittimus. Deus omnipotens suam dignetur nobis gratiam largiri, quo nos erga eiusmodi diuini nominis hostes dirigamus, superioribus & magistratui simus obsequentes, bonam politiam conseruemus, auaritiæ, superbiæ, & rei priuatæ, quantum æquum est, tribuamus; ne & nos tandem (quod Deus præcauere velit) sicuti nominatæ regiones in maxima damna veniamus, & posteritas nostra fidem atque religionem Diabolicam suscipere cogatur. Quod Deus in æternum nobis concedere dignetur. Amen.

Regiæ Vestræ Maiest.

Humillimus, obedientissimus seruitor,

& interpres Turcicus,

Ioannes Gaudier, aliâs Spiegel.

ANNA-

ANNALES SVLTANORVM OSMANIDARVM, AB IPSIS TVRCIS MEMORIAE PRODITI.

PRIMVS apud Turcos rerum potitus fuit Osman, qui patrem 1.
habuit Ertuculem. Hic filius fuit Soleimanis Scachi: Soleimanes, Cabielpis: Cabielpes, Cusulbugæ: Cusulbuga Bainderis: Bainder, Oicolucis: Oicoluces, Baisungeris: Baisunger, Bakis Agæ: Bakes Aga, Ciacis Agæ: Ciaces Aga, Toctemuris: Toctemur, Versaiobis: Versaiobes, Giokelpis: Giokelpes, Oguzis: Oguzes, Carachanis: Carachan, Cutluzeccis: Cutluzecces denique Lecrace patre natus fuit. Hi XVII. dumtaxat auctores huius familiæ literarum monumentis proditi recensentur. Ceteri, quorum ignota nomina, continua serie referendi veniunt ad Iaphetum, Nohæ filium. Ipsa quidem hæc
Oguziorum dicta familia, successione perpetua rerum apud Parthos potita fuit, 2.
hominesque fuere simplices & rudes: qui postea, quam primo religionem Mahumetanam fuissent amplexi, dominatus sui sedem in ciuitate Machanensi con-
stituerunt. Ceterum quo tempore Soleimanes Scachus Machanæ præerat rebus 3.
Parthicis, præpotens ille Zingis Chan ex regione Chitaia cum exercitu in Parthiam profectus est: ibique Belcham ciuitatem copiis locupletem, obsedit, cepit, diruit: totamque regionem Chorasanem populabundus diripuit. Erat id temporis Curisemes Scachus Belchæ princeps & Chorasanis, qui regno pulsus, cum suis aufugit, & in itinere periit. Eius in locum successit Vgnan Chan filius, qui copi-
as paternas Bagadatim versus duxit: quo quum peruenisset, vrbem occupauit, in- 4.
colas occidit, regionem vniuersam sibi suisque vindicauit. Id vbi Zingis Chan in-
tellexisset, armis eum persequutus, in suam potestatem redegit. Oriundus ex fa- 5.
milia Selgucis Sultanus Aladines, e Parthia profugus, in regionem Ionan, quæ Caramania modo dicitur, peruenit: iisque locis occupatis, & instaurata vrbe Siuasta, regia cum potestate præfuit. Quum autem in hunc modum Zingis Chan Parthiam ageret, ferret: etiam Machana funditus euersa fuit, quæ id temporis imperio Soleimanis Scachi parebat. Is Tatari violentiæ cedens, & ipse cum suis migrauit, inito consilio inuadendæ Romaniæ: quod inaudisset, iis in locis bella geri,
& armis rem parari posse. Quapropter relicta Parthia, Erzingam sese contulit: vn- 6.
de in Romaniam penetrans, Amasiam peruenit, multis & magni pretii potitus spoliis. Conuerso deinde itinere, Chalepum adiit: in qua profectione delatus ad opidum, quod Iaber dicitur, ad Euphratem fluuium castra metatur. Erat heic eis transiiciendus Euphrates, sed vadum nullum inueniebant, quod essent homines omnino rudes & rerum imperiti. Quum equorum natatu transmittendum amnē placuisset vniuersis, primus Soleimanes Scachus flumen ingressus, & aquis obrutus, exspirat: quem magna quæsitum diligentia, tandemque repertum extrahunt, ibidemque tumulo mandant. Erant huic Soleimani Scacho filii tres superstites, quorum vni nomen Sungursengis, alteri Gundogdis, tertio Ertucules, qui filium habuit Osmanem. Exstincto patre, castra fratres hi promouent, ac propter Euphratem, aduerso flumine profecti, tamdem ad campos Passonios perue-
niunt. Iis in locis Ertuculi Osmanis patri, cum quadringentis mapalibus, quæ pro 7.
more gentis, de loco in locum promoueri transferrique possunt, subsistere libuit: reliquis duobus fratribus in Parthiam redeuntibus. Hæsit ibidem ad aliquod tempus Ertucules, varie finitimorum iniuriis & rixis exercitus. Denique rumor
ad eum perfertur, Sultanum Aladinem, e Parthia profugum, in Romania com- 8.
plures prouincias sui iuris fecisse, adeoque magno potitum imperio. Erant Ertuculi tres filii, Gundus, Sarigates, & Osman. Vbi, quo in statu res Aladinis essent,

Ertucules accepiſſet: non magna conſultationis interpoſita mora, filium Sarigatim ad eum ablegat; oratum, vt aliquem ſibi locum concederet, quo in loco ſe cum ſuis ſuſtentare poſſet. Aladines huic poſtulato lubens adſentitur, eiſque regi-
9. onem attribuit, tam æſtiuis, quam hibernis aptam menſibus. Id temporis natio quædam aduerſus Sultanum Aladinem arma ſubito mouerat, contra quos dum
10. ſuis inſtructis ille proficiſcitur: interea Ertucules cum filiis, Sarigati & Oſmane, verſus Engurim ſeſe confert: eoque loco ſibi ſuiſque conſtituta ſede quadam, ac domicilio, finitimos Græcos perpetuis excurſionibus & rapinis infeſtare non de-
11. ſiit. Tandem rebus humanis Ertucules exceſſit, quum ſuis ad LII annos præfuiſſet: mortuus anno Mahumetano DCLXXXVII.

Christiano 1289.

De Oſmanis natiuitate.

12. ACCIDIT aliquando, vt feſſus Ertucules interdiu ſemet ad quietem componeret. Ibi tum ei ſomnium ſe quoddam obtulit, quo viſo fuit experrectus. Mox hinc & inde rem cogitabundus expendens, corpus abluit, preces ſuas abſoluit, habituque mutato Coniam profectus, vrbem ingreditur. Agebat iſtic vir auctoritatis ex doctrina maximæ, cui nomen Edebales, operum effector & prodigiorum admirabilium, in quem coniecti erant omnium oculi, quod eos in lege Mahumetana inſtitueret, ac facultates ceteroquin ampliſſimas poſſideret. Etiam Sultanus ipſe, quem diximus, Aladines plurimum ei tribuebat. Hunc vbi conueniſſet Ertucules, vt ſomnium illi ſuum exponeret: Venerande vir, ait, per quietem viſus ſum videre ſplendorem Lunæ, prodeuntem e ſinu tuo, qui meum in ſinum penetraret. Eo quum delatus eſſet, ex vmbilico meo mox enatam fuiſſe arborem, quæ regiones aliquot, ac prææltos montes, latoſque campos vmbra ſua tegeret. Ad ipſas autem radices arboris perennes aquas emanaſſe, quibus vineæ paſſim, & horti rigarentur: ac ſecundum hæc, experrectus fui. Poſteaquam diu multumque ſemet Edebales, qui a ſuis vir ſanctus habebatur, ob interpretationem ſomnii torſiſſet: tandem, oratione ad Ertuculem conuerſa, Naſcetur tibi filius, inquit, vir optime, cui nomen erit Oſman. Is bella plurima geret, ac poſteri tui deinceps reges, terrarumque principes erunt. Mea quoque filia nuptura eſt Oſmani, ex qua procreabit ille liberos, qui regiam ad dignitatem peruenient, ac populis cum imperio præerunt. Secundum illa natus fuit Oſman, qui quum adoleuiſſet, Mahumetani vatis illius filiam duxit vxorem, de qua natus eſt ei filius Vrchan. Quumque prouinciis aliquot occupatis, principatum ſibi conſtituiſſet: partem ditionum inter duces militares, qui ea in loca cum Ertucule patre venerant, liberaliter
13. diſtribuit: a quibus illæ regiones hodieque nomina ſua ſortitæ ſunt. Itidem Vrchani filio ditiunculam, cui nomen Chiſar Sangagi, & cognomen Inunge,
14. conceſſit. Deinde natus eſt Oſmani filius alter, Alis baſſa: quem perpetuo ſecum eſſe voluit. Rebus hoc modo conſtitutis, pater & filius Vrchan, coniunctis copiis, arma in Chriſtianos expediunt, omnia late populantur, agros eorum occupant, magnam hominum multitudinem vtriuſque ſexus capti-
15. uam abducunt. Vi etiam adhibita, ciuitatem Iſnicam, cum vicinis opidis & arcibus, in poteſtatem redigunt, diripiunt. Qui tum temporis Teggiur ſiue magiſtratus erat Pruſæ, adiunctis ſibi compluribus aliorum auxiliis, & coacto milite ſuo, de profligandis Turcis cogitare cepit. Igitur hoc magnis cum copiis in Turcos ducente, minime conſternatus Oſman, animo inuicto Chriſtianis obuiam prodit. Ad manus vbi ventum fuiſſet, ſtrenue dimicatum vtrimque. Cæſi fratres Oſmanis eo prœlio, Gunduselpes & Aidogdis, ac ſecundum viam publicam ad fines Dobmuris ſepulti. Oſman, fratribus licet amiſſis, tamdem
16. tamen victoria potitus eſt. Teggiur, Edrenoſius & Pruſæus, inita fuga, Pruſam delati, ſemet in vrbem includunt. quos a tergo cum ſuis inſequutus Oſman, in itinere opidum Vlubadam militari corona cingit, cuius Teggiur mox certis condicionibus cum eo tranſegit. Hinc Pruſam cum exercitu properans, vrbis obſidionem molitur. Quumque vi admota, nihil effecturum ſe videret ad eius expugnationem: primum in aduerſa vrbi parte, iuxta thermas, quæ Caplice

Turcis dicuntur, vallo ducto, munimentum pro suis erigit, cui fratris Gundusel-
pis filium Agdemurem præficit, hominem rei bellicæ peritissimum, adiun-
ctis ei militibus egregiis. Inde munimentum aliud excitat versus eum mon-
tem, quem Geschisdage, hoc est, montem monachorum vocant. Illius cu- 17.
ram Belebanzuco cuidam ex suis, viro strenuo committit. Hoc modo duo-
bus hisce munimentis exstructis, & actis aggeribus ac fossis, ciuitatem obsessam
tam arte clauserunt: vt nemini vel accessus ad eam, vel exitus pateret: atque inte-
rim agrum omnem in potestatem suam redegerunt, nihil vt obsessis, præter
ipsam vrbem, reliqui facerent. Dum isthæc durat obsidio, cum parte exer-
citus Osman Gases ipse Neapolim, quæ Genischeher lingua Turcica dicitur,
contendit. Eius viciniæ Christiani omnes, coactis copiis suis, cum Osmane
confligunt: sed Osman prœlio superior, vniuersa illa regione potitur. Ea verò
Turcicorum militum, qui de spoliis opulenti euaserant, præsidium accepit, abs-
que prouincialium damno. His rebus ex animi sententia confectis, Vrchanem fi-
lium ad expugnandam Prusam ablegat. Horum militum accessione adauctis
Turcorum castris, grauior inclusis esse cepit obsidio. Quamobrem viribus ob-
sessorum exhaustis, quum omnis iam commeatus defecisset, ac nihilominus ipsi
tam noctu, quam interdiu, in armis esse, propugnandæ ciuitatis causa, cogeren-
tur: tandem ipse Teggiur, cui nomen Iussuphes, pactis interuenientibus, Vrcha-
ni Prusæ deditionem fecit. Is adeo religiose pactis conuentis stetit, vt hosti absque
vllo impedimento & iniuria, cum vxore, liberis, facultatibus vniuersis, abeundi
potestatem faceret, ne manguro quidem ablato: statimque patrem, Osmanem 18.
Gasem, de Prusa in deditionem accepta, certiorem reddidit. Occupata fuit ab
Vrchane Gasi Prusa Mahumetani calculi anno DCCXXVI. Osman ipse tum Christiano
temporis quiescens, occupationi Prusæ non interfuit: partim tumore cruciatu- 1327.
que pedum impeditus, partim quod se superstite filium Vrchanem aliquid forti-
ter agere cuperet, ad excitandos in eo generosi animi spiritus. Tamdem exactis in
imperio XXVIIII annis, Osman Gases vitam cum morte commutauit. Eius locò
rerum administrationem consequutus est Vrchan filius, anno Mahumetanò
DCCXXVII. Ante mortem præcepit, vt Prusæ in argentea tumba concamerata C. 1328,
conderetur: sed vulgo ad Sugutzucam, qui locus a salice nomen habet, conditus 19.
existimatur.

Quum primum Vrchanes imperium auspicatus fuisset, duces veterani,
quotquot ex Parthia cum ipsius auo in eas terras venerant, nimirum Cugurelpes,
Rachman Gases, & Accecoza, Gerlensem agrum cum Bolensi occupatum sui iu-
ris fecerunt. Sed iis non multo post exstinctis, Vrchan ditiones illas filio suo Solei-
mani bassæ possidendas, nomine Sangiacatus, dedit: itidemque regionem alte- 20.
ram non magnam, quam Inungen vocant, alteri filio concessit, cui nomen Mura-
tes Chan Gases. Hunc enim minorem natu filium habebat. Inde recuperatam Is-
nicam præsidio imposito muniuit, & Ecclesias Christianorum in ea demolitus, a-
liquot ex illis in messitas siue templa Mahumetana conuertit, adiunctis scholis &
xenonibus. Superest adhuc hodie medressa quædam Isnicæ, (sic scholam cum
xenone coniunctam vocant) ab ipso condita. Erat inter alios quidam Cara Me-
sites, habitus pro viro sancto, cuius curæ commissa fuit omnis ea prouincia;
militibus in pagos circum Isnicam distributis: vt illam viciniam aduersus Con-
stantinopolitanas copias, & earum grassationes, tuerentur. Agbassæ regionem
Candriam adsignauit, cuius etiam nunc superstes est familia. Quum hoc modò
prouincias, quas ab se bello captas Osman Vrchani filio reliquerat, inter suos Vr-
chan partitus esset: omnium consensu rerum ei summa, ceu legitimo Sultano, de-
lata fuit. Quibus peractis, Alim bassam, fratrem suum, ad se vti veniret, arcessit:
qui ad eum profectus, Nulla mihi ditione opus est, mi frater, ait: statimque factâ
cessione, quam a patre ditionem acceperat, Vrchani Gasi fratri sponte tradidit &
commendauit. Certabant id temporis fratres inter se mutuis officiis, & honorem
alter alteri deferebat. Alis ipse bassa quodam tempore compellato fratre Vr-
chane: Mi frater, inquit, exercitus tui magnopere iam aucti sunt, & Mahume-

tana religio non parum incrementi ſumſit. Excogita rationem aliquam obſecro, qua fieri poſſit, vt tui milites ab extraneis & peregrinis diſcernantur. Ad ea reſpondens Vrchan Gaſes: Fiat, quod ſuades, ait. equidem tibi obtempero. Tum A-
21. lis baſſa: Præcipe mi frater, ſubiicit, vt vniuerſi milites tui zercolas rubeas geſtent, eoque ſigno toti mundo noti ſint: tu vero zercolis albis vtitor. Non multo poſt conuenit Vrchan Gaſes religioſum quemdam Mahumetanum, cui nomen Chazis Bectaſes: atque is albo pileo capiti eius impoſito, illiuſmodi tegminis vſum adprobauit, & a poſteris retineri iuſſit. Quodque adeo Genizari, qui Sultani Turcici ſclopetarii ſunt, etiam nunc eiuſmodi pileis vtuntur: id ab illius temporis conſuetudine profectum, in hodiernum vſque diem durat. Erant eius ætatis homines ita comparati, vt frater conſilia ſua cum fratre communicaret: quique rectiſſime conſuluiſſet, in eius ſententiam lubens alter ibat. Nulli mutuis ſe parricidiis fratres e medio ſuſtulerunt ante Baiaſitis Chanis imperium, quem Gilderunem adpellauerunt: ſicuti deinceps indicaturi ſuo loco ſumus. Idem Vrchan Gaſes id temporis in regionibus imperio ſuo ſubditis domos immunes atq; prædia deſcribi iuſſit, vti videlicet vnus ex quolibet prædio mitteretur, qui per vnius anni ſpatium in regia quoſuis iniunctos ſibi labores ſuſciperet. Eos adpellari placuit Iaias, hoc eſt, pedites. Quodque tales adhuc in regia reperiantur, qui labores eiuſmodi obeunt: ex Vrchanis Gaſis inſtituto ceptum, adhuc in vſu eſt. Ceterum nanctus Vrchan Gaſes quietam vrbis Iſnicæ poſſeſſionem, imaretum in ea condidit, hoc eſt, templum Mahumetanum, cum ſchola & xenone: quo quidem in xenone cibi coquuntur, & in egenos diſtribuuntur, præſertim in eos, qui litteris operam dant, & qui peregrinantur. Atque hoc in imareto ſiue xenone cibos Vrchan ipſe diſtribuiſſe traditur. Secundum hæc Soleimanem baſſam filium Iſnicæ præfecit, qui vicinis opidulis Geniſcheheri Goinucæque grauis eſſe non deſinebat. Pruſę vero ſangiacatum conſequutus eſt ab eo Murates Chan Gaſes, filius natu minor. Nihilo minus Vrchan ipſe velut inſpector imperii totius manſit. Soleimanes baſſa, prę-
22. fectus Iſnicæ, Geniſchehere Goinucaque potitus eſt. Eorum locorum incolæ Chriſtiani, perſpecto ipſius ingenio miti & humano, vniuerſi facti ſunt Muſulmani: omniaque opida ſita in iis finibus, eius ſe poteſtati ſponte permiſerunt. His re-
23. bus intento Soleimane baſſa, patri eius Vrchani complures ciuitates, Caraſe, Bale, Coſre, Bargama, Edremitum, ſeſe dediderũt. Inde cum copiis Vlubadam verſus mouit. Nam eius opidi Teggiur, qui ſuperioribus annis cum Turcis tranſegerat, iam violata fide, ab eorum amicitia diſceſſerat. Quum autem ſe peti a Turcis animaduerteret, manus ipſe ſibi adtulit. Dum hæc iſtic gererentur, Soleimanes baſſa in Græciam tranſiicere ſtatuit: qua quidem occaſione Gallipolis a Turcis capta fuit. Nam forte Soleimanes in regione, quam non ita pridem ſui iuris fecerat, hinc inde obequitabat. Superſunt autem in iis locis rudera ſiue veſtigia quædam ædificiorum admiranda, quæ iſtic ab excidio Troiæ in hunc vſque diem manſerunt. Illa, quum eo veniſſet, cum ſtupore quodam adſpiciens, tacitus & cogitabundus ad aliquod temporis ſpatium ita ſubſtitit: vt nihil omnino ad quemquam proloqueretur. Quamobrem Ezes begus, tandem ſe conuertens ad Soleimanem: Mi Chan, ait, quid iſtuc nouæ rei eſt? quænam tibi ad animum accidit prodigioſa cogitatio? Tum Soleimanes baſſa: Mecum, inquit, animo voluo, quonam modo mihi tranſmittendum hoc mare ſit, vt interim Chriſtianos conatus iſte meus lateat. Quæſo te, qua via rem adgrediemur? hæ cogitationes meæ ſunt. Ad ea mox Ezes ac Faſil begi: Domine, ſi per te licebit, inquiunt, nos duo fretum hoc tranſiiciemus: tentaturi, num aliquid a nobis effici poſſit. Vbi vero, ſubiecit Soleimanes, tranſiecturi eſtis? Locus heic quidam eſt, inquiunt, vbi facilis eſt tranſiectio, ex interuallo litoris vtriuſque non magno. Quum id Soleimanes eis vt facerent, permiſiſſet: locum ipſum adeunt, trabes ac ligna colligunt, ratem conficiunt, trans fretum noctu in aduerſum litus adpellunt, per vineas ſeſe abdunt, idoneum quemdam inſtituto ſuo Chriſtianum capiunt. Eum vero celeriter abreptum, ratique impoſitum, hero ſuo Soleimani, ſuperato rurſum freto, ſiſtunt. Is hominem benigne excipere, veſtitu nouo donare, muneribus aliis delenitum interro-

terrogare: ecqua via ſit in opidum aduerſum perueniendi, Chriſtianis inſciis &
imprudentibus? Mox ille: Ducam vos equidem, ait, per eiuſmodi viam, vt a ne-
mine conſpiciamini. Quo intellecto, colligari complures arbores Soleimanes
imperat. Dictum, factum. In eam ratem, ſumma vſus celeritate, cum LXX vel
LXXX ſelectis militibus inſilit, ac noctu tranſiicit. Magna deinde ſollertia du-
cuntur a captiuo Christiano ad caſtrum Zemenicum, in cuius aditu quidam e 24.
fimo quaſi tumulus ſitus erat, ipſius caſtri altitudinem æquans. Aberant caſtro
incolæ, nimirum illo tempore anni, quo colligendis ac triturandis ſegetibus quiſ-
que foris intentus erat. Hac ſolitudinis occaſione vſi, noctu per illum fimum, 25.
quem diximus, in caſtrum euadunt, eoque potiuntur. Nulla vulgo Chriſtiano-
rum illata vis fuit, aut iniuria: ſed exhibita potius beneuolentia, dataque munu-
ſcula. De præcipuis autem capti quidam, & ad nauigia deducti, quæ iſtic in por-
tu reperta ſunt, trans fretum, pro victoriæ argumento, ad reliquum exerci-
tum miſſi fuerunt. Eiſdem nauigiis in reditu plus minus CC milites tranſuecti, ſe
cum Soleimane, ceteriſque Turcis, in opido coniunxerunt. Inde cum nauibus
aliquot, equitibus etiam inſtructis, qui terra iter facerent, Bolairem Ezes begus
petiit. Eſt autem propter Bolairem portus maris, qui Portus albus dicitur. Eo in
portu complura nauigia tunc erant, quibus igne iniecto abſumtis, Zemenicum
reuerſi ſunt: & reliquum exercitum, nauibus impoſitum, in Europam tranſpor-
tarunt. Hoc modo Turci primum in Græciam pedem intulerunt. Occupato Ze-
menico, quum magnus iam Turcorum numerus in Græciam trans mare perue-
niſſet; nullis oneribus moleſtiiſve Chriſtiani, ad opidum illud pertinentes, ab eis
grauati ſunt: ſed tranſactum inter vtramque partem, conſtitutaque pax. Non vxo-
res eorum, non liberi violati: ſed ea cum moderatione habiti, vt Zemenico fini-
timi Chriſtiani perlubenter ſe Turcis ſubmitterent. A Zemenico non longe di-
ſtat aliud opidum, Agasleuina, quo & ipſo nullo negotio potiti, cum Chriſtianis
eius agri pacem componunt, eademque in hos vſi humanitate, qua in illos prio-
res, facile duo iſtæc Græciæ caſtra ſuam in poteſtatem redegerunt. Harum rerum,
tam feliciter in Romania geſtarum, fama quum ad Turcos in Aſiam trans mare
perlata fuiſſet: quamplurimi ſponte ſua tranſiecerunt, atque hoc modo paſſim per
vniuerſam Romaniam diditus eſt de turcorum aduentu rumor. Neque multo
poſt præmiſſi fuere, qui Gallipolim tentarent. Eius loci Teggiur, animaduer-
ſo tam ſuo, quam ſuorum periculo, collectiſque perexiguis Chriſtianorum co-
piis, animoſe cum Turcis conflixit: ſed prœlio victus, intra munitionem ſe re-
cepit. Turci hoſtem a tergo ſequuti, agrum omnem occupant: & in reditu ipſam
quoque Gallipolim ſibi cum arce ſubiiciunt. Factum hoc anno Mahumetano
DCCLVIII. C.1357.

Capta Gallipoli, ſuos Soleimanes ablegat, vt agros Cherepoli & Zorlo vi- 26.
cinos popularentur, & ferro atque igni vaſtarent: qui longe lateq; direptis omni-
bus, abſque mora Gallipolim reuerſi ſunt. Habebat ſecum duos ex omni nume- 27.
ro procerum duces eximios, Eurenoſem begum, & Chazim Elim begum. Hi nul- 28.
lum Chriſtianis tempus a perpetuis vexationibus vacuum relinquere, ſed abſque
intermiſſione Dimotuci ac Burgoſines agros agere, ferre: moxque cum ſuis Gal-
lipolim ſe recipere. Dum ab illis ea geruntur, Soleimanes baſſa quodam die ve-
natum in equo prodit: inuentoque lepore, mox illum vt caperet, equum ad cur-
ſum adigit: qui forte fortuna pede altero delatus in ſcrobem quamdam, vna cum
domino corruit, eumque ſic humi adflixit; vt ibidem confeſtim exſpiraret, anno
Mahumetano DCCLIX. C.1358.

Eodem tempore mortuus eſt etiam Soleimanis baſſæ pater, Vrchan Gaſes.
Sed filius duobus ante patrem menſibus exſtinctus eſt. Succeſſit in imperio pa-
terno Gaſes Murates Chan, qui Pruſam profectus, magnum ex Caraſina regio-
ne, ceteriſque prouinciis, exercitum collegit. Erat in ciuitate Belezuga Mahu-
metanus quidam, religioſus & magnæ vir exiſtimationis, cui nomen Zender- 29
lues Chelilcs. Eum ad ſe vocatum Cadileſcheri officio fungi iuſſit. Hinc cum
œconomo regiæ ſuæ Scachine, ac vniuerſis copiis, Gallipolim tranſiecit, ac

30. recta Zorlum contendit. Eius loci præsidiarij & incolæ fortissime quidem illi se defendebant, sed opidum tamen expugnatum vi fuit. Capta deinde Sis, Teggiure deditionem faciente. Mox itum versus Burgosinen, quæ inuenta fuit habitatoribus vacua, Christianis fuga dilapsis: ideoque Turcis ingressus; igne deleta. Ex altera parte regionis Eurenoses begus arma cum Chazi Eli bego circumtulit: a quibus ad amnem Merizam occupatum fuit castellum, cui & ipsi nomen Burgos: adeoque ab hoc euentu in hodiernum vsque diem Elis begi Burgos dicitur. In eo castello Chazis Elbegus interdiu quieti se dabat. sed postea, quam nox adpetiisset, perpetuis excursionibus vicissim quietem Christianorum turbabat. Idem missis exploratoribus, imprudentem Dimotuci Teggiurem oppressit & intercepit, atque hoc modo captum ad opidi mœnia deduxit. Quum in hostis potestate constitutum Teggiurem suum tam opidani, quam arcis præsidiarij viderent: certis condicionibus cum Chazi Eli bego transigunt, eique ciuitatem cum arce dedunt. Nihilo minus Turci, deditione facta, Teggiurem liberum & inco-
31. lumem abire permittunt. Dimotuco potitus, Ypsalam cum exercitu pergit, vt & illud opidum expugnaret, ac sub iugum mitteret. Interea Gases etiam Murates in armis erat, Hadrianopolim inuasurus. Præmisit vero Scachinem, œconomum regiæ suæ, cum parte copiarum; qui de Christianis periculum faceret, hostinc obuiam ituri, seque defensuri essent. Huius aduentu cognito, Christiani mox in aciem aduersus eum prodeunt. Vtrimque dimicatum acerrime, multis ab vtraque parte cæsis & interemtis. Tamdem de ardore atque impetu suo Christiani nonnihil remisere, seque intra muros vrbis & propugnacula receperunt. Scachines, misso nuntio, Muratem Gazem rei bene gestę certiorem facit: eique capita cæsorum aliquot transmittit. Interim begus vterque, Chazis El & Eurenoses cum Muratis exercitu suas coniungunt copias: & aciem primam sortiti, ante Muratem Hadrianopolim recta ducunt. Admodum id temporis Meriza fluuius, aliarum aquarum accessione auctus, intumuerat. Quamobrem vrbis Teg-
32. giur, intellecto aduentu hostium, nauim ingressus Ygnum profugit. Opidanis a Teggiure suo desertis, & omni auxiliorum spe destitutis; Murates, qui rem per exploratores cognouerat, cū exercitu prima luce castris egressus, ad vrbem propius accessit. Ei ciues, apertis absque mora portis, deditionem fecere: Mahume-
C. 1360. tani calculi anno DCCLXI.

Hadrianopoli capta, Murates Scachini, copiarum parte tradita, permisit:
33. vt omnem Zagoræ Philibæque viciniam depopularetur, & igne deleret. Itaque Scachinis milites eo profecti, regionem vniuersam prædis agendis vastant, & incolas captiuos secum abigunt. Itidem Murates Eurenosi bego potestatem fecit, agros Ypsalæ vexandi. Hoc modo suis vtrique partibus adsignatis, imperij fines
C. 1361. amborum opera fuere prolatati. Gesta sunt hæc anno DCCLXII. quo quidem anno lumen Solis vsque adeo defecit, vt etiam interdiu stellæ cæli conspicerentur.

34. Erat id temporis quidam Talismanus Turcicus, Cara Rustemes, qui ad exercitum e Caramania venerat. Is quum tantam & prædæ Christianis ereptæ copiam, & captiuorum multitudinem in castra videret adduci: conuento Cadileschero, cur talem tantumque thesaurum, magistratui supremo debitum, auferri temere sineret, quærit. Ad ea Zenderlues Chelilis Cadileścherus: Quis tamdem ille thesaurus est, ait, quem tu quidem ad magistratum pertinere, sed nullo cum fructu perire, ac prodigi refers? Dei mandatum est, inquit Cara Rustemes, vt omnium, quæ de Christianis capta, rapta fuerint, siue mancipiorum, siue animalium, siue quarumlibet aliarum rerum, quinta quæque portio iuri Patiscachi cedat. Et cur illam vos nō exigitis? Monitus ergo Cadileścherus, Gasi Murati Chani rem exposuit: a quo responsum tulit, vt, siquidem hoc Dei mandatum sit, omnino ius suum vrgeant. Igitur arcessito ad se Cara Rusteme: Volumus, inquiūt, ô sancte vir, vt ipse Dei mandatum exsequatis. Ille Gallipolim profectus, ibidem sibi domicilium constituit: ac pro quolibet mancipio Christiano, trans mare vehendo, aspros XXV a Turcis exegit. Et auctores huius exactionis illi duo fuere, quos diximus:

mus: vt nimirum quintę Gallipoli pro Sultano Turcorum, hodieque, tam manci-
piorum nomine, quam reliquorum spoliorũ exigantur. Fuit & ab Eurenose bego
postulatũ, vt in vsum magistratus supremi quintum quodq; mancipium Christia-
num a suis repeteret, ac imperatori traderet. Si quis vero non quinque, sed qua-
tuor dumtaxat mancipia possideret: vt ab eo singulorum nomine aspri XXV exi-
gerentur, eaq; pecunia fisco imperatoris cederet. Hac nimirũ occasione deinceps
ille mos inoleuit, vt ex omni mancipiorum numero, liberalioris formæ pueri, pro
Sultano delecti, retinerentur: quæ quidẽ in hunc modum exacta tenerioris ætatis
mancipia, deinde ad imperatoris Portam deducta, Murati offerebantur. Is vero
pueros in Anatoliam transportatos, inter Turcos distribui iubebat: vt apud eos
disciplinæ pariter, ac laboribus adsuescerent, & Turcice discerent. Exactis autem
duobus apud illos, vel tribus annis: iam ad labores condocefacti, linguæque Tur-
cicæ periti, ad Portam reducebantur, Genizarorum ordinibus adscribendi. Ge-
nizari vero Sultani Turcorum sclopetarij sunt, & inde ab illis vsq; temporibus no- 35
men hoc Genizarorum adepti retinent. Secundum hæc Prusam Gases Murates
Chan reuersus est, substituto sibi œconomo suo, Lala Scachine, qui vices absen-
tis in Romania vel Græcia gereret: ceteras vero prouincias, imperiiq; limites, Eu-
renosi bego commendauit. Neque multo post, Gallipolim denuo sese contulit,
atque ibi Zenderluem Chelilem, hactenus officio Cadileschieri functum, ad Bas-
sæ ac Veziris dignitatem euexit. Is auctus hoc honore, Cheradines bassa deinceps 36
adpellatus fuit. Murates autem, relicta Gallipoli, quo venerat itinere, Bugam pro-
fectus; inde Prusam rediit, atque ibi se in hiberna contulit. Ex altera parte freti,
regiæ Muratis œconomus Scachines Zagoram & Ischebolen subiugauit, anno
DCCLXVI. quibus occupatis, rumor ad Muratem perlatus est, eiq; significatum, C. 1365
in Seruia Christianorum ad L millia collecta, de Hadrianopoli adeunda cogitare.
Cuius rei nuntio accepto, magna celeritate ad iter sese comparat, & Gallipolim 37
contendit. Vix ad litus, in Europam ex Asia transiecturus, accesserat: quum Ser-
uij iam Hadrianopoli ex propinquo imminerẽt, eo castra loco metati, qui in hunc
vsq; diem a Seruiorum siue Rasciorum clade nomen accepit. Interea Scachines,
nulla rebus agendis interposita mora, noctu per insidias in hostem erumpit. Illi
multo mero madidi, passim per castra, magna cum vociferatione, Turcos adesse
clamitant. quumque præ temulentia, tam præsenti rerum discrimine, quid age-
rent, ignorarent: per noctis caliginem alter alterum ad lucem vsq; mactant. Equi
etiam tanti tumultus causa pauore cõsternati, abruptis loris & capistris, ad necem
vsque sibi mutuo calces impegerunt. Vbi denique iam illuxisset, fœdam in fugam
Seruij, nemine persequente, se coniecerunt. Ibi tum hostili vallo superato, Turci
castra, nemine resistente, capiunt atque diripiunt: & amplis ditati spoliis, Hadria-
nopolim reuertuntur. Scachines Murati magnum captiuorum numerum, cum
non paucis capitibus interemtorum, misit: quibus conspectis, itinere conuerso
Prusam repetiit. Hæc gesta fuerunt anno Turcico DCCLXVII. quo anno Murates C. 1366
Chan filios suos, Baiasitem, qui Gilderun cognominatus fuit, & Iacupem Zele- 38
bim, circumcidi voluit, magna sollemnitate adhibita. Belezugæ præterea, quod
opidum est Anatolię sumtuosum templum, messitam Turci vocant, eodem anno,
cum schola & Xenone, construxit. Principis etiam Germiani filiæ nuptias Baiasi- 39
ti Gilderuni filio conciliauit, celebratas pompa magnificentissima. Secundum
hæc in regionẽ Hemidam cum exercitu profectus, eam occupauit. Inde progres- 40
sus, Aspropolim siue Albam Anatoliæ, quam nunc Ascheherim vocant, & Cuta-
higen metropolim prouinciæ, & Hierapolim, quæ Seidischeheris dicitur, & Ge-
luazen imperio suo subiecit, anno DCCLXXXIIII. Atque his rebus gestis, relictis- C. 1383
que locis iis, trans fretum Gallipolim se contulit: ingressusque Romaniam, ob-
sidione Magalgaram cinxit, & in potestatem breui redegit. Eo loco regiæ
Muratis œconomus Lala Scachines, & Eurenoses begus, vniuersis cum copiis, 41
quibus in Romania præerant, ad Muratem accesserunt: & coniunctis exerciti-
bus, ad obsidendam Bolinam, locum munitum profecti sunt. Quotquot erant ea
regione Christiani, omnes in illam velut arcem sese receperant. Itaq; quum Mu-

rates tantis cum copiis & adparatu obſidione inchoata, magniſque laboribus &
moleſtiis exanclatis, non potiri ſe opido poſſe videret: intimo dolore animi com-
motus, ingemuit: & obſidione ſoluta diſcedens, Euertat te Deus, inquit. Erat
haud procul inde tilia quædam pulcherrima, quam Felicem vulgo vocabant, ho-
dieque ſermonibus hominum celebris. Ad eam quum perueniſſet, caſtris locum
delegit. Interim ipſe quemdam ad fontem ſeſe reclinans, mæſtus conſedit. Non
magno temporis elapſo ſpatio, nuntium accepit, latus alterum munitionis, mole
ſua grauatum, corruiſſe. Qua re intellecta, mox Lalam Scachinem ablegat: qui
opinione citius ad opidum conuolans, eo potitur: Chriſtianis omnibus captis, &
magnis inuentis opibus. Inter alia reperti a Turcis aurei catini atque calices, qui
caſſidum formam referebant. Iis in capita impoſitis, cum mancipiis Chriſtianis,
& omni præda, coram Murate comparuerunt. Et quidem id temporis apud Tur-
42. cos cepit ille mos geſtandi aureos eiuſmodi pileos, qui apud ipſos Vſcufiæ dicun-
tur. Murati vero Chani collibuit eam tiliam honore quodam adficere, atque il-
lam ob cauſam vetus Felicis tiliæ nomen adprobauit, & ad poſteros ratum eſſe
voluit. Inde Chriſtianos incolas vniuerſos, qui capti fuerant, cuiuſcumque for-
tunæ, ſacramentum ſibi dicere iuſſit: & cum liberis atque coniugibus domum re-
miſit. Caſtro quidem ipſi nomen in hodiernum vſque diem durat, ab euerſione
diuina. Murates hinc repetiturus Hadrianopolim, Chairedini Baſſæ, ac Eurenoſi
bego id negotij dedit: vt progreſſi vlterius, omnem illam prouinciam ſibi ſubde-
43. rent. Et Eurenoſes quidem begus animum ad inuadendum Gumulzinæ agrum
adiecit. Marolia confeſtim ei ſe dedidit. Erat inter alios Muratis familiæ miniſtros
quidam, cui nomen Delus Beluban. Ei ſangiacatum in limitibus commiſit, vt Ser-
ras opidum bello vexaret. Quum autem ſuas ille copias iſtuc adduxiſſet, Chriſtia-
ni portis occluſis, deditionem facere recuſarũt. Interea vero, dum his oppugnan-
44. dis totus occupatur: Lala Scachines opida complura, Caualam, Diren, Sirum,
imperio Muratis adiungit: indeque promotis caſtris, Manaſtirum & Selerucam,
circumfuſis militibus, tentat: & omnem agrum his finitimum rapinis & incendiis
C. 1386. vaſtat. Acciderunt hæc anno DCCLXXXVII.

45. Id temporis Bagadatim Temirlancus inuaſit, cui tum Sultanus Achmetes
cum imperio præerat. Is præ formidine Alcairum, ad Sultanum Borcucem, pro-
C. 1387. fugit: anno DCCLXXXVIII.

Babylone Temir Chan mouit in regionem Deſtenſem, vbi cum Techmico
Chane prœlio conflixit: ac victoria potitus, ferro & igni regionem illam omnem
C. 1390. depopulatus eſt, anno DCCXCI.

46. Eodem tempore cepit Gaſes Murates Chan bellum cum Lazaro gerere.
Quippe Lazarus præpotenti coacto exercitu, & iam in Coſouæ campos cum ſuis
progreſſus, Murati per internuntium dici iuſſit, in aciem modo prodiret: adpari-
turum facile, cui ceſſura ſit victoria. Murates ex altera parte, ſumma diligentia
conſcripto milite, ambos etiam filios, Baiaſitem cognomine Gilderunem, & Ia-
47. cupem Zelebim, ea ſibi expeditione adiunxit. Poſteaquam in Coſouæ campos
vterque conueniſſet exercitus, acri dimicatum vtrimque prœlio. Ibi tum Chri-
ſtianus quidam ad Muratem transfugit, cum ſignificatione voluntatis ſuæ, quaſi
ſi militare deinceps ei cuperet. Igitur ad Muratem deductus, vti pro more pedes
eius oſcularetur, quam ſub veſte abditam geſtabat ſicam, ea vi Muratis in ven-
trem adegit: vt is tam diro vulnere confectus, exſpiraret. Turcici vero procce-
res, hac Sultani ſui cæde conſpecta, mox conſultationem inſtituunt, & quid hoc
caſu tam repentino faciundum deliberantes, in eam conuenere ſententiam, vt
ad ſe Iacupem Zelebim arceſſerent. Is vbi vocatus comparuiſſet: Age, inquiunt,
tentorium paternum ingredere. Nam eſt, quod te vult pater. Ille nihil mali ſuſpi-
catus, ingreditur: & correptus ab eis, necatur. Inde regio ſolio Gilderun Baiaſites
impoſitus, omniũ ſuffragiis imperator ſalutatur. Quibus peractis, denuo ceptum
pugnari fortiter: adeo quidem, vt victus eo prœlio, captuſque Lazarus, in conſpe-
ctu Baiaſitis fruſtulatim conciſus fuerit. His rebus geſtis, ex eo loco diſceſſum, &
C. 1390. Hadrianopolim verſus inſtituta profectio. Erat is annus DCCXCI. Sultanus Gazes
Murates

Murates Chan imperio præfuit annis XXXII. Cadauer eius Prusam deportatum, 48. propter Caplizen, sic thermas Turci vocant, monumento pro more fuit illatum.

Enstincto Murate, Gilderun Chan plene iam potitus imperio, confestim expeditione suscepta, Kiratouum opidum, & vniuersas illas argenti fodinas occupauit. 49. Erat inter familiares ipsius ministros quidam Feris begus, vir admodum bellicosus. Eum cum copiis ad ipsum vsque Danubium misit, vbi redacto in potestatem opido Vidina Hadrianopolim reuersus est. Baiasites autem rursus bego expeditionem iniunxit, qua Tanabit & Citros fuere domitæ. Interim Feris etiam begus in Valachos ire iussus, inopinato regionem inuasit, magnamque prædam adeptus est. Eodem tempore Bassa quidam, Iagides begus, in Bozinam profectus, omnem illam regionem rapinis exhausit. Ipse Gilderun Chan Prusam se contulit, ibique messitæ struendæ principium fecit. Inde relicta Prusa, Caramaniam 50. cum exercitu adiit: vbi opido Alascheheri subiugato, mox ager Aidinensis sua sponte deditionem fecit. Hinc Sarchaniæ fines ingressus, illa quoque nullo negotio potitus est. Et eo quidem facilius vtrumque Gilderuni successit, quod paullo ante ditionis vtriusque domini rebus humanis excessissent. Acta Mahumetano anno DCCXCII. C. 1391.

Secundum hæc, Constantinum bello adgressus est, cui dum ipse totus in- 51. cumbit: Rex Vngarorum cum exercitu ad Nigebolim accessit. Eo Baiasites cognito, soluta Constantinopolis obsidione, recta Nigebolim suos duxit. Ad hostem vbi peruentum fuisset, multoties leuibus prœliis, atque etiam acie nonnunquam iusta dimicatum inter vtrosque. Tandem nocturna impressione Christianos adortus, adeo repentino & inopinato impetu exterruit: vt eorum plerique in Danubium præcipitare se cogerentur, & in ipso flumine magno numero submersi perirent: reliqui fœdam semet in fugam conijcerent. Factum hoc anno DCCXCIIII. C. 1393.

Hoc bello confecto, rursus in Constantinum arma conuertit. Sed composita pax fuit, ea conditione: vt intra Constantinopolis mœnia Gilderunis Chanis 52. subditi ius haberent vicum vnum inhabitandi. Fuit is annus DCCXCIIII.

Eo ipso tempore mortuus est Sultanus Alcairi Borcuces, post cuius obitum 53. Gilderun Chan prouincias ipsius inuasit, & Melatigen suæ ditioni adiunxit. Sed imminentibus iam frigoribus hibernis, Prusam reuersus est: ibique per illam hiemem quieuit. Æstatis initio rursus expeditione instituta, ductisque in Armeniam copiis, Erzingam occupauit. Noui tum motus erant Temiris Chanis apud Parthos, quos Gilderun Chan non magni faciens, Erzinga relicta, & freto ad Gallipolim transmisso, in Romaniam venit: ibique Silistriam & Empolim suo subiecit imperio: quod quidem accidit anno DCCXCV. C. 1394.

Hinc in Moream abiit, & castris ad opidum Ferigen collocatis, in diuersas quatuor partes suos milites ad diripiendos regionis agros emisit: a quibus ingens præda collecta fuit. Ipso in opido Ferige templum cum Xenone construi de nouo curauit, atque ita reuersus Hadrianopolim, ad aliquod tempus istic in otio vixit. Ibi tum Bulcus Despota filiam suam Gilderuni dedit vxorem, quo adfini- 54. tatis vinculo sancita fuit inter ipsos societas & amicitia. Quippe Gilderun Chan, professione Musulmanus, Bulci Despotæ, qui religione Christianus erat, gener factus fuit. Ante tamen, quam Bulci filiam Baiasites sibi matrimonio iungeret, vini vsum prorsus ignorabat. Maiores enim ipsius a vino abstinuerant. de Osmane loquor, & Vrchane, Murateque. Nam quoties conuiuas inuitaturi erant, varios cibos adparari iusserunt, atque his deinde vesci soliti sunt, adhibitis Talismanis: quorum præceptis & admonitionibus inter conuiuandum aures præbebant, & Alcoranum legi curabant. Quidquid denique Talismani consulerent, illi non inuite obtemperabant. Quo factum, vt eorum monitis parendo, nequaquam peccare possent. In primis Cara Rustemes, & Zenderlues Che- 55. hles, magno apud eos in honore habiti, & sancti homines adpellati fuere. Verum tam ipsi, quam Talismani ceteri hac exhibitione honoris arrogantiores fa-

cti, multa fecere nequiter & flagitioſe. Tamdem quum eſſent exſtincti Zenderlues Cheliles, & Cara Ruſtemes: Alis baſſa, Zenderluis Chelilis filius, a Gilderune Chane Veziris dignitatem adeptus eſt. Tum vero creſcere Taliſmanorum improbitas, multa ſe indigna committentium, & reiectis moribus atque inſtitutis priſtinis, noua quædam introducentium. Erat enim populus Oſmanicus ſane quam ſimplex & rudis, qui facile ſibi quiduis perſuaderi ſineret. Quo fiebat, vt eis inſidioſe, ac multiplici vafricie imponerent. Inter alia, prohibebant in commerciis & contractibus vſum antiquæ monetæ, aſprorumque veterum: & emolumenti proprij cauſa, nummulariorum more, monetam ad ſe veterem aſtute transferebant, eiusque loco nouam ſignabant. Alis ipſe baſſa, vir ſimplex, ac rebus diuinis deuotus erat: cuius exemplo quum populus id temporis etiam ſingulari morum integritate, religioneque præditus eſſet: Taliſmani tanto magis horum bonitate ſimplici, pro lubitu, abutebantur. Quum autem Gilderun Chan fraudes ipſorum, & impoſturas deprehenderet, atque etiam videret, eos belluinam & impuram vitam agere: edicto publicato præcepit, vt omnes Taliſmani, omnesque Cadij, quo nomine iudices Turcorum veniunt, Neapolim, quam Turci Geniſcheherim lingua ſua dicunt, conuocarentur. Vbi conueniſſent vniuerſi, quamdam in domum eos concludi iuſſit, eamque præſidio circumdatam, ne quis elaberetur, incendi præcepit: vt omnes flammis abſumerentur. Hoc Gilderunis mandato magnopere perturbatus Alis baſſa Vezir, præ animi mœrore, qua illorum ſaluti via conſuleret, ignorabat. Tamdem huiuſmodi quiddam ei ad animum accidit. Erat in deliciis Gilderuni Chani quidam æthiops paruulus, faceto præditus ingenio: qui ab hero quiduis impetrare nullo negotio poterat. Hoc ad ſe venire iuſſo: Quidquid, inquit Alis baſſa, libitum tibi fuerit a me petere, dabo: modo Talismanos & Cadios imminenti periculo eripueris. Æthiops his auditis, mox elegantiori amictu ſumto, & impoſita capiti vſcufia, qui pileus eſt aureus, hoc ornatu Gilderunem Chanem adit, ſeque ante ipſum ſiſtit. Ille, conſpecto æthiope: Quid hoc, ait, rei eſt, æthiopille? cur nobis hoc amictu tam ſplendido? Eſt quod abs te petam, inquit æthiops, exorari te patitor. Et quid tamdem petis? ſubijcit Baiaſites. Ille vero: Ablegari me velim, ait, internuntium ad Teggiurem Conſtantino-
56. polis. At Conſtantinopoli, reſpondet Gilderun, quid tamdem effecturus es negotij? Rogabo Teggiurem, inquit, vti quadraginta vel quinquaginta Calogeros mihi concedat. Quem vero ad vſum, quærit imperator, hi tibi Calogeri ſeruient? Mandaſti, ait, vt omnes eruditi Talismani tui, atque iudices, flammis exurendi tradantur. Quapropter in horum locum nobis illos ſubſtituemus iudices. Tum Baiaſites Chan: Ergone Calogeri nobis neceſſario deligendi iudices? an mei miniſtri iudicum officio fungi nequeunt? Tui miniſtri reſpondit æthiops, non ſunt eruditi. Quid ais? Subijcit Gilderun: eruditine ſunt iudices illi noſtri? An iudex, inquit alter eſſe quiſquam poſſit, qui non ſit eruditus? Atenim, reſpondit Chan: ſi docti ſunt, cur ex æqui rectique regula ſeſe non gerunt? cur, quod præcipiunt aliis, ipſi non faciunt? Ad ea, feſſus interrogando iam æthiops, obticuit. Gilderun vero, compellato Ali baſſa: Doctine ſunt, ait, iudices noſtri? Tum Alis: Ecquem putas, inquit, iudicis officio poſſe fungi, qui doctrinæ ſit expers? Et Baiaſites: Cur igitur adeo fœda facinora committunt, nec ſemet ex præſcripto ſuæ doctrinæ gerunt? Ibi commodam reſpondendi nanctus occaſionem Alis: Hi noſtri iudices, ait, nullum ſtipendium, nullas annonas habent. Ea ſola nimirum eſt cauſa, cur officio ſuo minus ſatisfaciant. Quid ergo, reſpondit Chan, faciundum nobis cenſes? Omnino ſe corrigerent, inquit Alis, ſi quid eis ſtipendij numeraretur. Tum Baiaſites: Siquidem ita comparata res eſt, quoddam ipſe ſalarium eis conſtituito. Alis, hoc a Gilderune accepto reſponſo, reque cum animo ſuo diligenter expenſa, tamdem reperit, quid eis nomine ſtipendij poſſet adſignari: videlicet, vt quiſquis hereditatem, aliquot millibus aſprorum æſtimatam, adiret; Cadio ſiue iudici, cuius ipſe iuriſdictioni ſubiectus eſſet, pro ſingulis millenis aſpris, viginti aſpros ſolueret:

ac pro

ac pro singulis instrumentis, matrimoniorum puta, vel aliorum talium contra-
ctuum nomine confectis, itidem aspros xx. penderet. Ab hoc ergo tempore con-
stituta iudicibus stipendia sunt, & Alis in hunc modum placato Gilderunis ani-
mo, Talismanos & iudices e præsenti vitæ periculo liberauit.

Secundum hæc inuasit Caramaniæ princeps, expeditione suscepta, regio- 57.
nem Hemidam, eamque occupauit. Qua de re Gilderun Chan factus certior,
quanta potuit celeritate transmisso freto, Prusam accessit: & peragrata Tekiensi
prouincia, venit in Caramaniam, ibique ciuitatem Coniam obsidione cinxit.
Caramaniæ dominus hosti aduenienti cessit, & in loca montuosa se recepit. Erat
tum id anni tempus, quo incolæ segetes suas in areis agrorum habebant, vt eas
triturarent: ac per ipsis accidebat incommode, quod frumenti aceruos, qui tunc
& triturandi, & ventilandi erant, relinquere sub dio cogerentur, atque intra vr-
bis mœnia sese concludere. Quum hoc Gilderun Chan animaduerteret, suis in-
terdixit, ne quid frumenti sumerent, nisi persoluto pretio. Milites illo Sultani
edicto promulgato, propius ad mœnia progressi, rogare obsessos, frumentum
sibi venderent. Opidani respondere, nec pabulum ab se, nec frumentum vendi
posse: qui ciuitatis intra muros clausi, obsiderentur. Si Gilderuni Chani place-
ret, concesso commeatu libero, potestatem exeundi facere: perlubenter omnia
se vendituros, quæ ipsi poscerent. His Gilderuni continuo renuntiatis, ido-
neo ciuibus exituris commeatu, publicaque fide cauit. Itaque illis extra vrbem
prodeuntibus, accedere milites Turcici, quibus annona opus esset, ac necessa-
ria comparare, sine cuiusquam vel damno, vel iniuria, soluto confestim pretio.
Qua ciues, & regionis incolæ, disciplina militari perspecta: non se modo, cum vr-
be obsessa, Gilderunis potestati permiserunt: verum eius etiam castri, quod Al-
bum vocant, ciuitatumque Nigdes & Caisariæ, deditionem fecerunt. Tum ve- 58.
ro Caramaniæ princeps, rerum suarum trepidus, & quid ageret, ignarus; tam-
dem capto cum animo suo consilio, & quodam ad Baiasitem ablegato, sic cum eo
transegit: vt opidis nonnullis prouinciæ suæ Gilderuni sponte cederet. Is autem
rebus hisce gestis, Prusam reuersus, ad duos ibi menses quieuit. Inde noua expe-
ditione suscepta, Borlen adiit, eaque mox potitus est. Hinc ad amnem Kisam pro-
greditur. Eius regionis princeps, cui nomen Isuendiar, ad vrbem Sinopen fuga
sese contulit. Baiasites legato ad illum misso, pacis componendæ causa, quædam
opida sibi retinuit: ditionem reliquam Isuendiari restituit, ac Prusam cum exer-
citu rediit. Euenerunt hæc anno DCCXCVII. C. 1396.

Secundum hæc rursus Amasiam Prusa contendit. Inde petita Siuaste, quæ
quidem vrbs ei mox a Casi Burchane dedita fuit. Hanc pater Emiri Soleimani fi- 59.
lio concessit. Erat princeps quidam, cui nomen Techrin begus. Ei Baiasites Er- 60.
zingam, cuius erat dominus, non ita pridem ereptam, restituit: liberis tamen, tam
maribus, quam feminis, obsidum loco retentis, & Prusam missis. Post hæc Mela-
tigen copias duxit. Iis in locis opida, Diorrygem & Guxinen, sui cum iuris fecis-
set: Prusam reuersus, aliquamdiu quieti se dedit. Erat hic annus DCCXCVIII. quo C. 1397.
tempore Temir Chan expeditione rursus instituta, per regionem Parthorum ar-
ma circumtulit. Tamdem progressus vlterius, & Chalepum Damascumque du-
cto exercitu, Chalepum vniuersa cum regione finitima occupauit: Damascum
fœde direptam populatus est, anno DCCC. C. 1399

Indicatum fuit a nobis antehac, Gilderunem Chanem versus omnes im-
perij sui fines grassatum, ditiones alienas inuasisse: quumque ne suæ quidem re-
ligioni deditis, parceret, Melatigen, Diorrygem, Guxinenque Turcomanis 61.
eripuisse: prorsus denique suis eos ditionibus per summam iniuriam expulsos,
profligasse.

Quamquam ne hoc quidem dissimulandum, Turcomanos eas regiones,
cum opidis non magno labore suo parasse: nec, vti bonæ fidei possessores, ius
suum longissimi temporis præscriptione tutari potuisse. Nihilo minus hoc, quo
dictum, modo suis eiecti finibus, ad Alcairensis Sultani patrocinium se contule-
re, sub eius imperio sede sibi constituta. Potuit is tantum efficere, dum Gilderun

Chan coniectis in Temirem Chanem oculis, ſollicite progreſſus ipſius obſeruaret; vt opera ſua Turcomanos exſules in integrum reſtitueret. Illi tamen facile, certis adducti rerum argumentis, perſpiciebant: Baiaſitem non multo poſt haud dubie res nouas moliturum. Itaque cum principibus ceteris, qui partim a Gilderune bello petiti, partim ſuis ſpoliati fortunis erant; cum Techrine videlicet, cum Germiano, cum Duzinone Aidinenſi bego, cum Menteſio denique, fœdus atque ſocietatem inierunt. Omnes enim hi, quorum enumerata nomina, non minorum quaſi gentium domini dumtaxat in iis terris, verumetiam principes erant. Ab his ergo communi nomine miſſa fuit ad Temirem legatio, quæ quum ad ipſum perueniſſet, deploratis illorum principum ærumnis atque miſeriis, tantum apud eum oratione ſua perfecit: vt bellum ſe facturum Gilderuni, quo illatas ipſis vindicaret iniurias, polliceretur. Ante tamen, quam bellum hoc Gilderuni Temir inferret, exſulum cauſa ſuos ad eum miſit internuntios, omnem (quod aiunt) lapidem moturos, vt inter vtramque partem tranſigerent, idque dumtaxat vnum impetrarent, quo fas reſtitutis exſulibus eſſet, tranquille ditionibus ſuis abſque iniuria Gilderunis, vtendi, fruendi. Verum hac legatione incaſſum miſſa, quum Temir a Gilderune deſpici ſe, contemnique videret: præpotentem coëgit exercitum, quo ad vrbem, quæ Siuaſte dicitur, adducto; magna illam celeritate per vim expugnauit & euertit, ipſa etiam arce diruta. Secundum hæc ingentes illas copias Damaſcum duxit. Interim vero Sultanus Alcairi, militibus ſuis Alcairo, Damaſco, Chalepo euocatis, haud procul Chalepo Temiri Chani occurrit. Pugnatum inter vtroſque ſtrenue, ſed victus Alcairi Sultanus in Ægyptum profugit. Illo ſibi fuga conſulente, Chalepum & Chemeſam vi
62. Temir expugnat. Quum Chemeſæ complura pereleganter exſtructa mortuorum monumenta cerneret, quinam in eis ſepulti conderentur, interrogauit. Reſponſum ab incolis, eſſe illa ſepulchra famulorum ſociorumque vatis Mahumetis: videlicet Chalidis, qui Velidis fuerit filius, & Kiabelechbaris, & Omeris, & Mueigæ, qui Mahumetis fuerit curſor. Hoc intellecto, corpora quidem incolarum eſſe libera iuſſit: ſed facultates eis omnes ademit. Chemeſa diſcedens, & Bealbecum profectus, id opidum prius direptum vaſtari paſſus eſt. Bealbeco Damaſcum rediit, arcem vrbis eius occupaturos: verum oppugnatione prima nihil effecit. Igitur eam denuo vehementiori militum adgreſſus impetu, vi cepit. Dama-
63. ſco in poteſtatem redacta, reuerſus eſt in Parthiam, & ad vrbem Carabagum caſtris locum delegit, eoque cum ſuis in hiberna ſe contulit. Poſteaquam veris tempus adpetiiſſet, Amaſiam ſic duxit exercitum, vt Erzingam prius accederet, inde verſus Engurim pergeret. Ab altera parte ne Gilderun quidem Chan otioſus erat, ſed bello gerendo intentus, maximas cogebat copias. In primis vero Tatarorum ex regione Deſtenſi multitudinem prope infinitam ſibi adiunxit: quos per Moldauiam profectos, & in Romaniam effuſos, inde ſecum in Natoliam abduxit. Ad ſummam, talem ac tantum e Romania, Anatoliaque collegit exercitum: vt aduerſariis ille copiis facile comparari poſſet. Cum his ergo profectionem verſus Engurim inſtituit, ſumtis ſecum in eis expeditionis ſocietatem filiis ſuis. Vbi iam cum exercitibus imperator alter ab altero non procul aberat, forte Temir Chan die quodam Iouis, prima luce, proceſſit ad ſpatium medium inter amborum exercitus, atque ibi caſtris locum delegit, eaque foſſa circumducta muniuit. Eodem & Gilderun Chan quum ſeſe ſub veſperam contuliſſet, caſtra pro ſuis itidem copiis metatus eſt. Tamdem die quodam Veneris, ſummo mane, inſtructis ab vtraque parte aciebus, e foſſato quiſque ſuo contra ſe inuicem progrediuntur. Et Gilderun ita ſuos ordinarat, vt aduerſario ſe non inferiorem futurum exiſtimaret. Rebus vniuerſis recte diſpoſitis, quum ſignæ hinc inde ſublata volitarent, tubæ clangerent, tympana caſtrenſia pulſarentur, & iam iamque concurſuræ viderentur acies: tum vero Deſtenſes Tatari, violata fide militari, mox ad Temirem tranſierunt: itidemque milites e regionibus Germiani & Menteſij, quod ipſorum principes a Temiris Chanis partibus ſtarent, ad eoſdem ſe receperunt. Quo factum, vt potiſſima pars, & ipſum adeo robur exercitus, cui maxime

ximefidebat,ab eo deficeret,ac perfidiæ macula ſe contaminaret.Quinetiam ſuis
a militibus Turcicis, qui animis in eum nonnihil offenſis erant, deſertus fuit. V- 64.
nus tantummodo Bulci filius ſuis cum copiis conſtanter aduerſus hoſtem ſubſti-
tit,& animoſe pugnauit. quo Temir conſpecto: Proh quam feroces & truculen-
ti ſunt iſti Deruiſij, dixit: quanto cum ardore dimicant. Ad quæ de ſenatoribus
quiſpiam: Non hi Deruiſij ſunt, ait, ſed Chriſtiani. Tamdem & Bulci filius ani-
maduertit, incaſſum ſe tam acriter prœliando laborare. Nam & ipſi Turci iam in
vniuerſum fugæ ſe dederant. Itaque collectis ſuis, nonnihil ad alterum latus ex
acie deflexit. Idem cum ſuis & Gilderunis filius Muſtaphas Zelebis fecit, qui
etiam hoc prœlio periit. Hæc quum ipſi Baſſæ vidiſſent, abducto ſecum Emire
Soleimane, fugam arripuerunt. Sultanus Muchemetes cum ſuis Amaſiam re-
petiit. Solus adhuc cum prætoriano comitatu Gilderun Chan immotus ſtabat.
Sed tamdem in hoſtis poteſtatem venit,& ad Temirem perductus fuit. Ei Te-
mir Chan pedes obuiam proceſſit, exceptumque magna cum honoris delatio-
ne, ſuum in tentorium deduxit. Ibi quum ex equo, Temirianorum adiutus ope-
ra, deſcendiſſet: humi, pro more gentis, in eodem ambo tapete conſederunt.
Prior Temir Chan de ſuis rebus cum Gilderune colloqui cepit. Inde quum ci-
bum vna ſumerent, rurſum Temir colloquium exorſus: O Chan, ait, infinitas
præpotenti Dei gratias & hymnos debemus vterque: tum quod mihi miſere
claudicanti, ab ipſis Indiæ finibus, ad portas vſque Siuaſtæ vrbis, imperium largi-
tus ſit: tum quod ex altera parte tibi a Siuaſtæ mœnibus,ad ipſos vſque limites Vn-
gariæ, dominatum conceſſerit. Si Deo luberet vniuerſum orbem terrarum par-
tiri, quid maius claudo dare poſſet? Iccirco non abs re magnis ipſi gratiis agen-
dis obnoxij ſumus. Tu vero parum fortaſſe Deo gratus fuiſti, ac propterea talis
ac tanta tibi calamitas accidit. Quæ quum dixiſſet, denuo Baiaſitem interro-
gans: Mi Chan,ait,ſi tua ſitum eſſet in poteſtate, mecum vt ageres pro libitu tuo:
quid obſecro de me faceres? age, veritatem dicito. Tum Gilderun Chan, quem
ferocis & iracundi animi hominem fuiſſe accepimus, non ſine bile reſpondiſſe
fertur: Equidem te, ſi fortuna propitia meam in poteſtatem veniſſes, ferrea con-
cluſum cauea mecum hinc inde circumduxiſſem.Quo Temir audito,mox e fer-
ro caueam parari iuſſit: & in eam, carceris loco, Baiaſitem incluſit. Secundum
hæc, permiſſa militi licentia per vniuerſam regionem hinc inde ſe diffundendi,
atque omnia rapinis vaſtandi: Temir ipſe Pruſam abiit, ibique theſauros Ba-
iaſitis inuentos ſibi vindicauit. Et quando iam imminebat hiems, ſimul & hi-
bernauit in Anatolia, & proceres eos, qui ad ipſius patrocinium confugerant,
tum fortunis ſuis reſtituit, tum muneribus ampliſſimis adfecit. Atque hoc mo-
do ſinguli ſuas ad ditiones reuerſi ſunt. Oſmanis vero prouinciam, cui nomen
Oſmania, Tataris Temir adtribuit. Quod quum Baiaſites inaudiſſet, magnum
animo dolorem cepit. Erat in more Temiri, vt caſtra locum moturus, non-
nunquam ad Gilderunem accederet, eoque perhumaniter ſalutato, rectene
valeret, an ſecus, quæreret. Quodam ergo die Gilderun, hac vſus occaſione,
Temirem adloquens: Equidem fateor, ait o Chan, ſic in fatis fuiſſe. Tibi diui-
nitus deſtinata fuit victoria. Sed eſt, quod abs te petam: modo & audire me,
& adnuere petitioni volueris. Ad quæ Temir: Quidquid, ait, a me petieris,
o Chan, nequaquam tibi denegabitur. Tum Baiaſites: Hoc vnum, inquit, abs
te peto, ne familiam meam aboleas, & Tataros vti tecum abducas. Mihi quod
accidit, etiam tibi poteſt accidere. Non bonum eſt, ita ſæuire velle, vt pror-
ſus aboleas. His auditis, facturum ſe Temir recepit, quod Baiaſites poſtulaſ-
ſet. Adeoque coactis in vnum Tataris, ſecum eos abduxit. Sperauerat ille
quidem futurum, vt quiſpiam filiorum Gilderunis ipſum conueniret: ſed quia
ſibi metuebant, acceſſit nemo. Secundum hæc die quodam accidit, vt Te-
mir compellato Gilderune, diceret: Equidem te mecum, o Chan, in regnum 65.
meum abducam, ad vrbem Semercandam: atque inde te remittam in regnum
tuum. Ea Temiris oratio Gilderunis animum tam graui mæroris vulnere per-
cuſſit, vti ipſe ſibi mortem conſciſceret. Temir vero, quum ad iter ſe compararet,

Caramaniæ bego complures arces & opida donauit: & Isuendiari Castamo-
66. nam, Congerim, & Calazugen concessit. Atque his rebus gestis, in regnum suum
reuersus est. Acciderunt autem hæc omnia, quæ a nobis exposita sunt hactenus,
C.*1403 ab anno DCCC, vsque ad annum* DCCCIIII. Temir Chan apud Parthos annis XL
rerum potitus fuit: Gilderun vero, cuius mortem indicauimus, annis dumtaxat
XIIII regnauit.

67. Filios Gilderun Chan sex habuit: quorum vnus, Mustaphas Zelebis, amissus
fuit in Temiriano prœlio: quinque reliqui mansere superstites, Emir Soleima-
nes, Isa Zelebis, Musa Zelebis, Sultanus Muchemetes, & Casan Zelebis, qui tem-
pore prœlij adhuc erat ætate tenera.

Exstincto Baiasite, conuenerunt in vnum Alis bassa, Eines begus, & Hazan
aga: decretoque vnanimi ex Anatolia in Romaniam reuerti statuerunt.

Sultanus Muchemetes Amasiam profectus, quieti se dedit, parum de rebus
aliorum sollicitus. Isa vero, & Musa, varie se mutuo persequuti sunt in regione Ca-
68. rasina: donec Musa tandem Isam comprehensum occidit. Quo facinore patrato,
Prusam profectus, in otio viuens, a rebus gerendis abstinuit. Non multo post, ar-
ma contra Musam quiescentem sumsit Emir Soleimanes. Hoc ille cognito, mox
in Caramaniam arrepta fuga se recepit. Emir Soleimanes, vt res suas constabili-
ret, sororem suam, cum fratre natu minimo, Casane Zelebi, Constantinopolim
misit, eosque Constantino dedit obsides: ne quod scilicet discidium inter eos ex-
oriretur, sed pacem potius inter se mutuo colerent.

69. Hinc in Romaniam transuectus Emir Soleimanes, Hadrianopoli cærimo-
nia Turcis familiari factus est imperator, anno DCCCV.

C.1404. Eius rei nuntio accepto, legatum Sultanus Muchemetes Amasia misit ad E-
mirem Soleimanem, fratrem natu maximum, qui ei tum munera ferret, tum suis
verbis hæc renuntiaret: Quando sic Deo visum fuit, domine ac frater natu maxi-
me, vt parentem vtriusque nostrum rebus humanis eximeret: magnopere mihi
gratulor, te nobis saluum & incolumem relictum. Cui quum Emir Soleimanes
vicissim venustæ formę pueros, puellas, vestesque sericas, & alias res varias ac ele-
gantes misisset: sancito fœdere mutuo, pacem inter se coluerunt. Post hæc able-
gatis in Caramaniam suis hominibus, eius prouinciæ domino significari iussit E-
mir Soleimanes: daret operam, sic vti custodiretur Musa frater, ne qua posset ela-
bi. Adeoque Caramum obtestari se, diligenter id curaret: modo ei grata Solei-
manis esset amicitia. Siquidem hoc ab ipso impetrasset, vicissim ei se omnia cari-
tatis & beneuolentiæ officia exhibiturum.

Musa quum subolfecisset, Caramaniæ principem cum Emire Soleimane
mutuam in gratiam rediisse: fuga sibi consulens, ad Isuendiarem propere conces-
sit. Eius rei fama ad Emirem Soleimanem delata, mox arma in Isuendiarem ex-
pediuit: cuius ditionem ingressus, propter Gerlen ad ripam fluminis castra loca-
70. uit, & militem istic in hibernis habuit. Erat in iis locis nigra populus ingens, sub
qua genio cottidie indulgebat, & helluabatur. Tamdem composito cum Isuen-
diare negotio, relictaque ipsius regione, profectus est Isnicam: vbi totos dies in
conuiuiis & compotationibus exigebat. Nihilo minus secreto Musam secum ha-
71. buit Isuendiar, cumque nauigio impositum, per pontum Euxinum in Valachiam
deportari curauit. Erat id temporis Vaiuoda Valachiæ quidam, cui nomen Mur-
zes. Hic & hospitio excepit eum, & viam aperuit, & auxilio fuit, vt Romaniam
ingrederetur. Quum Hadrianopolim peruenisset, mox ab exercitibus, eò con-
fluentibus, imperator salutatus fuit. Emir vero Soleimanes, licet occupatam a fra-
tre Romaniam intellexisset vniuersam; nihilo tamen minus perpetuo luxu &
helluationibus suis occupabatur. Et quoties e mero iam ebrius incaluerat, sæ-
penumero voces has ingeminabat: Musa, Musa, quid tibi meis in regionibus est
negotij? Neque magno temporis interiecto spatio, securus ipse, ac metus omnis
expers, a Musa fratre fuit obrutus. Ibi quum a ducibus & administris rerum sua-
rum, ad Musam transeuntibus, eiusque militiæ se deuouentibus, desereretur: fu-
gam arripuit, in qua vicum ad quemdam perueniens, ab eius incolis fuit interem-
tus. Eum

tus. Eum vicum Muſa, cum incolis vniuerſis, cuius cuius tandem vel ſexus, vel ætatis eſſent, igne ſubiecto concremari iuſſit, hac adiecta voce: Cur fratrem meum vobis necare libuit? Secundum hæc reuerſus Hadrianopolim, plene rerum potitus fuit, anno DCCCXIII. Emir autem Soleimanes imperauit annis VII. C.1411.

Ab hoc inchoata fuit Hadrianopoli ſtructura templi longe ampliſſimi, cuius ipſo ſuperſtite fundamenta iam ad eam altitudinem perducta fuerant; vt eius loci, quo templum condebatur, ſuperficiem æquarent.

Quum autem Sultanus Muchemetes, cuius Amaſiæ ſedes erat, de hiſce rebus omnibus, vt erant geſtæ, certior factus fuiſſet; nimirum Muſam, Soleimane de medio ſublato, Romaniæ ſiue Græciæ imperio potitum: bello Muſam perſequendum ſtatuit, & expeditione ſuſcepta, Pruſam duxit: omnesque Anatoliæ prouincias, Emiri Soleimani fratri non multo ante ſubditas, in poteſtatem redegit. Itidem in Romania nec ipſe Muſa rerum ſuarum cura depoſita, quid agendum ſibi foret, circumſpiciebat. Ante omnia Scachum Melicum, cui dumtaxat 72.
vnus erat oculus, Vezirem creauit: Samobunæ filium, Cadileſcherum eſſe voluit: ducem ſtipendiariorum ſigniferis præfecit: prouincias denique ſuos inter familiares, ac militares viros, diſtribuit. Reliquerat Emir Soleimanes liberos ſuperſtites, filium atque filiam: qui Conſtantinopolim profugerunt. Durantibus hiſce diſcidiis inteſtinis, etiam vrbs Vidina, ad Danubium ſita, defecit: ſed Muſa, ducto aduerſus eam milite, rurſus imperium accipere coegit.

Idem Muſa relicta Vidina, Buruuadam & Materam copias duxit, eaque opida ſibi ſubiecit. Magnam in omnibus prouinciis tyrannidem exercuit. Occupa- 73.
uit & opidum Chiupurlim, quod Lazari ditionis erat. Suos etiam excurrere nonnumquam iuſſit, ad ipſa vſque mœnia Conſtantinopolis: ita quidem, vt ipſo imperante, Conſtantinopolitani portas vrbis aperire vix auderent. Accidit autem aliquando, vt ad Silyuriam accederet: quam dum oppugnaret, egregie ſe tuebantur opidani, & in hoſtem animoſe pugnabant. Dum vtrimque manus conſeruntur, Scachus Melicus, Muſæ Vezirazemes, hero deſerto, Conſtantinopolim ſe recepit. His perſpectis inſidiis & aſtu Melici, vehementer animo Muſa perturbari: conuerſoque itinere, Hadrianopolim reuerti: & quis huiuſce transfugij futurus eſſet exitus, ſecum ipſe diſpicere. Viciſſim ex aduerſa parte, Sultanus Muchemetes omnino cum Muſa prœlio congredi ſtatuebat. Erat huic Vezirazemes, Baiaſites baſſa, quo cum ſollicite conſultabat, quonam modo nauigiis in Romaniam transmitti fretum poſſet. Forte fortuna tum Scachus quoque Melicus ad Sultanum Muchemetem Conſtantinopoli venerat. Itaque Baiaſites baſſa Muchemeti auctor erat, vt is etiam arceſſitus, deliberationi adhiberetur; quid ipſi faciundum pareret, explicaturus. Ille vocatus in conſilium, acceſſit: & intellecto, cupere Muchemetem in Romaniam exercitum tranſportare, modo, de ipſius conſilio viam rationemque commode tranſiiciendi cognoſceret: Reſpondit, omnino Conſtantinopolim mittendos legatos, & cum Teggiure pacis ineunda fœdera, quo fieri permiſſu ipſius & adiumento tranſiectio poſſet. Non enim fretum vllo alio tranſmitti loco poſſe, quum Gallipolis in poteſtate Muſæ ſit. Erat id temporis inſigni vir quidam auctoritate præditus, nomine Faſelulla, qui Cadij ſiue iudicis officio Geiuiſæ fungebatur. Is & notus erat, & familiaris 74.
admodum Teggiuri Conſtantinopolitano. Hunc igitur ablegarunt, vti cum Teggiure de pace ageret: qua inter vtramque partem ſancita, profectus Pruſa Sultanus Muchemetes, ad litus maris e regione Conſtantinopolis acceſſit. Illi Conſtantinopolitanus Teggiur naues ſuas obuiam miſit, & ipſum in Romaniam cum exercitu tranſuehi curauit. Eius Muſa rei factus certior: Hadrianopoli relicta, regionem Lazari petiit. Interea venit Inzuam Sultanus Muchemetes, atque ibi caſtris locum delegit. Mox Alis begus, Eurenoſis Begi filius, ſuis copiis ad Sultanum Muchemetem defecit: poſt quem & Michael, Iochzi Begi filius, cum milite ſuo ad eundem acceſſit. Et erat is Muſæ beglerbegus. Horũ confirmatus ſubſidiis Sultanus Muchemetes, vlterius proceſſit, & Hadrianopolim venit. Quotquot autem Turcici proceres per Romaniam hinc inde degebãt, vni-

75. uersi Musa deserto, ad Sultanum Muchemetem se contulerunt. Nec a Musæ par-
tibus vlli mansere milites, præter Acanzios. Secundum hæc digressus Hadriano-
poli Sultanus Muchemetes, Musam a tergo persequi nō desiit, & cum eo propter
opidum Samocouam prœlium iniit. Quum autem animaduerteret Musa, non sa-
tis sibi virium esse ad resistendum: fugæ se dedit, & fugienti equus in profundum
cœnum prolapsus fuit. Erat ei famulus quidam, vestium sartor, & seruilis homo
condicionis, cui nomen Sarudzes. Hic equo domini, sic humi prostrato, tendi-
nes incidit, captumque dominum suum Musam ad Sultanum Muchemetem ad-
duxit. Sub initium noctis in tentorio quodam Musa strangulatus, statim eadem
76. nocte Prusam auehi iussus est, vt istic in aui monumento conderetur. Imperauit
annis III & dimidio. Mechemetem begum, Michalis filium, qui Acanziorum
dux erat in exercitu Musæ, captiuum Sultanus Muchemetes ad vrbem Toca-
tam deportari, & ibidem custodiri præcepit. Samobunæ vero filium, qui officio
Cadilescheri fungebatur, cum vxoribus & liberis Isnicam iussit abduci, vbi mille
asprorum annonam ei singulos in menses adsignauit. Peditum Musæ dux in Va-
lachiam aufugit. Hoc modo Turcorum imperator factus est Sultanus Muche-
C.1414. metes, vniuersa subacta Romania anno DCCCXVI.

Inito regno, legatos ad omnes sibi vicinos principes misit, ac pacis & ami-
citiæ fœdera cū eis pepigit. Interea vero, dum adhuc Musa Muchemetesq; bello
semet inuicem in Romania persequebantur: Caramaniæ princeps Prusam exer-
citum adduxit. Eius expeditionis rumore ad se perlato, Ibases bassa, qui tum Pru-
sæ cum bassæ imperio præerat, arcessitis ad se Prusæis ciuibus, vti cum eis de im-
minenti bello deliberaret: Caramaniæ princeps, ait, arma cepit, vt nos opprimat.
Vos operam date, vt ad excipiendam illius vim, instructi sitis, & cum facultatibus
vestris in arcem vos recipite. Mox qui locupletiores erant, in arcem suis cum re-
bus migrant. Posteaquam ad vrbem Caramaniæ begus accessisset, Ibases arci se-
met includit. quo Caramanus animaduerso, ciuitatem igne subiecto concrema-
uit. Inde versus arcem cuniculos agere cepit. Ibases ex aduerso cuniculis suis ad
hostium cuniculos perductis, & aqua in eos deriuata, Caramani fossores aquis
obrutos exstinxit. Interim vero dum ad Prusam res vtrimque geritur acriter, &
citra intermissionem: inopinato Musæ cadauer eo deportatum, prope thermas
monumento paterno infertur. Id vbi Caramanus fieri vidit, confestim motis ca-
stris, suam in prouinciam exercitum abduxit.

Secundum hæc profectus e Romania Sultanus Muchemetes, transmisso
freto, Prusam adiit, ibique maioribus coactis copiis, & adiunctis sibi duobus in
belli societatem principibus, Isuendiare videlicet, ac Germiani domino; cum eis
aduersus Caramanum expeditionem suscepit. Ingressus autem Caramani ditio-
77. nem, mox opidum Varsacum subegit, incolis absque mora deditionem facienti-
bus. Inde Coniam cum exercitu contendit, vbi quum princeps vrbis ei suis cum
copiis occurreret: prœlium inter se commiserunt, quo Sultanus Muchemetes su-
perior fuit, & Caramanus cum supremo copiarum suarum duce, Zebuco Mu-
stapha, in hostium potestatem venit. Multis vltro citroque colloquiis habitis,
tamdem compositum fuit discidium, & mutua reconciliata gratia: sed ita tamen,
vt Caramanus Sultano Muchemeti tribus opidis, & vni castro cederet. quorum
locorum deditione facta, vicissim Muchemetes Caramanum muneribus coho-
nestauit, & libertati restitutum suam in prouinciam remisit. Muchemetes ipse
Prusam reuersus, non diu istic hæsit: sed iter ceptum prosequens, trans fretum
Hadrianopolim properauit, vt bello Valachos inuaderet. In id bellum & a Ga-
ramano, & ab Isuendiare bego copias auxiliares impetrauit: quibus ad suas ad-
iunctis, in hostem progressus, ad Danubium castra locauit: vbi dum castellum
exstrueret, magnam suorum manum in Valachiam trans flumen immisit, vt præ-
dis actis eam depopularentur. Milites e Valachia salui, nullo accepto detrimento,
trans Danubium, maximis aucti spoliis, rediere. Quod quum regionis Vaiuoda
cerneret, aliud quod ageret, nihil habuit; quam vt pace cum Sultano composita,
quotannis se tributum missurum polliceretur, eoque nomine filium daret obsi-
dem. Qui-

dem. Quibus rebus geſtis, Pruſam Muchemetes repetiit, & inde copias ad opi- 78.
dum quod Samſonis dicitur, traduxit: quo quidem occupato, complures in
iis locis Tataros, a Temire Chane relictos, inuenit. Hos edicto publicato, in
Romaniam migrare iuſſit: & ditiuncula quadam, haud procul a caſtro Cunu-
za, donauit; vt ibi domicilia ſibi conſtituerent. Erat enim is locus incultus & 79.
deſertus. Atque illa quidem vicinia & regio in hunc modum Tataros accepit
incolas, qui eam in hodiernum vſque diem poſſident. Interea dum his rebus
intentus erat Muchemetes, in Anatolia ſeditio quædam coorta fuit, auctore
Burgluze Muſtapha, qui Scheichis Bedredinis quondam œconomus fuerat. Et
Scheiches ille Bedredines, vti ſupra diximus, apud Muſam Cadileſcheri mu-
nus geſſerat, Iſnicæ deinceps exſulare iuſſus. Hic ergo Muſtaphas in agrum
Aidinenſem profectus, magnam ibi ſeditionem excitauit: perſuaſis incolis, vt
ipſius poteſtati ſe permitterent, & imperium lubentes acciperent: nomen in-
terim prophetæ mentitus, vt eo facilius res nouas moliretur. Vbi de hoc mo-
tu Iſnicæ Scheiches Bedredines accepiſſet, œconomi videlicet ſui res tantum
incrementi ſumere: mox Iſnica relicta fugam arripuit, & Iſuendiarem adiit.
Apud hunc quum aliquamdiu ſubſtitiſſet, nauim conſcendit, & itinere ma-
ritimo Valachiam petiit. Sultanus autem Muchemetes intellecto, habere iam
Burgluzam Muſtapham ſelectorum militum ad tria millia: copias ſuas in eum,
duce Sultano Murate filio, miſit. Is vbi, Baiaſite baſſa expeditionis ſocio, cum
exercitu ad defectionis auctorem perueniſſet: accidit, vt impetu repentino ſe
inuicem inuaderent, & manus tam animoſe conſererent, vt illo prœlio ingens
hominum multitudo caderet. Tamdem Burgluzes Muſtaphas, in fruſta con-
ciſus periit. Hac de illo, & complicibus, obtenta victoria: rediit ad priſtinum
imperium omnis ea ditio, diſtributa deinceps inter Sultani Muchemetis mili-
tes. His rebus geſtis, Baiaſites baſſa cum Sultano Murate Maniſſam duxit ex- 80.
ercitum: quo ipſo etiam in loco quidam erat homo ſeditioſus, Torlaces Hug-
giemal, ſtipatus bis mille viris, qui eum ſectabantur. Hos quum Baiaſites ad-
ſequutus fuiſſet, terga dare coegit, & ipſum Torlacem, cum aliis aliquot con-
iuratis captum, ibidem ſuſpendio necari iuſſit. Interim profectus Serras Sulta-
nus Muchemetes, eam ciuitatem occupauit: & cum animo ſuo conſtituit, Sa-
lonicam quoque militum corona circumdare. Durante vero Serrenſis vrbis
obſidione, Scheiches ille Bedredines, quem in Valachiam profugiſſe diximus,
Romaniam ingreſſus, aliquot ſophilarios ante ſe miſit in agrum Zagorenſem, 81.
vulgo perſuaſuros, imperium Scheichi Bedredini diuinitus eſſe deſtinatum.
ſaltim paucos intra dies aduentum eius præſtolarentur. Quum ergo Scheiches
Bedredines iam propius ad eos accederet, magnus ſeditioſorum numerus ad
ipſum confluxit, & illorum quoque non pauci, quos imperante Muſa benefi-
ciis obnoxios in magiſtratu ſibi reddiderat, dum apud illum Cadileſcheri of-
ficio fungeretur: ita quidem, vt hominum copiis non contemnendis cinctus
eſſet. Verum iidem animaduerſo, minime felicem futurum, motus illius exi-
tum: Bedredine deſerto, etiam arma, quæ ſumſerant, depoſuerunt. Harum tur-
barum accepto nuntio, inſignem exercitum in agrum Zagorenſem Sultanus
Muchemetes expediuit: qui Scheichem Bedredinem ibi deprehenſum cepe-
runt, & captum Serras ad Sultanum Muchemetem adduxerunt. Erat apud
Sultanum magnæ quidam doctrinæ vir, nomine Meulana Cheider, oriundus
e Parthia, vnde ſe ad Muchemetem contulerat, qui eum pro viro ſancto cole-
bat, & a latere ſuo numquam diſcedere patiebatur. Is hanc ſententiam tulit,
vt capitis quidem ſupplicium Scheiches Bedredines lueret: ſed minime tamen
fiſco facultates ipſius adplicarentur. Sultanus ergo Muchemetes, hac in eum lata
ſententia, pœna ſuſpendij apud Serras hominem adfecit. Poſtea vero, quam ex-
ſpiraſſet; cadauer eius de patibulo detractum, & terræ mandatum fuit. Inde Sul-
tanus Muchemetes Pruſam reuerſus, ad aliquod ibi tempus ſubſtitit. Hadriano-
poli templum, quod frater eius Emir Soleimanes exſtruere ceperat, abſolui cura-
uit. Aliud etiam Pruſæ fanum, cum ſchola & xenone, condidit. Atque hiſce ge-

ſtis rebus, viuendi finem fecit. Eius loco Sultanus Murates filius Imperator factus
C. 1422. eſt, anno DCCCXXIIII. qui Pruſæ cadauer patris monumento, pro more intulit.
82. Secundum hæc ſequuta fuit vniuerſorum in Anatolia defectio, nimirum Iſ-
myræ principis, & Mentheſij: & ad ſummam, omnium ab omni parte procerum.
83. In Romania namque pro Sultano ſe quidam gerebat, cui nomen Duſmes Muſta-
84. phas. Is filium ſe Gilderunis Chanis profitebatur, & plerunque ſolebat in opido
Vardario degere. Tranſierunt in partes ipſius etiam proceres quidam eius fami-
liæ, quos Eurenoſes begos vocant. Horum ſubſidiis adiutus, Serras obſedit: quæ
quidem vrbs, vna cum arce, mox deditionem fecit. Hinc progreſſus vlterius, Ha-
drianopolim ire perrexit: quo quum acceſſiſſet, incolæ portis recluſis, eius ſe fi-
dei poteſtatique permiſerunt. Ad ſummam, tota Romania in partes eius conceſ-
ſit. Alio tamen Porta loco non erat, quam Vardarij. Poſteaquam Sultanus Mura-
tes, qui hoc tempore Pruſæ degebat in otio, de hiſce motibus certior factus fuiſ-
ſet: Baiaſitem baſſam copiis inſtructum miſit, qui hunc regno depelleret. Quum
primum is Hadrianopolim in Romaniam veniſſet, ab hero ſuo defecit, ac Duſmi
85. Muſtaphę ſe dedidit: a quo viciſſim Veziris dignitate fuit ornatus. Eidē & Iſmyrę
princeps, Chuſeines begus ſemet adiunxit. Magnum autem peditum numerum,
quos Azapos vocant, collegit Duſmes hic Muſtaphas, & inſignia conceſſit illis
priuilegia, qui ſponte militiam ipſius ſectabantur. Quum igitur ingentem iam co-
egiſſet exercitum, eo conſilio diſceſſit Hadrianopoli, vt Pruſam contenderet. a
qua vrbe quum iam itinere vnius diei abeſſet, Vezirem ſuum, Baiaſitem baſſam,
ſupplicio capitis adfecit. Interim Murates quoque de bello gerendo cum ſuis de-
liberabat. Suadebant vero, qui huic a conſiliis erant, vt Mechemetem begum,
Michalis filium, e carcere Tocatenſi reuocaret, ac libertati reſtitueret. Hunc igi-
tur arceſſitum e cuſtodia, ſecum in expeditionem hanc Sultanus Murates ſumſit,
86. ac Pruſa relicta, ad amnem Vlubatam proceſſit, & iuxta pontem caſtra metatus
eſt. Eodem quum & Duſmes Muſtaphas veniſſet, ex altera parte pontis locum
87. caſtris delegit. Hoc modo collocatis ex aduerſo copiis vtriusque principis, Me-
chemetes begus, Michalis filius, militibus a Duſme Muſtapha ſtantibus cogno-
ſcendum ſe præbere, ac peramanter eos compellare. Quo facto, quum proceres
atque milites, qui ſecum Duſme Muſtapha hac expeditione coniunxerant, Mi-
chalis filium adgnouiſſent: noctu fluuium Vlubatam tranſgreſſi, ad Sultanum
88. Muratem ſe contulerunt, eique ſe dediderunt. Id vbi Duſmes Muſtaphas fieri vi-
dit, ad amnem Bugam profugit: magnaq; pecuniæ vi Bugæ opidi Cadio donata,
eius ope ſaluus euaſit: & propter Gallipolim trans fretum in Romaniam reuerſus,
89. ibidem ad aliquod tempus quieuit, nauibus in terram ſubuectis. Eum ſine mora
ſequutus a tergo Sultanus Murates, copias ſuas mercatorum nauigiis impoſitas in
aduerſum litus vehi curauit, & caſtris in Ezea planicie locum cepit. Tum vero
Duſmes Muſtaphas motis caſtris, verſus Bolairem fuga ſe recepit: vnde quum
Hadrianopolim pergeret, a ſuis deſertus fuit. Nec multo poſt captus, & Hadriano-
polim ad Sultanum Muratem perductus, illius iuſſu de pinna quadam ad murum
vrbis ſuſpenſus, laqueo vitam finiit. Mox ibidem Sultanus Murates in regium
C. 1425. thronum collocatus, & imperator a ſuis ſalutatus eſt, anno DCCCXXVII. Erat ei
frater in Anatolia, cui nomen Muſtaphas. Is etiam magnas ibi turbas dedit. ſed
tandem Murates expeditionem aduerſus fratrem ſuſcepit, & Iſnicæ captum ne-
cari iuſſit: vnde Pruſam vectus, & iuxta patrem conditus fuit. Secundum hæc re-
diit Sultanus Murates Hadrianopolim, quo quum perueniſſet, de Vaiuodæ Vala-
chi defectione cognouit. Quapropter ductis in Valachiam copiis, regionem vni-
uerſam fœde diripuit, & amplis potitus ſpoliis, Hadrianopolim reuerſus eſt, anno
DCCCXXVII.

Inde rurſus in Anatoliam profectus, Iſmyræ principem ditione ſua expulit,
& præterea regionibus, Menteſianæ, Aidinenſi, Sarchaniæ, & Chemidenſi, præ-
ſidia ſuorum impoſuit, deductis eodem coloniis, & agris inter ſuos diſtributis. Ge-
C. 1425. ſta vero fuerunt hæc eodem anno DCCCXXVII.

Poſt illa quum ad tempus aliquod Pruſæ ſubſtitiſſet, quieti deditus: tandem
ſuſce-

dem ſuſcepta rurſus in Romaniam profectione, Lazari ditionem ingreſſus eſt, ca- 90.
que Deſpotam ſenem prorſus eiecit, anno Mahumetano DCCCXXIX. C.1427.
His exanclatis laboribus ac moleſtiis, quieti ſe quidem dedit, ſed non diu-
turnæ: dum Anatoliæ montana peteret, captandę frigidioris auræ cauſa. Rurſum
vero tranſiecit in Romaniam, & armis Lazaro illatis, vniuerſam eius regionem
populatus eſt, anno DCCCXXX. C.1428.
Hinc quidam ex proceribus, cui nomen Hoſer begus, in Anatolia ditio-
nem Zietucam Muratis imperio adiecit, anno DCCCXXXI. quum interim Sulta- C.1429.
nus ipſe Hadrianopoli quieti ſe reficeret. Ibidem mortuus eſt Ibrahimes baſſa, 91.
Chelilis baſſæ pater, anno DCCCXXXII. C.1430.
Murates autem quietis & otij longioris impatiens, bellum ſe ſuſcepturum
ſuis edixit, diuinitus ſibi mandatum. itaque maximas copias ad vrbem Salonicam
adduxit, eaque potitus eſt, exercitu ſpoliis opimis ditato: quod quidem accidit 92.
anno DCCCXXXIII. C.1431.
Capta Salonica, nonnihil a bellicis occupationibus abſtinere conſtituit, &
ad montana Zogæ profectus eſt. quo tempore natus eſt ei filius, cui nomen Mu- 93.
chemetis impoſuit, eodem anno DCCCXXXIII. C.1431.
Edito in lucem filio, nouos ſignari iuſſit aſpros: moxque rurſus ad Monta-
na ſe contulit. Id temporis etiam Hadrianopoli templum, & ibidem in arce veteri
palatium elegans ac delicioſum exſtrui iuſſit, anno Mahumetano DCCCXXXV. C.1432.
Anno autem ſequenti proximo, quum Hadrianopoli degeret, quodā Mer-
curij die, ſub veſperam, vſque adeo lumen ſolis defecit: vt tenebræ terram occu-
parent. Eodem anno cometes etiam caudatus adparuit.
Tunc & Eurenoſis begi filius, Alis begus, in Albaniam copias duxit, irrito 94.
plane conatu. Neque multo poſt, Herzegouinam adgreſſus, ibidem quoque cum 95.
exercitu victus fuit, anno DCCCXXXVI. C.1433.
Hac clade accepta, dum Hadrianopoli Murates Sultanus quieſceret; limi-
tanei duces, præſertim Sinan begus, Iſacus begus, & Turchanes begus, eum ade-
unt, & orant: poteſtatem ſibi faceret, inuadendæ ac depopulādæ Albaniæ. Quod
quum eis conceſſiſſet, ipſe præaltū prope Pruſam montem adiit, quem nūc mon-
tem Calogerorum vocant: vbi æſtatem illam anni DCCCXXXVIII exegit. Inde re- C.1435.
uerſus Hadrianopolim, adductam iuſſu ſuo Bulci filiam matrimonio ſibi iunxit. 96.
Hoc anno rurſus Eurenoſis begi filius, Alis begus, in Albaniam profectus,
maximas prædas egit, & ampla ſpolia reportauit, anno DCCCXXXIX. C.1436.
Murates autem cum exercitu Caramaniam ingreſſus eſt. ſed rebus cum
Ibrahime bego, regionis principe, tranſactis: pax inter eos conſtituta fuit. In redi- 97.
tu caſtrum Buruzen ſibi ſubiecit, anno DCCCXLI. C.1437.
Inde repetiit Hadrianopolim, atque ibi templum ædificare cepit: quum
quodam Veneris die, ſummo mane, primum lapidem manibus ipſe ſuis poſuiſſet. 98.
Poſt hæc in Vngariā irrupit, & ſex in ea caſtellis potitus eſt, anno DCCCXLI. C.1437.
Vnde reuerſus, aliquamdiu a bellis abſtinuit: & inſtituta ſollemnitate maxi-
ma, Sultanum Muchemetem filium circumcidi curauit. Hac feſtiuitate peracta, 99.
Semendriam duxit exercitum, eamque munitionem in poteſtatem redegit, an-
no DCCCXLII. C.1438.
Hinc ad Albam, quam Græcam vocant, acceſſit: ſed quum eam expugnare 100.
non poſſet, abductis copiis, aliud iter arripuit, Nouam adeundo: quam arcem, 101.
cum omni agro finitimo, ſuæ ditionis fecit. Vlterius etiam progreſſi, Romanię be-
glerbegus eunuchus, cui nomen Scachus Abedines baſſa, & Edzes begus, & Iſa- 102.
cus begus omnem illam prouinciam rapinis exhauſtam Muratis imperio ſubdi-
derunt, anno DCCCXLIII. C.1439.
Sultanus autē Murates, relictis hiſce locis, Hadrianopolim reuerſus eſt: vbi
quum aliquantiſper ſubſiſteret, Meſiti bego id negotii dedit, vt per Valachiam in 103.
Vngariam penetraret, omnemque regionem illam direptam vaſtaret. Sed Meſiti
Vngariam ingreſſo, non ex animi ſententia ſucceſſit expeditio. Quippe cum vni-
uerſis copiis ſuis cæſus & interemtus fuit, anno DCCCXLV. C.1440.

104. Eius cladis accepto nuntio, Sophiam Murates Sultanus se contulit: ibique
castrametatus, beglerbegum Romaniæ, Scachum Abedinem bassam, cum vni-
105. uersis Romaniæ copiis, & Acanziis, & Genizaris, expediuit: vt peragrata Vala-
chia, Vngariam popularentur. Eos in Vngarorum fines delatos impressione subi-
ta Iancus inuasit, cæcidit, interemit: ipso etiam beglerbego necato, & eamdem
C.1441. cum Mesite belli fortunam experto. Contigerunt hæc anno DCCCXLVI.
Caramaniæ begus de hisce Turcorum cladibus certior factus, Anatoliam
cum copiis ingressus, Belulen opidum tentauit. Id vbi significatum Sultano Mu-
rati fuisset, expeditione magna celeritate suscepta, Ibrahimi Caramano bellum
intulit: quo in montuosa loca, præque saxis inuia, dilapso: transactum denique
negotium fuit, & Sultanus Murates Hadrianopolim rediit.
Accepit autem id temporis nuntium de morte filij sui, Sultani Aladinis, qui
106. Amasiæ rebus humanis excesserat. Dum propter illius obitum adhuc in luctu es-
107. set, rex Vngarorum, cum Ianco, & Lazari filio, sese mouit, & cum exercitu ad cli-
suras Isladinas accessit. Aduersus hos profectus Romaniæ beglerbegus Casanes
bassa, cum Turchane bego, & vniuersis Romaniæ copiis, & cum Acanziis, prœlio
cum eis cõgressus est. Sed quum Turchanes begus, amisso vigore animi, præ for-
midine ac desperatione se fugæ dedisset: Casanes bassa cum reliquis militibus,
quotquot aduersus hostem cum eo substiterant, cæsus fuit. Sultanus autem Mu-
rates, perlata ad se rei tam infeliciter gestæ fama, cum omnibus Genizaris, & aulæ
comitatu, Hadrianopoli discessit: & euocatis vndique omnibus ad hãc militiam,
qui arma ferre possent, etiam pedites Europæos magno numero conscripsit. Ge-
rebantur autem hęc hiberno tempore, quum ingens frigus esset. Vbi ad Christia-
norum castra peruentum fuisset, multis vtrimque dimicatum leuioribus prœliis.
Tamdem vero Christianis exercitum abducentibus, etiam Murates itinere con-
uerso Hadrianopolim se recepit: pace prius inter se, Lazarique filium sancita, cui
108. principatum restituit, & ex illo tempore solida fuit amicitia iunctus.
Interea Caramanus Ibrahimes begus Anatoliam, moto bello, turbauit. quod
vbi nuntiatum Sultano fuisset, in Anatoliam transiit: & cum Genizarorum, auli-
ci comitatus, Anatoliæque copiis, Caramanum inuasit; qui mox fuga rebus suis
consuluit. Erat apud hunc in auctoritate maxima Sarumes quidam Iacupes, pro
viro sancto habitus. Is ad Sultanum Muratem ablegatus, inuicem vtrumque sibi
reconciliauit. qua pace confecta, Murates exercitu dimisso, Manissam profectus
est: vbi quum sponte se imperio abdicasset, filium sibi Sultanum Muchemetem
109. substituit, eique Chelilem bassam Vezirem adiunxit, cum Meulana Chusrone,
qui officio Cadilescheri fungeretur: amborum virtuti ac fidei tam filio, quam
C.1442. prouinciis imperij, commendatis. Id factum anno Mahumetano DCCCXLVII.
Rex autem Vngariæ cum Ianco nouæ semet expeditioni accinxit, ductis
secum Vngaris, Germanis, Bohemis, Polonis, Italis, & Valachis: quorũ omnium
110. ingens erat multitudo, videlicet hominum ad octuaginta millia. Tormenta quo-
que bellica rotis imposita vehebantur, numero quadringenta. Milites ipsi ferro
prorsus armati tectique conspiciebantur. Quumque transmisso ad Albam Græ-
cam Danubio, fines imperij Turcici transgressi fuissent: Materam & Schulium
111. opida vastarũt. Inde promotis ad Nicopolim castris, in omnem illum agrum fer-
ro & igni sæuierunt. Arcem quoque Buruuadam occuparunt, & imposito præsi-
dio munierunt. Quum a Nicopoli copias abducerent, sequutus eos cum suis a
tergo Mechemetes Nicopolis begus, Syrusis begi filius, & agmen extremum ad-
ortus, complures occidit, cataphractos quosdam interceptos ad Portam misit. De
hisce motibus Sultanum Muratem mox Vezires certiorem reddiderunt. Is Ma-
nissæ tum degebat, quo se quietæ vitæ studio non ita pridem contulerat. Quam-
quam vero serius harum rerum nuntium acciperet, tamen ad iter mature se com-
parans, Gallipolim aduolauit: quo iam Itali magna cum classe adpulerant, &
112. quo minus in Europam transmittere posset, impediebant. Quamobrem versus
Constantinopolim cum exercitu profectus est, & e regione illius loci, quo loco
nunc arcis nouæ structura cernitur, mercatorum nauigiis vsus, in Romaniam
transiecit.

tranſiecit. Quum Hadrianopolim perueniſſet, monſtrati ſunt ei Chriſtiani cata-
phracti, quos Mechemetes begus ceperat, & illuc miſerat. His viſis, vultum eri-
gens: Bene nobis res noſtræ ſuccedent, ait, propitio Deo. Statimque cum præpo-
tẽti, tam ex Anatolia, quam Romania collecto exercitu, magnaque peditum ma-
nu recens conſcripta, Hadrianopoli diſcedens, in hoſtem recta duxit. Concurre-
runt exercitus ad ſtagnum ſiue paludem Varnenſem, vbi dimicatum inter eos a- 113.
cerrime, multa cum effuſione ſanguinis. Rex Vngarus ab vno latere pugnabat, ab
altero Michael ille, cognomento Niger: & tanto quidem cum impetu Muratis 114.
inuaſere copias, vt hoſtium vtrumque cornu in fugam propellerent. atque hoc in
conflictu beglerbegus Anatoliæ cæſus fuit. Solus adhuc Murates cum agmine ſuo 115.
ſtabat immotus, ceteris ab vtroque latere proſtratis, aut fuga dilapſis. Ibi tum Mu- 116.
rates erectis ad cælum oculis, opem ſui numinis & Mahumetis implorare, ſollici-
teque precari, ne ſe tam præſenti periculo rerum deſererent. Quibus precibus ita
conceptis, mox aleam prœlij mutatam vidiſſes. Quippe Rex immodica ferocien-
tis animi temeritate impulſus, in medios Turcos equum adegit, & ſummo cum
niſu Muratis ipſius caput petiit. Dum in hunc modum furibundus progreditur,
caſu quodam accidit, vt equus regius ad terram prolaberetur. Tum quidam e pe-
ditum numero, & alius ex ordine Genizarorum, adcurrentes; equi tendines in-
ciderunt. Itaque rege humi proſtrato, mox prouectæ vir ætatis, Cheſer begus, qui 117.
tunc adhuc ex Elpia familia ſuperſtes erat, ex equo deſcendens, regi caput ampu-
tat, & Sultano Murati offert. Is hoc ſpectaculo lætus, confeſtim regiũ caput haſtæ
iubet adfigi. Quod vbi factum fuiſſet, haſta in altũ ſublata clamari ceptum, regis
hoc caput eſſe. Tum vero Turci, qui prius fugæ ſe dederant, hoc audito clamore,
reflexis equis, rurſus ad Muratem confluxerunt. Qua re a Chriſtianis animaduer-
ſa, cum reliquis eorum copiis Iancus in fugam ſe coniecit. Hoc modo victis Chri-
ſtianis, ac fugientibus, Turci eos ab omni parte perſequi, ac plurimos occidere.
Interea vero Genizari, ac pedites Turcici, currus & impedimenta Chriſtianorum
adorti diripuerunt, & ingenti potiti ſunt præda: qua quidem ad Sultanum Mura- 118.
tem adlata, mutuo ſibi gratulati ſunt, & illum diem in faſtos referri iuſſerunt. Ex-
actumque fuit ab eis totum hoc triduum omni genere hilaritatis. His rebus geſtis,
imperium Sultanus Murates iterum Sultano Muchemeti filio reſtituit, & ipſe
Maniſſam reuerſus eſt. Muchemetes regno rurſus inito, mox aſpros nouos ſigna-
ri nomine ſuo iuſſit, anno DCCCXLIX. C.1444

In ipſis autem Muchemetici regni nouis auſpiciis, vrbs Hadrianopolitana
tota flammis accenſa conflagrauit: & Genizari ſeditione commota, maiores an-
nonas poſtularunt: non plebi dumtaxat iniecta trepidatione, verumetiam be-
glerbego Chadumi baſſæ mortis intentato periculo: qui vix in arcem ad Sulta- 119.
num Muchemetem elapſus, ſaluti ſuæ conſuluit. Iterim Genizari per vrbem fœde
graſſari, & omnia per ſummam inſolentiam diripere: donec tamdem eis anno-
na ſemiſſe vnius aſpri augeretur, atque ita tumultuantium animi ſedarentur.

Compoſitis hiſce turbis, Chelil baſſa Vezir, & alij Romaniæ proceres, vna-
nimi conſilio & conſenſu Maniſſa Sultanum Muratem iterum ad ſummam re-
rum arceſſiuerunt: qui hoc accepto nuntio, mox ad Sultanum Muchemetem ſe
contulit Hadrianopolim, & hieme ſequenti cum exercitu Moream ingreſſus eſt: 120.
vbi quum ciuitatem Geremen expugnatam dediſſet excidio, & alia quędam opi-
dula cepiſſet: abductis copiis, Hadrianopolim rediit, anno DCCCL. C.1445.

Caſtris Hadrianopoli motis, in Albaniam duxit, & arcem Cotziacum in di- 121.
tione Ioannis occupauit, ac vniuerſam regionem rapinis exhauſit. Albanorum
princeps, Iſcodaræ dominus, cum ſuis cedens aufugit. Itaque Murates magnam
regionis illius partem adiunxit imperio ſuo. quumque Chriſtianorum templa di-
ruiſſet, ac in meſſitas commutaſſet: Turcorum colonias in illa loca deduxit.

His Murate rebus occupato, nuntij aduenere, qui ſignificarent, Vngaros, 122.
Saxones, Boemos, Germanos, & Valachos, maximis coactis copiis, iam ad Albam
vſque Græcã adpuliſſe, progreſſuros ad ipſos Coſouæ campos. Eius rei fama Sul-
tanus Murates impulſus, Albania relicta, Sophiam ſumma feſtinatione acceſſit,

ibique subſtitit, in omnem partem intentus, quo ſcilicet erupturus hic motus eſſet. Simul expeditis in omnes prouincias litteris, milites vniuerſos arma capere, & abſque mora in caſtra conuolare iuſſit. Fuere denique collecta decem millia Genizarorum, & alia decem millia peditum, qui Turcis Azapi dicuntur. Præterea magnus hominum numerus ad eum confluxit ex iis, qui a militia ceteroquin erāt immunes. Habebant enim Muratem pro viro ſancto. Copias ad ſummam innumerabiles collegit, ab aliis etiam rebus, bello gerendo neceſſariis, egregie inſtructus: a tormentis maioribus, inquam, bombardis, haſtis, arcubus. Arceſſiuit etiam ad hanc expeditionem Sultanum Muchemetem filium, vt in ea patri comes adeſſet. Interea vero, dum in hoſtem ipſe proficiſcitur: Valachi Danubium nauigiis tranſiiciunt, vt omnem agrum Nicopolitanum ferro ac flammis vaſtarent. ſed is conatus ex ipſorum animi ſententia non ſucceſſit. Quippe limitanei proceres in iis locis, Mechemetes begus, & Iſa begus, & Vſguris filius, cum Acanziorum co-
123. piis Valachos adorti, multos ex eis interfecerunt. Quod vbi factum Murates accepit, non parum exhilaratus, alacri mox animo verſus Coſouæ planiciem cum exercitu profectus eſt. Ducebat enim hominum ad octuaginta millia, tam equitum, quam peditum. Ad Coſouæ campos quum perueniſſet, obuium habuit Iancum. Quapropter vtrimque pugnandi facto initio, diſploſa fuere continuo diei noctiſque ſpatio tormenta bellica. Tamdem Iancus in hoſtem acie producta duplici, Turcos ab vtroque cornu fuſos terga dare coegit. Iamque ſolus adeo comitatus aulicus, Sultano Murate non deſerto, locum ſuum in acie tuebatur. Obiectabant Chriſtianis ſcuta ſua Genizari, tormenta bellica in eos dirigebant, ſclopetos obuertebant vndique. Simul a tergo camelis, mulis, & curribus ſeſe munientes, tam fortiter hoſtis impetum ſuſtinebant: vt Muratem cum hiſce copiis ſuis, Chriſtiani loco ſummouere nulla vi poſſent, nec aliqua clade adficere. Quum autem profligati prius a Chriſtianis in vtroque cornu Turci, Chriſtianos armorum onere nimio grauatos animaduerterent: de induſtria fugam arripientes, inſequendi viam eis aperuerunt. Quippe Chriſtiani ſe mox, inſtar diluuij cuiuſdam, concitatis equis, diffudere. Sed Turci, qui fugam inierant, equorum curſu ad latus inflexo, expeditos & inermes Chriſtianorum milites inuaſerunt, quos nudos eſſe norant, & in eos alacriter acinaces ſuos ſtrinxerunt. Id illi quum fieri cernerent, celerrime cataphractos equites ſuos ſequuti ſunt: quibus vbi iam non eſſet integrum, in Turcos aciem denuo conuertere: tandem mutuis ſe vulneribus conficere ceperunt, atque ita ſolutis & diſſipatis ordinibus, exercitus omnis in fœdam ſeſe fugam coniecit. Tum vero Turci, quos antea fugiſſe diximus, hinc inde cōglobati, Chriſtianis a tergo ad ipſam vſque munitionem caſtrorum inhæſerunt: fuitque deinceps pugnatum vtrimque toto illo die, vſque ad veſperam, & a veſpera rurſus ad diluculum vſque. Iancus autem, quū ita rē geri videret: aſtu ſe ab exercitus Chriſtiani reliquiis e caſtris ſubduxit & profugit. Chriſtianis ad extremum victis, Ianci rebus omnibus, cum tormentis, & vniuerſo adparatu bellico potiti fuere Turci: quibus ad Sultanum Muratem adductis, vnus alteri porrecta manu, mutuo ſemet excepere gratulabundi, totumque triduum eo loco quieſcentes, veluti feſtiuitatem quamdam, ſingulari cum hilaritate celebrarunt. Inde Sultanus Muche-
124. metes ante patrem Hadrianopolim profectus eſt. Geſtæ vero fuerunt hæ res in
C.1448. Coſouana planicie anno DCCCLIII.

Murates etiam Muchemetem filium ſequutus eſt Hadrianopolim, ibique tempus ad aliquod in otio vixit: ita tamen, vt Romaniæ beglerbegum cum co-
125. piis ablegaret, ad exſtruendum arcem Gergonim. qua perfecta, Murates in Ana-
C.1448. toliæ montana, captandæ frigidioris auræ cauſa, ſe contulit; anno DCCCLIII.

126. E montanis reuerſus, expeditionem in Albaniam ſuſcepit, vt arcem Beligradenſem occuparet. Sed irritus ille conatus fuit, ideoque rediit Hadrianopolim, nec amplius ab illo tempore vlli vel expeditioni, vel bello interfuit: extinctus die quodam Mercurij, qui decimus erat mēſis Mucherenis, anno DCCCLV. quum
C.1450. annis XXXI. imperaſſet.

Succeſſit patri Sultanus Muchemetes filius in adminiſtratione regni, ſtatim-

que 16.

que 16. die dicti menſis exercitum in Caramaniam duxit, & bellum principi Cara-
mano, Ibrahimi bego, intulit. Sed eo non multo poſt compoſito, reuerſus eſt Ha-
drianopolim, atque ibi nouam arcem ædificare cepit, eodem anno DCCCLV. C. 1450.
Anno ſequenti proximo, videlicet DCCCLVI, non procul a Conſtantinopo- C. 1451.
li, loco quodam a tergo Galatæ opidi ſito, munitiſſimam arcem ad mare condidit. 127.
Abſoluto huius arcis ædificio, mādata cum litteris in omnes prouincias ſuas 128.
expediuit, quibus omnes tam Anatoliæ, quam Romaniæ coegit exercitus, con-
ductis etiam vicies mille peditibus. Genizarorum erant ad decem millia. Conuo-
larunt & alij complures ad eum, quibus alioqui militandi neceſſitas nō incumbe-
bat. Bellica quoque tormēta fundi iuſſit, inſtar draconum. Ita cum omni tormen-
torum adparatu, tantisque cum copiis Hadrianopoli profectus, caſtra Conſtanti-
nopoli admouit: diſploſisque tormentis, muros, & pinnas eorum, diſiecit. Chri-
ſtiani, quotquot vrbi præſidio erant, fortiter illi quidē ſe defendebant: ſed vrbem
tueri contra vim Muchemetis haud poterant. Is enim, conceſſa militi licentia, di-
ripiendi Conſtantinopolim, modo eā occupaſſent, vſque adeo Turcorū animos
accēdit: vt magno illam cum impetu inuaderent, oppugnarent, per vim denique
caperent. Potiti vero ſunt vrbe Turci, die vigeſimo menſis Rebuilulæ. Sultanus 129.
Muchemetes vrbem captam ingreſſus, hincinde per eam obequitauit, obſtupe-
ſcens ad inuſitatas ædificiorum formas. Quum in Atmindanem perueniſſet, co- 130.
lumnam ibi lapideam vidit, cui triplex erat impoſitus ſerpens aheneus, idemque
triceps. Illum conſpicatus, quidnam hoc eſſet idoli, quæſiuit. Simul in eū contor-
ta magna vi claua ferrea, quam puſdiganum Turci vocāt, vni de tribus illis capiti-
bus ſerpentinis labrum inferius comminuit. Quo facto, mox ſerpentes in vrbe
magno conſpici cepere numero. Quapropter auctores ei fuere quidam, vt miſ-
ſum deinceps illum ſerpentem faceret: quando per id ſimulacrum effectum fue-
rit, vti ſerpens in vrbe nullus eſſet. Hinc ea columna in hodiernum adhuc diem
durat. Et quanquam vnius ahenei ſerpentis inferiore labro deiecto, ſerpentes in
vrbem venerint: nocere tamen nemini poſſunt. Erat etiā erectus equus aheneus,
cui ſtatua quædam equeſtris inſidebat. Vtrumque Muchemetes demolitus eſt.
Fertur autem hac ſtatua peſti præcluſus fuiſſe aditus, quo minus in vrbem pene-
traret, ac in ea graſſaretur.
Occupata Conſtantinopoli, Anatoliæ montana, recreandi ſui cauſa, Mu-
chemetes petiit: & inde reuerſus in Albaniam copias duxit: vbi Siurigen in pote- 131.
ſtatem redegit, anno DCCCLVIII. C. 1453.
Anno ſequenti, Nouam cum copiis adgreſſus, cepit. Quippe Chriſtiani rur- 132.
ſus hac potiti fuerant. Factum hoc anno DCCCLIX. C. 1454.
Secundum hæc, ad Albam Græcam exercitum adduxit: ſed quum eam ex- 133.
pugnare non poſſet, abſceſſit. Periit ibi Dais Caratzes baſſa, qui beglerbegi mu- 134.
nere fungebatur. Eodem anno DCCCLX conſpecti ſunt duo cometæ, verſus ori- C. 1456.
entem ſolem vnus, alter ad occaſum.
Conſtantinopolim reuerſus, magnam celebritatem Muchemetes inſtituit,
dum Baiaſitem filium circumcideret, anno DCCCLXI. C. 1457.
Deinde coacto exercitu, in Moream abiit, & vrbem Gordum, cum opidu-
lis quibuſdam, cepit; anno DCCCLXII. C. 1458.
Poſtea Semendriæ copias admouit. Rex autem Bozinenſis ſponte ſua Se- 135.
mendriæ deditionem fecit, anno DCCCLXIII. C. 1459.
Hinc rurſus in Moream profectus, multa caſtella cum opidulis occupauit.
Id temporis, die quodam Veneris, primo diluculo, ſol adeo lucem ſuam amiſit: vt
omnia tenebris inuoluerentur, anno DCCCLXIV. C. 1460.
Tranſmiſit autem ſecundum hæc vniuerſis cum copiis in Anatoliam, vlte-
riuſque progreſſus, Caſtamonem, Sinopen, & Taraboſanem ciuitates occupauit: 136.
imperio ſuo regionibus illis omnibus adiunctis. Vnde deinceps Hadrianopolim
rediit, & in otio tempus ad aliquod ſe recreauit. Acciderunt hæc anno DCCCLXV. C. 1461.
Rurſus expeditione ſuſcepta, Valachiam ingreſſus eſt, & Vaiuodam Vala-
chiæ, cui nomen Dracoles, magno cum exercitu inuaſit. Hoc bello Vaiuoda Va- 137.

lachus consilium cepit opprimendi castra Muchemetis nocturno tempore, sed
parum efficere potuit. Ideoque non succedente conatu profugit in Vngariam: v-
bi quum in manus regis Vngari peruenisset, carceri mancipatus fuit. Interea ve-
ro Valachiam sibi Sultanus Muchemetes subdidit.
138. Misit & classem in insulam Mitylenen, eiusque belli causa etiam ipse relicta
C.1462. Valachia Anatoliam adiit. Occupata vero fuit insula Mitylene anno DCCCLXVI.
139. Ex Anatolia Constantinopolim se contulit, vbi quędam ædificia curauit ex-
140. strui: & Machmutem bassam, Vezirem suum, in Moream ablegauit. Is aliquot
C.1463. ibidem opidula cepit, anno DCCCLXVII.
Secundum illa productis Muchemetes copiis, Bozinam adortus est, & o-
141. mnem illam regionem in potestatem redegit, regemque captum occidit. Inde
sub iugum ab eo missa fuit Herzegouina, cum Couadza: quibus rebus gestis, iti-
C.1464 nere conuerso, Constantinopolim repetiit, anno DCCCLXVIIII.
C.1465. Annus autem sequens DCCCLXX, exactus ab eo Constantinopoli fuit in otio.
142. Sed in Albaniam deinde profectus, ditionem ducis Ioannis istic imperio suo sub-
iecit. Quum autem id temporis exercitum ipsius dira quædam lues inuasisset, ipse
C.1466. Philippopolim adiit, ibique se quieti dedit, anno DCCCLXXI.
Philippopoli discedens, rursus in Albaniam perrexit, maioremque prouin-
C.1467. ciæ partem occupauit, anno DCCCLXXII.
Ex Albania profectus in Anatoliam, Caramaniæ fines ingressus est, & arcem
Giolchisarem expugnauit: vnde postea Constantinopolim reuersus, aliquandiu
C.1469. bellicis a negotiis abstinuit, anno DCCCLXXIII.
Non multo post, vt otij sane diuturnioris erat impatiens, ipsemet itinere ter-
restri profectus est versus Egripon: quum Machmutem bassam eodem ablegasset
cum classe, duodecim millibus hominum instructa. Posteaquam huc adpulissent
copiæ Turcicæ, Christiani seque fortunasque suas egregie propugnabant. Sed
quum tandem muri tormentorum impetu pulsati corruissent, non arce tantum,
& ciuitate, per vim potiti fuere Turci: verumetiam omnem finitimam regionem
C.1470. Muchemetis imperium accipere coegerunt, anno DCCCLXXIIII.
Egripo deuicta, Constantinopolim se recepit, & aspros nouos signari iussit,
C.1471. anno DCCCLXXV. Dum Constantinopoli Muchemetes quiescit, Vsumchasanis
143. Parthorum regis militię dux, cui nomen Iusufzes begus, cum exercitu se mouit, &
magnam illam vrbē Armeniæ Tocatam populatus, in Caramaniam venit. Erat id
temporis Sultanus Mustaphas iis locis a patre Muchemete præfectus. Is collecto
exercitu, Parthis obuium se dedit, eosque fudit, Iusufze bego capto, & Constanti-
C.1473. nopolim ad patrem Muchemetē misso: quod quidem euenit anno DCCCLXXVII.
Tum vero Muchemetes ad arma se parans, Anatoliam adiit: & mandatis
hinc inde missis, vt omnes milites ad ipsum in Anatoliam se conferrent, edixit. Pe-
ditum ad viginti millia in armis esse iussit, & Genizarorum numeros ad decem vs-
que millia suppleri: quum aulicus etiam comitatus decem hominum millia com-
plecteretur. Ad summam, coactus ei fuit exercitus, qui numerum LXX vel LXXX
millium excederet. Cum hoc ergo milite versus Parthiam profectus, Vsumcha-
sani regi bellum intulit: sumtis etiam secum in hanc expeditionem filiis, Sultano
Baiasite, Sultano Mustapha, & Sultano Zeme. Progressus autem cū suis in Asiam,
non plura dumtaxat occupauit opida: verumetiam sublimi sitam loco, munitam-
144. que insigniter arcem, Carachisarem cepit. Vsumchasanes obuiā Muchemeti non
prodiit, sed astu quodam excogitato, militē suum hinc inde partitus, in insidiis lo-
cauit. Et quia primā aciem in exercitu Muchemetis Romaniæ beglerbegus, Chas
Murates, ducebat: forte accidit, vt inopinato quasdam in Persarum copias inci-
deret, ac manum cum eis cōnserere cogeretur. Ibi quum maiores Parthorū vires
essent, dissipatus Romaniæ miles, & ipse beglerbegus occisus fuit. Interea vero dū
Parthi primam hāc Muchemetis aciem cęderent: etiā ipsi, desertis ordinibus suis,
hostem confusi persequuti, tamdem ad illam peruenerunt aciem, cuius ipse Sul-
tanus Muchemetes dux erat. Is autem Parthorum perturbatos conspicatus ordi-
nes, cum suis eos adortus est. q̄ a Muchemete fieri videns Vsumchasanes, magno
animi

animi ardore concitatus, & ipse sua in Turcos duxit agmina. Permistis vtrimque
tantis exercitibus, acerrimum prœlium commissum fuit: quum Muchemetis filij
suis cum copiis grauissime Parthos vrgerent, & in altero cornu Machmutes bassa,
cum Daute bassa, Anatoliæ beglerbego, tormentis bellicis hostē vehementer ad-
fligeret. Etiam Vsumchasanis vni de filiis caput amputatū, & Sultano Muchemeti 145.
oblatum fuit. Quum ergo Parthi talem ac tantum impetum, prę sertim tormento-
rum bellicorum, amplius sustinere non possent: Vsumchasanes cum suis vniuer-
sis fugæ se dedit, in qua magnam exercitus partem amisit. Fuerunt & castra Par-
thi, cum impedimentis, direpta: Turchanisq; begi, Omeri filius begus, qui capti-
uus in castris hostium custodiebatur, libertatem recuperauit. Plena deniq; Sulta-
nus Muchemetes de Parthis victoria potitus est, idq; factum anno DCCCLXXVIII. C.1474.

Hoc tam illustri prœlio pugnato, Constantinopolim Sultanus Muchemetes
rediit; & ipse quidem ab armis abstinuit, sed interim Soleimanem bassam eunu-
chum, Romanię beglerbegum, magna cum militum manu versus Iscodaram mi-
sit. Soleimanes eo profectus, diu tormētis rem acriter egit: & quamquam ab vtra-
que parte magna periret hominum multitudo, potiri tamen Iscodara non potuit,
sed infecta re copias abduxit. Sub id tempus Vezirem suum, Machmutem bas-
sam, in frusta concisum, interfici Sultanus Muchemetes iussit.

Soleimanes autem bassa, quum abiecta spe capiundæ Iscodaræ, militem in-
de reduxisset; in Moldauiam profectus est. Ei confestim Vaiuoda Moldauię cum 146.
exercitu suæ gentis occurrit. Pede collato, pugnatum inter eos animose. Verum
quod partim in oppugnatione Iscodarę Turcici milites defatigati vires amisissent,
partim etiam ipsis Moldauiam ingredientibus, ingens ea loca frigus occupasset:
alacritate animorum exstincta, parum fortiter in hostem pugnarunt, & a Molda-
uo Vaiuoda cæsi profligatique sunt, anno DCCCLXXIX. C.1475.

Interim Constantinopoli quiescens a rebus gerendis Sultanus ipse Muche-
metes, Vezirem suum, Geducem Achmetem bassam, per id mare, quod Nigrum 147.
adpellant, Cofen cum classe misit, insigni militum exercitu instructa: quo in exer- 148.
citu Azaporum erant ad decem millia, totidemq; millia Genizarorum. Eo quum
peruentum fuisset, obsessa ciuitas Cofe, cum finitima regione Muchemetis in po-
testatem venit. Quin & illi Tatari, quos Kerimos vocant, & alij, qui totius pro-
uinciæ Destensis incolæ sunt, Turcis se dediderunt. Atque hoc modo Geduces
Achmetes bassa regionem illam vniuersam Sultani Muchemetis imperio subie-
cit, anno DCCCLXXX. C.1476.

Secundum hęc coactis Muchemetes omnibus suis copiis, in Moldauiam ex-
peditionem suscepit. Eam regionē ingresso, Vaiuoda Moldauus occurrit, ac stre-
nue quidem ille cum Muchemete pugnauit: sed prœlio victus, ditione sua exces-
sit, & cum reliquiis militum suorū aufugit. Tum vero Turci agrum illum omnem
diripere, secumque captiuos abducere, quotquot nancisci poterant, incolas. In-
de Muchemetes relicta Moldauia, profectus est ad amnem Morauam. Iis in locis 149.
Vngari munimentum & arcem quamdam exstruxerant, quam Muchemetes
quum occupasset, Constantinopolim reuersus est, anno DCCCLXXXI. C.1477.

Dum in Vrbe, nullis impeditus belli negotiis, pace fruitur: muro nouam ar-
cem Vrbanam cingit. Præterea beglerbegum Romaniæ, Soleimanem bassam,
cum copiis in Moream ablegat. Sed illi parum hęc expeditio prospere cessit. ideo-
que relicta Morea, maluit Vngariam adgredi. Quum ne istic quidem ex voto rem
gereret, tamdem graui adfectus est clade, maioremque partem exercitus amisit,
anno DCCCLXXXII. C.1478.

Tum vero Sultanus Muchemetes, qui diutius vitam otiosam agere non pos-
set, expeditione instituta, semet ad oppugnandam Iscodaram contulit. Fortiter ei
restitere Christiani, magnamq; Turcorum multitudinem occiderunt. Ad extre-
mum, quum hac oppugnationis via nihil efficere posset: exstructis vndique, com-
munitisque castellis ligneis, abscessit. Hoc modo quum fessi diuturnæ obsidionis
tædio Christiani, etiã cum inedia, ceterarumq; rerum necessariarum pænuria cō-
flictati, debilitarentur; nec vlla iam ipsis alicunde spes soluendæ obsidionis adful-

geret: ita cum Turcis transegerunt, vt saluis ipsi facultatibus suis inde migrarent, C.1479. & Iscodaram Turcorum potestati permitterent. Factū hoc anno DCCCLXXXIII.

Quo tempore Sultanus Muchemetes Iscodara discessit, Constantinopolim ad quietem se recepit. Nihilo minus duces suos, quorum indicaturi nomina sumus, 150. multis cum millibus Acanziorum in Vngariam expediuit: Alim videlicet begum, Michalis filium, & Isam begum, Chuseinis filium, & Balim begum, Malcozij filium. Quia vero res hostium suorum Vngari quam exploratissimas habebant, inopinato Turcos adgressi, prœlio cum eis acerrimo confluxerunt: quo Isa C.1480. begus interemtus fuit, ceteris dissipatis & cæsis, anno DCCCLXXXIIII.

Nihil hoc anno rerum Sultanus ipse Muchemetes egit, sed interim tamen 151. Vezirem suum, Mesitem bassam, multis cum millibus hominum, ac præpotenti cum classe, mari ablegauit: vt insulæ, ciuitatique Rhodo bellum inferret. Obsedit autem Mesites Rhodum, sed expugnare non potuit: ideoque maximo cum detrimento & iactura rerum obsidionem soluere coactus fuit. Tum temporis alterum quoque Vezirem suum, Geducem Achmetem bassam, valido cum exercitu, ma-152. gnaque classe, Muchemetes in Italiam misit. Is Otrantum in ea ciuitatem occupa-C. 1481. uit, anno DCCCLXXXV.

Secundum hæc reliquit Sultanus Muchemetes Constantinopolim, & in Anatoliam trans mare profectus, die mensis Rebuilulæ tertio, qui tum Iouis erat, 153. circa vesperam, in Teggiurum prato mortem obiit. Exstincto autem Muchemete Constantinopolim reuersi Genizari, vrbem diripuerunt. Die vero XIX mensis Rebuilulæ filius eius, Sultanus Baiasites, Amasia Constantinopolim adpulit: & occupata sede regia, patris loco salutatus est imperator.

154. Vix Constantinopoli paucis diebus hæserat, quum frater eius, Sultanus Zemes, ductis e Caramania copiis, Prusam adiit, ibique domicilium sibi constituit. Sultanus vero Baiasites, arcessito ex Apulia cum exercitu Geduce Achmete bassa, magnisque ceteroquin etiam collectis copiis, aduersus Zemem fratrē in Anatoliam mouit. Quum prœlio congressi fuissent, inferior discessit Zemes, ac mox in Caramaniam profugit: vnde quum eum Sultanus Baiasites expulisset, itinere conuerso, Constantinopolim repetiit. Inde Geducem Achmetem bassam in Caramaniam remisit, qui dum istic hæreret, Apuliam Itali recuperarunt: Turcis omnibus, qui Otranti præsidio relicti fuerant, in captiuitatem redactis, anno C.1482. DCCCLXXXVI.

Rursus autem Constantinopoli Sultanus Baiasites discessit, & in Carama-155. niam cum exercitu venit. Quippe frater eius Zemes e peregrinatione Mechiensi iam reuersus fuerat. Itaque denuo commisso in Caramania prœlio, Sultanus Zemes iterum victus ad mare profugit, & in Italiam se recepit. Hinc castris motis, Cōstantinopolim Sultanus Baiasites abiit, atq; inde profectus est Hadrianopolim.

156. Nocte sexta mensis Scheualis, omnes ad se Vezires suos inuitauit, vna cum Geduce Achmete bassa: quo quidem in conuiuio vinum cum eis hausit, & vnicuique Veziri vestem donauit, excepto Geduce Achmete bassa: quem & interfi-C.1483. ci iussit, anno DCCCLXXXVII.

157. Eodē tempore mortuus est Caramani principis filius, Casanes begus, quem in comitatu suo Baiasites alebat.

Hinc suscepta Baiasites expeditione, Sophię tempus ad aliquod substitit, vbi magnam militum manum collectam habebat. Horum maiorem partem ad fluuium Morauam misit, ibique duas arces veteres communiri iussit. Quibus expe-C.1484. ditis, Sophia Constantinopolim reuersus est, anno DCCCLXXXVIII.

Mense Rebiulula, die quodam Martis, vrbs Hadrianopolitana, cum omni-158. bus ad distrahendas merces, exstructis ædificiis, igne conflagrauit. Ibidem etiam 159. id temporis Baiasites Xenonem condere propter flumen cepit. Inde castris Hadrianopoli motis, Moldauiam transiit, & arcem Chilim occupauit. Neque multo post, die quodam Mercurij, etiam arcem Chermen, iisdem in finibus sitam, in potestatem redegit. Atque omni hoc agro potitus, mutata profectione, Hadriano-C.1485. polim rediit, anno DCCCLXXXIX.

Tunc

Tunc & lumen solis defecit, & Sultanus Baiasites versus loca montana, re-
creandi sui causa, se contulit. Heic cum adiere legati tres, quorum vnus ex India
missus fuerat, alter Alcairo, tertius ex Vngaria: quos quidem ordine perorantes
audiuit, & postulatis adsensus, liberaliter donatos dimisit.

Postea profectus est Alis begus Eunuchus, qui beglerbegi munus admini-
strabat, magno cum exercitu in Valachiam: conciliatoque sibi Vaiuoda Valacho,
cum suis & Valachi copiis in Moldauiam irrupit: ac rapinis, ferro, flammis, vasta-
uit omnia: spoliis onustus denique rediit Hadrianopolim, anno DCCCXC. C.1486.

Sultanus interim Baiasites domi quiescēs, duces suos, Ischenderem begum,
& Balim begum, Malcozij filium, ablegauit: vt denuo Valachiam ingrederentur,
& Vaiuodæ Valacho persuaderent, vti coniunctis secum armis iterum in Molda-
uiam impressionem faceret. Adsentiente Valacho, mox ea suscepta fuit expedi-
tio: totaque regione direpta, magna cum præda discessum.

Dum hęc in Romania gererentur, Alcairi Sultanus ab vna parte sē commo- 160.
uit cum suis, quos inter erat Vsunes Vsbegus; & suas, suorumque copias in locis
Adanis ac Terso interiectis, collegit: ab altera Sultani Baiasitis parte, Sangiachi A-
natoliæ, itemque Ferhates begus, Sultani Baiasitis gener, Caramaniæ beglerbe-
gus, Caragosa begus, congregati; iunctis exercitibus, contra Sultaninos Alcairen-
ses profecti sunt. Vbi ventum ad manus esset, ab vtraque parte sane quam viriliter
dimicarunt. Sultanini denique Baiasiticos terga dare coēgerunt, ipso etiam Baia- 161.
sitis genero, Ferhate bego, interemto.

Non multo post edixit Baiasites, vti Muchemetes begus, Cheseris begi fi-
lius, cum Ducis filio, qui beglerbegus Romaniæ creatus erat, Romaniæ copias in
Anatoliam transijcerent: & adsumto Anatolico milite, Sultanum Alcairi bello in-
uaderent. His igitur Baiasitis imperio parentibus, recta petitus hostis: qui quum
& ipse paratus ad dimicandum esset, vtrimque concursum acerrimo prœlio, quo
Ducis filius, Achmetes bassa, cum equo prolapsus, in Sultaninorum manus venit: 162.
& deductus ad Vsbegum, custodiæ traditus fuit. Ingentem Baiasitici cladem id
temporis acceperunt, quæ Baiasiti significata quum fuisset: Vezirem suum, Dau-
dem bassam, præpotenti cum exercitu contra Sultanum Alcairi misit. Minime
vero territi Sultanini, mox ei cū suis obuiam progressi sunt. Daudes illis haud oc-
currendum ratus, mature capto mutandæ profectionis consilio, retro duxit exer-
citum. Adiit hoc in itinere Daudem Aladeules Dulgadiris dux, cui magnum ipse 163.
honorem exhibuit. Posteaquam a Sultaninis se Daudes auertisset, Varsacensem
ditionem ingressus, proceres partim in vincula coniecit, partim occidit, partim
interueniente transactione recepit in gratiam, fortunisque suis restituit. Turgu-
tensis prouinciæ proceres saluti suæ fuga consuluere. Tandem tamen impetrato
saluo commeatu, Daudem bassam adierunt, & pace cum eo sancita, sacramētum
præstiterunt. His effectis rebus, Daudes exauctorato milite reuersus est ad Sulta-
num Baiasitem, qui tunc in regione Visenahiesi degebat.

Venit id temporis ad Baiasitem legatus ex Vngaria, vir eximiæ dignitatis,
cui nomen Iachoschicius. Is ad Sultanum adductus, & perbenigne fuit auditus. 164.
Expedita legatione, vestem a Baiasite dono, pro more gentis, accepit: & admo-
dum honorifice benigneque dimissus fuit. In itinere vero, quo domum rediturus
erat: quum iam Semendriæ fines attigisset: quidam eques Turcicus, vir milita-
ris, cui nomen Gases Mustaphas, & qui forte tum temporis istic erat, equo con-
scenso, legatum adgressus est, & acinace suo tam grauiter vulnerauit, vt confe-
stim ibi mortem oppeteret. Id vti faceret, hæc eum impulerat causa, quod quum
aliquando legatus ille Gasim Mustapham cum fratre captiuum detineret, Musta-
phæ fratrem veru transfixisset; ipsumq; Mustapham coēgisset, vt hoc modo trans-
fixum veru fratrem germanum assaret: excussis eidem Gasi Mustaphæ 32 denti-
bus suis. Hac ergo de causa repertum ibi legatum occidit, quamquam & ipse Ga-
ses Mustaphas eodem loco vulneribus confectus viuendi finem fecit. Acciderunt
hæc anno DCCCXCI. C.1487.

Secundum hæc profectus ex Anatolia Sultanus Baiasites, Cōstantinopolim

venit: & miſſis hinc inde per omnes prouincias ſuas mandatis, ex Anatolia Ro-
165. maniaque magnum coëgit exercitum, eumq; miſit verſus Arabiam: ſummo co-
piarum omnium imperatore deſignato, Ali baſſa eunucho. Is vbi cum milite per-
ueniſſet ad ciuitatem Adanorum, arcem vrbis inſtaurauit, refecit, communiuit:
C.1489. & aliis quibuſdam opidis captis, præſidia impoſuit, anno DCCCXCIII.

Interea dum his arcibus occupandis & exſtruendis intenti ſunt Baiaſitici, etiam ab altera parte Sultanini expeditione ſuſcepta, in hoſtem profecti ſunt. Congreſſis exercitibus, vehemens commiſſum fuit prœlium. Ac tametſi Sultaninorum acies tamdem ſolutæ diſſiparentur, non tamen paſſus eſt Alis baſſa militem ſuum a tergo eos perſequi: quod vereretur, ne belli ſe conuerteret alea: ſimulque putaret, ſatis ſe conſequutum gloriæ, qui tam feliciter hoſtiles copias diſieciſſet: cauendum denique cenſeret, ne ſui nimio labore defatigarentur. Ideoque motis hinc caſtris, domum militem ſuum reduxit. Poſtquam vero Baiaſitici diſceſſerant, Sultanini ſuis denuo collectis, Adana Terſumque ciuitates obſidione cinxerunt: quibus quum potiri nõ poſſent, copias inde ſuas abduxerunt. Verum non multo poſt, tormentorum & aliarum rerum adparatu inſtructi, rurſus adorti ſunt Adana, & expugnatam vrbis arcem diruerunt, atque ita domum reuerſi ſunt, an-
C.1490. no DCCCXCIIII.

Tunc & die quodam Iouis, circa meridiem, Conſtantinopoli terra mota tremuit, & multa corruerunt ædificia. Fuit & Pruſæ tantum incendium, vt vrbis regiones XXV flammis abſumerentur.

Baiaſites magnam rurſus militum manum collegit, & in Anatoliam tranſmiſit, dato eis duce Iſchendere bego, Michalis filio: cui præcepit, vt Aladeuli Dulgadiris duci bellum inferret. Hi quum ducis fines ingreſſi fuiſſent, rerum ſuarum ſecuri, tutos omnino ſe putabant. Ibi tum eos ex improuiſo adortus Aladeules, duobus Iſchenderis begi filiis interfectis, ipſum etiam Iſchenderem viuum cepit,
166. & Alcairum Sultano miſit. Hac clade accepta, nihilominus inſigni Baiaſites magnificentia trium filiarum nuptias celebrauit: quarum vna data fuit vxor Vſumchaſanis filio, altera Vſgurlis e filio nepoti, tertia Daudis baſſæ filio. Poſt eas nuptias, denuo litteris hinc inde miſſis, conuenire milites iuſſit: qui dũ indies ad eum confluerent, forte legatus ab Alcairenſi Sultano miſſus aduenit. Eum Baiaſites inauditum iuſſit abſcedere.

Hoc tempore Conſtantinopoli, die quodam ſolis, primo diluculo, pluere cepit: ſequutoque tonitru, tactum de cælo templum fuit, in quo puluis tormentarius magna cum nitri copia reconditus erat. Hac inflammata materia, templum ipſum e fundamento diſiectum fuit, & ignis vrbem peruagatus, nõ plurima dumtaxat ædificia, verumetiam quinque hominum millia, cuiuſuis ætatis & ſexus abſumſit.

167. Ab altera parte Sultanini rurſus expeditione ſuſcepta, Larendam captam direptamq; ſuccenderunt, & in cineres redegerunt: aliiſque præterea ſpoliatis opidis ac vicis, domum rediere. Periit ibidem & Iacupes begus, Vſumchaſanis filius. Acciderunt autem hæc anno DCCCXCV.

Baiaſites hiſce de rebus certior factus, Conſtantinopoli diſcedens, Gumulzinam abiit, ac venando ſemet oblectauit. Gumulzina relicta, Ypſalam ſe contulit, ibique paucis diebus exactis, Conſtantinopolim rediit. Venit huc ad eum legatus alter, Alcairo miſſus: quem perhumaniter exceptum, & ampliſſimis donatum muneribus, bona cum pace dimiſit. Neque multo poſt, etiam ipſe quemdam
C.1491. e ſuis Alcairum ablegauit, anno DCCCXCVI. Quum is Sultani Baiaſitis legatus Alcairum veniſſet, pax inter eos ſancita fuit: & Sultanus Alcairenſis Baiaſiti Terſum
168. atque Adana, cum opidulis eodem pertinentibus reſtituit.

Hoc tempore mortuo Vngariæ rege, ſucceſſor eius legatũ ad Sultanum Baiaſitem miſit. Huius poſtulata quum audiſſet, pacem Baiaſites cũ Vngaro fecit. Eodẽ anno rurſus exorto Pruſæ incendio, magna pars vrbis, cum tabernis mercatorum plurimis, conflagrauit. Miſit etiam Sultanus Alcairi legatũ cum ampliſſimo
C.1492. comitatu ad Sultanũ Baiaſitem. Referenda vero ſunt hæc ad annum DCCCXCVII.

Secundum

Secundum illa discessit Constantinopoli Baiasites, & Hadrianopolim pro-
fectus, extra vrbem castra metatus est, ac ibidem ad aliquot dies hæsit. Quodam
vero die Vezires suos adloquutus; habere se in animo dixit expeditionem quam-
dam difficilem: gerendum cum Vngaris bellum intelligens. Ideoque coactis vni-
uersis copiis suis, Hadrianopoli Sophiam profectus est. Non tamen Vngariam 169.
ingredi fuit ausus, sed Achmete bego cum milite Anatolico Sophiæ iusso subsi-
stere, Daudem bassam cum parte copiarum Vscopiam misit: ipse cum Iochia
bassa, & cum milite Romaniæ, Manastirum abiit: atque inde in Albaniam, du-
cisque Ioannis regionem se contulit. Expediuit & mari naues quasdam, vt Alba-
norum itinera præcluderentur. Hæc quum Albani animaduerterent, ad montes
se receperunt, & in eis ita se communierunt: vt magnum inde Turcis detrimen-
tum inferrent. Ad extremum tamen Turci, conscensis locis altioribus, in eos ir-
ruerunt: & viris interfectis, mulieres ac pueros abduxere captiuos, omnemque
regionem illam flammis vastarunt. His rebus gestis, Manastirum Baiasites rediit,
ac diebus aliquot ibi substitit. Manastiro quum discederet, obuium habuit in iti- 170.
nere deruisium quemdam Turcicum, gepeneci lacinia tectum. Is & auribus, & 171.
collo, & brachiis adpensos anulos ferreos gestabat, & illorum sectam profiteba-
tur, quos Calenderes Turci vocant. Vbi propius ad Sultanum Baiasitem accessis- 172.
set, acinacem gepeneco tectum strinxit, ipsum Baiasitem inuasurus. Quum timi-
diores quidam e Zausiis illi de via cederent, liberum iam scilicet ad Baiasitem ha-
bebat aditum. Sed Ischender bassa, qui præsens aderat, ea vi pusdiganum in ho-
minem contorsit, vt humi prolaberetur. Inde prostratum adgressi quidam, in fru-
sta dissecuerunt. Tamdem Baiasites Hadrianopolim peruenit. Acciderunt hæc
anno DCCCXCVIII. C. 1493.

Quidam id temporis eunuchus, cui nomen Iacupes Aga, commendatam
fidei suæ Bozinensem prouinciam administrabat. Hic missis hinc inde per Ro- 173.
maniam præconibus, proclamari iussit: velle se cum suis in Vngariam irruere. Si
cui secum proficisci luberet, vt illa impressione rem faceret; is vti quamprimum
ad se veniret. Hoc intellecto præconio, Acanziorum aliquot millia se cum Iacu-
pe coniunxerunt: qui tantis auctus copiis, Vngariam inuasit. Eis occurrit Vnga- 174.
ricus Banus, cum quadraginta millibus hominum, magnaque vi Turcis obstitit.
Tamdem ipsi dissentientes inter se Vngari, terga dederunt: captusque Direnzi-
les Banus ac vinculis constrictus, ad Sultanum Baiasitem missus fuit. Is rei tam
bene gestę nuntio multum exhilaratus, ad tempus aliquod Constantinopoli quie-
uit. Euenerunt autem hæc anno DCCCXCVIIII. C.1494.

Posteaquam Baiasites, a rebus gerendis abstinendo, satis diu se recreasset:
collectis iterum copiis, Moream ingressus, ad Inebechtim accessit, etiam classe 175.
instructa, quam eodem adpellere iussit. His quum Italica classis occurrisset, com- 176.
misso nauali prœlio, tamdem Itali remisso pugnandi ardore, discesserunt. Itaque
videntes Inebechtij, se terra pariter, & mari obsessos; aliquamdiu quidem se de-
fendere fortiter: sed animaduerso, nihil amplius opis ac præsidij sibi reliquum,
primatibus egredi iussis, claues vrbis Sultano Baiasiti per eos obtulerunt: atque
hoc modo vrbem ipsius potestati permisere, anno DCCCCV. C.1499.

Potitus Inebechti, præsidium vrbi captæ imposuit: & Hadrianopolim re-
uersus, ibidem hibernauit. Vbi iam æstas adpetiisset, coactis Romaniæ Anatoliæ-
que exercitibus, denuo Moream inuasit, magna etiam mari classe ablegata, Me-
thonemque militum corona circumdedit. Qui erant in vrbe Christiani, adeo se
defendere strenue; totius vt mensis spatio, citra intermissionem, interdiu noctuq;
dimicaretur, muris ipsis tormentorum impetu disiectis. Videns autem Baiasites, 177.
vrbem a Christianis egregie propugnari: commotus ira, suis spem vrbis diri-
piendæ fecit, siquidem illa potirentur. Hac Sultani voce milites audita, quodam
die, quum iam aduesperasceret, vehementissima vrbem oppugnatione adorti
ti ceperunt: omnesque mares, quotquot adoleuerant, occiderunt; mulieribus
& pueris captis. Hoc modo redacta in potestatem Methone, preces a Turcis in ea
fuere conceptæ, quæ die veneris haberi solent. Inde Baiasites Coronen copias

duxit, vt illam quoque ciuitatem obsideret, & occuparet. Sed prima statim nocte,
postquam Methone discesserat, venerunt in castra Baiasitis Coronenses: oblatis-
C. 1500. que clauibus vrbis, deditionem fecerunt, anno DCCCCVI.
178. Dum his vrbibus expugnandis intentus esset Baiasites, Veneti auxiliis Hi-
spanorum impetratis, magna classe Mitylinen adgressi sunt, & tormentorum bel-
licorum vi muros opidi ad quingentas vlnas vsque prostrauerunt. Mitylinenses
ab hostibus obsessi, Constantinopolim misere, qui opem poscerent. Itaque colle-
ctis subito classiariis copiis, insignis exercitus naualis instructus fuit. Nunquam
ante hoc tempus Constantinopolitani vel pecunias, vel milites, vel classiarios
conferre coacti fuerant. Sed tam graui tunc vrgente necessitate, non hæc dum-
taxat ab eis exacta fuere: verumetiam vsu receptum, vt deinceps quoque, rebus
ita poscentibus, eadem ab ipsis præstentur. Ante, quam classis illa Constanti-
nopoli profecta, Mitylinen adpulisset: iam Christiani decies & octies opidum
adorti, non tamen expugnare potuerant. Itaque quum intellexissent Veneti, ve-
nire Constantinopoli talem ac tantam contra se classem: naues suas ingressi, dis-
cessere. Constantinopolitani vero Mitylinen delati, muros ab hoste dirutos refe-
cerunt, atque ita domum reuersi sunt. Ad extremum eo redactæ fuerunt Vene-
torum res, vti muneribus delenito Sultani Baiasitis animo, pacem cum eo face-
C. 1501. rent, anno DCCCCVII.

Baiasites e Morea Constantinopolim profectus, ita totum se dedit otio: plu-
ribus vt annis expeditionem plane nullam susciperet.
C. 1509. Anno DCCCCXV, hora secunda noctis cuiusdam, Martis diem sequutę, terra
Constantinopoli vsq; adeo moueri cepit: vt turres aliquot templorum Turcico-
rum corruerent, ipsorumque templorum testudines partim rimas agerent, par-
tim humi collaberentur. Ædificiorum vero priuatorum camini siue infumibula
deiecta sunt, & parietes partim fissi, partim prostrati. Pinnæ murorum vrbis ad ter-
ram præcipitarunt, ipsaque mœnia cum turribus suis conciderunt. Pluribus deni-
que magnifici operis ædificiis vsque ad fundamenta euersis, magna hominum
multitudo sub ipsis exstincta fuit ruderibus. Quo se conferret, norat nemo. Plebs
vrbana suis ex ædibus migrans, partim in plateas, partim in areas ædium, partim
in hortos se recipiebat: ne scilicet a corruentibus ædificiis opprimerentur. Quip-
pe totam illam noctem primam terra tremere non desiit. Quumque somnum o-
culis nemo videret suis, omnes & numinis, & Mahumetis opem votis adsiduis
implorabant. Terræ motus hic denique continuis quadraginta diebus in horas
singulas sentiri potuit. Quum autem remisisset, expeditis Baiasites per vniuersam
Anatoliam Romaniamque mandatis suis; vti sarchores, hoc est, mercennarij &
opifices Constantinopolim mitterentur, edixit. Confluxerunt ad vrbem fabro-
rum, tam cæmentariorum, quam lignariorum, opificumque mercennariorum
ad octuaginta millia: quibus id datum negotij, vt accepta mercede, collapsa vrbis
ædificia reficerent ac instaurarent. Præfectus a Baiasite fuit operariis hisce Ionu-
zes Aga, Genizarorum tribunus: qui & inspector, & exactor operarum, summa
cum potestate, suis cum Genizaris, esset. Interim ipse, quietis capiendæ causa, se-
met Hadrianopolim contulit.
179. Erat id temporis in prouincia Tekiensi vir quidam primarius, cui nomen
Chasanes Chelifes. Is filium habebat, qui Scachoculis adpellatus fuit, & totis sex
vel septem annis ita latuit, vt numquam prodierit: qua quidem de causa fuit ha-
bitus pro viro sancto. Eidem Baiasites quotannis septem asprorum millia suam
in speluncam mittere solebat, quum ignoraret, eum & sectæ alterius, & Kise-
lem bassam esse. Hic ergo, quo tempore Constantinopoli strenue laborabatur
in vrbe reficiunda, suis illis e latebris & cauernis tamdem prodiit: & adiutus
180. opera suorum quorumdam complicum, die quodam solis vrbem Antaliensem
ingressus est: quod eo facilius tum fieri potuit, quia commodum id temporis illic
anniuersariæ nundinæ celebrabantur. Itaque captam ciuitatem diripuit, & Ca-
dium eius in quatuor frusta dissecari, ac ipsa frusta distinctis locis suspendi iussit.
Inde missis in prouincias proximas quibusdam suę sectæ, suarumque partium ho-
minibus

minibus, proclamari præcepit: aduenisse iam tempus, ipsis opportunum: saltim correptis armis, ad se properarent. Quotquot igitur illam sectam amplectebantur, & antehac eam secreto dumtaxat profiteri cogebantur, ad hunc eo numero confluxerunt: vt perbreui spatio temporis, hominum ad decem millia secum in castris haberet. Præterea complures e Tekiensi prouincia cum ipso se coniunxerunt. Itaque tales ac tantas iam consequutus copias, Antali relicta, Anatoliam petiit: & beglerbegum Anatoliæ, Caragosam bassam, adortus est. Occurrit homini Caragosa cum exercitu Anatoliæ, statimque inito prœlio, seditiosi victos se simulare, ac pedem nonnihil referre. Tum vero Turci, desertis ordinibus suis, hostium impedimenta diripere cœperunt. Perduelles vero, in tempore conuersis habenis, 181.
Caragosæ copias cæciderunt: ipsumque captum ad metropolim Anatoliæ Cutaigen adduxerunt, & opidum sibi dedi postularunt. Id quum ab opidanis impetrare non possent, in eorum conspectu Caragosam bassam viuum palo transfixere. Secundum hæc profectus Manissa cum Sangiacis quibusdam Sultanus Corcutes, Sultani Baiasitis filius, copias in seditiosos hosce duxit. Verum cæsus & ipse cum 182.
suis, vix fuga saluti consuluit. Hinc indies auctis viribus, Anatoliam Scachoculis vniuersam agere, ferre, multaque fœda committere. Post etiam progressus vlterius, Aidinensem ditionem inuasit. Corcutes fuga, ceu dictum est, elapsus, summa celeritate datis ad patrem litteris, eum de re tota certiorem fecit. Baiasites excandescens aduersus Vezires suos, ac præsertim aduersus Alim bassam, & Ducis filium, quod nihil de hoc motu sibi significassent: mox Alim bassam cum exercitu in Anatoliam proficisci, ac seditionem hanc compescere, perduellionis auctoribus capitis supplicio multatis, iussit. quod nisi fecisset, imperaturum se minatus est, vt cutis ei toto corpore detraheretur. Quapropter Alis, adhibita maxima diligentia, in Anatoliam se contulit: quum Baiasites ei non exiguam partem aulici 183.
sui comitatus, & Genizarorum, adiunxisset: filioque præterea suo, Sultano Achmeti, cuius Amasiæ sedes erat, mandasset; vti suis cum copiis Ali bassæ auxilio veniret. Achmetes Amasia profectus, ad Alim bassam accessit: qui mox inter se congressi, dies aliquot reficiundo militi dederunt, deque bello gerendo consultarunt. Interea vero cum copiis in Caramaniam irruit Scachoculis, cui Caramaniæ bassa, quem Cheiderem bassam vocabant, & Sangiacus quidam in eadem pro- 184.
uincia, Zindis Kemales begus, obuiam venerunt: prœlioque Culim adorti, non inferiores modo discessere: verumetiam vtrique, pro more, resecta fuere capita. Seditiosi deinde Caramania relicta, versus planiciem Zibucciam profecti sunt: 185.
quod quum Ali bassæ significatum fuisset, magnopere perturbatus animo: Quisquis, ait, me amat, absque mora conscendat equum. Primusque ceteris exemplo præbito, conscendit equum: & veredariorum in morem festinato itinere, perduelles in campo Zibuccio tandem adsequutus est. Scachoculis autem, Osmanicorum aduentu cognito, ibidem in planicie castra vallo communiuit, camelis etiam in circuitu dispositis: & cum animo suo constituit, hoc loco Martis aleam experiri. Præterea quibusdam castrorum in locis, hoc modo munitis, turres excitauit: de quibus sui sese defenderent, & hostem ab oppugnatione castrorum arcerent. Erant igitur hi egregie ad prœlium ineundum parati. Ex aduerso, licet Alis bassa secum & ipse multa millia militum adduxisset: tamen quia totos dies quatuordecim illo itinere veredariis prope paria fecerat, non viros dumtaxat, sed equos etiam laboribus exhaustos habebat. Nihilo minus hoste conspecto: Tendamus in eos, inquit. Sed erat in exercitu quidam Caramuses, stipendiariorum præfectus, quos Vlofezios dicunt, vir rei militaris insigniter peritus. Is Ali bassæ respon- 186.
dens: Exspecta nonnihil, ait, o bassa, donec exercitus alii se nobiscum coniungant. Fieri nequit, vt hostis e manibus nostris elabatur. Ad vnum dumtaxat, alterumve diem, prœlium differ. Etiam Ramasanis filius, Adanorum begus, nobis subsidio venit. Sine quæso, nostras, vti copias aliorum accessione maiores & firmiores efficiamus. Alis autem bassa vicissim: Quis, inquit, est Alis bassa, quisve tandem alter ille, nobis vt eius sit exspectandus aduentus? Nimirum Alis e potestate totus exierat, ideoque rabie quadam actus hostem inuasit: quo factum, vt acre prœlium

D

committeretur. Eo prœlio Chasanes Chelifes, Scachoculis pater, sagitta vulneratus, & paullo post exstinctus fuit. quo mortuo, tumultus atque strepitus ingens
audiri cepit in castris seditiosorum. Quapropter Alis bassa, concitato calcaribus
equo, medios in hostes delatus & ab eis occisus est. Quod quidem ipsius conspi-
187. cati milites, terga dedere. Scachoculis hac potitus victoria, versus Parthicos fines
iter direxit, Tebrisium profecturus. Quum prope iam Parthicis a finibus abes-
sent, obuiam eis carauana quædam venit, secum e Parthia sericas & alias merces
vehens. Eam carauanam Scachoculis diripuit, & quotquot hanc comitabantur
188. homines, interfici iussit: quum ignoraret, esse opes illas Ismailis Scachi, hoc est,
regis Parthorum. Vbi Tebrisium venissent, tribuni militum, ceterique præfecti,
Scachum, Ismailem adierunt: & ad pedes ipsius prouoluti, honorem ei, pro more
gentium illarum, exhibuere. Tum vero Scachus Ismail: Quis auctor vobis fuit,
inquit, vt adoptiuo patri meo bassas & begos suos occideretis, eiusque præterea
subditos rebus ac facultatibus suis spoliaretis? Illis respondentibus, id ab se fa-
ctum, vt ipsimet Ismaili Scacho rem gratam facerent, & homines a recta fide alie-
nos, barbaros, facinorosos, de medio tollerent; rursus eos compellans Scachus
Parthicus: Et quid tamdem, subiecit, carauana culpæ commisit in vos, qua irritati,
& homines occidistis, & opes ipsas diripuistis? Ad quæ illi quum nihil haberent,
quod sui purgandi causa in medium adferrent: omnem illam colluuiem homi-
num ita distribui Scachus Ismail iussit, vt singuli Parthorum proceres eius man-
dato viginti ad se reciperent: ceteros vero præfectos, atque tribunos ipsorum, tru-
189. cidandos Corizzis suis obiecit. Quod sane quum absque mora fieret, dignam fa-
cinoribus admissis mercedem tulere.

Dum hæc in Asia gererentur, Tarabosane profectus Sultanus Selimes, na-
190. uigio Cofen adpulit; illinc in Romaniam abiturus. Itaque Cofe discedens, Chi-
lim nauigauit: Chili Beligradum venit. Eius rei fama Constantinopolim ad Sulta-
num Baiasitem perlata, Cadium vrbis Sarigresem, & Seguanem bassam, legatos
ad filium misit: quorum & consiliis vteretur Selimes, & monitis instrueretur. Hi
quum ad Selimem peruenissent, auctores ei fuerunt, vti suam in ditionem redi-
ret: ne forte fratribus etiam suis occasionem præberet, consimilia quædam ten-
tandi. Ad ea respondens Selimes: An non mandatum diuinitus est, inquit, vti suos
quisque parentes tertio vel quarto quoque anno inuisat? Hac equidem causa mo-
tus, iter hoc perficiam; & patre visitato, meam in ditionem reuertar. Ad summam,
ab hoc instituto legati Selimem nullo dimouere modo potuerunt. Ideoque rede-
untes ad Baiasitem filii mentem ac sententiam patri renuntiarunt. Is denuo lega-
191. tos alios ad Selimem misit, ac dici filio iussit, vti Semendriam se reciperet: quem
ipse sangiacatum illi adtribuisset. Negauit id se facturum filius, omninoque se pa-
trem prius aditurum respondit, eiusque manus osculaturum, atque ita deinde dis-
C. 1511. cessurum. Euenerunt hæc anno DCCCCXVII.

Secundum illa perrexit in itinere suo Sultanus Selimes, & Hadrianopolim
petiit. Inde quum non procul abesset, relicta Baiasites Hadrianopoli, versus Con-
192. stantinopolim abiit. Habebat autem secum omnes vezires suos, & begos sangia-
cos, & milites. Quippe mandatis publicatis edixerat, vti secum eo proficisceren-
tur. Qua de causa commotus Selimes, & consiliarios suos adpellans: Nullum, in-
quit, hostem habemus inter Hadrianopolim & Constantinopolim. Cur ergo tot
proceres, & talem ac tantum exercitum pater secum ducit? Haud dubie nihil ali-
ud hæc portendunt, quam quod fratrem meum, Sultanum Achmetem, rerum
193. administrationi præficere cogitat. Ideoque summa vsus celeritate, non procul a
Zorlo patrem adsequutus est. Ibi tum copiis vtrimque concurrentibus, ad dimi-
cationem ventum fuit. Erat id temporis imbecilla Baiasites valetudine, quum nec
pedib. vti, nec equitare posset: eaq; de causa curru vehebatur, cui velũ obduxerat:
numinis interim, Mahumetisque sui auxilium implorans. Quum perexiguo tem-
poris interuallo pugnatum esset, victus Selimes, omni thesauro suo relicto, fugæ se
dedit: ac tamdem peruenit in vicum quemdam, situm ad mare, quod Nigrũ vo-
194. cant. Ei vico nomen est Midge. Heic nauem ingressus, transmisso mari, Cofen
se con-

ſe contulit. Sed eadem hieme rurſus in Romaniam nauigauit. Quidam enim pro-
ceres aulici partes Sultani Achmetis fouebant, nimirum ipſe Cadileſcherus, &
Niſchanzis baſſa, & Ionuzes baſſa, qui muneribus etiam, in hunc finem paratis,
populo perſuaſerant; Sultanum Achmetem breui adfuturum, & loco patris im-
peraturum. Hic autem conatus eorum quum Genizaris innotuiſſet, nocte qua-
dam in ædes ipſorum irruentes, quidquid in eis repertum eſſet, diripuerunt. Iti-
dem noctu Chaſanis baſſæ domum adgreſſi, fœde ſpoliarunt: adeoque ſeditio-
nem excitauere maximam. Erant id temporis ad vrbem Sultani Achmetis legati,
qui furtim ſe ſubducere, ſalutique ſuæ fuga conſulere coacti fuerunt. Secundum
hæc legatos ad Sultanum Selimem miſere Genizari, qui nuntiarent, ad vrbem
modo veniret: ſe nimirum & ſalutaturos ipſum Imperatorem, & adgnituros pro
domino. Achmetes etiam eodem tempore propius ad vrbem ſe contulit, ſuis cum 195.
copiis ad Iſcodaram, e regione Conſtantinopolis, caſtra metatus: miſſiſque patri
multis aureorum nummûm millibus, quo venerat itinere, diſceſſit. Quumque
vectigalia, tributa, ceteroſque fructus ac prouentus imperii, per Anatoliam ſibi
vindicaſſet: violenter illas prouincias adminiſtrare cepit. Ac licet Sultanus etiam
Corcutes opida quædam Anatoliæ ſibi ſubiecisſet, retinere tamen ea non potuit,
quum præfectorum Sultani Achmetis maiores eſſent vires. Itaque diſcedens ex
iis locis Corcutes, trans mare Gallipolim abiit: ac duobus dumtaxat ſecum ſum-
tis, Conſtantinopolim nauigauit. Eo quum perueniſſet, exiguum quoddam tem-
plum ingreſſus eſt, haud procul a domicilio Genizarorum. Hoc vbi nuntiatum
Sultano Baiaſiti fuiſſet, aliam ei domum in vrbe iuſſit adſignari: quam, remotus à
Genizaris, inhabitaret. In hanc igitur vbi commigraſſet, bona cum venia patrem
adiit: eiuſque manum exoſculatus, in hoſpitium ſuum reductus fuit. Zecmen id 196.
temporis, quam minorem vocant, Sultanus Selimes aduenerat. Quumque propi-
us Conſtantinopolim accederet, atque obuiam ei prodiret Sultanus Corcutes
frater: equis inſidentes, manus ſibi mutuo porrexerunt, ac peramanter inter ſe
colloquuti ſunt. Hinc vrbem ingreſſus Selimes, in prato Genibaxeo tentoria fi- 197.
xit, Corcute ſuum in hoſpitium redeunte. Tum vero congregati Genizari, decem
ex omni ſuorum numero delegere; quos ad baſſas ablegatos, dicere iuſſerunt;
Adgnoſcere ſe pro domino ſuo Sultanum Selimem, Baiaſitis Imperatoris filium.
Baiaſitem, propter aduerſam valetudinem, & imbecillitatem virium, non iam
amplius ad bella gerenda prodire poſſe. Quamobrem ſignificarent Sultano Baia-
ſiti baſſæ, vt ſponte ſuam rerum adminiſtrationem Selimi filio traderet. Id niſi fie-
ret, in ipſos ſe baſſas animaduerſuros: & præterea per vim collocaturos Selimem
in thronum regium, ac Dominum & Imperatorem ſuum declaraturos. Hæc
quum decem illi Genizarorum legati baſſis expoſuiſſent, baſſæ cum his ipſis de-
cem viris Sultanum Baiaſitem adierunt. Is intellectis eorum poſtulatis, quam
quidem diu ſuperſtes ipſe foret, imperium ſe nemini traditurum reſpondit. Ad ea
ſupremus vezir, Muſtaphas baſſa: Vale igitur, inquit, Imperator maxime. Nam 198.
mox, vbi abs te digreſſi fuerimus, vitam hi nobis adiment. Tum Sultanus: Siqui-
dem iam nos imperio non abdicauerimus, ait, an futurum putatis, vti nos e medio
tollant? Minime vero, ſubiiciunt illi, vitam eripient tibi: ſed iniectis vncis ſpiculo-
rum ſuorum veſti tuæ, de throno Imperatorio te detrahent. Quæ quum ab eis di-
cta fuiſſent, exiguo temporis ſpatio Sultanus Baiaſites re cum animo ſuo delibe-
rata, caput erigit, &: Rerum equidem, inquit, ſummam filio meo, Sultano Seli-
mi, traditam committo. Qua Baiaſitis oratione Genizaris renuntiata, mox vnani-
mes ad Sultanum Selimem ſe contulerunt. Hæc autem geſta fuerunt anno
DCCCCXVIII. C:1512.

Poſtridie Sultanus Baiaſites ciſtas, quibus imperatorii theſauri continebantur,
tur, Sultano Selimi filio miſit: ac vezires, ceteroſque baſſas, dominum ſuum, Sul-
tanum Selimem adire iuſſit, eique ſignificare: tantummodo ſibi, patri ſuo, dilatio-
nem dierum XX. concederet: quibus exactis, Dimotucum abiturus, & reliquum 199.
ibidem vitæ ſpatium tranſiturus eſſet. Interim Selimes in hoſpitio Genibaxeo
commoraretur. Hæc quum illi Sultano Selimi expoſuiſſent: Quidquid, ait, patri

& baſſis viſum fuerit imperare, ratum eſto. Res enim adhuc in ipſorum poteſtate
ſunt & arbitrio. Poſtridie illius diei patrem Selimes adiit, eique manum oſculatus
eſt. Tum vero ſurgens pater, Accede fili, ait, atque hoc loco ſede: quum rerum do-
minus, me quidem abdicato, & imperator factus ſis. Ad ea Selimes: Minime vero,
mi pater, inquit. Nam equidem domini, patriſque mei, famulus ſum: nec amplius
quidquam petii, quam vt mihi faciem tuam intueri, ac manum deoſculari liceret:
Id quum impetrauerim, bona cum pace tua mihi, famulo tuo, nunc abire fas eſto:
ſalua tibi rerum adminiſtratione proſperrima. Sultanus autem Baiaſites: Fili, ait,
toto pectore atque animo imperium tibi reſignaui. Sed vnum hoc conſulo, ne
ſanguinem innoxium fundas, nec immerito quemquam occidas. Cui patris con-
ſilio quum Selimes ſe pariturum promiſiſſet, in hortum nouum ſiue Genibaxen,
ad tentoria ſua ſe recepit. Poſtridie, ſummo diluculo, pro tribunali ſedit, & aduo-
cari Genizarorum Agam iuſſit: qui mox vniuerſis cum Genizarorum copiis co-
ram eo ſe ſtitit. Ibi tum compellatis ipſis, Selimes interrogare: num ſe vellent do-
minum & imperatorem adgnoſcere? Cunctis vnanimiter adclamantibus, id o-
mnino ſe velle facere; mox iterum Selimes eos adpellans: Si quis, ait, inter vos ali-
quid culpæ commiſerit, an per vos mihi licebit, vt illum puniam? Licebit vero,
ſucclamant omnes. Ergo deinceps, ſubiecit Selimes, imperium meum auſpica-
bor. Poſtridie, quum illuxiſſet, eodem in loco pro tribunali conſedit: veziribus &
baſſis omnibus huc ad ipſum conuenientibus. Illo die quemdam Genizarum, qui
auream in capite geſtabat vſcufiam, ſiue pileum, comprehendi iuſſit, & ad arbo-
rem ſuſpendi: quodam etiam de Vlofeziorum numero capite truncato. Geniza-
rus ille propterea ſuſpendio ſublatus e medio fuit, quod Sultani Achmetis ſocer
eſſet. Hoc modo quum ſibi Sultanus Selimes imperium conſtituiſſet, Corcutes
conſcenſa trireme Maniſſam; ditionem ſuam, repetiit. Non multis diebus interie-
ctis, Conſtantinopoli diſcedens Baiaſites, Dimotucum abire cogitabat. Eum Sul-
200. tanus Selimes extra portam Hadrianopolitanam, officii cauſa, quum deduceret:
Baiaſites e curru cum filio colloquens, de multis eum rebus admonuit. Inde mu-
tuo ſibi pater atque filius valedixere. Sed Baiaſites hoc itinere delatus in vicum
201. quemdam, cui nomen Chapſe, vitam cum morte commutauit. Reuectus autem
a ſuis Conſtantinopolim, in templo, quod ipſe conſtruxerat, conditus fuit.

Secundum hæc profectus eſt Sultanus Selimes vniuerſis cum copiis in A-
natoliam, quumque iam perueniſſet Engurim; frater eius, Sultanus Achmetes, ad
202. fines Arabicos profugit. Quod vbi Selimes accepiſſet, itinere mutato, Pruſam re-
diit: ibique Muſtapham baſſam, cum aliquot fratrum ſuorum filiis, ſtrangulari
curauit. Inde Maniſſam contra fratrem, Sultanum Corcutem, mouit. Sed is Te-
kienſem in prouinciam abiit. quo cognito, primum e ianitoribus ſuis, quem Aze-
mim Caſanem Agam vocabant, fratrem a tergo perſequi iuſſit. Is adhibita dili-
gentia maxima, tamdem illum in ſpecu quodam deprehendit, & cepit: iamque
captum ad herum ſuum Selimem adducens, obuios habuit nuntios, apud opi-
dum Egrigos: vbi mox de mandato Selimis Corcutes ſtrangulatus, & cadauer e-
ius Pruſam vectum, ibidem monumento fuit illatum.

Quum autem Sultanus Selimes etiam alterum fratrem ſuum, Sultanum
Achmetem, magnopere cuperet in poteſtatem redactum: aſtu excogitato, Baſſa-
rum & Genizarorum nomine litteras ad eum perſcribi iuſſit, quarum litterarum
hæc erat ſumma: Sultanum Selimem crudeliter in omnium ſæuire vitam. Ea de
203. cauſa ſe iam pertæſos eſſe pumilionis iſtius. Prodiret modo Achmetes, ac ſe con-
ſpiciendum præberet: mox ei ſe captum Selimem tradituros. Data vero fuit ope-
ra, vt eiuſmodi litterarum exempla L vel LX Sultano Achmeti redderentur. Ita-
que numero litterarum deceptus, fidem eis habuit, & cum milite Caramano ſuis
e latebris in apertum prodiit. Quotquot erant cum eo proceres, hanc profe-
ctionem diſſuadebant; & futurum aiebant, vt circumueniretur. Sed ipſe,
litteris illis exhibitis, ac perlectis: Demus, ait, exempla viginti harum litterarum
eſſe falſa & commenticia: num idem de ceteris quoque pronuntiari oportet? Ita-
que ſuam ſequutus opinionem, copias in fratrem duxit. Quum in planiciem per-
ueniſſet

uenisset ad Neapolim Caramaniæ, ab exercitu Sultani Selimis obrutus, parum cum suis strenue rem gessit: ac victus, fugæ se dedit: in qua fuga captus Achmetes, & strangulatus fuit. Exstincti cadauer Prusam deportatum, & ibidem in monumento fuit conditum. Hæc autem acciderunt anno D C C C C X X. C. 1513.

Sultanus ergo Selimes iam solus imperio tranquillo potitus, ad bellum gerendum aduersus Ismailem, Scachum Parthorum, se comparauit: & curribus ad vehenda tormenta, ceterisque rebus necessariis instructus, omnes suos exercitus collegit, in quibus erant hominum ad quadringenta millia. Tantis cum copiis in 204. Parthiam profectus, manum cum Ismaile Scacho conserere decreuit. Ismail vero Sultani Selimis instituto cognito, cum Parthis suis & ipse hosti obuiam prodiit: ac tamdem congressis in planicie quadam, quæ Zalderana dicitur, vtriusque partis exercitibus, a diluculo ad postmeridianum vsque tempus dimicatum inter eos fuit. Ismailis Scachi supremus belli dux, Vstazeluis filius, Anatolico militi oppositus erat: Romaniæ copias ipsemet Scachus Ismail sibi debellandas sumserat. Sed Anatoliæ beglerbegus adeo fortiter hosti restitit, vt tamdem Vstazelues occideretur. Ab altero quoque aciei latere pugnatum vtrimque strenue, donec ad extremum Chasanes bassa, Romaniæ beglerbegus, occumberet. Nihilominus Thures Alis begus, Malcozii filius, vna cum fratre suo, tam acriter hoc prœlio se gessit: vt hostibus disiectis, ad Ismailis Scachi vexillum primarium penetraret, ipsique Scacho vulnus infligeret. Verum a Scachi satellitibus vterque mactatus cecidit. Sub exitum diei fessus iam cum suis prœliando Scachus, hosti cessit, & fugam arripuit: ordaque sua, cum omnibus rebus, quæ illa continebantur, hostis arbitrio relicta, Tebrisium se recepit. Itaque Turcis orda Scachi prædæ fuit, qui etiam in ea ceperunt vnam de Scachi vxoribus: quum ceteræ mulieres, quæ illis in castris fu rant, pedites cum reliquo Parthorum exercitu Tebrisium abiissent. Scachus autem, relicto Tebrisio, cum non magna suorum manu Sultaniam se contulit. Interea Tebrisium progressus Selimes, omnes vrbis artifices, omnes eximios opifices collectos, Constantinopolim misit. Quumque illa hieme cogitaret in hibernis ad Carabagum subsistere, non hoc eum tumultuantes facere passi fuere Genizari. Quapropter Amasiam reducto exercitu, ibidem hibernauit. Sub initium æstatis Camachum profectus, eam ciuitatem occupauit. Interim Sinanem bassam eunuchum in Dulgadirensem prouinciam ablegauit, qui ducem eius regionis Aladeulem bello inuaderet. Is Dulgadirem ingressus, Aladeulem minime resistentem cepit, & capite truncauit: quamquam alii tradant, suspendio necatum fuisse. Ditionem vero Sultanus Selimes Ali bego concessit, qui ex Aladeulis fratre natus erat. 205.

Hoc tempore Genizari magnas Amasiæ turbas excitauere, quum in Piris bassæ castra per seditionem irruerent. Erat tum Sultani Selimis vezirazemes, Achmetes bassa, Ducagini filius: quem Selimes interfici iussit, collata in eum culpa, quod huiusce Genizarorum seditionis & conscius, & auctor exstitisset. Hinc Amasia discedens Selimes, Constantinopolim abiit: vbi generum suum, Ischenderem bassam, vna cum Tazisade Cadileschero, & Bali Geme Seguane bassa, supplicio capitis adfecit: quod ipsos etiam diceret Amasiani Genizarorum tumultus auctores fuisse. Contigerunt hæc anno D C C C C X X I. 206. C. 1514.

Secundum hæc collectis Selimes omnibus copiis suis, Constantinopoli transiecit in Anatoliam: quum alteram se contra Parthos expeditionem molitu- 207. rum simularet. De hac Selimis profectione certior factus Cansaues Gauris, Sultanus Alcairi; maximopere cum suis proceribus & Mamelucis perturbatus, coactis militibus suis, armatus Chalepum adiit. Qua re Sultano Selimi nuntiata, misso itinere Parthico, in Sultanum Alcairensem mouit. Eius quum fines adtigisset, ac Sultanum haud impigre sibi occurrentem conspiceret: graui cum eo prœlio conflixit, in quo Sultanus ipse Cansaues Gauris cæsus fuit, eiusque copiæ dissipatæ fugerunt. Post hanc pugnam Selimes victor omnes munitiones & arces, in finibus sitas, occupauit: ac præsidiis in singulas impositis, Chalepum perrexit. Ibi quum omnia Chalepo vicina loca sui iuris fecisset, begos sangiacos prouinciæ

præfecit. Chalepo Damascum abiit, & vrbem cum omni agro finitimo, summa
208. celeritate suo subiecit imperio. Mameluci, qui & Circassi, Alcairum fuga delati,
Tommambaim, qui erat id temporis Vlu Duueidar, Sultanum crearunt. Et Vlu
Duueidar apud ipsos primus erat dignitate post Sultanum. Potitus autem Dama-
sco Selimes, Sinanem bassam cum selecta militum manu Gazam præmisit. Ali-
quot inde diebus elapsis, etiam ipse reliquo cum exercitu subsequutus fuit, Alcai-
209. rum ducturus. Ex altera parte Damascum Tommambais Meliculem Vmeram,
hoc est, beglerbegum Damasci, Zamberdim Gasalim, cum parte sui exercitus
miserat. Is quum a Gaza prope iam abesset, etiam Sinan bassa Remlen aduenit,
eoque loco castra metatus est. Quumque certior factus fuisset, esse Gasalim cum
exercitu in vicinia: noctu militibus indicta profectione, tanta cum properatione
ad hostem accessit, vt prima cum luce Gasalis copias adsequutus, non modo cum
eis confligeret: verumetiam victoria potiretur, magnumque Mamelucorum siue
Circassorum numerum internicione deleret; superstitibus fuga dilapsis, & in soli-
tudines illorum locorum semet recipientibus. Quibus rebus gestis, placuit Sulta-
no Selimi legatum ad Tommambaim mittere. Quippe domesticum quemdam
habebat, natione Circassum, quem vulgo Muratem Circassum adpellabant. Is ad
Sultanum ire iussus, impetrare non potuit, vt a Tommambai vel in conspectum
admitteretur, vel audiretur: adeoque cum iis, quos itineris comites secum addu-
xerat, iussu Tommambais fuit interfectus. Qua legati sui cæde comperta, motis
Selimes castris, Remlen petiit. Eo quum peruenisset, significatum illi fuit, ciues
Remlenses id temporis, quo Sinan bassa Remle nocturno itinere discesserat, vt
Zamberdis Gasalis copias adoriretur, sparsisse rumorem de fuga Osmanicorum:
& quotquot in castris Sinanis bassæ remanserant, non solum mactasse; verumet-
iam occisorum cadauera passim in puteos & fossas proiecisse. Quo Remlensium
intellecto facinore, Selimes & congregari iussit opidanos, & omnes illius sceleris
210. reos trucidari. Secundum hæc Cudsimubarecum profectus est. Quumque sub
vesperam eo venisset, noctem illam istic manere voluit: ac vespertinis precibus in
Axa messita, nocturnis in cubei Sahara peractis, omnia loca sacra visitauit. Postri-
die circa meridiem reuersus ad exercitum, Gazam contendit: vbi Sinan bassa, po-
titus insigni victoria, suas cum ipso copias coniunxit. Gaza Bethlehemam profe-
ctus, illo quoque loco preces suas concepit: quibus absolutis, in animum induxit,
Alcairum petere. Præmisit ergo Sinanem bassam, qui suis cum copiis reliquum
exercitum antecederet. Quippe proficiscendum eis per illam solitudinem erat,
quam ante id temporis numquam tam numerosus exercitus transierat. Et aliam
quoque causam habebat, cur eum præmitteret: quod vereretur scilicet, ne si tanta
hominum multitudo coniuncta maneret; iter illud per solitudinem se susceptu-
ros negarent, atque hoc modo diffluerent. Sultanini quidem hoc desertum sem-
per antehac pro vrbis Alcairanæ propugnaculo quodam habuerant. Verum Sul-
tanus Selimes iacta, quod dicitur, alea; militem cohortationibus animosis ad ca-
pessendum hoc iter impulit. Vbi ventum ad prima castra fuisset, in pago, qui Dei-
re vocatur, vezirem suum, Chuseinem bassam, interfici iussit: quod dixisse perhi-
beretur, non temere per eiusmodi solitudinem, tanto cum exercitu, proficiscen-
dum. Atque hoc modo solitudinem ingressus est, quæ arida prorsus, aquis desti-
tuitur. Quum de die in diem progrederetur vlterius, placuit Deo largiri pluuiam:
quo factum, vt vniuersæ illæ copiæ nulla premerentur aquæ pænuria. Vbi Sala-
chigen peruentum fuisset, iam vicerant scilicet, superata solitudine. Quapropter
oneratis aqua potabili iumentis, Alcairum perrexerunt. Interea Tommambais
Alcairi Sultanus, suis & ipse copiis instructus, ex vrbe militem eduxit: eoque mo-
do castra metatus, vt vrbem a tergo haberet, ibidem substitit. Coëgerat enim ma-
ximum exercitum, in quo militabant Æthiopes, cum aliis nationibus. Tormen-
211. tis etiam bellicis ea communierat itinera, quibus hostis venturus exspectabatur.
Sed transfuga quidam ex castris ipsius ad Sultanum Selimem se contulit, eique
consilia & insidias hostium detexit. Quibus Selimes cognitis, diuerso itinere co-
C. 1515. pias Alcairum duxit. Hæc gesta fuerunt anno DCCCCXXII.

Die

Die XXVIII mensis Silchizis, ante prandium, ingens & cruentum prœlium commissum fuit; quo in prœlio Sinan bassa, cæsus in dextro cornu, occubuit. Tamdem tamen Mameluci, qui & Circassi, dissipati profligatique, partim versus montes, partim in solitudinem, partim ad ipsam vrbem profugere. Verum vbi mox Selimiani milites vrbem occupassent, reliquiæ Circassorum & Mamelucorum, vrbe deserta, in regionem Saitensem se recepere. Selimes propter vrbem, ad
Nilum fluuium, castris locum cepit: quo in loco dum ipse quiescit, missis Tom- 212.
mambais speculatoribus, quum alia, tum etiam situm castrorum hostilium explorauit; quod ea nocturna impressione adgredi, suo cum animo constituisset. Rebus omnibus exploratorum opera probe perquisitis; vrbem noctu cum suis ingressus, plurimos ex Selimianis in vrbe oppressit & trucidauit. Sed quum primum hoc Selimi nuntiatum fuisset, iussis arma corripere militibus, hosti semet opposuit: tormentisque bellicis in ea loca constitutis, in quæ facturus impetum credebatur hostis, ab omni parte paratus erat.

Anno DCCCCXXIII, quarto die mensis Mucherenis, missus in vrbem fuit C. 1516.
a Sultano Selime Ionuzes bassa, cum Genizarorum manu: qui quidem in ipsis plateis & vicis vrbis aduersus Circassos & Mamelucos acerrime dimicarunt. Hoc prœlio sagitta Ionuzes bassa tam grauiter vulneratus fuit, vt a suis sublatus, e media pugna exportaretur. Id conspicatus Selimes, vsque adeo excanduit: vt milites ex equis descendere iuberet, ac pedites suis suppetias ferre. Quod quum absque mora fieret, & illi milites, qui ceteroquin ex equis dimicare solebant, pedites
vrbem ingrederentur: prope templum maximum, quod Chasanis Zami vocant, 213.
cum Circassis & Mamelucis manum conseruere: qua pugna tot ab vtraque parte cæsi sunt, vt passim per plateas plena peremtorum cadaueribus essent omnia. Tamdem Selimiani denuo victoria potiti fuerunt, & Tommambais iterum cum nonnullis suorum in regionem Saitensem profugit. Acciderunt hæc anno DCCCCXXIII.

Post illa cum omni exercitu Selimes vrbem ingressus, in ipso palatio Sultanino diuertit. Fuerant in eo, quem diximus, conflictu capti bis mille quingenti Circassi ac Mameluci: quorum ad duo millia Sultanus Selimes iugulari, quingentos reliquos in custodiis haberi iussit. His gestis rebus, adactus extrema necessitate Tommambais, vt pacem peteret: insignem legationem ad Sultanum Selimem misit. Eam Selimes sane quam humaniter excepit, ac postulatis omnibus adsensus, non modo Tommambai rescripsit: verumetiam suos homines ad ipsum vicissim ablegauit, qui pacis ei auctores essent. Hos ad se iussu Selimis venientes, Tommambais interfici curauit vniuersos. Quamobrem summopere commotus Sultanus Selimes, Circassos illos omnes, quos in custodia detineri præceperat, mox ita iussit occidi, neminem vt sui reliquum facerent. Ea re patrata, trans Nilum copias duxit, Tommambaim quæsiturus: quo ille comperto, fugam arripuit. Selimes Romaniæ copiis iniunxit, vt eum a tergo persequerentur. Sed Arabes, qui & Æthiopes, itineribus fugienti Tommambai præclusis, hominem interceperunt, & captum ad Selimem perduxerunt.

Anno DCCCCXXIII, die XVII mensis Rebiululæ, mandato Sultani Selimis, C. 1517.
in vmbilico vrbis Alcairensis, eo loco, qui Bab subeile dicitur, Sultanus Tom- 214.
mambais suspendio necatus fuit. Atque hoc modo radicitus exstirpatis Circassis ac Mamelucis, vniuersum illud Sultaninum Ægyptiumve regnum suo Selimes imperio subdidit, & in Sangiacatus diuisit: quum vrbem Alcairanam Ionuzi bassæ regendam commisisset. Inde rebus omnibus egregie constitutis & ordinatis, Alcairo discessit, Gazam rediturus. Erat autem quidam ex Sultaninis, Cheirbegus, qui Sultanis illis adhuc rerum potientibus, Chalepi copiis præfuerat; sed spōte sua Sultani Selimis potestati se permiserat. Hic a Selime, præter Ionuzē bassam, ad Alcairū relictus; litteras ad eū, iam inde digressum, misit obsignatas: quib. in litteris, Ionuzē bassam accusans, perscripserat; Æthiopes, & plebem vrbanam, Ionuzi bassæ Sultani tribuere titulum, & omnia precari fausta feliciaq; ; nonnullis etiam criminibus aliis in eum congestis. His territus litteris Selimes, mox alias ad

Ionuzem baſſam dari iuſſit: quibus ei mandaretur, vti maxima celeritate ſemet
ad Sultanum Selimem conferret. Eadem Cheiri bego ſcribi voluit, & vrbem
ipſius fidei, per abſentiam baſſæ, commendauit. Vbi ſuum ad herum, Sultanum
Selimem, in ipſa ſolitudine Ionuzes baſſa perueniſſet: equis inſidentes, inter ſe
colloquuti ſunt ambo. Verum ſubito Selimes furore correptus, Ionuzem baſſam
ex equo deiici iuſſit: & Solachorum præfecto mandauit, vt eum, reſecto capite,
iugularet. Quod ſtatim factum quum fuiſſet, Selimes itinere cõtinuato, tamdem
Conſtantinopolim reuerſus, quieti ſe dedit.

Non exiguo temporis interuallo gerendis a rebus abſtinens, anno denique
C. 1520. DCCCCXXVI, menſe Remaſane, Conſtantinopoli digreſſus, Hadrianopolim pe-
215. tere conſtituit. Hoc in itinere quum Inzuam veniſſet, balineum ingreſſo tumor
quidam a tergo cepit oriri, qui reuera carbunculus peſtilẽs erat. Profectus autem
vlterius, & illum ad locum delatus, vbi aliquando cum patre conflixerat: vrgente
neceſſitate, fixis ibidem tentoriis, ſubſtitit. Interea vero, dum heic morbo ipſius
curando ſe totos medici dabant: Defterdaros, & Pirim Achmetemque baſſas,
Hadrianopolim præmiſit: vt omnia ſollemnitati Bairami celebrandæ neceſſaria
præpararent, ſolo Ferhate baſſa cum eo manente. Sed quum medici morbo re-
medium inuenire non poſſent, eo ipſo mortuus eſt loco, in quo cum patre pugnâ
C. 1520. congreſſus fuerat, die ſeptimo menſis Schebalis, anno DCCCCXXVI. Imperauit
annis VIII. menſibus VIII. diebus VIII. Nihil compertum fuit de ipſius obitu totis
diebus decem. Interea ſecreto Ferhates baſſa primarium ianitorem cum litteris
Maniſſam ad Sultanum Soleimanem miſit, qui eum moneret, vti quamprimum
illuc properaret. Sed quod his nihil litterarum reliquis a baſſis adiunctum fuiſſet,
veritus eſt itineri ſe dare Soleimanes. Inde baſſis ceteris, qui Hadrianopoli dege-
bant, rem omnem Ferhates baſſa patefecit: qui mox eo profecti, quum quo res eſ-
ſent loco, cernerent; litteris & ipſi perſcriptis, præfectum Iſpachiorum ad Solei-
manem Maniſſam ablegarunt: ſignificantes, vt abſque mora veniret prius, quam
de patris obitu Genizari, ceteriq; Portæ milites, quidquam inaudiſſent: ne fœde
direptam vrbem excidio darent. Itaque Soleimanes, re tota penitus cognita, con-
feſtim ſemet adcinxit itineri: nec vlla vel noctu, vel interdiu quiete interpoſita,
peruenit Iſcodaram, e regione Conſtantinopolis ſitam. Hoc loci tribunus Geni-
zarorũ ad ipſum venit, quo comite triremem ingreſſus, Conſtantinopolim tranſ-
iecit; in occurſum prodeuntibus Genizaris vniuerſis. Et triremi quum exſcendiſ-
ſet, Genizarorum Aga, ſuos compellans Genizaros: Hic dominus veſter, hic im-
perator eſt, ait. Qua illi voce audita, mox ordine ceteros antegreſſi, Sultanũ ſuum
ad imperatorum Saraium deduxerunt. Hinc largiores annonas, & donatiua pe-
tiere: Sultano Soleimane poſtulatis ipſorum adnuẽte. Poſtridie prima luce funus
Selimis in vrbem deductum fuit, eiq; celebratæ in templo ſiue zuma Sultani Mu-
chemetis exſequiæ. Pedes ante paternum funus incedebat Sultanus Soleimanes,
idque comitabatur ad zumam ab ipſo Selime conditam, vbi monumento ſuo fuit
illatus. Inde Soleimanes ad palatium reuerſus, in thronum imperatorium ſe col-
C. 1520. locauit, & regni adminiſtrationem auſpicatus eſt, anno DCCCCXXVI, die XVII.
menſis Schebalis.

Factus iam plene rerum dominus Soleimanes, elapſis aliquot menſibus, o-
216. mnes ſuos milites conuenire iuſſit, & cum eis verſus Albam Græcam profectus
C. 1521. eſt, anno DCCCCXXVII.

Quum prope iam abeſſet ab Alba, Vezirem ſuum, Achmetem baſſam, cum
Romaniæ copiis ad Burgurdelen ire iuſſit. Is illuc vbi veniſſet, tormentis bellicis
mœnia diſiecit, militem immiſit, & opidum cepit. Multi tamen in eius expugna-
tione Turci fuere trucidati, ac viciſſim Achmetes baſſa Sultano Soleimani cæſo-
rum Chriſtianorum capita, cum quibuſdam captiuis & vulneratis, miſit.

Secundum illa Pirim baſſam præcedere iuſſit Soleimanes, qui Albæ Græ-
cæ ſitum ac munitionem, circumfuſis copiis, ſpecularetur: ſtatimque Pirim ſe-
quutus, vniuerſum exercitum mœnibus admouit, caſtra vallo muniuit, tormenta
iuſſit expediri, muros euerſos ſolo æquauit, ac tamdẽ Albam expugnauit die XXV
menſis

menſis Remazanis, anno DCCCCXXVII. qua potitus, Conſtantinopolim rediit.
Anno ſequenti proximo DCCCCXXVIII, die XX menſis Rezebis, iterum C. 1522.
Soleimanes expeditione ſuſcepta, copias vniuerſas in Anatoliam transduxit,
Rhodo bellum illaturus. Iam ante vero Muſtapham baſſam inſigni cum claſſe
Rhodum nauigare iuſſerat. Ipſe cum pedeſtribus copiis Anatoliam ingreſſus, in
opidum quoddam Menteſianæ ditionis, cui nomen Mermere, ſe contulit: vnde 217.
non magno ex interuallo in Rhodum tranſiicitur. Itaque militibus hinc in Rhodum
tranſportatis, tamdem & ipſe ſuo cum comitatu tranſuectus in inſulam, graui
vrbem obſidione cinxit. Obſeſſi Chriſtiani muros pannis cocco tinctis, & ſericis,
& auro intertextis, ornabant; ac plurimis in vrbe ludis & ſpectaculis, ad oblectandos
animos, vtebantur. Quum ſerio denique oppugnarentur, longo temporis
ſpatio ſe defendebant acerrime; quod vrbem ab hoſte nullo modo capi poſſe
ſibi perſuaſiſſent. Ac Soleimanis ſane res eo tamdem loci redactæ fuerant, vt quanam
ad expugnandam ciuitatem via deinceps progrederetur, ignoraret. Quia tamen
mons quidam haud procul ab vrbe diſtabat, ex eo terram peti, qua vrbis foſſæ
complanarentur, edixit. Actis præterea cuniculis, ſuffoſſi fuere muri, tormentorum
quoque vi magna ex parte diruti. Quapropter exhauſto laboribus ac moleſtiis
Chriſtianorum præſidio, quum vrbem non multo poſt in hoſtium poteſtatem
venturam nemini dubium eſſet: ipſorum princeps, quem Megalon Maſtora 218.
vocabant, indutias pactus, vrbem ſe dediturum ſignificauit: modo ipſis abeundi
poteſtas fieret, ſaluis facultatibus ſuis; & Chriſtianorum vxores atque liberi nulli
ſeruituti manciparentur. In eas condiciones Sultanus Soleimanes abſque mora
conſenſit. Itaque quum obſeſſi munera Sultano quædam, in eius conſpectum admiſſi,
obtuliſſent: cum rebus ac facultatibus, cum liberis & vxoribus ſuis naues ingreſſi,
Turcis Rhodo ceſſerunt, & in Italiam nauigarunt. Quotquot erant in vrbe
captiui Turci, libertati priſtinæ reſtituti fuere. Capta vero fuit Rhodus die tertio
menſis Sefferis: anno DCCCCXXIX. Simul etiam cum Rhodo Turci arcem Stancoin,
& Bedrum, aliam arcem in Anatolia ſitam, in poteſtatem redegere. Soleimanes
inde Conſtantinopolim reuerſus eſt.
Ceterum quo tempore ad obſidendam Rhodum proficiſci cogitabat, Ferhatem
baſſam aduerſus Alimbegum, Scachi Suarenſis filium, qui perantiquo 219.
maiorum ſuorum iure Dulgadirenſis regionis dux erat, cum copiis ablegauit.
Nam falſo delatus is fuerat apud Sultanum Soleimanem, & accedebat alia cauſa,
quod Oſmanidæ neminem veteri natum familia ſuo in imperio tolerare poſſunt.
Vbi iam prope Ferhates aberat ab Alis begi ditione, inſidioſo aſtu hominem ad ſe
pellexit. Quippe morbum ſimulans, ſignificari begó iuſſit: velle ſe teſtamentum
condere, atque ipſius fidei exercitum committere. Qua voluntate Ferhatis intellecta,
mox Alis begus, nihil ab Oſmanicis periculi veritus, quibus inde vſque a
prima ætate fidus ipſe fuerat, cum vtroque filio baſſam adiit: qui & patrem, & filios,
innocentes occidi iuſſit. Hoc facinore patrato, Ferhates ad Sultanum Soleimanem,
Rhodum obſidentem, Rhodo necdum capta, reuerſus eſt.
Quum autem confecto bello Rhodio, Conſtantinopoli Soleimanes quietus
degeret: Genizari die XXIII menſis Rezebis ſeditionem mouerunt, & Aigaſis 220.
baſſæ, ſupremique theſaurarii, Abduſelamis ædes expugnatas diripuerunt. Poſtridie,
qui Mercurii dies erat, noctu Ibrahimis ac Muſtaphæ baſſarum domos itidem
adhibita vi aperuere: ſed ea cum moderatione, nullam vt inde prædam auferrent.
Compoſito denique Genizarorum tumultu, Soleimanes in Vngariam
proficiſci ſtatuit: & collectis L vel LX millibus armatorum, pontibus Sauum,
Drauum, Danubiumque flumina iunxit: & Varadinum Petri, cum aliis locis mu- 221.
nitis occupauit, Budam ipſam cum exercitu petiturus. Ea Soleimanis expeditione
cognita, ſe quoque rex Vngarus ad bellum parauit; & cum milite ſuo, qui ferro
totus armatus erat, obuium ſe Sultano Soleimani dedit. Die quodam Mercurii,
circa tempus Ikindi, vtrimque tanto concurrerunt exercitus impetu: multa vt
hominum millia ab vtraque parte cæſa caderent, plurimi vulnerarentur.
Diu pugnatum quum fuiſſet, tamdem tamen victus rex Vngarus, etiam ipſe

periit. Actis autem in fugam Vngaris, Turci hostem persequuti, multa ipsorum
millia inter fugiendum contrucidarunt. Soleimanes re bene gesta, Budam suos
duxit, & vrbe sine sanguine potitus est; cuiusuis sexus & ætatis hominibus in ser-
C. 1526. uitutem redactis, anno DCCCCXXXII. Post occupatam Budam, reuersus est
Hadrianopolim, & ad tempus aliquod se quieti dedit.
222. Erat tunc quidam in Anatolia, qui Calender Zelebis adpellabatur, ex fami-
lia Chazis Bectasis. Colunt autem Turci Chazim Bectasem, ceu diuum quem-
dam, atque etiam inuocant. Hic ergo Calender Zelebis seditione mota, cum non
magno Deruisiorum numero Sangiacos aliquot fudit, & vniuersam Anatoliam
ad arma concitauit. Soleimanes accepto motus huiusce nuntio, Ibrahimem bas-
sam, insigni cum exercitu, misit; vti Calenderem Zelebim bello adgressus, in or-
dinem redigeret. Ibrahimes Calenderem cum copiis adsequutus, prœlium iniit:
quo dimicatum ab vtraque parte fortiter, eo tamen euentu, Calender vt ipse sua
cum factione victus occumberet.
Compositis Anatoliæ turbis, ad aliam se Soleimanes expeditionem parauit,
Vngariam rursus inuasurus: ideoque militem, publicatis edictis, ad Albam Græ-
cam conuenire iussit: quo quidem & ipse se contulit, Budam inde perrecturus.
223. Hoc in itinere dum esset, Erdelii Banus ad eum venit, delatisque suis obsequiis,
Soleimanis imperio se summisit: quum & munera secum ferret amplissima, &
manum eius exoscularetur. Quæ quidem res adeo grata Soleimani accidit, vt e-
um mox Vngariæ regem crearet. Secundum illa Budam profectus est, qua occu-
224. pata, Viennam contendit. Eo quum peruenisset, Germani, qui se intra mœnia te-
nebant, vrbem communiere: quam Sultanus Soleimanes tormentis bellicis ad
XX dies oppugnauit, actis etiam subter muros cuniculis, donec eorum pars cor-
rueret. Ea re perfecta, subito cum niue frigus adeo vehemens incidit: vt ei tole-
rando neque milites, neque iumenta sufficerent. Ideoque destitutus omni spe
Vienna potiundi, obsidionem soluere coactus fuit: & Constantinopolim reuersus
C. 1529. ad aliquod tempus a bellis abstinuit. Gesta vero fuerunt hæc anno DCCCCXXXV.
Dum Constantinopoli quietus hęret, inuitatis magna sollemnitate bassis o-
mnibus, & proceribus, & exterorum Principum legatis, omnique genere specta-
culorum in Atmindane Constantinopoli exhibito; filios suos, Sultanum Musta-
pham, Sultanum Muchemetem, & Sultanum Selimem circumcidi curauit, anno
C. 1532. DCCCCXXXIIX.
Eodem anno mensis Remasanis die XXVIII, Constantinopoli discessit,
225. Hispano bellum illaturus. Quumque peruenisset in Alamaniam; duorum mensi-
um spatio copias hinc inde circumduxit, ferro & igni cuncta vastans atque diri-
piens. Nullus a Christianis oppositus ei fuit exercitus, nusquam eorum conspectæ
acies: ab vtroque dumtaxat latere Soleimanis agmina carpebant, ac multos inter-
ceptos vel occidebant, vel abducebant captiuos. Misit autem Sultanus Soleima-
nes, ductore Casane Vaiuoda, qui Michalis begi filius erat, & Vaiuoda, duode-
cim millia militum, adiunctis eidem Acanziis; qui regiones illas vlterius incendi-
is & rapinis depopularentur, atque incolas seruituti mancipatos abigerent. Quod
quum illi facerent, opima potiti fuere præda. Verum in reditu forte fortuna in
Christianorum incidere copias, cum quibus licet acerrime dimicarent, ac forti-
ter hosti resisterent: tamdem tamen ad internicionem, maiori saltem ex parte,
cum ipso Casane Vaiuoda, cæsi captique fuerunt. Et quando iam hiems adpete-
bat, mutato Soleimanis itinere, Constantinopolim rediit: vbi quum ad tem-
pus aliquod quiesceret, Sultano Mustaphæ filio Manissam attribuit, anno
C. 1532. DCCCCXXXIIX.
Interea vero, dum aberat peregre Sultanus Soleimanes, in Alamania bel-
lum gerens: supremus Hispani classis præfectus, Andreas Doria, cum Megalo
Mastore, qui superioribus annis Rhodo cesserat, corrogatis ceterorum quoque
Principum Italicorum auxiliis, magnam mari classem eduxit, qua naues quin-
quaginta maiores, & quinquaginta triremes continebantur. Et erant in his mili-
tum ad quinquaginta millia. Quo cum exercitu Moream inopinato adorti, primo
Coronam

Coronam vrbem cum arce, deinde inſulam Balu, & Badram opidum, cum aliis 226.
quibuſdam caſtellis ceperunt: & immiſſis in ipſam regionem pedeſtribus eque-
ſtribuſque copiis, vniuerſam depopulati ſunt; ingenti marium, feminarum, pue-
rorumque multitudine ſecum in captiuitatem abducta.

Superioribus annis quidam natus in inſula Mityline, cui nomen Chairadi- 227.
nes, inſigniter naualis militiæ peritus euaſerat: ac piraticam exercens, multoties
mari cum Chriſtianis conflixerat. Vbi iam rem feciſſet, naues aliquot inſtruxit:
adiunctoque ſibi ſodalitio quorumdam egregiorum hominum, & neminis addi-
ctorum imperio, cum iiſdem in Barbariam profectus, vrbem Ceſairem occupa-
uit, ac ſibi retinuit.

Qua quidem re feliciter confecta, per vniuerſam Italiam nomen ipſius in-
claruit: inditumque fuit ei cognomen ab Italis, vti vulgo Barbaroſſa diceretur.
Idem quotannis Sultano Selimi & Soleimani munera quædam miſſitabat. Quo-
rum alter, Soleimanes, viri virtute, rerumque geſtarum fama cognita: miſſis lega-
tis, inuitauit hominem, vti ad ſe veniret. Chairadines idoneo Ceſairi præſidio im-
poſito, ſtrenuorumque virorum, & ſibi amiciſſimorum fidei ciuitate credita: tri-
remes aliquot milite compleuit, & Conſtantinopolim profectus eſt. Eo quum
adpuliſſet, manum pro more Sultano Soleimani oſculatus eſt. Excepit hominem
Sultanus ſane quam honorifice, conſtitutoque ſalario quadragies centum milli- 228.
um aſprorum annuo, Beglerbegum maris ſupremum creauit, & ad Veziris digni- 229.
tatem euexit: vnde nomen ei datum, vt Chairadines adpellaretur. Nanctus ergo
plena cum poteſtate maris imperium, centum triremes in mare deduci, & inſtrui,
militeque compleri iuſſit, & cum iis Moream adiit. Qua re Chriſtianis nuntiata,
mox illi regionem & arces, quas occupauerant, deſertas reliquere: conſcenſiſque
nauibus ſuis, inde diſceſſerunt. A Chriſtianorum abitu, CCC Genizari, Azapique
totidem in ea fuere loca miſſi: qui & Coronæ, & opidis ceteris præſidio eſſent. In-
de Chairadines baſſa cum eadem claſſe in Barbariam profectus, vrbem cele-
brem Tuniſinam, quæ a Mauris incolitur, occupatam ſuo ſubiecit imperio, anno
DCCCCXL.

Eodem hoc tempore captæ a Chairadine baſſa Tuniſis, quidam e numero C. 1534.
Parthicorum procerum, Vlumas begus, a Scacho Techmaſi, filio Scachi Iſmai- 230.
lis, defecit; licet ipſius Scachi ſororem haberet coniugem. Itaque profugus e Par-
thia, Conſtantinopolim acceſſit: & præſtito ſubiectionis ſacramento, Soleimani
ſe totum addixit. De huius viri conſilio Sultanus Soleimanes expeditionem Par-
thicam ſuſcipere cogitabat, eam prætexens belli cauſam, quod Scachus, ſuis cum 231.
proceribus & ſubditis, minime rectam religionis amplecteretur ſententi-
am, nec debito quatuor Mahumetis prophetas honore proſequeretur. Hac de
cauſa digniſſimos cenſebat, quibus bellum inferretur, qui occiderentur, adeo-
que penitus exſtirparentur. Itaque Soleimanes hoc bello decreto, Sangiacatum
Vlumæ bego ſupra nominato, non procul a Carahemida, conceſſit. Vlumas vero
Conſtantinopoli quibuſdam conductis copiis, in Sangiacatum ſuæ creditum ſi-
dei cum eis profectus eſt. Miſſa quoque fuerunt ad ceteros illius prouinciæ San-
giacos a Sultano Soleimane mandata, quibus præcipiebatur, vt Vlumæ bego,
quoties in hoſtem profecturus eſſet, obſequerentur. Vlumas ergo decretum ſibi
Sangiacatum ingreſſus, collectis eius regionis proceribus Sangiacis, ipſorum ad-
iutus auxiliis, Curdiſtanio principi, cui nomen Serefes begus, bellum intulit: eo- 232.
que interemto, ditionem ipſius in poteſtatem redegit. Ea re Sultano Soleimani
nuntiata, ſupremum Vezirem ſuum, Ibrahimem baſſam, qui apud Sultanum
ſummæ auctoritatis erat & potentiæ, ſupra baſſas ac Vezires omnes euectus, id-
que nomen ab eo conſequutus, vt Ser Aſker Sultani nominaretur, Conſtantino 233.
poli ablegauit in Anatoliam, & Romaniæ Anatoliæque copiis præfecit: cum qui-
bus ille Chalepum adiit, & inde Carahemidam perrexit. Huc vbi veniſſet, Vlu-
mam begum præmiſit in Parthiam, qui dux itineris eſſet: atque ipſe veſtigiis illius
inhærens, a tergo ſequutus eſt, anno DCCCCXLI. C. 1535.

Hoc modo continuata profectione, nemine reſiſtente, Tebriſium illi

peruenerunt. Aberat enim Scachus id temporis ab illa prouincia, bellum in Cho-
rasane contra Kezien bassam gerens, qui ei Chorasanem eripere volebat. Quum
234. propius ad Tebrisium accessissent, vrbem inuenere desertam, & habitatoribus
C. 1535. vacuam. Ibrahimem vero præmissum ad expeditionem hanc, anno DCCCCXLI,
sequutus est ipsemet Soleimanes, cum Genizaris, & aliis Portæ copiis, ea celerita-
te: vt quo tempore Tebrisium Ibrahimes ingressus est, Soleimanes Carahemidæ
portis immineret. Interea Scachus etiam Techmases propius ad Tebrisium suos
adduxerat, vt istic Ibrahimem bassam opprimeret. Ibrahimes hostis conatu co-
gnito, absque mora Soleimanem certiorem reddidit: qui duplicatis cottidianis i-
tineribus, celerrime Tebrisium aduolauit, & cum Ibrahime se coniunxit. Quum-
que per exploratores intellexissent, quibus in locis Parthorum exercitus dege-
ret: recta in eos duxere. Tum vero Parthi, qui de Soleimanis aduentu cum Geni-
zaris ac Portæ militibus ceteris acceperant, seque tali machinarum bellicarum
235. adparatui, tantisque copiis nequaquam resistere posse cernerent, Sultaniam pro-
fugerunt. Osmanici nimia tormentorum, annonæ, tentoriorum, curruum, & alia-
rum magni ponderis rerum copia grauati, tormenta cum impedimentis ceteris
CCC Genizarorum, ac trium Sangiacorum præsidio munita, Tebrisium remise-
runt: atque hoc modo facti expeditiores, Parthicum militem acriter a tergo per-
sequi cepere. Tum vero fugere Parthi, fugientibus instare Osmanici: donec haud
procul ab opido Hemedane peruentum fuisset. Ibi cum pluuiis, & annonæ penu-
ria, tantum frigus Osmanicos oppressit: vt plurimi tam manus quam pedes a fri-
gore læsos amitterent, ac incredibilis hominum iumentorumque multitudo fa-
236. me interiret. Præterea contigit, vt in ipso conatu transmittendi amnis, qui Docus
Gezid vocatur, flumen illud aquis pluuiis adauctum vehementer intumesceret.
Ideoque dici non potest, quot istic homines, iumenta, rerum aliarum sarcinæ per-
ierint: adeoque de sua quilibet salute desperabat. Quando igitur exercitus Par-
thicus nusquam adparebat, nec sciri poterat, quonam se recepisset; aliaque nulla
regio Bagadate propinquior erat, quæ minus hiberni frigoris, & plus caloris ha-
beret: in hanc sibi Soleimanes ducendum statuit exercitum. Vbi propius ad vr-
bem accessisset, apertis incolæ portis, eam Soleimanis potestati permisere. Qua-
237. propter ingressus, nonnihil istic se recreauit. Omnis etiam Bagadati finitima re-
gio se Soleimanis imperio summisit. Quo factum, vt beglerbegum in vrbe consti-
tueret, ipsamque prouinciam in Sangiacatus partiretur. Præterea Bagadati mili-
tare præsidium imposuit, eique de tormentis bellicis, & aliis rebus necessariis, an-
nonæque copia prospexit: quum prius vrbem muniisset, & aquam e flumine de-
riuatam in fossas vrbanas immisisset. Hoc tempore supremus Depherdarus siue
maximus ærarii præfectus, Ischender Zelebis, apud Sultanum Soleimanem dela-
tus fuit, ob tractatos nequiter thesauros regios: quem extra vrbem hoc nomine
suspendi iussit, vniuersis facultatibus eius fisco adplicatis. Interea vero, dum Solei-
manes intra Bagadatis muros, exercitus foris in hibernis hærebat: prodiit denuo
Scachus Techmases in apertum suis cum copiis, & Tebrisium iter instituit. Inde
quum ipsum haud procul abesse relicti ad Tebrisium Sangiaci & Genizari, de
quibus supra dictum, accepissent: quid agendum sibi hoc casu foret, ignorabant.
Quia tamen animaduerterent, nec ad resistendum hosti tam potenti se sufficere;
nec in tempore sibi succurri posse: sarcinas omnes, & tormenta bellica cum rebus
ad ea necessariis, & custodiæ suæ commissis, ibidem reliquerunt, ac fuga saluti suæ
consuluere. Scachus Tebrisium ingressus, omnes istas sarcinas & impedimenta
militi suo diripienda concessit: bellica vero tormenta, cum vniuerso ad ea perti-
nente adparatu, concremari iussit: & quidquid de machinis bellicis colliquefa-
ctum flammis absumi non potuerat, ad signandos manguros destinauit. Vbi iam
durior hiemis tempestas præterierat, Bagadate Soleimanes mouit eodem anno
C. 1536. DCCCCXLI, ac denuo Tebrisium duxit: vnde quum non magno abesset inter-
uallo, rursum cum suis Techmases fugæ se dedit: atque vti facultatem sui perse-
quendi Osmanicis adimeret, suam ipsemet regionem vastauit, annonam omnem
corrupit & exussit, subditos suos passim abegit. Vbi Tebrisium Turci peruenis-
sent,

sent, Soleimanes optimum quemque suorum, & præsertim egregiis instructos
equis, delegit: eisque mandauit, vt summa vsi celeritate, hostem alicubi adse-
querentur. Quod quum illi facerent, omniaque misere vastata conspicerent:
ad animum eis accidit, fieri posse, vt in redacta penitus ad solitudinem regione
aliquod ipsis incommodum eueniret. Ideoque conuerso itinere Tebrisium re-
dière. Quum autem Soleimanes hoc modo delusum se videret, vehementi
commotus ira, Scachi Techmasis, & maiorum ipsius regias, amœnaque palatia,
cum ipsius Sultani Iacupis ædificio, quod Heste behiste dicitur, & omnibus cum 238.
paradisis dirui, vastari, cremari iussit. Præterea plurimos Tebrisij ciues compu-
lit, vt inde Constantinopolim commigrarent. Ad summam, insigni regionem
illam vniuersam excidio adflixit, direptis miserorum incolarum facultatibus, &
absumtis omnibus iumentis. Post hanc vastationem, Soleimanes exercitum
Carahemidam reduxit. Et dispositus ac relictus erat a tergo dundar, vt Turci vo- 239.
cant: quod vereretur, ne in ipsa profectione Scachus impressione subita suos ad-
grederetur. Quod quidem ita prorsus accidit. Nam Scachus, intellecto disces-
su Soleimanis, selecta Corizzorum quinque millia secum sumsit, ac veredario-
rum in morem Osmanicos a tergo sequutus est: in hoc vnum intentus, vt eos a-
liquo detrimento adficeret. Tamdem in agmen illud extremum incidit, quod
dundar adpellatur, vti diximus. Eius ductor erat Vlumas begus, cui præter quin-
que Sangiacos, XVII millia strenuorum militum Soleimanes adtribuerat. Ad
hos quum Scachus aduolasset propius, mox in eos irruit: & manu conserta, su-
perior ipse, Turcis cæsis, euasit. Interemta fuere Turcorum ad XII millia, desi-
deratique tres Sangiaci. Quartus in hostium potestatem venit, quintus cum V-
luma bego fugæ beneficio discrimini semet eripuit. Scachus hoc tam feliciter pu-
gnato prœlio contentus, nihil periclitandum putauit vlterius, quod hosti ex ali-
qua parte par pari relatum arbitraretur: ideoque retro cum victricibus copiis ad
suos abiit. Ipse quoque Soleimanes iam Carahemida discesserat, Chalepum pe-
tens: vnde digressus, die XIIII mensis Rezebis Constantinopolim adpulit, an-
no DCCCCXLII. C.1536.

Dum illic ad tempus aliquod a bellis abstinens quiescit, suspectus ei cepit
esse Ibrahimes bassa, cuius & ex parte fuit detecta perfidia. Quippe ferebatur cum
Italis quoque secreto pepigisse fœdus, vt imperium Turcorum in se transferret.
Quapropter eum Soleimanes die quodam Mercurij, qui XXII mensis Remasa-
nis erat, ad cenam inuitauit: qua finita, quum de certis negotiis inter se collocu-
ti, iam cubitum pergerent: Ibrahimes quoque suum ad conclaue secessit, & in
lecto se composuit. Quippe quoties ad Soleimanem noctu arcessebatur, in ipsius
imperatoris saraio cubabat. Quum obdormiisset, interfici hominem Sultanus
iussit; omnesque facultates ipsius & opes, fisco addictas, thesauris suis inferri. Fa-
ctum hoc fuit anno DCCCCXLII. C.1536.

Diximus antea, Chairadinem bassam magna cum classe profectum in Bar-
bariam, Mauris famosam vrbem Tunisim eripuisse, ac ibidem sibi constituisse
domicilium. Is hoc tempore naues atque triremes in terram subduxerat, rerum
scilicet suarum plane securus, suoque dumtaxat, indulgebat genio. Princeps in- 240.
terim Maurus, cui prius ea paruerat ditio, profectus in Hispaniam, opem Hispa-
ni principis implorauit. Hispanus ad consilium reuocato negotio, verebatur pro-
pterea, quod Tunisim Barbarossa cepisset, vt Hispanis idem aliquando damnum
inferret. Facile putabat ignem exstingui posse, si prius supprimeretur, quam la-
tius erumperet. Eaque de causa datis ad Italicos principes litteris, vti subsidio sibi
venirent, petiit. Magnis ergo collectis copiis, & insigni classe parata, eidem An-
dream Doriam suprema cum potestate præfecit, atque ita Tunisinam expeditio-
nem instituit. Chairadines re comperta, Raisos suos conuocauit, eisque delibe-
randum proposuit, quid hoc Christianorum motu faciundum censerent. Illi re-
spondere, classem mari prius instruendam, quam Christiani se coniungerent: o-
mninoque præpediundos, ne conuenire possent. Ad ea vicissim Chairadines
bassa: Si tulipandum, inquit, meum dumtaxat excelso quodam in loco super

hastam defixero, a Christianis vt conspici possit; formidine correpti, ad aliquot
milliariorum millia retro fugient: tantum abest, vt bellum nobis illaturi sint. Hac
ergo securitate suique confidentia cæcatus, omnem ex animo sollicitudinem &
curam deposuit. Verum non multo post Tunisim præpotens Christianorum clas-
sis adpulit. Ea quum istuc accessisset, occurrit hosti Chairadines extra vrbem
suis cum copiis, tametsi vix nouem decemve militum idoneorum millia secum
educeret. Ad Christianorum aciem progressus, animose cum eis conflixit. Et
quamquam ingens hominum multitudo in Christianorum esset exercitu, fama
tamen perhibetur, multa Christianorum millia tum cæsa fuisse, quum ex aduer-
sa Chairadinis parte duo dumtaxat hominum millia desiderarentur. Quum au-
tem Chairadines hoste se videret inferiorem, conuersa suorum acie, ad vrbem
se recepit. Eò quum ventum fuisset, occlusam reperit, & in mœnibus elata Chri-
stianorum vexilla conspexit. Quippe captiuorum Christianorum aliquot in vr-
be millia reliquerat, qui quidem interea, dum extra muros ipse cum exercitu
Christianorum præliaretur; perfractis carceribus, & arreptis armis, portas vr-
bis clauserant, & in mœnibus vexilla Christianorum erexerant. Id vero quum
accidisset, maior pars militum Chairadinis cæsa, cunctaque nauigia, cum ma-
chinis & adparatu bellico, fuerunt amissa. Chairadines cum reliquiis suorum
propter vrbem aufugit, & in solitudines se cum eis abdidit: quorum magna pars
fame, siti, & æstu periit. Ipse varias expertus ærumnas, tamdem ad vrbem suam
Cesaitem euasit: vnde cum decem & octo triremibus Constantinopolim profe-
ctus est, quacumque tenderet, damnum Christianis inferens. Acciderunt hæc
C. 1537. anno DCCCCXLIII.
241. Solebat hoc tempore Constantinopoli Soleimanes plerumque degere. Ve-
rum ista quum euenirent, forte migrauerat Hadrianopolim, vt istic hibernaret.
242. Sub æstatis initium reuersus Constantinopolim, ad bellum se parauit, & Chaira-
dinem Lutfimque bassas magna cum classe dimisit, qui mari rem gererent: ipse
Constantinopoli digressus, Albaniam petiit. Auelonam quum peruenisset, et-
iam Chairadines & Lutfis eodem cum classe triremium, ceterisque cum naui-
giis, adpulerunt. Soleimanes in loca montuosa profectus, ibidem cum Portæ mi-
litibus & comitatu castris locum cepit: reliquum exercitum in Albanos perduel-
les immisit, qui res eorum agerent, ferrent, ac liberos & vxores seruituti manci-
parent: licet hic conatus eorum in irritum caderet. Præterea Romaniæ begler-
begum, cum Romaniæ copiis, in Apuliam trans mare misit: qui ea in regione
quædam opidula cum pagis diripuit. Quum denique Turcica classis Corcyram
præterlegeret, ex Corcyrensi præsidio Christiani nauim annonariam, quæ clas-
sem sequebatur, bellicis petitam machinis demersere. Soleimanes animaduer-
sa Venetorum perfidia, quam ex aliis etiam indiciis abunde perspexerat; non pa-
rum excandescens, Chairadini Lutfique bassis præcepit, vti cum classe Corcy-
ram insulam peterent, opidula cum vicis deprædarentur, hominesque captiuos
secum abducerent. Id illi quum fecissent, nauigia mancipiis Christianis, cuiusuis
243. ætatis & sexus, onerarunt: atque ita Constantinopolim rediere. Quod dela-
ti, Christiana mancipia supra opidum Galatam, eo loco, qui Besictas vulgo di-
citur, ad terram exposuere: missisque Constantinopolim præconibus, proclama-
ri iusserunt; vt si quis mancipia Christiana, feminas, mares, iuuenes, senes mer-
cari vellet; ad indicatum modo locum veniret, ibidem huiusmodi mancipia per-
exiguo comparaturus pretio. Quod quidem ita factum fuit, tam vili pretio mi-
seris illis distractis: vti plerique duobus tribusve Sultaninis venirent, hac ipsa
pecunia regiis thesauris illata. Posteaquam domum itura classis discesserat, et-
iam Sultanus Soleimanes motis castris iter ingressus, die nono mensis illius,
qui Zemasiel Achir Turcis dicitur, Constantinopolim reuersus est, anno
C. 1538. DCCCCXLIIII.
Quum istic aliquamdiu hæsisset, armis in Moldauum expeditis, XI die
mensis Seferis Constantinopoli egressus, Moldauiam versus contendit. Vbi ad
opidulũ, quod Ishacluam vocant, peruenisset: transmisso Danubio, Moldauiam
ingressus

ingressus est. Ibi tum fuga sibi consulere Vaiuoda Moldauus, nec vsquam in apertum prodire: incolæ vero regionis Sultano se dedere, qui limites imperij sui ad amnem vsque Berutem prolatauit.

Erat in aduersa ripa quoddam opidulum, quod Sangiaci domicilio satis 244. esset idoneum. Quapropter eo loco Sangiacum constituit. Sequebatur id temporis Portam Sultani Soleimanis quidam natus ex familia Vaiuodarum Moldauiæ, cui & annonæ præbebantur. Hunc Soleimanes Moldauiæ Vaiuodam præfecit. Quod prior ille Vaiuoda quum resciuisset, Portam præpotentem ipsemet adiit, & a Soleimane postulata impetrataque gratia, restitutus in integrum fuit. Soleimanes e Moldauia reuertens, Hadrianopolim se contulit: vbi exacta hieme, sub veris initium Constantinopolim abiit, & quieti se dedit, anno DCCCCXLV. C.1539.

Secundum illa denuo cum classe Chairadinem mari ablegauit. Is autem egregie instructus, vt hostem suum, Andream Doriam, quæreret: absque vllo impedimento penetrauit in Italiam, ibique nonnulla cum vicis opidula depopulatus, etiam munera maioribus a ciuitatibus accepit. Quum diu hinc inde oberrasset, inopinato Andream Doriam reperit, & strenue cum eo confligens, naues hostiles aliquot submersit, & triremes aliquot cepit. Doria tamdem hosti se imparem animaduertens, cum reliquiis suæ classis aufugit. Et quia tunc 245. hiems imminebat, versis Chairadines velis Constantinopolim rediit, anno DCCCCXLV. C.1539.

Die Iouis, qui XV mensis Seferis erat, sub vesperam, incendium Constantinopoli, non procul ab illorum carcere, qui criminum rei custodiuntur, in eorum tabernis exortum fuit; qui picem, resinam, axungiam, aliasque res tales vendunt. Hic ignis ex indicatis tabernis in ipsam turrim, siue carcerem prædictum, euasit: qui clausus quum esset, homines in eo DCC flammis exusti perierunt. Ex eo loco dilatatum in vrbem incendium, a dextris & sinistris vagari cepit. Ad 246. publicanorum carcerem quum peruenisset, aperto carceris ostio, dimissi fuere publicani. Quo facto, turris ipsa, siue carcer, itidem conflagrauit. Latius inde ser- 247. psit, vsque ad Portam vrbis, quam Lignariam vocant, vbi tabernæ sunt fabrorum ferrariorum. Iis in locis omnia flammis absumta fuerunt. Inde se conuertit hic ignis ad ædes Balis Agæ, qui tribunus olim Genizarorum fuerat, totaque istæc deflagrauit regio. Postea perrexit ad Carauanæ saraium, vnde tabernas eorum inuasit, qui torno cælant, quarum ordine series magna conspicitur. Hinc 248. ad eam erupit aream, quæ Tachtal Cala dicitur: vnde rursus ad fabros ærarios, ab his ad vitriarios penetrauit: etiam illa regione incendio prorsus exhausta, quæ pictum balineum ambit. Longius inde progressum, ad Iudæorum peruenit ædes; ibidem maximo cum detrimento grassatum propterea, quod admodum illæ sibi contiguæ sint. Hinc sparsæ fuerunt flammæ vsque ad portam fori piscarij, & quidquid ædificiorum erat inter hanc, & Iudæorum portam, prorsus ab igne deletum fuit. Ad summam, propemodum vniuersæ Iudæorum domus fuere concrematæ. Nam æstiuo tempore contigit hoc incendium, quum ingens esset siccitas. Arbores etiam virides instar sulphuris arsere. Nullus incendij restinguendi modus inueniri poterat. Nihil arborum resectarum deiectio, nihil aqua iuuabat. Vnde factum, vt tota nocte duraret. Erant distributi per omnes vrbis regiones Genizari, qui flammas exstinguerent: sed incassum laborabant. Etenim postridie illius diei, a primo diluculo, vsque ad vesperam, ita desæuierunt: vt etiam maximi pretij merces aut absumerentur, aut direptionibus essent expositæ. Quippe quibus in locis vrbis hoc grassatum fuit incendium, in iis maiori ex parte mercatorum, & aliorum tabernæ consistunt: ideoque potior pars vrbis in cineres abiit, quum idem accideret omnibus ædificiis, quæ extra muros vrbis a foro piscario sita sunt in littore maris. Eodem tempore pestis etiam in vrbe grassabatur. Vtrumque DEI contigit nutu, anno DCCCCXLVI. C.1540.

Secundum hæc rursum magna cum classe missus fuit Chairadines, vt arcem

249. Nouam, quam Chriſtiani occupauerant, recuperaret: imperatumque Sangiacis omnibus eius prouinciæ, vt vniuerſis ſuis cum copiis, & adparatu bellico, ad eam ſe conferrent obſidionem. Vbi claſſis adpuliſſet, e nauibus in terram expoſitæ fuere machinæ tormentariæ, propiusque militari more deductæ ad caſtelli muros, & tam diu diſploſæ, donec mœniorum pars diſiecta corrueret, ac per ipſas ruinas miles ad expugnandam arcem immitteretur. Erant in præſidio caſtelli milites Chriſtiani virtutis eximiæ, qui tam fortiter hoſti reſiſtebant; vt ab vtraque parte plurimi caderent. Ad extremum tamen animorum ardore remiſſo, ſuccubuerunt; & occiſis propemodum vniuerſis, captisque ſuperſtitibus, euaſit nemo. Noua recepta, quidquid erat inter captiuos ætatis vegetæ, damnatum fuit ad triremes. Itidem reperta in arce mancipia Turcica, vindicata ſunt in libertatem. His rebus geſtis, & arcis mœnibus, quá diruta fuerant, refectis; Chairadines illinc cum claſſe digreſſus, aliquot nauigia mercibus onuſta Chriſtianis ademit, & opidulis quibuſdam maritimis flammis ac ferro coactis, vt incolumitatem ſuam pecunia redimerent, Conſtantinopolim rediit, anno

C. 1540. DCCCCXLVI.

Sultanus autem Soleimanes die ſecundo menſis Schabanis Conſtantinopoli profectus, Hadrianopolim acceſſit, & ibidem hibernum tempus exegit: quo durante, exortum incendium in ſaraio nouo, quo concluſæ Sultani vxores, liberi, puellæ virgines habitare ſolent, totum illud ædificium cum magni pretij rebus exuſſit. Rurſus tamen haud magno temporis ſpatio ſplendidius eſt inſtauratum, quam fuerat prius. Inde Soleimanes Conſtantinopolim die VII menſis

C. 1541. Silchizis reuerſus, ibidem ad aliquod tempus hæſit, anno DCCCCXLVII.

Expoſuimus ſupra, Soleimanem complura per Vngariam opida, cum ipſa regni metropoli Buda cepiſſe: motumque ſingulari quadam gratia, Banum Erdelij

250. creaſſe regem Vngariæ. Quum ad aliquot annos ille regno plena cum poteſtate præfuiſſet, filium moriens reliquit heredem, qui per ætatem adminiſtrandæ reipublicæ non erat idoneus: eaque de cauſa mater pueri gubernationem ad ſe tranſtulit. Hoc permoleſte ferens, quidam ex proceribus Vngaris, Petrus Perenius; ſuis ad eam miſſis hominibus, hæc ſignificari iuſſit: Eſſe ipſam feminei ſexus, & inſtitutis maiorum minime permitti, vt in Vngaria mulier regia cum poteſtate ſit. Quamobrem metropolim regni Budam Perenio dederet. Niſi faceret, venturum cum exercitu, & vrbem vi occupaturum. Mulier legatis reſpondit, vrbem Budam non ſuam eſſe, ſed Sultani Oſmanidæ: a quo ſi Perenius eam repeteret, ac impetraret, omnino ſe deditionem facturam. Vbi Perenius hoc ab ea reſponſum tuliſſet, cum Banis & proceribus ceteris in colloquium veniens, ſummo dedecori vniuerſis dominatum illum muliebrem eſſe dixit. Proceres hominis oratione permoti, libenter in eam ſententiam pedibus ibant, vt remouendam ab adminiſtratione feminam ſtatuerent: nec ipſis aduerſantibus epiſcopis, qui dicerent hoc modo rem Vngaram in poſterum melius habituram. Itaque proceres mutuo inter ſe fœdere deuincti, magnas coëgere copias, & inſigni cum adparatu bellicorum tormentorum ad Budam acceſſerunt. Ea re conſpecta, repente mulier exiguam militum manum colligit, & hoc vrbem præſidio munit: quum Soleimanem quoque de rebus omnibus certiorem feciſſet. Is ad huiuſce motus famam, confeſtim Muchemetem baſſam cum parte Genizarorum, & copiis Romaniæ præmiſit: ipſe die XXV menſis Seferis Conſtantinopoli digreſſus, Budam verſus cum Portæ comitatu, & reliquis Genizaris, Muchemetem baſſam continuo ſequutus eſt. Vrgebat interim Perenius vrbis obſidionem, ſed ea potiri non potuit. Vbi Muchemetes exercitum propius ad vrbem duxiſſet, magnopere Soleimanis aduentum deſiderabat. Quippe tam numeroſæ Chriſtianorum erant copiæ, magnam vt Muchemeti formidinem incuterent. Quinetiam ſpreto ipſius aduentu, ne latum quidem vnguem e caſtris ſuis ceſſere: ſed mœnia tormentis concutere, atque ipſam vrbem oppugnare perrexerunt. Ea vero quum in Vngarorum poteſtatem iamiam ventura eſſet, in tempore Soleimanes ſuo cum comitatu, & Genizaris,

& exercitu

& exercitu Anatoliæ profectionem ita maturauit; vt itinere bidui dumtaxat a
Muchemeris & hoſtium caſtris abeſſet. Id vbi Perenius reſciuit, commodam nan-
ctus occaſionem, furtim e caſtris ſe proripuit, & aufugit. Non enim futurum pu-
tarat, vt ipſe Sultanus ad ſoluendam vrbis obſidionem veniret. Milites Vngari,
cognita Perenij clandeſtina diſceſſione, ſuos & ipſi deſeruerunt ordines, ſeque
mox ad ineundam fugam pararunt. Id conſpicata mulier ea, quam diximus, ex
vrbis ſublimiore loco, miſſo nuntio Muchemetem baſſam increpuit, cur hoſte
fugiente quieſceret. Muchemetes, qui Romaniæ tum beglerbegus erat, his au-
ditis, mox in Chriſtianos ſuum promouit exercitum. Quod illi fieri videntes, ho-
ſtisque conatui leuiter admodum repugnantes, in fugam ſeſe coniecere. Qui-
dam naues ingreſſi, euaſerunt: alij ſemet in Danubium præcipitantes, aquis ob-
ruti periere: cæteris aut cæſis, aut captis. Ipſo conflictus momento Soleimanes
etiam cum ſuis aduenit. Direptis Chriſtianorum caſtris, machinas bellicas, &
pertinentem ad eas adparatum, in vrbem conuehi iuſſit. Hinc Budæ beglerbe-
gum ſiue baſſam conſtituit, & milites ibidem Turcicos in præſidio collocauit: ad-
ſignata mulieri, eiuſque filio, Erdelij regione; quam pueri pater antiquo iure ma-
iorum poſſederat: atque illuc matrem, cum filio, mox ablegauit. Inde, qua vene-
rat via, regreſſus Soleimanes, die menſis Schabanis octauo Conſtantinopolim re-
diit, anno DCCCCXLVIII. C. 1542.

Illic dum hæret, filiis duobus, Sultano Muchemeti, & Sultano Selimi ditiones
adtribuit: illi Maniſſam, huic Caramaniam. Factum hoc anno DCCCCXLIX. C. 1543.

Soleimanes ſatis ſibi diu Conſtantinopoli ſubſtitiſſe viſus, ad aliam ſe para-
uit expeditionem, denuo inuaſurus Vngariam. Itaque Conſtantinopoli diſce-
dens, Hadrianopolim in hiberna ſe contulit. Inde magno cum adparatu, & vni-
uerſis copiis, profectus eſt die menſis Mucherenis octauo. In Vngariam quum
perueniſſet, arces Petri Perenij primum adortus, Valpoum machinis & militi- 251.
bus admotis, expugnauit & cepit. Inde Peſtum adgreſſus, itidem occupauit. Pe-
ſto diſcedens, vlterius perrexit, & Strigonium obſedit: vbi licet præſidiarij mili-
tes egregie ſe defenderent, tamdem tamen Soleimanes eo potitus eſt. Hinc ex-
ercitum ad Albam regalem adduxit, qua in vrbe reges Vngarorum ſepeliri con-
ſueuerant. Huic quum militem Soleimanes admouiſſet, præſidiariis vrbem ſtre-
nue propugnantibus, ingens vtrimque cædes edita fuit: ſed nihilominus ad ex-
tremum Soleimanis in poteſtatem venit. Is vero poſtea, quam occupatis ciuitati-
bus, arcibus, opidis, præſidia Genizarorum, & aliorum militum, impoſuiſſet: iti-
nere conuerſo, rediit Conſtantinopolim, & die XVII menſis Schabanis vrbem
ingreſſus eſt, anno DCCCCL. C. 1544.

Poſtridie, quam aduenisſet, adlatum fuit Conſtantinopolim cadauer filij,
Sultani Muchemetis: quod peractis exſequiis, haud procul ab antiquo domi-
cilio Genizarorum, monumento fuit illatum. Mortem filij Soleimanes pater a-
cerbe luxit. Ideoque magnam ciborum copiam coqui curauit, & epulum fu-
nebre quibuſuis, tam pauperibus, quam opulentis, animæ filij cauſa, præbuit.
Multa quoque mancipia ſexus vtriuſque, ſuo redemta pretio, libertate dona-
uit. Præterea monumentum filio magnificum exſtruxit. Acciderunt hæc anno
DCCCCL. C. 1544.

Soleimanes ſecundum illa Conſtantinopoli tempus ad aliquod manſit, nec
rei quidquam memorabilis eſt molitus. Interea mortuus eſt die quinto mēſis Ze-
maſiellulæ vir rerum ſtrenue geſtarum gloria clariſſimus, Chairadines baſſa: ſe-
pultus in loco, qui Beſictas adpellatur. Contigit hoc anno DCCCCLIII. C. 1547.

Hinc arma Soleimanes iterum expediit, in Parthiam ducturus exercitum:
quod quidem bellum hanc cauſam habuit. Erat Scacho Techmaſi frater, cui
nomen Ercaſes Imirſa, Siruanæ ſupremo cum imperio princeps. Hic certas
ob cauſas ab amicitia fratris, Scachi Techmaſis, diſcedens; vt ægre faceret
fratri, ad Sultanum Soleimanem profugit, eiusque ſe fidei permiſit. Hoc au-
tem iter ſic inſtituit, vt per regionem Circaſſorum longis ambagibus Cofen pe-
teret, vnde Conſtantinopolim adpulit. Perquam gratus Sultano Soleimani

principis huius aduentus accidit. Ideoque magno cum honore exceptum, muneribus donauit amplissimis. Quinetiam ipsius causa numerosis, vel omnibus potius copiis suis coactis, insigni cū adparatu die XIX mensis Seferis, anno DCCCCLV,
C. 1549.
Constantinopoli digressus, in Anatoliam transmisit, rectaque Parthiam versus duxit. Postea, quam ingressus fuisset hosticum, tam arcem, quam ciuitatem Wanum Wastani obsedit. Parum hosti ciuitas resistere potuit, in quam ab omni parte pateret aditus: sed arce non nisi magno labore Soleimanes potitus est, quod idoneo Parthicorum militum præsidio defenderetur.
253.
254.
Vbi Wanum arcem Soleimanes expugnasset, sparsus per omnem regionem miles Sultanicus, eam rapinis & ferro vastauit. Nusquam Scachus Techmases reperiri, nusquam conspici potuit, nusquam hosti se opposuit. Ercases vero laborem nullum recusans, dum hinc inde cum suis excurreret: quoscumque thesauros adipisci potuit, Soleimani misit. Tamdem tamen Osmanicos proceres, ac duces militares, magnopere belli tam diuturni, parumque fructuosi, tædere cepit. Ideoque dolum excogitantes, vt vindictam de auctore belli Ercase sumerent; variis eum mendaciis apud Soleimanem delatum onerarunt. Summa rei hæc erat, quod leporem dimittendum, canem vero capiendum suadebant. Quum Ercases Imirsa conspirationem ipsorum animaduerteret, atque etiam perspiceret, eos vitæ suæ insidiari: vehementer animo perturbatus, in arcem cuiusdam Curdistanij principis, præ formidine, se recepit: tametsi ne quidem illic vitare calamitatem imminentem potuit. Quippe Curdistanius ille princeps Imirsam captum fratri Scacho Techmasi misit, qui deinceps eum, custodiæ mancipatum, in carcere detinuit. Expeditio Soleimanis annum durauit integrum, cum nouem mensibus. Atque his rebus gestis, Constan-
C. 1550.
tinopolim Soleimanes primo die mēsis Silchizis, anno Mahumetano DCCCCLVI, reuersus est.

Hactenus expositi à Turcis annales desinunt in annum Christianum M D L.

SVPPLEMENTVM ANNALIVM,

Quo res Turcicæ continuantur ad annum Mahumetanum DCCCCXCVI *qui Christianus est* CIƆ IƆ LXXXVIII. *ex Ioan. Leonclauij aduersariis.*

C.1550.

NNO Mahumetano DCCCCLVI, ineunte vere, Dragutes Raisus, pirata celebris, opidum Barbariæ (sic Aphricam maritimam hodie vocamus, adpellatione Romanis etiam historiis non ignota) quod Mahadian Mauri dicunt, Aphricam nostri, veteres Aphrodisium, sollerter occupauit, ac præsidio muniuit. Quo cognito, Karuli Augusti classis imperator, Andreas Doria, mature cauendum ratus, ne quid ex eo loco barbarus detrimenti reipublicæ, ac præsertim Neapolitanis & Hispanicis litoribus daret: cum classe militeque profectus in Aphricam, Monasterium opidum, Aphrodisio proximum, expugnat; cæsis ex hostium præsidio C C C, abductis CIƆ C C, mancipiis. Inde coniunctis cum Ferdinando Gonzaga pro rege Siciliæ copiis, Aphrodisium obsidet: quod mense tertio tamdem in potestatem venit. Cæsi ex barbaris plurimi, capta capitum ad VIICIƆ. Vehementer hoc Sultani Soleimanis animum pupugit, cui se non ita pridem, operamque suam, Dragutes addixerat. Cæsaris vero Karuli iussu funditus Aphrodisium fuit euersum.

Anno sequenti proximo Sultanus Soleimanes classem instruxit, eique Sinanem bassam præfecit, adiunctis huic Dragute, Salaque, Raisis: qui quum arcem Melitensem frustra tentassent, transiectis in Aphricam copiis, Tripolim, arcem & opidum ditionis equitum Melitensium, eorumque præsidio munitam, obsidione tentarunt; ac fraude Dragutis & Salæ, præfecti Gasparis Vallerij Galli credulitate,

dulitate Argosini Hispani formidine, proditione denique cuiusdam ex ea parte
prouinciæ Narbonensis oriundi, quæ Romano Pontifici sub Auenionensi ditio-
ne paret, in potestatem redegerunt. Collata tamen præcipue culpa fuit amissæ
munitionis huius, ab ipso equitum Melitensium magno Magistro, eiusque colle-
gio, atque aliis, in Aramontanum Galliæ regis Henrici legatum: qui Soleimanis
vt arma concitaret in Karulum Augustum, Constantinopolim missus, huc adpu-
lerat; & sub prætextu conficiundæ pacis, obsidionisque soluendæ, Melitensibus
fraudi fuisse perhibetur. Occupata fuit Tripolis die XV mensis Augusti, anno Ma-
humetano DCCCCLVII. cui Sultanus Soleimanes Dragutem cum imperio San- C.1551.
giaci begi præfecit. Is deinceps infestus Caruennæ regi, cuius ditio CCC milliari-
bus Italicis a Tripoli distat, ob denegatam opem obsesso Aphrodisio, maiori par-
te ditionis eum exuit: aliaque gessit, de quibus suo loco dicetur.

Superioribus* annis Ferdinandus Cæsar, Vngariæ Bohemiæque rex, post C.* 1548
obitum Perenij, Agriam, Vngariæ municipium, quod Erlam vulgo vocant, sui iu- 1549.
ris fecerat: & illustrissimi Comitis Salmensis Nicolai opera Zabragium, Leuam, 1550.
Zythnam, Muranum expugnarat. Nec multo post, eiusdem regis mandato, Zol-
noccum Turcis Agrienses eripuerant. Has ob causas iritatus Soleimanes, Teme-
suarum per suos obsedit, & deditione cepit, interfecto per scelus violatæ fidei Ste-
phano Losoncio, illius loci propugnatore: Lippam, Solimosum, Chianadiā, cum
aliis castellis occupauit: Erasmum Teifelum, Ferdinandi ducem, cum Sfortia Pa-
lauicino, & Augustino Sbardellato, Vaciensi præsule ad Palastum, Alis bassæ Bu-
densis ductu, cæcidit: eaque potitus victoria, Dregeltum arcem, Giarmatum, Ze-
zenum, aliaque loca vicina sub iugum misit. Tam prospero rerum successu elatus
Alis bassa Budensis, quem Caram siue Nigrum Alim vocabant, adiūcto sibi Ach-
mete Romaniæ beglerbego, & Casanæ, aliisque pluribus begis, Zolnoccum ad-
oritur: eoque, præsidiariis die IIII Septembris vltro cedentibus, vt Agriam, quæ
momenti maioris erat, aduersus hostem defenderent, potitur. Inde promotis ad
Agriam castris, summo quidem illam impetu adgrediuntur & oppugnant; sed ir-
rito conatu, & magno cum bassarum dedecore: quod feliciter a Stephanis Dobo-
ne Ruscano, Mezikeio, Zoltaio, Gregorio Diaco, Ioanne Figedço, atque aliis for-
tibus viris defenderetur. Gesta fuerunt hæc anno Mahumetano DCCCCLVIII. C.1552.

Dictum paullo ante, Galliæ regem Henricum, misso legato, Sultanum So-
leimanem aduersus Karulum Augustū, ex lege mutui fœderis, cuius auctor Fran-
ciscus pater extiterat, incitasse. Permotus ab Aramontano Soleimanes, qui ad
Persicos fines postulatis eius adnuit, mox classem expediri iubet, quæ Gallicis iū-
cta copiis, Karuli ditiones maritimas infestaret. Quod quidem ex voto præstitum
a fidis sociis, grauissimaque Neapolitanis & Siculis litoribus illata damna. Corsica
quoque, Genuensium insula, capta fuit; & incolæ cum præsidiariis partim cæsi,
partim crudeliter habiti. quod quidem accidit anno DCCCCLIX. Nec restituta C.1553.
Genuensibus Corsica prius fuit, quam pax inter Philippum & Henricum, Hispa-
niæ Galliæque reges, anno post sexto coiuisset. Quippe non multo post cōfectam
hanc pacem, infeliciter exstincto patre, Franciscus II, Henrici II F. ex pacis eam
legibus reipublicæ Genuensi reddidit.

Erat Sultano Soleimani filius Mustaphas, natu maximus, ex muliercula Cir-
cassa, seruilis condicionis; cui pater initio Magnesiam, inde Amasianam prouin-
ciam dederat, vbi cum matre degeret: denique Carahemidam Mesopotamiæ,
Persicos ad fines sitam, adsignarat. Erant eidem & alij liberi, quos ex femina for-
mæ (veluti quidem perhibetur) liberalis, natione Rossa, siue Roxolana, sustulerat
mares quatuor, Muchemetes, Selimes, Baiasites, & Ziangir: vnica femilla Cha-
meria, quam alij Camenam vocant, Rustemis veziris vxor. Hæc Rossa, quū præ-
ter Osmanidarum morem, Soleimani legitime nupsisset; de filiorum in imperio
successione sollicita, Rustemis generi criminationibus, & veneficiis quibusdam,
ab Hebrça striga subministratis, fascinatum Sultani animum, a Mustapha prorsus
abalienarat. Fuerant & bassæ cuiusdam patri exhibitæ litteræ, quibus ad Ruste-
mem scriptis continebatur; de matrimonio inter Mustapham, & filiam Scachi

Perſarum Techmaſis, quocum Soleimani pluribus ab annis bellum erat, tractari. Mirifice ſuſpicioſum, ex aliis quoque delationibus, animum patris ea res perturbare: quod vereretur, ne Muſtaphas Techmaſis adiutus auxiliis, imperio patrem
C.1552. excuteret. Itaque miſſus fuit anno DCCCCLVIII cum exercitu Ruſtemes vezir a-
&1553. zemes, ſub prætextu quidem belli Parthis inferendi; ſed reapſe cum ſecretis Sultani mandatis, vt quocumque modo Muſtapham e medio tolleret. Ruſtemes in Aſiam profectus, Soleimanem trepide certiorem facit, per calumniam tamen, in magno rem verſari diſcrimine: Genizaros, ceteroſque milites ita Muſtaphæ ſtudere, de patris vt actum imperio videatur. Nullum aliud ſupereſſe remediũ, quam vt ipſemet in Syriam aduolaret. Territus hoc nuntio Soleimanes, ſubito Chalepum cum exercitu properat, quaſi Parthis bellum facturus eſſet. Arceſſitur per literas filius, vti Chalepũ ad patrem ſine mora ſe cõferret. Muſtaphas, licet de paternis inſidiis inaudiſſet, monitusque ſecreto fuiſſet ab Achmete baſſa, ſalutis vt ſuæ rationem haberet; innocentia tamen ſua fretus, patris imperio paret. In caſtra quum veniſſet, ad tentorium paternum recta pergit: vbi patre mutis aliquot robuſtis, quos Sultani Oſmanigæ, veluti hic etiam Murates III, in deliciis habere ſolent, minaciter innuente, proſternitur; iniectoque neruo, ſtrangulatur. Inde Ziangir, qui gibboſus erat, minimusque natu Soleimanis filius, a patre quaſi per ludum ac iocum, Muſtaphæ fratri, quem necatum ignorabat, obuiam prodire iubetur. Is vbi propius ad fraternum cadauer acceſſiſſet, quamuis conſternato mox interemti fratris equi, mancipia, tentoria, theſauri, ornamenta cetera, cum Amaſiana prouincia, mandato patris offerrentur: tamen his omnibus ſpretis, & exprobrato patri verbis acerbiſſimis tam impio diroque facinore, ſtatim ſuis manibus in viſcera pugionem adigit, & cadaueri fratris incumbens, exſpirat. Nec multo poſt, eiuſdem Roſſæ malis artibus etiam vnico Muſtaphæ filio Murati, qui Pruſæ apud matrem educabatur, opera Ibrahimis eunuchi baſſæ iniecto neruo guttur eliditur, ipſius aui iuſſu: quum ei periculum, quod a nepote poſſet imminere, cuius patrem Genizari tantopere coluiſſent, numquam illa furia deſineret ob ocu-
C.1553. los ponere. Contigerunt hæc anno DCCCCLIX.

Poſt ſolutam anno ſuperiore, magno cum detrimento & ignominia Turcorum, obſidionem Agriæ: nunc tandem Conſtantinopolim a Ferdinando rege legati mittuntur, Antonius Verantius, epiſcopus Agrienſis, & Franciſcus Zais, Caſſouienſis in Vngaria ſuperiore præfectus: qui de pace cum Sultano conſtituenda dum laborant, totum Conſtantinopoli biennium hærent.

De Galliæ regis, & Soleimanis fœdere diximus, cui Sultanus vt ſatisfaceret, aliquot annis hiſce claſſem ablegauit ad infeſtandum mare Thuſcum. Ea prius, quam longius nunc progrederetur, & cum Gallorum ſe claſſe coniungeret: Marinianus Marchio, Karulini præfectus exercitus, portum Herculis, quem Galli tenebant, inuadit: arcemque, præſidiariis obtruncatis, occupat. Secundum hæc Turci Plumbinum obſidione cingunt, & non ſine clade reiecti, Elbam Inſulam,
C.1555. conatu itidem irrito, tentant. Acciderunt hæc anno DCCCCLXI.

Eodem anno, dum miſſi de pace legati necdum rediiſſent, baſſa Budenſis, qui Tuigon, nomine cum ciconia cõmuni, vocabatur; Capos Vhiuarum, præſidiariis ad deditionem compulſis, cepit. Eidem & Babotza, necdum aliquid ab hoſte perpeſſa grauius, fide militari deſerta, ſe dedidit. Conſimilem de Zigeto ſibi ſucceſſum pollicebatur, ſed quum fortiter in hoſtem præſidiarij ſe gererent, ſuique monerent, ne temere tentatam obſidionem ſoluere coactus, Sultanum offenderet, ab inſtituto diſceſſit. Hæc per autumnum illius anni, quem diximus, apud Vngaros fuere geſta.

C.1556. Proximo ſequentis anni DCCCCLXII vere, Soleimanes Alim baſſam cum copiis in Vngariam miſit, qui Zigetum obſidione premeret, ac in poteſtatem redigeret. Nihil non ille fecit, vt voti compos fieret, ad tertium vſque menſem continuata oppugnatione: ſed Chriſtianis omnem vim hoſtilem, magna cum ſtrage Turcorum, intrepide repellentibus, infecta re militem cum machinis bellicis inglorius abduxit. Turci prius, quam Zigeti obſidione ſoluta ſe reciperent, Babozam. S. Mar-

tam,S.Martinum,Geresgalum,Sallium,S.Laurentium,& Calamanciam,partim
flammis iniectis absumsere,partim solo æquarunt.

Secundum hæc,anno DCCCCLXIIII, Selimes Baiasitesque fratres,Soleima- C.1558,
nis FF.superstite patre,inter se de imperio successioneque dimicarunt: victusque &1559.
Baiasites e Caramania cum XXCIↃ armatorum, & IIII filiis,ac Scachum Persi-
cum Techmasem profugit. Veritus autem pater Soleimanes, qui Selimis partes
fouerat,ne Techmasis auxilio vel filius, vel exstincto filio nepotes, res nouas mo-
lirentur: magnis pollicitationibus impetrauit a Techmase,mortis vt genere gen-
ti Osmanidarum familiari de medio tollerentur. Ne qua tamen fraus interueni-
ret,missus fuit ad interiorem Persæ regiam Casminum Soleimanis Zeschniger,
(sic prægustatorem Turci vocant) cui Baiasites cum filiis notus erat. Hoc præsen-
te pater cum filiis, adhibito neruo, suffocatus fuit; & ab eodem necatorum cada-
uera Sebastiam deportata, proque more monumentis illata. Faciunt vero pleri-
que omnes Baiasitem hunc Selime natu maiorem, quod equidem non recte fieri
puto. Nam in circumcisione filiorum Soleimanis, videlicet Mustaphæ,Muche-
metis,(qui multis ante patrem annis diem suum obierunt) & Selimis,nulla Baiasi-
tis huius in Turcicis mentio: quæ quidem circumcisio celebrata fuit anno Ma-
humetano DCCCCXXXVIII,Præterea quum Soleimanes anno DCCCCXLIX Ma- 1532.
gnesiam Muchemeti, Caramaniam Selimi traderet, nulla rursum Baiasitis men- 1543.
tio.De quo sane liquet,Baiasitem hunc Selime natu minorem fuisse.

Ante non multos annos Tripolim Aphricæ Melitensibus ereptam fuisse di-
ximus, & a Soleimane sangiacatum Tripolitanum Draguti concessum, cuius o-
pera potissimum in potestatem venerat.Is suis finibus haud contentus,non modo
Caruennæ regem Maurum,cuius supra meminimus, maiore principatus sui par-
te spoliauit: verumetiam progressus vlterius, corruptis Maurorum animis, qui
Gerbensem insulam incolebāt,olim (vt opinio multorum est) a Lotophagis tan-
topere celebratis inhabitatam,eo rem astu gerere potuit; vt Scecches siue regu-
lus insulæ Soleimanes, sub amicitiæ prætextu, Tripolim deduceretur: vbi dum
hæreret imprudens,interueniente proditione, Dragutes insulam occupauit. Ne-
que multis elapsis diebus,Soleimanem Scechem suspendio necauit,& alteri Sce-
chi, sex aureorum millia tributi annui nomine pollicito, per traditionem vexilli
viridis,insulæ dominium permisit. Erat in omnem intentus occasionem magnus
Magister Melitensis,vt Tripolis aliquandiu recuperaretur. Itaque facta inter Hi-
spanum Gallumque pace, quod Hispani regis auxilio voti se compotem fore spe-
raret, cuius plurimum interesset, mature nidos illos piratarum,Turcis eiectis, in
potestatem redigi: multis Duci Medinæ Celi rationibus ostendit, posse non ma-
gno negotio Tripolim expugnari: præsidiū in eo quingentorum dumtaxat Tur-
corum esse: Caruennæ quoque regem, Draguti ac Turcis infestissimum, ad iun-
gendam armorum societatem haud difficulter accessurum; cuius opera tanto
futura sit eis vtilior atque fidelior, quāto grauius ille suam sibi regionem ereptam
doleat, & certius sibi polliceri possit, futurum, vt Tripoli Turcis extorta,suam &
& ipse ditionem recipiat. Hispanus hisce propemodum certæ victoriæ permotus
argumentis,classem instrui,militeque compleri iubet,ac summæ rerum cum im-
perio Medinensem præficit. Feliciter successura videbātur omnia, si mature Tri-
polim cum milite classis adpulisset. Sed profectione varias ob causas,& præsertim
ventis ac tempestatibus aduersis, impedita: Dragutes, intellecto Christianorum
instituto, præsidium Tripolitanum duobus auxit Turcorum millibus. Itaque
Christiani spe, in hoc quidem tempore, Tripolis expugnandæ deiecti; Gerben-
sem, quam diximus, insulam recta petunt, nec magno negotio Scechem Mauro-
rum adigunt, vt tradito castello, deinceps Hispano se regi pariturum, & quotan-
nis tot aureorum millia tributi nomine soluturū, quot Turcis pendere consueuis-
set,datis subsignatisq; syngraphis,stipularetur.Mox inutilis & ruinosi castelli loco
arx magnæ capacitatis exstructa, & opinione multorum inexpugnabilis, si plene
perfici, rebusque necessariis ex vsu muniri potuisset. Arci nomē inditum, vt Phi-
lippalcazer,in honorem memoriāque regis Hispani,diceretur.Monitus interim a

Dragute de Chriſtianorum conatu, ac progreſſibus, Sultanus Soleimanes, ſumma celeritate claſſem parari, multiſque millibus Genizarorum, Spachiorum, aliorumque militum compleri & expediri mădat. Rei ſummæ Pialim baſſam cum poteſtate præficit, claſſis ducendæ curam Muſtaphæ, quem Caram ſiue Nigrum adpellabant, committit. Eius rei nuntio diuerſis ex locis accepto, mox Ioan. Andreas Doria, magnæ vir ob ſingularem rei militaris ac naualis vſum auctoritatis cum aliis quibuſdam monere, hortari, vrgere Medinenſem: vt idoneo nouæ arci præſidio impoſito, cũ claſſe, reliquisq; copiis, prius inde diſcederetur; quã Turci, rebus ab omnibus inſtructi, multitudine ſuperiores, ac recẽtes aduenissent; ipſosque nec numero pares, & viribus exhauſtos, vel inuitos ad dimicandum cogerent, vel pugnam detrectantes ad extremas rerum difficultates adigerent. Sed nihil apud pertinacem, & ab aliis præceptum Medinenſis animum, recte valuere conſilia. Nimirum ampliſſimæ claſſi fatalis quidam imminebat interitus. Id vel ex eo licebat coniicere, quod expeditionis initio, vix magna cum difficultate trium & medii menſis ſpatio vicinam Italiæ Siciliæque Barbariam (ſic Aphricam maritimam vocari, ſupra docuimus) attingere noſtri potuerunt: quum Turcica claſſis adeo ſecundis vſa ſit ventis, vt poſtea, quam Conſtantinopoli ſoluiſſet, intra diem vigeſimum ad Chriſtianam profecta fuerit. Vtque Turci tanto felicius animis deſtinata perficerent, ſub mediam noctem ventus Chriſtianis aduerſus eſſe cepit, Turcis propitius: quo nimirum prima Chriſtianos aurora nec opinantes opprimerent. Hinc miſerabilis illa clades ſequuta, qua vel ab hoſtibus occiſi, vel aquis abſorpti, vel in ſeruitutem abducti fuere, vel alioqui variis periere caſibus decies & octies mille Chriſtiani. Triremes amiſſæ ſunt XXVII, naues onerariæ XIIII. Dux Medinenſis, arrepta fuga, cum Ioan. Andrea Doria Meliten euaſit. Gaſto, Medinenſis filius, in poteſtatem hoſtium venit: qui arce occupata, tamque ſplendida potiti victoria, ſub medium menſem Auguſtũ diſceſſere, curſu ver-
C.1560. ſus Aulonem Albaniæ directo. Cõtigerunt hæc anno Mahumetano DCCCCLXVI.

Eodem anno Turci Filecum in Vngaria ſuperiore, locum ſatis munitum, ceperunt. Ibi Sangiacum Soleimanes conſtituit, qui Budenſi Baſſæ ſubiectus eſſet. Neque multo poſt indutias Ferdinandus Auguſtus & Soleimanes pepigere, quæ vtrique parti gratæ durarunt, quam diu Ferdinandus ſuperſtes fuit.

C.1561. Anno DCCCCLXVII Iacobus quidam natione Græcus, qui & Heraclidis, & Baſilici cognomen vſurpans, ab antiquis Valachiæ regulis genus ſuum repetebat, ſeq; inſularum in Ægęo, Sami Deſpotam, Pari Marchettium ſiue Marchionem vocabat, apud quoſdam Poloniæ proceres, quibus innotuerat, tantum efficere potuit: vti complurium corrogatis auxiliis, inter quos principes erant, Albertus Laſcus, Philippouius, Laſſocius, in Moldauiam armata manu deduceretur. Erat tum eius regionis princeps, cum titulo Deſpotæ, Alexander; ob inauditam quamdam immanitatem erga ſuos infamis. Hunc numeroſo inſtructum exercitu, Laſcus lõge copiis impar, fundit, fugat, Moldauiæ regno pellit: totamque ditionem, armis domitam, Iacobo poſſidendam tradit. Victus prœlio fuit tyrannus Alexander die XVIII Nouembris. Iacobus Moldauiæ Deſpota factus, profuſis apud Portam largitionibus a Sultano Soleimane impetrauit, vt in occupato principatu pro more confirmaretur.

C.1563. Anno DCCCCLXIX Iacobus Deſpota ſuis a Valachis, hominibus improbis, fraude circumuentus, vt elabi non poſſet, die V Nouembris occiditur. Hoc memorabile, quod moriendum ſibi videns, nullum abiecti animi ſignum dedit: ſed indutus amictu regio, vultu intrepido, oratione libera, bene recteque geſtam ab ſe rempublicam, multaque ſingularia beneficia Valachis ſuis exprobrauit; Deum precatus vindicem, vti perfidiam & ingratitudinem barbaræ gentis vlciſceretur. Equidem adoleſcens hominem vidi & noui prius, quam in Poloniam proficiſceretur. Vultu præditus erat liberali, ſtatura non magna, robuſto tamen, neruoſoque corpore, capillo nigro, lingua diſerta. Rebus in omnibus quamdam præ ſe ferebat dignitatẽ. Norat ſane quam eleganter Gręce, Latine, Italice, Gallice. Commemorari & alia de hoc poſſent, quibus ſuperſedendum, quod huius non ſunt loci. Quod

ci. Quod autem inprimis huc pertinet, quãdo nulli sunt in orbe barbari Valachis inconstantiores erga dominos suos, quos frequenter & temere mutant: libet heic subiicere, quam multos paucis annis Iacobus hic Despota successores habuerit. Quippe statim ab eius interitu, vocatus a Valachis Dux Demetrius Visnouecius, Soleimani Constantinopolim vinctus ad certam necẽ mittitur. Eius loco Thomsa princeps a factiosis salutatur. Is quum perexiguo tempore rem Valacham administrasset, ab Alexandro iam reuerso expellitur, & in Rossiam profugus, Sigismundi Augusti Poloniæ regis iussu, ad Podoliæ Leontopolim capite plectitur. Alexandro reduci, postquam rebus humanis exemtus fuisset, successit filius Bogdanus: Bogdano Iuoniæ, qui se Stephani quondam Vaiuodæ filium ex concubina perhibebat. Iuonia, (sic Ioannem ipsi vocant) quum iniqua petentibus Turcis denegasset, adiunctoque sibi non magno Polonorum equitum militumque numero, nec contemnendis suorum coactis copiis, nimis graue barbarorum iugum excutere conaretur: a fidelissimis sibi creditis proditus, qui missi fuerãt, vt a transiectione Danubij Turcos arcerent, indignam magnanimitate sua mortem oppetiit. Ei Petrus, alterius Valachiæ principis frater, fauentibus Turcis suffectus fuit. Sed enim de his, hoc quidem in loco, satis: quando ad insequentes annos pertinent. Nunc ad annalium seriem redeamus.

Anno DCCCCLXX, mense Septembri, duce Carzia Toletano feliciter occu- C. 1564.
pata fuit arx in ora maritimæ Aphricæ siue Barbariæ sita, quam vocant Pignonem siue rupem Velezi, quod opidi nomen est, in continente siti, a qua rupes arcis disiuncta, vndique aquis cingitur. Turcicis ea piratis, Hispanum pelagus infestantibus, securum hactenus receptum præbuerat: quod esset in præruptis posita scopulis, & vndique (ceu dictum) mari circumfluo munita.

Sub exitum eiusdem anni, mortuo prius Ferdinando Augusto, die XXV Iulij, filioque Maximiliano vix imperium auspicato, Ioannes Sigismundus princeps Transsiluaniæ, vel (vt Turci vocant) Erdelij begus, infelix Sultani Soleimanis successione paterna cliens, fretus viribus patroni tam potentis, qui tamen suum, non clientis commodum captabat, & perduellium quorumdam procerum, inque primis Georgij Bebeci noxiis reipublicæ Christianæ consiliis incitatus; Zatmarum, non exigui momenti munitionem, eiecto Melchiore Balassa, præfecto Cæsaris, ac thesauris eius, cõiuge, liberisq; captis, suam in potestatem redegit. Quæ res quum Maximiliano Augusto nequaquã in ipso regni exordio ferenda videretur, quum alios bello gerendo duces idoneos arcessiuit: tum Lazaro Suendio, Baroni Altæ Landispergę, rebus magnis sollerter & pręclare gestis ad omnem posteritatis memoriam illustri viro, summam belli administrandi, amplissima cum potestate, commisit. Sub eo, præter Vngaros, feliciter hoc bello Germani aliquot nobilissimi tribuni militarunt: equitum, Ioannes Ruberus a Pixendorfo, Ioannes ab Ascemburgo, Iacobus a Schulemburgo, Henricus a Gleizentala: peditum vero, Ioannes Wernherus a Raitenau, Rudolfus a Salis, aliique complures. Suendius absque mora nõ exiguas equitum peditumque Germanorum copias in agrum qui a Gepidis, antiqua natione Germanica, Cepisiensis hodieque dicitur, eduxit.

Anni sequentis initio, media bruma, Tocaium Suendius celeritate admira- C. 1565.
bili expugnat: quo capto, neque multo post ictu sclopeti occiso Francisco Neme- M. 971.
thio præfecto, arx etiam a præsidiariis dedita fuit. Ii suis cum gladiis dumtaxat ex pacto dimissi, ceteris armis ac rebus in arce relictis. Viduę Nemethij mundus tantummodo muliebris concessus. Quæ licet deinde mariti suosque non exigui pretij thesauros aueheret, reclamantibus Vngaris, Andrea Batorio, Melchiore Balassa, Gabriele Perenio, contraque legem deditionis id fieri causantibus: Suendij tamen auctoritate, qui vel cum aliqua iactura fidem datam religiose seruandam diceret, quo minus iis spoliaretur, obtinuit. Inde Zerenzium in potestatem venit, Erdelijque begus de Zatmari defensione desperans, incensam munitionem hosti reliquit inuitus: quam Suendius, ob naturalem situs commoditatem, mox instaurauit. Hinc transmisso Tibisco, Erdeuda, Cuuara, Bator, Vibania, Senderenia, (quod a S. Andrea deductum nomen est) prospero victoriæ Suendianæ cursu,

Maximiliani Cæsaris imperium acceperunt. Tam denique felices hi successus erant, vt opem implorante bego Erdelij, Sultanus Soleimanes non succurrere dumtaxat ei totis viribus: verum ipsus etiam huic in Vngariam expeditioni præesse decreuerit. Sed existimabatur ab hoc instituto suorum consiliis retrahi, qui suadebant, vt ingenti expedita classe, Meliten inuaderet, & fractis equitum Melitensium viribus, insulam occuparet. Quod quidem vt faceret, inprimis Chasanes Cesairis prosultanus, Chairadinis Barbarossæ filius, & Dragutes Sangiacus Tripolitanus, vrgebant. Itaque hanc in sententiam animo propendens, vt interim vafro commento Maximilianum partim graui sumtu belli exhauriret, instinctu Erdeliani; partim inhiberet, quo minus vlterius progrederetur: apostatam Cibinensem ablegat, qui eum ad pacem cum Erdeliano colendam exhortaretur. Venit & Viennam cum Erdeliani mandatis eodem tempore Georgius Batorius, & Sigismundi Augusti, Poloniæ regis, qui Erdeliani auunculus erat, legatus; vt de componendo bello cum Maximiliano agerent. Verum hæc, vti diximus, astute gerebantur a Turcis: vt a cursu victoriæ Cæsar, cui rebus omnibus inferior erat Erdelianus, auocaretur: & Soleimanes interim vires suas in Melitenses posset conuertere.

Rhodum his insulam sub initium regni, cum omnibus in Ægæo, & Asia, Græciaque castellis, arcibus, ac territoriis; nec multis ante hoc tempus annis, Tripolim Aphricæ, sicuti narratum a nobis est, ademerat. Quibus iniuriis eos adfecisse non contentus, etiam prorsus exstirpatos volebat: quod & mercimonia suorum impedirent, & grauia sæpe detrimenta nauibus Turcicis inferrent. Accedebat altius animi vulnus, quod hactenus a Melitensi Christianorum propugnaculo quoddam libidini suæ repagulum obiici doleret, quo minus in Hispaniarum & Italiæ viscera iamdudum grassaretur. Hos igitur vti bello persequeretur & opprimeret, classem instruxit, quæ triremibus, oneratiis, aliisque diuersis nauigiis CCL constabat. Vehebantur hac classe bello idoneorum militum ad XL millia. Terrestribus copiis Mustaphas, qui deinceps bello Cyprio ex immani crudelitate magis inclaruit, classi Pialis bassa cum imperio præerat: quibus Soleimanes Dragutem prosultanum Tripolis adesse voluit, hominem rebus terra marique gerendis expertentem, qui letaliter hoc bello vulneratus, cum iactura suorum, & commodo nostro interiit: fuitque suffectus a Mustapha in eius locum, vt Tripoli præesset, Alis ille Calaber, quem etiam nunc ignominioso Turcis nomine nostri vocant, Vluzalim, hoc est, Alim apostatam: quum a Turcis bassa Capitaneus adpellari soleat, veluti maris præfectus: & solus post Chairadinem Barbarossam, ob res contra Christianos gnauiter gestas promeruerit, vt cum maris præfectura veziris dignitatem coniungeret. Adpulit etiam, durante obsidione, cum XXVII triremibus, Chasanes Cesairis prosultanus, Chairadinis F. cuius vt paulo ante, sic & alibi sæpius in annalibus hisce Turcicis facta fuit mentio. Quum igitur hi bassæ Iunio mense litora Melites adtigissent, ac dies aliquot exponendis in insulam militibus & annonis, locorumque situ explorando, consumsissent: oppugnare machinis bellicis S. Elmum, (sic Hermetem vulgo vocant) castellum in ipso portus ostio situm, cepere. Quod quum pluribus diebus facere non desinerent, iamque magna mœnium pars tormentorum globis deiecta sic corruisset, vt in arcem latus hosti pateret aditus: equites Melitenses, perquam strenue se gerendo XXXV diebus oppugnationem, magna cum hostium clade, sustinuerunt: idque præter opinionem multorum, qui castellum contra vim hostilem nequaquam posse propugnari putarant. Tamdem quum equites nec hostium impetui ferendo, nec numero se pares viderêt, & arx vndique tam terra, quam mari a barbaris cincta, nullum amplius alicunde subsidium exspectare posset: occiso Christianorum, qui supererant, aliquo numero, Turcorum in potestatem venit. Qua hostes elati victoria, deinceps tormentis quatere S. Michaelis munitionem insanum in modum cepere, globos ferreos & lapideos quinque septemve palmorum eiaculando. Sed quod totos quatuor hoc bello menses absumsissent, & hiems iam adpeteret: de discessu cogitare ceperunt, & eo quidem maiori festinatione, quod iam Garzias

Toletanus,

Toletanus, Siciliæ prorex, inſtructis triremibus Hiſpanicis, quibus CCIↃↃ peditum vehebantur, cum multis aliis Chriſtianis, ad ſuſcipiendam hanc expeditionem religioſæ pietatis zelo commotis, auxiliares haſce copias in inſulam expoſuiſſet. Quo factum, vt Turci fœdam, præ formidine, fugam arriperent: & multis ſuorum millibus deſideratis, ignominioſe domum redirent. Pigebat ac pudebat ſuſcepiſſe rem tam arduam, in cuius perficiendæ conatu vano XXIIICIↃ ſuorum amiſiſſent. Ex Melitenſibus CCXL equites, militum IIICIↃ, bello inutilis turbæ capita CIↃIↃCC cæſa. Bellum ipſum geſtum fuit anno Mahumetano DCCCCLXXI. C.1565.

Inauſpicato tentata Melites expugnatio, cottidianique Maximiliani Cæſaris Erdeliano bello progreſſus, pæne Sultani Soleimanis animum ad rabiem adegerunt. Quumque nõ ceſſaret is, quem diximus, Erdelij begus, eum perpetuis, ad inuadendam Vngariam, ſtimulis excitare: decreuit denique bellum hoc non per legatos tantummodo, ſed etiam propriis auſpiciis gerere. Interim vero, dum maiorem ipſemet adduceret exercitum, baſſæ Budenſi mandat, vt ampliſſimis, quas poſſet, coactis copiis, bello principium daret. Temeſuarenſis etiam baſſa, de voluntate Soleimanis, paullatim ad occupandum Giulam aditum ſibi patefaciebat, expugnato Pancota caſtello. Nec ſibi, ſuiſque rebus deerat Erdelianus, Zadane, Genoque, locis Giulæ vicinis, per ſuos octo Turcorum millibus adauctos, occupatis. Idem aſtu barbaro, perniciem ac furiam patriæ, patrem imitatus, qui ſimili ſtrategemate fuerat vſus, ad obſidendam Viennam aduentante tunc Soleimane, litteras per Vngariam initio anni Chriſtiani proximi, menſe nimirum Februario publicatas ſparſit: quibus in litteris Vngariæ ſe regem electum vocans, aiebat Sultani Soleimanis, clementiſſimi patroni ſui, hanc eſſe mentem, vt omnes regni ordines ipſius Erdeliani ſe ſubiicerent imperio, ſi ſalui eſſe vellent. Eam ob rem indixiſſe ſe conuentum ad Thordam Erdelij, (Torrenburgum Germani Tranſſiluanienſes vocant) celebrãdum proximo menſis Martij die decimo: quæ quidem ad comitia cunctos inuitabat, vti de conſeruanda patria communibus votis in medium conſulerent. Hæ litteræ, ne fucata boni publici ſpecie, minus circumſpectorum oculos perſtringerent: a Suendio mature ſolideque, ſcripto contrario ad eoſdem ordines, die Martij quarto, apud Vnguarum publicato, refutatæ fuerunt: quo ſcripto manifeſtas Erdeliani fraudes retegebat, quibus fideles Maximiliani Auguſti ſubditos perturbare conaretur, quaſi ſcilicet Soleimanes de ſalute regni Vngariæ ſollicitus eſſet: quum ſuis ille cum maioribus a CC annis hoc vnum ſpectarit, vt nobilis regni fundamenta, vel vi & armis, vel diſcidiis ciuilibus, & machinationibus inſidioſis ſubuerteret. Cauerent ſibi ab eiuſmodi tam Erdeliani, quam Soleimanis impoſturis: nec cum Erdeliano commune quidquã haberent, nec ad fraudulenta, patriæque nocitura comitia quemquam, ſub pœna perduellionis, ablegarent. 1566.

Eodem anno, vere ineunte, Pialis baſſa prius, quam Conſtantinopolim, rebus ad Melitem infeliciter geſtis, cum claſſe rediret: ne nihil egiſſe hac expeditione videretur, Chium Ægæi maris inſulam, a Chriſtianis partim Italis, partim Græcis inhabitatam, ſub iugum mittere ſtatuit. Ea Genuenſium in poteſtate iam vltra duo ſæcula fuerat, inde vſque a Græcorum imperatorum temporibus libera. Sed creſcente tamdem potentia Turcica, ne prorſus in ſeruitutem redigerẽtur, ſponte ſua tributum obtulerant. Eius tributi nomine quotannis XCIↃ nummûm aureorum, quos Ducatos vocant, ſoluebantur: ac præterea diſtribuebantur in baſſas Vezires ad duo millia. Cauſæ, propter quas eam Pialis, abolita libertate priſtina, ſubiugandam ducebat, hæ prætexebantur. Prima, quod exploratis Turcorum conſiliis, anno ſuperiore Melitenſibus nuntiaſſent, quæ in eos Turci molirentur. Deinde, quod biennij tributum Sultano Soleimani deberent. Id auaricia legati, Conſtantinopoli res ipſorũ apud Portam gerentis acciderat: qui etiam donanda Mechemeti baſſæ veziri & aliis munera, ſuos in vſus verterat. Præterea conferebatur in eos culpa receptorum Chriſtianorum mancipiorum, quæ cottidie Conſtantinopoli ad ipſos profugerent, eque Chio domum ad ſuos remitterentur. Et paullo ante ferebatur Mechemetis baſſæ veziris nobile quoddam mancipium eo

ſe contuliſſe, cuius ipſe vel reſtitutionem, vel pretium ab eis poſcebat. Has igitur ob cauſas Pialis eos caſtigaturus, ad inſulam vniuerſa cum claſſe feriis paſchalibus, quas Chriſtianorum more Chienſes tum celebrabant, adpellit: confeſtimque iubet ad ſe prætoriam in triremem venire præfectum inſulæ cum XIIuiris rempublicam adminiſtrantibus. Interea, dum hi ab ipſo in prætoria detinentur; palatium ciuitatis, in quo ſenatus haberi ſolebat, in poteſtatem a Turcis cum arce redigitur, magiſtratus eis Turcicus datur, templa Chriſtiana ſolo æquantur. Vnicum S. Dominici relictum, ritibus Turcorum initiatur, vt meſſitæ loco Turcis eſſet. Ipſius præfecti, ac XIIuirûm familiæ, cum aliis primariis, Conſtantinopolim mittuntur, & hinc inde varias in regiones deportantur: donec tādem ſubſequentibus annis, intercedente rege Gallo, Turcis confœderato, patriæ reſtituti fuerunt, & vmbra quædam adminiſtrationis iudiciorumq; priſtinorum miſeris Chienſibus conceſſa, prouocatione dumtaxat ad iudicem Turcicum remiſſa: quod eo facilius impetratum, ne Chriſtianis incolis alio commigrantibus, inſula deſerta nulli Turcis eſſet vſui.

Ad res in Vngaria geſtas vt redeamus, Baſſa Budenſis, vt imperio Sultani Soleimanis pareret, initio menſis Iunij Palotam militum corona circumdare cepit. Eam ſtrenue cum ſuis propugnabat Georgius Thuris Vngarus, vir magnanimus & multis rebus fortiter geſtis clarus. Toto iam octiduo muros baſſa tormētorum continuis ictibus ita labefactarat, ad terram vt proſtrati collaberentur, & propugnatores in extremo diſcrimine verſarentur: quum ecce, inopinatū ſubſidium diuinitus eis offertur. Venerat Iaurinum Georgius Comes Helfeſtainus, adductis ſecum ſignis XII magnę virtutis peditum. Is die XIIII Iunij plauſtra XC pabulatum emiſit, cum peditum DCCCC præſidio: quos conſpicati Turci, qui Palotam obſidebant, maioreſque copias adeſſe rati, quam reapſe forent: milites ſuſpicabantur, vt obſidionem Palotanam ſoluerent. Confeſtim baſſa trepidus in fugam cum ſuis ſeſe coniicere, præque nimia feſtinatione tentoria, machinas bellicas magnum vaſorum numerum, quibus vel farina, vel tormentarius puluis contineretur, cum aliis caſtrorum impedimentis hoſti relinquere: quæ quidem præda mox obſeſſorum commodo ceſſit. Soluta præter ſpem in hunc modum obſidione, præſidium arcis auctum fuit, & inſtaurati muri, ab hoſte diruti.

Liberata obſidione Palota, mox itum ad eripiendam hoſti ciuitatem Veſprinienſem: quod captis Turcorū exploratoribus, intellectum eſſet, huius loci begum, ſtudio nocendi Chriſtianis egreſſum, magna pręſidii parte Veſprinium nudaſſe. Quapropter Egone Salmenſi Comite illuſtriſſimo ſuas cum Helfeſtaino & Nicolao Hateſtadio coniungente copias, penultimo Iunij die ſeptum obſideri Veſprinium, poſtridie memorabili celeritate fuit expugnatum, anno Mahumetano
C.1566. DCCCCLXXIII. Quinq; dumtaxat exceptis, ceteri ad vnū trucidati fuere barbari, quod non ita pridē captiuos magno numero Chriſtianos inhumaniter occidiſſent.

Ab eodem Egone Comite Salmenſi capta fuit & Tata, menſe Iulio, cæſis præſidiariis: itemque Geſter caſtellum, ab incolis Turcis metu aduentantis Comitis deſertum: quos imitati Vethaimenſes, Ecochiani, & aliorum caſtellorum incolæ, flamma caſtellis ſuis iniecta, Strigonium ſe receperunt: quod obſeſſurus, victoriæ proſequendæ cauſa, mox erat Salmenſis Comes, niſi de quibuſdam cauſis aliud imperatori Maximiliani viſum fuiſſet.

Auguſto menſe Suendius, qui certo conſilio ſuperiore in Vngaria, & agro Cepiſiēſi, dum Maximilianus Auguſtus inſigni & copioſiſſimo cum exercitu caſtris ad Iaurinum poſitis, omnes Soleimanis motus & progreſſus obſeruaret, ſubſiſtere ſuo cum milite iuſſus fuerat; cum excitis a Soleimane, rogatu Erdeliani, Tataris non parum, quod ageret, habuit. Quippe quum per Vngariæ ſuperioris agros, cis & vltra Tibiſcum, late diſcurrerent, prædas abigerent, omnia flammis & ferro vaſtarent, cuiuſuis ætatis & ſexus homines partim trucidarent, partim in ſeruitutem raperent: dilato Suendius in eos, multitudine ſuperiores, ad hoc vſque tempus prœlio, quo præcocium illi fructuum, & vuarum ingluuie, ſemetipſos perditum ituri erant; tamdem ex morbis languidos, & numero non parum de-

rum deminutos adgreſſus, nullo prope negotio decem barbarorum millia ſuperauit, cæcidit, finibus eiecit: begorum Turcicorum, quibus vſi ducibus fuerant, altero interemto, altero letaliter ſauciato. Deinde Georgij Bebeci perduellis, qui cum Erdeliano & Turcis ſe coniunxerat, arces aliquot, Zabaticam, Pelſózium, Gombazzecum, Craſnahurçam, Gadigen, aliaque his vicina tum caſtella, tum munitiones expugnauit.

Duo deinceps munita noſtrorum loca Turcorum in manus venere, Giula & Zigetum: Giula, quæ ſecundo Iulij menſis a Pertauo Vezire baſſa, iunctis & baſſæ Temeſuarenſis, & Erdeliani Tatarorumq; copiis, cepta fuerat obſideri; ſcelerata Ladiſlai Kerezinij prȩfecti proditione, Georgij Bebeci perduellis & adfinis ſui colloquio corrupti, licet fututum nuntiaſſet Suendius, vt hoſtis intra biduum obſidionem ſolueret, Turcis dedita fuit. Eam Turci, præter Erdeliani ſpem, ſibi retinuerunt: hiantemque coruum, vt eſt in fabulis, more ſuo deluſere. Violata deditícij fide crudeliter interemti, paucis beneficio noctis & arundinetorum elapſis. Nefarius proditor non multo poſt in vinculis, apud Sultanum Selimem, Soleimanis ſucceſſorem, ob exercitam prius in captiuos Muſulmanos ſȩuiciem accuſatus, de ſententia Selimis actoribus, vt ex eorum arbitrio pœnas lueret, traditus fuit: qui hominem vaſi clauis perforato ſic incluſerunt, vt dolio de monte per decliuia præcipitato, clauis oblongis & acutis confixus exſpiraret. Fuit & filius paternæ particeps exſecrationis, qui miſere, nullis relictis heredibus, diem ſuum obiit: caſtellis, pagis, & aliis facultatibus ampliſſimis, ad alienos deuolutis.

Interea dum hæc diuerſis per Vngariam locis gererentur, Sultanus ipſe Soleimanes tranſito primum Sauo, deinde Drauo, quem ponte operis admirandi conſtrauerat, cum exercitu ducentorum millium, ad ſubiugandas Hungariæ reliquias venit. Occurrit aduentanti cum donis eximiis Erdelianus, fruſtra regnum ambiens, quod auaricie barbara Soleimanes ipſe iam ſpe, licet irrita, totum deuorauerat, ac libidini propriæ deſtinarat.

Die menſis Auguſti ſexto Zigetum obſidere Sultanus cepit, quod licet acerrime propugnaretur a Nicolao Comite Zerinio, fortiſſimo & immortalis gloriæ viro, præſidij præfecto: tamdem tamen die ſeptimo menſis Septembris expugnatum fuit, ipſo Comite Zerinio, cum inſigni nobilium Vngarorum, ſtrenuorumq; militum numero, ſic a barbaris interemto; non inultus cum ſuis vt occubuiſſe dici poſſit. Quippe non triginta millia ſuorum dumtaxat hoſtes deſiderarunt, verumetiam triduo ante ſupremam noſtrorum cladem Sultanus Soleimanes, necdum victoria de Zigetanis potitus, fremens & frendens infelicem exhalauit animam. Eius obitus tantiſper occultatus fuit aſtu vaferrimi Veziris baſſæ Mechemetis, noctu etiam Soleimanis archiatro clam necato, ne per eum Sultani mors emanaret, dum ſocer eius Selimes, Soleimanis filius, occupato citra tumultum imperio, ad exercitum in caſtra veniſſet. Nam ſi tam Genizari, quam reliqui milites, de morte Sultani ſui maturius certiores facti fuiſſent: magno in caſtris excitato tumultu, tentoria theſaurosque regios, cum Chriſtianorum & Hebræorum rebus, pro more libidineque ſua diripuiſſent: ac ſpoliis hiſce ditati, neminis auctoritate contineri ſe amplius in officio paſſi fuiſſent. Quæ ſane rerum apud hoſtes confuſio militariſque licentia, Maximiliano Cæſari, numeroſis & exquiſitis toto ex orbe Chriſtiano copiis inſtructo, præbere peroptatam occaſionem rei feliciter gerendæ potuiſſet. Exſtinctus fuit Soleimanes anno Mahumetano 973, die C. 1566.
quarto menſis Septembris. Agebat, quum moreretur, ætatis annum LXXVI. Imperio præfuit annis XLVI, & ſex menſibus.

Occupato Zigeto, Babozam oppugnaturi Turci quoſdam e ſuis mittunt, qui arcem dedi iuberent. Id vero licet facturos ſe noſtri negarent, quod tamẽ eam defendi non poſſe contra vim tantam ſcirent, incenſam deſerunt: quorum exemplum Sachani & Zorgenſes ſunt imitati.

Eodem anno, die menſis eiuſdem XXIII, Sultanus Selimes II, ætatis annum XLII agens, in imperio Soleimani patri ſucceſſit. Quippe quum ad Magneſiam intellecta morte patris, ex Aſia ſumma celeritate Iſcodaram, e regione Con-

ſtantinopolis ſitam, hoc die peruenisſet: mox a Boſtange baſſa, hortulanorum præfecto, pro more triremi exceptus, & Conſtantinopolim trans Boſporum vectus fuit. Et quia Selimes generum ſuum, Iſchenderem baſſam, quem proſultanum Conſtantinopoli diſcedens reliquerat Soleimanes, de aduentu ſuo certiorem reddiderat, cũ mandatis, vt eius opera ſtudioque res ad ingreſſum in vrbem, pompamque regiam pertinentes, ſine mora pararentur: mox illo ipſo die deductus in ſaraium, ſolio conſedit imperatorio illius cubiculi, quod ſolis eſt Sultanis Oſmanidarum gente prognatis occupare permiſſum. Inde per vrbem proclamationes more maiorum factæ, quibus vota primum concipiebantur, vt anima Soleimanis in Paradiſo felix æuum ageret, ac in perpetua gloria quieſceret: deinde, multos vt annos viueret Sultanus Selimes Chan, proſperique ſtatus incremento continuo frueretur.

Poſtridie, qui dies erat XXIIII Septembris, e ſaraio prodiit, ſeque per vrbem populo ſpectandum exhibuit. Peregit & paternas exſequias, ac magno animalium numero cæſo, cibisque coctis itidem innumeris, epulum funebre quibuſuis, cum ingentis ſummæ aſprorum erogatione, præbuit. Inde ſollemni pompa, maximoque ſuorum adplauſu, in ſaraium rediit.

Ante, quam hæc fierent, per Iſchenderem baſſam proſultanum euocari ex omnibus locis Genizaros, paternæ mortis adhuc ignaros, in opidum non procul a Conſtantinopoli ſitum, ſub prætextu mittendi ad obſidionem Zigetanam militaris ſupplementi, iuſſerat. Ad eos Iſchender baſſa, Selime iam paternum in ſolium collocato, de Selimis voluntate profectus; obitum Soleimanis, & ſucceſſionem Selimis exponit. Inde pro direptionibus vſu receptis in obitu principis Oſmanidæ, centum millia Sultaninorum eis offert. Non ingrata fuit oratio baſſæ Genizaris, ea lege tamen adſentientibus, vt largiores annonæ militaturis darentur.

Selimes ergo Genizaris inauctoratis, die menſis Septemb. XXVII Conſtantinopoli diſcedit, & magnis itineribus Albam Græcã contendit. Quum iſtuc adlatũ poſtea Soleimanis cadauer in vrbem deduceretur, pedes ante paternũ funus incedebat habitu lugubri Sultanus Selimes, comitantibus baſſis, Cadileſcheris, ceterisque begis. Inde Cadios populis, conſuetum donatiuum Genizaris dedit. Quibus peractis, Conſtantinopolim cadauer paternum auehi iuſſit, & in Zuna, quam ipſe ſibi viuus exſtruxerat, condi. Curata fuit ea res ab Achmete baſſa, Ferhateque Capizilariorum Aga, deducentibus begis & Genizaris, cum vexillo regio: tamdemque die XXII Nouembris peruentum Conſtantinopolim. Ibi funus exceptum fuit frequentiſſimo concurſu mortalium, præeunte Muphti, qui apud Muſulmanos & iuris, & religionis, omniumque ſacrorum rex eſt: ſubſequentibus, Iſchendere baſſa proſultano, Dephterdaris, qui Cameræ vel ærarij præfecti ſunt, aliisque begis, omnibus pullatis: quorum terga plebis infinita multitudo claudebat. Exemtam e curru ſandapilam vel arcam ligneam pręcipui begi per vices, erectarum in ſublime manuum palmis ſuſtinuere, ſicque per vrbem geſtarunt: eiulantibus interim Taliſmanis, & ad Zunam vſque leſſum quemdam, Mahumetano ritu, lamentabili voce concinentibus. Hinc depoſitum in Zuna cadauer: inſtratus ſandapilæ pannus cymatilis præſtantiſſimus: & ſupra hunc alius auro intertextus: ad latus acinax poſitus, index profuſæ bello vitæ: ad caput collocatum e lino ſubtiliſſimo, ſpiris aptatum candidiſſimis tulipantum, quo viuus vti conſuerat, cum nigris ardearum pennis ſelectiſſimis: pone caput, in pauimento poſiti cum candelabris ingentes, pyramidali forma, rotundi nihilominus cerei; qui tamen numquam accendi ſolent. mox adhibiti Taliſmani & Hoggiæ, (ſacerdotum hæc Muſulmanis ſunt nomina) qui more gentis humi diuaricatis ſedentes cruribus, perpetuo preces quaſdam in eius Zuna murmurando deblaterarent. Hæc omnia, quum multis poſt annis Conſtantinopoli eſſemus, coram inſpeximus. Circum ſandapilam ipſius, & aliæ ſunt ſandapilæ; tam Sultanæ (de qua diximus) Roſſæ, quam liberorum Soleimanis. Acciderunt hæc anno Mahumeta-
C.1566. DCCCCLXXIII.

Interea Selimes, ob hiemis imminentis aſperitatem, Vngariam reliquit: &

Pertauum

Pertauum baſſam, ſatis magnis cum Turcorum, Valachorum, Tatarorumqu copiis, Erdeliano bego, qui bellum contra Maximilianum proſequebatur, adeſſe iuſſit. Dolebat Erdeliano, Suendium anno ſuperiore cepiſſe Tocaium, in quo 30 maiora minoraque tormenta bellica, præter ingentē rerum bello neceſſariarum, annonæque copiam reperiſſet. Quapropter eam arcem recuperare ſtatuit, magni ſcilicet ſuas ad res vel tutandas, vel prolatandas momenti: quod eſſet in Vngariæ ſita limitibus, & Erdelij; duobus amnibus circumdata, Tibiſco & Bodrogo. Militem ergo, cum maioribus decem machinis adhibet, omnique vi & impetu oppugnare munitionem incipit. Ex altera parte Suendius eam minime deſerendam ratus, quum alia defenſioni parat idonea, quibus Iacobo Ramingero, cuius ipſe fidei Tocaium commiſerat, in tempore ſuccurreret: tum ab Imperatore Maximiliano ſubſidia maiora poſtulat. Is Henricum Staupicium, cum mille Germanis equitibus, ſex peditum vexillis, ſtipendiis, & annona neceſſaria, mittit. Sed prius quā auxiliares hæ copiæ Tocaium perueniſſent, ſparſa fuit in caſtris Erdeliani fama, decem millia Tatarorum, a Selime, defendendi eius cauſa, cum Turcis & Valachis relictorum, per ſeditionem totum populari Erdelium, ac inaudita crudelitate paſſim in fortunas & corpora miſerorū, cuiuſuis ætatis & ſexus graſſari. Quapropter obſidionem ſoluere coactus fuit, ne dum iſtic ipſe pertinacius hæreret; ſuos ad internicionem deleri fineret. Liberato ab hoſtili oppugnatione Tocaio, Ramingerus in abſcedentes erumpens, pluribus cæſis, reliquos palantes & trepidos fugauit. Nec parum Erdeliano cum hiſce Tataricis, Turcicis, Valachicisque copiis negotij fuit, quum aliquot eorum millia trucidaret, ac Varadini viciſſim ab eis obſideretur. Vnde fuga dilapſus, recenti coacta ſuorum manu, rurſus haud exiguam ipſorum ſtragem edidit: qua demum territi, ſemet in Podoliam & Roſſiam effuderunt; vbi crudelium belluarum immanes reliquiæ, fortiter a Palatino Roſſorum debellatæ, perierunt.

Poſt diſceſſum barbaricarum & Erdeliani copiarum, Suendius ſuis media bruma productis, ad obſidendum Zatuarum profectus eſt, caſtrum momenti non leuis, in Erdelij finibus ſitum quod Georgij Bebeci ditionis erat, hominis nefarij, qui primus auctor huius inter Cæſarem Erdelianumq; belli exſtiterat. Bebecus iam ante perſpecta victrici toties virtute fortunaque Suendij, quod magnopere metueret, ne caſtro expugnato, in Maximiliani manus, cum præſenti vitę periculo, veniret: vxore familiaque Zatuari cum præſidio relicta, fugæ beneficio ſaluti ſuæ mature conſuluit. Aliquamdiu perſtiterūt in obſidione toleranda præſidiarij, quod machinæ bellicæ nihil nec ipſis, nec caſtro damni dare poſſent. Cui Suendius incommodo remedium quęſiturus, dum ipſemet omnia circum arcem loca perluſtrat & explorat: agnitus ab hoſtibus ex inſigni proceritate corporis, qua longe ſupra ceteros eminebat, deque comitatus frequentia, parum omnino abfuit, quin diſcrimen vitæ adiret. Petitus enim globis aliquot tormentariis fuit, e machinis non modicis, quorum vnus humerum ita ſtrinxit: vt etiam veſtis eius igne cōcepto, quod eſſet ad pellendum frigus hibernum ſuffulta pellibus arderet. Nihilominus commodiore pro machinis reperto loco, & iis mox in illū, magno cum militum labore, quos in officio, ſi quiſquam alius, hic ſane dux continere potuit, translatis; ad extremam redacti deſperationem præſidiarij, coniugi perduellis, ac familiæ, ſibique ſalutem & incolumitatem pepigerunt, atque ita caſtrum Suendio dediderunt. Is vero non tantum pacta conuenta dediticiis bona fide ſeruauit, ſed etiam Bebeci coniugem, cum mundo ſuo muliebri, & aliis rebus, quas caras habebat, abire omni abſque iniuria paſſus eſt. Potitus fuit Zatuaro Suendius ſub medium menſem Ianuarium, anno Mahumetano DCCCCLXXIIII. C.1567.

Non magno poſt captum Zatuarum temporis interiecto ſpatio Suendius, qui bellum in Erdelij finibus gerere non deſinebat, nulla frigoris hiberni ratione habita, Muncazium cum ſuis obſedit, locum munitiſſimum, & huic bello conficiundo cum primis idoneum: cuius præſidiarij vitam facultatesque ſaluas pacti, deditionem fecerunt. Ea res animum Erdeliani mirifice perturbauit, nec minus accendit, vt totis viribus amiſſam munitionem recuperandā ſtatueret. Non enim

ignorabat, hac patere transitum in Poloniam & Rossiam: seque præpediri occu-
pato Muncazio, quo minus in posterum subsidiarias e regno Poloniæ copias ha-
bere posset: nisi eas per Moldauiam, variis ambagibus, & itinere difficili, venire
vellet. At non contentus occupatione Muncazij Suendius, mox etiam corona
militari munitionem Hustianam cingere perrexit. Quod quidem nō Erdelianus
tantum grauiter ac moleste tulit, verumetiam Budensis bassa: qui datis ad impera-
torem Maximilianum frequentibus litteris, hortari non cessabat, vt a cepta obsi-
dione Suendium discedere iuberet, ne inchoatum pacis componendæ negotium
impediretur. Simul etiam suis in cōsilium adhibitis, deliberabat; quanam via pos-
set obsessis opem ferre. Quumque iam pridem de hisce rebus omnibus ad Sulta-
num Selimem retulisset, indignatus ille, Pertauum bassam exercitum suum, cum
Romaniæ beglerbegi copiis coniunctum, in Vngariam ducere iussit. Vtrumq; ta-
men ab instituta Selimes expeditione mox reuocauit, quum intellexisset, Veran-
tium Agriensem præsulem, & Christophorum Tisembachum baronem, Vienna
Constantinopolim ablegatos, ad se contendere. Quamobrem & Budensis bassa,
missis ad imperatorem Maximilianum muneribus amplissimis, petiit; ne turbari
pacis tractationem pateretur. Sua quidem ex parte futurum aiebat, vt palis trans-
figerentur omnes, qui per Cæsaris fines excurrendo damnum dedissent. Hæc ille
multoties pollicebatur, sed e diuerso duces Erdeliani, quum Suendium viderent
abiisse Cassouiam, ne spem pacis interturbaret: collectis non magnis copiis, im-
pressione nec opinata Risuarum adorti ceperunt, occupatis etiam thermis, quas
Riuulos Dominorum adpellant. Has enim Suendius ante biennium eis ademe-
rat. Id vbi factum Ruberus accepit, legatus Suendij, magnæ vir bellicis in rebus
industriæ, mox cum iustis equitum peditumque copiis adcurrit, & hostibus inex-
spectato suo territis aduentu; Risuatum, adhibita vi maxima, recuperat: præsidia-
rios interficit: moxq; Riuulos etiam nullo negotio recipit. Quippe casu quodam
accenso puluere tormentario, castrum ardere cepit; ideoque maiori parte propu-
gnatorum exstincta, in Ruberi potestatem venit.

C. 1568. Anno denique Mahumetano DCCCCLXXV, pax octauo quoque anno re-
nouanda inter Maximilianum Augustum, Sultanumque Selimem coiit, qua Er-
delianus etiam comprehendebatur. Eius quum aliæ leges & conditiones erant,
tum vti quisque sibi retineret, quidquid eo bello cepisset. Id vero plurimum Ma-
ximiliani rebus profuit. Nam fines suos opera Suendij sic ampliarat, vt ad XL
milliaria Germanica cis & vltra Tibiscum late dominaretur: qua quidem in re-
gione multæ sunt arces, multæ munitiones insignes, partim ab hoste captæ, par-
tim factæ diligentia Suendij, partim inchoatæ. Idem & ærarij noui (Cameram
vulgo vocant) in iis locis auctor exstitit, de quo non leue subsidium publicis re-
bus accessit: castris, aliisque munitis locis, cum imperio Germanos, iustis & gra-
uibus de causis, præfecit: totam denique rem limitaneam matura prouiden-
C. 1568. tia, tam in Vngariæ, quam vicinæ Stiriæ finibus constituit: anno DCCCCLXXV,
& 1569. & DCCCCLXXVI.

C. 1569. Hoc anno DCCCCLXXVI splendidissimum & instructissimum Venetiis na-
uale, sub medium mensem Septembrem, accenso tormentario puluere, maximo
cum reipublicæ detrimento conflagrauit. Ibidem tam in vrbe, quam terra conti-
nente, diuturna & inusitata quædam erat annonæ caritas. Quamobrem Sultanus
Selimes, licet initio regni pacem, a Soleimane patre cum Venetis initam, confir-
masset; tamen vel ambitione propria, vel suorum impulsu, vel hoc Venetorum
aduerso casu permotus, bellum eis inferre statuit, quæsito prætextu, quasi Cy-
prum nullo iure possiderent, quæ ob successionem gentis Osmanidarum in iura
Sultanorum Ægypti, ad se directo pertineret. Licet enim Selimes auus & Solei-
manes pater, annui tributi, quod a Venetis eius regni nomine pendebatur, solu-
tione contenti, possessionem insulę Venetis hactenus reliquissent: nullum tamen
hoc sibi gignere præiudicium posse dicebat, quo minus iam tributo repudiato, re-
gnum sui iuris occuparet, ac sibi retineret.

Itaque mense Februario sequentis anni, Cubatem Zausium Constantino-
poli Ve-

poli Venetias ablegauit, qui a Senatu Cyprum repeteret: ac recusaturis, bellum denuntiaret. Adpulit is Venetias sub initium mensis Aprilis, anno DCCCCLXXVII, C. 1570. & mandato Selimis exposito, repulsam tulit.

Quapropter mense Maio missi cum classe militeq; fuerunt, qui bellum Cyprium gererent, Mustaphas Bassa, copiarum terrestrium, & Pialis Alisque bassæ, classiariorum præfecti. Pialis prouectus cum suis ad Tenum, insulam Venetorum in Ægæo, ferro ac flammis eam, non sine graui tamen suorum iactura, direptam vastauit.

Mense Iunio Sebastianus Venerius, insulæ Corcyræ maxima cum potestate præses, Soppotoum castrum Albaniæ, non procul a Corcyra situm, expugnauit: eique præsidio imposito, ac rebus necessariis munito, Manuelem Murmurium, oriundum e Napolio Romaniæ, (Naupliam Argiæ veteres adpellauere) præfecit.

Sub eiusdem mensis exitum Marcus Quirinus, classis in Hadriatico præfectus, arcem sinus Mainensis, (Mainam sunt qui Leuctra veteribus adpellatam putant, ipsum vero sinum Mainensem, Messeniacum:) ad portũ, quem vulgo Qualliarum siue coturnicum vocant, positam feliciter expugnauit: actisque sub ea cuniculis, & supposito incensoque puluere tormentario, funditus euersam diruit: ne barbaris amplius receptum præberet.

Nicosia, Cypri metropolis, sub exitum Iulij mensis a Mustapha bassa obsideri cepta, & acerrime tam oppugnata, quam defensa, tamdem die x Septembris in hostium potestatem venit, misereque direpta fuit: cæsis præsidiariis, exstincta nobilitate, perexiguis reliquiis seruituti mancipatis. Erat olim Cypri regia, quæ cẽtum & amplius ante hoc tempus annis redacta fuerat sub imperiũ Sultani Cairensis, eiq; hoc modo facta tributaria. An. Christiano 1423 bellum erat Iano Petri filio, regi Cyprio, qui penultimus fuit inter legitimos reges ex Lusignana familia, cum Ægyptio siue Cairensi Sultano Melechella: quo bello captus ab hoste Cyprius, persolutis CXV CIↃ Seraphinorũ, in regnum cum pacto tributi annui restituitur. Is moriẽs filium Ioan. reliquit impuberem, cui primo matrimonio, postquam adoleuisset, filia Marchionis Itali Montisferratens. nupsit: qua mortua, Helenam Palæologinã duxit. Ex ea nata fuit vnica filia Karulota, quæ Io. Lusitano primum nupsit, cui præbitum venenum mortem adtulit. Erat Karulotæ Iac. frater, illegitimo toro natus, cui sacris initiato pater archiepiscopatũ Nicosianum adsignarat. Is imperandi libidine ductus, ecclesiastica dignitate spreta, regnum inuadit: a quo tpe dictus a Græcis Cypriis fuit Re Zages, (sic enim in quodã manuscripto libello meo Græco legitur) adpellatione partim Italica, partim Gallica. Nam Gallis *Roi Iaques*, rex Iacobus est. Karulota secũdas nuptias cum Lud. Sabaudi Ducis filio contrahit. Is classem instruens, in Cyprum cũ Karulota coniuge procifcitur. Redeunte legitima regis defuncti filia, iustaque regni herede, Iacobus nothus regno pellitur. Eiectus ad Sultanum Ægypti Syriæque confugit, Alesseraphum, & opem eius ad recuperandũ regnum implorat. Adsensus postulatis Iacobi Sultanus, eum pulso vicissim cum Karulota Sabaudo, in regnum reducit: & nomine restitutionis huius ac beneficij, tributum non inuito imperat. Id tributum ex mercibus quotannis Sultano soluendis constabat, certo mercium genere, specierumque numero expresso. Necdum id temporis vxorem Iacobus duxerat. Itaq; Venetias profectus, Æcaterinam Cornaram, prius a Senatu S. Marci filiam adoptatam, cõstituta de publico dote, matrimonio sibi copulat: vt hoc adfinitatis Venetæ vinculo, potentissimæ mari reipublicæ præsidio seque regnumque suum stabiliret. Nec multo post, relicta coniuge prægnante, moritur. Contigit hoc anno Christ. 1470, qui Mahumet. erat 874. Exstincto rege, posthumum regina marem parit, qui tamen non diu superstes fuit. Tum vero Veneti viduæ persuadent, vt regno cederet, cui defendẽdo par ipsa non esset, annuoq; reditu 4 aut 5 millium Zecchinorum contenta, patriam immortali beneficio sibi deuinciret. Hoc modo redacta in potestatẽ insula, nihilominus Veneti Sultano Ægyptio, tributi eius nomine, quod Iac. rex illi pollicitus fuerat, merces in pactis conuentis expressas quotannis mittebãt: donec an. Ch. 1517, qui Mahumetanus erat 923, Sultano Tommambai & Ma-

melucis a Sultano Selime deletis, & Ægypto Syriaq; subiugatis conuersum a Selime victore, Mamelucorumque successore, tributum hoc fuit in certum pretium, videlicet VIIICIↃ Zecchinorum: quos Cypri nomine Sultanis Turcicis ex eo tempore Veneti persoluerunt, donec a Selime II, Cyprum sibi ceu domino directo, repetente; bellum, de quo nunc agimus, indictum Venetis fuit. Capta Nicosia, Famagustam Mustaphas bassa tandem obsidere cepit an. Mahumet.
C 1571. 978. sub medium mensem Aug.

C. 1572. Anno DCCCCLXXIX, dum obsideretur, & grauissime a Turcis oppugnaretur Famagusta, classis Turcica damnum illatura Venetorum insulis in Ægæo, Ali bassa duce Cretam (Candiam nunc vocant) petiit: vbi exposito in terram milite, sæuitum in obuios immaniter. Munitis ciuitatibus & opidis ita prospectū mature fuerat a gubernatoribus insulæ, nullum vt ab hoste detrimentum acciperent. Solum Rhetymum adortus Vluzalis, Aphricanæ Barbariæ prosultanus, cuius ante facta mentio, quod ab incolis desertum fuisset, nemine resistente, mense Iunio vastauit. Alis bassa tamdem recēsitis copiis suis, quod apud ipsos per fabas vel aspros fieri consueuit, quum IIIICIↃ IↃCC amisisse se videret: relicta Creta, Cerigum Veneti iuris e regione promontorij Maleæ sitam insulam, (Citheram dixere veteres) ad S. Nicolai portum inuasit, & maiori ex parte diripuit. Inde Zacynthi & Cephalleniæ suburbiis ac vicis excidio datis, (arces enim præsidiis & opere sic munierant Veneti, vt eas hostis adgredi non auderet) Soppotoum pergit Alis bassa: numeroque militum superior, cæsis captisve præsidiariis, arcem recipit: cuius etiam præfectus Manuel Murmurius, vir bello strenuus, in hostis potestatem venit.

Hinc obsessum terra marique Dulcinium, situm in Albaniæ Dalmatiæque finibus opidum, mense Iulio Turcis se dedidit: ciuibus libertatem suam, militibus vitæ pactis incolumitatem. Sed dum contendunt inter se bassæ, quorum alter opidum terrestribus copiis, alter mari obsederat, vtrius esse deberet: plerique omnes in seruitutem abducti fuerunt, exceptis Sarra Martinengo, Dalmatiæ supremo cum imperio gubernatore, ac Marco Venerio, Dulcinij præfecto.

Tunc etiam Turci potiti fuerunt Antibari, per summam ignauiam deditionem faciente Alexandro Donato pręfecto: itemque Butua, quæ defendi non potuit, quod esset versus mare parum munita.

Vluzalis & Caragosa Raisus, quum ad insulam Liesenam adpulissent, (Farum Dalmatæ vocant, vbi Farensis est episcopatus) suburbia depopulati sunt: arcem, quam egregie munitam vidimus, tentare non ausi. Liesena relicta, Curzolam petierunt, quam Corcyram Nigram vocant, haud procul inde dissitam: cui quidem insulæ nihil aliud dedere damni, quam quod Vlatim pagum flammis iniectis exusserunt. Nam quum opidum insulæ, quod ipsum quoque Curzolæ nomen habet, a viris desertum, adgrederentur: a feminis, animose patriam defendētibus, memorabili cum marium Curzolanorum, & ipsorum hostium infamia, femineique sexus immortali laude, reiecti fuerunt.

Famagustani per integrum annum obsessi, quum fortiter hactenus omnem vim hostilem sustinuissent: tamdem in extrema rerum omnium pænuria deditionem fecerunt, his legibus: vt Venetis vitæ concederetur incolumitas, & vti cum armis suis ac facultatibus in Cretam deducerentur: Gręci domos suas incolerent, possessionibus suis fruerentur, ritu Christiano viuerent. Quibus conditionibus a
C. 1572. Mustapha bassa, initio mensis Augusti, anno DCCCCLXXIX, laudatis & adprobatis, ipsiusque manu subsignatis: die quinto dicti mensis Augusti prodiit ex vrbe Marcus Antonius Bragadinus, sub quo defensa fuerat hactenus, & cum illustri nobilium virorum comitatu in Mustaphæ castra venit, eique claues ciuitatis, quod in deditionibus fieri solet, obtulit. Exceptus initio comiter a Mustapha bassa, mox ab illa crudeli bellua, per summum scelus violata fide, quum aliis per ludibrium adficitur exquisitis iniuriis, tum ad extremum viuus excoriatur. Laurentium Teupolum, Paphi præfectum, qui & ipse cum aliis Famagustam singulari virtute propugnarat, suspendio Mustaphas necari, ceteros dediticiOS immaniter contrucidari iussit. Turcorū, qui obsidionis principio in vniuersum ad ducenta millia cēsebantur, in

tur,in quibus erant Azapotum LXXXCIↃ, Genizarorum XIIIICIↃ, volonum (Acanzios ipſi vocant) LXCIↃ, periiſſe conſtat obſidione durante, ſupra LXXXCIↃ.

Erat initio belli Cyprij, defendendæ contra Turcorum vim, reipublicæ Chriſtianæ cauſa,percuſſum fœdus inter Pium V Pontificem maximum, Philippum regem Hiſpaniarum, & Senatũ Venetum. Eius fœderis copiarum omnium deſignatus fuit imperator,Ioan.Auſtrius,Karuli Auguſti F.Hiſpani frater. Pontifex ſuis triremibus Marcum Antonium Columnam, Ducem Talliacoccianum, nobilitatis Romanæ principem,præfecit: Veneti ampliſſimæ,quam inſtruxerant, claſſis imperium Sebaſtiano Venerio, quem poſtea Ducem quoque ſuum crearunt, commiſere. Præter hos & alij hac erant in expeditione principes & illuſtres viri,magnus regni Caſtiliæ Cõmendator, Aſcanius Cornianus, Ioannes Andreas Doria princeps Melphitanus, Auguſtinus Barbarigus, Marcus Quirinus, Antonius Canalis, Veneti: Alexander item Farneſius, Octauij Ducis filius, princeps Parmenſis;Franciſcus Maria,Guidonis Vbaldi filius,Rouereus, Vrbini princeps; Paulus Iordanus Vrſinus, Dux Braccianenſis; Aluarus Marchio S. Crucis, & alij plures. Hæc claſſis quum menſe Septembri Meſſana Siciliæ ſoluiſſet, hoſtilesque nauales copias ad Inebechtim ſubſiſtere(ſic Turci nominãt ciuitatem, quam noſtri Lepantum adpellant, veteres dixere Naupactum) nuntiatum eſſet: tamdem ad portum inſulæ Cephalleniæ, quem vallis Alexandrinæ vocant, adpulit. Stabat haud procul a noſtris in Inebechtino ſinu, qui Corinthius olim nuncupabatur, claſſis hoſtium:cui cum imperio præerant,Pertauus baſſa copiarum terreſtrium, & Alis baſſa ſociorũ naualium dux ſupremus. Inter hos, cognito Chriſtianæ claſſis aduentu, ſententiarum diuerſitas exſtitit. Pertauus abſtinendum iudicabat a prœlio,quod cõiuncta iam Chriſtianorum claſſis,vnius imperio ducis regeretur: exſpectãdum eſſe perexiguum ad tempus,quo futurum ſit, vt, illo præſertim anni tempore,ſoluatur.Alis e cõtrario ſentiebat,omnino dimicandum. A Pertauo ſtabant rei naualis peritiſſimi veteraniq; duces,Sirocus Alexandriæ ſangiacus,Carabuces ſangiacus Souriſaris in Caramania ſiue Cilicia maritima Mechemetes begus,Salę Raiſi filius,ſangiacus Eubœę ſiue Negroponti: cum Ali vero ſentiebant, Chaſanes begus,Chairadinis Barbaroſſæ filius, Vluzalis proſultanus Ceſairenſis, & Caias begus Smyrnenſis ſangiacus: quorum ſentẽtia tamdem vicit, Vluzali iubente in medium proferri & recitari mandatũ Sultani Selimis, quo victoriam vti proſequerentur, eis iniungebatur. Omnium ergo ſententiis decretum prœlium, quod non minori animorũ alacritate noſtris etiam expetentibus,commiſſum fuit ad tres exiguas inſulas, vel marinos potius ſcopulos, quos Cuzolaros hodie tam Græci,quam noſtri vocant. Victoria potiti ſunt multis a ſæculis inaudita Chriſtiani. Periit occiſus Alis baſſa. Pertauus animaduerſo præſenti ſuorum interitu, non magno nauigio fugiens ad terram euaſit. Vluzalis mari profugit cum 30 plus minusve triremibus.Cæſa fuerunt hoſtium ad XXVCIↃ,capta IIIICIↃ. Claſſis hoſtilis vniuerſa, cum ſpoliis immenſis, Chriſtianorum in poteſtatem venit; iis dumtaxat exceptis triremibus ac nauigiis, cum quibus Vluzalim euaſiſſe diximus. Liberata Chriſtiana mancipia ſupra XIIIICIↃ. Pugnatum die VII menſis Octobris, anno Mahumetano DCCCCLXXIX. C. 1572.

Hac Turcis illata clade, Veneti Margaritinum,in Chimeriotarum regione, quæ Albaniæ pars eſt,(ſic a Ceraunniis dictam mõtibus aliqui putant) haud procul a Corcyra ſitum, deditione ceperunt 12 die Nouembris, vitam facultatesq; ſaluas paciſcentibus barbaris:& ipſum caſtrum mox igne cõcrematum diruerunt. Soppotoum quoq; deſertum a Turcis, Albani occuparunt, & Venetis reſtituerunt: a quibus redditum deinceps Sultano Selimi fuit. Anno ſequenti proximo, 980, C. 1573. XV menſis Ianuarij, tentata fuit a Venetis obſidio Caſtelli noui, captis ſuburbiis: ſed ſuccurrentibus barbaris, ab obſidione diſceſſum. Cupiebant Veneti hoc opido cum arce potiri, vt omni periculo Catarum, ciuitatem ſui iuris longe munitiſſimam,liberarent. Situm eſt enim Catarum in ſinu quodam maris,qui Rizonicus olim vocatus fuit,nunc ab ipſa ciuitate Catarinus dicitur:cuius oſtiũ Turci hactenus Caſtelli noui ꝓpugnaculo claudere,ne Cataro ſuccurri poſſit,fruſtra conãtur.

Variæ contigerunt ætate nostra mutationes in regno Tunisino, quo superioribus annis rex Assan, Machmetis filius, (Muleassem nostri non recte vocarunt, quum Mule regem vel dominum ipsorum lingua significare tradatur, Assan vero proprium fuerit ei nomen) excluso necatoq; maximo natu fratre Mamuna, qui nostris est Maimon, potitus fuit. Idem ceteros quoque fratres suos, quos moriens ei pater XXI reliquerat, aut interfecit, aut ferro candenti oculis adhibito cæcauit: excepto Roscette, qui secundo loco genitus fuerat. Is in conatu pellendi fratris Assanis, re parum feliciter gesta, Cesairim (Algerium nostri vocant) profugit ad Chairadinem Barbarossam: qui Roscette Constantinopolim misso, sub eius tamen reducendi prætextu deceptis Tunisinis, Assanem expulit, vrbem cum arce totoque regno cepit, ac Sultano Soleimani, se prosultanum adpellans, subdi-
C. 1534. dit: quod quidem accidit anno Mahumetano DCCCCXL. Assanem Karulus Au-
C. 1537. gustus in regnum, expulso Chairadine, reduxit anno DCCCCXLIII. quod ille dein-
C. 1544. ceps a nemine vexatus obtinuit vsque ad annum DCCCCL, quo aduentantis cum classe Chairadinis fama territus, in Siciliam Neapolimque traiecit. Amida filius Tunisim cum arce per absentiam patris Assanis occupat, reuersumque patrem capit, & oculorum pupillis candenti scalpello læsis, visu spoliat. Eadem immanitate tractati ab Amida fratres, Nahaser & Abdallas, quos cum patre ceperat. Amidam regno patruus Abdamelechus eiecit. Is enim Guletam profectus, & Francisci Touaris Hispani, Guletæ præfecti ope Tunisim ingressus, mox in arcem velata facie pergit, eamque deceptis custodibus, qui Amidam esse credebant, occupat. Abdamelecho post trigesimum & sextum regni diem rebus humanis exemto, succedit filius Machmetes, annos dumtaxat XII natus: quo necdum gerendæ reipublicæ per ætatem idoneo, quum intolerabilis curatorum eius administratio plerisq; videretur, rediens Amida, regnum patrueli eripuit. Amidam rursus excussere
C. 1573. Turci, duce Vluzali, anno DCCCCLXXX. fuitque Sultani Selimis auctoritate suffectus in ipsius locum rex alius. Amida Guletam profugiens, quæ Hispanorum præsidio tenebatur, priuatam cum duobus filiis vitam egit. Quumque magno recuperandi regni desiderio flagraret, suos ad Ioannem Austrium, nauali de Turcis victoria toto iam orbe celebrem, mittit: qui opem eius auxiliumque poscerent, vt regno restitueretur. Simul habiturum se promittit ingentes ab amicis sociisque copias, & eam annonæ abundantiam, quæ ipsius exercitui vel maximo suffectura sit. Adnuit eius postulatis Austrius, & insigni cum classe, quam aliis etiam cum triremibus Dux Suessanus, & Melphitanus princeps, Ioan. Andreas Doria comitabantur, in Africam transijcit, Tunisim occupat, regem a Turcis datum in potestatem redigit, vrbem captam militi suo diripiendam cōcedit. Quum autem promissis Amida non satis faceret, fluxæq; ceteroquin etiam fidei signa quędam præberet, sollicitatis secreto Turcicis auxiliis: cum duobus filiis in Siciliam, iussu Austrij, transuectus fuit. Ibi quum futurum accepisset, vt frater eius Machmetes, cui maxime infestus erat, regno præficeretur: in eum furorem adactus est, vt de triremi se pręcipitaturus, & aquis suffocaturus esset; vix Amida filio, quo minus id faceret, impediente. Machmetes Amidę frater, ab Austrio regnum impetrauit, pręstito prius in Austrij præsentia sacramento, quo se perpetuo fidelem Hispano regi clientem futurum promisit. Is proximo deinde bello, quod expostituri statim sumus, in Turcorum potestatem venit, & Constantinopolim trans mare vectus fuit: vbi superstes adhuc ante triennium, quum istic essemus, in arce, quæ de septem turribus a Græcis Hepta Gulades, a Turcis Iadicula dicitur, sub custodia detinebatur. Hinc Austrius suorum concilium cogit, in quo variis dictis examinatisque sententiis, tamdem conclusum: debere nouam munitionem inter Guletam & Tunisim, ad interiectum vtrique lacum exstrui, quæ X milliaribus Italicis a Guleta, paulloque minus a Tunisi distaret. Eius rei perficiundæ caussa relictus istic Gabriel Serbellonius Mediolanensis Italus, cum IIIICIↃ Italorum peditum; & Salazarus Hispanus, cum totidem Hispanis: quorum vterq; muniendarum vrbium & arciū peritissimus erat. Consilij totius hic erat finis & scopus, vt hoc modo Guleta firmior efficeretur, & tanto facilius in fide barbari cōtinerentur, ob viciniam

vtrusique

vtriusq; præsidij, commoditatemq; lacus; ad quem quia sita esset vtraq; munitio, nullo negotio alteris alteri subuenire possent. Gesta fuerunt hæc an. DCCCCLXXX. C.1573.

Ægerrime ferebat Sultanus Selimes hos Christianorum in Aphrica progressus. Itaque Sinanem bassam, virum astutum, reique militaris peritissimum, classi supremo cum imperio præficit, qua CLX triremes, & XXXIII diuersi generis nauigia continebantur. Is in Aphricam mense Iulio, anno Mahumetano DCCCCLXXXI, adpulit. C.1574.

Quamquam vero nouę munitioni absoluendę præfectus Serbellonius magna rebus in omnibus diligentia fuisset vsus, tamē ea necdum erat perfecta, quod serius architecti, cum fabris cæmētariis, & omni materia missi, tandem in Aphricam sub finem mensis Martij peruenissent: quorum aduentus Octobri mense præcedētis anni promissus fuerat, cum XL triremibus, quarum nauales socij muros Tunisinæ vrbis ad structuram nouæ munitionis demoliri debuerant: quod factum non fuit, quantumuis Austrius in vicina Sicilia degeret. Erat etiam pręsidiariorum militum deminutus numerus, exauctoratis temere nonnullis, quos omnem in euentum retentos oportuit. Hoc modo per ignauiam socordiamque factum, vt in hostium potestatem munitiones hæ nullo prope negotio venirent.

Turci primum Guletam obsidere ceperunt, cui Petrus Carrera Hispanus præerat. Ei Serbellonium de subsidiis mittendis vrgenti, quamquam loco munitiori esset, Serbelloniano necdum ad finem perducto; tamen DCL pedites partim Itali, partim Hispani fuere missi. Hinc a Turcis etiam Serbellonius obsessus fuit, quorum exercitum nouis adductis copiis Ramadam Cesairis beglerbegus adauxerat. Carrera denuo subsidium petit. Ea res anxium Serbellonij animum non parum torquere. Si nullos misisset, futurū verebatur, vt in ipsum amissæ Guletæ culpa conferretur: sin autem, vt suo semet præsidio nudaret. Nihilominus concessa Carreræ manus subsidiaria. Duobus interea nauigiis adpulerunt ex Hispania DC milites Hispani, qui noctu per ipsas Turcorum excubias penetrantes, quum vexillis & vestibus Turcicis vterentur, & quosdam Turcice loquentes secum haberēt, Guletam ingressi sunt. Tamdem & tertio Carreræ militem sibi summitti a Serbellonio postulat, & quingentos beneficio noctis vsos impetrat, cum egregiis præfectis, ac inter alios, Salazaro magnæ virtutis & existimationis viro. Nihilo minus arx Guletana Turcorum in potestatem venit. Neq; defuere, qui Carreram proditionis simularent. Prius quidem certe, quam Turci adpulissent, vel per inscitiam, vel superbiam, quingentos milites veteranos Italos admittere noluit: quod minime concessurum se diceret, vt in eius gloriæ partem venirent Itali, quam Hispani Guleta defendenda consequuturi essent. Equidem apud ipsos Turcos ex fide dignis hominibus accepi, Carreram fuisse virum prorsus ignauum & formidolosum, qui pulueris tormentarij nidorem ferre nō posset, nec tolerare fulmina displosarum machinarum: quæ sane quoties in hostem exonerabantur, ipse subterraneis se testudinibus, concameratisq; locis abdebat, bombaceq; suas obthurabat aures. Feruntur ei Turci proditionis obtulisse præmium regni Cyprij pręfecturam: neq; tamen deditício pepercere, sed tamquam vili mancipio sunt vsi. Capta Guleta, pręter aliam prædam, potitus est Sinan bassa quingentis machinis bellicis, cum ingenti tormentarij pulueris, aliarumq; bello necessariarum rerum, & annonæ copia. Noua quoque deinde munitio a Turcis occupata fuit, non tamen multo sine sanguine: capto etiā Serbellonio, qui crudeliter a Sinane bassa tractatus fuit. Hoc modo prorsus eiecti sunt Hispani ex Aphrica, intra trigesimū & sextum diem: amissaq; per summam ignauiam ea, quæ Karulus Augustus in potestatem optimo consilio redegerat, vt securitati Siciliæ, regni Neapolitani, totiusque tum Italiæ, tum Hispaniæ consuleret. Fuerunt autem hæc anno DCCCCLXXXI gesta, cuius initio Veneti certas ob causas, non consultis, & inuitis adeo, Pontifice atque Hispano, contra leges fœderis, pacem cum Sultano Selime II fecerant. C.1544.

Tunc etiam Corcyræ muniendæ Venetis occasionē præbuit exscensus crudelis in eam insulā Sinanis bassæ, redeuntis ex Aphricano bello. Nam licet ab insulanis, ei placandi hominis causa, cuius præsertim tūc victoriis insolentiā norant,

munera quædam offerrentur: tamen illis reiectis, immaniter in eos grassatus est. Missi hoc nomine fuerunt in Corcyram quum alij rerum militarium periti, tum etiam Sfortia Palauicinus, Marchio Curtis maioris. Horum consiliis ita tum munitæ cum opido fuerunt arces illæ prealtis in rupibus sitæ, vereque caput inter nubila (quod Maro dixit) condentes, quas ipsum mare circumfluit: nihil vt equidem viderim aduersus omnem vim hostilem firmius, nihil inexpugnabilius.

C.1575. Annus DCCCCLXXXII memorabilis est plures ob causas. Nam exstincto Sultano Selime II, filius Murates III eius nominis, auspicatus est imperium, cum ipso huius anni Christiani principio. Agebat id temporis annum ætatis XXVII. Ante omnia recepto more barbaro strangulari quinque fratres suos, natu se minores, in præsentia sua iussit: quorum minimi ceruicibus & iugulo quum pro more neruus adhiberetur, incertum an tenerioris in hunc amoris causa motum, an conscientia patratæ crudelitatis in omnes, illacrumasse quidem ipsum constat.

Itidem mortuo Scacho Techmase Parthico, successit filius non primogenitus, Muchemetes Hodabendes; nec Ismail, eius nominis in hac Sophina familia secundus, secundo loco genitus; sed proximus ab his Haidar Mirises, qui annis aliquot antea patris in regno suprema cum potestate vices gesserat. Is tamen vix XV diebus regno frui potuit, occisus a Sultanis quibusdam, siue proceribus regni, qui eum oderant. Hi deinde secundogenitũ Scachi Techmasis filium Ismailem, eius nominis secundum, e carcere productum regno præficiunt. Fuerat enim a patre coniectus in carcerem, propter quorumdam procerum delationes, & in eo pluribus annis hæserat. Iam regno potitus, vt animos suorum exploraret, ac præsertim vt cognosceret, quinam essent illi Sultani, quorum impulsu & consilio custodiæ mancipatus a patre fuisset: secretum in locum semet abdit, & quorumdam opera, quibus maxime fidebat, mortem suam publicari curat. Eius rei fama diuersos in hominum animis motus, prout adfectus in Ismailem quisque fuisset, excitauit: in aduersariis & hostibus lætitiam, in amicis luctum. Hoc modo prodentibus semet inimicis ac delatoribus, illatum ab Ismaile mortis supplicium fuit. Idem non Sultanos dumtaxat sibi suspectos, verumetiam fratres suos omnes, quotquot nancisci potuit, e medio sustulit. Et quia deficiente tũc a Turcis sangiaco quodam Curdo, de quo mox dicturi sumus, aliqui proceres Ismaili auctores erãt, vt illum Turcis dederet, ne pax inter vtramq; gentem dudum inita seruataque violaretur: non modo consiliis eorum non obsequutus est, verum etiam dedendi supplicis auctores, bellique Turcici dissuasores, pœna capitis, vt proditores, adfecit. Qua hominis seueritate nimia plerique grauiter offensi, sexto regni mense venenum ei, sororis opera, propinarunt: quo hausto, vitam cum morte commutauit.

C.1576. Anno DCCCCLXXXIII, Stephanus Batorius, Somlianus, nobilis Vngarus, ceteroquin heroici vir animi, qui paucis ante annis exstincto Ioanni Sigismundo Erdeliano bego, (mortuus enim is fuit an. Christiano CIↃ IↃLXXI, qui Mahumetanus erat DCCCCLXXVIII) cum onere tributi annui, Sultano Musulmanorum soluendi, successerat; commendatione Sultani Muratis, patroni sui, Poloniæ rex factus est: quum Henricus Valesius Gallus, quem ipsum quoq; Poloniæ regno potitum opera sua Murates iactitare solebat, a morte Karuli fratris e Polonia profugus, de sententia procerum regno fuisset abdicatus.

Eodem anno Scachi Techmasis filius primogenitus, Muchemetes cognomine Hodabendes, quod Persarum lingua Dei seruum significat, mortuis fratribus, Haidari Mirisæ, atque Ismaili secundo, succedens; licet a natura quietis cupidus esset, inchoatum tamen ab Ismaile fratre contra Turcos bellum prosequi statuit: quod ei filius esset Emir Chan Mirises, magni iuuenis animi, gerendarumque rerum inprimis auidus. Hunc copiis suis supremo cum imperio præfecit. Causæ belli variæ fuerunt, quas paulo altius heic repetemus, nusquam ab aliis hactenus ita proditas. Operam enim dedimus, vt in ipsa Turcia certi aliquid de rebus hoc bello gestis cognosceremus a fide dignis hominibus, spretis vulgo iactatis, perque litteras sparsis hinc inde rumusculis, & rerum nouarum nuntiis.

Ismaile Scacho superstite, quidam sangiacus natione Curdus, cui nomẽ Abdallas

dallas begus, quum quaſdam ob cauſas in ſuſpicionem veniſſet, imperante Sultano Selime II, patre Muratis III, euocatus fuerat a Sultano Selime, ſub alio prætextu, qui barbarorum mos eſt, ad Portam vti ſe conferret. Paruit Sultani mandato Curdus, nullius ſibi culpæ conſcius, & Hadrianopolim ad Sultanum Selimem venit. Mandat Selimes, vt captus in carcerem coniiceretur. Solet hoc fieri, quum magnæ auctoritatis vel familiæ viri adprehendendi ſunt, per Zauſiorum baſſam, qui præeſt aulicis nobilioribus, quibus Sultanus Muſulmanorum vtitur, quemadmodum principes noſtri Commiſſariorum variis in rebus expediundis opera. Dum Zauſiorum baſſa ſangiacum hunc Curdum Hadrianopoli prehendere ſuis cum Zauſiis conatur in Sultani Muratis II meſſita, Curdus ſe cum ſuis defendens, ipſum ibidem interficit, ceteris partim occiſis, partim vulneratis. Hac de cauſa Selimes ei, cum omnibus ſuis, ceruices amputari iuſſit. Quum illo iugulato, fratris eius filius ſucceſſionis iure ſangiacatum ipſius poſſideret: quidam alius adgnatus adita Porta Oſmanica, partim oblatis, partim promiſſis ingentibus donis tam ipſi Sultano, quam conſiliariis eius, quos Vezires adpellant, adgnati ſui ſangiacatum impetrauit. Citatus alter ad Portam, qui rem omnem intellexiſſet, ſibique metueret, ne abſque culpa ſua ferret eamdem pœnam, qua patruus adfectus fuerat: deuitata profectione ad Portam, quaſi de Sultani Selimis obtinenda gratia deſperans, in Parthiam profugit ad Scachum Iſmailem ſecundum, qui tunc rerum apud Parthos potiebatur. Sciendum vero, ſangiacos illos Curdorum, licet imperio Sultani Oſmanidæ contineantur, non tamen ita præfici, quemadmodum alii ſangiaci ſolent: ſed ſimiles eſſe Vaiuodis, ſiue Palatinis, & præſidibus Erdelii, Valachiæ, Moldauiæ; quos oportet eſſe filios procerum, in ipſa regione patria natos, & a ſuis optimatibus ac populis electos. Curdi vero haud dubie ducunt originem a Chaldæis & Meſpotamiæ populis. Nam in hodiernum vſque diem multi Curdorum principes reperiuntur in regione Bagadatis, quæ Babylonia veteribus eſt, & Carahemidæ, quæ Amida, & in Diarbekir ſiue Meſopotamia: quarum regionum populi Chaldæi ſunt & Aſſyrii Wano & Scheherezuli vicini, ac Perſarum ad fines vſque ſe porrigentes. Præterea conſtat, Arabes hodieque Chaldæam vocare Keldan, quam Perſæ cum Oſmanicis Curdiſtanum, hoc eſt, regnum Curdorum adpellant. Et omnes iſti populi ſectæ ſunt Mahumetanæ. Quum igitur ad Perſas ſangiacus ille Curdus, de quo diximus, ſe contuliſſet: non modo perhumaniter eum excepit Iſmail Scachus, verumetiam omnem ſuam opem illi ad recuperandam auitam patritamque ditionem obtulit. Huſreues autem baſſa, qui Wani finitimæque regionis tum beglerbegus erat, ceterique ſangiaci limitanei, qui ad beglerbegatum ipſius pertinebant, quum haſce res intellexiſſent: damnum Perſicis finibus per excurſiones inferre ceperunt, quod dicerent, Iſmailis Scachi culpa mutuam pacem violatam eſſe, qui Sultani Muſulmanorum fugitiuos & perduelles ſuam in tutelam contra pacis leges recepiſſet, eiſque decreuiſſet opitulari. Hoc belli grauiſſimi, quod hactenus inter Perſas & Turcos geritur, exordium fuit.

Accedebant & aliæ cauſæ, præſertim ex ſuperſtitionum diſcidiis, vanaque ſomniorum obſeruatione, cui gens Turcica nimium quantum obnoxia eſt, collectæ. Nam ante triennium per Anatoliam paſſim aliquot illorum millia, qui ſacris Turcicis, eorumque diſciplinis ac ſtudiis incumbunt, (Schophtalarios ipſi dicunt) ſeſe commouerant, ac Perſarum ſiue Sophinorum religionem Turcicis opinionibus anteferre ſe profeſſi fuerant, adeoque longius ea ſecta cottidie ſerpendo, tantum incrementi ſumſerat; vt etiam Conſtantinopoli reperirentur, qui eam probarent. Somnia vero fuerunt huiuſmodi, quamuis apud Turcos necdum certo conſtet, an Sultani Muratis hæc fuerint, an eius ſacerdotis, quem Sultani ſui Scheichem Turci vocant. Creditum tamen a pluribus, ipſimet Sultano Murati oblatum fuiſſe ſomnium prius, & alterum Muratis Scheichi: quo nomine veniunt certi ſacerdotes, pro viris ſanctis apud ipſos habiti. Quippe per quietem ſtare ſibi viſus eſt in medio mundi, ſub arbore maxima, cuius eſſent rami duo, longiſſimum ad interuallum exporrecti. Nam alter ad extremos ſolis orientis, alter ad

occidentis fines extendebatur. Præterea ſibi viſus eſt conſpicari ſerpentem magnitudinis immenſæ, quem ab oriente profectum, & ad ſe prouolutum, fuſte, quem manu teneret, interfecerit. Hoc ſomnio nonnihil commotus, & experrectus fuit. Prius vero, quam ad explicationem alterius ſomnii accedamus indicandum lectoris cauſa venit; Mahumetanos, vltra quatuor Mahumetis ſocios, quorum nomina ſunt, Ebubekir, Omer, Oſman, & Alis, (& fuere Mahumetis hi ſucceſſores, ac propagatores Mahumetanæ ſuperſtitionis) alios quatuor eximios Imamos ſiue Doctores venerari: quorum primum Ebuhaniſem, propterea quod ſupremum inter hos locum obtineat, Imamum azemem ſiue Doctorem ſummum adpellare ſolent: alterum vocant Imamum Malichim, tertium Imamum Schaaffim, quartum Imamum Achmetem Henbelim. Hi quatuor ſiue doctores, ſiue ſacerdotes, Perſis infeſtiſſimi fuerunt: ac viciſſim magno Perſis eſt in pretio Scheiches Haidar, auctor religionis ipſorum hodiernæ, quem extreme Turci deteſtantur. Quum igitur obdormiiſſet, videre ſibi viſus eſt prope portam paradiſi Ebuhaniſem, quem (vti modo diximus) Imamum azemem vocant, hoc eſt, ſummum ſiue ſacerdotem ſiue pontificem. Is compellato Sultani Muratis Scheiche vel viro illo religioſo: Abi, inquit, ad Chaliſen terræ, (hoc eſt, ad vicarium ſiue ſucceſſorem prophetæ Mahumetis. Nam perſuaſi ſunt Oſmanici, principem ſuum eſſe Chaliſen huius ſæculi) eique dicito, Imamum Azemem hoc ipſo die, quum egredi e paradiſo vellet, Scheichem Haidarem ante paradiſi fores inueniſſe: quem prœlio adortus, non modo vicerit, verumetiam occiderit: adeoque ſectam ipſius nunc finem habituram. Hortaberis ergo Chaliſen, vt aduerſus hæreticos arma capiat: quos auxilio diuino ſuperabit, deque facie terræ diſſipabit.

Recitatis duobus hiſce ſomniis, primum Sultani Muratis Scheiches ſic interpretatus eſt, vt diceret medium mundi ſignificare ſedem ipſius Sultani Muratis imperialem: & arborem cum duobus maximis ramis, denotare amplitudinem imperii Sultanici. Per ſerpentem intelligi hoſtem ipſius orientalem, hoc eſt, Scachum Perſicum: quem bello ſuperaturus ſit, & occiſurus, eiuſque regnum adiuncturus Oſmanidarum imperio. Conſimiliter etiam per id, quod Imamus azemes prœlio Scheichem Haidarem adortus vicerit, futurum ſignificari; vt Perſarum hæreſis, vna cum omnibus, qui eam ſectarentur, vſque adeo diſſipetur & aboleatur: nullum vt ipſorum veſtigium futurum ſit reliquum. Præterea Sultanum Oſmanidam futurum mundi totius Chaliſen ac dominatorem.

Hoc modo quum vtrumque ſomnium Scheiches interpretatus eſſet, voluit Sultanus Murates etiam Hoggiæ ſui (ſic apud ipſos vocantur, qui noſtris ſunt presbyteri) iudicium audire: cui ſtatim ea placuit interpretatio. Neque defuere, qui dicerent, ſecretum quemdam inter hunc Hoggiam Scheichemque conſenſum mutuumque de perſuadendo Sultano pactum interueniſſe. Solus Mechemetes baſſa vezir azemes, quem ſupra Selimis II generum fuiſſe diximus, & qui deinceps anno Chriſtiano 1579 domi ſuæ, quum omnibus adeundi ſe facta copia ius diceret, nequiter a deruiſio quodam interfectus fuit; auctor eius belli eſſe noluit, quod libere conſulenti ſe Murati diceret, nequaquam Perſis bellum inferendum, qui iam tot ab annis pacem Oſmanidarum cum gente coluiſſent. Rationibus & argumentis aliis adiungebat elegans, quod Græcis & Turcis vſitatum eſt, prouerbium: Caudam ſerpenti, qui dormit, non eſſe calcandam: ceteroqui futurum, vt excitatus, capite ſurſum erecto, terribiliter pungat. Ad ſummam, bellum hoc Mechemetes baſſa modis omnibus diſſuadebat.

Addendum & hoc, vt odia gentis vtriuſque mutua rectius intelligantur, Perſas inimiciſſimos eſſe tribus Mahumetis prophetæ ſociis, Ebubekiri, Omeri, & Oſmani: ſtudioſiſſimos autem quarti, videlicet Alis. Iidem Perſæ tradunt, angelum Gabrielem, quum e cælis in terras portaret Alcoranum, (quo libro Mahumetanorum lex continetur) Ali reddendum, errore quodam eum Mahumeti obtuliſſe: Deumque, velut ea re nequaquam offenſum, qui Mahumetem quoque tali dono gratiaque dignum videret, plane nihil obloquutum eſſe. Præterea dicunt iidem Perſæ, primam vxorem Mahumetis, cui nomen fuerit Aiſche, numquam

quam fuiſſe caſtam. Immo prophetam Mahumetem, qui ſe putaret inuenturum virginem, ac pudicam, reperiſſe plane contrarium. Addunt etiam, quod exſtincto propheta Mahumete, quum Alis, propinquus & gener eius, electus fuiſſet Chalifes ſiue vicarius & ſucceſſor ipſius; Ebubekir fauore malignorum quorumdam adiutus, per iniuriam, contra factum a propheta teſtamentum, ſe conſtituerit Chalifen. Idem poſt ipſum, reliquos etiam duos, Omerem & Oſmanem, factitaſſe. Alim interea quadam in ſpelunca ſemet abdidiſſe, donec omnes ordine morerentur, atque ita tamdem eis ſucceſſiſſe. Quum ergo tres iſti contra ſupremum ellogium teſtamenti, præceptumque prophetæ Mahumetis deliquerint: nullam iis Perſæ fidem adhibent, quæ a tribus illis vel tradita voce, vel litterarum monumentis prodita ſunt. Immo vbicumque libros ipſorum & ſcripta reperiunt, confeſtim flammis exurunt, & crudeliter in eorum obſeruatores animaduertunt. Iidem Perſæ Scachum ſiue regem ſuum adorant, & ita venerantur, ac ſi Deus quiſpiam terrenus eſſet. Non etiam quinquies interdiu noctuque precari ſolent, Oſmanicorum more; ſed ſemel dumtaxat. Ad ſummam, ſectatores ſunt religionis a doctore quodam eis traditæ, cui nomen fuit Scheiches Haidar: & quidam ex ipſis alterius quoque doctoris veſtigiis inſiſtunt, quem Imamum Haruſtim adpellant. Hi duo doctores vel Imami, exſtiterunt in vrbe Perſarum Reza, quo tempore vixerunt Erdebil, Vſumchaſanis Scachi Perſarum gener, & Scachus Iſmail, eius nominis primus, Erdebilis filius, Vſumchaſanis ex Martha filia nepos. Quumque doctores hi tam concionando, quam ſcribendo, ea propoſuiſſent, quæ diximus: duo illi principes, Erdebil & Iſmail, pater & filius, eorum doctrinam ſectamque probarunt & amplexi ſunt. Ac filii quidem Iſmailis, cognomento Sophini, ea felicitas fuit; vt nouæ religionis, quam Sophinam vocarunt, fama confluentibus ad ipſum paruis initio, deinde maioribus hominum copiis, tamdem prœliis victos Perſarum reges, Iacupem auunculum ſuum, eiuſque filium Aluantem, occiderit; ac ſibi regnum ſubiecerit, ad poſteros etiam dignitate regia in hunc vſque diem propagata. Nihilominus illi duo Perſarum Imami ſiue doctores, Haidar & Haruſtis, non Oſmanicorum dumtaxat, verumetiam aliorum Mahumetanorum exſecratione damnantur, tam in Barbaria vel Aphrica, quam in Keziis baſſæ, latiſſimo imperio, qui magnus Tatarorum Chan Chitainus vulgo dicitur. Has omnes igitur ob cauſas adeo Perſis infeſti ſunt Oſmanici, vt horum Muphtis, hoc eſt, patriarcha vel ſummus pontifex, hanc de ipſis ſententiam tulerit: Gratius nimirum, & acceptius eſſe Deo, religionis Mahumetanæ cauſa Perſam vnum occidi, licet profeſſione Mahumetanus ſit; quam ſi quis L X X Chriſtianos, a Mahumetanis in religione prorſus diſſidentes, interficiat. Denique conſtat id temporis, quum illuſtris & generoſus Cæſaris Chriſtianorum ad Portam Oſmanicam orator, Dauides Vngnadius, Baro Sonneccianus, Conſtantinopoli diſceſſurus, & Sultano Muſulmanorum valedicturus erat, eamdem ob cauſam legatum etiam Perſicum ad Diuanum ſe contuliſſe. Hunc paullo ſerius adueniens orator Cæſaris noſtri locum primum, ſibi debitum, occupaſſe conſpicatus: inſalutato Sultano, diſceſſurus erat. Sed Mechemetes baſſa Vezirazemes, cuius mentionem fecimus, ea re animaduerſa: Perſam, licet Mahumetanum, inferiore loco ſedere iuſſit. Vnde patet, apud Turcos pluris Chriſtianos religione diuerſos, quam Perſas Mahumetis cultores fieri.

Expoſitis belli cauſis & initiis, & plenius quidem ac verius, quam antehac præſtitum a quoquam ſit, cuius quidem labor in publicum exierit: nunc ad ipſas bello geſtas res accedamus.

Dictum ſuperius, inchoatum fuiſſe bellum ſub Iſmaile ſecundo, Scacho Perſarum: quo non multo poſt mortuo, licet frater & ſucceſſor in regno Scachus Muchemetes Hodabendes ceptum a fratre bellum proſequi decreuiſſet: tamen vt eo paratior accederet, aliud agendum, & aliud ſimulandum duxit, regno præſertim non ita pridem adito, nec ſatis adhuc compoſitis rebus, quas Iſmailis temeraria crudelitas non parum perturbarat. Itaque moderationem quamdam præ ſe ferens, qua turbis inter vtramque gentem nuper exortis reme-

dium adferre cuperet: legatos cum litteris ad Sultanum Muratem miſit, quibus ſignificabat, numquam ſe fratris in abrumpenda pace conſilium probaſſe: ſed in primis hoc ſemper deſideraſſe, vti ſemel inter vtramque familiam conſtituta, totque iam ab annis culta pax & amicitia mutua, perpetuo conſeruaretur.

Ab altera parte Murates, qui veram crederet expoſitionem ac declarationem indicatorum ſomniorum, & citra intermiſſionem ad inferendum Perſis hæreticis bellum accenderetur a prædictis Scheiche atque Hoggia, flocci legationes ac litteras Scachi Muchemetis faciebat: adeoque vix auditis legatis imperabat, vt numeroſus ac præpotens cogeretur exercitus. Accedebat impulſor alius, nec minus acer, Huſreues baſſa Wanenſis: qui cottidie veredarios cum litteris Conſtantinopolim miſſitabat, per quas litteras Sultanum Muratem certiorem reddebat, reapſe Perſas pacem non expetere: ſed dicis dumtaxat cauſa, litteras & legatos ad Portam miſiſſe, quo ſcilicet moram interponerent, ſeque gerendo bello rebus ab omnibus inſtructiores efficerent.

C. 1577. Anno Mahumetano DCCCCLXXXIIII Scachus Muchemetes cum iis populis, quorum imperator longe omnium toto terrarum orbe potentiſſimus, Vlu Chan Chitainus, & Kezies baſſa cognominari ſolet, fœdus iniit, eoſque ſibi bello contra Turcos gerendo ſocios adiunxit: tametſi maiores ipſius continua cum eis bella geſſiſſent. Licet enim & ipſi Mahumetani ſunt, tamen quibuſdam de religione ſententiis a Perſis diſcrepant. Habuit etiam præter hos, complures ex ipſis Turcis non paruæ auctoritatis auxiliares, qui ab aliis Turcis Oſmanicis in religionis opinione diſſidebant, & ad Sophinos inclinabant. Denique non exiguas a Georgianis quoque copias impetrauit, qui antiquitus Iberi dicebantur, & religionem Chriſtianam hodieque profitentur, nonnihil tamen a Græcis & noſtris diſſidentes. Principibus diuerſis parent, & animis ad Perſas propendunt, quibus hoc bello plurimum profuerunt.

Ex aduerſo Sultanus Murates exercitui ſuo longe ampliſſimo, quo contineri credebantur hominum ad ducenta millia, Muſtapham baſſam ſupremo cum imperio præfecit, cuius immanitas ac perfidia bello Cyprio nobilitata fue-
C. 1578. rat. Is die V menſis Aprilis, anno DCCCCLXXXV, Conſtantinopoli diſcedens maximo cum Portæ procerum comitatu, qui honoris eum cauſa deducebant, Iſcodaram tranſmiſit. Inde ductis ad hoſtium fines copiis, quum ſub initium Auguſti menſis eo perueniſſet: Georgianorum res per ſummam crudelitatem agere, ferre cepit. Inter hoc erat femina quædam princeps, quam vulgo vetulam vel annoſam vocabant. Ea quum de potentia Sultani Muratis accepiſſet, ſub fide publica filios duos ad Muſtapham baſſam miſit, vt ſubiectionis & obœdientiæ ſignum erga Sultanum Oſmanidam ederet. Illi quum primum ad Muſtapham tyrannum veniſſent, mox ab eo, viro ſcilicet aſtuto, nulla datæ fidei ratione habita, quam more ſuo tam erga Chriſtianos, quam Mahumetanos, pro libitu ſolebat violare, Conſtantinopolim ad Sultanum Muratem mittuntur. Simul ab ipſo certior Murates redditur, numquam ditionem principis annoſæ, matris eorum, ſub Muratis iugum venturam: ni vel vterque, vel alteruter dumtaxat ad amplectendum religionem Muſulmanorum permoueatur. Qua quidem in re tam diu laboratum fuit ab Oſmanicis, vt tamdem minor natu frater muſulmaniſſaret anno
C. 1579. DCCCCLXXXVI, die XXV menſis Iunii: cui propterea paterna maternaque ditio cum hac lege conceſſa fuit, vt eam titulo beglerbegatus, beneficio Sultani Muratis poſſideret. Eſt autem ea regio Tſchildiri Tiphliſioque contermina. Maior natu frater in retinenda religione Chriſtiana conſtantem ſe præbuit, ac tametſi multum precibus, promiſſis, minis denique formidabilibus tentaretur: numquam tamen adduci potuit, vt fidem Chriſtianam deſereret. Vnde factum, vt ipſis Conſtantinopoli profectis eodem anno DCCCCLXXXVI, die XV menſis Auguſti, ſimul ac reuerſi fuiſſent in patriam, frater hic Chriſtianus confeſtim exſpiraret: de cuius morte diuerſæ fuerunt hominum opiniones, aliis a fratre venenum ei datum in itinere perhibentibus, aliis pro certo adfirmantibus, id ei propinatum

fuiſſe

fuisse Constantinopoli a Turcis, arte tali paratum, vt ad certum terminum paullatim hominem exstingueret.

Ad Mustapham vero bassam vt redeamus, iter is suum & expeditionem prosequens, post varios conflictus & pugnas, quibus modo cum Persis, modo cum Georgianis, insigni exercitus iactura congressus fuit: (mense quidem Augusto primi statim anni, Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, qui Scacho Muchemeti militabat, vno prœlio Turcorum X V C I Ɔ cæcidit) tamdem Tiphlisium cepit in regione Georgianorum, ciuitatem finitimam ditioni principis Simonis, & Leuentis begi, qui & ipse princeps Georgianus est. Accidit hoc anno Mahumetano D C C C C L X X X V, mense Septembri. C. 1578.

Posteaquam redacto in potestatem Tiphlisio beglerbegum præfecisset, ac dephterdarum siue Rationalem, vel quæstorem: flumen quoddam suis cum copiis transmisit, quod ab aliis Ares, ab aliis Carasu, id est, Aqua nigra vocatur propterea, quod impetu veloci fluat, & profundum sit. Dum id flumen transiiceret, vno dumtaxat die X V I I C I Ɔ suorum amisit, quos vorticosus amnis, præter equos, camelos, & mulos, absumsit. Aiunt hunc amnem disterminare Mediam, hoc est, Siruanum, a Georgiana. Transiectis copiis, iter suum direxit versus eam ciuitatem, quæ communi nomine cum ipsa regione Siruanum dicitur, illaque nemine resistente potitus est: quod Persæ facultates suas omnes auexissent, totamque viciniam ferro & igni vastassent. Istic quoque beglerbegum, cum dephterdaro, constituit. Et ciuitas ea totius Mediæ metropolis est. His rebus gestis, ad X X V dies ibidem Mustaphas hæsit. Inde rediturus Arzerumen, suprema cum potestate ducem limitum & exercituum Mediæ, veziremque Portæ creauit Osmanem bassam, qui post etiam vezir azemes Osmanicæ Portæ factus est: relicto ei satis magno Genizarorum, aliorumque militum numero, cum sufficiente tormentorum bellicorum, rerumque ad ea necessariarum, & annonæ copia. Quibus omnibus ita constitutis, cum reliquo Mustaphas exercitu Arzerumen se contulit, Armeniæ maioris ciuitatem, quæ sex dierum itinere Trapezunte distat. Apud Arzerumen alius est beglerbegus, & dephterdarus Sultani Osmanidæ.

Posteaquam huc reuersus fuisset Mustaphas bassa, Muchemetes rex Persicus numerosum misit exercitum aduersus hostes, Siruani relictos: quibus inter se prœlio congressis, victus fuit Siruanensis beglerbegus, omnique cum exercitu cæsus. Persa tam insigni potitus victoria, triumphabundus ad ciuitatem Siruanum properat, eamque paucissimis diebus obsessam recuperat. Osman bassa, qui ante prœlium hoc ad vrbem erat, quum primum de morte beglerbegi, & exercitus clade nuntium accepit: quod iam præ oculis obsidionem Siruani, suumque videret interitum, nocte quadam cum paucis suorum versus Temircapim, hoc est, Portam ferream, siue Derbentum, aufugit. Id situm est ad mare Caspium, quod ipsorum lingua Beherculzum, siue Culzum denizi dicitur.

In hunc modum recepto Siruano, res a Turcis relictas Persæ diripiunt, muris Siruanum nudant, propugnacula cepta diruunt, regionem cum incolis ab Osmanico iugo liberant, qui maiori ex parte sunt Armenii, reliqui legis Mahumetanæ sectatores: tam Osmanicæ, quam Persicæ superstitionis. Osman vero bassa quum Temircapim venisset, astute sibi Schemhalim Chanem, hoc est, regulum siue principem Derbenti, amicum reddidit, addictum Mahumetanæ Osmanicæque sectæ, Persis infestum, natione Tatarum: cuius & filiam duxit vxorem, quæ post instinctu mariti patrem veneno sustulit. Id factum ab Osmane perhibent duas ob causas. Primum, quod vereretur, ne successu temporis eum socer ipse de medio tolleret. Deinde, vt in potestatem redacta munitione Temircapina regioneque soceri, patrocinio Sultani sui Osmanidæ se traderet, quod etiam reapse fecit. Quippe mortuo Schemhali Chane, Osman bassa solus & absolutus princeps mansit in ditione soceri, nemine prorsus impediente. Confestim vero per Capham, quæ inter Tatariam Moscouiamque ad septemtriones sita, Circassiam versus meridiem habet, ablegatis veredariis, cum litteris ad

Sultanum Osmanidam Muratem, eius se fidei potestatique totum dedidit & commendauit: simul exponens ea, quæ ab se gesta fuissent: ac petens, vt siquidem non de illius dumtaxat loci ac ditionis, verumetiam de totius Caspii maris, Moscouiæ, Orientalis Indiæ, Samarcandæ Chorasanis & Chilanis, Persicarum regionum, imperio summo cogitaret: primo quoque tempore sibi exercitum, pecunias, annonas mitteret. Sultanus Murates lætis hisce nuntiis permotus, quum alias ei res necessarias curauit, tum etiam LXCIↃ Tatarorum misit, cum duobus C.1584. fratribus eius Tatariæ regis, qui deinceps anno DCCCCXCI ab Osmane bassa strangulatus fuit. Et hæc quidem anno belli primo gesta fuerunt, nimirum C.1578. DCCCCLXXXV: quo Turcorum tam in prœliis, quam commeatus inopia, periisse supra LXXCIↃ constat.

C.1579. Hieme vero exacta, quum æstas anni DCCCCLXXXVI adpetiisset, auxiliaresque copiæ cum pecuniis ad Temircapim accessissent: solitis in Siruani fines excursionibus Osmanici ex arce Temircapina hosti damnum inferebant. Ea res ingenti cum Persis prœlio causam præbuit, quo Tatari ad internicionem, vna cum altero Tatari regis fratre, cæsi deletique fuerunt; altero fratre viuo ab hostibus capto. Osman ipse bassa cum paucissimis suorum vix saluus euasit. Quumque perexiguas sane copias aduersi prœlii casus ei reliquas fecisset, more latronum Turcicorum cottidie vicinas sibi ditiones prædis agendis infestare cepit, nullo nec amicorum, nec hostium discrimine ratione que habita: quibus ex rapinis & ipse victitabat, & suos alebat, subinde se cum eis, si hostis immineret, ad indicatum castellum recipiens. Et perhibetur eius castelli situs natura munitissimus esse, cui quum manum quamdam Genizarorum sclopetis vtentium imposuisset, cum machinis aliquot campestribus & falconetis: in loco tantopere a natura munito, contra nudos & inermes illos populos, qui nec oculis suis toto vitæ suæ tempore tormenta bellica sclopetosque vidissent, nec auribus eorum fulmina percepissent, adeo se tutum, ipsumque castellum inexpugnabile reddidit; vt sibimetipsi monarcha quidam esse videretur.

Ab altera parte prædictus bassa Mustaphas hunc rerum successum conspi- C.1578. catus, nihil omnino per hiemem anni DCCCCLXXXV gessit, ad Arzerumen cum copiis hærens, vti superius indicauimus. Sub initium vero sequentis æstatis, anno C.1579. DCCCCLXXXVI, ad fines Persicos exercitum duxit, diuersisque prœliis modo cum Persis, modo cum Georgianis configens, inferior semper, insigni cum suorum clade, discessit.

Eodem anno Carseum muniuit, locum ab Arzerume versus Reuanum, quatuor dierum itinere distantem: eique beglerbegum & dephterdarum præfecit. Consimiliter ad Tschildirim, sitam in Georgianæ limitibus, alium beglerbegum cum dephterdaro constituit.

Misit etiam hoc anno cum classe Sultanus Murates Vluzalim bassam, præfectum maris, in Mengreliam, regionem populorum Colchidis, vt iis in locis munitionem ædificaret. Huic absolutæ beglerbegus ab eo datus fuit, ac dephterdarus. Ipsi loco nomen est Fassa. Curauit autem Fassam Sultanus Murates exstrui, vt iis in locis aperiret iter breuius ac securius: quo facilius in Georgianos duci copiæ possent, & iis ab illa parte debellatis ac sub iugum missis, tanto commodius vltra Temircapim, ad inferendum Siruano bellum, iri. Non multo post tamen, quam inde maris præfectus Vluzalis cum milite classeque discessisset: Fassana munitio penitus ab hoste diruta, vastataque fuit.

Quum parum prospere bellum a Mustapha bassa gereretur, adflictis misere militibus, ob annonæ pænuriam, & immaniter grassantem in castris pestilentiam: litteris Sultani Muratis Amasiam, vt istic hibernaret, concedere iussus fuit. Ille tamen nihilominus in Arzerume cum reliquiis exercitus hac hieme substitit, maiori militum parte propter egestatem, luis contagiosæ vim, & imminens hibernum frigus, dilapsa: domumque beglerbegis etiam reuersis, quum nihil in hostem recte geri posse cernerent.

Interim Persa Casmino, quæ altera penitiorque imperii eius est regia, Te-

briſium cum copiis proficiſcitur. Ibi quum de diſperſis hinc inde, profugiſque Turcis, certior factus fuiſſet; in hoſticum procurrit, ingentique præda onuſtus, in hiberna militem & ipſe dimittit. Hac Perſarum excurſione cognita, veritus Murates, ne hoſtis progrederetur vlterius: continuo Muſtaphæ per litteras imperat, vt omni cum exercitu ſemet ad Perſarum fines denuo conferret. Is vero nihil horum fecit, quod iam de Perſarum abitu per exploratores intellexiſſet: & ceteroqui ſi maxime copias in hoſtem ducere voluiſſet, nihil potuiſſet efficere, propter contumaciam exercitus, qui prorſus dicto non erat audiens. Immo conſultatum aliquando conſtat in caſtris de necando Muſtapha, cuius in eum odii cauſæ in primis erant, inexplebilis quædam auaritia, ſupinaque ſecordia in procurandis annonis, & aliis militum commodis: vnde factum fuerat, vt enectis fame peſteque militibus, caſtra modo non exhauſta conſpicerentur. Has ob cauſas a Sultano Murate reuocatus ad Portam fuit Muſtaphas, & in eius locum ſuffectus Sinan baſſa: quem ſupra commemorauimus Guletam & Aphricæ maritimæ ſiue Barbariæ poſſeſſionem Hiſpanis eripuiſſe. Fuit confeſtim huic imperatum, vt primo vere ſemet ad expeditionem Perſicam, rebus ab omnibus egregie paratus & inſtructus, adcingeret.

Muſtaphas interea ſemel atque iterum arceſſitus, de ſignis minime dubiis iram Sultani Muratis, & odium, ex militum delatione, deprehendebat: accedente præſertim conſcientiæ morſu, ex officiis in exercitu pecunia venditis, aliiſque criminibus. Quippe tanta ſupremi apud Turcos militum ducis, qui Ser aſker apud ipſos dicitur, auctoritas & poteſtas eſt: vt non ſolum officia militaria minora maioraque pro arbitrio lubituque ſuo conferre, verumetiam Portæ vezires creare poſſit: quemadmodum & ſupra narrauimus, Oſmanem baſſam ab hoc ipſo Muſtapha ſupremam ad illam dignitatem hoc euectum bello fuiſſe.

Quum igitur ob haſce cauſas vereretur inſidias ſibi ſtrui, diligenter ac mature ſibi cauebat. Mittitur in caſtra denique iuſſu Muratis Capizilariorum Kihaias, qui ianitorum præfectus eſt, cum aliis quindecim Capizilariis ſiue ianitoribus. Huic a Sultano Murate diuerſæ datæ fuerant litteræ ſiue mandata, quibus ad expediundum negotium ſibi commiſſum, prout ferret occaſio, prudenter vteretur. Vnæ ſic erant ſcriptæ, vt ipſi Muſtaphæ, per occaſionem hanc ſtrangulando, redderentur. Alteræ Sultani mandatum continebant, ne qua miſſis ab ſe hominibus hiſce vis inferretur, quo minus id, quod ipſis ab ſe iniunctum eſſet, exſequerentur. Tertiæ diuerſam ab vtriſque ſententiam, vti paullo poſt apparebit, complectebantur. Erant caſtra Muſtaphæ tripertita. Quo factum, vt vbi Kihaias in caſtra veniſſet, ab vnis ad altera tertiaque viciſſim perduceretur, nec tamen in Muſtaphæ baſſæ conſpectum, varias ipſo cauſas prætexente, admitteretur. Tandem quum Muſtaphæ colloquium ſerio poſceret, quodam a Muſtapha deſcripto circulo, intra quem nemini liceret ad ipſum accedere propius: ex interuallo fuit admiſſus, diſpoſitis vndique ſatellitibus armatis: quod procul dubio ſuboleret, quidnam ea ſibi legatio vellet. Ex altera parte Capizilariorum Kihaias & ipſe Muſtaphæ mentem animaduertens, mandatum tertium profert, quo Niſchanzim Muſtaphæ, qui noſtro vocabulo cancellarius eſt, ac dephterdarum, qui Rationalis & quæſtor, nomine Sultani Muratis ſibi dedi poſtulabat. Ibi tum mirifice tergiuerſari Muſtaphas, & Cretenſium (quæ vocant) effugia quærere. Sed quum acriter vrgeretur, & aliud in hoc tempore nullum huic rei remedium inueniret; hac condicione dediturum ſe ſuos promittit, ſi de ipſorum vitæ incolumitate caueretur. Qua condicione admiſſa, dediti & Conſtantinopolim abducti fuerunt ambo, & in Iadiculam ſiue ſeptem turrium arcem, in qua Sultani Muſulmanorum theſauri recondi ſolent, incluſi: velut ibidem ſingulari cum ſeueritate de omnibus Muſtaphæ baſſæ factis examinandi.

Muſtaphas denique Conſtantinopolim IX die menſis Aprilis ingreſſus, anno DCCCCLXXXVII, placato nonnihil Sultano Murate, ſi non ex ani-

mo, ſaltim per ſimulationem; ſuos illos homines, Niſchanzim ac dephterdarum, cuſtodia liberat. Ac licet a conſpectu & colloquio Sultani Muratis arceretur, tamdem tamen aliquam largitionibus immenſis, quæ nihil non apud barbaros efficere poſſunt, gratiam redemit.

In eius locum diximus ſuffectum fuiſſe Sinanem baſſam. Hic enim prius, quam vezir azemes, & ſupremus bello Perſico gerendo dux, a Murate declaratus fuiſſet; quoties ad Portam rerum infeliciter aduerſus Perſas geſtarum nuntii venirent, Sinoniis artibus vtens, per ſummam arrogantiam dictitare ſolebat: ſe, ſi belli dux ampliſſima cum poteſtate deſignaretur, penetraturum vel ad intimam Scachi Perſici regiam Caſminum, indeque regem viuum in poteſtatem redactum Sultano ſuo miſſurum. Hi Sinanis baſſæ ſermones quum Sultani Muratis ad aures perueniſſent, adeo placuerunt: vt eum Sultanus parare ſe iuberet, quod futurum eſſet, vti ſummo cum imperio contra Perſas mitteretur. Sinan hoc non contentus, tantum efficere præterea Sultanæ commendatione potuit: vt Murates diceret, ſiquidem præſtaret id, quod toties ſe præſtiturum recepiſſet, omnino etiam ſe dignitatem ei veziris azemis, hoc eſt, ſupremi conſiliarii Portæ, conceſſurum.

Poſteaquam ergo Conſtantinopolim Muſtaphas adpuliſſet die IX mensis Aprilis, vti dictum eſt ſupra: Sinan eodem adhuc menſe contra Perſas ire iuſſus fuit. Nullus id temporis Oſmanicæ Portæ vezir azemes erat, exſtincto nimirum Achmete baſſa, qui occiſo domi ſuæ a deruiſio quodam Mechemeti baſſæ, quemadmodum antea narrauimus, ſucceſſerat: paucíſque menſibus hoc fuerat officio functus. Vacantem vezirazematum Muſtaphas baſſa non tantum ambiebat, verumetiam ſpe prope certa ſibi pollicebatur: partim, quod inter vezires ordine proximus eſſet ab Achmete baſſa vezirazeme, nuper mortuo: partim, quod ætatis eſſet prouectioris, humanarumque pariter ac bellicarum rerum maximum haberet vſum. Sed iſta ſpes hominem plane fefellit. Quippe Sultanus Murates Sinani baſſæ Conſtantinopoli profecturo, per Capizilariorum Kihaiam ſigillum ſuum imperiale, cum dignitate veziris azemis, pro more miſit.

Diſcedit ergo Sinan ab vrbe XXV die menſis Aprilis, quum Muratis manum oſculatus, quod valedicentes facere ſolent, acinace magni pretii cinctus ab eo fuiſſet, vexillumque prætorium, cum equo generoſo, accepiſſet. Ad eum ex Anatolia tota paſſim confluxere militum copiæ, Tataro quoque noua ſubſidia parante.

Quamquam vero melius adminiſtrare bellum hoc cupiebat Sinan baſſa, quam factum a Muſtapha fuiſſet: tamen propter abſumtorum inedia peſteque militum paucitatem, nihil admodum memoria dignum efficere potuit: niſi quod in Georgianorum limitibus duos beglerbegos, cum duobus dephterdaris, conſtituit: alteros ad Sochumam, alteros ad Batinum. Ea ciuitatum in iis finibus nomina ſunt. Beglerbegatus tamen illi non magno æſtimandi veniunt. Plures nimirum in iis locis limitaneis beglerbegatus inſtituti fuere, quam ſangiacatus. Idem Sinan baſſa, quum aliquando regionem Curgginorum, id eſt, Georgianorum ingreſſurus eſſet: grauem ſuorum cladem expertus fuit, multis ibidem machinis etiam bellicis relictis. Et alio tempore, quum Tiphliſium, quod ab hoſtibus obſidebatur, auxiliares copias atque pecunias mitteret, tanto cum impetu a Perſis & Georgianis inuaſus fuit ipſius exercitus: vt omnibus rebus amiſſis, prope nullus ex eis ſaluus ad caſtra Sinanis reuerteretur. Quo factum, vt intra Tiphliſium obſeſſi Turci dira fame, guſtatis etiam canum muriumque carnibus, exſtinguerentur.

C.1580. Die quarto menſis Auguſti, anno DCCCCLXXXVII, Conſtantinopolim venit a Scacho Perſico miſſus orator, Maxudes Chan, qui regis ſui nomine Sultano Murati componendæ pacis auctor eſſet. Magnifice a Muſtapha baſſa, & aliis Portæ proceribus, exceptus fuit.

Eiuſdem menſis die ſexto moritur Muſtaphas baſſa, quum biduo dumtaxat an-

Erat antea morbum contraxiſſet ex eſu melopeponum auidiore, quibus aquæ ſaccaro dilutæ (Turcis ea Zerbetum dicitur) copiam largiorem ſuperinfuderat. Pleriſque putabatur ipſemet ſibi mortem adtuliſſe, ſumto præterea veneno, metu ſupplicii: quod vereretur, ne priores ad cauſas, ob quas Sultani Muratis indignationem incurrerat, accedente Perſici oratoris accuſatione, de ſuppreſſis aliquot regis ſui legationibus, magna cum infamia vitæ periculum adiret. Conſtans quidem id temporis erat fama per vniuerſam Conſtantinopolim, futurum, vt ſtrangularetur. Facultates mortui fiſco fuerunt illatæ, portione quadam nepotibus relicta, qui tunc adhuc impuberes, ad Portæ miniſteria traducti fuerunt. Olim Sultanus Selimes II eo præceptore fuerat vſus. Inde quum beglerbegus Cairenſis factus eſſet, parum abfuit, quo minus iuſſu Selimis interficeretur. Dignus omnino, qui ſibimet tamdem fieret carnifex, ob exercitam, capta Famaguſta, in Bragadinum & alios perfidiam, ac belluinam prorſus immanitatem.

Die XVII menſis Auguſti, conceſſa fuit Oratori Perſico legationis exponendæ facultas: quæ licet ab initio per eſſe grata Sultano Murati videretur, omni tamen fructu caruit. Quo minus enim pax coire poſſet, hæc erat cauſa: quod eam Oſmanici maximo cum ſuo commodo, Perſarumque detrimento, facere vellent: nimirum vti Perſæ Turcis omnia tam Siruano comprehenſa, quam extra Siruanum poſita loca territoriaque relinquerent, quibus hoc bello calces (ita loqui ſolent) equus Muſtaphæ baſſæ ſuas impreſſiſſet. Id vero numquam facturi videntur Perſæ, qui hac lege dicunt illis ſe locis ceſſuros Oſmanicæ familiæ, ſiquidem ea Turci tam armis in poteſtatem redigere, quam gladio tueri ac retinere poſſint. Præter hanc, nullam ſe pacis aliam legem admiſſuros, aliquoties expreſſe denuntiarunt. Ceterum Maxudes ille Chan legatione ſua defunctus, & ad principem ſuum reuerſus: aliquanto poſt, perduellionis crimen incurrit, & hero ſuo deſerto, Muratis ſe fidei permiſit, Ferhatemque baſſam deinceps ad bellum Perſicum proficiſcentem ſequutus eſt, vt aliquem nanciſci ſangiacatum in illis finibus poſſet.

Anno DCCCCLXXXVIII nihil fere geſtum memorabile, propter extre- C. 1581.
mam in limitibus & caſtris inopiam: ipſis etiam militibus ab hoc bello prorſus alienis, & quacumque ratione poſſent, ſe ſubducentibus. Sinan quoque baſſa belli pertæſus, quod nullo cum fructu gereretur, & redire Conſtantinopolim cupiens, vbi maiora de vezirazematus officio commoda percepturus eſſet, vt erat ingenio ſagaci, non bellum contra Perſam continuandum, ſed pacem aliqua ratione ſtatuit ineundam. Ea de cauſa miſſis ad regem Perſarum Zauſiis atque litteris, ſignificat; ſiquidem ſuo cum principe pacem facere vellet, legatum modo prudentem, & auctoritatis eximiæ, tantoque negotio parem, ablegaret. Ita futurum haud dubie, feliciter vti pax inter vtroſque conficeretur, & arma deponerentur. Interea vero pangendas indutias, quæ vtrimque bona fide ſeruarentur. Simul ad componendas æquis legibus diſcordias, omne ſtudium operamque ſuam pollicebatur. Non ingrata Scacho Perſico pacis ea mentio fuit, ideoque mox conceſſis & adprobatis indutiis, oratorem ſe miſſurum, cauſa prius deliberata, reſpondit. His perfectis rebus, caſtra Sinan baſſa relinquit, & Conſtantinopolim profectus, ſub medium menſem Iulium exquiſita cum pompa, prodeuntibus obuiam Portæ proceribus, vrbem ingreditur.

Initio veris, anno ſequenti DCCCCLXXXIX, die Martii menſis XXIX, miſſus a C. 1582.
Scacho Muchemete quidam ex procerum Perſicorum numero, cui nomen Ibrahimes Chan, Conſtantinopolim magno & inſigni cum comitatu CCC plus minus equitum venit: partim vti de pace cum Sultano Murate tractaret, partim vt intereſſet cæremoniæ Muſulmanicæ, qua Muratis filius Muchemetes, XVI plus minus annorum adoleſcens ſollemni ritu circumcidendus erat. Die menſis Maii XXVIII cepit inaudita ſæculo noſtro celebritas circumciſionis huius, præſentibus Conſtantinopoli maximorum prope totius orbis principum legatis, Rudolphi II Chriſtianorum Imperatoris auguſti, Henrici III Galliæ regis, (cuius

tamen orator Germinius Germollæus ſecundo, poſt Cæſaris legatos, loco ſpectare iuſſus, quum primum adfectaret, partim per inuidiam, partim quod obtinere non poſſet, vt legati Poloniæ regis excluderentur, quem pro rege non adgnoſcebat, hero ſuo regnum illud adſerens, domi ſuæ ſe continuit) Stephani regis Poloniæ, Reipublicæ Venetæ, Scachi Perſici, Regum Aphricanorum Maroci & Feſſæ, ac Tatarorum; Principum Erdelii, Moldauiæ, Valachiæ, & aliorum. Durauit ipſa feſtiuitas totis XL diebus & noctibus continuis. Muchemetes tamdem VII Iulii die, ſub ipſum noctis initium, a Mechemete baſſa, poſtremo inter vezires, qui Sultani Soleimanis tonſor aliquando fuerat, non publice, ſed in cubiculo patris circumciſus fuit.

Dum hæc Conſtantinopoli geruntur, Oſman baſſa per indutias Siruanum inuadit, maximumque damnum Perſis infert. Sed viciſſim ab eis ceditur, omniſque præda recuperatur. Eius rei nuntio, necdum finita circumciſione, Conſtantinopolim adlato: ſuccenſus iracundia Murates legati Perſici ſtationem ac ſedem in Atmindane dirui iubet, ipſumque in ſaraio Mechemetis baſſæ cum ſuis includi, donec Oſman baſſa Temircapi Conſtantinopolim veniſſet. Fuit autem habitus eo loco tam ſtricta in cuſtodia, tamque inhumaniter: vt peſte Conſtantinopoli graſſante, ſuiſque miniſtris ea correptis, quorum ad C hac dira lue fuerunt abſumti, nullam tamen relaxationem, nullam mutationem loci potuerit impetrare.

Non multo poſt nuntiatum fuit, Perſas & Georgianos coniunctis viribus iterum Oſmanicos adortos fuiſſe: qui Tiphliſio recentes copias, cum annonis, ſoluendiſque militi ſtipendiis inferre conabantur: multis eorum millibus occidione deletis, & annonis ac pecuniis interceptis. Fertur eius apud Georgianos principis feminæ filius, quam diximus annoſam vulgo vocatam, cladis huius auctor Oſmanicis fuiſſe: quod Perſas de Turcorum inſtituto ac profectione monuiſſet, hoſtileſque copias adgrediundi viam eis monſtraſſet. Murates intellecta cæde ſuorum, & principis annoſæ filii colluſione cum Perſis, qui tamen ſuperioribus annis muſulmaniſſarat, Muratique ſemet in clientelam dederat: prius, quam Ferhates baſſa, quem ad gerendum poſt Sinanem bellum Perſicum ablegare decreuerat, Conſtantinopoli diſcederet; mandatum ad beglerbegos quoſdam limitaneos miſit, quo præcipiebat, vt aſtu principis annoſæ filium de medio tollerent. Is vero, patefactis per amicos inſidiis, a Sultano Murate defecit, & fuga ſibi conſulens, ditionem ſuam ab Oſmanico iugo tyrannideque liberauit: ſeque cum aliis principibus, tam Georgianis, quam Perſis, coniunxit: ac perpetuis excurſionibus fines Oſmanicos infeſtare non deſiit. Iiſdem Georgianis etiam princeps Simon, & Tocmaces Sultanus, Reuani dominus, fœderis mutui religione obſtricti erant.

Huic Tocmaci, Georgianorum partes ſequenti, quaſi quoddam vt frænum Murates iniiceret, omneſque nocendi vias intercluderet: Ferhatem baſſam magno cum exercitu, fabrorumque non exiguo numero, ad eos fines miſit: vt arcem ad Reuanum conderet, quod & ciuitatis & regionis Tocmaci ſubiectæ nomen eſt. Ferhates eo profectus, primo caſtellum quoddam inter Carſeum & Reuanum exſtruxit: inde cum copiis progreſſus, arcem Reuani fabricauit. Ei Cigaloglim, (ſic baſſam natione Genuenſem, e nobili Cigalarum familia natum, quaſi Cigalæ filium Turci vocant) cum poteſtate beglerbegi, & cum titulo Veziris in iſtis limitibus, adiuncto eidem dephterdaro, præfecit: relictis illi numeroſis militum copiis, Genizaris ſclopetariis, machinis bellicis, rebus ad eas pertinentibus, annonis, & aliis neceſſariis. Hinc Oſmanici more ſuo per Reuanenſes agros aliquoties excurrentes, omnia rapinis exhauſere: ſed ſua potius cum iactura, quam
C.1582. lucro. Geſta vero ſunt hæc, quæ commemorauimus, anno DCCCCLXXXIX.

C.1583. Anno ſequenti DCCCCXC, Ferhates baſſa Georgianorum in agros eductis aliquoties ſuis, duas in iiſdem finibus arces ædificauit. Cigaloglis, quem diximus, ſemel atque iterum a principe Tocmace prœlio victus fuit: aliquando etiam vulneratus, tantum non in hoſtium poteſtatem venit.

Oſman

Oſman vero baſſa, qui ad Temircapim hærebat, vti ſuperius indicatum, ſuos ad Sultanum Muratem ablegat, qui ab eo mitti ſibi peterent Genizaros ſclopetarios, artifices machinarum fundendarum peritos, architectos triremibus tam maioribus, quam minoribus fabricandis, quos calaphagilarios Turci vocant, (hybride ſcilicet a Græcis accepta, qui calaphatas dicunt) itemque ſocios nauales, cum Raiſis eorum, ſiue triremium nauiumque præfectis, a quibus gubernarentur. Præterea rogabat, vti pecuniæ ſibi ſubminiſtrarentur, vna cum al quibus Rumeliæ, hoc eſt, Græciæ, & Anatoliæ, hoc eſt, Aſiæ minoris, & Siuaſtæ ſiue Sebaſtiæ Sangiacis. Adſenſus eſt Sultanus Murates poſtulatis eius omnibus. Quæ quum Temircapim hi perueniſſent, nauigia quædam fabricari curauit, eaque miſit ad infeſtanda maris Caſpii litora. Conſimiliter & terreſtres ablegauit copias, vt tam Siruanenſium, quam aliorum ſibi finitimorum agros, non minus amicorum, quam hoſtium, rapinis dirum in modum agerent, ferrent. Sed plerumque magno cum detrimento, ſuorumque cæde reuertebantur.

Diximus antea, Perſas & Georgianos vnitis copiis, Turcorum exercitum adortos, qui Tiphliſio ſuccurrere properabat, ingentem eorum ſtragem edidiſſe. Quum eius cladis acceptæ nuntius Conſtantinopolim veniſſet, compellato Sultanus Murates Sinane baſſa, qui tunc Vezirazemes erat: Quid hoc, ait, eſt rei? quænam induciæ, quod laxamentum hoc belli? Ad quæ Sinan, temeraria quadam cum audacia, reſpondens: Vt his rebus, inquit, obuiam eundo remedium inueniatur, Scacho Scachus opponendus erit. Quibus verbis innuere volebat, aduerſus regem, regis opus eſſe opera: planeque neceſſario requiri ad obtinendam de hoſte victoriam, vt ipſe Sultanus Murates dux belli aduerſus Muchemetem Perſarum regem proficiſceretur. Murates eo Sinanis accepto reſponſo, mox Sultanam matrem adit, & ab ea conſilium in hac cauſa dari ſibi petit. Tum illa: Mi fili, ait, hæccine ſunt illa magnifica promiſſa Sinanis? itane pollicitus eſt, iturum ſe capiendi Perſici regis cauſa, vel ad intimam Perſarum regiam Caſininum: & nunc auctor eſſe vult tibi, vt ipſemet ad gerendum hoc bellum proficiſcaris? Non dignus eſt, qui deinceps munere Veziris azemis tui fungatur. Quo conſilio Sultanæ matris intellecto probatoque, confeſtim Murates Sinanem Maſulem pronuntiat, hoc eſt, honoribus omnibus, ac præſertim dignitate ſupremi Veziris, exuit. Parum quidem abfuit, quin occideretur. Bona condemnati fiſco fuerunt adplicata. Relegatus & exſul, hodieque Malagræ degit, quod opidum Macedoniæ ſitum eſt in itinere, quo Conſtantinopoli Raguſium itur. Sinani ſuffectus fuit in Vezirazematus officio Siauſes baſſa, natione Vngarus, quo cum nupta Sultani Muratis ſoror erat. Quod mores & ingenium Sinanis adtinet, crudelem & auarum ſe geſſit erga quoſuis, erga Chriſtianos, infeſtiſſimum, ſuperbum & arrogantem erga maiores & pares. Iactantia tanta fuit, vt quum aliquando negotiorum publicorum cauſa conueniretur ab illuſtri & generoſo Rudolphi II Auguſti legato, Friderico Breinero, Barone Fladiziano, inuerecunde prædicaret; ſe, ſuprema cum poteſtate profectum ad Perſarum fines, tantum in iis locis occupaſſe regionum: vt Sangiacatus ibidem quinquaginta conſtituerit. Id vero quanta cum vanitate fuerit ab ipſo dictum, vel ex eo paret: quod vniuerſa Rumelia, qua tamen ampliſſimæ prouinciæ, nec vno a Turcis adquiſitæ ſæculo, Thracia, Macedonia, Seruia, Bulgaria, Albania, Theſſalia, Morea, ſiue Peloponeſus, Achaia, ſiue Liuadia, Ætolia, ſiue Deſpotatus cum aliis continentur, vltra XXII Sangiacatus non habeat. Immo conſtat, Sinanem in iis locis nihil admodum memorabile geſſiſſe, niſi quod vnum & alterum beglerbegatum inſtituerit. at quales beglerbegatus? Alba Græca, vel Alba regalis; Strigonium, vel Sigetiuarum; quæ loca Sangiacatuum nomine tantummodo cenſentur hactenus, recte iudicantium opinione ſingula præferenda veniunt quatuor eiuſmodi, vel quinque beglerbegatibus. Rident quidem certe viri prudentes, rerumque Turcicarum, & illorum finium periti, quum recitari tot beglerbegatus eorum locorum audiunt: Tiphliſium, Tſchildirim, Sochumam, Carſeum, Batinum, & alios. Reuanum facile nomen hoc tuetur. Itidem Siruanum quoque beglerbegatus titulum mere-

retur, ſi Turcorum eſſet in poteſtate, quemadmodum initio belli, ductu Muſtaphæ baſſæ Veziris, Oſmanidarum imperio fuerat adiectum. Sed beglerbegatus ceteri ſuis cum territoriis, ad octo decemve dierum iter ab ipſis vaſtati Perſis, vſque adeo redacti ſunt ad ſolitudines: vix vti paullum aquæ reperiatur, nedum panis, aut carnes, aut aliæ res, tam ad victum hominum, quam iumentorum alimenta neceſſariæ. Quæ ſola certe cauſa eſt, quamobrem hactenus Oſmanidæ in iis locis annonæ caritate laborauerint. Ac ſunt in ipſa Turcia, qui exiſtiment, Turcos hoc bello ſemper inferiores futuros, licet plures ad annos etiam in poſterum continuetur.

Verum ne longius extra oleas, quod aiunt: ad annalium ſeriem redeamus. Miſit ſecundum hæc aliquoties Oſman baſſa petitum Sultani Muratis opem atque auxilia, quæ ſuppeditata quum fuiſſent, iamque Temircapim acceſſiſſent: ad Siruani fines ciuitatem Somachiam cepit, ibique beglerbegum & dephterdarum collocauit. Præterea locum alium redegit in poteſtatem, cui non longe a Temircapi diſſito, nomen eſt Tabbaſſaran. Paullo poſt ibidem & aliam ciuitatem occupauit, quæ Cabba dicitur. In omnibus hiſce locis gubernatores & præfectos, idoneis cum præſidiis, machinis bellicis, rebus ad eas neceſſariis, annoniſq; , reliquit. Turci quidem aiunt, Oſmanem præter indicata loca & opida, complures alias quoque ciuitates & caſtella cepiſſe. Quinetiam conſtat, Oſmanem baſſam, anno ſequenti proximo, quo tempore Conſtantinopolim profectus, manum Sultano Murati deoſculabatur, inter alia munera, quæ pro Sultano Murate ſecum aduexerat, eidem obtuliſſe XVII plus minuſve claues argenteas. Et ſingulis clauibus inſcriptum erat nomen certæ ciuitatis aut caſtelli, ab Oſmane in poteſtatem redacti. Significare nimirum huius oblatione doni XVII clauium volebat, ſe totidem cepiſſe vel opida, vel caſtra, quot eſſent ipſæ numero claues. Quod equidem memini pleriſque viris prudentibus, & rerum Turcicarum gnaris, nequaquam vero viſum ſimile: quum potius ea pagorum eſſe iudicarent nomina, quam vel opidorum, vel caſtellorum. Sed enim per me liberum hac de re iudicium cuiuis eſto.

Quum hic rerum in iis locis ſucceſſus eſſet, denuo ſuos ad Sultanum Muratem miſit Oſman, qui peterent, vt ipſummet Tatariæ regem Muchemetem ferre ſibi ſuppetias iuberet. Fecit hoc quidem Oſmanis rogatu Murates, ſed Tatarus ſuis hominibus ad Muratem ablegatis, libere reſpondit: ſe mandatu Muratis ſuperioribus annis duos fratres ſuos, cum multis millibus hominum, miſiſſe Temircapim: quorum nemo quum ſaluus domum redierit, etiam fratrum altero cæſo, altero in carceribus apud hoſtes mortuo: videri ſibi nouum quiddam & inſolens, ſe quoque iuberi tamdem ad bellum hoc proficiſci, quod per legatos geri poſſit. Nihilo tamen minus ſe, quando Murates ita pro ſui auctoritate imperii præciperet, ſuſcepturum hanc expeditionem: modo ſibi mitti curaret arma, pecunias in militum ſtipendia, cum aliis rebus neceſſariis. Murates, accepto Tatari reſponſo, rem cum ſupremo conſiliario ſuo, Siauſe baſſa, & cum Rumeliæ ſiue Græciæ Cadileſchero deliberat. Hi quum ei perſuaderent, eſſe Tataro mittenda illiuſmodi ſubſidia: dari iuſſit omnia, quæ bello gerendo neceſſaria requireret. Centum quidem ei miſſa fuiſſe iumenta ſagmataria perhibentur, onerata nummulis argenteis, quos aſpros adpellatione Græca Turci vocant. Horum ſumma conficiebat centum & octuaginta millia talerorum Germanicorum, ad aſpros LX reuocato taleri pretio, quod id temporis huic nummo ſtatutum decreto Sultani Muratis erat. Adeoque iumenti vnius onus taleros mille cum octingentis continebat. Hanc Tataro pecuniam miſit, præter alia donatiua, nimirum veſtes ex panno ſericoque confectas, & omnis generis arma. Sciat autem lector, propterea fuiſſe Murati Chanem hunc Tatarorum Muchemetem obligatum ad educendas mittendaſve domo ſuorum copias, in quemcumque viſum Murati fuiſſet hoſtem, & quocumque tempore: quod ſingulis annis eo nomine pro ſe ſuiſque ducibus acciperet a Murate ſummam ducentorum plus minuſve millium Sultaninorum: præter impenſas diurnas, quarum ei nomine, pro more Turcico, ſingulos in dies aſpri mille numerabantur. Tatarus vbi a Murate, quæ diximus, accepiſſet: Cri-

mio, ci-

mio, ciuitate regiaque ſua, diſcedit; ſeque Temircapim perrecturum ſimulat. Sed aliquanto ſpatio progreſſus a Crimio, domum reuertitur: quum modo ſuis id ſe facere diceret, ob anni tempeſtates, profectioni aduerſas: modo ſuſpicionis cauſa, quam de fratribus ſuis concepiſſet: modo propter Coſacorum motus, (ſic adpellantur in Moldauicis Valachicisque finibus, qui Marteloſi, Vſcochi, Morlachi dicuntur in Vngaricis, Croatinis, & Dalmatinis: niſi quod maiore numero Coſaki rem gerunt) qui contemni non poſſent, quum non dudum adeo Potocoua Polono duce, finitimam ſibi Benderiam, Oſmanici iuris opidum, verſus Nigrum mare ſitum, ceperint atque diripuerint: nunc has denique, nunc illas cauſas & excuſationes prętendens, expeditionem Murati promiſſam non ſuſcepit. Equidem de viris ſapientibus, & Turcicæ fraudulentię gnaris, audire memini: concluſum in Muratis fuiſſe conſilio, Tatarum Chanem procul ad remotas illas regiones ablegandum: vt interim, dum abeſſet domo, regnum eius, quod etiam ceteroqui Sultani Muratis contineretur imperio, in formam beglerbegatus redigeretur. Ac fieri poteſt, has eum ſubolfeciſſe Turcorum inſidias, ideoque profectionis conſilium mutaſſe: ne dum alienis augendis & conſeruandis intentus eſſet, propriis exueretur. Vtut ſeſe res habeat, Murates ægerrime ferens, hoc modo deluſum ſe tantam cum pecuniæ, tum aliarum rerum iacturam feciſſe: cogitare cum animo ſuo de vindicta cepit. Itaque mandatum ad Oſmanem baſſam mittit, quo præcipiebat, vt vbi primum id ipſi mandatum offerretur: iſtic ſuo loco relinqueret Giaferem baſſam, (is aliquando Temeſuari beglerbegus in Vngaria fuerat) cum titulo Veziris Oſmanicæ Portæ, ſummique copiarum ducis in illis locis: atque ipſe celeritate, qua poſſet, maxima Capham, ad caſtigandum Tatarum, proficiſceretur. Erat huic Tataro nomen, Muchemet, Kerai Chan, hoc eſt, Muchemetes rex Keraius, ſiue Keraiorum. Oſman baſſa mandato Muratis accepto, quidquid ab eo ſibi fuiſſet iniunctum, fecit. Quippe Capham profectus, totam iſtic hiemem illam tranſegit. Quum æſtas adpetiiſſet, anno DCCCCXCI, C. 1584.
miſit eo Sultanus Murates fratrem Muchemetis Tatari, cui nomen erat Iſlan Chan. Is hactenus adſeruabatur apud Iconium vrbem Aſiæ. Nunc vero Capham eo conſilio mittebatur, vt Oſman baſſa necato Muchemete, regem hunc Keraiis Tataris loco Muchemetis daret. Cum Iſlane Chane, Muratis mandato, Capham nauigauit Vluzalis præfectus maris, cum aliquot triremibus, nec mediocri Genizarorum Portæ ſclopetariorum præſidio. Poſtquam hi Capham adpuliſſent, infelix ille Muchemetes Chan deſertus a ſuis, & potiſſimum proditus a Kihaia ſiue præfecto curiæ ſuæ, Turcorum in manus venit: & ab eis, vna cum duobus filiis, eliſo gutture ſtrangulatus fuit. In eius locum mox ab ipſis, nemine refragante, ſuffectus eſt Iſlan Chan, ex decreto Sultani Muratis, vt Keraiorum Tatarorum Chan ſiue rex eſſet. Alius quidam filius eius ad Nogaiorum Tatarorum principem, ſocerum ſuum, profugit. Muchemeti quidem non immerito, propter impietatem erga patrem exercitam, eiuſmodi mors obtigiſſe vero ſimile videtur. Nam quum is ſenio confectus, parum filio putaretur ad gubernationem idoneus: ope Sultani Turcici patrem abdicare ſe regno coëgerat Muchemetes, idque mox in ſe tranſtulerat: Tataris fratrem eius, Iſlanem Chanem poſcentibus, cui pater etiam magis fauebat. Iſlan cum alio fratre, natu minore, Polonorum ad regem Stephanum Batorium, fraternæ crudelitatis metu, ſe contulit. Rogatu Muchemetis Sultanus Turcicus Polonum regem vrget, vti ſibi dederentur. Erat apud Turcos Tranſſiluanus quidam, Marchatzi Paul. vulgo dictus, id eſt Paulus Marchatzius: qui rebus Tranſſiluanis inſidiatus fuerat. Eum viciſſim poſcenti regi ſpes aliqua deditionis facta. Quamobrem Tataros fratres Sultano mittit, qui tamen Polonum ludificatus, promiſſo non ſtetit. Auctor enim dedendo fuit, vt muſulmaniſſaret. Quod quum is feciſſet, religione ſe prohiberi Murates Polono reſpondit, quo minus Muſulmanum Chriſtiano ad ſupplicium dederet. Ipſe quidem Marchatzius apoſtata ſuperſtes adhuc eſt, Babotzæ præfectus, haud procul a Zigeto; & Ibrahim beg a Turcis nunc adpellatur. Tataris fratribus Conſtantinopoli degentibus in domo Zauſij cuiuſdam Vngari ſenis, fuga na-

tu minor ad Perſas elabitur: cuius exemplum ne Iſlan imitaretur, Rhodum primo triremibus deportatur: inde transfertur Iconium, ibidem adſeruatus, donec tamdem factus liber, fratri Muchemeti, quemadmodum iam indicauimus, ſubſtitueretur.

Ceterum rebus ex animi ſententia curatis, Oſman baſſa, mariſque præfectus Vluzalis, triumphabundi Conſtantinopolim reuerſi ſunt. Poſt paucos dies Siauſes baſſa, quum alias ob cauſas ſecretiores, tum vero quod mittendorum Tataro pecuniæ reliquorumque ſubſidiorum auctor Murati fuerat, vt antea narrauimus, interuenientibus etiam occultis aduerſus Oſmanem inimicitiis, quæ poſtea patefactæ fuerunt, a Vezirazematus officio remotus, eiuſque loco princeps Sultani conſiliarius factus eſt Oſman baſſa, facile Turcorum omnium, ſecundum Oſmanidas, nobiliſſimus: quod patre Damaſceno beglerbego, matre beglerbegi Bagadatenſis ſiue Babylonij filia natus eſſet. Hoc quidem memorabile, quod Siauſes in publico diuano condemnatus & maſul factus fuit. Sed deinde Sultani Muratis ſoror, coniux eius, apud fratrem ſuppliciter interceſſit. Cui Murates: Beatus eſt, ait, quod te coniugem habeat, abſque hoc fuiſſet, eum ſine vlla commiſeratione in pleno diuano iuſſiſſem interfici. Amiſſa dignitate, coniugis tamen cauſa ſaluis annonis, quę ſingulos in annos ſex millibus Sultaninorum æſtimabantur, & ſaluo timaro duûm millium Sultaninorum, migrauit in domum ſuam, quam ad litus Aſiaticum ſitam in hortis vidimus, quum ad Euxinum nauigaremus. Secretior illa cauſa, cuius modo meminimus, fuit, quod Muratis animum contra Muchemetem filium exacerbaſſet, quum is forte Kihaiam ſiue præfectum ſuum indigne tractaſſet. Ægro tulit hoc animo Sultana, Muchemetis mater, ac maritum in ſuſpicionem adduxit: quaſi Siauſes æmulationis ac diſcidiorum ſeminibus inter patrem filiumque ſparſis, acrius tamdem (quod humanis in rebus fieri ſoleat) irritato patre, vt vnicum filium occideret, imperium poſtea ſuis liberis, ex Sultani ſorore natis quæſiturus eſſet. Hinc in primis illa Siauſis calamitas.

Poſteaquam Oſman baſſa Vezirazemes creatus fuiſſet, tantopere ſuum apud Sultanum laborauit & inſtitit: vt tandem Perſicus orator, Ibrahimes Chan, qui tamquam incarceratus, in ſaraio concluſus erat, vti ſupra diximus, bona cum pace ſuum ad principem redeundi facultatem impetraret. Sed quum Oſmanici natura duplices ac fraudum pleni ſint, vbi primum Perſicus hic orator perueniſſet Arzerumen, quæ maioris Armeniæ ciuitas eſt, iuſſu Muratis ibidem detentus fuit, ne vlterius progrederetur.

Non multo poſt, certior factus eſt Sultanus Murates, ſtrangulati Muchemetis Tatari Keraij filium, qui Nogaiorum ad principem fuga ſe receperat, vti ſupra memorauimus, magno cum exercitu, ſocerique ſubſidiis profectum contra patruum Iſlanem Chanem, eo tam ciuitate Crimio, quam ditione paterna eiecto, pleraque amiſſa recuperaſſe: Iſlanemque patruum, fuga ſibi conſulentem, Capham contendiſſe. Quo quidem Murates accepto nuntio, tum vt obuiam iret ac remedium adferret omnibus hinc orituris incommodis, tum vti perduelles caſtigaret: Oſmanem baſſam, qui ſupremo cum imperio terreſtrium copiarum dux in iis locis eſſet, ablegauit. Eum in caſtris ad Chalcedonem cum LX plus minusve millium exercitu vidimus, vnde poſtea per Anatoliam, ſiue Aſiam minorem, iter fecit: hoc eſt, Iſcodara Chalcedoneq; profectus eſt itinere terreſtri Sinopen verſus, vt inde Capham per Euxinum tranſiiceret. Sed quod illis in regionibus, Ponto vicinis, ingens tum frigus eſſet, maluit ad opidum Caſtamonam ſubſiſtere, quod non procul a Sinope ſitum, itinere XIIII vel XV dierum Conſtantinopoli diſtat, vt iſtic vſque ad veris initium hibernaret. Ibidem maris præfectus Vluzalis, qui cum triremibus ad Nigrum mare vel Euxinum ſe contulerat, vt prædictum Oſmanem baſſam cum terreſtribus copiis Sinope Capham tranſueheret; in portum Sinopenſem triremes deduxit, quo commodius nauigationi tempus, & Oſmanis Serdaris, hoc eſt, generalis ac ſupremi copiarum imperatoris aduentum iſtic exſpectaret. Diuerſæ tunc hominum de hac expeditione Conſtantinopoli opi-

poli opi-

poli opiniones erant, aliis exiſtimantibus, Oſmanem iter hoc tractandæ cum Scacho Perſico pacis cauſa ſuſcipere, aliis adfirmantibus, Capham iturum, indeque perrecturum vlterius, vt in vrbe Crimio munitionem exſtrueret, ibique beglerbegum cum dephterdaro ſiue quęſtore conſtitueret. Sed euentus docuit, hanc expeditionem Perſici potiſſimum belli continuandi cauſa fuiſſe ſuſceptam.

Expoſitis hactenus continua ſerie Perſicis rebus, nunc ſubijcienda quędam veniunt, quæ licet ad ſuperiores annos pertineant: tamen huc referre maluimus, ne belli memorabilis ſeries interrumperetur.

Iam ante diximus obiter, annis ſuperioribus proximis Coſacos, Potocoua generoſo viro Polono duce, captam Benderiam, (quod alioqui nomen in genere arcem ſiue munimentũ ſignificat) Turcici iuris opidum, diripuiſſe. Tantũ in hoc Potocoua robur erat, vt equorũ ſoleas ferreas, etiam recentes, nullo negotio manibus, inſtar chartę, vel alterius rei fragilis, rumperet. Ideoq; ſibi ducem hunc Coſaki pręfecerant, & auſpiciis eius Turcis, qui ab aliis lędi ſe nolũt, quum maximam ſibimet ipſi nocendi licentiã in finibus ſumant, grauiſſima damna dederãt. Quum id cõtra leges antiqui fœderis inter Oſmanicam familiam regnumq; Poloniæ fieri videretur, mittit ad Stephanum regem Sultanus Murates Zauſium Portę, repetitum res ablatas, & nõ ſine minis poſtulatum, vti Potocoua quoque, Coſacorum dux, præſente ac inſpectante Zauſio ſuo, capite plecteretur. Venerat in poteſtatem regis Potocoua nefario quorumdam amicorum ſuorum aſtu & ſcelere, qui ſtudio gratificandi voluntati regiæ, per litteras a Potocoua petierant, vti ad ſe veniret, quo cũ colloqui de rebus ad ipſummet pertinẽtibus cuperent. Simul fidem nomine liberi commeatus regij ſuam interpoſuerãt. Acceſſerat vir integer, ac minime ſuſpicioſus. Monebatur, Coſacos vti deſereret, ſtatimq; regem adiret: quem ſancte pollicebantur, nihil in eum ſtatuturum aſperius. Quum hoc modo deceptus, ad comitia ſe Varſouiam contuliſſet: deliberatum in ſenatu, quid agendum hoc eſſet in negotio. Viſum maiori ſenatorum parti, nequaquam hominem Chriſtianum, militem Polonum, virum deniq; fortem, qui robore corporis admirabili cunctis in eo regno præſtaret, barbaro certam ad necem prodendũ. Ad Zauſium, quam commodiſſimis fieri poſſet, purgandum rationibus. Omni denique modo conſulendum ipſius ſaluti, qui ſalui commeatus regij promiſſo fretus, Varſouiam venire non dubitaſſet. Rex Stephanus e diuerſo dicere, ſub fide quidem publica Potocouam arceſſitum: ſed aliter eam datam non intelligi, niſi quatenus cauſam ſuam iuſtam docere probareque poſſet. Nunc vero quum pareat, eum contra fœderis pacta conuenta feciſſe, quod indigniſſime Sultanus Murates ferat: non poſſe fœdifragum, paciſq; publicæ violatorem, ſalui commeatus regij beneficio frui. Auditas eſſe minaces Sultani Turcorum litteras, cuius iras ſi tanti non facerent, ac Potocouam potius ſeruatum vellent: ſe quidem ipſorum voluntati non aduerſaturum, ſatiſque facturum officio ſuo contra quoſuis regni hoſtes: monere tamen, ne bello Moſchouitico necdum confecto, nouas temere ſibi cumularent inimicitias. Hoc modo cedentibus regię ſententiæ Polonis, ſumtum de Potocoua ſupplicium fuit. Secundum hæc, anno Mahumetano DCCCXC quidam Podolouius C.1583.
Polonus, (hoc nomine Conſtantinopoli adpellabatur. alij Polidouium vocant) nobili genere natus, ſtabuli regij præfectus ſecundus, quem vulgo ſuppræfectum vocant, miſſus fuit extra ordinem legatus a Stephano rege cum litteris ad Sultanum Muratem, quibus inter alia petebatur; vt ei regis ſui nomine liceret equos aliquot generoſos in Anatolia comparare, quibus in Poloniam deductis pro ſe rex vteretur. Impetrato Muratis conſenſu, in Aſiam proficiſcitur, & XXIIII equos inſignes ac plane regios emit. Cum his in Europam tranſijcit, domum non ſine ſaluo Sultani Muratis commeatu rediturus. Sed quum forte tum noui Coſacorum motus & excurſionis nuntius ad Portam veniſſet, illico Murates Zauſium Conſtantinopoli ablegat, qui Podolouiũ adſequutus in itinere, cum ſuis iugularet; & equos regios, cum ceteris legati, comitumque rebus, Conſtantinopolim reduceret. Venit hic ad Podolouium non procul Hadrianopoli, mandatumque ſibi narrata præpotenti Sultano ſuo, litteris etiam prolatis, vt cum cum equis

& comitibus Conſtantinopolim reduceret. Negat id ſe facturum Podolouius, litterasque ſalui commeatus oſtendit. Nec has, nec legati perſonam, contra ius gentium violari debere, præſertim a confœderatis, ait. Zauſius ad proximi Cadij ſiue iudicis cognitionem prouocat, qui e loco maxime vicino arceſſitus, quum ad eos veniſſet: quæ in medium ab vtroque proferrentur, audit. Iubet exhiberi ſibi tam Podolouio, quam Zauſio datas a Sultano litteras: quibus inſpectis, quum Zauſij mandatum recentius eſſe cognouiſſet: vim prioris exſpiraſſe, poſterioris exſequutionem requiri, pronuntiat. Ceptum ergo rediri. quumque de via regia cum eis Zauſius deflecteret: monetur a legato viam vti regiam teneat. Occlamat barbarus, Ipſene Sultano Muſulmanorum, ac ſuis, in regno ſuo præſcribere leges vellet, quo reducendus eſſet itinere? Sic igitur itum in ſiluam, vbi ad mortem parare ſe iubentur omnes, ex ſententia mandati Sultanini. Erant ei XXXIIII famuli, quibus ordine trucidatis, (vno tantum excepto puero, qui ſollerter in ſiluam profugiens euaſiſſe perhibetur) vltimo Podolouio, poſt conceptas ad Deum preces, caput amputatum a Zauſio fuit. Res omnes ipſius & comitum Zauſius Conſtantinopolim, cum equis regiis, reduxit. Equi, iuſſu Muratis, partim Sultaninum in Saraium, ad ipſius Muratis vſus, recepti: partim inter baſſas diſtributi, digitisque ſingulari cum ignominia Stephani regis paſſim monſtrati fuerunt.

C. 1584. Quum hæc per autumnum accidiſſent, anni ſequentis DCCCCXCI initio venit Grodnam, quæ in Lituania ſita eſt, ad Stephanum Poloniæ regem miſſus a Sultano Murate Muſtaphas Zauſius, qui cædem legati regij Podolouij, de qua modo dictum, excuſaret. Aiebat is, falſo tamen rem narrans, illum fuiſſe necatum, nullo Sultani Muratis interueniente iuſſu: quum præſcriptos legationi limites egreſſus, copias Turcicas ſpectatum veniſſet, quæ tum temporis contra Perſas mittebantur. Nunc ab ſe mandato Muratis adduci cædis auctores, de quibus rex Stephanus ſupplicium ſumeret. Quia vero Coſaki recens magnum finibus Turcicis damnum intuliſſent, viciſſim petere Muratem, vt ablata reſtituerentur, & Coſacorum dux ad necem ſibi dederetur. Venerat is hoc tempore Grodnam, eadem illectus fraudulentorum verborum eſca, qua prius etiam circumuentum fuiſſe Potocouam diximus. Vir erat bellicoſus, & Turcos in finibus more ſuo ſemet inſolentius gerentes, aliquoties cæciderat. Hunc ſibi Murates, loco duorum vix triobolarium nebulonum, quique fortaſſis aliud ob maleficium capitis anquiſiti fuerant, mitti volebat. Intercedentibus apud regem pro eius incolumitate præcipuis regni proceribus, non ille quidem Turco deditus: ſed tamen incertum quo deportatus, nuſquam ex eo tempore conſpectus fuit. Solebat narrare Conſtantinopolim reuerſus iſte Muſtaphas Zauſius, qui non ex primariis, ſed vilis inter ſuos erat, ſe a principio conſpicatum terribiles ac minaces Polonorum oculos, ob indignam, & contra ius gentium admiſſam, legati regij cædem grauiter frementium; non exiguo ſibi viſum in periculo verſari. Verum quod antea Potocouam de medio, præ formidine Sultani ſui, ſublatum meminiſſet: animo prorſus obfirmato, tam audacter, minis etiam interiectis, vt voluntati principis ſui ſatisfieret, vrſiſſe: tamdem vt omnis ei Coſacorum præda cum captiuis: abſque cuiuſquam impedimento, reſtitueretur: quam pæne triumphabundus ad Sultanum ſuum Conſtantinopolim adtulit.

Iam de noſtris etiam rebus vt aliquid interſeram, ante biennium ſex, plus minusve, Turcorum millia, duce Sangiaco Solnocenſi, qui deinceps Saſuarenſis ſiue Zigetanus baſſa nominatus fuit, prædæ faciundæ cauſa collecta, celeritate quadam inexſpectata regionem Cepiſienſem inuaſerant: Onodium, quod iis in locis opidulum eſt, direptum incenderant: multa Chriſtianorum capita cum ampliſſima præda ſecum abduxerant. Quia vero reditum iſtorum noſtri ad Agriam, quam Erlam vulgo vocant, præſtolabantur: vbi primum Turci aduenisſent, dimicari ceptum, licet illi numero ſuperiores noſtris eſſent. Sed quum noſtris auxilia deſtinata ſummitterentur, quæ Vngarorum erant equitum ad IICIↃ: denuo pugnatum acriter, numero Turcis, virtute noſtris fidentibus. Iam anceps erat victoria, quum equites Germani ſclopetarij CL ſuperuenientes, noſtris eam vindicarunt.

vindicarunt. Nam a latere Turcorum in aciem irrumpentes, displosis sclopetis eam subito soluerunt ac turbarunt. Hostibus in fugam coniectis, plures eorum cęsi, nec pauciores capti: præda cum mancipiis Christianis recuperata. Cædis huiusce Turcorum nuntio Cōstantinopolim adlato, mirifice perturbari Turcorum animi. Sinan bassa, qui tum adhuc Vezir azemes erat, fremere, furere, maxime terribilia minari. Sed postridie illius diei, quo primum nuntium acceperant, quidam Sangiacus ex Vngaria veniens, ad bassas Vezires deductus, & ab eis de re, quonam modo gesta fuisset, interrogatus; respondit, suos nulla lacessitos iniuria regionem imperatoris Christiani temere inuasisse, mancipia Christiana, prędamque maximam, abduxisse: qua quidem onusti, dum suos ad fines domum properarent, in hostico cæsi fuerint. His intellectis, & indies ab aliis quoque confirmatis, iræ nonnihil sopitæ fuerunt: præsertimque cogitatum de renouandis & prorogandis vlterius cum Imperatore Christianorum induciis, quæ anno DCCCCXC C. 1583. exspiraturæ essent: quamquam illas impediturus videretur Sinan Vezirazemes, ni masul factus fuisset, vt supra commemorauimus.

Anno igitur DCCCCXCI, sequuta fuit inter Rudolphum II, Christianum im- C. 1584. peratorem, & Muratem III, Imperatorem Musulmanorum, induciarum prorogatio: quæ Kal. Ianuariis, anno Christiano CIↃ. IↃ. LXXXIV, qui Mahumetanus est DCCCCXCI, inciperent; & nonum ad annum vsque durarent.

Hoc primo prorogatarum induciarum anno, sub finem mensis Augusti, Rudolphi II, Rom. Imp. iussu vir illustris & generosus, Henricus Baro de Lichtenstain, de Nicolspurg, serenissimi principis Matthiæ, Archiducis Austriæ, primus a cubiculis, consueta munera Sultano Murati, Musulmanorum imperatori Constantinopolim laturus, Vienna quinque nauibus secundo Danubio discessit, Budamq; feliciter quinto die mēsis Septembris adpulit: ac perhumaniter exceptus, negotia sibi demādata cum Sinane bassa Budensi, patria Florentino, licet alij Mediolanensem ex Vicecomitum familia perhiberent, ex animi sententia peregit. Ibi postridie, quam aduenisset, qui fuit sextus dies Septembris, quum deduceretur ad bassam, insolens ei barbarumque spectaculum exhibitum fuit.

Primum magno populi concursu, tres habitu Turcico pręcedebant Zingani, quos Ægyptios nonnulli, Arabes alij vocant. Horum medius testudinem, vsitatis maiorem, pulsabat: reliqui duo duabus fidiculis, admodum stridulis, strepitum faciebant; & voce barbara Sultanorum Osmanidarum res gestas, omnibus ad hunc vsque Muratem ordine recensitis, accinebant.

Hos sequebantur tres limphatici robusti homines, caligis tantum induti, cetera nudi: nisi quod capitis vertex paruo pileolo rubro, & humeri nudi superiniecta, deque collo pendente pelle tigridis, exornabantur. Hi ad concentum Zinganorum tripudiabant, tenentes singuli vexillum Turcicum rubri coloris, cuius hastile intra cutem & abdomen ventris, emanante multo sanguine, defixum erat.

Hos duo pueri sequebantur, qui cuti frontis perforatæ pennas gruis insertas ferebant.

Secundū pueros incedebant quatuor virorū paria, peruulneratis lateribus.

Primi duo clauas ferreas, quas pusdiganos dicunt: proximi duo nudos acinaces, per cutem transfixos, gestabant.

Rursus alij duo sequebantur, quorum vnus securim militarem Vngaricam, (schacanum vocant) alter oblongum Genizari sclopetum apertis lateribus, in transfixo corpore portabat.

Vltimo loco viri duo robusti spectaculum hoc claudebant, qui tempora rectis, latis, & oblongis ensibus, quos Vngari palastos vocant, transfixerant. Horum capulos manibus tenebant. In ensium cuspide pomum erat adfixum, & pomo penna gruis inserta.

Vniuersi rasis nouacula capitis & barbæ pilis, excepto mustace, caligis tantum largioribus, qui Turcorum per æstatem mos est, induti; supra cingulum plane nudi erant: nisi quod in vertice, sicut & antea diximus, rubrum strictumque pileolum, quem takiam (ni fallor) adpellant, & pendentes de collo per humeros

tigridum pelles geſtabant. Omnes etiam tripudiantes continuo ſaltabant, cum multa ſanguinis effuſione, quem ſpongiis abſtergebant.

Hoc genus hominum, quod animo ſcilicet imperterrito quiduis audeant, a Turcis Delilari, hoc eſt, ſtulti delirique vocantur, a Græcis Rhipſokindyni, quod præcipites in pericula ruant. Quum autem rurſus eadem peragentes, quæ prius, ex ædibus baſſæ noſtros, ad nauium ſtationem, præcedendo deduxiſſent: accepto munere, quod eis legatus auguſtalis dari iuſſit, ad ſuos reuerſi ſunt.

Comitabantur hoc itinere legatum aliquot Barones, virique nobiles, quorum nomina ſubiicere libuit ex commentario Melchioris Beſolti, qui noſtrum hoc iter deſcripſit.

Karulus Dietricſtain, Baro in Holenburg & Finckenſtain.
Sigiſmundus Ludouicus, Baro de Polhaim.
Ioan. Bernardus a Lembach, &c.
Wolfius Vngnad, Baro in Sonneck.
Georgius Hartmanus Baro de Lichtenſtain, legati frater.
Ioan. Vlricus Baro de Stathemberg.
Georg. Andreas Baro de Buchaim.
Stephanus de Reua, Comes Turocenſis, Vngarus.

Wilhelmus a Dietricſtain.
Ioannes Lewenklaw.
Franciſcus Georgius Oberdorf.
Melchior Beſolt.
Maximilianus Mager a Fuchſtat.
Antonius a Stamp.
Georgius Rothut.
Hector ab Eltz, aulæ præfectus.
Ioan. Iacobus Eglof, ſtabuli pręfectus.
Iacobus Mielich.
Victor Rechlinger.
Ioannes Baſilius ab Hohenwart.

Aderant Baronum ac nobilium addicti miniſteriis adoleſcentes nobiles 16, præter alios plebeios. Totus denique comitatus, extra legatum conſtabat LXXXIX perſonis. Equi LXVI erant, præter X vel XII conducticios: currus (vulgo coccios vocant) XVII, quibus Tauruno ſiue Belgrado Cõſtantinopolim veheremur. Iſtic enim exſcenditur, & itinere terreſtri, Danubio ad læuam relicto, per Seruiam, Bulgariam, Macedoniæ partem, Thraciam, Conſtantinopolim itur. Adiunxerat itineris comites Baſſa Budenſis, vnum ex proceribus, qui Begi Turcis dicuntur, itemque tres Zauſios, qui Commiſſariorum in aulis noſtris locum iſtic obtinent, & tres Genizaros. Hi ſuis cum famulis & ipſi præter equites, ſeptem rhedis ſiue curribus vehebantur. Henricus Baro de Liechtenſtain, poſt oblatum Sultano Murati munus, amiſſo fratre Georgio Hartmano, qui Conſtantinopoli obiit, iam & ipſe diuturno morbo debilior factus, maiorem familiæ partem cum equis & curribus Conſtantinopoli die XII menſis Decembris in Auſtriam remiſit: ipſe naui Veneta, ſub initium veris, per mediam Græciam domum redire ſtatuit. Anno ſequenti, XIII die menſis Aprilis, Calliupolim ad Helleſpontum ſitam, venit: vbi morbo inualeſcente, magno cum ſuorum dolore XVI die menſis eiuſdem, continuas inter preces velut obdormiſcens, vitam hanc mortalem feliciter cum immortali commutauit. Aderat tunc ad beatas piorum ſedes migranti Ioannes Leunclauius, quem in primis vt huius itineris comitem haberet, domo litteris amantiſſime ſcriptis accitum inuitauerat. Is Dionyſio Chienſi, monacho docto, & optimo viro, eccleſiæ S. Marci Calliupolitanæ præpoſito, memoriæ defuncti cauſa, ſchidam heic ſubiectam, lingua Græca, Latina, Italica, Germanicaque perſcriptam reliquit: donec a fratribus, generoſiſſimis Baronibus, Georgio Eraſmo, & Ioanne Septimio, quo nullus ordinis ſui noſtro ſæculo Germanus maiorem orbis partem peregrinando felicius perluſtrauit, debitum virtuti pietatique Baronis optimi monumentum excitetur.

ANNO CHRISTIANO CIↃ. IↃ. LXXXV. DIE XVI M. APRILIS. PIE MIGRAVIT EX HAC AD CÆLESTEM VITAM ILLVSTRIS ET GENEROSVS DN. HENRIC. BARO DE LICHTENSTAIN. DE NICOLSPVRG. RVDOLPHI. II. IMP. AD PORTAM OSMANICAM LEGATVS. SEPVLTVS IN HOC TEMPLO S. MARCI CALLIVPOLI. AD GRADVS. PROPE CONVERSIONEM S. PAVLI. DIE M. APRIL. XX. AN. SVPERIVS INDICATO.

Equidem

Equidem mihi polliceor, humano lectori hanc itineris noſtri mentionem non ingratam fore: qua libuit obiter etiam meo erga beatos Henrici Baronis eximij manes officio defungi, cuius erga me perpetuam inde vſque a primis ipſius adoleſcentis adhuc annis beneuolentiam & amorem expertus fui. Nunc ad inſtitutum redeuntes, tamdem aliquando penſum hoc abſoluamus.

C. 1584.

Hac etiam æſtate anni DCCCCXCI, Sultanus Murates dum ſe cum mutis ſuis oblectat, pæne periit. Diximus enim ſupra, mutos Sultanis Oſmanidis in deliciis eſſe, qui animi ſenſa ſignis quibuſdam aperire ſollerter norunt, & viciſſim intelligere nutibus ac ſignis indicata. Solebat hos Murates equis prægrandibus, & ob corporum molem tardis imponere: quum ipſe maxime agilibus, ac præſertim Arabicis, vteretur: & modo in hunc, modo in illum prouectus, nerui bubuli (carauazzam ipſi vocant) verberibus tam mutos, quam equos eorum cæſos, ad curſum impelleret. In hoc ludo correptus comitiali morbo, ſibi familiari, tam graui lapſu ex equo decidit ad pauimentum alliſus: vt omnino per vrbem vel iam moriturus, vel mortuus crederetur. Adeoque Genizari, pro more, velut exſtincto Sultano, iam Chriſtianorum Hebræorumque tabernas inuolando deripiebant: maximusque tumultus in vrbe ſequuturus erat, niſi mature Genizarorum Aga, ſiue tribunus, quemdam in ipſo deprehenſum facinore mox, ad incutiendum ceteris terrorem, ſuſpendi iuſſiſſet: mancipiis etiam nonnullis, Genizarorum habitu veſtitis, ad vncos ſcalæ Sycenæ ſiue Galatenſis, pro more Turcico deductis, & ſupplicio mortis ibidem adfectis. Si Muchemetes, Muratis filius, qui Magneſiæ degebat, id temporis ad vrbem fuiſſet: actum plane de vita patris erat, & imperio. Conualuit tamen Murates, ſtatimque poſt aduentum noſtrum, die quodam Veneris, qui Turcorum hebdomadario feſto ſacer eſt, eques e ſaraio nouo (Geniſaraium a Turcis adpellari, deinceps parebit ex annalium declaratione) prodiit, nobis inſpectantibus cupide, quemadmodum fieri ſolet, & ſacræſanctæ Sophiæ, ſiue ſapientiæ Dei templum, nunc profanatum a barbaris, adiit: vti ſcilicet nobis & aliis, (erat enim maximus hominum concurſus) oſtenderet, ſe necdum mortuum. Ipſa facies adhuc colore lurido deformis conſpiciebatur.

C. 1584.

Hoc eodem anno DCCCCXCI, die XXIIII menſis Octobris, aliquot begi Turcici cum ſuis copiis, in quibus erant, ipſorummet confeſſione, hominum ad XCIƆ, Carniolæ fines ingreſſi, grauiſſimam impreſſionem fecerunt: direptis paſſim vicis ac pagis, magnaque Chriſtianorum mancipiorum multitudine ſecum in ſeruitutem abacta. Quum noſtri nuntium aduentus & populationis hoſtilis accepiſſent, hominum ad IICIƆ ſubito cogunt, Iuſto Ioſepho Comite Turriano, & Thoma Erdendio Comite Muſlouinæ, Sclauoniæ Croatiæque Bano, ducibus: ac ſine mora maximis itineribus hoſtis tergo inhærentes, ad Slunum Croatiæ tamdem eos die vigeſimoſexto eiuſdem menſis Octobris adſequuntur, inuadunt, cædunt. Liberati captiui, & præcepta fuit, cum interitu IIIICIƆ Turcorum. Eramus nos Conſtantinopoli, quo tempore de hac ſuorum clade Sultanus Murates certior reddebatur: qui ſane quum intellexiſſet, a ſuis iniuriæ factum initium iure cæſos pronuntiauit. Nam nolle ſe quidquam aiebat a ſuis, contra leges indutiarum, ad turbandam pacem in Vngariæ limitibus adtentari. Iuſſit etiam, illuſtri & generoſo Rudolphi II Cæſaris oratori, Paulo Baroni Etzingano, ſuarum ad vtrumque baſſam Vngariæ, Budenſem ac Temeſuarenſem, litterarum exemplar exhiberi: quibus ſeuere mandabat, vti milites ſuos limitaneos in officio continerent. Idem vt a noſtris quoque præſtaretur, imperari viciſſim petebat.

Sub exitum eiuſdem anni Turcus quidam Conſtantinopolim adpulit, nuntius cædis ſuorum, e qua ſolus (vt ipſe quidem aiebat) opera chirurgi cuiuſdam Cretenſis, cui fuerat antea notus, euaſerat. Res ipſa relatu non indigna, quod prope nouo tunc inter Venetos ac Turcos bello cauſam præbitura videretur. Ramadanis baſſæ Tripolitani vidua, cum filio, familia, mancipiis vtriuſque ſexus, Conſtantinopolim profectura, triremem in Barbaria vel Aphrica maritima cu-

rauerat inſtrui, qua facultates ſuas ampliſſimas ſecum aueheret. Eas equidem memini a Turcis & Hebræis octies centenis millibus nummûm aureorum æſtimatas: verène, an ſequius, equidem dicere non habeo. Huic triremi ſecuritatis ſuæ cauſa ſemet adiunxerant aliæ duæ, quas iccirco vulgus nautarum conſeruas adpellare ſolet. Quum ipſum oſtium ſinus Hadriatici, non procul ab inſula Corcyra, (Corphum nunc dicunt, quæ vox Græcis vulgari lingua ſinum ſignificat) prætérlegerent: ingens ſubito coorta tempeſtas eos vel inuitos in ſinum, quem diximus, Hadriaticum reiecit. Erat id temporis cura ſinus, cum certo triremium numero, contra quoſuis piratas & alios tuendi, (quod officium qui gerit, prouiſor ſinus adpellatur) commendata Petro Emo, patricio Veneto: qui quidem iuniorum ſuffragiis ad eam dignitatem peruenerat. Is vbi Turcos ſinum ingreſſus accepit, mox in eos prouehitur, numeroque triremium ac militum, & aliis rebus longe ſuperior, omnes in poteſtatem redigit. Inde diro quodam & inaudito furore ſæuitum in captiuos, tam mares, quam feminas. Maribus occiſis CCL, filioque Ramadanis baſſæ matris in complexu & gremio confoſſo, feminæ XL prius nefariis pollutæ ſtupris, vberibus mutilatæ, (quæ quidem viuis adhuc, ſpectantibusque miſellis, a quibuſdam crudelitate plus quam barbara in mare proiecta perhibentur) diſſectæ tamdem atrociter ad vnam omnes in aquas a piſcibus deuorandę præcipitantur. Ipſius Emi fratris filius in puellam quãdam egregij oris incidiſſe fertur. Ea quum ipſum pudicitiæ ſuæ vim illaturum conſpiceret, mox Chriſtianam ſe profiteri, & virginem, & in Cypro natam nobili familia Cornara, quæ ſuam originem ad Cornaros Venetos referret. Captam ante XII annos, quum Cyprus ſub iugum Turcicum veniret, ex eo tempore miſeram apud barbaros ſeruitutem ſeruiiſſe. Nunc quando poſt tot ærumnas in hominis Chriſtiani, pudoris virginei vindicis, nobilis denique Veneti manus incidiſſet: obteſtari ſe per immortalem Deum, ne Chriſtianæ faceret iniuriam, ne virginem inceſtaret, ne Veneto ſanguini fœdam labem aſpergeret: ſed potius in optatum hunc diem, quo Chriſtianam ad rempublicam poſtliminio rediret, diuina quadam prouidentia conſeruatam, ſaluo pudore libertati reſtitueret. Nihil apud immitem animum, ac prodigioſe crudelem ſalacemque, tam ſanctæ preces valuere; quo minus violaretur, & ſuffocata cum aliis mancipiis Turcicis in mare proiiceretur. Exiſtimabantur indignam hanc immanitatem Veneto nomine, tam pio, tam pudoris & omnis virtutis ſtudioſo, tam a ſæuicia denique alieno, exercuiſſe: ne quis ſuperſtes vel amplitudinem prædæ, quam conſequuti fuiſſent, vel admiſſorum ſcelerum fœditatem proderet. Huius facinoris fama Conſtantinopoli percrebeſcente, incredibile dictu, quantopere commoti fuerunt Turcorum animi. Paſſim audiſſes omnes omnia Venetis extrema minitantes. Vix a Bailo (magiſtratus Veneti nomen eſt, qui de ſuorum cauſis iſtic cognoſcit, & iniurias ſuis illatas ad Sultanum Turcicum eiuſque Vezires, defert:) abſtinebant, quo minus homini manus iniicerent, aut fœde ſaltim in os exſpuerent. Fungebatur id temporis hoc munere Ioannes Franciſcus, Maurocenorum familia natus (Moreſinos vulgo vocant) qui paullo poſt epiſcopatum Brixienſem, mortuo doctiſſimo Cardinale Delphino, abſens impetrauit. Is quum Zauſium quemdam Sultani Muratis iuſſu, Conſtantinopoli die XXVII Decembris Venetias iturum cum mandatis accepiſſet: interceſſit, ac tantum obtinuit, vt ablegandus Venetias Zauſius Conſtantinopoli maneret. Miſſi tamen, qui Muratis ſententiam Venetis ſignificarent. Volebat is pœnas in tanti facinoris auctores ſtatui, ablataſque res cum perſonis, tam liberis, quam ſeruis, reddi. Habuerat autem vidua Ramadanis Chriſtiana CCCC mancipia, quæ ſane quoniam pro more Chriſtianorum, triremi capta, libertate donata fuerant: alia Murates horum loco mancipia flagitabat. Simul eam præ ſe ferebat animi moderationem, vt minime ſe diceret ipſis illaturum iniuriam, nec pacem violaturum; modo poſtulatis, rationi & æquitati conſentaneis, ſatisfeciſſent. Ceteroque ſe bello ſuorum cædes & iniurias vindicaturum. Senatus intellecta querela voluntateque Muratis, & re diligenter, vti geſta fuiſſet, perquiſita: Murati reſpondet, exſtincti Ramadanis baſſæ Tripolitani familiam primum ad

mum ad insulam Veneti iuris Zacynthum adplicuisse, neque dumtaxat ab insulanis humaniter exceptam; verumetiam munusculis quibusdam honorariis, ac xeniis adfectam fuisse. Postea vero quam hinc discessissent, alteram insulam suam Cephalleniam hostiliter inuasisse, præterque pacis leges omnia deripiendo, nec hominibus, nec iumentis pecoribusue pepercisse. Præfectum sinus Hadriatici, quum certior de hac ipsorum insolentia factus fuisset, eos e vestigio persequutum, non modo intra sinum armatos reperisse: verumetiam ab eis, quum propius accederet, nō fuisse pro more salutatum, nec demissis velis editum signum, quod humiliationis adpellant. Horum vtrumque pactis conuentis aduersari, quibus armatæ naues sinum ingredi vetentur, & omnes Præfecto sinus honorem exhibere certo salutationis summissionisque genere, iubeantur. His de causis commotum grauius præfectum suum, acerbius in eos animaduertisse. Nihilominus in hac se causa facturos, quidquid homines æqui iustique tenaces facere par sit. Nonnihil hoc responso mitigatus fuit Sultani Muratis animus, qui præsertim necdum grauissimo contra Persas bello defunctus, nouis aduersus præpotentem mari rempublicam inimicitiis implicare se nollet. Secundum hæc Petrus Emus capite plexus, & ipsa triremis cum omni armorum & instrumenti genere, totidemque mancipiis, quod in ea Veneti reperissent, reddita fuit: quo tempore nos ad Zacynthum, Cephalleniam, Corcyram, aliquandiu hærebamus, & classem Venetam, quæ Turcis eam triremem restitueret, vidimus. Ceterum libet obiter hoc loco de interitu ipsius quoque Ramadanis bassæ Tripolitani, cuius viduam cum filio familiaque cæsam ab Emo diximus, perpauca quædam commemorare: futura, vt opinor, auido cognoscendi res exteras animo non iniucunda.

Tripolitanus igitur hic bassa, bellum contra barbarum regem Aphricanum gesturus, quam alios milites suos, tum etiam missos sibi a Sultano Genizaros Portæ sclopetarios in hosticum ducit. Constat autem, magnas in Aphrica solitudines esse, per quas profecturi, copiam rerum necessariarum, & in primis annonæ, secum vt ferant, necesse est. Itinerum quoque periti duces, in locis adeo desertis & inuiis, vel maxime requiruntur. Ramadan bassa, quum horum vtrumque parum ad animum, ante profectionem, reuocasset; in eas tam annonæ, quam viarum difficultates, cum suis incidit: vt neque progredi posset vlterius, nec sine iactura militum, pedem referre liceret. Tandem tamen non sine suorum cæde, ac præsenti cum periculo totius amittendi exercitus, domum reuersus est. Tum vero cæco perciti furore Genizari, nulla nec ipsius viri dignitatis, nec Sultani sui ratione habita, qui huic eum prouinciæ præfecisset, hominem obtruncant. Neque Murates hactenus eos ob hanc bassæ sui cædem, pro auctoritate imperij castigare potuit: quod nemini mirum videri debet. Quippe non amplius illa nunc apud Turcos obœdientia, non disciplina militaris est, quæ fuit olim apud sæculum prius. Quod tametsi docere pluribus exemplis possem, tamen ne modum annalium excedam, dumtaxat vnicum adhuc recitasse suffecerit.

Anni non multi præteriere, quum Achmetes bassa, beglerbegus Cypri, Famagustæ suis & ipse trucidatus a Genizaris fuit. Illam se cædem admisisse palam profitebantur, ob interuersa stipendia sua, quæ per auariciam Achmetes sibi retinuisset. Atque vti prætextum, palliando facinori suo, magis speciosum haberent: ab eo miseros etiam insulanos exactionibus grauissimis & intolerādis exhaustos, aiebant. Indigne Sultanus Murates hanc Genizarorum ferebat insolentiā, qui beglerbegum suum tam fœde necassent, nullis ad portam querelis delatis, nullo crimine quo se obligasset. Pertinere putabat ad tuendam maiestatem imperij sui, ne facinus hoc impune sic abire sineret, vt horum exemplo, corruptis & aliis, contumacia militum latius serperet. Quapropter in Cyprum alius ab eo beglerbegus mittitur cum x triremibus, tam aliarum rerum adparatu necessario, quam eo militum numero instructis, quo cædis reorum coherceri petulantia posset. Nouus ergo beglerbegus, quum primum ad insulam adpulisset, dissimulatis illis occultis mandatis, quæ discedenti Murates dederat: homines quosdam sibi fidos, adire

Genizaros iubet, ac paſſim rumorem didere, quaſi Murates eis ob interemtum Achmetem baſſam minime ſuccẽſeret. Immo dictitare Sultanum confirmarent, iure ſceleſtum hominem de medio ſublatum, qui Genizaros vnicos imperij ſui cuſtodes, annonis ſuis defraudaſſet. His auditis, hilari fronte Genizari beglerbegum, & qua par erat, obſeruantia, excipiunt. Verum non multo poſt inexſpectato quodam aſtu milites eius circumueniunt, & vniuerſos cædunt, ipſis etiam triremibus in poteſtatem redactis. Murates, licet ægerrime ferret alterum hoc Genizarorum in Cypro facinus, quo grauiſſime lædi ſuam, & prorſus imminui maieſtatem videbat: tamen, quod infeliciter hactenus geſti belli Perſici cauſa, condonandum his aliquid cenſeret, ne nouas & inteſtinas præterea turbas excitaret: iris animi diſſimulatis, nihil amplius in eos tentauit.

C. 1585. Anno DCCCCXCII, menſe Martio, in omnium erat ore Conſtantinopoli, Ferhatem baſſam, qui Turcico militi ſuprema cum poteſtate, necdum ad fines Perſicos progreſſo cum exercitu Oſmane baſſa Vezirazeme, præerat; debitam militibus annonam, ſordida quadam auaricia diſtractam, ſuos in vſu vertiſſe: cuius tamen graui pænuria laborabat exercitus. Idem quum imperaſſet, duarum in iis locis munitionum excitandarum cauſa, de prouinciis vti vicinis conuenirent incolarum ad ſexaginta plus minus millia, qui operas ſtructuræ neceſſarias in ſe reciperent: a ſingulis aliquid nummorum, pro ratione facultatum exegiſſe ferebatur: illiſque domum remiſſis, ad functiones ſordidas ipſos Spachios Genizaros, ceterosque milites adegiſſe. Menſis eiuſdem die XV conceſſum in diuano fuit Siauſi baſſæ, quem ſupra maſulem factum diximus, vt libere, quibus in locis vellet, verſari poſſet. Hoc decretum ei viam aperuit, priorem ad dignitatem redeundi: quod quidem, mortuo Perſicos ad fines Oſmane baſſa, non multo poſt accidit. Conſtat cum vtroque, tam Ferhate, quam Siauſe mitius egiſſe Sultanum Muratem; quod eorum indigeret opera. Nam qui per Oſmanis abſentiam, ſupremi Veziris loco res adminiſtrabat Meſites baſſa, caſtratus & ſenex; licet alioqui iuſtus & ſeuerus, tanto tamen muneri parum erat idoneus.

Die XIX menſis Aprilis, rediit Sinope Conſtantinopolim Vluzalis præfectus maris: quod argumentum erat, eo loco tum res fuiſſe Tataricas, vt Oſmanis in Tauricam Gerſoneſum tranſiectione non eſſet opus.

Eodem anno quum Oſman baſſa Perſicos ad limites acceſſiſſet: occurrentibus intrepide Perſis, modo mille, modo plures, ad decem vſque millia, de ipſius exercitu carptim fuere cæſi. Tamdem Auguſto menſe, Perſis inſciis, & nihil de hoc ipſius itinere cogitantibus, per obſcuras, opacas, anguſtas valles, inter altiſſimos vtrimque montes profectus, vbi militis animandi cauſa multoties diſploſa fuere tormenta bellica, Tebriſium acceſſit. Facillimum hoſti fuiſſet, his in anguſtiis eum toto cum exercitu ad internicionem delere, ſi maturius de hac eius profectione cognouiſſet. Oſmanis aduentu intellecto, Cadius ſiue iudex vrbis fuga ſibi conſulit. Tum ceteri, præſertim viri ſexaginta in vrbe primarij, variis cum inſtrumentis muſicis in caſtra Turcorum exeunt: Oſmani ſe baſſæ, ſaluam libertatem immunitateſque ſuas pacti, dedunt: eumque noctu cum ſuis in vrbem, ceteroquin apertam, nec vllis clauſam muris deducunt. Eſt in vrbe Saraium longe ampliſſimum, altera Scachorum Perſicorum regia: quum interior ad Caſminum ſit, quemadmodũ aliquoties alibi diximus. Hoc ſaraiũ propugnaculis Oſmanes, intra diem trigeſimum, egregie munit: arci abſolutæ mille Spachiorũ, duumque millium Genizarorum, præter alios milites, præſidium imponit: machinarum denique bellicarum in ea magnum numerum, cum aliis rebus neceſſariis, relinquit. Inde Tebriſio copias vniuerſas abducit, ac in itinere dyſenteria, quinto poſt die, moritur. Erat in exercitu ſecundus ab ipſo Cigaloglis baſſa, beglerbegus Reuanenſis, cuius ſupra quoque mẽtionem fecimus. Hic Oſmane mortuo, ſupremum nanctus imperium, ſuos in tutum reducere nititur. Inſtant Cigalogli a tergo Perſæ, quibus ipſe Scachus adfuiſſe perhibetur. Acerrimo conflictu, & aliquoties quidem repetito, maxima Turcorum ſtrages editur. Nihilominus, quocumque poteſt modo, Cigaloglis iter continuat: quum hoſtis impetum frangeret obiectu

Genizaro-

Genizarorum, qui ſclopetis ſuis terrori Perſis erant. Quoties autem Perſæ grauius vrgerent, premerent, Turcorum profectionem impedirent: ſubſiſtere legiones, & fortiſſime prœliari iubet. Transfugas denique ſubornatos in hoſtium caſtra mittit, qui de ipſius profectione conſilioque longe diuerſa referrent ab iis, quæ cum animo ſuo facere conſtituiſſet. Hac eius impoſtura decepti Perſæ, dum & ipſi ſubſiſtunt; maxima celeritate cum ſuis aufugiens Cigaloglis elabitur, & Wanum reliquias incolumes ducit. Perſę fugam hoſtiũ conſpicati, Tebriſium reuertuntur: & vrbe recuperata, mox arcem obſidere ceperunt. Periiſſe conſtat in hiſce conflictibus haud dubie Turcorum ad LXXXCIƆ, in quibus erãt veteranorum militum lectiſſimorum ad XLCIƆ. Prœlia totum continuata triduum trinoctiumque. Captæ centum ac plures machinæ bellicæ maiores. Scachus Perſicus, re bene geſta, regno ſemet abdicaſſe fertur, idque ſic tradidiſſe filio: vt eum ſacramento prius obſtringeret, quo ſancte polliceretur, nunquam ſe eum Turcis pacem facturum, ni prius recepiſſet omnia, quæ iuris ąliquãdo Perſici fuiſſent. Hæc tametſi geſta fuere poſt diſceſſum e Turcica noſtrum, nec ita comperta damus, vti quæ ſupra de rebus Perſicis, ex interuallo propiori obſeruata deſcripſimus: tamen ab iis accepta referimus de quorum fide non dubitamus: ſequius ac illi ſolent, qui rerum ipſarum, quas ſcripturiunt, rudes & ignari, ridiculas nobis (vtinam ſine fraude periculoque veritatis) nugas obtrudunt.

Hac etiam æſtate bellum aduerſus Maronitas & Truſcos geſtum fuit. Inhabitant hi populi montem Libanũ, qui haud procul diſſitus ab vrbe Syriæ Phœnices Tripoli, (Tarabolos ea Turcis eſt) non exigũum ad ſpatium ſe porrigit. Religionem Chriſtianam profitẽtur, ac Maronitis etiam patriarcha ſacrorum princeps eſt. Is habitat in monaſterio Virginis Deiparæ, quod itinere medio montem Libanum aſcendentibus occurrit. Habent & Hieroſolymis Maronitæ templum S. Georgij martyris, vbi vulgo vocãtur Chriſtiani cincti ſiuę zonarij, propter longas lataſque zonas ſiue cingula, quibus vtuntur. Aythonus alicubi Maroninos dixit, & his verbis eorum meminit: Sunt in monte Libano Chriſtiani degentes prope Tripolim, ſagittarij pedites valde boni, circa XLCIƆ virorum. Hi multoties fuerunt Soldano rebelles, & damna plurima Saracenis intulerunt. Hactenus Aythonus. Maronitis vicini fœderatique ſunt Truſci, qui ſe profitentur eſſe reliquias illorum occidentalium Chriſtianorum, quos Imperatoris Henrici IIII tempore, ſub annum Chriſtianum CIƆ. XCIX Dux Bullionenſis Gotefridus in terram ſanctam duxerit, & quorum vſus opera tam Hieroſolymis, quam reliqua Palæſtina, potitus fuerit. Gens vtraque tam eſt numeroſa, tam rei bellicæ addicta ſtudiis: vt hominum iã ad LXCIƆ facile poſſint in hoſtem educere, qui maiori ex parte peritiſſimi ſclopetarij ſunt. Hos populos anno Mahumetano DCCCCLXXXI C. 1574.
Sultanus Selimes II ſub iugum mittere, ſed fruſtra conatus fuerat. Itaque Turcis ex illo tempore libertati ac fortunis eorum inſidiantibus, nunc tamdem vndecimo poſt anno domiti fuerunt ab Ibrahime baſſa, Cairi vel Ægypti beglerbego: qui de ſpoliis thronum regium ex auro puro puto Conſtantinopolim miſiſſe Sultano Murati dicitur, æſtimatum ſexies centenis aureorum millibus. Idem Sultanæ, cuius filiam dudum ambit, & haud dubie ducturus tum credebatur, aliiſque ſaraij mulierculis miſiſſe munera fertur, quorum pretium ducenta millia Sultaninorum æquauerit.

Anno DCCCCXCIII, Perſis arcem Tebriſianam, ab Oſmane baſſa ſuperiori C. 1586.
æſtate munitam, obſidentibus; quum obſeſſi propemodum ad extremam rerum omnium pænuriam redacti eſſent, Ferhates baſſa, veluti peritus architectus, munitionem nouam ę regione Tebriſij ſtruere inſtituit. Cigaloglis autem baſſa Caſminum, quæ Perſarum (ceu diximus) interior eſt regia, petiturum ſe cum exercitu ſimulat. Dum hoc eius iter impedituri Perſæ, maximis cum copiis aduolant: ſimulatione pugnæ ſuccurſum obſeſſis, eæque res omnes in arcem, cũ nouo ſupplemento militum, inuectæ fuerunt; quarum inopia laborabatur.

Eodẽ anno magnus ille Chitainus Chan, qui Vlu Chan & Kezies baſſa dicitur, Perſarumque Scachus, quem Kiſelem baſſam vocant, nouum inter ſe fœdus

pepigere, quo mutuis ſe ſubſidiis aduerſus Oſmanidas ferendis obligarunt. Nam quod Tatarus oppreſſo Perſa, proximum ſe fore potentiæ Turcicæ videret, cui plurimum ex ruina tanti regis virium eſſet acceſſurum: quam fieri maturrime poſſet, obuiam eundum creſcenti malo cenſebat. Itaque maioris etiam coniunctionis cauſa contractum fuit inter liberos vtriuſque matrimonium, Tatari Chanis filia, Scachi Perſici filio nuptui data. Simul etiã ſtipulatus eſt Tatarus, ad vſum Perſæ, hominum ſe XXCIↃ proprio ære tam diu contra Turcos in armis habiturum: donec bello finis, ex voto Perſici regis impoſitus eſſet.

Iunio menſe huius anni, orta quædã obſcura Conſtantinopoli nebula fuit: qua deſinente locuſtis pluit, quæ fructus omnes, & arborum abſumſere folia. Diuerſum quid apud nos accidit anno ſequenti 1587. Decembri menſe; quum Croatinis in finibus, ad Wihitzium, Karuli Archiducis Auſtriæ caſtrum, quaſi nubes quædam anatum & anſerum, aliquot ſane myriadum, aduolauit; ſeque proximum in ſtagnum demiſit: vbi noctu ſtrepitus ingens pugnantium inter ſe volucrum in tota vicinia, ſeque mutuis conficientium vulneribus, auditus fuit. Egreſſi poſtridie milites, ciues, agricolæ, tantam & anatum & anſerum copiam, ad fumum, ad aerem exſiccandorum, congeſſerunt: vt diu tam opima ſint victitaturi commode præda. Nam alij 100, alij 200, plures alij, paucioreſue collegerunt mactatas ab ſe inuicem volucres. Tamdem e prato quodam ſpatipſiſſimo ſublatis ſuperſtites alis, auolarunt.

Sub finem anni, Decembri menſe, Croatinis in finibus aliquot millia Turcorum a noſtris, numero longe imparibus fuere cæſa. Periit inter alios, baſſæ Boznenſis frater: cuius caput a ceruicibus reciſum, miſſumque cum captiuis quibuſdam fuit Viennam ad ſereniſſimum Auſtriæ Principem Erneſtum. Hic baſſa Boznenſis, & frater eius, quam cæſum hoc conflictu diximus, nati perhibentur ex familia Mechemetis baſſæ Vezirazemis, cum quo nuptam fuiſſe Sultani Selimis II filiam, Muratis ſororem, ſuperius oſtendimus.

C. 1587. Anno ſequenti proximo, nimirum Mahumetano DCCCCXCIIII, menſe Februario, noſtri Copanum, arcem non procul ſitam lacu Balatone, tum temporis congelato, quo tres Turcorum begi conuenerant, ex inopinato adorti, ceperunt. Erant in arce quum noſtri eam inuaderent, mille Turcorum plus minuſue capita. Ex his præter alios vilioris fortunæ, CXC nobiliores, cum LXX feminis, in poteſtatem noſtrorum venerunt: reliquis aut fuga dilapſis, aut ſub terra ſemet intra ſpecus abdentibus. Equi generoſiores abducti centum, præda XL nummûm aureorum millibus æſtimata. De tribus begis, quos id temporis illic fuiſſe diximus, Sangiacus Copanenſis, Cara ſiue Niger Alis captus fuit, & Viennam prius, inde Pragam ad Rudolphum Auguſtum miſſus: alter ſuffocatus in loco ſubterraneo concamerato, quo ſe defendebat, igne vi tormentarij pulueris accenſo: tertius fugæ tum beneficio ſeruatus, vbi cum aliis deinceps Auguſto menſe, quemadmodum mox indicaturi ſumus, fines noſtros ingreſſus eſſet; quam hoc in loco captiuitatem fugiendo declinarat, iſtic in poteſtatem fatali quodam caſu redactus, effugere non potuit.

Anno eodem, menſis Auguſti die octauo, (faſtos veteres Vngari retinent) quatuor begi Turcici, Saſuarenſis ſiue Zigetanus baſſa, Sangiacus Mohazienſis, Sangiacus Petſcheuius ſiue Quinqueccleſienſis, & nouus ille captiui loco ſuffectus Copanenſis, quinque ſuorum millibus collectis, intra fines noſtros, verſus Nemphtim, irruperunt: & pagis aliquot cis & vltra Limpacum, vna cum opidulis, (Germani marctas, emporia Græci vocant) Moracio, Dobronacis ambobus, Reſneccio, Tarnoco, ſeptem ac decem in ſumma pagis, repetina impreſſione obrutis, ac miſeris vtriuſque ſexus incolis captis, omnia depopulati diripuerunt. Eius rei factus certior illuſtris præſidiariorum caſtri Caniſani tribunus, Georgius Comes Zerinius, Comitis Nicolai, fortiter ad Zigetum mortui, filius: quanta celeritate maxima poteſt, e caſtellis proximis aliquam militum manum, cum ſuis ſubditis ex inſula Murakeoza, quæ inter Muram & Drauum amnes eſt ſita, cogit. Præterea proceres ſibi vicinos, vigilantiſſimos Ciſdanubiani limitis cuſtodes,

Comitem

Comitem Franciſcum Nadaſdium, Balthaſarem Bathianium Baronem Guſſingenſem, itemq; præfectum Copreinitzæ Ioannem Globitziū, & Ioannem Fridericum Trautmansdorfianum, Bandi equitum præfectum, per ſuos, & per exploſarum machinarum teſſeras, hoſtilis irruptionis certiores facit, ac ſuas vti copias ſine mora ſecum coniungant, hortatur. Illi mox ſuis excitis, ad locum deſignatum in tempore conuolant. Inde data diligenter opera, Turcorum vti reditum anticiparent, eoſque loco maxime idoneo, quaſdam inter anguſtias paludum, quæ tranſeundæ ipſis erant, inuaderent. Feliciter noſtris hoc conſilium ceſſit. Reuerſus cum præda, magnoque captiuorum, cuiuſuis ætatis & ſexus, Chriſtianorum numero barbaros, ſupra Catzerolacum, ad vnum a Caniſa milliare, needum diſſipatis omnino tenebris, ſub primum diei crepuſculum viriliter adoriuntur, manum conſerunt, animoſe cædunt, omni armorum genere vulnerant, cedentibus inſtāt, aduerſos mactant: eo denique trepidationis ac deſperationis adigunt, vt acinaces noſtris ſuos vltro porrigerent, obiicerent: itidemque ceteris armis depoſitis, alij vitam & incolumitatem voce geſtuque lamentabili deprecarentur, alij quacumque via poſſent, in ſiluas ac ſaltus aufugerent, ipſiſque ſe paludibus immergerent: vbi quum moribundi, quod viribus exhauſtis, vlterius pergere non poſſent, opem hoſtis implorarent, a noſtris miſeratione tātæ calamitatis ipſorum commotis, plures erepti ſeruatique fuerunt. In conflictu Machmutes Sangiacus Quinqueeccleſienſis, filius Alis baſſæ, prœlio nauali ad Cuzzolaros occiſi, de quo ſupra dictum, quique captiuus a morte patris Romam perductus fuerat, noſtrorum in poteſtatem venit. Mohazienſis, Sinan begus, paluſtris loci tranſiiciendi ſpe, adacto calcaribus equo, dum defixus hæreret in vligine; ſclopeti per frontem mediam petitus ictu, occubuit. Saſuarenſis baſſa, quo nomine dignitatis illuſtrioris Zigetanus adpellari ſe vult, vna cum bego Copanenſi Chaſane, fuga ſe ſubduxit e prœlio, quum res ſuas iam deſperatas cerneret. Copanenſis prima poſt pugnam nocte, quodam in ſaltu oberrans, cum aliis captus fuit. Zigetanus ſeptimo tamdem die pedes Breſenzam, fame atque animi dolore confectus, euaſit. Capti ex hoſtibus fere CIↃ CCC, de quorum numero multi grauiſſime vulnerati, poſt exſpirarunt. Cæſi tam in ipſo prœlio, quam deinceps, & in paludibus ac ſiluis exſtincti, multo plures, & ad duo fere millia. Capita cæſorum CCCC, pro more militari eorum limitum, cum DC viuis, Caniſam dumtaxat relata. Potiti præterea noſtri CIↃ ac IↃ, & amplius, Turcorum equis. Erant noſtrorum pedites CIↃ IↃ. equites IↃ. ex quibus deſiderati dumtaxat vndecim: nonnulli, ſed pauci tamen, vulnerati. Præda, cum captiuis Chriſtianis, recepta. Non deſiere noſtri, iuuantibus etiam agricolis, ad aliquot dies fuga dilapſos indagine quadam, velut in ferarum venatu fieri ſolet, cingere: quorum quidem non exiguus numerus, vel inueſtigantium ſtudio repertus, vel ſua ſponte, quod omnem euadendi ſpem ſibi præciſam conſpiceret, nihil profuturas deferens latebras, in poteſtatem venit.

Et hactenus, in hoc quidem tempore, Turcicos annales, adiecta rerum XXXVII propemodum annis geſtarum expoſitione, continuare voluimus. De quo ſane labore noſtro, cuicuimodi ſit, iudicium lectoris humani, candidi, & intelligentis minime reformidamus. Ceteros vel improbitatis & malitiæ, vel ignorationis morbo cæcutientes,

Manguri vnius æſtimamus omnes.

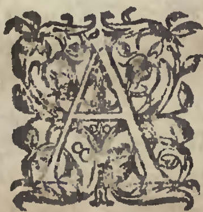
Veritati quidem certe ſtuduimus, qua, velut anima ſua, ſi careat hiſtoria: mox in fumos abeat, neceſſe eſt. Teſtes idoneos, & auctores fide dignos habeo, quum magnificum & ampliſſimum virum, Bartholomæum Pezzenum, Cæſar. Maieſt. conſiliarium, nuper ad Portam Oſmanicam miſſum cum ordinarij legati munere: tum etiam viros nobiles & egregios, Paulum Roſam, Vngarum, beate non ita dudum Conſtantinopoli mortuum, Nicolaum Haunoldum Vratiſlauienſem, Hieronymum Arçonatum Leontorinum: qui Conſtantinopoli, quum iſtic ipſe peregrinarer, in auguſtalibus ſcriniis ſecretioribus militabant. Horum conſuetudine cottidiana, planeque ſincera, qui virorum optimorum candor eſt, multa me percepiſſe de Turcicis rebus, ingenue fateor. Nec prætereundus ſilen-

tio Matthias Pharensis, Rudolphi Cæsaris nostri ad Portam Osmanicam Dragõmanus vel interpres: ex cuius narratione pleraque de hoc decennali aduersus fortissimam, vereque victricem hactenus gentem Persicam bello gestis plene cognouimus. Quod si visum Deo fuerit, diutius hanc nobis prorogare vitam; dabimus absolutam aliquando historiam Constantinopolitanam, qua res inde vsque ab vrbe condita, tam a Romanis, Græcis, Flandris imperatoribus, quam a Sultanis Musulmanorum gestæ, serie perpetua contextæ legentur.

Supplementi annalium finis.

IO. LEVNCLAVII
PANDECTES HISTORIAE TVRCICÆ, LIBER SINGVLARIS, AD ILLVSTRANDOS ANNALES.

De Genealogia Sultanorum, Osmanidarum, tum etiam, quid Scach, Gasi, Zelebi, Emir.

NTE omnia lectori duximus depingendam heic seriem principum Machanensium, a quibus Osmanidas ortos, annales hi Turcici tradunt: cum arbore, quam vocant Genealogica Sultanorum, inde vsque ab Osmane primo, ad Muratem hunc tertium, eiusque filium Muchemetem. In hac autem genealogia retinui nomina barbara simpliciter, vti pronũtiantur a Turcis: quibus tamen in explicatione Annalium eam dare formam libuit, quam Græcis probari video. Obiter etiam lector animaduertat, Vguzem vel Oguzem heic quarto loco poni, a quo familiam hanc Oguziam Turci dictam aiunt, quam Laonicus Chalcocondyles, Latine Galliceque non magna cum interpretum laude publicatus, adpellat tribum Oguziam: videtique apud Laonicum, Oguzalpem (licet confusis temporum rationibus) eumdem esse, qui Oguzes Turcis vocatur. Oguzalpes enim dicitur, velut Oguz Elp, id est, Oguzes Elpius, vel familia natus Elpia, cuius in annalibus mentio fit in vita Sultani Muratis secundi, anno Mahumetano DCCCXLVIII, siue Christiano 1444, quæque videtur eadem esse cum Oguzia. Præterea Giokelpem nos vocamus, sequuti Gauderium, linguæ Turcicæ Cæsareum interpretem, qui Turcis est aliorum pronuntiatione Kukelpes vel Gukelpes. Sic apud Vincentium Beluacensem corrupte legitur quidam Kiocay, pro Kioc Chan, pronuntiando vocem Kioc vnica tantum syllaba, qui alibi Gog Chan dicitur: vt etiam Gukelp, & Gog Elp, pro eodem accipiatur. quod nomen indicandum putaui, propter adpellationem Gentis, quæ sacris in litteris exstat. Scachi autem adpellatio, quæ tribuitur Soleimani, Ertuculis, patri, vel regum, vel magnorum est principum, præsertim apud Persas: sicut apud Hispanos Doni vocabulum in vsu est. Apud Iacobum Fontanum Tsaccus nomen est, quod vix adgnouerit aliquis idem esse cum Scacho. Nec recens hoc esse Scachi vocabulum, vel ex eo paret, quod apud Aythonum hæc 15 capite verba, licet corrupte, legantur: Postmodum quidam rex Persarum, nomine Cossorassath, fuit primus ausus Romanorum imperio rebellare, ac se fecit imperatorem Asiæ nominari. Quippe vox illa Cossorassath mutanda prorsus in Cosroas Sach, quod Chosroas Scach, id est, rex Chosroës, enuntiandum. Obiter hoc indicare propterea libuit, quod insignis historicus Reineccius, auctor editionis Aythoni postremæ, de Chossorassath putauerit Artaxerxem faciundum: qui tamen Agathiæ nostro non Artaxerxes est, sed Artaxares, vti Byzarus quoque noster, V. C. ex obseruationibus nostris adnotauit. Rursus alibi apud eumdem Aythonum Soliman Sa, non est Soliman bassa, sicut in Adpendice sua Reineccius

PRINCIPES MACHANENSES, CONTINVA SVCCESSIONIS SERIE, CVM OSMANIDARVM GENEALOGIA,

qui ab eis originem ducunt.

Lecrac
Cutludzec.
Cara Chan.
Oguz.
Giokelp, vel Kukelp.
Versaiob.
Toctemur.
Ciac Agá.
Baki Agá.
Baisunger.
Oiculuc.
Baider.
Cusul buga.
Cabi Elp.
Soleiman Scach.

Sungursengi. Ertucul Gundogdi.

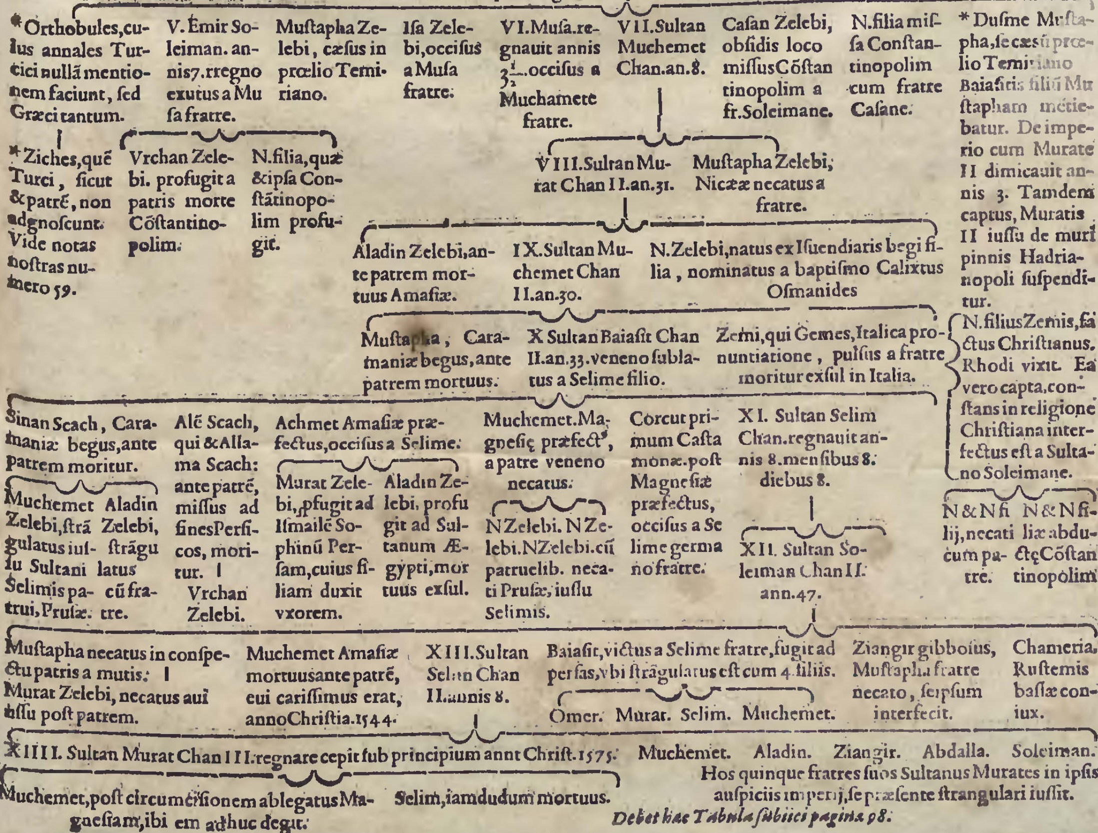
Gundus, qui & Gundus Elp. Sarigati, qui & Aidogdi. I. Osman Gasi. regnauit annis 29.

Agdemur. II. Vrchan Gasi. a. 32. Ali bassá.

Soleiman bassá, Gerlensis & Bolensis sangiacus, mortuus duobus ante Patrem mensibus. III. Sultan Murat Chan Gasi. an. 32.

Siaus Zelebi, cæcatus patre. IIII. Baiasit Gilderun Chan. annis 14. Iacup Zelebi, strangulatus iubente Baiasite fratre.

Daut Zelebi, exsul apud Vngaros.

Debet hæc Tabula subiici pagina 98.

Reineccius opinatus est, sed Soliman Scach. Ertucul & Ertucrul (diuersa namque scriptura reperitur) a Turcis dicitur, quem Laonicus Ortogulem vocat, Osmanis patrem. Et Osmanem hunc dico, non Otmanem, vel Otomanum; itemque non Otmanidas, sed Osmanidas: quod ita postulet Arabicæ Turcicæque linguæ pronuntiandæ ratio, cui Græca prolatio nominis, per Thita litteram scripti, non aduersatur: quando istæc littera non Latinæ T vel T H respondet, sed ex vsu Græcorum, gemino potius S, cum sibilo quodam expresso. Sic enim Assmanem pronuntiauit Chalcocondyles, non Athmanem. Nec aliud hoc Osmanis illius est nomen, quam Osmanis bassæ, qui ante biennium bello Persico periit. Ortelium sane miror Osmanem, quem Ottomanum vocat, Zichi filium facere, tam Græcis, quam Turcis repugnantibus. Gunduselpis nomen, qui & Gundus a Turcis vocatur, idem prorsus est cum Duzalpe Laonici, per aphæresim, quam vocant, detractionemque primarum litterarum. Et in margine Latini Laonici adscriptum legitur huius Duzalpis nomen aliud ex alio libro, Iudisalpes: quod ad Gunduselpem vel Ionduselpem, propius accedit. Errat autem in his Laonicus, quod Duzalpem ponit primum in hac familia, qui Gundus & Gunduselp, Ertuculis filius: quod Oguzalpem Duzalpis facit filium, qui ab hoc XIII gradu est inter ascendentes: quod Orthogulem Oguzalpis filium, Duzalpis nepotem statuit, quum XII gradu absit ab Oguze, qui est inter ascendentes, & Gunduselpis seu Duzalpis fuerit pater. Osman a morte patris annos quidem 39 Mahumetanus ex annalium auctoritate vixit, sed 29 tantum imperasse scribitur: quod primis 10 annis principatum adquisiuerit, & constituerit. Sultani nomen huic ab annalium auctore non tribuitur, sed Murati primum nepoti, & abnepoti deinde Muchemeti: quod de hoc Muchemete Theodorus etiam Spanduginus adnotauit. Gazi vero cognomen Osmani datur, sicut & Vrchani filio, Muratique nepoti, quod strenuum magnanimumque militem significat. In Vrchane (sic enim scribendum) notanda cum Ali bassa fratre concordia, quum omnes alij, quorum de rebus Turcicis exstant scripta, dicant ab Vrchane principatus initio sublatos fuisse de medio fratres duos: aperte reclamantibus hisce Turcicis annalibus, qui primum a Baiasite Gilderune Chane paricidium, regni causa commissum fuisse, necato Iacupe Zelebi fratre, docent. Zelebis nomen, quod nobilem significat, a Turcis arbitror vsurpatum, ad imitationem Romanorum & Græcorum, quorum hi filios Imperatorum natu minores Nobilissimos vocabant, illi Nouellissimos, voce nonnihil corrupta, sicut patet ex historiis, inscriptionibus, nummismatibus antiquis, & Fastis. Vnicam tantum hoc loco lubet inscriptionem, fidei causa, licet in re manifesta, ponere. tum quod pro se vetus, iam noua sit, hoc est, recens primum inuenta: tum quod antiquitatem nobilis vrbis Austriæ Viennensis, quondam seu Vindobonæ, seu Vindonianæ, quod magis probamus, insigniter illustret. Eam magnifici equitis DN. HIERONYMI BECK A LEOPOLDSTORF, Cæsar. Maiest. Cameræ aulicæ consiliarij, studio liberali debemus: qui columnæ fragmentum veteris, quæ integra Milliarium Romanum fuit, in vinea quadam, haud procul a S. Marci nosocomio, ad vnum a Vienna lapidem, repertum quum intelligeret: operam dedit, vt domum suam deportatum, posteritati conseruaretur. Eius inscriptionis hæc verba sunt, litteris expressa nobis familiaribus. Nam ductus earum, qualis in archetypo conspiciuntur, hoc quidem tempore dare non potuimus.

IMP CÆS
P LICINIO CORNEL
VALERIANO NOBILISS..
CES.. PRINCIPI
IVV..NTVTIS VA..
ET PONTES VETVSTA
CONLAPSA RESTI
A VIND.. M P
I I.

Intelligitur autem nomine Nobiliſſimi, iuuentutiſque principis, minor natu frater Gallieni Auguſti. Sic igitur & Turci Zelibes ſuos dixere, quamquam in annalibus his animaduertere liceat, Muchemetis II, & ſucceſſorum filios non amplius Zelibes, ſed Sultanos cepiſſe nominari. Ceterum eſſe Turcos veluti ſimias quaſdam Romanorum Græcorumue, quibus ſucceſſerunt, pluribus in rebus animaduertimus: in titulis, officiis militaribus, prouinciarum præfecturis, legibus, & vniuerſo imperio conſtituendo. Iam quod Baiaſitis Gilderunis ſiue Lælapis filios adtinet, in eis recenſendis auctorum magna diuerſitas eſt. Turci primogenitum faciunt Emirem Soleimanem, quos equidem ſequor. Et Soleimanes hic dictus fuit Emir, auctoritatis maioris cauſa. Nam Emires adpellati ſunt præſides & propagatores imperij Mahumetis, quaſi ſuperiores: (Gulielmus Tyrius ſatrapas ſeu principes maiores interpretatur) quos Græci Amires & Amirades vocarunt, de quibus non recte vel Ameres, vel Amerades, vel Admiratos, vel Admirales, vel Admiraldos fecere Beluacenſis, & interpres Cedrini, & alij. Nec hodieque nomen hoc aſpernantur ipſi Turcorum Sultani. Laonicus vero poſt Ieſum ſuum maiorem, quem ſimpliciter Iſam Turci vocant (quod nomen etiam propius imitatus eſt Laonicus libro 6, quum Ieſſen Brenezis F. quem alibi Ieſum vocat, ſcribit.) quemdam Mulſumanem nomine ponit. Idem facit primogenitum Orthobulem, a patre Sebaſtiæ præfectum, & ibidem ab hoſtibus vrbe capta cæſum. Turcici vero annales expreſſe tradunt, Sebaſtiam Emiri Soleimani filio natu maximo, a patre datam fuiſſe: qui tamen a Temire capta Sebaſtia, non fuerit interfectus. Plura de his allaturi deinceps in medium ſumus, ad numerum notarum 59, & 67.

Tertij quidem Cyriſcebelim patris Baiaſitis ſucceſſorem faciunt, cuius nomen nec in Turcicis commentariis, nec apud Laonicum reperitur, & ficticium plane videtur. Eum dicunt a Temire fuiſſe captum, ſed e cuſtodia tamen euaſiſſe. Laonicus autem ſcripſit, prœlio Temiriano captum fuiſſe Moſem, qui videretur reliquis præſtantior robore. Proinde Temir eum circumduxit, & ſecum in caſtris habuit, victum miniſtrans. Poſtea Laonicus hæc ſubiicit: Temir Cheriam properauit, Baiaſitem & filium eius ſecum vehens, cuius paruum reſpectum egit. proinde in patriam regionem fuga euaſit. Denique tertio repetit Laonicus initio quarti libri, Moſem dimiſſum a rege Temire, mari ad regionem patriam rediiſſe. Similis eſt confuſio in minorum natu Baiaſitis filiorum mentione. Nam Laonicus & Ieſum minorem commemorat, qui nuſquam in annalibus Turcicis reperitur, & vltimo inter omnes loco ponit Muſtapham, reſpiciens (vt arbitror) ad illum Muſtapham, cui Duſmis cognomen a Turcis datur, quique Baiaſitis ſe filium mentiebatur. Atqui diſerte Turci tradunt, minimum natu fuiſſe Caſanem Zelebim, qui tempore calamitatis paternæ fuerit adhuc ætate tenera: narrantque deinceps ab Emire Soleimane fratrem hunc natu minimum, Caſanem Zelebim, fuiſſe Conſtantinopolim miſſum, vt obſidis loco ibidem eſſet. Laonicus etiam alicubi Ieſum minorem, facit minimum natu, & Conſtantinopoli baptiſſatum ait: de quo ſane vero fit ſimile, Ieſum minorem Laonici, eſſe illum ipſum natu minimum Baiaſitis filium, quem annales Turcici Caſanem Zelebim vocant. Error Sanſouini duplex Oſmanidarum in arbore, quo Sultanos iam ſuperſtites a Cyriſcelebi propagat, & Baiaſitis ex Cyriſcelebi nepotem facit Muchemetem primum, tam manifeſtus eſt: nullius vt refutationis indigeat. Alis vero, qui Conſtantinopolim & ipſe profugerit, nulla Turcicis in annalibus mentio. Repoſuimus etiam ſuo loco germanum illum, & natalibus opera noſtra nunc reſtitutum, Baiaſitis filium, Muſtapham Zelebim: qui vt Temiriano prœlio, ſic etiam hactenus ex Oſmanidarum ſtemmate, haud ſcio quo fatali caſu excluſus, periit: locum eius inuadente Muſtapha, ſuppoſiticio, Baiaſitis filio, quem annales hi Duſmis adpellant cognomento. De Sauze iuſſu patris excæcato, nullum in annalibus verbum. Nomen Sauzis illud eſt, quod Soleimanes hodierno Veziri azemi adhuc puero dediſſe fertur. Siaus enim baſſa vocatur, cuius ſupra quoque aliquoties in ſupplemento annalium noſtro facta mētio. Quod

autem

autem Sauzi a Reineccio Taures filius attribuitur, qui exsul in Vngaria vixerit: & quod idem dat Mustaphæ suppositicio filium Dauidem, ex auctoritate Ioannis Basilij Heroldi, qui & ipse diu exsularit apud Vngaros: errore quodam factum, ex vitiosa scriptura, & Heroldi alucinatione, profecto. Non enim Taures apud Chalcocondylem legi debet, sed Tautes, tribus syllabis, quod nomen est Taut vel Daut, quemadmodum nostris in annalibus Daut bassa legitur, sub imperio Baiasitis I I. Et Turcis Daud dicitur, qui Dauid Hebræis. Hic ergo Tautes verus esto Sauzis filius, alter autem Dusmis Mustaphæ filius Dauid, ceu commenticius, expungitor. Perperam deinde traditur a nostris, Isam siue Iosuam, siue Iesum maiorem, a Musulmane, qui Turcis est Emir Soleiman, occisum: quum eius necis culpam Turcorum annales in Musam, siue Mosem, fratrem alium, deriuent. Volunt etiam nostri, quos Reineccius in Osmanidarum stemmate sequitur, Muchemetem I I fuisse natū ex Irene, Georgij Bulcouizij, Seruiorum Despotæ, filia. Falsum hoc esse, manifesto paret ex annalibus hisce nostris, & annorum supputatione. Natus enim fuit Muchemetes anno Turcico DCCCXXXIII. C. 1430. Murates autē duxit Irenen quinque post annis, Mahumetano scil. DCCCXXXVIII. Non ergo potuit Irenes esse filius Muchemetes. Præterea non potuisset ex Irene natus initio regni plures ætatis annos habere, quam XVI: quum tamen constet, imperare cepisse natum XXI plus minus annos. Nec Irenen fuisse dictam Georgij Despotæ filiam, sed Mariam, ostendemus infra, numero 96, quem locum lector cum hoc coniungat. Quem porro Sponderbeium, nobilem in Panderatia Satrapam ex Æneа Siluio vocat Reineccius, patrem secundæ Muratis I I coniugis, Spenderem dictum legimus in edito Laonico: quod nomē idem est cum Sphendere, quem Isuendiarem Turci adpellant. Quippe solent iis nominibus, quæ a gemina consonante incipiunt, litteram I, vel V Gallicum præponere: verbi gratia, quum pro Scendere dicunt Ischender, pro Scodra, Iscodara; pro Scopia, Vscopia. Frequens vero in annalibus hisce mentio fit Isuendiaris, quod cognomentum principibus illis datur, quorum erat ad Pontum Euxinum ditio, in ipsa Ponto prouincia, vicinaque Paphlagonia. Chalcocondyles quemdam ex eis nominat Ismailem, Sinopæ principem, & alibi principem Sinopæ & Castamonis, amicum & socium Mosis. In nostris autem annalibus hisce legitur, Isuendiari Temirem Chanem vel dedisse, vel ademtas a Baiasite restituisse, Castamonam, Congerim, Calazugen. Idem narratur hospitio Musam excepisse, clamque secum habuisse, quum ab Emire Soleimane fratre bello peteretur. Notāda quoque verba Laonici, quum ait: Scenderis, qui Sinopen regebat, fuisse filium Ismailem. Quippe legendum puto Spenderis, non scenderis: licet mihi nomen Scenderis nō sit ignotum. Panderatiæ satrapiam quod attinet, est ad Pontum Euxinum ciuitas, in Ponto prouincia, quæ hodie Penderachi dicitur; eo posita situ, veteris vt Heracliæ Ponticæ locum occupasse videatur. Ab hac si dicti non sunt Sphenderes, Isuendiaresue begi, quos alij Spender aut Sponderbeios vocarunt, saltim Spenderes, opido regionique nomen dedere. De his & alia leges infra, numero 13. Nunc ad Osmanidarum genealogiam vt redeamus, equidem non abs re dubito, an duos ex illius Sphenderis filia Murates susceperit filios. Laonicus certe dumtaxat vnius mentionem facit, quem Cambrinius adpellat Calapinum, a cognomento potius, quam nomine proprio. Nam Calapinus vocabulum corruptum est ex Zelebi, de cuius significato supra monuimus. Alij Chialapū dixere, q̄ ex eodem Zelebi factum paret. Maior aliorum opinione, qui duos faciunt, Tursines ætatis mense XVIII necatus (vt aiunt) a Muchemete I I, nomen habet insolens, & incognitum Osmanidarum familiæ. Per me tamen de his, vt quilibet arbitratu suo statuat, licet. Similius etiam vero, siquidem omnino fuere duo fratres. Murates ex Sphenderina filij vnus post alterum tam breui temporis interuallo nati; puerum natu maiorem XVIII mensium deportatum fuisse Constantinopolim & Venetias, vt seruaretur, quod Gaifreço placet: quam VI mensium infantem, quod Reineccio. Ceterum inter Baiasitis I I liberos, nec Alim Caphæ satrapam, nec Muratem satrapam Trapezuntis posui: tum quod Menauinus, testis oculatus, horum

non meminerit: tum etiam, quod Trapezuntis præfecturam Selimem obtinuiſſe, noſtris ex annalibus, & ipſo Menauino conſtet, indeque Capham tranſmiſiſſe, quum de occupando imperio cogitaret: quo ſe non contuliſſet, ſi fuiſſet iſtic Alis frater, conatibus haud dubie Selimis obſtiturus, qui aliorum fratrum impedimenta metuens, hoc ipſum iter arripuerat, Aſiatico magis compendiario, minuſque difficili, relicto. Zemi fuiſſe filium, tradit etiam Secretarius Sigiſmundi Malateſtæ, qui multis in Græcia tunc & Aſia geſtis rebus interfuit. Fortunam huius, & liberorum, memoriæ prodidit Spanduginus, ſed nomina non expoſuit. Vide quæ infra notabimus, capite 155. Sultanum Soleimanem, Selimis filium, ſecundum voco, non reſpectu Soleimanis, Vrchanis filij, qui non Sultanus, ſed Sangiacus dumtaxat fuit, nec patri ſuccedere potuit, quum ante patrem ſit mortuus: ſed ratione illius Emiris Soleimanis, Baiaſitis Gilderunis filij, Sultanorum in ordine quinti, quem perperam alij Mulſumanem vocant. Denique monitum lectorem volo, me hac in genealogia notaſſe Sultanorum annos, quibus imperarint, Mahumetanos: qui quidem ad annos Chriſtianos qua redigi ratione debeant, paullo poſt expoſituri ſumus. Cetera huius Genealogię, prolixioris explicationis haud egent. Vnum dumtaxat hoc addo, liquere de hac ſerie Sultanorum Oſmanidarum, hactenus regnaſſe Sultanos XII, linea directa, filiis in patrum loca ſuccedentibus: duos vero, videlicet Emirem Soleimanem, & Muſam Zelebim, ex tranſuerſo irrepſiſſe, nullis in imperio poſt ſe relictis liberis: quod vaticinij cuiuſdam antiqui cauſa diſſimulare non debui, cuius exitum fortaſſe tamdem aliquando videbimus.

De origine Sultanorum Turcicorum.

Equidem nihil hactenus inueni memoriæ proditum aut plenius, aut verius, aut ſaltem vero ſimilius, de origine Sultanorum Oſmanidarum, quam quod heic in annalibus legitur. Facere tamen non poſſum, quin lectoris cauſa, cognoſcendi res Turcicas ſtudioſi, quædam hoc loco ſubiiciam, a Theodoro Spandugino Cantacuzeno tradita. Narrat is, ſe quanta maxima potuerit diligentia conquiſiuiſſe ſcriptores rerum Turcicarum, qui originem Oſmanicæ familiæ retulerint in litteras, deque his tamdem intellexiſſe: principium huius exſtitiſſe quibuſdam ab armentariis, natione Tataris, ex poſteritate cuiuſdam Oguzis. Multas enim Tatarorum familias id temporis, quum Sultanus Aladines, Iconij princeps, rerum in Aſia minore potiretur, veniſſe quæſitum ſedes ſub Aladinis imperio: quas inter & iſtā fuerit. Aladines autem grauia bella gerabat, inquit, aduerſus imperatorem Conſtantinopolitanum, qui erat ex familia Comnena. In hiſce bellis accidit, vt quidam eques, natione Græcus, vir magnanimus & bellicoſus, in omnibus duellis contra quoſuis ſuperior euaderet: atque inter alios etiam quemdam in primis Sultano Aladini carum, prœlio ſingulari victum, occideret. Aladines magno cum animi dolore conuerſus ad ſuos: Quis veſtrum, ait, congredi cum hoc auſit Chriſtiano, qui tot hactenus ex meis, & nunc præſertim vel maxime familiarem hunc mihi de medio ſuſtulit? Quum autem propter illius Græci virtutem, fortiaque facinora, territis omnibus, nemo cum hoc dimicaturus certamine ſingulari prodiret: tamdem armentarius quidam ex poſteris Oguzis, quem nemo ſcriptorum Turcicorum alio quam Delis nomine, propterea quod ſtulte temerarius, & infimæ condicionis homo fuerit, adpellat; Aladinis in conſpectum veniens, vindicaturum ſe profitetur iniurias ab illo Chriſtiano tot viris fortibus illatas. Quibus auditis, mirum ſibi videri dixit Aladines, ex ſuis tot militaribus viris reperiri neminem, qui ſua cauſa tot neci datas animas vlciſci vellet, præter vnum hunc ſtultum hominem. Is vero iterum: Oſecro te princeps, inquit, vt pace tua cum hoc mihi Chriſtiano pugnare liceat. Quippe ſi maxime moriar, exiguam ipſe iacturam facies, amiſſo dumtaxat homine ſtulto. His dictis, impetrata pugnandi licentia, quamuis ægre permoueri ſe pateretur Aladines, vt ei cum altero congrediundi poteſtatem faceret: prodit in hoſtem, manibuſque cum eo conſertis, ſtrenue dimicando victoriam tamdem apiſcitur. Aladines, vt hominis virtutem aliquo præmio remuneraretur, ei villam Otomanzicam dono dedit;

a quo

à qua nomen Otomanorum, Delis huius poſteri ſumſere. Quum enim per eam, quam diximus, victoriam nominis ſui famam longe lateque propagaſſet: non ipſe tantummodo, verumetiam complures alij, quos e Tataria veniſſe memorauimus, habitatum in Otomanzica pago ſe contulerunt. Quippe volebat res iſtic ſuas cum aliis ſibi communes eſſe: qua de cauſa nullo prope negotio perfecit, vt eo ſponte ſua magnus hominum concurreret numerus, ipſeque pagus incrementum non exiguum caperet. Et quia Chriſtianorum in iis locis excidium, a ſuis profecturum poſteris, præuidebat: etiam durantibus induciis excurſiones in pagos Chriſtianorum faciebat, eosque direptos ferro & igni depopulabatur. Primus ex his pagis Dimbos adpellabatur, quod nomen lingua Turcica fidei mutationem ſignificat, quam reuera ſucceſſores ipſius introduxerunt. Aladines intellectis hiſce Delis rapinis, miſit ex ſuis, qui eum arceſſeret. Nam ægre ferebat, hæc ab eo pacis & induciarum tempore committi. Delis ab illo domi ſuæ quæſitus, forte tunc aberat, excurſioni nouæ intentus, qua pagum occupauit, qui Sar dicitur. In itinere, quo domum cum præda reuertebatur, a ſuis ei ſignificatum fuit, Aladinem moleſte ferre, quod per inducias ab eo Dimbos, aliique pagi capti fuiſſent: ideoque miſiſſe, qui coram Aladine Delim iuberet comparere. Delis hoc cognito, mox ſecum ſtatuit prius, quam cum præda domum rediret, Aladini ſe ſiſtere: quo ſuam illi demonſtraret obœdientiam. Id conſpicatus Aladines, culpam Deli condonauit ea lege, ne deinceps vicinis moleſtus eſſet: ac retinere ſibi mancipia iuſſit, e Sari pago rapta: cuius à pagi nomine deriuata creditur ab aliquibus deinceps Geniſarorum adpellatio, quæ Turcica lingua iuuenes e Sari pago ſignificet. Præter iſta, nihil ait Spandugiuus extare de hoc Deli memoratu dignum: niſi quod hiſtorici Turcorum tradant, eum Sultani Aladinis iuſſu veneno ſublatum fuiſſe: nec ab illo tempore de hac familia quidquam recitari poſſe, quod operæpretium ſit: donec tandem primus Turcorum Sultanus Oſman in iis locis principatum conſtituere ceperit. Hæc prima de Oſmanidarum origine Spandugini narratio eſt, cuius fides penes auctorem eſto. Deinde ſubiicit, Sultanum Muchemetem, qui Conſtantinopolim cepit, nullo modo vmquam admittere voluiſſe narrationes illorum, qui familiam Oſmanidarum a Tataris armentariis ortam traderent: quum ipſe referret originem eius ad Comnenos imperatores Conſtantinopolitanos. Aiebat enim, in iis bellis, quæ geſta fuerint inter imperatorem Comnenum, & Sultanum Aladinem, quemdam magnæ nobilitatis ac virtutis virum ab occidente ſe contuliſſe ad Comnenum, vt ei militando ſubſidium ferret. Eum prœlio quodam in hoſtem fortiſſime dimicantem, confoſſum ab hoſtibus equum amiſiſſe. Tum imperatorem Comnenum fratris ſui filio, cui nomen eſſet Iſacius, mandaſſe: vt ex equo deſcendens, eum viro illi forti traderet. Qua quidem re factam Iſacius inſignem ſibi ratus iniuriam, deſperabundus ad Sultanum Aladinem ſe contulerit, ac reiecta deſertaque fide Chriſtiana, Mahumetanam religionem amplexus fuerit. Hinc Aladinem ei filiam ſuam dediſſe vxorem, dotiſque nomine multa prædia cum pagis adſignaſſe: quos inter etiam Otmanzica fuerit. Adeoque ſtatuebat Sultanus Muchemetes, ab hoc Iſacio Sultanum Oſmanem, qui pater & auctor eſt ſtirpis Oſmanidarum, originem duxiſſe. Hactenus a Spandugino tradita duximus commemoranda, de quibus integrum lectori iudicium relinquimus. Sane reperitur apud Græcos hiſtoricos, ac præſertim apud Nicetam Choniatem, mentio Comneni apoſtatæ, qui tamen non Iſacij, ſed Ioannis nomen habuerit. Quippe quum Ioannes Comnenus imperator, quem Caloioannem non forma, ſed bonitate vocabant, in obſidione Neocæſariæ diutius hæreret: Ioannes, Iſacij Sebaſtocratoris, fratris eius filius, tali quadam ab imperatore patruo iritatus iniuria, qualem Spanduginus expoſuit, fœde transfugit ad Sultanum Iconienſem, ſimulque muſulmaniſſauit. Hanc fortaſſis ad hiſtoriam vel Spanduginus, vel Muchemetes reſpexerit. Ac Muchemeti quidem, longe omnium mortalium ambitioſiſſimo, natales maiorum obſcuros diſplicuiſſe, nō mirum eſt: ideoque facile crediderim, ab eo quæſitam fuiſſe de induſtria quamdam ſuorum ab origine magis illuſtri commen-

dationem. Hoc tamen minime ſilentio prætereundum, Turcos, auctorum bonorum conſenſu, non e Tataria, ſed Perſia, pulſos a Tataris, in Aſiam minorem commigraſſe. Qua de cauſa Græcię Prætor meus necdum editus, qui Conſtantinopoleos a Flandris captæ, rurſumque recuperatæ a Michaele Palæologo, hiſtoriam LX plus minus annorum deſcripſit, Sultanos Muſulmanorum Iconienſes, Aladinis poſteros, Azatinem & Iathatines duos, Perſarchas adpellat, quod e Perſia profectis in ea minoris Aſiæ loca populis cum imperio præeſſent. Idem obſeruare licet, ab aliis etiam fieri Græcis hiſtoricis. An autem ex Tatarorum regionibus, & quibus temporibus, in Perſiam commigrarint: heic exponi non eſt neceſſe, ne nimis excreſcat commentatio.

Aiem. Padiſcach. Sultan.

2. Quod Oguziorum familia ſucceſſione perpetua rerum apud Parthos potita fuiſſe dicitur, id his fere verbis in archetypo Turcico legitur: De ſtirpe in ſtirpem fuere Padiſchachler in Aiem. Quæ verba vt intelligantur, ſciendum; a Turcis Aiem Vilaget, vel Aiem Memleket, vocari regionem vel regnum Perſarum ac Parthorũ: Padiſchachler autem numero multitudinis, a ſingulari Padiſchach, eſſe ſupremos principes ſiue Scachos, de qua voce paullo ante dictum. Rectius enim Padiſchach interpreteris Pantocratora, velut habentem vniuerſum imperium, regemque regum: quam ſi vocem Sultani ſic explices, quod Cedrinus fecit. Etenim qui Turcis Sultanus eſt, Gręcis hodieque vocem hanc lingua ſua reddentibus, Aphentis vel Megas Aphentis dicitur: corrupto nonnihil, ratione pronuntiationis, antiquo vocabulo αὐθέντης, cuius eſt nota ſignificatio. Laonicus libro nono Muchemeti II titulum hunc tribuit. Planeque noſtris etiam Turcorum princeps, in cottidianis ſermonibus, numquam aliter, quam il grand Signor, adpellatur: quod quidem fit imitatione Turcorum Græcorumque. Ne dicam, Aythonum Armenium quoque tradere, Sultanum Agarenis ſignificare dominum. Quod autem apud Chalcocondylem Parthi & Perſæ dicti leguntur Aizamij, ex ſcriptura vitioſa profectũ puto. Nam Azamij vel Azemij rectius ſcribentur, quod idem eſt cum Aiemiis propter adfinitatem litterarum I, G, & Z, ante litteram E poſitarum, etiam apud Italos & Gallos. Geufræo, qui Azamiam dictam vult ab Aſſambego (quo nomine alibi vocat, quem vſum Chaſanem Turci dixere) ſicut a Caramanbego Caramaniam, per me quidem, vt ita ſentiat, licet: quando libere quiuis opinionem ſuam proferre poteſt. Nam tametſi non abs re quis obiecerit diſſimilitudinem vocum Aiem & Chaſan, tamen pluris hoc faciundũ, quod idem ſibi parum alibi conſtat, dum ait ab Aramo, Semi F. Nohæ N. Syriam dictam Azamiam, quaſi Aramiam. Non enim parum a Perſis, & Parthis, Syri diſtant: vt non immerito quis Geufræo prouerbium vetus Græcum obiecerit:

Sunt ſeparati fines Lydorum & Phrygum.

ÇHAN. VLV CHAN. HVNGGIAR. HVNCHER. Seriphe. Chaliſe. Chitaia. Choraſan. Belch. Machan. Tatari.

3. Qui Turcis eſt Zingis Chan, Beluacenſi eſt Chingis Cham, quod idem eſt pronuntiatione Gallica. Ex Pachymerio, ceteriſque Græcis, non Tzinkis, vel Tzincis, ſed Tzingis Can ſcribi debet ratione pronuntiationis vſitatæ. Exſtat liber Aythoni Armenij, qui & Curchinus vocatur, & Antonius creditur a quibuſdam fuiſſe dictus poſt ſumtum monaſticum habitum: quum Aythonus idem videatur eſſe cum Antonio: & Curchinus a S. Georgio factum nomẽ ſit, quemadmodum Curchini vel Curggini dicuntur etiam hodie Georgiani, qui Armeniis vicini a S. Georgij veneratione dicti putantur Georgiani, ſicut a S. Iacobo Iacobini & Iacobitæ, quorum patriarchæ nomen vitioſe ſcriptum legitur apud Marcum Paulum Venetum Iacelich, pro Catolich, qui Catholicus eſt. Is Aythoni liber nomen habet Zingis huius nonnihil immutatum, videlicet Changis, vnde Cangius etiam Can ab aliis vocatur. Chanis vel Hanis (aſpiratione forti) adpellatio perquam vſitata Perſis & Tataris eſt, apud quos reges & principes, etiam minorum (vt dici ſolet) gentium, Chanes dicuntur; verbi gratia, Kerai Chan, Crimski Chan,

Precop

Precop Chan, Nogai Chan, Schemhal Chan, Maxud Chan, &alij, quorum in annalium quoque ſupplemento facta mentio. Sic etiam inter Oſmanidarum maiores in genealogia quidam Cara Chan legitur, quo ſignificatur rex aut princeps niger. Conſimili ratione filij principum Chanoglani vocantur. Reperitur in hiſtoriis Græcis & Latinis nomen Chagani Auarum, quod idem eſt cum hoc Chan vel Chahan. Nam Auarum ſiue Chazarorum patria Cherſoneſus eſt Taurica, quæ hodieque ſuos habet Chahanes: Maximus vero Tatarorum omnium Chan, cui ſubiecti ſunt Chanes ceteri, quique Chitainus adpellari ſolet, vti ſtatim dicturi ſumus, excellentiæ cauſa, qua cunctis aliis præſtat, Vlu Chan nominatur, hoc eſt, magnus, vel potius excelſus Chan. Vnde factum, vt Spanduginus & Iouius Chanem interpretentur imperatorem. Turcici quoque Sultani poſt Oſmanem Gaſim, ſe Chanes dici voluerunt, vt ex genealogia paret, idque retinent in hodiernum vſque diem. Solet enim, more maiorum, Murates iſte III hoc vti plerumque titulo: Sultan Murat Chan, bin Sultan Selim Chan, elmuzaferu daima: hoc eſt, dominus Murates rex, domini Selimis regis filius, victorioſus ſemper. Quibus in verbis obſeruare licet obiter imitationem titulorum, quibus imperatores noſtri, veteres & recentes, vocare ſe Victores ac Triumphatores, ſemperque Auguſtos, conſueuerunt. Sed hos titulos aliis interdum adiectis nominibus augent, in quibus ſunt Emir, de quo ſuperius dictum, & paullo poſt dicetur numero 14. & Padiſcach, quod itidem explicatum: & Muſulmanorum Padiſcach, quo nuper Murates vſus eſt in litteris ad ordinum regni Poloniæ comitia, creando rege, miſſis: & Huncher vel Hunker, quod Spanduginus ſcripſit Condichiar, Ludouicus Baſſanus Iadrenſis Chunchier, quum Italico modo rectius exprimatur Hunggiar. Id proprie titulo noſtrorum Auguſtorum reſpondere volunt, quo ſe Imperatores Cæſares adpellant. Et primum eo tradunt vſum Muchemetem II, poſt captam Conſtantinopolim, ſedem orientalis imperij, quem imitati ſunt Baiaſites filius, & Selimes nepos. Qua de cauſa, partim vt ambitionem, partim vt ſuperſtitionem eorum, ab eſu ſuillæ abhorrentium, irrideret Scachus Iſmail primus, a quo Sophinorum apud Perſas profectum nomen eſt, præpinguem alere porcum ſolebat, cui nomen eius Turcorum indebat principis, qui tunc rerum potiebatur: vt vel Hunker Baiaſit, vel Hunker Selim adpellaretur. D[illegible] Seripharum etiam titulum ſibi tribuunt, & Chalipharum nomen ne hodie quidem vitant, velut inuidioſum, potiusque competens editis Mahumetis ſanguine, quemadmodum Reinerus Reineccius, amicus noſter putauit. Nam hic quoque Murates eo ſe ornat titulo in litteris ad Imperatorem noſtrum, quarum exempla vidi: & ſuperius de hoc a nobis notata quædam ſunt in expoſitione cauſarum decennalis huius belli, quod inter Sophinos & Oſmanicos adhuc geritur. Diximus enim, Chaliphis nomen ſignificare vicarium, vel ſucceſſorem, vel heredem prophetæ Mahumetis: & Oſmanicis perſuaſum eſſe, principem ſuum eſſe Chaliphen huius ſæculi. Secundum Chaliphen, proximus eſt Seriphis locus. Sic enim & Cedrinus, & Zonaras tradiderunt, Seriphis nomen apud Mahumetanos eam reſpectu Chaliphæ rationem habere, quæ fuerit apud Græcos olim Syncelli ad Patriarcham, quum mortuo Patriarcha, mox in eius ſolium Syncellus collocaretur. Hoc die vero notum, quanto ſint apud Mahumetanos in honore, qui recta linea tam a propheta Mahumete, quam ab Ali, Mahumetis genero, deſcendunt, aut ſe fingunt deſcendere. Hi Turcis Tatarisque Seithi vulgo dicuntur, Arabibus autem Seriphæ: quos maxima ſane veneratione atque obſeruantia quum proſequantur, etiam ipſi Sultani Seripharum adpellatione velut Auguſtiores ſe reddere volunt. Ad Tatarorum Chanem vt redeam, traditur a pleriſque omnibus, hic Zingis Chan in primis claruiſſe anno Chriſtiano 1202, vel 1203. quo tempore Tatari iugum Indorum, hoc eſt, eius regis, quem ab aliquot iam ſæculis Preteianum ſiue Presbyterum Ioannem vulgo vocamus, excuſſerunt. Et exſtant pleraque de his rebus a Vincentio Beluacenſi, & Marco Paulo Veneto, memoriæ prodita, lectu non indigna. Chitaia, (quam itidem Ioannes de plano Carpi, qui vixit anno Chriſtiano 1245, legatus

ad illa loca miſſus a Papa Romano, Kithai vocat) Laonico Chataia; Chitaini Tatari, Chataidæ dicuntur: & vero eſt ſimile, Chætas Ptolemæi, & Chatæos Ariani, hos ipſos eſſe Chitainos horum Annalium, vel Chataidas Chalcocondylis, vel Marij Nigri Chatainos. Choraſanis regionis nomen ne hodie quidem obſcurum eſt, ex recentioribus hiſtoriis: populos ipſos Iouius Coraxenos vult dictos antiquitus. Cedrini verba ſunt in Iuſtiniano Rhinotmito: ſubiugata fuit ab Arabibus (id eſt Saracenis) etiam perſis interior, quæ Choroſan dicitur. Choraſan ab Ortelio Charaſſan ſcribitur, & Belch, tam vrbs, quam regio Choraſani vicina, Balch eidem eſt, verſus Tatariam tendens. quam annales noſtri Machan vocant, vrbi regionique communi nomine; haud ſcio num eadem ſit cum illa, quæ Macran ab Ortelio dicitur, verſus ſinum Perſicum, & mare rubrum ſita. Tataros ſcribo, non Tartaros, tum quod ita dicti ſint a Tataro flumine, cuius accolæ Sumogli vel Sumongli dicuntur, hoc eſt, Mogli, vel Mongli, Tatariue aquatici: tum etiam ex auctoritate Saxonum noſtrorum, eiſque vicinorum, qui Tataros adpellant, & Græcorum quorumdam librorum, quos manuſcriptos habeo: in quibus eſt Prætor ille Græciæ noſter, & Pulologus, qui vbique Tataros vocant. Adde teſtimonium veteris epigrammatis, ante ccc annos Ottocaro regi Bohemiæ poſiti: qui a Rudolpho imperatore cæſus inter auxiliares Tataros Comanos, hoc epitaphium, verſibus factum Leoninis, pro illorum more temporum, habuit: repertum in libro annalium Auſtriacorum manuſcripto, quem Magnificus dominus Hieronymus Beck a Leopoldſtorf vtendum mihi pro ſua humanitate conceſſit:

O rex Ottocare quondam pugnaſti honeſte.
Nunc ſtas in pannis depictus cum Tateranis.

DE VRBE BAGDAT, SIVE BAGADAT.

4. Vrbem Bagadatim accipe de hodierna Babylone, propter priſcæ Babylonis ruinas a Sultanis Chaliphis exſtructa. Zonaræ Bagdas genere maſculo dicitur. Laonicus Pogdatim vocat, & Pogdatinam vel Pagdatinam Babylonem: apud quem nota corrupte ſcriptum hoc vltimum in Latinis editis, Padagtinam Babylonem. Petrarcha ſuis in poëmatibus Italicis Baldaccum nominat.

DE ALADINE, SELGVCE, TANGROLIPICE. Siuas.

5. Aladinis origo a Turcis refertur ad Selgucem, qui Gulielmo Tyrio, fortaſſe librarij culpa vitioſe, Selduch dicitur. Hunc Reineccius, vir doctiſſimus, & diligentiſſimus in explicandis genealogiis hiſtoricis, putat eumdem eſſe cum Tangrolipice (Tragolipix nō recte ſcribitur) Græcarum hiſtoriarum: quod vero non abſimile, quum Tangrolipix cognomentum quoddam eſſe videatur, a Tangri deductum, quod Turcis Deum ſignificat, adiecta voce, quam equidem diuinare non poſſum. Fratris eius filius in Cedrino meo manuſcripto, quo eius auctoris non edita fragmenta quatuor, cum aliquot imperatorum vitis hactenus deſideratis continentur, non Cutlumus, ſed Cutlumuſes vocatur: quod ſignificat Muſem, ſiue Moſem fortunatum ac felicem. Aladin vel Aledin ſignificat diuinum. Reineccius exiſtimat eſſe commune nomen omnibus Turciæ vel Iconienſibus Sultanis, ceu cognomentum, vel dignitatis adpellationem, quod equidem probare non poſſum: perinde ac dicere non poſſum propterea, quod plures inter Oſmanidas, velut e genealogia patet, Aladinis habuerint nomen, Oſmanidas omnes Aladines vocatos, ceu cognomento quodam, aut dignitatis adpellatione. Similiter & alius reſtat ſcrupulus de eo, quod addit, videri quemdam ex Giazadinis liberis Aladinem nominari, qui Chalcocondylæ ſit Germianus. Nos de begis Germianis ſuo loco dicturi ſumus. Ibidem Siuaſtam ſcripſimus, quę vulgo Siuas, quaſi Siuaſt, vrbs Armeniæ (minorem intelligo) ſecundum conſtitutionem Leonis Auguſti de ordine thronorum, qui Cōſtantinopolitano Patriarchæ ſubiecti ſunt, quam manuſcriptam habemus. In hac Sebaſtia vocatur, & Camachus ei vicina ſtatuitur, quam idem Leo facit archiepiſcopatum ſiue metropolim Armeniæ. Kemach

mach hodie nominatur, etiam Turcicis in annalibus expreſſa voce. Apud Laonicum in Baiaſite Lęlape Iamaca vitioſe legitur. Vide notata deinceps capite 204. Libuit autem hæc eam ob cauſam indicare, quod Ortelius varias, & inter ſe diſſidentes opiniones de Sebaſtia proferat: aliis eam non procul ab Euphrate ſtatuentibus, aliis in Cilicia: quum Armeniæ ſit illa, quæ Siuas adpellatur, Turcis Siuas ſcheher, hoc eſt, vrbs Siuaſte.

ERZINGA. ROMANIA ASIATICA. Amaſia. Chalep Syriæ.

6. Ertzinga, cuius heic mentio fit, & quæ Erzinzan quoque ſcribitur, vrbs eſt Armeniæ, cuius nomen in edito Laonico diuerſe legitur, & ad vicinam Armeniæ Cappadociam refertur, modo Artzinga, modo Artzinganis vrbs. Arzingam vocat Aythonus. Reperitur apud Laonicum & Ertzica, ſicut apud Leonem Auguſtum in eadem Armenia ponitur Artzice, ſub metropoli Keltzina. Romaniam vero, non pro Europæa Græcia, in hoc quidem loco, accipies: ſed pro Ramanorum (ſic Græci ſe volebant vocari) prouinciis Aſiaticis, quas etiam recentiores hiſtorici Græci Romaniæ vocabulo complexi ſunt. Amaſia nomen hodieque retinet, vrbs Cappadociæ: licet in conſtitutione Leonis imperatoris, quam diximus, ad Helenoponti prouinciam, de qua in Iuſtiniani Auguſti nouellis pleraque conſtituta leguntur, velut eius metropolis referatur, ſub qua præter alios epiſcopatus, etiam Sinope recenſetur. Chalepum Syriæ notiſſimam nunc etiam vrbem, & orientis emporium celeberrimum, male Chalcocondylis interpres cum Geufræo facit Epiphaniam, Bellonius Hierapolim, Seidlizius Antiochiam magnam in Comagena, magis imperite: quum Zonaras, Cedrinus, Nicetas, expreſſe Chalep dictam olim tradant Berrhœam. Halepo iam vulgo dicitur. Ridicula Geufræi notio, qui Aleph vult dictam, & a prima Hebræorum littera deriuat, quod prima Syriæ ciuitas ſit; quum hodieque Damaſcus eam longe ſuperet.

MAPALIA TVRCORVM ET TATARORVM.

7. Quæ de mapalibus Ertuculis dicuntur, intelligi commode poterunt ex hiſce Marci Pauli Veneti verbis, ædiculas Tatarorum, ſiue mapalia potius deſcribentis, antiquis hiſce Turcicis ſimillima: Domunculas, inquit, habent in modum tabernaculorum, filtro coopertas, quas ſecum deferunt, quocunque migrant. Laonicus tentoria pileata dicere videtur, quibus vtantur paſtores apud Turcos.

ROMANIA DVPLEX. ANATOlia. Rumelia. Rumiler.

8. Quum Aladines occupaſſe complures in Romania prouincias narratur, accipe Romaniam Aſiaticam vel Anatolicam; Romanis, hoc eſt, Græcis imperatoribus ante illa tempora ſubiectam: quemadmodum paullo ante notauimus. Nam alioqui notum, a Turcis Anatoliam, qua minor Aſia comprehenditur, a Rumelia diſtingui: & Rumeliam, ſiue Rum vilager, proprie dici Græciam Europæam, vel verbum verbo ſi reddas, Græciæ regionem: quum Græci a Turcis eleganter loquentibus, Rumiler vel Rumılar adpellentur, Vrumilar a vulgo. Rumes Garziæ ab Orta, cuius interp. clar. & opt. viro, Karulo Cluſio noſtro debemus, Thraces ſunt: dum partem pro toto ſumit. Quippe vniuerſa Europæa Græcia, ceu diximus, Romania vocatur: cuius & partes duæ, Thracia ſcilicet, Argiuaque regio, cuius vrbs munitiſſima Napolidi Romania dicitur, Romaniæ nomen obtinent.

TANCHARI, TANGORI, TONCHARI, Tatarorum natio.

9. Nomen nationis, quæ bellum Aladini fecerit, annales hi non exprimunt: ſed ex Prætore Græcię noſtro paret, Sultanis Iconienſibus perpetua fuiſſe cum iis Tataris bella, quos ipſe Tancharos vocat, Aythonus Tangoros. Non enim Tangot apud hunc ſcribendum, ſed Tangor. Itidem Ortelio Tangut regio vocatur, quæ rectius Tangur. Apud Pachymerium, & alios Græcos, Tochari, detracta littera ν, leguntur: qui verius adpellabuntur Tonchari.

VRBS ENGVRI, ANCYRA. MONVMENTVM vetus Ancyranum.

10. Engurim Turci vocant vrbem Asiaticæ Galatiæ, quæ dicta priscis fuit Ancyra, & Leoni Augusto quarta thronorum in ordine metropolis est sub patriarcha Constantinopolitano: satis olim celebris etiam ob antiquissimam Christianorum synhodum, quæ istic habita fuit, & cuius acta decretaque plena pietatis exstant. Hodie magna illic copia cymatilis vel vndulati panni (camelotum vulgo vocant) longe præstantissimi tingitur & elaboratur, alioque distrahenda vehitur.

Quodam in historiæ Græcæ libro, cuius quia perierat initiũ, ne quidem auctoris sciri nomen poterat, legere memini, de Ancyrani municipij conditore Augusto. Verbis ea referuntur huiusmodi. Κτίσας δὲ πόλεις, μίαν ἐν τῷ Πόντῳ, καὶ ἄλλην ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, καὶ ἑτέραν ἐν *Συρίᾳ καταπεσοῦσαν ὑπὸ θεομηνίας, ὄνομα τὴν Σαλαμίνην, ἀνεγείρας· ἐκάλεσε τὴν μὲν, Ἄγκυραν, διὰ τὸ μέσην αὐτὴν εἶναι τῶν δύο θαλασσῶν, τῆς τε Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς· τὴν δὲ, Βόστραν, εἰς ὄνομα τοῦ κτίσαντος αὐτὴν στρατηγοῦ Βόστρου· τὴν δὲ, μετωνόμασε Διόσπολιν. Quorum hic sensus est. Quum condidisset Augustus vrbes, vnam in Ponto, alteram in Arabia; tertiam in *Syria, vi numinis irati collapsam, nomine Salaminen, restituisset: primam adpellauit Ancyram, hoc est ancoram, propterea quod esset medio sita loco inter duo maria, Ponticum & Asianum: alteram Bostram, a prætore Bostro, quem structuræ præfecerat: tertiæ nomẽ in Diospolim mutauit. Busbequius, vir illustris, in itinerario meminit, hanc vrbem ab Asię communitate (τὸ κοινὸν τῆς Ἀσίας dixere Græci) Augusto fuisse dicatam. Merito quidem id factum, si vel conditor, vel instaurator eius erat Augustus. Ideoque non abs re voluit idem Augustus rerum ab se gestarum, quas incidi Romæ duabus in aheneis pilis iusserat, exemplar heic exstare. Cõspiciuntur autem qualesquales huius reliquiæ marmoreis insculptæ parietibus ædificij veteris, quod ædem Apollinis fuisse putant aliqui, Busbequius prætoriũ. Id vero tam insigne monumentum antiquitatis Romanæ, quia lector existimare facile potest, a XXXIIII & amplius annis admodum esse deformatum, & ab infestis omni Græcæ Romanæq; elegantiæ barbaris cottidie magis etiam lacerari ac dirui: placet eorum causa, qui antiquitatum vere magni æstimandarum studiosi sunt, sic expressum hoc loco subijcere; quemadmodum id temporis legatus Cęsaris Ferdinandi, maximæ vir dignitatis, Antonius Verantius, Episcopus Agriensis, per suos transscribi curauit. Mecum vero communicabat ante profectionem ad Turcos nostram, vir nobilis, & antiqua virtute ac fide, Karulus Clusius Atrebas, acceptũ ab Antonij præsulis nepote, Fausto Verantio: quorum omnium sane mentionem fieri, visum fuit æquissimum, vti conseruatorum fragmenti penitus aurei, quod cęli ac Turcorum iniuriis expositum, ne ceteroqui nobis Ancyræ prorsus, ac breui quidem pereat, haud absque causa metuendum. Sed reliquas tandem e naufragio tam præclari tabulas operis lector accipiat, ita dictis in parietibus exstantes: vt dimidia pars intrantibus ædificium ad dextram, altera semet ad sinistram offerat.

* Κύπρῳ.

* Cypro.

Series prima.

RERVM. GESTARVM. DIVI. AVGVSTI. QVIBVS. ORBEM.
TERRARVM. IMPERIO. POPVLI. ROMANI. SVBIECIT.
ET. IMPENSARVM. QVAS. IN. REMPVBLICAM. PO-
PVLVMQVE. ROMANVM. FECIT. INCISARVM. IN.
DVABVS. AHENEIS. PILIS. QVÆ. SVNT. ROMÆ.
POSITÆ. EXEMPLAR. SVBIECTVM.
ANNOS. VNDEVIGINTI. NATVS. EXERCITVM. PRIVATO.
CONSILIO. ET. PRIVATA. IMPENSA. COMPARAVI. TERQVE.
M——FACTIONIS. OPPRESSAM. IN. LIBERTATEM.
VINDICAVI——DECRETIS. HONORIFICIS. ORDINEM.
SVVM.

cetera desiderantur.

Series secunda.

PATRICIORVM. NVMERVM. AVXI. CONSVL. QVINCTVM.
IVSSV.

IVSSV.POPVLI.ET.SENATVS.SENATVM.TER.LEGI ET.
IN.CONSVLATV.SEXTO.CENSVM.POPVLI.CVMLEGA.M.
AGRIPPA.EGI.LVSTRVM.POST.ANNVM.ALTERVM.ET.
QVADRAGESIMVM.FECI.LEGI.QVO.LVSTRO.CIVIVM.
ROMANORVM.CENSITA.SVNT.CAPITA.QVADRAGIENS.
CENTVM.MILLIA.ET.SEXAGINTA.TRIA———CVM.
NVPER.LVSTRVM.SOLVS.FECI.LEGI.CENSORVM——SINIO
COS.QVO.LVSTRO.CENSA.SVNT.CIVIVM.ROMANORVM——
QVADRAGIENS.CENTVM.MILLIA.ET.DVCENTA.TRIGINTA.
TRIA.——IN.CONSVLALV.FI.———CVM.NVPERRIME.
LVSTRVM.CVMLEGA.TIBERIO.SEXT.POMPEIO.ET.SEXT.
APVLEIO.COS.QVO.LVSTRO——ROM.CAPITVM.QVADRAGIENS.
CENTVM.MIL——IGINTA.ET.SEPTEM.MIL.LEGI.PNO.——
——EXEMPLA.MAIORVM.EXOLESCENTIA.IAM.EX.NOS.——
MVLTARVM.RERVM.EXEMPLA.IMITANDA————

reliqua desiderantur.

Series tertia.

HONORIS.MEI.CAVSA.SENATVS.POPVLVSQVE.ROMANVS.
ANNVM.QVINCTVM.ET.DECIMVM.AGENTIS.
CONSVLIS.DESIGNAVIT.VT.CVM.MAGISTRATVM.INIRENT.
POST.QVINQVENNIVM.EX.EO.DIE.DVO.DEDVCTI.IN
EORVMVE.INTERESSENT.CONSILIIS.PVBLICIS.DECREVIT.
SENATVS.EQVITES.AVTEM.ROMANI.VNIVERSI.PRINCIPEM.
————HASTIS.ARGENTEIS.DONATVM.ADPELLAVERVNT.
LIBRI.ROMANI.VIRITIM——CENOS.NVMERAVI.EX.TESTAMEN
TO.PATRIS.MEI.ET.NOMINI.MEO——DRINGENOS.EX.
BELLORVM.MANIBIIS.CONSVL.QVINCTVM.DEDI.ITERVM.
AVTEM.IN.CONSVLATV.DECIMO.EX.PATRIMONIO.MEO.
BIS.QVADRINGENOS.CONGIARI.VIRITIM.ITERVM.AERE.
MERVI.ET.CONSVL.VNDECIMVM.DVODECIM.FRVMENTATIO
NES.FRVMENTO.PRIVATIM.COLVMPLO.EMENSVS SVM.
ET.TRIBVNICIA.POTESTATE.DVODECIMVM.QVADRINGENOS.
NVMMOS.TERTIVM.VIRITIM.DEDI.QVALIMEA.CONGIARIA.
FRVMENTI——NVM.NVMQVAM.MINVS.QVINQVAGINTA.ET.
DVCENTA——SIA.DVODEVIGINTESIMVM.CONSVL.TRECENTIS.
ET.VIGINTI.MILLIBVS.PLEBIS.VRBANÆ.SEXAGENOS.SEX.
AGENOS.DENARIOS.VIRITIM.DEDI.ET.QVINIS.MILITVM.
MEORVM.CONSVL.QVINCTVM.EX.MANIBIIS.VIRITIM.MILLIA.
NVMMVM.SINGVLA.DEDI.ACCEPERVNT.ID.TRIVMPHALE.
CONGIARIVM.IN.COLONIAS.HOMINVM.CIRCITER.CENTVM.
ET.VIGINTI.MILLIA.CONSVL.TERTIVM.DECIMVM.SEXAGENOS.
DENARIOS.PLEBI.QVÆ.TVM.FRVMENTVM.PVBLICVM.ACCE——DEDI.
EA.MILLIA.HOMINVM.PAVLLO.PLVRA.QVAM.DVCENTA.
FVERVNT.AGRIS.QVOS.IN.CONSVLATV.MEO.QVARTO.ET.
POSTEA.CONSVLIBVS.MARCO.ET.CN.LENTVLO.AVGVRE.
ADSIGNAVI.MILITIBVS.SOLVI.MVNICIPIIS.P.——ERTIVM.
CIRCITER.SEXGENSIM.ITINERIS.EMIT.QVAM.ROMANIS.
PRÆ——NVMERAVI.——QVOD.PRO.AGRIS.PROVINCIA
LIBVS.SOLVI.VNVS.ET.SOLVS.OMNIVM.QVI.DEDVXERVNT.
COLONIAS.MILITVM.IN.PROVINCIIS.AD.MEMORIAM.ÆTATIS.
MEÆ.FECI.POSTEA.NERONE.ET.CN.PISONE.CONSVLIBVS.ITEM.
QVE.——GANTISSIMO.ET.D.LELIO.CONSVLIBVS.ET.L.CANINIO.
ET.Q.FABRICIO.CONSVLIBVS.——QVOS.EMERITIS.STIPENDIIS.

IN.SVA.MVNICIPIA.PRÆM.——PERSOLVI.QVAN.—IN.SEST——
MILI——IMPENDI.
QVATER.——AVI.ÆRARIVM.ITA.VT.SESTERTIVM.MILLIA.
QVINGENTA.DEDI——RAVI.ÆRARIO.DETVLI.——
QVOD.EX.CONSILIO——————————MILITIBVS.
QVIN——————————————
——MERVISSENT.HS.MIL.——————————
——————————O.DETVLI.——————
——————————CN. P. LENTVLO.——————
SVLES.FVERVNT.CVM.D——CERENT——CENTVM.
MILLIBVS.HOMINVM————O.FRV——————————

desunt lineæ quinque.

Aduersi parietis series prima.

CVRIAM.ET.CONTINENS.ET.CHALCIDICVM.TEMPLVMQVE.
APOLLINIS.IN.PALATIO.CVM.PORTICIBVS.ÆDEM.DIVI.IVLII.
LVPERCAL.PORTICVM.AD.CIRCVM.FLAMINIVM.QVEM.SVM.
ADPELLARI.PASSVS.EX.NOMINE.EIVS.QVI.PRIOREM.EODEM.
IN.SOLO.FECERAT.OCTAVIANI.PVLVINAR.AD.CIRCVM.
MAXIMVM.ÆDES.IN.CAPITOLIO.IOVIS.FERETRII.ET.IOVIS.
TONANTIS.ÆDEM.QVIRINIS.ÆDES MVNDO.ET.IVNONIS.
——ET.IOVIS.LIBERTATIS.IN.AVENTINO.ÆDEM.LARVM.
IN.SVMMA.SACRA.VIA.ÆDEM.DEVM.PENATIVM.IN.VELIA.
ÆDEM.IVVENTATIS.ÆDEM.MATRIS.MAGDELÆ.IN.PALATIO.FECI.
SERTORIVM.ET.POMPEIVM.THEATRVM.VTRVMQVE.
OPVS.IMPENSA.GRANDI.REFECI.SINE.VLLA.INSCRIPTIONE.
NOMINIS.MEI.RIVOS.AQVARVM.COMPLVRIBVS.LOCIS.VETVSTATE.
LABENTES.REFECI.ET.AQVAM.QVÆ MARIA.ADPELLATVR.
DVPLICAVI.FONTE.NOVO.IN.RIVVM.EIVS.IMMISSO.FORVM.
IVLIVM.ET.BASILICAM.QVÆ.FVIT.INTER.ÆDEM.CASTORIS.
ET.ÆDEM.SATVRNI.CAEPTA.PROFLIGATAQVE.OPERA.A.
PATRE.MEO.PERFECI.ET.EAMDEM.BASILICAM.CONSVMATAM.
IN. AMPLIATO.EIVS.SOLO SVB.TITVLO——NOMINIS.
FILIORVM——VLVVS.NON.PERFECISSEM.PERFECI.AB.HE
REDIBVS——VIRGINE.EXEMPLVM.DEVM.IN.VRBE.CONSV-
FECI.FLVVIO,PRAETERMISSO.QVOD.TEME——ET.——
——————————————
——————————————
VLTORIS,TEMPLVM.QVORVMQVE.AVGVSTVM.ET.TEMPLVM.
APOLLINIS.IN.SOLO.MAGNAM.PARTEM.——EMTO.FECI.
QVOD.SVO.NOMINE.M.MARCELLI.VENERI.——MANIBVS.
IN.CAPITOLIO.ET.IN.AEDE.DIVI.IVLII.ET.IN.AEDE.
APOLLINIS.ET.IN.AEDE.VESTAE.ET.IN.TEMPLO.MARTIS.
VICTORIS.CONSECRAVI.QVAE.MIHI.CONSTITERVNT.CIR
CITER.MILLENIS.AVRI.CORONARI.PONDO.TRIGINTA QVINQVE
MILLIVM.MVNICIPIIS.ET.COLONIIS.ITALIÆ.CONFERENTIBVS.
AC.TRIVMPHOS.MEOS.QVINCTVM.CONSVL.REMISI.ET.POSTEA.
QVOTIENSCVMQVE.IMPERATOR.M.——AVRI.CORONARIVM.
NON.ACCEPI.DECERNENTIBVS.MVNICIPIIS.——QVÆ. ANTE.
TEMPVS.DEFVNCTARVM.AFRICANARVM.DECREVERAM.
MEO.NOMINE.AVT.FILIORVM.MEORVM.
ET.NEPOTVM.IN.CIRCO.——AVT.IN.FORO.AVT.IN.
AMPHITHEATRIS.POPVL.——QVIBVS.CONFECTA.SVNT.BESTIARVM.
CIRCITER.TRIVM.MILLIVM.ET.QVINGENTA.NAVALIS.PRÆLII.
SPECTACVLVM.POPVL.——LIBERVM.IN.QVO.LOCO.NVNC.

NEMVS.

NEMVS.EST.CÆSARVM.CAVATO.——LONGITVDINE.MILLE.
ET.OCTINGENTOS.PEDES.IN.LATITVDINE.PEDES.DVCENTI.
IN.QVO.TRIGINTA.ROSTRATÆ.NAVES.TRIREMESQVE.PLVRIMÆ:
——RVMORES.INTER.SE.CONFLIXERVNT.——RVNT.
PRÆTER.REMIGES.MILLIA.——CIRCITER——
IN.TEMPLIS.OMNIVM.CIVITATVM.PONTI.ET.ASIÆ.VICTOR.
ORNAMENTA.REPOSVI.QVÆ.SPOLIATIS.TEMPLIS.QVIS.PRIVATIM.
POSSEDERAT.STATVÆ.——QVADRAGENIS.ARGENTEIS.
STETERVNT.IN.VRBE.AC.CIRCITER.QVAS.IPSE.SVSTVLI.EX.
QVA.DE.PECVNIA.DONA.AVREA.IN.ÆDEM.APOLLINIS.MEO.
NOMINE.ET.FILIORVM.QVÆ.MIHI.STATVERVNT.HONOREM.
HABVERVNT.POSVI.

Series secunda.

MARE.PACAVI.A.PRÆDONIBVS——DOMIBVS——
——SVIS——CONTRA.REM.——
——DOMINI.——

cetera desiderantur.

Series tertia.

REGIS. PARTHORVM——

Post aliquot lineas.

A.ME.GENTES,PARTHORVM.ET.MEDORVM.——

rursum post aliquot alias.

IN.CONSVLATV——

cetera prorsus abolita.

Habes, optime lector, reliquias Ancyrani monumenti, facile omnium, quæ nunc exstant, præstantissimi; siquidem esset integrum. Eius illustratio, cum aliquorum restitutione, non huius est loci.

ANNI, MENSIVM, DIERVM APVD TVRcos ratio, & adpellationes.

Notaui ad marginem libri, annum Mahumetanum 687, quo mortuus Ertucules traditur, esse Christianum 1289. Hoc vti planius intelligi possit, libet hoc loco quam paucissimis explicare temporum apud Turcos rationem, videlicet annorum, mensium, dierum, quantum quidem hactenus intelligere de his potui. Constat igitur apud Turcos annus XII mensibus, sed lunaribus: & tradunt ipsi, post 32 annos Turcicos firmamentum cæli cursum suum absoluere. Vnde propemodum colligi plerique putant, annis 31 Christianis, respondere Mahumetanos 32, cum exiguo additamento. Præmittitor id etiam, hunc annum Christ. 1587, quum inciperet, fuisse computatum a Turcis pro Mahumetano 994. Quippe licet hoc intelligere de verbis vltimis in diplomate Sultani Muratis III, quo continetur prorogatio pacis cum Rudolpho II Imp. Augusto. Leguntur enim istic hæc in extremo verba: Die primo proximi mensis Ianuarii, anno Domini Iesu, supra quem sit gratia & auxilium diuinum, 1584: qui erit annus transmigrationis magni prophetæ nostri, supra quem sit gratia salusque diuina, 991: die 27 sacræ lunæ Silchidze. Quibus in verbis notandum, annos Mahumetanos, Turcis vsitatos, non eosdem esse cum annis Hegiræ, quæ incipit a natiuitate Mahumetis, videlicet ab anno Christiano 592. Nam expresse dicitur, a Turcis anno Christiano 1584, fuisse computatos annos 991 a transmigratione siue morte Mahumetis: quibus si tres ab illo tempore elapsos adiicias, erit annus hic Christianus 1587. a morte Mahumetis 994. Iam si de 994 detrahas annos 687, quo tempore mortuus Ertucules traditur, reliqui erunt anni Mahumetani 307, qui transiere scilicet ab Ertuculis morte, vsque ad hunc annum præsentem. Diximus autem paullo ante, Turcicos annos 32 propemodum respondere Christianis 31. Quamobrem de 307

Mahumetanis detrahendi veniunt anni $9\frac{28}{31}$ siue paullo minus, quam decem: & erunt 307 Mahumetani, si 10 integros deducas, redacti ad annos Christianos 297. His rursus detractis de 1587, reperiemus annum Christi 1290, quo scilicet mortuus fuerit Ertucules, Osmanis pater. Tradunt autem annales hi nostri mortuum Osmanem ipsum anno Mahumetano 727, qui Christianus erat 1328. Ergo post obitum patris superstes fuit paullo amplius, quam 39 annis Mahumetanis, siue 38 Christianis. Et quia Turci volunt eum regnasse 29 annis, nostri 28, quod idem est: necesse est verum fateamur, quod historici diligentes & fide digni scripserunt, Osmanem perpetuis excursionibus ac rapinis collocupletatum, magnam partem Bithyniæ, vicinæque Ponto Euxino regionis, intra spatium 10 annorum, a morte patris scilicet numerandorum, in potestatem redegisse. A quo decennii tempore, principatu iam constituto stabilitoque, recte rerum potitus dicetur annis Christianis 28. Itidemque verissime statuetur, initium regni Osmanici referendum ad annum Christ. 1300. quod sane multas ob causas diligenter obseruandum.

Quod menses adtinet, iam antea monuimus, in vsu Turcis esse lunares. Hos nominare incipiunt ab ipsis nouiluniis. Et numerantur ab eis 12, sicut etiam nos totidem habemus. Anni principium referunt ad mensem Silchidze, qui late loquendo, quod Græci dicere solent, Decembri fere nostro respondere debebat ex opinione complurium: sicuti plerumque Ramazan mensis ad Septembrem debebat ex eorumdem sententia referri: quo mense Ramazane ieiunium suum menstruum seruant, a crepusculo matutino ad solis occasum vsque, donec sidera conspiciantur, nihil cibi potusue sumentes: & finito ieiunio, suum illud buiuc bairam, siue magnum festum instar paschatis nostri, celebrant. Sed progressu temporis tam Silchidze quam Ramazan in alios menses nostros transeunt. quippe celebrandi Bairami tempus singulis annis anticipare Turci solent diebus vndecim: qui dies embolismi fere loco sunt ad complendum annum lunarem. Nam si dies vndecim computentur tricies & semel, efficientur dies 341: qui paullo minus quam integrum annum constituunt, addendum triginta & vni Mahumetanis annis; vt Mahumetani triginta duo anni, Christianis triginta & vni respondeant; quemadmodum a nobis indicatum paulo ante hoc ipso capite.

Nomina mensium hæc sunt:

1.	Silchidzé.	7.	Dsiumasiel Achir.
2.	Mucharen.	8.	Rezeb.
3.	Sepher.	9.	Schaban.
4.	Rebuil Euel.	10.	Ramazan.
5.	Rebuil Achir.	11.	Schewal.
6.	Dsiumasiel Euel.	12.	Silcadé.

Sicubi lector aliquod nomen ex his paullo aliter scriptum in Annalibus reperit, sciat id factum a nobis, scripturam Ioannis Galderii, interpretis Cæsarei, sequentibus.

Hos autem menses in dierum hebdomadas, siue septimanas, diuidunt: diebus hæc tribuunt nomina.

1. Basar iuni, hoc est, dies mercatus hebdomadarii, qui respondet diei dominico nostro.

2. Basar Ertesi, hoc est, dies post mercatum hebdomadarium proximus, siue postridie mercatus: qui dies Germanice dici commode posset, *Aftermarcktag*. Respondet diei lunæ nostro.

3. Salli. Respondet diei Martis nostro.

4. Dsar schambá, id est, quartus dies: quem Persica lingua sic & ipsi vocant, vti nos feriam quartam dicere solemus, qui Mercurii dies est.

5. Peschembé, hoc est, dies quintus, lingua itidem Persica: veluti nos feriam quintam vocamus, qui Iouis dies est.

6. Dsiuma, duabus syllabis, (alii Zuma scribunt, & Zuna) vel Dsiuma iuni, quod significat diem ecclesiæ siue templi. Nam Veneris diem feriantur.

7. Dsiu-

7. Dsiuma Ertesi, hoc est, ἐπίβδα, Græco vocabulo Pindarico, quasi si dicas post festum, vel *Afterfeirtag* Germanice. Vulgò Saturni dies.

SOMNIVM ERTVCVLIS. CONIA. LVna Turcis auspicata.

Valde superstitiosos esse Turcos in obseruandis somniis, animaduertere lector potuit ex narratione Supplementi nostra, de initiis decennalis huiusce belli Persici. Hoc autem Ertuculis de Osmane filio somnium, quo ingenti comparabatur arbori, cum aliis sequentibus, per est ei simile, quod Astyages rex Medorum de Cyro, ex filia nepote suo, ab Herodoto & aliis expositum, habuit. Conia vero Turcis vrbs est Caramaniæ siue Ciliciæ, quam Græci dicebant Iconium. Leonis Sapientis imperatoris Nouella de Thronis accuratius hanc in Lycaonia collocat. Chalcocondyles Cariæ facit vrbes Larandam & Toconeium, vbi nota confusum cum nomine articulum Toconeium, pro Τοιϰονιον: vt alibi Tosbinium quoque scribit idem interpres, Ardelii siue Transsiluaniæ vrbem, quæ articulo a nomine disiuncto Sibinium est, vel Cibinium, vt hodie scribunt. Conia recentioribus Geographis adpellatur Cogna, pronuntiatione Italica. Quod autem Edebalis filia per Lunæ splendorem significaretur, in eo felicissimum quoddam omen erat, ex opinione Saracenorum ac Turcorum: qui Lunam, velut imperio suo fatali quadam lege propitiam & auspicatam, mirum quantum habere virium in portendendis adiuuandisque successibus conatuum suorum, vt etiam nunc hodie, sic semper existimarunt. Errant enim, (& in his est Franciscus Sansouinus Venetus) qui Turcos scribunt subacto primum Bozinensi regno, imperante Sultano Muchemete II, Lunam crescentem signis militaribus adposuisse. Nam si verum hoc esset, non Lunam dumtaxat accepissent, exclusis stellis, quæ in eius regni signis cum Luna coniunctæ cernuntur. Constat etiam e Beluacensis historia, Saracenos ante constitutum hoc imperium Turcicum, eamdem habuisse de Luna, Mahumetanorum conatibus & expeditionibus bellicis fauente, persuasionem. Anno, inquit, 1218, statim post aduentum Christianorum ad Damiatam, facta fuit eclipsis Lunæ quasi generalis: quam contra Saracenos interpretati sumus, veluti portendentem eorum defectum, qui sibi Lunam adtribuunt, in incremento decrementoque Lunæ magnam sibi vim ponentes. 12.

DE DVCIBVS TVRCICIS, A QVIBVS ANATOliæ regiones nomina sortitæ sunt.

Annales hi nec ducum nomina, nec prouinciarum, hoc loco exprimunt: 13.
quæ nos tum e Laonico, tum aliis annalium locis heic eruemus. Facit Laonicus septem numero Duces, qui regionem armis subactam, inter se diuiserint. Hos vno tantum loco non recenset omnes. Caramano dicit obtigisse mediterranea Phrygiæ maioris, cum Cilicia: cuius a nomine Cilicia dicta deinde Caramania fuit, in hodiernum vsque diem hac adpellatione durante. Sarchani sors maritimam Ioniæ regionem, Smyrnam vsque, tribuit. Vnde Sarchaniæ nomen est adepta, testibus his annalibus, & Laonico, & secretario Sigismundi Malatestæ, qui res in Asia Græciaque se præsente gestas, ante annos plus minus 80, descripsit. Ortelio Sarcum dicitur. Calami, & filio Carasi, obuenit Lydia, vsque ad Mysiam: quæ regio Carasia fuit adpellata. Reperitur hoc nomen in his annalibus, & apud indicatum modo Malatestæ secretarium, qui Pergamum in Carasia collocat. Ab Ortelio Becsangil ea pars Anatoliæ nominatur. Osman Ertuculis filius Bithyniam, cum regionibus Olympum versus spectantibus, & cum Tekie, nanctus est. Ab hoc Osmania, vel Othmania, quemadmodum hactenus alii scribunt, dicta: cuius in annalibus sub Baiasite primo fit mentio.. Atque haud scio, an non in Synonymia Geographica Ortelii, quo loco de Asia minori agit, Cottomanidia sit rectius hæc ipsa siue Othmania, siue Othmanidia, cuius tamen limites istic latius, quam par sit, videntur extendi. Amuræ filios tradit Laonicus accepisse Paphlagoniam, cum iis, quæ ad Euxinum vergunt. Ea fuerit Penderatia scilicet, de qua superius dictum in Osmanidarum genealogia, vel potius Penderachia. Vocatur

Caramania. *Sarchania.* *Carasia.* *Othmania.* *Pēderatia vel Pēderachia.*

autem hic Amuras Pachymerio Amurius, cum quo Reineccius alicubi, Gregoram sequutus, Alisurium Caramanum confundere videtur: Omer in annalibus Turcicis dicitur, qui Omeris filios adpellant Isuendiares begos, Sinopes etiam dominos, Laonico Sphenderes aut Spenderes, vnde nomen Penderachiæ, veluti Sphenderachiæ. Bolli nominatur hæc ipsa Penderachiæ vel Sphenderachiæ regio in Ortelii tabula Natoliæ, priscis Paphlagonia. Et credo Bolli vocem prouinciæ datam a ciuitate Bolli, quæ Turcicis annalibus est Boli, sicut iidem & agri Bolensis meminerunt. Est etiam in Asia minori Mendesia regio, cuius principem Laonicus Mendesiem & Mendesem vocat, nepotem Calamis: quod Mendesiæ nomen non Turcicum orgine puto, sed Græcum, & eius prouinciæ, quæ sic adpellata fuerit a ciuitate Mendos, cuius mentio fit in constitutione Leonis Augusti de ordine thronorum, tamquã episcopatus pertinentis ad metropolim Stauropolitanam in Caria. Videtur etiam eadem esse Mendus cum illa, quæ Myndus aliis dicitur, & ad Cariam quoque refertur. Regio Mendesia scribitur Ortelio Mentese, sicut & nostris in annalibus. Ædinis denique ducis apud Laonicum typis editum nomen legitur, qui regionem a Colophone ad Cariam vsque se porrigentem possederit. Hic Aidin beg Turcis est, vnde reponendum apud Chalcocondylem Aidinis ducis nomen, & apud Ortelium pro Aldinelli restituendum Aidinelli. Sunt aliæ quoque regiones in Anatolia, quæ nouas adpellationes, veteribus incognitas, habent: sed eas dumtaxat heic enumerare voluimus, quibus indita fuisse certis a ducibus nomina, Laonicus & annales hi nostri tradunt.

Medesia.

Aidin, & Aidinelli.

BASSA. EMIR. SARAI. CARAVANSARAI. VEzir. Vezir azem. Beglerbeg. Emir Halem. Emir Achur.

14. Filius alter Osmanis, Vrchanis frater, alium non habet in annalibus titulum, quam Alis bassa: quod bassæ vocabulum Turcis caput significat. Falluntur autem qui pro Sultanis vezires fuisse dictos, ac Emirum (Ameres ipsi vocant) in locum putant successisse bassas & beglerbegos: (quibus & begos ab eis, & sangiacos adiungi, velut & ipsos Emirum successores, magis etiam miror) quum vox Emir ne hodie quidem exstincta sit, ac præterquam quod ipsi Sultano proprie competat, vt supra diximus, etiam certis in aula tribuatur officiariis. Quippe sunt ad Portam, Emir Halem, Buiuc Emir Achur, (qui Prætori etiam Græciæ nostro Amyrachures dicitur) & Cudzuc Emir Achur. Bassæ nomen hoc tempore datur iis primum, qui Vezirum dignitatem obtinent: deinde beglerbegis. Ipsa nomina cum officiis, suo declarabuntur a nobis loco prolixius. Heic paucis addo, Portæ Osmanicæ duum esse generum officia: quorum alia ministeriis obeundis intra saraium Sultani destinata sunt, alia procurandis negotiis publicis extra saraium. Et saraium Turcis palatium principis est, vel aliud amplum ædificium, non a Czar voce Tatarica, quæ regem significat, dictum: vnde Reineccius Saragliam Turcis vocari putat, vt regiam. Nam aliæ quoque domus, extra Sultani regiam, nomen hoc ferunt: vt illæ, quas Sultanorum mulierculæ siue concubinæ inhabitant, vt Atschamoglanorum ædes, vt ampla Turcorum hospitia, siue diuersoria publica, quas vulgo Carauasarias nostri vocant. Quippe a Turcis Carauansarai vel serai dicuntur, hoc est, ædificia destinata carauanis: quæ hominum agmina sunt cum iumentis, ob itinerum pericula turmatim se coniungentium. Consule de his exposita prolixius capite 247. De officiis intra saraium alibi, sicut & de aliis extra saraium. Bassæ, de quibus heic agimus, extra saraium muneribus sibi mandatis funguntur. Et inter hos qui primi sunt, Vezires dicuntur: nostris, consiliarii secreti, vel arcani. Supremus autem, Vezirazem nominatur: quæ apud Saracenos etiam in vsu dignitas, & existimatione præcipua fuit. Cedrinus & alii Protosymbulum interpretantur, cuius etiam mentio fit in libro de significatis insomniorum, quem antehac Sanibucani exemplaris mutili fidem sequentes, Apomasari tribuimus: quum Achmetis eum postea cognouerimus esse, de libro bibliothecæ Cæsareæ, ex quo viri Clariss.

Hugo-

Hugonis Blotii I. C. & Augustalis bibliothecarii beneficio, nostri codicis lacunas omnes expleuimus. Symeon Magister Officiorum alicubi Solemanem Protosymbulum Balsamæ vocat, quem Zonaras archisatrapam Masalmæ dixit. Similiter extra saraium sunt Beglerbegi, qui & ipsi bassæ vocantur. Prætori Græciæ nostro, qui ante 320 annos vixit, Peclarpaces scribuntur. Et erant in imperio Saracenico simul & Emires, & Vezires, & beglerbegi, etiam ante monarchiam Turcicam: prorsus vt dici nequeat, pro Sultanis vezires adpellatos, in horum locum successisse bassas & beglerbegos. Quippe meminit beglerbegorum officii vetustior Prætore Cedrinus, & ipsum nomen interpretatur Archontas Archonton, vt nostri dominos dominorum: veluti qui sub se, præter gregarios milites, spachios, subassas, etiam sangiacos & begos habeant: vtrosque minorum (quod aiunt) gentium dominos, de quibus suo loco. Prætor addit, officium Beglerbegorum respondere dignitati vel officio maximi Stratopedarchi, quem nunc Generalem campi vocare solemus. Itidem Sultano seruit extra saraium is, qui dicitur Emir Halem, cuius paullo ante meminimus. Vexillorum præfectus supremus est, ac tum ipse vexillum regium gestat in expeditionibus, tum vexilla Beglerbegis offert sua, itidemque sua sangiacis begis. Emir achur stabuli præfectus est, cui vocabulo si Buiuc præponatur, maior vel primus; si Cudzuc, minor aut secundus stabuli præfectus intelligitur. De his iam percepisse lectorem opinor, qui Turcis bassæ, qui beglerbegi, qui Emires sint. Nec ignoro nomen Emir Quibir, dignitatis in aula Sultanorum Cairensium maximæ. Sed intra limites cohercenda scriptio, ne commentarius prolixior lectorem offendat, aut sæpius eadem repetat.

ISNIC. BVRSA. TEGGIVR.

Isnicam dixi, nomen hodiernum & Turcis vsitatum retinens, licet ab aliis aliter scribatur, quæ Nicæa priscis est. Castaldus per errorem non vrbem Nicæam vocat Isnicham, sed lacum siue paludem Ascaniam, quæ tamen hodie Turcis Acsu dicitur, nomine significante aquam albam siue limpidam. In multis enim antiqua nomina sic immutant, vt priscorum similitudinem retinentia, tamen aliquid in lingua sua significent. Prusæ nomen antiquum retinui, tametsi nunc Bursa vulgo dicatur: quæ vox in errorem impulit Bonfinium, vt Byrsam adpellaret: quasi nomen hoc aliunde, quam a Prusa rege Bithynorum, acceperit. In Leonis Augusti constitutione de Thronis, etiam Theopolis siue Dei ciuitas cognominatur. Idem Claudiopolitano prouinciæ Honoriadis archiepiscopatui Prusiadem subiicit, quod ideo notandum, quia Busbequius in itinerario Prusiadem cum Prusa confudit. Teggiur Turcis est prouinciæ præses, quem ipsi more suo denominant a cuiusque prouinciæ metropoli. Laonicus Harmosten reddidit, quæ vox antiquo Laconum vsu significat eum, qui vel in vrbem, vel regionem imperio subiectam mittitur, vt eius res constituat ac disponat. Prætor noster ducem regionis interpretatur, qui Græcis est Higemon. Sic enim perturbationem rerum in Asia minori describens, post occupatam a Flandris Constantinopolim, ait: Qui duces aliis in locis alii fuerant hactenus, singuli regionem administrationi suæ commissam, nunc sui iuris efficiebant: vel ad hoc impulsi motu proprio, vel ab incolis ad defendendam regionem arcessiti. Quæ sane verba me commonefaciunt de imperii nostri statu non dissimili, post exstinctos imperatores Sueuos. 17.

EDRENOS. VLVBAT. CAPLIZE.

Edrenosium Teggiurem dixi, ab opido, quod Turcis vocatur Edrenos. Adranusium ducem siue præsidem dixissent Græci veteres. Ciuitas ipsa Bithyniæ, non procul a Prusa distat. Constitutio nouella Leonis Augusti de Thronis, episcopatum Adranusium metropoli Nicomediensi Bithyniæ subiicit. Opidum Adranes, genere neutro, priscis adpellabatur. Vlubat opidum vocant Turci, quod Lupadi nostris Geographis dicitur. Prætor Græciæ noster, & Chalcocondyles, Lopadium nominant. Nec procul a Palormo situm est, (Panormum dixere Græci superiorum ætatum) vbi veteris vrbis Cyzici ruinæ inter copiosa rude- 16.

ri marmorum conſpiciuntur, & vina nobilia naſcuntur, quibus cum voluptate Conſtantinopoli ſalubriter vtebamur. Vox Caplize Turcis calidam aquam ſiue balineum ſignificat, quæ Græcis thermæ ſunt. Et ſuperant Pruſæ nunc etiam ad montis Olympi pedem thermæ præſtantiſſimæ, ac in primis celebres: quum ex interuallo non magno, aquæ calidæ pariter, & frigidæ, miro naturæ beneficio, largiter ebulliant. Apud Stephanum, qui librum de vrbibus ſcripſit, Ortelio citante, Therma legitur, locus Pruſiæ, (Pruſæ vult puto dicere, quamquam & alioquin hæc mendoſa arbitror) qui & Baſilica vocetur. Hic ille locus eſt Baſilicarum ſiue regiarum thermarum, quo de nunc agimus. Nam quod opidum Thermarum Baſilicarum in Nouella Leonis Auguſti reperitur, aliud eſt, ac longius remotum a Pruſa: quum Epiſcopatus ille metropoli Cæſarienſi Cappadociæ ſubiiciatur.

MONS CALOGERORVM. GENISCHEHER. Iuſſuph.

17. Montem monachorum, qui legitur heic in annalibus, Turci ſua lingua vocant Geſchis dage, Græci Kalogeron oros. Intelligitur autem hoc nomine mons Olympus Bithyniæ, qui Conſtantinopoli degentibus, & in Propontide nauigantibus, inſigni altitudine conſpicitur. Nomen hoc inde tulit, quod olim frequentia Calogerorum haberet monaſteria, velut hodieque mons Athos in Europa, quem ſanctum vocant: vbi XXIII ſuperſunt monaſteria, ſingula quondam CC aut CCC a calogeris inhabitata, contraque vim prædonum ac piratarum munita. Nunc deminuto licet numero, tamen adhuc eorum eſt magna copia. Vocatur autem monachus a Græcis Calogeros, non veluti Kalos Hieros, id eſt, bonus ſanctus, quod noſtris perſuaſum eſt: ſed quaſi Kalos geros, (ſic enim hodie loquuntur) id eſt, bonus ſenex. Nam ſenilis ætas huic profeſſioni aptiſſima eſt. Neapolim interpretatus ſum, voce Græca, quæ Turcis eſt Geniſcheher, id eſt, noua ciuitas. Ea non procul a Nicæa diſtat, & Busbequio, ſicut & Ortelio, Ieniſar dicitur: ac intelligi eamdem arbitror a Spandugino, in expoſita ſuperius narratione, de origine Sultanorum Turcicorum. Iuſſuph, Pruſæi nomen præſidis, idem eſt cum Ioſepho. Gauderius, Ferdinandi Cæſaris interpres, ſcripſit Iuſſuc in verſione ſua, quod vocabulum Turcis anulum ſignificat.

DE VARIIS MONETIS. QVID MANGVRI, ASPRI, Siderocapſia, Hyperpyra, Hyperpyrarii, Dramæ, Scachi, Sultanini, Seraphini, Byzantii, Chryſini, Altumler. AEgyptiæ Syriacæque monetæ ratio.

18. Neceſſario nobis heic agendum de variis tam Græcorum, quam Turcorum Ægyptiorumque monetæ generibus: vt vno loco poſita, velut in conſpectu lectori ſint. Ac primo quidem, vt pretium ſingulorum, quæ Turcis in vſu ſunt, indicemus: animaduertendum, ante annos 40 vel 50, quo tempore ſcripſit Turcica ſua Theodorus Spanduginus, octo manguros æreos vnum aſprum argenteum valuiſſe. Rurſum quatuor aſpros effeciſſe dramam. Dramas vero nouem, pretium fuiſſe taleri vnius Germanici, qui 36 aſpros valebat: quum Sultaninus aureus, tam pondere, quam auri bonitate par Zecchino ſiue Ducato Veneto, 54 aſpris æſtimaretur, hoc eſt, vno talero Germanico, cum ſemiſſe. Deinde pretium taleri diu ſtabile fuit, aſpri quadraginta: Sultanini vero, ſeu ducati, ſexaginta. Nos autem Conſtantinopoli quum eſſemus, ſic erant horum omnium aucta pretia, propter grauamina (quemadmodum aiebant) belli Perſici, & alias cauſas explicatu non neceſſarias: vt manguri 24 vno commutarentur aſpro: aſpri quinque dramam efficerent: dramæ duodecim, talerum Germanicum: vnus cum ſemiſſe talerus, Zecchinum Venetum, hoc eſt, aſpros 90: quum paullo minus eſſet Sultanini pretium. Hoc modo drama, quinque conſtans aſpris, valebat ſex noſtros cruciatos ſeu quarantanos Venetos: decem dramæ, vel aſpri 50, florenum Germanicum: aſpri 60, ſeu duodecim dramæ, talerum noſtratem. Quæ ipſa quoque pretia deinceps adeo ſunt aucta, talerum vt vnum aſpris æſtimatum 80 intelligam. Expoſito pretio ſingulorum, addamus nunc de monetis ipſis quædam, futura lectori-

lectoribus, vt ſpero, non iniucunda cognitu. Primum igitur æreí manguri ſucceſſerunt in nummulorum locum, quos aſſes priſci dixerunt. Ex argento ſignati ſunt his proximi, qui Græcis aſpri, Turcis Acſe nominantur. Reineccius noſter, in Adpendice ad Beluacenſem, perperam ſcribit Aſperos. Ibidem facta mentione de 500 iperperis, addit: hoc monetæ Tataricæ genus eſſe. Ego vero vtrumque dico pro Græcæ monetæ genere habendum. Et aſpri quidem Græcis, Turcis Acſe, ſic ab albedine dicti ſunt; vt Italis bianchi, Gallis les blancs, certa nimirum & ipſa monetæ genera. Sicut enim Mauros Græcis eſt niger, vnde Moros Itali noſtrique vocant Æthiopes: ita color albus eiſdem Aſpros dicitur. Nec recens adeo vocabulum hoc eſſe, patet ex gloſſario peruetéri, quod Aſpraturam interpretatur Græca voce κόλλυβον, hoc eſt, monetam minorem: cuius generis aſpri ſeu bianchi vel in primis ſunt, cum quibus collybiſtæ ſiue nummularii monetam maiorem, tam argenteam, quam auream, commutare ſolent. Aſpros autem voco, Latinam vocem Nummulos reſpiciens, quæ ſubintelligitur. Nam Græci quidem Aſpra dicunt. Et ſunt duplicia, maiora minoraque. Minora vulgo in vſu ſunt, maiora vocantur peculiari voce Siderocapſia. Quippe Siderocapſa nomen eſt opidi, quod e regione Thaſſi ſitum eſt, prope montem ſanctum, de quo paullo ante dictum. Eo loco tam auri, quam argenti fodinæ ſunt, (vnde Chryſiteri Liuii putat eſſe Bellonius) & aſpra ſignantur, ceteris maiora, quibus ab opido Siderocapſiorum manſit hactenus adpellatio. Recipit hæc tantum Sultanus Turcorum, & ſuis theſauris infert. Eadem erogat in militum miniſtrorumque ſuorum ſtipendia. Minora plane non admittit, quidquid tamdem ei ſoluendum ſit. De iperperis obſeruanda primum vitioſa ſcriptura. Non enim iperpera ſcribi debent, ſed hyperpyra. Pulologus noſter hyperpyri vocem habet. Manuel Muſicius Athenienſis interrogatus a me, quanti putaret æſtimandum hyperpyron: reſpondebat, propemodum par huius pretium eſſe Marcelli argentei Veneti pretio. Quidam Italico nummo Iulio putant æquandum. Equidem accurate pretium ſupputans, hyperpyron inuenio valere nouem cruciatos ſeu quarantanos. Incolæ Cyprii regni prius, quam barbarorum ſubirent iugum, in quinque diuerſa hominum genera diſtribuebantur. Horum aliis omiſſis, quod huic inſtituto noſtro quadrat, exponam. Infimi generis adpellabantur Pariki, condicionis homines ſeruilis, vſque adeo dominis obligati propemodum vt vitæ neciſque poteſtatem in eos haberent. Nomen ipſum Pariki, Græcæ originis eſt. Nam πάροικοι dicuntur Græcis coloni, ſicut & Iuſtiniano Auguſto παροικικὸν νόμιμον, ius colonarium eſt. Secundum hos proximi vocabantur vulgo Leſteri, qui quidem & ipſi Paricorum ſeu colonorum erant e numero, ſed qui vel interueniente pecunia, vel gratia dominorum, vel alia quadam via libertatem impetrauerant, diuerſa tamen ratione. Quippe nonnulli abſolute liberi efficiebantur, quum alii perſonali dumtaxat libertate potiti, nihilo minus rerum ſuarum nomine dominis eſſent obligati: puta, quotannis vt ſoluerent principibus aut nobilibus viris, 15 vel 16, plus aut minus, perpyra: (ſic enim corrupte vocabant) cuius in perpyris numerandæ pecuniæ cauſa, Perpiriarii dicebantur. Adgnoſcit, opinor, voces lector deprauatas, quum & hyperpyra dici debeant, & Eleutheri, qui liberi ſunt, & Hyperpyrarii, qui ſingulos in annos hyperpyra ſoluunt. Si quis denique pretium hyperpyrorum cognoſcere cupit, expendat hæc Beluacenſis verba, de libri 30 capite 143: Terra Soldani valebat ei cottidie 400000 iperpera, id eſt, 57000 marcas argenti. Sed prius ſcripturæ tollendum vitium, pro 57000 marcis argenti, 5700 marcas vt reponamus. Et nihilo minus hæc ipſa ſumma prouentus cottidiani tanta videtur eſſe, pæne fidem vt mereri nequeat. Sed enim pergendum ad alia. Quam diximus dramam, pro certi ponderis apud Turcos nomine lector accipiat, quod quidem ex drachmæ vocabulo Græco mutilatum eſt. Ipſius ponderis rationem in aſpris iam expoſuimus. An vero Turcicum antiquo ponderi Græco reſpondeat, diſputare nunc religio eſt, ne lectori nimium velut extra metas vagando moleſtiſſimus. Scachi perquam frequentes in Turcia ſunt hoc tempore, moneta Perſici Scachi ſiue regis, vnde nomē habent, Turcorum hoſtis acerrimi.

Singuli valent aſpros Turcicos octo. Sultanini ex auro ſunt, quondam adpellati Soldani. Sic enim apud Beluacenſem loco iam indicato legimus, argentariæ fructum in Lebena (non procul a Sebaſtia) fuiſſe tres rotas argenti depurati, hoc eſt, tria millia Soldanorum. Eiuſdem cum Soldanis erant tum ponderis, tum pretii, qui Græcorum imperatorum temporibus Byzantii nominabantur, & Byzantini: characteris dumtaxat ratione diuerſi. Conſimiliter & Seraphini, quos primus ex Soldanis Ægyptiis ſignauit Melechſeraph, a quo nomen etiam hoc conſequuti ſunt. Chryſini Græcis a chryſo dicuntur, vt ab auro nobis aurei: quod imitati Turci, ſuos ſiue ducatos, quod nomen a Venetorum Ducibus profectum arbitror, ſiue Sultaninos, ab Altum vocauerunt Altumler. Chryſinorum quidem in aliquot Græcis & Aſiaticis monumentis antiquis nomen obſeruauimus, quæ alio lectores habituri loco ſunt.

Quod Ægyptias, Arabicas, Syriacasque monetas adtinet, harum quoque nunc mutata ratio: ſicut ex hac conſignatione D. Hieronymi Beck a Leopoldſtorf videre eſt, qui pretia ſingularum notauit, vt erant anno 1551, quum illas terras perluſtraret. Zibir, ærei nummuli perexigui, ſigna potius ſunt, quam moneta. Duo valent vnum Direm, qui & ipſe nummus eſt æreus. Duo Direm valent Nuccarum vnum, qui nummus eſt æreus maior, cum litteris Arabicis. Nuccari quatuor valent nummulum argenteum, quem Arabes Oſmannum, Turci Achs, Græci Aſpron vocãt. Nuccari ſex faciunt nummum argenteum maiuſculum, quē Maidinum vel Cattam nominant. Maidinus vel Catta, Oſmannum vnum cum dimidio facit, & quatuor Marchettis Venetis æſtimatur, vel octo Bezziis ſiue nigris nummulis Germanicis, quorum tres conficiunt vnum cruciatum. Scachi, maiores argentei nummi, quorum ſinguli quatuor maidinos; decem vero, Turcicum aureum valent. Altum, aureus Turcicus, valebat id temporis XL maidinos, vel aſpros LX. Coronati aurei pretium erat, maidini XXXV. Horum vero quam nunc ſint aucta pretia, deprehendere lector ex ſuperius indicatis poteſt.

Obiter denique huic explicationi de monetis adiungitor, Sultanos Turcorum tam in ipſis auſpiciis imperii, quemadmodum Spanduginus memoriæ prodidit, quam victoriis potitos illuſtribus, aut natis heredibus maſculis exſultantes, ſicut in annalibus hiſce noſtris paſſim animaduertere licet, aſpros nouos ſignare ſolitos. quod quidem vbi factum eſt, vſum aſprorum veterum interdicto publicato prohibent. Quapropter ab omnibus ad rei monetariæ præfectos deferuntur veteres, ac pro duodecim veteribus aſpri decem noui ſoluuntur. de quo ſane lucrum Sultanis haud exiguum prouenit. Inquiſitores etiam conſtituuntur, qui an aliqui veteres aſpros retineant, obſeruent. Hi variis vtuntur fraudibus, & multa nequiter committunt. Eius autem lucri cauſa Muchemetes II, qui Conſtantinopolim cepit, ſingulis X annis aſpros ſignabat nouos. Fortaſſe tamen hoc etiam feciſſe videri poſſit ad imitationem antiquitatis Romanæ, cuius in nummiſmatis toties eſt reperire vota decennalia, vicennalia, tricennalia. Non enim dubium eſt, Muchemetem ſecundum, quem diximus, velut in ipſo ſucceſſorem imperio, multa priſcis in Auguſtis, quos pro deceſſoribus ſuis habebat, ex ambitione quadam æmulari voluiſſe.

SVGVTZVC, GERLE, BOLI.

19. Dicit auctor annalium exiſtimari vulgo, ſepultum Oſmanem ad Sugutzuc, qui locus a ſalice nomen habeat. Narrat autem Laonicus, eſſe vicum iuxta Myſiam, quem incolæ Sogutam vocent, vbi flumen ſit eiuſdem nominis. In hoc vico tradit aliquamdiu habitaſſe Oguzios, & ipſum Othmanem domicilium ibidem habuiſſe. Putabatur igitur iſtic conditus, vbi plerumque degere ſolitus fuerat. Addit etiam, poſſe locum adpellari vicum Itææ. Sic enim reddidit interpres, ſecum in errorem & alios abripiens. Non enim Itææ, ſed ſalicis vicum dicere debuerat, quæ Græcis itæa vocatur. Germani, quorum lingua componendis nominibus pereſt idonea, Falberdorf interpretarentur. Sed notandum, a Laonico poſt Sogutæ vocem, omitti alteram Turcicam Gui, duarum ſyllabarum, quæ vicum

ſeu

seu pagum significat. In annalibus nostris Sugutzug legitur, voce nouellas siue teneras salices significante, vel salicetum potius: sicut iisdem Turcis Belezugtene-
ræ siue nouellæ quercus sunt, aut quercetum: quod ipsum quoque nomen est opidi Anatolici, cuius infra meminit annalium auctor. Hinc etiam pagi Osmanzug, vel Othmanzug, nomen deriuo: veluti quo significetur Osmanis siue seminarium, siue plantatio. Apud Abrahamum Ortelium in tabula Natoliæ legitur Othmangiuch, quod tribus syllabis Italico more pronuntiatum, idem est cum Othmanzug. In itinerario Busbequii legitur Othmanlick, deprauate puto, quum Otmansick vel Othmansuck ab ipso scriptum fuerit: vt posterius hoc V. Gallicum habeat, Turcis etiam vsitatum. Longius ab origine vocis recedunt, qui Otmanic scribunt. De Boli, tam regione, quam opido, supra diximus numero 13. Bellonius opidum priscis Abonitichos dictum putat. Gerle non procul a Boli opido distat. sed in Ortelii Natolia puto non recte scribi Gerede, pro Gerele, quod idem est cum Gerle.

SANGIAC, SANGIAC BEG. MESCHIT, VEL Meszit. Dsiuma, siue Zuma. Imaret. Candri. Cangri. Chiangare.

Sangiac dissyllabum, siue Sanzac, Turcis vexillum significat. Sunt autem ipsis loco vexillorum siue signorum militarium, globi, ærei deaurati, summo in hastili defixi: circumplexis ac dependentibus vndique seu crinium colligatorum manipulis, seu caudis equinis. Vertici pomorum siue globorum, quos diximus, nonnumquam luna crescens imponitur. Huiusmodi signa militaria plura gestari vidimus ante bassam seu beglerbegum Temesuarensem, quum is nobis Constantinopolim ituris occurreret in planicie, post descensum a montis Hæmi clisuris, non procul a Tatarbasare, qui locus a foro Tatarorum nomen habet, ad tertium a Philippopoli lapidem: vbi nos prætereuntem regio cum comitatu, magnoque camelorum & aliorum iumentorum numero, (summarios corrupte vocat Beluacensis, qui Græcis samarii sunt, & sagmarii, & sagmatarii) vidimus. Ab his signis militaribus dicuntur Sangiacbegi, prouinciarum scilicet præsides, siue prætores: qui quum ad expeditiones suscipiendas mandato Sultani euocantur, curant ante se signum eiusmodi, quale diximus, cum strepitu tympanorum, & aliorum instrumentorum, quibus vtuntur valde stridulis, gestari. Græci Turcicum illud Sanzac, flambarum & flambulum adpellant: Sanzacos autem, flambulares. Leo Sapiens, Imp. Aug. librum de adparatibus bellicis scripsit, conuersum liberius, quam par erat, in linguam Latinam a Ioanne Checo Anglo, quem Græcum habemus. In eo Flamulum, quo Cedrinus etiam vtitur, & forma deminuta Flamuliscium, & Flamulares reperiuntur, nomina Græcis & Turcicis hisce respondentia. Non enim temere dictum a nobis, simias esse Græcorum Turcos, in rebus plurimis: maxime quæ spectant ad officia militaria, prouinciarumque præfecturas ac præsidatus, & earum distributiones. Messitæ seu Mesziæ Turcis proprie templa dicuntur, e lignis fabricata: qualia scilicet ab eis exstruebantur, quum necdum imperii creuissent opes. Zuma vero, (cuius vocabuli supra quoque facta fuit mentio) templum significat amplum, operis lapidei. Medressa quid sit, quid Imaretum, Gauderius ipse tam heic, quam aliis in locis, in ipso contextu exposuit. Nimirum xenodochia sunt, vt est videre apud Busbequium, haud ineleganter constructa, suisque distincta cubiculis: in quæ non modo Turci diuertunt, sed etiam aliis quibusuis homines addicti de religione sententiis. Quippe nec Christianus quisquam, nec Iudæus, seu diues, seu mendicus, ab iis arcetur. Bassæ quoque, ac sangiaci, quum peregrinantur, illis vtuntur. Mos ita fert Turcorum, vt singulis, qui eo diuertunt, cibum præbeant. Quum cenæ tempus adpetiit, adest minister cum ingenti ligneo disco, qui mensæ instar videri potest. Hoc patinæ plures continentur, impleiæ vel oriza cocta, vel decocto ad cremorem ordeo, addito carnis plerumque veruecinæ frusto. Circum patinas positi panes sunt, & nonnumquam aliquid faui. Sumit ex his, qui vult. Ac fas est peregrinantibus, his cibis toto triduo gratis frui. postea mutandum hospitium.

Sane Turcici proceres maximis impensis exstruere potissimum student hæc septem: Messitas, imareta, Græcis Maratia, carauāsaraia, balinea publica: quibus etiam pulcherrimos fontes adiungunt, in ceteris, ad vsus hominum iumentorumque cottidianos; in messitis, ad lustrationes vel ablutiones quasdam peragendas prius, quam templa sua siue messitas ingrediantur. His adde fluminum pontes, & vias publicas, lapidibus stratas. quæ quidem omnia perinde spectabilia sunt apud Turcos, & eximia: sicut apud Anglos ista, versu comprehensa veteri:

Mons, & fons, & pons: ecclesia, femina, lana.

Propemodumque licebit & Turcica disticho complecti:

Messita, maratium: carauansarata, lauacra,
Fontes, & pontes fluuiorum strata viarum.

Obiter hoc etiam addo, Constantinopoli Messitis, quæ istic numero plus minus quadringentæ sunt, tot huiusmodi adiuncta esse maratia: vt si quis in vno triduum victitet, ac deinde pergat ordine ad cetera, totius anni spatio vel inuisere nequeat omnia, vel omnium vti beneficio. Sequitur etiam paullo post hunc locum in annalibus explicatus imaretorum vsus, quum narrant, ipsummet Vrchanem in exstructo ab se imareto cibos distribuisse.

Candria regio sita est ad Pontum Euxinum, inter Bithyniam, & Pontum, hoc nomine, prouinciam: vbi & opidum Candria reperitur in Ortelii Natolia, situm eo plane loco, quo Dedacana vetus a Nicolao Sophiano ponitur. Diuersum ab hoc opidum est Cangri, versus Amasiam siue Cappadociam, quod olim Gangra nominabatur, vnde Turcis & regio Chiangare dicta.

ZERCOLAE, TAM ALBAE, QVAM RVBRAE.

21. Zercola capitis e filtro tegumentum est, latam auream fimbriam habens, qua parte capiti imponitur: de penulæ manica tegminis ipsius petita forma, sicut ipsimet aiunt Turci. Superiori Zercolæ parti, sesquispithamam altæ, caput inseritur: inferior a vertice capitis infra ceruices in dorsum non aliter ad tres spithamas vsque demittitur, ac feminarum Gallicarum tegmen, quod Chapperon ab eis dicitur. A media fronte surgit oblonga quædam quasi vel fistula vel vagina ex ære, partim deaurata, partim argento foris obducta, cui gemmas inserunt, non magni tamen pretii. Hæc Zercola Genizaris albi coloris est, aliis nonnullis rubri, de quibus alio dicendum loco. Fistula siue tubulus excipiendo cono de pennis auium facto seruit, vel belli tempore, vel quum satellitio suo Sultanum stipant.

MVSVLMANI, MVSVLMANISSARE. MAGARISSARE. Turci. Laonicus emendatus.

Musulmanos dici se volunt Mahumetani, tamquam recte credentes: vt A-
22. rianicis temporibus ceteri Christiani, quotquot abominabantur eorum furores, Orthodoxorum nomen profitebantur. Ac tametsi Mahumetanis honestissima sit Musulmanorum adpellatio, principibus ipsis Musulmanorum Sultanos se nominantibus, vti frequenter apud Prætorem nostrum videre est: tamen Græcis vicinis, vt Christianis, erat exsecrabile nomen, qui verbo Musulmanissare de omnium grauissimo apud Christianos flagitio desertæ religionis vtebantur: cuius etiam vim declarantes, aliud Magarissandi verbum adhibebant, quod significat stercore faciem conspurcare. Cedrinus, aliique scriptores historiæ, cum iis, qui ius Canonicum orientalis ecclesiæ tractarunt, vtroque vtuntur. Osmanici tamen adfectant hanc adpellationem, & Turcos se dici nolunt. Quo de vocabulo facere non possum, quin Philippi Mornæi sententiam exponam, ex libro eius Gallice scripto, de veritate religionis Christianæ contra paganos, Iudæos, Mahumetanos, & alios, cui similis in hoc argumenti genere nullus antehac prodiit. Nam eadem opera de Turcorum etiam origine quiddam non temere reiiciendum intelligemus. Ait ergo Mornæus, Israelitas fuisse transportatos, etiam Herodoto teste, vltra Mediam, ad regiones id temporis inhabitatas: & ab eis partim Colchos originem duxisse, qui Herodoti tempore circumcidebantur: partim Tataros, qui circa annum Christianum 1200 ductu Zingis Chanis velut inundatione quadam or-

dam orbem terrarum obruerunt, & imperium deinde Chanis illius Chitaini conſtituerunt. Erant autem, inquit, hi circumciſi prius etiam, quam Mahumetis nomen audiſſent: eoque procliuiores fuerunt ad ampleƈtendum legem Mahumetis, quod ex parte cum ipſorum religione conueniret. Vox ipſa Tatari ſiue Totari, lingua Syriaca reliquias ſiue reſiduos ſignificat, ait. Inter hordas quoque Tatariæ, verſus partem eius magis aquilonarem, nonnulli nomina Dan, Zabulon, Nephtali, retinuerunt. Vnde non eſt, quod miremur, tantam Hebræorum eſſe copiam in regionibus Ruſſiæ, Sarmatiæ, Lithuaniæ. Putat etiam, eo plures iſtic Hebræos inueniri, quo propius ad Tataros accedatur. Equidem vt obiter aliquam de meo velut ſymbolam his adiiciam, adoleſcens in Liuoniam, necdum collegio Teutonicorum equitum diſſipato, a Cunrado patre miſſus ad Albertum patruum, quum alia iſtic animaduertere memini: tum etiam verſus Lithuaniam, in vicinia metropolis Rigæ, (quæ in edito Laonico vitioſe tranſpoſitis litteris ſcribitur Vcra, pro Ryca: ſicut ibidem pro Euphlaſte reponendum Eiflante. Sic enim Germani ceteri vocant Liuoniam, Saxones noſtri Liflandam. Gallicus interpres Vcram vult eſſe Nouogrodiam, puerili errore: quum dicat auƈtor, ſuis vrbem legibus & libertate frui: ab optimatibus regi: ad mare ſitam eſſe: Danos, Anglos, Gallos eo cõmerciorum cauſa nauigare: quæ de Nouogrodia intelligi nequeunt) in huius ergo Rigæ vicinia, nationem quamdam eſſe barbaram Lettorum, a ceteris Liuoniæ barbaris incolis, Curonibus & Eſtonibus, lingua plane diſcrepantem: qui perpetuo in ore quaſi lamentationem quamdam habent, quam vociferando per agros adſiduo repetunt. Ieru Ieru Maſco Lon. quibus verbis Ieruſalem & Damaſcum intelligere creduntur, ceterarum in antiqua patria rerum, tot a ſæculis, & in remotiſſimis ab ea ſolitudinibus, obliti. Ad Mornæum vt redeamus, putat hoc idem non minus eſſe vero ſimile de Turcis, quam de Tataris: quum nomen ipſum Turcorum Hebraica lingua ſignificet exſules, & contumelioſum apud ipſos habeatur. Viderique Mahumetem non abs re, ne populos illos longe numeroſiſſimos offenderet, qui tum temporis incipiebant ſe commouere, retinuiſſe circumciſionem, luſtrationes, & alias quaſdam legis Moſaicæ cærimonias.

GENISCHEHER, GOINVC, CARASI, COSRI, Bergama, Edremit, Gelipoli.

Opida ſunt Iſnicæ vicina, Geniſcheher & Goinuc, vel Guinuc triſyllabum, 23.
vt heic in archetypo ſcribitur. Illud nouam ciuitatem ſignificat, & in Ortelij Natolia, ſicut & Busbequio, Ieniſar vocatur, vt ſupra diƈtum numero 17. Goinuc in eadem Ortelij Natolia reperitur. De Caraſi expoſuimus antea numero 13. Coſri cum Cariſto Natoliæ puto eadem eſt. Bargama vetus eſt illa, celebriſque membranarum nomine Pergamus, Galeni medici patria. Quæ Turcis heic Edremit, olim dicebatur Atramytrium, Leoni Auguſto epiſcopatus Epheſinæ metropoli ſubditus. Nautæ noſtri vocabant nomine magis corrupto, Landemiti: quod propius ad originem ſuam accederet, ſi lingua ſua, hoc eſt Italica, dixiſſent L'Adremiti. Nobis quidem articuli cum ipſo nomine confuſio perdifficilem reddebat de adpellatione veteri conieƈturam. Sunt autem hæc Troadis opida. De Vlubat ſuperius quædam numero 16 notauimus, infra daturi plura. Paullo poſt Gallipolim dixi, more nautarum noſtrorum, quum Turcis Gelipoli nominetur. Ridicula ſunt ſomnia Nicolai Nicolaidis Delphinatis, de nomine atque origine huius vrbis: quum a C. Caligula conditam, ab eodem nomen accepiſſe tradit. Mox opinione mutata, quod fuerit a Gallis exſtruƈta, Gallipolim vult diƈtam, ceu Gallorum ciuitatem: perinde ac Philippopolis ſit Philippi ciuitas, Nicopolis quaſi Nicolopolis, Nicolai ciuitas: perbelle, ne dum Gallos ſuos ornat, ſuimet obliuiſcatur. Non enim aliam in Græcia reperimus vllam Nicolopolim, quam hanc: cuius vt auƈtor eſt Nicolaus Nicolaides, ita merito nomen hoc ei relinquamus, vt a duplici Nicolao, Nicolopolis adpelletur. Sed omiſſis iocis, amplius CCCC annis ante C. Caligulam apud Xenophontem noſtrum ciuitatis huius fit mentio. Nec a Gallis etiam condita fuit, ſed ab Athenienſibus: quorum

dux Callias, initio struendæ dato, promeruit: vt ab ipso Calliupolis, (Calliopolim fere Latina consuetudine vocamus) ceu Calliæ ciuitas, diceretur. Episcopatum huius ad Heracliensem Thraciæ metropolim Leo imperator in Thronis refert.

DE PRIMO TVRCORVM IN EVROpam transitu. De castellis, Zemenic, Chiridocastro, Maito.

24. Prius, quam de castro Zemenico dicatur, recitabimus heic verba Laonici de prima Turcorum in Europam transiectione, cum quibus deinde locum hunc annalium conferemus. Capto, inquit Laonicus, præsidio Cherronesi, & Madyto, in Thraciam Turci progressi sunt, vsque ad fluuium Tænarum. Notetur in his verbis interpretis oscitantia, qui præsidium Cherronesi dixit, pro Cherronesi castro. Id castrum accipi non potest de Dardanellis. Nam eas arces, quæ duæ sunt, non vna, Muchemetes II exstruxit post captam Constantinopolim, vel ipso teste Chalcocondyla. Ergo Cherronesi castrum illud intelligitur, quod versus Ægęum mare duobus abest milliaribus Græcis vel Italicis a Maito, versus Propontidem vero duobus & viginti a Calliupoli. Et Maitos hodie dicitur eiusdem Cherronesi opidum, ne Xenophonti quidem ignotum, cui Madytos adpellatur, sicut & Laonico, tribus dumtaxat a Dardanellis versus Ægæum distans milliaribus. Prętor Græciæ noster Asty vel vrbem Madytorum nominat, sicut & Leonis Augusti nouella de Thronis Madyta pariter, & Madytum dixit. Castro autem, quo de agimus, nomen est apud Græcos Chiridocastron. Hellespontus istic vsque adeo in angustum cogitur, vt a litore Asiatico Cherronesiacum Europæ tantum vno milliari Græco disiungatur. Hoc igitur in loco Turci primum ex Asia transmiserunt in Europam, & industria quadam Zemenicum, vt ipsi narrant; Chiridocastron, vt Græci; a captiuo quodam Christiano ducti occuparunt. Inde dissitam ad alterum lapidem adorti Madytum, quam incolarum frequentia territi tentare prius ausi non fuerant, quum hodieque supra CCC Græcorum domos habeat, & ipsam in potestatem redegere. Nos istic in itinere nostro vinum coloris rubri comparabamus, quod mensibus aliquot durante nauigatione, variis in malis, & nausea perpetua, præcipue nos recreabat. Nicolaides, de quo paullo ante diximus, fabulas vt de Galliopoli, sic etiam de hoc castro, nobis obtrudit. Narrat enim, dici castrum viduatum, ex huiusmodi occasione. Quum Turci, ait, ope duorum mercatorum Genuensium Hellespontum transmisissent, pro singulis capitibus transportandorum solutis duobus ducatis: primum omnium in Europa castrum hoc ceperunt, in quo mares omnes immani sæuicie contrucidarunt, vita femillis tantummodo cōdonata. Qua de causa nomen ei deinceps mansit, vt castrum viduarum adpelletur. Hoc si verum esset, adpellandum erat Græce Chiron castron, vel Chirocastron, quod nomen ipse non posuit. Sed satis animaduertit peritus historiæ lector, in ipso fabulæ peccatum initio. Non enim ad primum in Europam Turcorum transitum pertinet illa de Genuensibus historia, sed ad insequentia tempora, sicut suo loco deinceps numero 87 indicabitur. Deinde Chiridocastri nomen exstitisse constat etiam prius, quam Turci transmisso Hellesponto castrum ipsum occupassent. Erat in naui nostra senex multarum terrum peritus, Antonius Meliensis, Græco patre natus in Melo insula (Milon Græci pronuntiant) conductus a Nauarcho, vt index itineris interdiu noctuque nobis esset, quem Podotam Græci nunc dicunt vocabulo peculiari, quod in Pulologo reperitur, vulgus nautarum Pelotam vocat. Is mihi, quum Calliupoli relicta, iam XXII. milliaribus emensis, Chiridocastrum præternauigaremus, & ruinosi castri nomen significabat, & historiam non friuolis de causis obseruandam commemorabat. Quo, inquit, tempore Turci primum hasce freti Hellespontici transmiserunt angustias, vt Asia potiti, Europæ regiones inuaderent: hoc ipso castro, quod vides, in potestatem redacto, primū in Europa pedem fixerunt. Eius rei nuntio, summa celeritate, Constantinopolim perlato: tanta Gręcorum, maiorum

nostrorum

nostrorum arrogantia, tanta securitas fuit: vt minime cogitarent de castro mox recuperando, & eijciendis prius ex Europa Turcis, quam maiores in ea vires adquisiuissent, altiusque suas egissent radices: sed accepti damni grauitatem verbis eleuando dicerent, esse dumtaxat amissum stabulum porcorum. Ludebant enim, vt Nazianzeni nostri verbis vtar, in rebus minime ludicris: ridebant, in rebus minime ridiculis, sed deplorandis potius: dum ex Chirido castro per iocum, stabulum porcorum faciebant. Græcis enim Chiridia dicuntur porci. Sed risus iste tandem in amaras conuersus fuit lacrumas. Audiamus maiorem nunc ex eiusdem Antonij narratione Græcorum insaniam. Venit inde, non magno temporis interiecto spatio, Turcorum in potestatem & Calliupolis, vt in his annalibus quoque recitatur: Græcis interim altum dormientibus, nec de rationibus occurrendi conatibus hostium vel tantillum sollicitis. Quid fit? Huius etiam detrimenti accepti nuntius Constantinopolim venit. Tum magis vt Græcos dementes cerneres, amissam illi Calliupolim flocci facere, iacturam publicam reapse magnam, verbis secordiæ plenis extenuare, non nisi amphoram vini a Turcis ereptam sibi dicere. Sed eos Turci paucis annis in Thracia fecere progressus, vt huius Soleimanis bassæ, qui Calliupolim tunc eis eripuit, fratris filius Baiasites, occupatis etiam suburbanis agris, Constantinopolim pluribus annis obsideret: quam quidem omnino redacturus erat in potestatem, ni Tatari Temiris interuenisset expeditio Baiasiti fatalis: qua prosperrimi Turcorum successus aliquamdiu diuino consilio fuerunt inhibiti, ne ante tempus a Deo destinatum, imperij Græci reliquias deuorarent. Hæc narratio licet in historiis Græcis non exstet, dignam tamen censui, quæ memoriæ proderetur: vt ex ea nostri homines exemplum capiant, nobis quod ex vsu sit. Vtinam ne nos etiam modo tam altum, veterno Græcorum correpti, sterteremus, vix vt expergisci possimus: dum non Chiridocastra, porcorumve stabula, sed hactenus inuicta Christianorum propugnacula: non Calliupoles, aut amphoras vini, sed Pannonias, sed Cypros, integra regna scilicet, amittimus. Sed reprimo me. Nam plura vetat dolor, & ominis infausti metus.

TRITVRANDI MOS APVD GRAECOS, ET Asiaticos. Bolair. Asprolimiona.

Arearum in quas messis tempore segetes tam in Græcia, quam in Asia, colliguntur; & ipsa triturandi ratio, huiusmodi est. Solent illarum regionum incolæ, postquam demessæ fruges sunt, non domum eas ex agris, more nostro, granis necdum excussis, in horrea conuehere: sed in aream quamdam sub dio comportare. Deinde sparsis per aream manipulis frugum boues & bubalos immittunt, qui dum pedibus subiectas proterunt, aristis grana nullo negotio excutiuntur. Et solent hæc sub dio fieri, extra pagos & opida. Semper autem mos hic apud orientales triturandi fuit, inde vsque ab antiquissimis temporibus, sicut & in sacris libris interdictum vetus reperitur: Os boui trituranti ne obligator. Secundum hæc mentio fit expeditionis Turcorum, primum mari, nauigiis oram Cherronesi versus Ægæum legentibus, & prætertito Rumeliæ vel Europæ promontorio, sinum Magarisium (sic a fœdis tempestatibus ac pluuiis dictum, quæ illis in regionibus existere boreis flantibus solent, quum apud nos aquilo serenitatem aëris ferat) intrantibus, vbi Cherronesi latus alterum, longo tractu, in mare se porrigit: deinde terra, missis equitibus, qui cum Edzebego planiciem Cherronesi versus amnem Maritzam peruagarentur, & album ad Portum naualibus se cum copiis coniungerent. In his verbis obseruandum illam Bolairis planiciem Turcis dictam, Prætori Græciæ nostro vocari Bolerum, qua scilicet per ipsam Cherronesum, Hadrianopoli procul ad dextram relicta, cum Didymoticho, versus Ænum opidum, & Maritzam fluuium, quondam Hebrum dictum, ac longius inde Thessaliam versus itur. Nam a Chiridocastro siue Zemenico, per excurrentis in mare Cherronesi campos, ad Maritzam fluuium, & illum maris sinum, in quem se Maritza siue Tænarus, vt Laonicus de causa deinceps exponenda vocat, propter Ænum ciuitatem effundit, directum iter non magnum est. Quippe Thra-

cica Cherronesus instar linguæ se porrigit in Ægæum mare, tam angusto terræ continentis spatio: sex tantum vt milliaribus Græcis distet Hellespontus a sinu Magarisio, qui est ab altera Cherronesi parte: quibus a sex milliaribus etiam dictum est Hexamilium Cherronesi, sex tantummodo milliaribus Græcis a Calliupoli dissitum: vt alterum celebrius illud Hexamilium Isthmi Corinthiaci totidem patet in latitudinem milliaribus, & vtrimque gemino similiter a mari alluitur. Begi vocabulum, quod heic Edzi cuidam ex proceribus Turcicis tribuitur, interpretari iam ante sumus. Hoc tantum lector obseruet, planiciem Bolairensem, siue Bolerensem, vt Prætor vocat deinceps apud Turcos Edzeæ planiciei vel Ezeæ nomen ab hoc Edze bego consequutam, vt infra, certis ex locis horum annalium, parebit. Portus Albus denique Græcis est Asprolimiona.

DE OPIDIS CHEREPOLI ET ZORLI. CIVITAtes Cherronesi, ab Europæ promontorio Constantinopolim vsque, cum interuallis vnius ab altera.

16. Quæ opida Thraciæ Cherepolim & Zorlum Turci vocant, Græci dixere Chariupolim & Tzurulum. Chariupolis siue Chariopolis, perinde ac supra de Calliopoli dictum, ab Atheniensi Charia conditore fuit adpellata. Nam præpotens mari populus Atheniensis ante bellum Peloponesiacum, propter amplitudinem classis, & vsum rerum naualium, Cherronesum cum maiori parte maritimæ Thraciæ ac Macedoniæ, cum Perintho, (nunc Arachlea, quod idem est cum Heraclea) cum Selybria, cum ipso Byzantio, possidebat: in eaque loca, semel occupata, colonias deducebat: Thucydide, Xenophonte, atque aliis, testibus. Prætor Græciæ noster Chariopolim commemorat, & quo sita loco sit, indicat: dum ordine ciuitates has in Cherroneso recenset, Heracleam, Panium, Rhædestum, Chariopolim. Meminit & Cedrinus in Constantino Monomacho Augusto, vbi de Patzinacis in Macedoniam profecturis explicat. Leo Sapiens Augustus in Nouella de Thronis, Heracleæ metropoli, quam Thraciæ Macedoniæque simul adtribuit, velut in confinio sitam, inter alios episcopatus, hos subijcit: Madytum, de qua diximus, Rhædestum (nunc Rhodostum) Panium, Hexamilium, (nunc Xamilij) Calliopolim, Peristasim, Chariopolim, Tzurolloën, (nunc Zorli) & Athyra, qui nunc Pons grandis nominatur. Quod si lubet intelligendarum historiarum causa nosse interualla horum opidorum, vt ordine sita sunt ad litus Hellesponti ac Propontidis, inde a Dardanellis, vbi fauces Hellesponti sunt, in Ægæum cursu rapido semet exonerantis, ad ipsam vsque regiam vrbem Constantinopolim: hæc peraccurate computata illius, quem dixi Meliensis Antonij studio, notabis.

A Rumeliæ, vel Romaniæ, Græciæve promontorio, quod extremum est in Europa propter Hellesponti angustias, ad arces faucium, siue Dardanellos, milliaria Græca sunt 18

A Dardanellis Maitum vsque,	M.3.
Maito Chiridocastrum,	M.2.
Chiridocastro Calliupolim,	M.22.
Calliupoli Hexamilium,	M.6.
Hexamilio ad S. Georgij promontorium,	M.6.
A S. Georgio Peristasin,	M.6.
Peristasi Arachlizam,	M.7.
Arachliza Myriophytum,	M.7.
Myriophyto Coram,	M.6.
Cora Gainum,	M.4.
Gaino Rhodostum,	M.25.
Rhodosto Arachleam,	M.30.
Arachlea Silyuream,	M.20.
Silyurea ad Pontem grandem,	M.15.
A Ponte grandi ad Pontem paruum,	M.10.

A Ponte

A Ponte paruo ad S. Stephanum, M. 10.

A S. Stephano ad Heptapyrgium, ſiue Iadiculam, vel arcem ſeptem turrium, ſitam in extremo vrbis Conſtantinopoleos ad Propontidem angulo, M. 5.

Ab Heptapyrgio ad Sultani ſaraium, vbi alter eſt vrbis angulus ad Boſporum, Propontidi ſemet infundentem, M. 7.

Tzurulus, (Caſtaldo Chiorli, Busbequio Chiurli) quam Leo imperator Tzurolloën vocat, nonnihil a Propontide verſus mediterranea diſtat, a Selybria maritima ſex plus minus horarum itinere. Nos iſtic ſatis commode diem ac noctem egimus. Fallitur in Selime primo Iouius, & auctor annalium Sileſiæ Cureus, qui pagum ignobilem & obſcurum vocant: quum hodieque ſit opidum, & a Prætore dicatur Aſty, quod ciuitatem ſignificat, ac in Græcorum hiſtoriis etiam Mauricij Auguſti temporibus, ante CIↃ ſcilicet annos, mentio Tzuruli fiat, vbi dicitur, Chagano cum infinita multitudine Thraciam ingreſſo, Romanorum ducem territum, in caſtello Tzuruli, tamquam loco munito, ſe concluſiſſe. Nam hæc ipſa leguntur apud Zonaram verba.

EVRENOS, ET CETERI TRES APVD TVRCOS illuſtrium quatuor familiarum auctores.

Tradunt noſtri, & in his Geufræus, Oſmanem ſibi tres fœderatos adſciuiſſe, quorum adiutus ope, cōpluribus opidis ſubactis, auctoritatem ſibi potentiamque comparauerit. Horum duos fuiſſe Græcos, religionis Chriſtianæ deſertores, tertium vero Turcum. Græcorum vnus, Michaël nominabatur: alter, Marcos. Turco nomē Aurami fuiſſe ſcribit. Ab his propagatas eſſe tres familias apud Turcos, ceteris omnibus, ſecundum Oſmanidas, nobiliores: a Michaële, qui Michalogli, quaſi Michalides, dicantur: a Marco, qui Marcozogli, quaſi Marcozides: ab Aurami, qui Auramogli, & Auramides. Nos hactenus horum in annalibus hiſce mentionem nullam habuimus. Eurenoſis nomen heic primum anno Chriſtiano 1357 legimus, quem ex procerum numero fuiſſe non dubium eſt, quum begus adpelletur. Et Turcos heic quidē ſequi malo, quibus Eurenos; quam Geufræum, cui Aurami vocatur. Vnde poſteri quoque non Auramogli cum Geufręo, ſed cum Turcis Eurenoſogli, velut Eurenoſides, ſunt adpellandi. Michalogli ſerius his commemorantur in annalibus, & nominatim Mechemet beg Michalogli, dux Acanziorum, ſub initium Muchemetis primi, anno Chriſtiano 1414. Malcozogli longe poſt hos, anno Chriſtiano 1480, quo tempore Bali beg Malcozogli nominatur, ſub Muchemete ſecundo. Quartæ familiæ non fit apud Geufręum mentio, quam Turchan begus propagauit. Hoc nomen in his annalibus reperitur ſub Murate II, anno Chriſtiano 1433. Eurenoſes apud Laonicum Brenezes ſcribitur, pro Eurenezes, aut Vrenezes. Idem Michaloglios etiam Michalines alicubi vocat. Malcozzides & Malcozogli cur a Turcis pro Marcozziis & Marcozogliis dicantur, ſcio: cur a Reineccio Malaconij, neſcio. Eurenoſis etiam poſteri rectius Eurenoſij vel Eureneſij vocabuntur, quam Ebrenes. Turchan begus Chalcocondylæ Turachanes nominatur. Noſtra ætate nullam horum extra Malcozzios, & Michaloglios, mentionem inuenimus: & Michalogliorū ſane recentiorem, ex quibus Achmetes Acanziis pręfuit in exercitu Soleimanis, ad obſidendam Viennam proficiſcentis. Caſanen vero Michaloglium triennio poſt in his annalibus expeditione Soleimanis altera contra Germanos, a noſtris cæſum, magnis cum copiis, legimus. 27.

DIMOTVC. BVRGOSINE. BERGAS. Plagiari.

In vicinia Tzuruli, de qua dictum, Didymotichum Prætor cum aliis opidum ponit, a geminis muris ſic adpellatum, Turcis mutilate Dimotuc: quod Nicetas Latine verſus, Eurum fluuium ambire tradit, pro quo ſcribere debuit interpres Hebrum fluuium, cuius nomen in pluribus hiſtoriarum Græcarum locis ita corruptum reperitur. Opidj Dimotuci adpellatio ne hodie quidem eſt obſcura, præſertim propter elegantiſſimos vrceolos, qui ab incolis elaborati, quum alia in 28.

loca, tum etiam Conſtantinopolim deportantur. Solent enim ex eis tam ipſe Turcorum Sultanus, quam alij magnates, aquam haurire. Didymotichum nouella Leonis imperatoris Traianopolitanæ montis Rhodopes metropoli ſubijcit. Andronicus autem Palæologus II huius nominis imperator, ab epiſcopatu ad metropolis dignitatem in ſynhodo prouexit. Vicina Didymoticho eſt Burgoſine, quæ Caſtaldo Bergas eſt, aliis vulgo Bregas, magis etiam vitioſe. Noſtri comites Turcici, quum iſtic eſſemus, Burgos adpellabant. Gerardus Mercator cum aliis ex Bergas facit Bergulam & Bergelen Ptolemæi, Bergulion Cedrini, & Arcadiopolim. Proximum ab hoc opidulum verſus Hadrianopolim medij diei diſtat itinere, quod idem Caſtaldus Sitibabam nominat, quum a Turcis noſtris Eskibaba diceretur: id eſt, Baba vetus. Soleimanes baſſa mortuus eo caſu, qui recitatur in annalibus, in pago non procul a Calliupoli ſepultus traditur, cui nomen Plagiari. De monumento tamen eius nihil iſtic intelleximus, licet ad Calliupolim quatuor fere ſeptimanis hęreremus. Obſeruandum in annalibus, mortuum hunc Soleimanem duobus ante patrem Vrchanem menſibus: cui filius Murates natu minor, non Soleimanes ſucceſſerit. Nam plerique Soleimanem inter Sultanos referunt, & primum huius nominis faciunt.

BELEZVG. CHELIL. CADILEſcher. & Cadi Asker.

29. Belezuga locus eſt Anatoliæ, cui nomen a querceto. Significat enim vox ipſa nouellas quercus, vt adnotatum ſupra, numero 19. Zenderlu Chelil eſt is, qui edito Chalcocondylæ corrupta ſcriptura Chatites adpellatur, pro Chaliles, quod ei nomen eſt apud Gregoram. Ex eo qui Halim facit interpres Laonici, errat: quum diuerſa plane nomina ſint Chelil & Ali. Vox Cadi Turcis iudicem ſignificat, qui de cauſis litigantium aliquo in opido, vel vrbe, vel prouincia cognoſcit. In Italia Poteſtatum vocant, cuius officij mentionem Prætor Græciæ noſter facit, quo loco narrat Venetiis miſſum fuiſſe Conſtantinopolim nouum Exuſiaſten, (quo nomine ſignificatur is, qui eſt cum poteſtate, ac iuriſdictionem exercet) quem ipſi, ait, Poteſtatum nominant. Cadi vero Leſcher, ſiue Lesker, ſignificat iudicem ſupremum, qui Arabum Maurorumque lingua dicitur Cadi Asker: qua voce ſolent vti, qui elegantius loquuntur, vulgus altera. Erant autem prius in vniuerſo Turcorum imperio duo tantum Cadileſcheri. Primus Anatoliæ, alter Rumeliæ, hoc eſt Romaniæ vel Europæ. Sed a Selime primo tertius his adiunctus fuit, poſt ſubactos populos principis Aladeulis, & Sultani Cairenſis, videlicet Ægyptios, Syros, Arabes, & Armeniorum partem: quæ regiones quum latiſſime pateant, etiam tertij huius Cadileſcheri officium maioris eſt momenti, quam reliquorum. Habent autem imperium Cadileſcheri ceteros in Cadios ſiue iudices, & Hoggias, & Taliſmanos: velut apud nos ſub iuriſdictione Archiepiſcoporum, epiſcopi, presbyteri, diaconi, continentur. Iidem & Cadilicatus ſiue iudicum officia (Poteſtatias Itali vocant) arbitratu ſuo conferre ſolent, ſed ea lege tamen, vt conſtituti ab ipſis iudices, a Sultano confirmentur. Addendum & hoc, duos illos primos iudices maiores accepiſſe Turcos a Græcis, quorum (vti dictum ſæpius) æmulati ſunt imperij veterem formam. Quippe Græci etiam Dicaſtas ſiue Iudices Anatoles & Helladis habebant. Adeoque magna fuiſſe iſtæc officia vel ex eo paret, quod imperatrix Zoë iudicem Græcorum fecerit Conſtantinum Monomachum, cui tamen non multo poſt ipſa nupſit, & per nuptias imperium tradidit, ſicut in eius vita Cedrinus ſcripſit. Idem in Paralipomenis, quæ necdum habemus edita, Iudicis Hellados (quæ Græcia eſt) ac Peloponeſi, tamquam magno præditi officio ſiue dignitate, meminit.

SCACHIN. SIS OPIDVM. MERITZA FLVMEN.

30. Qui Turcis heic Lala Scachin, Laonico Saines vocatur. Et prædicat eum valde Laonicus, optimumque virum adpellat. Quænam vero ſit illa Sis, cuius captæ ſit mentio, videndum. Ponit Marius Niger in Thracia Siſſopolim, quæ olim dicta fuerit Apollonia: ponit & Pinetus in Macedonia Siſſopolim, quæ veteribus

fuerit

fuerit Apollonia Taulantiorum. Vtrius ſit opinio melior, ipſi viderint. Equidem neutram harum accipi de Sis opido poſſe puto, quum Siſſopolis Thraciæ verſus Euxinum, haud procul ab Anchialo, quam nunc Achelò Græci vocant, collocetur: Macedonia vero remotior etaim ſit ab illis locis, quæ huic proxima ſtatuũtur, nimirum a Tzurulo & Burgoſine. Reſtat igitur, vt aliud his vicinius opidum quæramus, quod Sis annalium ſit. Hoc vero nobis monſtrat Græciæ Prætor eſſe Ciſſum, non procul a Tzurulo ſitum, ſicut ex his verbis eius adparet: Cepit Imperator Ioannes Ducas Vatatzes & Ciſſum caſtellum, & vſque ad eum fluuium, quem vulgus Maritzam vocat, limites conſtituit. Potitus eſt & monte Tugano, & opidulum in eo condidit: quò Nicolaum Cotertzen ablegauit, vt excubias ibidem ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia faceſſeret: quod quidem opidum Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis in poteſtatem redactum fuit. Quibus in verbis obiter & Maritzæ fluminis mentio fit, quod ſtatim heic in annalibus etiam repetitur, & a Turcis Meritza nominatur. Sed Prętor paullo poſt, hęc de Maritza ſubiicit: Alij ſedes conſtituebant verſus inferiores partes, & eum fluuium, quem lingua vulgaris, vt antea dictum eſt, Maritzam vocat. Reapſe quidem is Hebrus eſt, qui verſus Ænum opidum excurrens, ibidem in Ægæum ſe pelagus effundit. Sed quia cum hoc & alij ſe coniungunt amnes, ac maiorem efficiunt: iccirco nomen etiam apud accolas mutat. Flumina vero, quæ Prætor ab Hebro ſiue Maritza recipi commemorat, alia non eſt neceſſe recenſeri, quod Turcicis noſtris illuſtrandis non ſeruiant: ſed duo tantum præterire ſilentio non poſſum, quæ Hadrianopoli ſe in Hebrum exonerant. Vnius fluuioli nomen eſt Harda, nec olim, nec hodie celebris: alterius Tunſa, cuius faciunda fuit mentio, quod Chalcocondyles ſæpe Tænarum nominet, ſicut ex vita Muchemetis II, quem Hadrianopoli regiam ſedem vltra Tænarum, qua Hebrum illabitur, muniuiſſe ſcribit; & ex allegatis ſupra, num. 24, videre eſt. Quippe Tænarus fluuius idem eſt cum Tunſa, videturque nonnunquam Tænari nomen manere flumini, abolita Hebri adpellatione, ad ipſam Ænum vſque ciuitatem, vbi mare Ægæo miſcetur. Hebrum denique Valizam nemo vocat, nec Mazeram: vt exiſtimarunt Nicolaus Nicolaides, & Oliuarius.

YPSALA THRACIAE OPIDVM.

Poſt captam Didymotichum tradunt annales, Chazim Elim begum verſus Ypſalam cum copiis perrexiſſe. Huic nomini ſimillimum eſt Cypſala, quod opidum ab Antonino in Thracia commemoratur. Alij Cypſella ſcribunt, vti legitur etiam in Nouella Leonis Auguſti de Thronis. Non procul ab Æno ciuitate collocatur, de qua mox dicturi ſumus. Chypſala Sophiano dicitur, Chapſilar Bellonio, qui haud ſcio an non erret, ſimilitudine nominis Chapſe vel Chaphſe deceptus, qui vicus exiguus eſt in itinere, quo Conſtantinopoli Didymotichum itur: vt infra parebit in extremo Baiaſite ſecundo. Diſtat etiam ab Hadrianopoli, qua Selybriam tenditur, non magno itinere diurno quoddam opidulum, cui nomen Hapſala, nobilitatum meſſita & carauanſaraio Mechemetis baſſæ, ambobus ſane pulcherrimis & ſumtuoſis. Eo nos in loco pernoctabamus. Sed vti diuerſus eſt ab Ypſala, ſic cum Caſtaldo eumdem eſſe cum Capſa, ſtatuere non poſſum. 31.

YGNOS, AD MERITZAE FLVMINIS OSTIVM.

Hæc ciuitas Græcis dicitur Ænos & Oenos, quorum poſterius ipſi pronuntiant Inos, vnde nomen Ygnos, quod heic in annalibus legitur, molli pronuntiatione litteræ N per Gn, Græcis, & Turcis, & Italis, & Hiſpanis, qui ñ ſcribunt, familiari. Inter metropoles vel archiepiſcopatus Thraciæ refertur ab Imperatore Leone in Nouella de Thronis. Virgilius & alij Ænum ab Ænea poſt excidium Troiæ conditam in Thracia, ſicque nominatã ab eodem narrant. Propter Ænum fluuius Meritza vel Hebrus in mare ſemet exonerat, vti paullo ante dictum ex Prætore noſtro. Principes aliquando Cateluſios Genuates habuit, ſic- 32.

ut & Lesbus inſula, (de quibus infra dicemus cap. 138.) quum illi a ciuibus arceſſiti temporibus imperatorum Græcorum inter ſe diſcordium, vrbis defenſionem ſuſcepiſſent, ſicut apud Laonicum legitur. Caſtaldus Enio ſcripſit, quod duabus (vt opinor) ſyllabis enuntiandum. Antonius Bonfinius in hiſtoriis Vngaricis corruptius Eniam vocauit, quum anno 1469 Nicolaum Canalem præfectum Venetæ claſſis Eniam Thraciæ vrbem direptam incendiſſe tradit.

ZAGORA, DEBELTVS, PHILIBE.

33. Zagora Thraciæ prius adpellabatur Debeltus, vt eſt apud Cedrinum & Zonaram. Debelti Epiſcopatum Leo Sapiens Imperator in Nouella de Thronis metropoli Hadrianopolitanæ montis Hæmi ſubiicit. In hiſtoria Symeonis Magiſtri officiorum manuſcripta legitur, Iuſtinianum Rinotmetum imperatorem reſtitutum opera Terbelis Bulgarorum principis, ei quum alia dona dediſſe, tum defalcatam ab imperio Romano regionem, quæ poſtea Zagoria dicta fuerit, poſſidendam conceſſiſſe. Deueltus, quam adhuc ita Græci vocant, ſiue Zagora, quod ei nomen Bulgari tribuerunt, milliario ſexageſimo ab Hadrianopoli diſtat. Philibe vero Turcis eſt Philippopolis Thraciæ, Debelto vel Zagoræ vicina: quam vrbem qui a Philippo Macedone, magni Alexandri patre, conditam cum vulgo exiſtimant, falluntur. Nam Philippi Cæſaris opus eſt, vt aliæ complures in Thracia ciuitates ab imperatoribus fuere conditæ, quod ipſa quoque nomina teſtantur, vt Traianopolis montis Rhodopes, vt Hadrianopolis Hæmi montis, vt Arcadiopolis, vt Anaſtaſiopolis. De Philippopoli vero expreſſe ſcriptum his verbis reperi quodam in hiſtoriæ Græcæ libro, cuius & principium, & nomẽ auctoris perierat, quum ceteroqui multa ſcitu digna contineret: Philippus imperator vrbem in Europa condidit, quam Philippopolim adpellauit. In hac vrbe totum nos triduum commorabamur, dum Turci comites noſtri ſuum Bairam maius, exacto ieiunio triginta dierum, diebus menſis Octobris quinto, ſexto, ſeptimo, celebrarent. Eſt adhuc archiepiſcopatus, cui tunc præerat is, qui poſtea factus eſt patriarcha nobis Conſtantinopoli degentibus, Theoliptus: de ſententia ſynhodi Græcorum abdicato Pachomio, viro prophano, & litterarum plane rudi, qui largitionibus & aliis malis artibus dignitatem adeptus fuerat.

GRADVS LEGIS MAHVMETANAE PERITORVM apud Turcos, & qui Taliſmani dicantur.

34. Vt Taliſmani qui ſint, commodius intelligatur: ſciendum, certos eſſe gradus Mahumetanis eorum, qui leges apud ipſos periti ſunt, & partim ius dicunt, partim legem interpretantur. Ludouicus Baſſanus Iadrenſis in hunc modũ comparat eos cum noſtris Eccleſiaſticis. Primum Muphtim dicit eſſe inter ipſos inſtar vel Papæ noſtri, vel Patriarchæ Græcorum. Quippe iuris omnis & ſacrorum Rex eſt, vti veteres etiam Romani loquebantur. Huic proximi ſunt Cadileſcheri, de quibus dictum numero 29. Baſſanus hos cum Archiepiſcopis noſtris comparat. Sequuntur Cadij, veluti proximum poſt Archiepiſcopos locum obtinent Epiſcopi. Secundum hos ſunt eis Hoggiæ, qui ſeniores dicuntur, vt Græcis & noſtris Presbyteri. Excipiunt Hoggias Taliſmani, ſeu Presbyteros Diaconi. Vltimi ſunt Deruiſij, qui Calogeris Græcorum, monachis noſtris reſpondent. Taliſmani Mahumetanos ad preces interdiu & noctu quinquies dicendas excitant, de quibus alias agemus. Clepſydris, veteri more Græcorum, vtuntur ad diſtinguenda tam diurna, quam nocturna temporum ſpatia. Nam quæ a noſtris artificioſæ confecta perueniunt ad Turcos horonomia, longe ipſis gratiſſima, planeque admiranda, procerum dumtaxat vſibus ſeruiunt. Quum precum tempus adpetiit, turres adiunctas meſſitis præaltas conſcendunt. Eæ ſic factæ ſunt, vt in ſuperiori parte, propemodum vbi occipiunt deminui, vt tamdem in acuminatum faſtigium deſinant, in proiecto quaqua verſum obambulari poſſit. Heic ergo circumeuntes, acutiſſima voce clamorem tollunt, digitis alteram aurium obſtruentes, & homines ad inuocandum numen exhortantur. Vox ipſa longius, quam quiſquam noſtrum

noſtrum credat, qui ea loca non adierit, pertinet. Communis autem precatio
Muſulmanorum huiuſmodi eſt, auctore Poſtello: In nomine Dei miſericordis,
propitij. Laus Deo, regi ſæculorum, miſericordi & pio, regi diei iudicij. Heus ſer-
uiamus illi, & heus adiuuabimur. Dirige nos in punctum rectum, punctum eo-
rum, in quibus tibi beneplacitum eſt, & quibus non iraſceris: & non errabimus.
Hæc tam illis eſt vſitata precatio, quam nobis dominica: & a quibuſdam ad batto-
logiam vſque adeo recitatur, vt centies eam repetant. Idem facit in oratione pu-
blica Taliſmanus pro his, qui negligēter orant: aiuntque hac repetitione ſupple-
ri aliorum errores ac delicta. Quidam vero tanta repetunt adſiduitate, tamdem
vt concidant: alij corpus ita circumagitando, vt omnino extra ſe rapiantur.

DE GENIZERIS, VEL GENIZARIS: vnde ſic dicti.

Nuſquam reperi Genizarorum originem verius deſcriptam, quam heic: 35.
ideoque locus eſt memorabilis, quo plurium alucinationes refutantur. Nam
alij volunt inſtitutos ab Othmane vel Oſmane Gaſi, nonnulli (quos intereſt Io-
uius, & Geufræus) fuiſſe referunt ordinatam ipſorum militiam primum omnium
a Murate II, quem ego numerum potius auxiſſe dixerim, quam fuiſſe militiæ i-
pſius auctorem. Vocis etiam etymon controuerſum eſt. Initio declarationis an-
nalium Spandugini opinionem recitaui, de Sari pago, quem Delus ille ceperit, a
quo fuerit ortus Oſman. Ea locum habere nequit. Reineccius aliquoties repe-
tit, Ianizarorum nomen ad notionem reuocatum, a Ianua deduci: quum Turcis
IANVAM aulam dici conſtet. Ego vero fateor, adeoque vulgo notum eſt, au-
lam Sultani (Romani veteres comitatum Principis adpellabant) a Turcis vocari
Portam Oſmanicam, quod Portæ nomen idem eſt fere cum Ianua: ſed (quod
ipſius pace, citra inſectationem vllam dictum eſto) cogitare debebat, Turcis
Portam dici ſua lingua, CAPI: de quo vocabulo deriuari non Ianizarorum vel
Genizarorum nomen poteſt, ſed Capiſilarorum, de quibus alibi. Paucis vt verum
etymon indicem, nomen Genizeri Turcis nouos homines, ſeu milites nouos ſi-
gnificat, ſeu Latina voce veteri Tirones: cuius etymi ratio patet ex iis, quæ heic
in annalibus expoſita leguntur. Geufræi ſomnium de Cham & Ieſer, ceu ridicu-
lum exploditor.

CHAIRADIN. BVGA. ISCHEBOLI.

De Baſſarum & Vezirum officio ſupra diximus, numero 14. Quod Chelili 36.
datum fuiſſe traditur cognomen Chairadin, lingua Turcica ſignificat eum, qui
bene ſtrenueque ſe geſſit, vel bene meritus eſt: vt Græcis Euergetes dicitur, quod
ſibi cognomentum priſci reges, aliquot Ægypti Syriæque ſumſerunt. Ex Chaira-
din Laonicus fecit Charatinem: & in fine libri octaui, Charaitinem: Iouius, Ha-
riadenum. Idem enim nomen noſtra memoria datum fuit a Soleimane II piratæ
nobili, ſed ſtrenuo ceteroqui viro, Barbaroſſæ: de quo dicturi ſuo loco ſunt anna-
les. Buga Calliupoli tranſiecto Helleſponto Pruſam ituris occurrit. A Geo-
graphis recentioribus Iuba, tranſpoſitis literis ſcribitur, vti deinceps repetemus
initio Muratis II. Opidum Iſcheboli Græcis eſt Scopelos, Zagoræ vicinum. Leo
Sapiens Auguſtus inter epiſcopatus metropolitani Hadrianopoleos Hæmi mon-
tis, Scopelum refert: vnde ſitus intelligi poteſt.

SERVII, SERBI, SORABI, ZIRFI, Zerfi, Seruoctonium.

Seruios collocat Laonicus in antiqua regione Triballorum Myſiaque ſupe- 37.
riori: quo nimirum ex ſeptemtrione paullatim commigrarunt, debilitatis imperij
Romani Græcique viribus. Nam Serbos circa Mæotidem Plinius collocat, vnde
partim profecti fuere verſus Danubium, & Myſiam hanc ſuperiorē: partim itine-
re diuerſo, per Sarmatiæ ſiue Poloniæ latiſſime patentes campos in oram Germa-
niæ, Polonis vicinam (Luſatia nunc dicitur) infuſi, ſedes ibidem, & in vicinia
conſtituerunt, inter Salam & Albim fluuios. Hinc Sirbos ibi Dubrauius recte

collocat, hinc Misnia quoque Imperatoris Henrici Aucupis tempore dicta fuit a vicinis Sirbia, hinc in iis locis & Serbi Wenedi, & Serbecum, & Serbestum opida. Ne lingua quidem defecit, in vtraque Lusatia Wenedis incolis vsitata. Nec I litera cum E permutata nos moueat, quod in hac voce frequenter fieri notauimus. Nam & annales Austriaci Syruiam dixerunt, quorum verba reperies numero 54. Historiæ Saxonum Sorabos vocant, quos Sorabros apud Laonicum vitiose legimus. Vocantur & Rascij vel Razij, quod a Ros, siue Rossis deductum puto, cum quibus originem & linguam communem habent. Bonfinius Ratianos dixit, & melius Roxianos, quod est a Græcorũ illo Ros haud dubie. In actis Concilij Constantiensis Sirfi dicuntur, quod nomen eis hodieque datur a vicinis Carniolanis, Carinthiis, Stiriẽsibus, Croatis, Dalmatis, Vngaris. Ideo locus ille, quem nostri Annales a Seruiorum clade nomen accepisse narrant, in archetypo Annalium Serf vel Zerf Zunguni dictus fuisse scribitur. Hoc enim Gauderius Cæsaris interpres in versione sua non inseruit, vim ipsius adpellationis explicasse contentus. Facit alterius loci mentionem Cedrinus, & alij, qui a Bulgarorum cæde vocatus fuerit Bulgaroctonium. Ad eius vocis imitationem licebit hoc Serf Zunguni Turcicum reddere composita voce Græca, Seruoctonium.

GILDERVN BAIASIT. IACVP ZELEBI.

38. Quod Baiasiti datum fuit cognomen Gilderum siue Gilderun, significationem fulminis habet: perinde ac de priscis illis regibus, Alexandri successoribus, quidam Cerauni siue fulminis cognomen habuit, eadem ex causa celeritatis, & impetus in bellis gerendis subiti. Lælapis adpellatio, quam ei quidam ex Laonico tribuunt, significati alterius est. Sic enim turbinem Græci vocant. Et Baiasites, quum vehementioris esset ingenij, facile turbini adsimilabatur, vt idem Laonicus inquit. De cognomine Zelebi, quod heic Iacupi tribuitur, dictum superius, esse profectum ex consuetudine Romana, qui Nobilissimos vocabant Augustorum filios natu minores. Iacupem (qui Iagupes Laonico, nostris Iacobus est, non Iosephus, vti putauit Laonicus. Nam Iussuph Turcis dicitur, qui Ioseph nostris) nonnulli temere vocarunt Soleimanem: quum potior habenda sit fides, hac quidem in parte, Turcis & Græcis, quam ipsis.

GERMIANI DITIO. GERMIAN BEG.

39. Germianum Asiæ minoris pars est, quæ Cariæ veteri, cũ parte Lydiæ Mæoniæque respondet, quatenus ad mediterranea Phrygiamque maiorem hæ tendunt. Licet hoc vel ex eo colligere, quod nunc etiam Nisa collocetur in Germiano, quæ veteribus est Nysa Cariæ mediterraneæ ciuitas, versus Mæandrum fluuium. Leo Sapiens imperator in Nouella de Thronis adpellat Nyssam, sub Ephesina metropoli. Præterea Germianum fluuius Madre nunc interluit, vt olim Mæander indicatas regiones, qui prorsus idem est cum Madre. Nomen ipsum Germiani vnde factum sit, certo dicere non possum: nisi velimus a Germe deriuare, quod opidi & episcopatus nomen est in Leonis Augusti nouella de Thronis, Cyziceno Hellesponti metropolitano in Asia subditi. Pictor noster, qui cc plus minus annis ante Chalcocondylem suam scripsit historiam, videtur in locis Germiano respondentibus, regionem Celbianum siue Celuianum ponere: quum narrat, Theodorum Lascarim, occepto imperio, Celuianum vniuersum, cum Mæandria regione, cum Philadelphia, & Neocastris, occupasse. Referẽda vero sunt hæc ad annum Christianum plus minus 1206, quo tempore necdum seu Germiano, seu Celuiano imperabãt Iconienses Sultani, sed erat adhuc ea regio Græci iuris, & a Duce Græco administrabatur. Flandris autem Constantinopoli potitis, Theodorus Lascaris in Asiam minorem profectus, vrbes ad imperium spectãtes a Ducibus Græcis, qui se in ista rerum perturbatione dominos earum fecerant, sicuti supra dictũ num. 15 repetebat. Atque hoc modo Celuianũ quoque redegit in potestatem, Duce Theodoro, quem a stoliditate Morotheodorum adpellabant, eiecto. Postea tamen decrescentibus paulatim Græcorum viribus, Celuianum a Turcis

Turcis occupatum fuiſſe, conſentaneum eſt: quippe cuius agri principem Turcum Laonicus Germianum vocet. Reineccius Meleci & Azadini fratrem Aladinem tradit eumdem eſſe videri cum Laonici Germiano, qui regnarit Iconij, atque hac dignitate exutus, in Ioniam profugerit, ibique vitam priuatam, quietem amplexus egerit. Ita quidem e verbis Laonici colligi poſſe fateor, adeoq; non abs re videri, Germen eum commigraſſe, deque loco domicilij priuati cognomē accepiſſe. Verum non video, cur hominis priuati, priuatisque parentibus orti filiæ nuptias tantopere Murates pater Baiaſiti filio conciliare, pompaque magnificentiſſima celebrare ſtuduerit, qui præcipue potentiam adfinium in deligendis vxoribus ſpectabat, vti deinceps adparebit ex inito cum illuſtri Deſpina Seruiæ, Bulci filia, coniugio. Nec item ſcire poſſum, qui fuerint hi Germiani principes ab Iconienſibus orti: quum eiecti a Tataris Iconienſes, non in Ionia, ſed ad Ænum vrbem in Thracia exſularint. Velim hoc etiam explicari, quonam modo Germianus ex horum poſteris a Baiaſite ſpoliari potuerit ea regione, quam priuatus ipſe, priuatis (vt dictum) parentibus natus, non poſſidebat? quo item modo dici poſſit a Temirlanco reſtitutus in id, quod in poteſtate non habuerat? Hæc enim in annalibus hiſce diſerte tradita leguntur. Sunt alia quoque plura, quæ de his in medium adferre poſſem, ac nominatim docere, duos fratres Iathatinem & Aladinem, quos Reineccius in Iconienſium ſtemmate Caichoſrois filios facit, vti commenticios, & qui rerum in natura numquam exſtiterint, expungendos eſſe. Verùm hæc aliò pertinent, futura cuius manifeſta, quum Prætor aliquando noſter in lucem exierit. Quod denique Reineccius, ait, videri Chalcocōdylem in Thracia collocare regionem Germianum: de hoc quidem Germiano non poteſt accipi, quum ſitum in Anatolia ſit, & ſub Iconienſium imperio Turcos necdum in Europa fixiſſe pedē conſtet. Si quis tamen deſiderat noſſe, quid hoc nomine Laonicus intelligat: is ſciat, apud Leonem Auguſtum mentionem fieri archiepiſcopatus Germiorum, ſiue Germiani, quem inter Maroneā & Arcadiopolim Thraciæ medio ponit loco. Nec in nouella Leonis Cermia, ſed Germia legi.

HEMID. ACSCHEHER. CVTAHIGE. Seidiſcheher. Geluazi.

Hemid, quæ aliis Emid, Omidie Nigro dicitur, adpellata fuit priſcis vrbs Ceraſus. Ad Pontum Cappadocicum noſtri referunt, Leo Sapiens in Thronis ad Pontum Polemoniacum: ſubiicitque Ceraſuntis epiſcopum metropolitano Neocæſariæ. Acſcheher in Ortelij tabula Natoliæ ſcriptum legitur Acſara, nonnihil immutato nomine Turcico. Veteribus Græcis dicta fuiſſet Leucepolis, recentioribus Aſprapolis: quorum vtrumque Turcicæ adpellationi reſpondet. Sed nulla tali nomine ciuitas in iis locis apud priſcos reperitur. Cutahige maioris eſt ciuitas Phrygiç, quondam dicta Cotyaium. Leo Sapiens imperator metropolim Phrygiæ facit, ſicut & hodie celebris eſt in Anatolia, cuius in medio ſita eſt, propter ſedem ſiue domicilium Beglerbegi Anatoliæ, qui priſcis Romanis erat Præfectus Prætoriorū Orientis, Græcis autē magnus Orientis domeſticus, quod ſane propter imperij veteris imitationes Turcicas notandum. Non recte noſtrorum aliis in Galatia ponitur, & Cute nominatur, vt Bellonio: Iouio Cutia, & Cuteia: aliis Chiutai, vel Kiuthai: aliis Chuta, vel Chuteo, qui tamen hoc nomine Corycū per errorem accipiūt, de quo in Muchemete II latius. Seidiſcheher Turcis, Græcis Hierapolis, ciuitatem ſanctam ſiue ſacram ſignificat. Sunt autem Hierapoles in Anatolia vel Aſia minori plures, præter Syriacam & alias, quæ huc non pertinent. Vnam Leo Sapiens Auguſtus collocat in Phrygia Salutari, ſub metropolitano Synadenſi. Alteram facit metropolim Phrygiæ Cappatianæ. Sic enim in ipſa Leonis nouella legitur, quum rectius hæc dici Phrygia Pacatiana videatur in libro de vtriuſque imperij noticia. Lector vtram volet, accipiat. Geluazi denique reperitur in Anatoliæ tabula, non procul a Ceraſunte vel Omidie ſita: ſed immutatione litterarum exigua, Giuluaza ſcribitur.

MAGALGARA. BOLINA.

41. Quod opidum Turci Magalgarę nomine accipiant, ſcire certe non poſſum: id quidem dicere licet, quodcumque tamdem ſit, in finibus Thraciæ, Theſſaliæ, Macedoniæ quęri debere. Gauderius interpres Cęſaris adnotarat videri, quod ſit Megalepolis. Sed illa non in his regionibus locũ habet, ſed in Morea ſeu Peloponeſo: nec Magalgara nunc dicitur, ſed Leontari vulgo, Leontarium Laonico & aliis recentioribus. Si quis adpellationem Græcam Magalgaræ proximam requirit, Megalagoram accipiat: qua forum magnum ſignificatur. Ex eodem locorum ſitu colligo, Bolinam Turcis dictam, quæ Græcis eſt Apollonia montis Athi, qui nunc Hagion oros, ſiue mons ſanctus adpellatur, a frequentibus (vt opinor) Calogerorum monaſteriis, nomine non adeo recenti. Nam Leo quoque Imperator ſub Theſſalonicenſi, metropolitano Theſſaliæ, collocat epiſcopatum Hieriſſi, quem alia dictum adpellatione tradit epiſcopatum Montis ſancti.

VSCVFIA. TILIA FELIX. TANGRI GICTVGI.

42. Caſſidis formam hodieque retinent Vſcufiæ Turcorum inſtar pileoli rotundi, oualis figuræ, vel rotundi calicis abſque pedunculo, factæ: cuiuſmodi coronas ouales ex auro ſolido geſtare ſolebant imperatores Græci. Planeque talis etiam imponebatur huic Theolipto Patriarchæ, cum nos Conſtantinopoli eſſemus, a duobus aliis tunc ibidem præſentibus Patriarchis Silueſtro Alexandrino, & Michaele Antiocheno, die x Martij menſis, anno Chriſtiano 1585, quo tempore ab eis inaugurabatur, quod Græci vocant in thronum collocari. Solent hodieque Genizari & alij ditiores ex auro ſolido factas vſcufias geſtare. Pecos ipſe vidi ſic ornatos, qui Sultani Turcorum curſores ſunt, circum ipſum ſemper obambulantes, quum e ſaraio prodit. Nomen tiliæ Felicis Turcicum in archetypo legitur, Deuetlu Caba Agaz: quarum vocum prima felicem ſignificat, altera tiliam, arborem tertia. Quæ vero Bolinæ ab euerſione diuina manſiſſe dicitur adpellatio, lingua Turcica Tangri Gictugi pronuntiatur: id eſt, Deus euertit.

GVMVLZINA. MAROLIA. SERES.

43. Hæc opida locis paullo ante nominatis vicina ſunt, vlterius in Græciam de die ſcilicet in diem progredientibus e Thracia Turcis. Sunt enim in finibus Thraciæ Gumulzina & Marolia, non magno diſiunctæ interuallo. Gumulzina Caſtaldo in tabula Græciæ recentiori Culmaza corrupte ſcripta legitur, pro Cumulza vel Gumulza, quam Turci Gumulzinam vocant. Marolia Græcis eſt Maronia, quæ inter archiepiſcopatus refertur a Leone Auguſto, Geographis noſtris iam Marogna dicitur. Sita eſt vltra ciuitatem Ænum, de qua numero 32 diximus, qua itur in Theſſaliam e Thracia. Seres Græcis numero multitudinis Serræ dicuntur, vrbs ſatis celebris, quam Leonis Auguſti nouella refert inter metropoles. Prętor Græciæ noſter haud procul a Ciſſo, de qua dictum numero 30, verſus Maritzam, vel Hebrum flumen, collocat.

CAVALA. DIRE. SIRVS. MANASTIR. SELERVC.

44. Recitantur ordine plures a Turcis captæ ciuitates in confinibus Thraciæ, Macedoniæ, Theſſaliæ. Cauala verſus Philippos Macedoniæ tendit. Bucephalum putauit Bellonius antiquis fuiſſe dictam, ab equo regis Alexandri. Dire videtur eſſe Doari vel Deari, quam eadem in vicinia recentiores Geographi collocant. Sirus mea quidem opinione, fuerit Hieriſſus: cuius epiſcopatum Theſſalonicenſi nouella Leonis Imperatoris ſubiicit, & Montis quoque ſancti vocat epiſcopatum, vt paullo ante dictum numero 41. Aut Syrus a Turcis dicta pro Sidrus, quæ Sidrocapſa nunc, ad montem ſanctum, veluti a nobis adnotatum ſuperius numero 18. Manaſtir opidum Turcis dictum, nomen Græcum habet Monaſtirion, a propinquitate (puto) monaſteriorum montis ſancti, quorum obiter facta numero 17 fuit mentio. Nicetas (ſi recte memini) Leonem quemdam Monaſtirioten nominat, oriundum ex hoc opido. Geographi noſtri Moneſtir aliud in Mace-

in Macedonia ponunt, vltra Thessalonicam: quod huc pertinere non arbitror, ob mentionem vicinorum locorum, quæ vltra Thessalonicam se non porrigunt. Et Thessalonica Turci non sub hoc Murate I, sed eius pronepote II, potiti sunt. Seleruc in recentioribus tabulis Geographicis non reperitur, nisi forte sit illud Slelar aut Selelar, quod non procul a Monte sancto collocatur.

TEMIR LANC, TEMIR CHAN, TEMIR CVTLV. Sultan Borcuc. Destenses Tatari.

Quem nostri non recte Tamerlanem, & Tamburlanem, Græci Temirem, 45.
vocāt: is a Turcis plerumque Temir, vel Temur Chan, quod regiæ dignitatis est nomen, explicatum supra numero 3, dici solet: ac si nominaretur Hispanorum more, Don Temir. Significat autem vox Temir, siue Temur, ferrum: id est, gladium. Tatari, propter successus rerum prosperrimos, Temir Cutlu cognominarunt: hoc est, ferrum seu gladium felicem. Nonnunquam tamen, vt hoc etiam annaliū loco, Temir Lanc adpellatur, quod Temirem claudum significat. Quippe claudicabat, vt ipsemet confitetur in primo cum Baiasite capto congressu & colloquio, quod in annalibus longe pulcherrimum, tantoque monarcha dignum, legitur. Et alij claudicationis hanc referunt causam, vt Laonicus, quod priuatus adhuc & inops murum, quo cincti pecorum greges erant, furti committendi causa conscenderit: quumque se visum a patrefamilias animaduertisset, in terram desiliens, crus fregerit: alij, quod inter pugnādum in pede vulneratus, ex eo tempore claudus fuerit. Is autem, cuius deinde fit mentio, Borcuc vel Bercuc, Ægypti Sultanus fuit. Et nomen huius ex Schiltepergeri Germanico scripto, qui tunc temporis Asiatica peregrinatione suscepta, pugnis Tataricis ac Turcicis interfuit, Reineccius allegat: ita tamen a librariis mutatum, vt Baracloch pro Barakoch, vel Barakock potius scribatur. Sic enim ex Annalibus hisce restitui debet. Nomen ipsum Borckuck vel Barackok, diuisis vocibus, erit Barac Kuk, vel Barac Gog, id est, Gog benedictus, siue laudatus & inclytus. Et statim ab initio declarationis annalium de Kuk, Guk, & Gog, quædam in Giokelp aut Kukelp, diximus. Destenses autem Tataros, de certa quadam natione Tatarorum accipimus: contra Marij Nigri sententiam, qui tradit in genere Tataros ipsos se Dist lingua sua vocare. Sunt enim diuersi Tatari, priscis etiam, non hac dumtaxat ætate, cogniti: vt Aythono & aliis Mogli, siue Mongli: vt Sumongli, a Tataro fluuio dicti, velut Tatari aquatici: vt Tangori, qui & Tanchari, & Tonchari: vt Chitaini, qui & Chataini: vt Nogaij, vt Casanij, vt Astracanij, vt Przcopitę, vt Keraij. Reineccium sane miror ex Sabellico repetere, Tatarorum imperatorem ætate Sabellici vocatum fuisse Nogaim. Quippe Nogai Tatari nationis est nomen, cuius princeps hodieque Nogai Chan dicitur. Sic apud Pachymeriū Nogas Scytha legitur, & Cazanes Scytha, pro Nogaiorum vel Nogæorum & Casaniorum Chane siue principe. Qui vero sint hi Destenses, intelligere licet ex iis, quæ deinceps in vita Muchemetis II leguntur de subactis incolis Tauricæ Cherronesi, post captam vrbem Capham. Quippe Destenses cum Kerimiis siue Crimiis Tataris, (Crimski nunc a vicinis dicuntur) eo loco nostrorum annalium coniunguntur: de quibus Crimiis nos in supplemento annalium, vbi bellum hoc decennale Persicum exponimus, luculente.

LAZARI SERVIAE PRINCIPES. BVLCOGLI, BVLcouitzij, Bucouitzij. Crateuitzij, Cernouitzij. Karlouitzij.

Ex iis, quę deinceps in his annalibus sequuntur, animaduertere licet: Turcos 46.
a Lazaro vel Eleazaro Bulco, sicut adpellatur a Chalcocondyle, qui primus regionem Istro adiacentem siue Seruiam a Stephano rege Bulgaro nāctus fuit, successores omnes, Seruiæ Despotas siue principes, adpellasse Lazaros, vt omnes Constātinopoleos Imperatores itidem dixere Constantinos, Laonicus ipse quodam in loco Georgium Seruiæ Despotam more Turcico Eleazarum siue Lazarum vocare videtur, vbi dicit Eleazarum pro Belgrado multas vrbes in Pannonia consequutum a Sigismundo. Quippe Thomas Ebendorfus Haselbachius, qui

tunc vixit, in Auſtriacis manu ſcriptis tradit, hanc permutationem non inter Sigiſmundum & Eleazarum, ſed inter Albertum II Auſtriacum & Georgium Seruiæ principem factam: quem quidem ipſe norat, quum in aula Friderici IIII Cæſaris exſul honorifice aleretur. Iidem principes a Turcis alicubi etiam Bulcogli nominantur ab hoc primo Lazaro Bulco, tamquam Bulci filij vel poſteri, ſicut & Michalogli & Malcozogli ſunt Michalis & Marci poſteri. A Seruiis autem ratione prorſus conſimili, Bulcouitzij fuere vocati, velut Bulci filij ſiue poſteri. Nam id linguę Slauorum aut Venedorum, qua Seruij vtuntur, familiare eſt. Sic etiam hodieque Moſcouij Baſilouitzios, Theodorouitzios, Iuanouitzios, pro filiis Baſilij, Theodori, Ioannis, dicunt. Itidem Crateuitzij Bulgarorum principes erãt, a Crate, quem Vngleſis fratrem Laonicus celebrat, oriundi. Sic ab auctore generis adpellati Cernouitzij, Catari Dalmatiæ, regioniſque vicinæ quondam reguli. Sic Karlouitzij dicebantur in Albania vel Epiro Dyrrhachini vel Durazzij principes, quod a Karulo propagati fuiſſent, ex regum Galliæ familia. Nam Ludouicus Galliæ rex, quem canoniſſatum (vt aiunt) a Pontificibus Romanis, Sanctum cognominant, fratrem Karulum habuit, Andegaui Prouinciæque Comitem, qui Cunradino Friderici II Cæſaris nepoti regnum Neapolitanum cum vita per fas nefas eripuit. Eius filius fuit Karulus II, nepos Petrus Grauinæ Dux, pronepos Karulus Dyrrhachij princeps: a quo Karlouitzij Dyrrhachini, poſteri. Pronuntiandi tamen diuerſitas in cauſa fuit, cur Geufræus & alij quidam Bulcouichios, Crateuichios, Cernouichios, & Karlouichios ſcriberent. Ac Geufræus ſane non Bulcouichios, ſed Vucouichios adpellauit, enuntiatione Græca, qui non Bulcos, ſed Vulcos; non Bucos, ſed Vucos dicunt. Et animaduerti ſemel etiam apud Laonicum legi Bucus, non Bulcus. Sic in itinere noſtro mox, vbi Belgrado a tergo relicto, Seruiam ingreſſi fuiſſemus, occurrere nobis opidula vel pagi potius (vti quidem nunc ſunt duo: quorum prior Bucouarum minus, alter Bucouarum maius adpellatur. Ea nomina ſunt his locis a Buci, Seruię Deſpotis indita. Nam Bucowar ciuitatem Buci ſignificat. Hanc vero regionem poſſeſſam fuiſſe ab illo ipſo Lazaro Bulço, qui cum Murate primo bellum hoc geſſit, ex his Laonici verbis manifeſto patet: Vngleſe Crateque mortuis, Priſtinum & Niſtram, ſic dictam regionem, ſubigens Eleazarus, vſque ad flumen Sauum progreſſus eſt. Huic tamdem bellum intulit Murates propterea, quod ad Pannonios ſe contulerat, & eos in Muratem concitabat. Quibus in verbis quod Priſtinum nominatur, haud procul a Coſobo campo Laonicus ipſe ponit. Obiter hoc etiam adiicitor, a Reineccio Cratis loco Cralem, Vngleſis fratrem, non recte dici: nec minus ab aliis Crateuitziorum adpellationem çorrumpi, modo Cratis nomen apud Laonicum recte ſcriptum ſit, quum eos Craiouichios vocant.

CAMPVS COSOVA. CAEDES MVRATIS PRIMI. SVLtanorum anni, quibus regnarunt, ad numeros certos reuocati.

47. Quem Chalcocondyles in huius prœlij deſcriptione campum Coſobũ vocat, noſtri Coſouæ planiciem nominant, a copia merularum. Bonfinius eleganter his verbis deſcripſit: Planicies in Raſciæ Bulgariæque finibus latá, quam Rigomezeu Vngari, Raſciani Coſouam vocant, nos Campum Merulæ. Hunc fluuius interſecat, qui Schitnitza dicitur, & ab Illyrici montibus defluens, in Iſtrum fluit. In hac ergo planicie cæſus fraude licita Murates pater ab hoſte, ſcelerato dolo Iacupes filius ab amicis ſtrangulatus fuit. Annales hi Baiaſitem culpa cædis fraternæ liberant, in proceres Turcicos eam cõferunt. De muratis nece Laonicus dubitat, quonam modo cædis auctor arripuerit haſtam, regemque mox inuaſerit, nemine prohibente: tum quo deinde modo Baiaſites acie iam inſtructa, breui temporis ſpatio, fratrem necauerit, & in prœlium illico redierit. Sed ita deſcriptę ſunt in annalibus facti circumſtantiæ, nullum vt dubiũ relinquatur: præſertim, quum domeſticus ille Lazari Cabilouitzius narretur Muratem non hoſtiliter haſta petiiſſe, qui hominis impetus potuiſſet a Genizaris & aliis cuſtodibus corporis inhiberi. ſed prætextu defectionis & transfugij ſic Turcis impoſuiſſe, nemine vt impediente

diente admitteretur, abditamque sub veste sicam letaliter in viscera Muratis adigeret. Vnde profectus ab illo tempore mos Turcorum, deducendi legatos, & alios exteros, ad Sultanum suum per cubicularios, qui brachia eorum vtrimque tenent. His maioris illud momenti, quod plerique tradunt, Muratem XXIII annis imperasse: Laonicus editus, LVII: quum Turci recte XXXII regni huius annos Mahumetanos numerent. Item, quod alij notant, hęc in planicie Cosoua contigisse anno Christano 1351, manifesto prorsus errore: alij 1373, quos itidem falli, vel hoc argumento colligere licet. Ostendimus supra, declarationis initio, principium regni Osmanis rectissime referri ad annum Christianum 1300. Præfuit autem rebus Osman 29 annis, Vrchan filius annis 32, Murates nepos annis itidem 32 Turcicis: qui superius indicata ratione redacti nostros ad annos, in annum Christianum 1390 desinunt: a quo tempore Baiasites Muratis filius annis dumtaxat 14 in imperio fuit, vt Turci vere scribunt. Et quia tanta diuersitas est in annorum notatione, quibus apud Turcos Sultani priores imperarunt: lubet hoc loco, quæ de his a nostris sunt tradita, cum Turcicis ex aduerso collocatis conferre. Sequar autem Francisci Sansouini rationes, qui diligenter ab omnibus historicis (quos quidem habere potuit) scripta, quasi fascem in vnum collegit.

Anni Sultanorum, a scriptoribus Christianis proditi.		Anni Sultanorum, ex annalibus Turcicis excerpti.		Anni Turcici ad Christianos lato modo redacti.
Othoman.	28.	Osman.	29.	28.
Orchan.	22.	Vrchan.	32.	31.
Amorat.	23.	Murat.	32.	31.
Baiazit,	26.	Baiasit.	14.	13½.
*Ciriscelebi.	6.	Soleiman.	7.	7.
Mose.	0.	Musa.	3½.	3½.
Mahomet.	17.	Muchemet.	8.	7¼.
Amorat II.	34.	Murat II.	31.	30.
Mahomet II.	31.	Muchemet II.	30.	29.
Baiazit II.	30.	Baiasit II.	33.	32.
Selim.	7.	Selim. an. 8.	mens. 8.	8¼.
Soliman.	48.	Soleiman II.	48.	46½.
Selim II.	8.	Selim II.	8.	7¼.
Amorat III. hactenus,	12	Murat III. hactenus,	12½.	12.

Horum annorum, ad præsentem vsque 1587 collectorum, hæc in qualibet serie summa fuerit:

292.	296½.	287¼.

Quum autem anni Turcici 296, Christianos efficiant 287: sequitur omnino tot annis hactenus imperium Osmanidarum durasse, sumto eius initio, sicut indicatum est, ab anno 1300. Sin aliorum sequi rationes velimus, necessario referendum erit principium regni Osmanidarum ad annum Christianum 1295, quod omnium Chronographorum & Historicorum illustrium sententiis aduersabitur: aut omnino fatendum, in illa supputatione nostrorum quinque totos annos esse superfluos.

MONVMENTVM MVRATIS IN CAMPO COSOVA.

De sepultura Muratis obiter habeto, tradi a quibusdam, cadauer eius Sophiam fuisse deportatum. Alij cum Turcis consentiunt, qui Prusam memorant auectum, & iuxta Thermas Prusæas maiorum monumentis adgregatum: ita tamen, vt prius euisceraretur, & intestina in planicie Cosouana (Caslouianam Sansouinus vbique non recte vocat) terræ mandarentur. Id verum esse colligitur ex his Bonfinij verbis, quibus etiam monumenti, eo loco relicti, hodieque superstitis, & nobis a comitibus Turcis monstrati, mentio fit: In media (inquit) fere planicie Cosouæ collis modicus adsurgit, cuius radices Schitniza lambit. Non multo vlterius, ad caput æquoris, quædam turris erat, cuiusdam olim Amuratis tumulus 48.

& pyramis: qui profligato exercitu, ibi cæſus & ſepultus eſt. Hactenus Bonfinius; cuius verbis nonnihil inhæreamus. Schitnizam alij Schinitzam temere nominare malunt. An idem fluuius ſit cum Moraua, videbimus deinceps, numero notarum 124. Amuratis tumulum & ſepulturam intelligit, quo loco fuerũt ipſius condita viſcera. Quemdam dicit Amuratem, indefinite; pro Sultano Murate I. Profligatum prius ait exercitum, nõ exprimens, Turcicuſne profligatus fuerit, an hoſtilis exercitus, ac deinde Muratem cæſum: quum cæſo Murate, Lazari Seruiæ principis exercitum a Baiaſite filio Muratis heic audiamus fuiſſe prœlio victum.

KIRATOVVM MONS ARGENTI. VIDINA ſiue Vidinum. Citros. Bozina. Patzinacæ.

49. Kiratouum Turcis adpellatur opidum Seruiæ ſitum ad montem, quem Argentarium vocant, a fodinis argenti. Gallicus interpres Laonici Rhodopen hunc eſſe vult, quum ſit Hæmus. Antonius Bonfinius argẽti fodinarum in Seruia mentionem facit, vt admodum nobiliũ. Kiratouum Caſtaldo ſcribitur Cratouo, quod idem eſt cum Kiratouo. Vidinam hodie dicunt, quam Marius Niger olim vult adpellatam fuiſſe Viminacium. Eius in Iuſtiniani Auguſti amiſſæ Nouellæ titulo fit mentio, cuius epitomen in Paratitlis meis Græcis reperi. Sambucus noſter in Vngariæ chorographia quoddam Viminatz, diuerſum a Vidina, mox infra Belgradum ponit. Chalcocondylis interpres Latinus Bydenam reddidit, quam Vidynam ſcribere debuerat: quemadmodum legitur etiam in poſteriore Nouella de ordine Thronorum, quam in Synhodo Andronicus Palæologus II imperator edidit. Eius enim hæc verba ſunt: Vidina, quæ prius erat epiſcopatus ſanctiſſimi archiepiſcopatus Bulgariæ, in metropolim euecta eſt. Bonfinius Budinum nominat. Michael Ritius Bidinum, apud quem tamẽ male ſcriptum legitur Biolinium, pro Bidino. Vidinenſis ſangiacatus, nunc inter alios Beglerbego Temeſuarenſi ſubiectos recenſetur, de quo plura ſuo loco, in Noticia videlicet imperij Oſmanici. Citros in nouella Leonis imperatoris epiſcopatus eſt Theſſaliæ, ſub metropolitano Theſſalonicenſi. Bozinæ regionis vulgo quoque notum eſt nomen. Incolas hiſtorici Græci dixere Patzinacas. Origine ſunt Venedi, quod ex ipſa lingua, qua vtuntur hodieque Veneda liquet. Antiquitates horum Cedrinus in Monomacho Auguſto luculente deſcripſit. Sed eo loco deeſt in edito Cedrino fragmentum inſigne, quod cum hiſtoriæ ſtudioſis aliquando communicabimus. Vir acris iudicij Peucerus, quem adoleſcens in Geometricis & Aſtronomicis audire memini, Patzinacarum ſeu Patzinacorum nomen a Pozina ſiue Pozinania, nobili Poloniæ municipio, deriuare ſolebat: quod in iis ſcilicet finibus aliquando ſedes habuiſſe videantur, antequam verſus Triballos commigrarent. Et dicti videntur a Græcis Patzinacæ, noſtrorum more, quibus Bozinachi non aliter adpellantur, ac Slaui, Slauachi: Poloni, Polachi: Bœmi, Bœmachi.

ALASCHEHER IN CARAMANIA.

50. Alaſcheher lingua Turcica ſignificat Altam ciuitatem: Græcis vno vocabulo diceretur Hypſilipolis. Sed eiuſmodi nomine nulla reperitur in hiſtoriis vrbs, nec apud Geographos, quod equidem ſciam. Leo Sapiens Auguſtus in nouella de Thronis ſub metropoli Neocæſariæ Ponti Polemoniaci recenſet epiſcopatum Hypſilon, id eſt, altum vel ſublimem. Idem ſub Synadenſi Phrygiæ Salutaris metropoli collocat epiſcopatum Hypſu, quod itidem Græce alludit ad altitudinem. Sed an ad Alaſcheherim ea nomina congruant, vt exiſtimẽtur adpellationem Græcam Turci lingua ſua reddidiſſe: iudicio lectoris eruditi relinquo. Quia tamen ſtatim heic ſequitur Aidinenſis agri mentio, qui verſus Cariam Phrygiæ maiori finitimã ſe porrigit, & Alaſcheheri capta veniſſe Baiaſitis in poteſtatẽ traditur: facile perſuaderi equidem mihi pateter, opidũ poſterius Hypſu, abolito vocabulo Græco, Turcicũ Alaſcheher eiuſdem ſignificati diuerſa in lingua nomen accepiſſe. De regionibus, Aidinẽſi & Sarchania, ſuperius a nobis num. 13 tractatũ.

CONSTANTINI A TVRCIS ADPELLATI GRAEcorum imperatores omnes. Nigeboli. Prœlium Nicopolitanum.

Ei Græcorum imperatori,cui Baiaſites intuliſſe bellum dicitur, nomen erat Ioannes Palæologus,(Caloioannem vulgo nominabant,non a pulchritudine,ſed bonitate) qui Manuelem filium, cuius nos præcepta educationis regiæ Latina fecimus, conſortem imperij viuus deſignauit. Nihilo minus hunc Turci Conſtantinum vocant,non Ioannem:prorſus eadem ex cauſa,quam ſupra,numero 46,de Seruiæ Deſpotis expoſuimus, qui ſimiliter eis Lazari vocantur omnes, & Bulcogli. Quamquam hoc quoque verum,videri Græcos ipſos imperatores adfectaſſe Conſtantini nomen, vt noſtri Cæſaris & Auguſti, tamquam primi Conſtantinopoleos & Orientalis imperij conditoris. Sic Heraclius Auguſtus in Nouellis ſuis, quas aliquot habemus necdum editas,Heraclium filium cognominat NEON ſiue nouum,aut iuniorem,aut alterum Conſtantinum. Sic in monaſterio Conſtantinopoli,quod Græci Suluna vulgo vocant,adpellatum, quondam Peribleptæ ſiue ſpectatiſſimæ Deiparæ, Armeniorumque ſacris nunc dicatum,verſus occidentalem templi partem Michaël Palæologus imperator cum Theodora Auguſta pictus cõſpicitur, inter vtrumque parentẽ collocato Conſtantino filio, cum inſcriptione triplici.Primæ verba ſunt hęc,q̃ Latine proferã Græca cũ aliis daturꝰ alibi: 51.

MICHAEL IN CHRISTO DEO
FIDELIS REX ET IMPERATOR,
DVCAS, ANGELVS, COMNENVS,
ET NOVVS CONSTANTINVS.

Quod ille cognomen Conſtantini magis profecto mereri videbatur, quam alij,propter recuperatam,expulſis Flandris,Conſtantinopolim. Vrbem vero Nigebolim Turci vocant, quæ priſcis a victoria Traiani Auguſti de Dacorum rege Decebalo dicta fuit Nicopolis. Ea duplex eſt, maior & minor: quas medius rex fluuiorum Danubius interlabitur.Hodie Sangiacatus Nigebolenſis ſub Rumelię ſiue Græciæ beglerbego cenſetur. Nomine regis Vngarorum intelligitur Sigiſmundus,qui poſtea factus fuit imperator.Is anno Chriſtiano 1392 Nicopolim obſedit, vti Bonfinius commemorat. Geufræus, & alij quidam, pugnatum volunt anno 1396, profeſto Michaelino. Sed vero ſimilius eſt,quod a Turcis etiam traditur, quum a Sigiſmundo Nicopolis oppugnaretur, eo ſe cum exercitu Baiaſitem obſidione Conſtantinopoleos ſoluta contuliſſe: dumque ſuis obſeſſis ſuccurrere niteretur,anno proximo 1393 prœlium fuiſſe commiſſum. Et annus iſte Chriſtianus Mahumetano 794, quo pugnatum annales aiunt,reſpõdet. Impreſſionis nocturnæ nulla mentio noſtros apud hiſtoricos. Froiſſardus, Bonfinius, Geufræus, prœlij tam infeliciter pugnati culpam in Gallorum proteruiam conferunt, ſicut ex ipſorum narrationibus cognoſcere,qui volet,poteſt.

PAX INTER BAIASITEM ET GRAECOS.

Nuſquam noſtris in hiſtoriis legitur, Baiaſitem cum obſeſſis Conſtantinopoli toto vel octennio,vel decennio,Græcis principibus pacem feciſſe: minus etiam, quod expreſſa in annalibus condicione, de recipiendis in vrbem Turcis, ea pax facta fuerit:ſed vrbe iamiam peritura,nec opinatum ſuperueniſſe tradunt auxilium, mouente contra Baiaſitem maximis cum copiis Temire Chane Tatarorum. At vero quum apud Laonicum legatur, ingratum erga patrem filium Andronicum, dum a Baiaſite regno præfici cuperet, eiecto patre Caloioanne, cum Manuele filio regni conſorte,verbis inter alia talibus vſum: Habebo in vrbe iudicem ſiue præfectum Turcum: non abſimile vero fuerit,adigente Baiaſite Gręcos ad extremam deſperationem, tamdem eorũ imperatores, Caloioannem & Manuelem,in id etiam adſenſos,quod vltro de Turcis in vrbem admittendis Andronicus obtulerat. Cur enim habiturum ſe iudicem Turcum promittebat,ſi nulli erant in vrbe domicilium habituri Turci, quibus ille Cadius ſiue iudex in occurrentibus controuerſiis ius diceret? 52.

MELATIGE. SILISTRA. EMPOLI.

Quæ ſit vrbs Melatige,de his Laonici verbis intelligitur: Poſt Ertzicam (rectius ſcripſiſſet interpres Ertzincam,vel Ertzingam,duplici gamma)captam,pro- 53.

greſſus Baiaſites, Melitinen vrbem, Euphrati impoſitam, in deditionem accepit. Hinc enim paret, Melatigē Turcos dicere, quæ olim vocata fuerit Melitine. Prothyſteron dumtaxat animaduertendum, quod prius Ertzingam a Baiaſite captam fuiſſe commemorat, quam Melitinen: quum a Turcis contrarium ſcribatur. Eſt autem Melitine Leoni Auguſto in nouella de Thronis Armeniæ ſecundæ metropolis. In Anatoliæ deſcriptione Geographica reperire eſt Malatiā ad Euphratem fluuium, quæ Turcorum eſt illa ſiue Melatige, ſiue Melatie, Græcorum Melitine, collocante hanc etiam Laonico ſuper Euphratem fluuium. Siliſtræ nomen hodieque Turcis notum, ciuitatis in Macedonia, vbi Siliſtrenſis Sangiaci ſedes, Rumeliæ ſiue Græciæ beglerbego ſubiecti. Empolis haud ſcio, an non ſit Amphipolis, vicina Serris, de qua dictum capite 43. Lembalo quidem reperitur in Græcia Caſtaldi, ſita verſus Theſſalonicam, Emboli fortaſſe Turcica, cum articulo Italico. Niſi quis malit, datum loco nomen ab Embolo, propter ſimilitudinem cum roſtro nauis. Sed Amphipolim potius heic arbitror intelligi.

DESPOTARVM DIGNITAS. CRALES, CRALAENA. QVISnam Turcis Bulcus Deſpota. Bulcouitziorum Geneologia.

54. In Græcorum imperio prima, ſecundum regiam vel Imperatoriam maieſtatem, dignitas erat eorum, quos ipſi vocabant Deſpotas: vti videre licet in Officiorum Palatij catalogo, paſſimque Græcis in hiſtoriis. Vicini principes Græcorum exemplum imitati, ſe quoque Deſpotas nominarunt, præſertim Bulgari, Seruiiq;: licet eoſdem videamus in Græcorum hiſtoriis interdum regio quoque cenſeri titulo, quum Crales pro Deſpotis adpellantur, & ipſorum coniuges Cralænæ, pro Deſpinis. Idem in noſtris etiam obſeruauimus. Sic enim Thomas Ebendorfus in Auſtriacis annalibus manu ſcriptis: Eliſabet, inquit, filia Friderici Auſtriaci regis Romanorum deſponſata fuit aliquando Ioanni Bohemo regi Lucelburgico, qui eam reliquit, impotentiæ mendacio prætenſo. Solicitata quoque, vt regi Syruiæ nuberet, torum ſchiſmatici (hoc eſt, religioni Græcæ addicti) recuſauit. Enimundus Bonefidius I. C. putabat Cralis vocabulū a Karulo deriuari, & apud has gentes in honore habitum, propter Karuli magni noſtri ſingularem virtutem, & famam rerum geſtarum illuſtrem: vt a Karulo ſcilicet omnibus eorum populorum regibus nomē velut auſpicatum inderetur. Sed ignorabat Vngaris, Bulgaris, Seruiis Kiral, aut contractius enuntiando Cral, vocari regem: Cralna, reginam: quæ Polonis ſunt Crol, & Crolna. Chalcocondylis etiam interpretes ambo in hac voce alucinati ſunt. Ad Seruiorum principes, & hunc annalium locum vt redeamus, narratur Bulcus Deſpota Baiaſiti filiam ſuam dediſſe vxorem. Monuimus ſupra, Seruiæ Principes omnes a Turcis fuiſſe dictos aut Lazaros, aut Bulcos, aut Bulcoglios: eiuſque rei cauſam reddidimus. Interim tamen ipſi peculiare quoddam ſinguli nomē, ritu Chriſtiano in baptiſmi cærimoniis ſibi datum habebant. Hoc igitur loco Bulcus Deſpota nominatur a Turcis, quem Stephanum Bulcouitzium, Seruiæ Deſpotam, ſui vocabant. Id vel ex hiſce Laonici verbis intelligitur: Poſtquam Eleazarus vitam finiit, principatum Stephanus Eleazari, cui Bulco nomen erat, Triballorum Dux, quorum metropolis Spenderobe dicitur, arripuit: Baiaſiti ſtrenue nauans operam, quandocumque auxilium eius imploraſſet. Quæ verba rectius vt intelligātur, obiter addo, Stephanum Eleazari filium, debuiſſe interpretem dicere. Dum etiam nomine Triballorum intelligi Seruios, quorum regia ſiue metropolis Spenderobe dicitur, hoc eſt, Senderouia. Nihilo minus & hic Stephanus, & filius Stephani Georgius, deinceps in Muratis II vita Lazari nominantur. Quum autem frequens horum Seruiæ Deſpotarum, quos ſupra diximus, adpellatos fuiſſe Bulcouitzios, mentio fiat tam aliis in hiſtoriis, quam hiſce noſtris annalibus: lubet hoc loco genealogiam ipſorum ſubiicere, de Turcicis, Græcis, Latinis, Italicis, Gallicis, Germanicis, Vngaricis expoſitionibus, ac præſertim Bonfinianis, excerptam: quæ nonnullis, vt ſpero, locis hiſtoriarum lucis aliquid adferet. Sumemus autem principium ab eo vel Lazaro, vel Eleazaro Bulco, quem Laonicus ſcripſit a Stephano rege Bulgaro nanctum regionem Iſtro adiacentem, ac deinde

ac deinde redactis in poteſtatem ditionibus aliis, ad Sauum flumen vſq; progreſſum fuiſſe. quibus verbis haud dubie Deſpotatus Seruiæ fines deſcribuntur.

LAZARVS BVLCVS, Seruiæ Deſpotes, in prœlio captus anno Chriſtiano 1390, & vindicandæ Muratis I mortis cauſa, coram Baiaſite filio fruſtulatim conciſus. Annal. Turc.

STEPHANVS Bulcouitzius, a Murate II ditione ſua ſpoliatus, anno Chriſtiano 1427. Annal. Turc.

GEORGIVS Bulcouitzius, Baiaſiti militauit contra Temirem Chanem. a Murate II reſtitutus in paternum Deſpotatum, anno 1442. Annal. Turc.	N. Deſpina, Baiaſiti Gilderuni nupta.

Stephanus candenti ferro cęcatus a Murate II.	Georgius, Laonico Gurgurus, ab eodem Murate viſu priuatus.	Lazarus, ſucceſſor patris in regno.	Maria, Sultani Muratis II vxor. Sic eam Spanduginus, non Irenem, vocat.
Lupus, vir fortiſſ. cui Matthias Vngariæ rex, ob rẽ bello Bohemico ſtrenue geſtam, caſtellũ Feiezco donauit.	Ioannes, cum aliquot fratribus.	N. Deſpina, nupta Stephano Bozinæ regi, qui ſoceri quoq; principatũ conſequutus, tandẽ e caſtello Iaizæ Muchemetis II blanditiis euocatus, cute viuus exuitur: vitamq; cum regno, quod patri dolo ſurripuerat, amittit.	

CARA RVSTEM. ALI.

Cauſa prohibitæ monetæ veteris apud Turcos.

Nomen hoc, Cara Ruſtem, ſignificat Ruſtemem nigrum. Ruſtemes vero 55. Turcis dicitur, quem noſtri vocant Roſtanem, quo nomine Sultanus Soleimanes memoria noſtra Vezirem & generum habuit. Ali Turcis eſt ſine aſpiratione, qui Laonico dicitur Alies, aut Halies, vt interpres ſcripſit. Cauſa, vel prætextus cauſæ potius, cur Taliſmani, velut admodũ religioſi & accurati Mahumetanæ legis obſeruatores, vſum nummorum veterum e medio tollendum cenſerent, explicationem minime difficilem habet. Quippe nota lex Mahumetis, qua ſtatuas, ſimulacra, ſculptas & pictas imagines, ex interdicti diuini præſcripto ſeuere prohibuit: notum, quanto zelo Muſulmani Chriſtianorũ in templis imagines mutilare, frangere, deſtruere ſoleant. Itaq; quum Romanorum & Græcorum imperatorũ imagines in nummis & aſpris expreſſæ conſpicerentur, violari Prophetæ legem clamabant, & abolendæ monetæ veteris auctores erant. Sed interim ſub prętextu religionis impoſtores nequiſſimi quæſtum faciebant, vt ipſimet Turci ſatis ingenue fatentur. Hodie non amplius animos Turcorum illa religio tantopere tangit, vt ſignatos Chriſtianorũ principum charactere nummos auerſentur. Immo nummos ſiue ducatos Venetos, quibus vetitę lege Mahumetis impreſſę ſunt imagines, Sultaninis ſuis, qui nihil habent legi contrarium, Arabicis dumtaxat inſigniti litteris, longe præferunt. Taleris autem Germanicis, præſertim quibus aut ipſius Imperatoris, aut Ferdinandi Archiducis, aut Septemuiri Saxonis inſculpti ſunt vultus, vſque adeo non infeſti ſunt, vt ex illis ipſis ſibi prohibitis adgnitos imaginibus expetant auidiſſime: nec dubitent, modo ſe pro mercibus ſuis eos habituros intelligãt, de communi pretio trientem vel quadrantem remittere. Ne pondus quidem horum explorant, quod tamen in Sultani ſui, ceteriſque monetis vſitatis, ſcrupuloſe facere ſolent.

Cur Imperatores Græcorum a Turcis dicti Teggiures.

Teggiures ſupra, numero 15, diximus a Turcis adpellatos Græcorum tam in 56.

vrbibus, quam prouinciis, præſides. Nomen ipſum a ſollertia militari deducunt. Et ſcimus hos a Græcis non duces modo, qui ſunt eis Higemones; verum etiam Stratigos & Stratilatas dictos, vocabulis duces militares ſignificantibus. Quod autem Turci Teggiurum nomen etiam Græcorum Imperatoribus tribuerunt, ex alia nulla factum eſt cauſa, quam irriſionis & contemtus: quaſi ſcilicet Imperatorum nomine digni non eſſent, qui per anguſtis incluſi finibus, ipſiusque propemodum Conſtantinopoleos mœnibus circumſcripti, pręſides vrbis potius, quam auguſti Romanorum imperij reges dici mererentur. Laonici locus eſt in hiſtoriæ principio, quo paucis exponit, quam in artum redacti tamdem fuerint imperij Græci limites. Animaduerti Græcos, inquit, & regnum eorum primo ſub Thracibus exſtitiſſe. Poſtea reliquo regno a barbaris exutos, paruum quoddam regnum gubernaſſe: videlicet Byzantium, Byzantiique maritimam regionem inferiorem, Heracleam vſque: ac iuxta Pontum Euxinum maritimam regionem ſuperiorem, Meſembriam vſque: præterea Peloponeſum totam, extra tres aut quatuor vrbes Venetorum. Ad hæc, Lemnum & Imbrum, & inſulas ibidem in Ægæo ſitas. Hactenus Laonicus. Baiaſitis vero tempore ceteris exuti, cum ipſis etiam ſuburbanis agris, vix intra muros vrbis ſe tuebantur. Propterea per ignominiam Teggiures a Turcis audiebant.

CARAMANIAE BEGVS ALISVrius. Tekienſis regio.

57. De Caramania quære notata ſuperius numero 13. Saltim hoc indicare nunc lubet, eum Caramaniæ Principem, cuius heic mentio fit, a Laonico nominari Aliſurium. Narrat autem hunc, quum ceteros Aſiæ regulos Baiaſites ditionibus exueret, pacem cum eo feciſſe: atque ita ſuis ipſum, licet aliqua cum iactura, conſuluiſſe rebus, ne regno prorſus exturbaretur, annales addunt. Nomen diuerſe ſcriptum legitur, Aliſurius, Alidurius, Aliderius, Aluris, ex Laonici deprauatis exemplaribus. Notandum hoc quoque, quem Aliderium Caramanum a Murate II bello petitum ſcribat Laonicus, in his annalibus Ibrahimem vocari: ſicut videre eſt in iis, quæ anno Chriſtiano 1437 geſta referuntur. Hemidam eſſe Ceraſuntem, oſtendimus numero 40. Tekienſis regio Phrygia maiori cōtinetur, quatenus in mediterraneis ea verſus Cappadociam, Armeniam, & Ciliciam ſe porrigit. Interpres Laonici Tecien pro Tekie ſcripſit. Et alicubi Laonicus ait, Tekien eſſe regionem vt Bithyniæ, ſic etiam Ciliciæ vicinam: id eſt, a Bithyniæ finibus, ad Ciliciæ fines vſque pertinere. Coniunctas vero, Bithyniam Tekienſemque regionem, Othmaniam fuiſſe vocatas vno nomine: ſupra, numero 13, docuimus. Coniam eſſe priſcū illud Iconium, prius dictum fuit numero 12. Triturandi quoque modus explicatus numero 25.

ACSERAI. NIGDE. CAISARIA. BORLI.

58. Caſtrum album Turcis Acſerai, ſiue domus alba dicitur. Vetus aliquod hoc nomine caſtrum vel opidum in iis locis nullum reperitur. In Ortelij tabula Natoliæ legitur Acſara. Ibidem quæ Turcis heic Nigde, Nigdia ſcribitur. Vtraque non magno a Conia vel Iconio diſtat interuallo. Vincentius Beluacenſis Acſerai vocabulum mutat in Hacſar, quum ait: Apud Hacſar inuenitur coctus & aluminis minera. Caiſaria Ciliciæ, quam ſic etiam Marcus Paulus Venetus nominat, dicta priſcis Cæſaria fuit. Apud Beluacenſem Gazaria corrupte ſcribitur. Borli duplex in Natoliæ deſcriptione conſpicitur, vna Borli ſimpliciter adpellata, non procul ab Enguri vel Ancyra ſita: altera cum cognomento, Tarachi Borli, non procul a Caſtamona & Sinope. Ad Ponti prouinciam vtraque pertinet, quæ regio principum erat Iſuendiarum, quibus intuliſſe Baiaſites bellum dicitur. Et quinam principes hi fuerint, explicatum abunde ſuperius. Sinopen nouella de Thronis ad Amaſianam metropolim Helenoponticam refert.

CASI BVRCHAN. ORTHOBVLES, ET MVLSVMAnes, & Cyriſcelebis, an iidem cum Emire Soleimane.

59. Quis begus ille Turcicus fuerit, cui Baiaſites Sebaſtiam ademit, propter annalium

nalium narrationes nimis ſuccinctas ſciri non poteſt. Hoc tamen minime diſſimulandum, Sebaſtiam fuiſſe primam Turcorum in Aſia ſub Aladine regiam, ſicut annales ab initio teſtátur, & Laonicus, qui progreſſos ex hac Turcos ait Aſiam ſubegiſſe totam, vſque ad Helleſpontum. Quapropter ſi hoc tempore ſuperſtites erant Aladinis poſteri, vero ſimile eſt, eos Sebaſtiæ præfectum habuiſſe quemdam: cui ab æquitate ſumma inditum nomen Caſi Burchan, lingua Turcica iudicem Dei ſignificabat. Ad Sebaſtiam annales noſtri a patre relictum fuiſſe tradunt Emirem Soleimanem filium, qui tamen a Temire Chane nuſquam occiſus legitur, ſed imperaſſe poſt Iſam fratrem a Muſa necatum, totis ſeptem annis. Laonicus autem Sebaſtiæ præfectum a patre memorat Orthobulem, qui captus ibidem a Temire, ac poſt aliquot dies interfectus fuerit. Vnde Baiaſites accepto de morte filij nuntio, cuidam paſtori tibia canenti dixerit: Cane carmen, cuius argumentum ſit: Nec Sebaſtiam, nec filium Orthobulem amittas. Equidem ſæpe multumque cogitans de conciliandis annalibus Turcicis cum Chalcocondylis & noſtrorum expoſitionibus, quorum illi maximum natu filium Baiaſitis vnum faciunt Emirem Soleimanem, hic duos diuerſos ceteris maiores ponit, Orthobulem & Mulſumanem, noſtris Cyriſcelebim ficticium ingerentibus: in eam denique ſententiam veni, vt Cyriſcelebi citra controuerſiam excluſo, veluti quem nec Turci, nec Græci adgnoſcant; reliquos duos, Orthobulem Mulſumanemque, pro vno & eodem Baiaſitis filio Soleimane ſtatuam habendum, quem tamen interfectum a Temire, capta Sebaſtia, per errorem Græci crediderint. Eius opinionis meæ cauſam hanc habeo, quod nomen Orthobulis non Turcicum eſſe, ſed Græcum arbitrer: & idem ſignificare Græcis, quod Turcis Muſulman. Quippe quum in Turcia verſarer, interrogatum a me virum magnificum & ampliſſimum, D. Bartholomæum Pezzenum, Cæſ. Maieſt. a conſiliis, & nuper ad Portam Oſmanicam cum munere Legati miſſum, quidnam vox Muſulman Turcis ſignificaret, reſpondere memini, vim illius eamdem eſſe cum Orthodoxi nomine Græco. Vixerat autem ille totos octo reipublicæ cauſa tunc annos inter barbaros, eorumque linguam norat. Quum igitur Gręcis Orthodoxus ſit, qui rectam ſententiam tenet, idemque ſignificet vocabulum Turcicum Muſulman: ſequitur, Orthobulis quoque nomen idem eſſe cum Muſulmano, quando ſic Græcis adpellatur is, cuius rectum conſilium, recta voluntas eſt. Hoc modo manifeſto paret, vnde Chalcocondylis error manarit, duos ex vno Baiaſitis filios faciuntis: ex eo nimirum, quod vnum in duos diſtingueret, cui diuerſis in linguis diuerſum, ſed vnius tamen ſignificati, nomen erat. Nec mihi quiſquam obiecerit, aliud eſſe Muſulman, & aliud Mulſuman. Quippe vocem Muſulman a Græcis enuntiari Mulſuman, & in hiſtoriis, & aliis ipſorum libris ſæpiſſime deprehendi. Quinetiam verbum Muſulmaniſſare, de quo ſuperius dictum numero 22, multis in locis apud Gręcos ita mutatum reperi tranſpoſitis litteris, vt Mulſumaniſſare legeretur. Ne hoc quidem tacendum, quæcumque Turci de Soleimane memorant, a Laonico ad Muſulmanem referri. Quis ergo fieri poſſe non exiſtimet, vt nomen Mir Sulman ab exteris commutaretur in Muſulman? Sic certe Mirchan alicubi ſcriptum legere memini, qui nomine integro diceretur Emir Chan. Quod vero necem Orthobulis adtinet, quæ recenſetur a Græcis, a Turcis ſilentio præteritur: nihil ea noſtris rationibus officit, quum vice verſa Turci Temiriano prœlio Muſtapham Baiaſitis filium occubuiſſe memorent, quem Græci tam certo non periiſſe credebant, vt alium quemdam mentientem hoc nomen, veluti ſuppoſiticium fratrem poſcenti Muchemeti dedere nollent, mortuoque Muchemete contra Muratem II, Muchemetis filium, ſua cum pernicie fouerent. Præterea non abs re mirum alicui videatur, Laonicum dicere, necatum a Temire Baiaſitis filium Orthobulem: quum is auctori belli & iniuriarum, patri pepercerit; & expreſſe Laonicus idem poſtea ſcribat, (fide licet dubia) Mulſumanem, Moſem, Ieſum, Mechmetem, & reliquos filios Baiaſitis in poteſtatem Temiris veniſſe. Quid optatius accidere Temiri poterat, quam præter ipſum patrem filios habere in poteſtate, quibus occiſis, Oſmanidarũ in Aſia regno, nemine repugnãte perpetuo frueretur? At tan-

tum abfuit, vt id faceret, vt etiam diſerte Laonicus initio libri 4 fateatur, Moſem a rege Temire annonas in caſtris habuiſſe, tamdemque dimiſſum ex captiuitate, mari ad regionem patriam rediiſſe. Qui plurium, vel omnium potius vitæ pepercit, cur in vnum ſæuiiſſe credatur? Adde teſtimonium hoſtis. Nuſquam Turci ſcripſerunt in annalibus, interemtum a Temire Baiaſitis aliquem fuiſſe filium: ſed ſperaſſe Temirem potius, quempiam filiorum Gilderunis ſe conuenturum, quod illi formidine non neceſſaria trepidi, omiſerint. Immo ferociam potius, & iracundiam ſui Baiaſitis, vituperant; Temiris humanitatem ac modeſtiam laudant. Supereſt vnum, quod obiici poſſit, de Ziche Orthobulis filio, quem Laonicus ait bellum intuliſſe Ioanni Comneno, Trapezuntino Imperatori. Sed heic mihi reſpondeat aliquis, vnde tamdem Ziches ille poſt mortem patris Orthobulis anno denique ſexageſimo primum in ſcenam prodiit? quove modo ſaluus euaſit e tot parricidiis & lanienis horum temporum in Oſmanidarum familia, ſub Muſa, Muchemete I, Murate II, Muchemete II, qui omnes parricidæ fuerunt? Cur huic tam diu ſęuus ille Muchemetes II pepercit, qui vix mortuo patre, ſanguinem ſtatim fraternum ſitiit? An huic credidit exercitum ſuſpicioſiſſimus omnium tyrannus? Denique conſtat ex Turcicis annalibus, id temporis viciniæ Trapezuntis præfectum a Muchemete fuiſſe maximum natu filium Muſtapham, qui tantum decennio poſt illa cũ Trapezuntinis bella, Parthis in Armeniam & Caramaniam infuſis occurrit, eiſque cæſis, Iuſufzem begum ducem viuum cepit, & patri miſit: quod argumentum eſt euidens, fuiſſe tum Muſtapham virilis ætatis, nec Zichem Oſmanidam in iis locis vel imperiũ aliquod, vel exercitum habuiſſe. Quæ quum ita ſint, reſtat vt ſtatuamus quatuor omnino nomina, Orthobulis & Muſſumanis, quæ Græci tradiderunt; Cyriſcelebis, quod noſtri: Soleimanis, quod Turci; tamdem in vnum conferenda Soleimanem Baiaſitis germanum filium, natu maximum: cuius ſi Ziches ille filius non fuit, nuſquam ne nomine quidem tenus Turcis notus; cum Orthobule fictitio patre, ſuppoſititius filius Græcis defendendus relinquitor. Habent lectores eruditi rationes meas, quas vel adprobandi, vel confutandi, liberam eis poteſtatem facio. Neutrum tamen ex duobus illis a Laonico memoratis, in Oſmanidarum omiſi familia, ne quis nimię me temeritatis arceſſat: qui præter hos, necdum auditis aliorum iudiciis, pluribus etiam Baiaſitis filiis, Ieſu minori, Ali, Duſmi Muſtaphæ, natalium controuerſiam mouere nõ dubitauerim.

TECHRIN BEGVS, ERZINGAE PRINceps. Diorryges.

60. Qui Turcis eſt Techrin begus, Erzingæ vel Erzinzanis princeps, a Laonico vocatur Scender, rex Armeniorum: cui Baiazitem illato bello, Ertzingam ademiſſe, cum annalibus hiſce conſentiens, narrat. Poſtea tradit Tezetinem, virum regio ſanguine ortum ab Ertziganis rege, puero Muſtaphæ, Muratis II fratri, auxilio veniſſe. Hoc ego nomen, ſiue Tezetinis, ſiue Tezerinis, idem eſſe puto cum Techrine noſtrorum annalium. Diorryges opidi nomen Græcum a foſſis ab Euphrate perductis factum arbitror.

QVI TVRCOMANI. SVLTANVS Alcairenſis. Cair. Miſzir. Mizraim.

61. Turcomanos vocat auctor annalium Turcos omnes in Aſia, ceteris ſubiectos begis, extra Oſmanidas. Sic Turquia Beluacenſi regnum Iconienſe dicitur, Aythono minor Aſia. Prætor Græciæ noſter ſubditos Iconienſi Sultano duplices facit, partim Muſulmanos adpellans, partim Turcomanos. De Muſulmanorum nomine dictum antea, quod haud dubie tunc etiam paret habitum velut honeſtius. Turcomanos ait eſſe gentem, quæ Perſarum (ſic Turcos Iconienſes vocat, velut e Perſide oriundos) extremos fines inſidebat, & implacabili odio Romanos (id eſt, Græcos) perſequens, agendis prædis ex horum agris delectabatur, præſertim illo tempore, quo res Iconienſes fluctuabant, mirificeque Tancharorum impreſſionibus turbabantur. Ergo Turcomani tunc erant infami vocabulo inſtar illorum prædonum, quos nunc Marteloſos & Vſcochos (vnde Scacchorum ſiue

ſiue latrunculorum nomen) vocamus. Prætor quidem tunc Michaëlem Palæologum, ad Iathatinem Sultanum Muſulmanorum ſe conferentem, ab his Turcomanis omni comitatu & ſupellectile ſpoliatum fuiſſe narrat, nec quidquam ſuorum ab eis potuiſſe recipere, licet hinc inde dimiſſis mandatis, Sultanus imperaſſet: vt ſpoliato tam corpora, quam res ademtæ reſtituerentur. Alcairenſem Sultanum annales more Turcico nominant Ægypti Syriæque Sultanum, ab aulæ ſiue regiæ loco. Cairum Laonicus antiquam Memphim facit. Al, vt articulus, additur. Vox ipſa ſignificat vrbem, excellentiæ cauſa: quod vrbium maxima ſit. Hodie Turcis & Arabibus incolis Miſzir adpellatur, a vetuſtiſſimo tam Ægypti, quam Ægyptiorum nomine, Mizraim.

CHEMES. MVEIGE. BEALBEC.

62. Ciuitas Syriæ Chemes, olim dicta fuit Emiſa: Gregorio Emiſeno alumno clara, cuius exſtant octo libri de homine, qui nonnullis in exemplaribus non recte Gregorij Nyſſeni noſtri nomen præferunt. Ortelius notauit, quod Turcis & Arabibus ſit Hamſa. Sed heic Chemes legitur, quod aliorum ſcripturæ vicinius, quibus Hames vocatur. Fit eius apud Aythonum his verbis mentio: Ciuitas Syriæ Hames, quæ Camela hodie adpellatur a pluribus. vbi videndum, an non pro Camela, ſcribi debeat Cameſa. Mueige Turcis eſt, qui Græcis hiſtoriis nominatur Moauia & Mauia. Curſorem dixi, quem Turci Pec aut Peic, noſtri lacqueium dicunt. Bealbec Syriæ cauæ ciuitas, Poſtello Balbec, priſcis Heliopolis fuit.

CARABAG. VNGRA.

63. Ad Carabagum hibernaſſe Temirem tradunt annales, vrbem ſiue Parthiæ, ſiue Perſiæ: quibus nominibus indifferenter vtimur, pro ea regione, quæ Turcis eſt Aiem, vel Aiem vilaget, de qua ſuperius dictum numero notarum ſecundo. Vox Carabag ſignificat lingua Turcica vineam nigram. Chalcocondyles ſcripſit, Temirem ſolitum ſe recipere Cheriam: quod primũ Sebaſtia, quod itidem Chalepia (ſic interpres ſcripſit) Damaſcoque captis, fecerit. Ergo veri ſit ſimile, Cheriam a Laonico dici, quæ heic Carabag nominatur, nonnihil mutato vel a Græcis vel Turcis vocabulo. Engurim ſupra, numero notarum 10, diximus Ancyram eſſe. Tantum heic addendum putauimus obiter, hanc etiam in edito Chalcocondyle Vncram nominari: quod quum Græci mollius enuntient Vngra, propius accedit ad Turcicam adpellationem Enguri.

BVLCI FILIVS. DERVISLAR. MVSTAPHAE mors. Græcorum de Baiaſitis filiis errores.

64. De Bulcis & Bulcouitziis prolixe tractauimus ad notarum numeros 46, & 54. Heic tantum hoc moneamus, iſtum Bulci filium (qui Turcis eſt Bulcogli) expreſſe nominari a Spandugino Georgium, Seruiæ Deſpotæ filium: cuius maiores & poſteros continuato ſuperius ſtemmate complexi ſumus. Ac temporum ſane ratio Spandugini ſententiæ nequaquam aduerſatur. Deruiſij ſeu Deruiſlari ſunt illi quidem apud Turcos aliqua ex parte Calogeris Græcis, monachis noſtris adfines, vti ſuperius indicatum: ſed aliis tamen de cauſis (modo Paulum Tomorreum, fratrem Georgium Vngariæ perniciem, & alios de noſtris excipias) ea comparatio, quod vulgo ſolet dici, claudicat. Quippe quum vniuerſa lex & religionis profeſſio Mahumetana ſanguinaria ſit, ſpeciem Turci quidem religioſæ pietatis in legis peritis ac Deruiſiis ſuis requirunt: at interim ab agendis eos rebus, tam pace, quam bello, præſertim contra Chriſtianos, & hoſtes reipublicæ ſuæ, nequaquam arcent: ſed magis etiam, quam ceteros, deuouere vitam ſuam pro religione, proque lege patria, ſuos illos religioſos volunt. Hinc aliquot in Vngaricis finibus captos a noſtris recordor, viros ceteroquin alicuius auctoritatis & exiſtimationis, qui Deruiſlaros ſe profitebantur. Hinc in vita Muchemetis primi ſeditionem Torlacis monachi Turcici, & in vita Baiaſitis II, Scachoculis eremitæ ſanguinarij pugnas, & cædes, & graſſationes immanes, quibus multa millia hominum abſumta fuerunt; & in vita denique Soleimanis, ad annum

Chriſtianum, 1526, Calenderis Zelebis & Deruiſlariorum motus ac prœlia legimus. Hac ergo de cauſa Seruianos illos fortiſſime pro Baiaſite dimicantes Bulci milites, truculentos ac feroces Deruiſios adpellabat Temir, qui ſe vitamque ſuam pro ſalute ſuorum animoſe deuouiſſent. Germanum vero Baiaſitis filium Muſtapham hoc prœlio periiſſe diximus ex fide horum annalium antehac aliquoties, idque licet Sultanus Muchemetes primus, itemque Murates II poſt mortem patris ſæpius verum eſſe proteſtarentur: tamen vſque adeo Græcis impreſſa de hoc diuerſa erat opinio, Muſtapham vt alium, pro legitimo ſe venditantem, obuiis vlnis exciperent, & armis contra Muratem magna cum imprudentia, maloque ſuo, tuerentur: offerente ampliſſima quæque Murate, modo neutrius a partibus ſtarent, ac ipſos inter ſe rem armis decernere paterentur. Conſimilis huic Græcorum eſt error de Baiaſitis filio, quem fidium (ſic enim chordas interpres reddidit) opifex Pruſæus incolumem Byzantium perduxerit: quum tamen nulla fiat in annalibus Alis cuiuſpiam, Baiaſitis filij, mentio; nec ab ipſo quidem Laonico, quum alibi Baiaſitis filios recenſet. Notandum magis, quod etiam Mulſumane regnante narrat a Moſe Ieſuque fratribus occultatum fuiſſe Pruſæ puerum Muchemetem apud illum ipſum opificem chordarum, a quo Muchemetes hoc opificium didicerit. Et factum id ſcilicet a Moſe, omnium crudeliſſimo, vel ipſo Laonico teſte, ne ab aliis carus ſibi puer occideretur. Muchemetem vero iam grandiuſculum inde profugiſſe ad Alurim Caramanum, a quo adiutus, ſeruatori ſuo Moſi bellum intulerit: ſed victum confugiſſe ad Alim fratrem, exſulem ac inopem, & quidem Conſtantinopolim: vbi nonnihil reſpirauerit, collectiſque ſuorum reliquiis, denuo tentare belli fortunam decreuerit. Hæc Laonicus de puero Muchemete, chordarum opificis diſcipulo, pæne pueriliter, nec vero multas ob cauſas conſentanea. Magis idonei rerum Turcicarum ſcriptores, ipſi Turci, tradunt; rebus Temiriano prœlio deſperatis, Baſſas abduxiſſe ſecũ, arrepta fuga, maximum natu Baiaſitis filium Soleimanem, veluti legitimum patris in imperio ſucceſſorem: & illorum exemplo Muchemetem, non puerum, (vt Laonicus putauit) ſed copiarum ex imperio paterno quarumdam ducem, ſuis itidem rebus vti conſuleret, Amaſiam cum ſuis ſe contuliſſe: quo loco deinceps eum vixiſſe, non ſemel annales tradunt: & indidem cum exercitu contra Muſam fratrem mouiſſe, poſtquam interfecto Soleimane, vindicem necis ipſius ſe profeſſus eſſet. Quæ res, meo ſane iudicio, dignæ ſunt hominum hiſtoriæ ſtudioſorũ obſeruatione: quum in publicatis hactenus ſcriptis hiſtoricis, nihil intricatius de Turcicis rebus reperiamus, quam quæ de hoc ipſo tempore ſummæ Turcorum infelicitatis, memoriæ prodita legimus.

SEMERCANT. BAIASITIS MORS.
Annorum ratio.

65. Regionis Zacatainæ, cuius incolæ id temporis imperio Temiris parentes, Laonico Tzachataides nominantur, caput eſt vrbs Semercant, hodie mercium Indicarum emporio celeberrimo Septemtrionalibus etiam nota. Samarcanda plerumque vocatur, edito Laonico Samrachanta, litteris tranſpoſitis, pro Samarchanta. Sunt qui dictam putant a Sem, Nohæ filio, quorum opinioni Turcorum pronuntiatio Semercant adſtipulatur. Maracandam Sogdianę veteribus adpellatam exiſtimant aliqui. Ceterum Baiaſitem ex animi ægritudine doloreque mortuum ſcripſit Chalcocondyles, cui Turcicæ narrationes non aduerſantur: ſed addunt, hoc mœrore velut ad deſperationem adactum, mortem ſibimet ipſi conſciuiſſe. Quod dilucidius exponens Theodorus Spanduginus, ait Baiaſitem, ſpe libertatis amiſſa, cõſtituiſſe cum animo ſuo ſeipſum occidere. Sed quum nullum eius peragendæ rei modum inueniret, tam denique diu caput alliſiſſe illi caueæ de ferro factæ, qua tenebatur incluſus: donec præ furore fremens ac frendens, miſere ſibi mortem adferret, tyrannique vita, ſecundum poëtam, indignata ſub vmbras fugeret. Interpres Laonici pugnatum notat inter Baiaſitem & Temirem anno Chriſtiano 1397. Mortuum Baiaſitẽ ſcribit Franciſcus Sanſouinus anno 1398, Geufræus anno 1400. quos equidem falli opinor. Quippe ſecundum

rationes

rationes accuratas annalium deprehendimus, commiſſum fuiſſe prœlium anno vel 1399, vel 1400. Gilderunem vero mortuum anno 1403. Similiter in annis regni huius erratum a Laonico, qui 25 numerat, pro ſolis 14: de quo vide ſupra, numero 47, notata.

CASTAMONI. CONGERI, CONGI.

Claudiopolis ciuitas eſt Honoriadis, in Ponto prouincia, quam nou. Leonis 66.
Aug. metropolim facit, eique præter alios epiſcopatus, Heracliam quoque Ponticam ſubiicit. Hanc Marius Niger recenti nomine dici putat Caſtamenam, ſiue Caſtamonam: ſed fallitur, quum rectius Caſtromena ſit Claudiopolis. Caſtamona vero ſita longius eſt, verſus Sinopen opidum Helenoponti, & Paphlagoniam. Tam Sinopes, quam Caſtamonæ nomina, cum ipſis opidis, ſuperſunt: vti videre eſt in annalium ſupplemento noſtro, ad annum Chriſtianum 1584. Iſtic enim tunc Oſman baſſa Vezirazemes contra Perſas iturus, militem in hibernis habuit. Menauinus alicubi Caſtemolen nominauit. Cedrinus in Michaële Stratiotico ſiue militari, Caſtamonem adpellat, & in Paphlagonia collocat his verbis: Caſtamonem in Paphlagonia ſitam veniunt, quæ ſane Caſtamon domicilium erat Magiſtri [Officiorum] Iſaacii Comneni. Prætor Græciæ noſter Caſtamonam vocat in hiſtoria ſua, de Michaële Palæologo, poſt victos a Tataris Iconienſes, hæc commemorans: Michaël Comnenus, hoc prœlii euentu, cum maximo Perſicorum exercituum duce, quem Peclarpacem Perſæ (hoc eſt, Iconienſes Turci) vocare ſolent, in viam ſeſe dabat: adeoque pluribus vna diebus iter faciebant, quum hoſtem ſibi a tergo inhærentem haberent, horiſque ſingulis cum eo dimicarent. Tamdem feſtinabundi Caſtamonam perueniunt, iuxta quam domus indicati Peclarpacis erat. Hactenus Prætor. Quæ vero heic Congeri nominatur, eam ipſam eſſe puto, quam in Anatoliæ tabula Congi ſcriptam legimus, haud procul à Caſtamona diſſitam.

GENVINI BAIASITIS FILII SECRETI a commenticiis.

Quæ de Baiaſitis liberis hoc loco non multis verbis exponuntur, diligenti 67.
conſideratione memoriaque digna ſunt. Quippe quum illi de Turcorum ſententia, non plures numero, quam ſex omnino fuerint: quid aliud ſtatuamus, quam reliquos hactenus nobis obtruſos, velut in iudicio ſtatus ab ipſis Turcis condemnatos, pro genuinis deinceps adgnoſci non debere? Neque vero vel vnum, vel alterum dumtaxat hoc iudicium tangit, ſed reiiciendi omnino totidem veniunt, quot extra controuerſiam legitimi cenſentur: nimirum hi ſex, Orthobules, Mulſumanes, Cyriſcelebis, Alis, Ieſus minor, Muſtaphas cognomento Duſmes: cum primi ex his Orthobulis filio Ziche, quem ipſum quoque Turci ceu cretum Oſmanidarum ſanguine nõ adgnoſcunt. Interim vero pro duobus exploſis, duo ſuccedunt hactenus quidem ignoti, ſed à Turcis pro legitimis adgniti Gilderunis filii pro Duſme Muſtapha, Muſtaphas Zelebis, amiſſus in pugna contra Temirem: pro Ieſu minore, Caſanes Zelebis.

A QVO NECATVS FVERIT ISA. CONSTANtinus, pro Manuele Græcorum imperatore.

Scripſit Laonicus, inter Mulſumanem Ieſumque maiorem geſta fuiſſe de 68.
imperio bella, quorum tamen annales hi non meminere, tamdemque Ieſum a Mulſumane peremtum. Eius parricidii culpa Mulſumanem, hoc eſt, Soleimanem profecto immerentem onerat, cuius auctorem Turci Muſam produnt, quibus cum ipſa rerum geſtarum ſeries conſentit. De nomine Conſtantini, quo Turcos Græcorum imperatores omnes adpellaſſe, numero notarum 51 diximus, exemplum heic aliud habes. Is enim Græcus imperator, ad quem narratur Emir Soleimanes obſidum loco miſiſſe ſororem ſuam, fratremque natu minimum, non Conſtantini nomen habebat: ſed Manuelis, ex Palæologina familia, cuius & ſuperius facta mentio.

SEDES IMPERII TVRCICI DIVERSAE.

Quanam cærimonia Sultani Turcici regnum auſpicari conſueuerint, ex- 69.

poſitum a nobis eſt prolixe in annalium ſupplemento, initio regni Selimis II, quod incidit in annum Chriſtianum 1566. Solebat autem hoc in ea fieri ciuitate, quæ ſedes eſſet imperii. Principio Turcis ea fuit Pruſa Bithyniæ, paullo ante mortem Oſmanis ab Vrchane filio capta: quæ licet honorem hunc non diu retinuit, ex priſtina tamen prærogatiua meruit, vt longiſſimi temporis ſpatio Sultani Turcorum mortui paternis & auitis iſtic monumentis, etiam diu poſt captam Conſtantinopolim, ſicut in vita Sultani Selimis II de Achmete Corcuteque fratribus ibidem ſepultis videre licet, inferrentur. Poſtquam vero tranſuectis in Europam copiis, Murates I, Vrchanis F. Oſmanis N. Hadrianopolim cepiſſet: eodem & regni ſedes ex Aſia commigraſſe videtur, quod recte ſe facturos Sultani ducerent, ſi rebus Anatolicis iam tranquillioribus, præcipuum militiæ robur Hadrianopoli velut in excubiis haberent: vnde, momentis rerum ex vſu ſuo gerendarum animaduerſis, progredi paullatim latius, & in Europæ viſcera graſſari poſſent. Sanſouinus exiſtimat, primum omnium Muchemetem, Gilderunis filiũ, huc imperii ſui ſedem tranſtuliſſe, quod vrbium Thraciæ facile caput eſſet Hadrianopolis. Sed ante Muchemetis etiam tempora certum ſiue regiæ, ſiue Portæ Oſmanicæ locum, Sultanos priores Hadrianopoli conſtituiſſe: pluribus ex locis Laonici manifeſtum eſt. Quippe de Mulſumane loquens: Profectus, inquit, Hadrianopolim, regni ſedem, (hoc eſt, quæ regni ſedes erat) regnum ordinauit. Et paullo ante de Moſe: Hadrianopolim, ait, quæ regni ſedes eſt, profectus; ibidem rex declaratur. Quam vero ad vrbem tranſlata tertium fuerit Porta, nemo non nouit.

GERLE. DOLAP. SOLEIMANIS MORES.

70. De Iſuendiarum ditione ſuperius explicatum numero notarum 13, qua & Gerle comprehendebatur opidum. Id nota 19 diximus in tabulis Geographicis corrupte ſcriptum inueniri Gerede pro Gerele. Narrant vero annales, Soleimanem caſtra propter Gerlen, ad ripam fluminis, locaſſe. Non exprimitur eius fluminis heic nomen, ſed in Anatoliæ deſcriptione Dolap vocatur. Soleimanis indolem Chalcocondyles quoque ceu bonam prædicat, eique magnas virtutes tribuit: ſed eadem cum Turcis de perpetuis eius potationibus & luxu commemorat, quæ homini minus rerum ſuarum prouido ſollicitoque, tamdem exitium adtulerunt.

VALACHIA CARABOGDANIA. Nemetſaſſii. Iſlach. Gallicia. Vaiuoda. Murze. Bogdan.

71. Dacia quondam adpellabatur ampliſſima regio, quæ Tranſſiluaniam cum vtraque Valachia continebat. Et cingunt ambæ Valachiæ Tranſſiluaniam, quarum vna maioris nomen habet, altera minoris. Maior ad Euxinum mare ſe porrigit, & noſtris Moldauia, Turcis Carabogdania, quaſi nigra Bogdania, ſiue Bogdani regio, dicitur: a frumento nigro, cuius eſt ager ille feraciſſimus. Gallicus, & alter Chalcocondylis interpres, Podoliam perinſcite faciunt, regionem iuris Polonici. Minor propter Danubii ripas extenditur, & plerumque Tranſalpina, Bonfinio Montana quoque, ſicut & aliis, nominatur. Vlachiam vocauere Græci, & incolas Vlachos: pro quibus interpretes Zonaræ, Cedrini, & aliorum hiſtoricorum reddidere Blachiam & Blachos, contra molliorem pronuntiandi rationem Græcorum: quos imitantes Turci, non Iblach, ſed Iſlach dicunt. Nomen Valachorum non a Flaccis Romanis, origine fabuloſa, quæ pluribus tamen placuit: ſed a Germanis noſtris profectum arbitror. Habuerunt enim vicinos Daci Germanos, puta Quados, Gothos, Gepidas; in quorum agro, qui nunc Cepiſienſis dicitur, incolæ præſertim Caſemarco vicini ſe Nemetſaſſios hodieque nominant, voce de Nemetis (ſic Vngari Germanos adpellant, vt Venedæ nationes Nemitzos) & Saſſiis compoſita, quæ Saſſios ſiue Saxones Germanos ſignificat. Germani vero pleriq; tã Italos, quam Gallos, (qui Germanis ſunt Walli, ſicut Gilimer nomen Gothicum eſt Wilmer. Et in Anglia quoq; Wallorum nomen priſcis incolis

colis prouincialibus, ab Angloſaxonibus noſtris inditum, manet) vocare ſolent Walchos & Waliſchos: quorum linguæ prouinciali quum lingua Daciæ, quæ ipſa quoque Romanorum prouincia quondam fuit, adfinis eſſet: idem a noſtris Walchorum nomen accepere, quod denuntiatione molliori mutatum in Walachos. Suffragatur huic opinioni meæ vetus etiam Galliciæ nomen, frequens in antiquis Vngariæ regum titulis, quo Valachia ſignificabatur, eadem cum Gallis & Italis vtens lingua, ſicut & nunc adfinitatem aliquam cum eorum lingua prouinciali retinet. Vaiuodæ vero nomen generaliter ſignificat præfectum militum, quem capitaneum vulgo vocant. Sed apud Vngaros vt olim, ſic etiam hodie, duæ ſunt adpellationes adminiſtrationum maximarum: vna Bani, de qua ſuo loco, nimirum capite 174, plenius dicturi ſumus, altera Vaiuodæ. Banus eſt præſes regius in aliquo ex regnis Vngariæ adiunctis. Vaiuoda vero præſes dicitur, loco regis adminiſtrationem habens in aliqua prouincia, puta Tranſiluania, Valachia maiori, Valachia minori: ſed ea lege tamen, vt gubernatore ſit inferior. Vaiuodæ Valachi, poſtquam ab Vngariæ regum obœdientia ſe ſubtraxiſſent, more Græcorum Deſpotæ, de qua dignitate ſuperius numero notarum 54 prolixe dictum, pro Vaiuodis audire maluerunt, quaſi ſi principes eſſent abſolui: nec regibus ſubiecti, ſed potius dignitate regibus proximi. Verum vſuuenit eis, quod Græcis accidiſſe conſtat, qui maximas ad anguſtias redacto imperio, titulos ampliores excogitarunt: vti nunc etiam apud Auſones nonnullos in ipſo propemodum amittendæ libertatis articulo conſimilia quædam adfectare, præter morem maiorum, videmus. Deſpotarum certe nunc illorum ea ſub Turcica ſeruitute condicio eſt, mancipiorum vt nomine potius, quam principum, cenſendi veniant. Sed pergendum ad alia. Valachorum ille Vaiuoda, quem Annales hi Murzen vocant, Laonico Mirxes dicitur, Bonfinio Merches, hoc eſt, Marcus. Reperitur apud eumdem Laonicum & Mirdan, Valachiæ principis nomen, compoſitum ex hoc ipſo Mirx & Dan ſiue Gdan. Nam & ipſa regio Bogdaniæ nomen accepit a Bogdanis ſiue principibus ſuis, qui vocabulo ſane pio dicuntur Bogdani, tamquam Dei munus, vel Theodoſii, vel Theodori, vel Dorothei. Meminit huius vocis & Cedrinus in Baſilio Bulgaroctono, quum ait: Occurrit etiam imperatori Bogdanus, caſtrorum interioris regionis toparcha ſiue regulus.

SAMOBVNOGLI. AZAPI VEL AZEPI.

Laonici locus emendatus. Emir Halem.

Quem heic annales Samobunogli, ſiue filium Samobunæ vocant, infra 72. Scheich Bedredin adpellatur, vbi de ſeditione per ipſum mota prolixæ ſunt narrationes. Stipendiariorum nomine intelligunt Azapos vel Azepos. Laonicus alicubi peregrinos dixit, more Græco, quibus Xeni vocantur, id eſt, peregrini, qui ſtipendiis conducti militant, hoc eſt, qui ſunt miſthophori, ſicut iidem adpellant. Idem alibi: Turcorum pedites, ait, quos Azapidas vocant. Et omnino militiam hi pedeſtrem obeunt, licet alio libri octaui loco legantur hæc verba in vita Muchemetis II tunc Belgradum oppugnantis: Azapides (quos Huſſarones noſtri vocant) diripuerunt forum. Rex clamabat, vt eximerent eorum puellas. Heic primum lector obſeruet, Azapidum nomine pedites Vngarorum ab auctore intelligi, qui regis ſiue Sultani Muchemetis forum, ſcilicet caſtrenſe rerum in exercitu venalium, diripuerint. Ergo quæ interiecta verba ſunt, Quos Huſſarones noſtri vocant, gloſſema ſunt interpretis imperiti, Azapidas pro Huſſaronibus accipientis: quum Azapidæ pedites ſint, Huſſarones equites. Deinde puellas eximere dixit, quum Græci Laonici verba ſignificent, oculorum coras ſiue pupulas aut pupillas eruere, vel effodere, quod paullo melius adiectis margini verbis redditum, Vt hoſtium oculos exſculperent. Præfectus autem ſigniferorum Turcis eſt Emir Halem, cuius ſupra, numero notarum 14, facta fuit mentio. Sane magnum huius officium eſt, & fructuoſum, dignitateque proximum ab Aga Genizarorum. Sed Officiorum Portæ, tam eorum, quæ intra ſaraium, quam quæ foris ordinata ſunt, expoſitio plena, locum poſcit alium.

N· 2

MVSAE SIVE MOSIS CRVDELITAS.

Lazarus, pro Stephano Seruiæ Deſpota, Lazari filio.

73. De Vidina dictum numero notarum 49, de Buruuada & Matera deinceps, loco magis idoneo, ad annum Chriſtianum 1444, dicetur. Muſæ ſiue Moſis crudelitatem, & iracundiam, ac tyrannidem in ſuos, Laonicus etiam commemorat; partim his verbis: Moſes iræ imperare non poterat, ſed præceps in eam ferebatur, quidquid illa dictaſſet, faciens: partim alio loco, verbis conſimilibus: Optimus quiſque indignabatur, ob Moſis violentiam & tyrannidem. Cauſam vero, cur bello Seruiæ Deſpotam perſequeretur, Laonicus expoſuit: quum recitat, eum a Deſpota deſertum fuiſſe, Græcorum perſuaſionibus adducto, Mulſumanis vt partibus ſemet adgregaret, quod Moſes ægerrime tulerit. Et Deſpotam hunc annales vocant Lazarum, quum tamen ex hiſtoria conſtet, hæc a Stephano geſta, Lazari filio, Georgii patre: quo de ſuperius numero notarum 54 tractauimus.

GEIVISE, GEBISE. LIBYSSA, LEBVSA.

Aſtacus. Sinus Aſtacenus. Intzu.

74. Geiuiſe opidulum eſt Bithyniæ, ſitum ad Nicomedienſem, vel Aſtacenum potius antiquitus dictum ſinum, in ipſa via, qua Conſtantinopoli, quæ hinc itinere bidui abeſt, Nicomediam itur. Ea vero vlterius a Geiuiſe diſtat vnius itinere diei. Geographica Natoliæ deſcriptio Abrahami Ortelii Geieccen habet, voce nonnihil mutata: Busbequius in itinerario Gebiſen ſcribit, additque putari, hanc olim fuiſſe Libyſſam, Hannibalis ſepulcro celebrem. Ego pace tanti viri Geiuiſen hanc, ſiue Gebiſen, non Libyſſæ reliquias arbitror, ſed Aſtaci. Nam Libyſſa longius a ſinu remota eſt, verſus Bithyniæ mediterranea, & vrbem Nicæam: hodieque vocabulo propius ad Libyſſam accedente, Lebuſa dicitur. Aſtacum vero propterea puto nunc eſſe Geiuiſen, quod heic in amœniſſimum illum maris ſinum proſpectus pateat, quem ab Aſtaco, quondam hoc loco ſita, veteres adpellauerunt Aſtacenum: vt paullo vlterius idem, mutato nomine, Nicomedienſis dicitur. Aſtacus ipſa, cum Aſtaceno ſinu, ſic ab aſtacorum copia, quæ cancrorum marinorum ſpecies eſt, nomine vulgo Græcis hodieque Conſtantinopoli noto, mihi quidem videtur adpellata. Quæ paullo poſt nominatur Intzua, pagus aut vicus eſt ignobilis, haud procul a Tzurulo ſitus in itinere, quo Conſtantinopoli Selybriam, & vlterius Hadrianopolim itur. Eius deinceps quoque fit mentio in extremo Selime I, qui correptus iſtic peſtilenti morbo fuit, quo ſubito periit.

AKENZI, VEL ACANZII.

75. Sine ſtipendio militant apud Turcos Akenzi, ruſticum genus hominum, ſicut apud Vngaros Haiduchi. Quidquid conſequi prædæ poſſunt, ſibi retinent: non totum tamen. Quippe non aliarum dumtaxat rerum ſuarum, quas poſſident; verumetiam omnis tum prædæ, tum lucri, quod in bellis percipiunt, decumas Sultano ſuo ſoluere coguntur. Itali genus hoc militum ſua lingua Ventureros adpellant, priſcis Volones dicti fuiſſe videntur: vnde Callimachus Experiens non ineleganter noſtros Cruce ſignatos, Volones nominauit.

MICHALOGLI. TOCAT.

76. Prima nominis Michalinorum, ſiue Michalogliorum, ſiue Michalidum mentio, in his quidem annalibus, hoc loco reperitur. De his dictum a nobis antea numero notarum 27. Vrbs Tocat, quo relegatus fuiſſe dicitur Mechemetes Michaloglius, exiſtimatur a pleriſque, quos inter & Marius Niger eſt, reſpondere veteri Neocæſariæ, quam in Cappadocia collocant, ipſam quoque prouinciam Cappadociæ Toccatum adpellante Pineto: quum Leonis Auguſti Nouella de Thronis, Neocæſariam facit metropolim Ponti Polemoniaci. Tocatam hanc noſtram Laonicus Tochatam ſcripſit, nec deſunt, qui malint eam referre ad Armeniam. Bellonio certe Niſar eſt Neocæſaria, nomine recentiori, quod paullo propius ad priſcum illud videtur accedere. Pedites, quorum dux in Valachiā profugiſſe dicitur, paullo ante dicti fuere ſtipēdiarii, Turcis Azepi, de quib. num. 72.

VARSAC, SIVE VERSAC. CONIAE BEGVS.

77. Opidum Caramaniæ ſiue Ciliciæ, quod annales Varſac & Verſac adpellant, in Anatoliæ tabula Geographica Verſageli ſcribitur. Coniæ princeps, ſiue begus Iconii, Caramaniæ princeps dicitur, ab aula ſiue regia Iconienſi. Et bello petiit hunc Muchemetes, propter ſocietatem cum Muſa: cuius adiuuandi cauſa Pruſam Caramanus obſederat, dum Muchemetes abſens, in Europa rem contra ipſum Muſam fratrem gereret.

SAMPSONIS OPIDVM.

78. Huius ciuitatis Cedrinus & alii meminere, tamquam in Ponto prouincia ſitæ. Præter Græciæ noſter ait, in illa regni vel imperii Græci confuſione, quæ a Flandris capta Conſtantinopoli exſtitit, Sabam quemdam pro ſe hanc vrbem Sampſonis occupaſſe cum tota vicinia, cui prius imperatoris Græci nomine præerat: ſtatimque ſubiicit mentionem Cappadociæ ſiue regni Trapezuntii, velut huic vicini, quod in poteſtate Dauidis Comneni tunc fuerit.

ROMANIA. CVNVZA, CONOZVS. TAtarbaſar. Tatargoi.

79. Quum Tatari dicuntur in Romaniam ex Aſia migrare iuſſi, Romaniæ nomine Thraciam accipito, cuius hoc annalium loco expreſſum caſtrum Cunuza, non procul abeſt ab vrbe Philippopoli, & Conozos Græcis nominatur. Caſtaldus in hodiernæ Græciæ tabula Geographica vocat Cognuzam, Italica Græcaque pronuntiatione. Nos in itinere noſtro per hæc ipſa loca proficiſcebamur, & in opidulo quodam pernoctantes, ibidem deprehendebamus ex ipſo nomine loci, fuiſſe regionem hanc olim Tataris, huc velut in coloniam deductis, ad inhabitandum conceſſam. Nam opiduli nomen incolæ dicebant eſſe Tatarbaſar, quæ vox emporium ſiue forum Tatarorum ſignificat. Nec longius, quam ſex aut ſeptem horarum itinere, diſtat a Philippopoli. Ponitur ibidem a Caſtaldo Tartagi, prorſus vbi Tatarbaſar viatoribus ab Hæmi iugis altiſſimis in plana Thraciæ deſcendentibus occurrit, in æquore ſpatioſiſſimo, longeque pulcherrimo ſita: quod nomen a Tataris itidem videtur deriuatum, fortaſſe Tatargoi ſcribendum, quod Tatarorum eſt pagus, & idem ſcilicet cum Tatarbaſar.

MANISSA. TORLAC.

80. Turci Maniſſam vocant vrbem Aſiaticam, quæ Græcis eſt Magniſia, Latinis Magneſia. Sanſouinus & alii non recte Mangreſiam putant hodie nominari. Sunt autem in Aſia minori ciuitates huius nominis duæ, quarum vna dicitur ad amnem Mæandrum ſita Magneſia. Hanc Epheſinæ metropoli nouella Leonis Auguſti ſubiicit. Alteram ad Smyrnenſem metropolim refert, ameniſſimo ſitam verſus Ægeum mare loco. Supereſt etiam nunc vtraque, ſed poſteriorem illam puta, quam Sultani Turcici filiis ſuis inhabitandam adſignare ſolent inueterata conſuetudine: ſicut ibidem diximus ſupra, iuſſu paterno iam Muchemetem, vnicum Sultani Muratis III filium, degere. Torlac, nomen eſt apud Turcos certi generis religioſorum, diuerſa quædam a Calenderum & Deruiſiorum profeſſione ſequentis inſtituta: de quibus omnibus ſuo dicendum aliquando loco. Et hic ille Torlaces monachus ſiue religioſus eſt, cuius obiter mentionem ſupra fecimus numero notarum 64. De Serris antea dictum numero 43. Salonicam vulgo notum priſcis dictam fuiſſe Theſſalonicam.

SCHEICHE. SOPHI. PRIMA SOPHIlariorum ſeditio.

81. Sunt hæc quoque nomina ſiue ſacerdotum, ſiue peritorum Mahumetanæ legis, & eiuſdem interpretum. Scheiches apud Turcos pæne pro viris ſanctis habentur, veluti qui animarum curam gerant. Ex horum numero quemdam ſibi deligit etiam ipſe Turcorum Sultanus, quem in omnibus, quæ ad ſalutem animæ ſuæ pertinere putat, conſulit. Ceterum hoc loco prima notanda Sophilariorum in annalibus hiſce mentio, de quibus infra ſuo dicturi loco ſumus. Eorum nomen non a Græco Sophos, quod ſapientem ſignificat, ſed a Sophi, voce Arabica deriuatum eſt, qua denotatur lana. Nam hi Sophi profitentur religionem ceteris

Mahumetanis nouam, quæ præcipit inter alia, ne caput fastu quodam lineis spiris inuoluatur, quod Turci factitare solent: sed vti capitum tegumenta dumtaxat humilitatis modestiæque declarandæ causa, de lana conficiantur. Plura de his, vbi deinceps ad Sophinorum mentionem peruentum fuerit, expositui capite 188 sumus.

ANNI MVCHEMETIS. ISMYR IN ANATOLIA.

82. Redegimus supra, numero notarum 47, Sultanorum annos, quibus regnarunt, ad certos numeros. Ibi traditum inter alia, Muchemetem primum octo dumtaxat annis imperasse. Licet hoc colligere de Turcicis annalibus, qui principium regni Muchemetis ad annum Mahumetanum 816 referunt, anno Christiano 1414 respondentem: mortuum vero notant eumdem Muchemetem anno suo 824, qui noster est 1422. Ergo dumtaxat annis octo rebus præfuit. Hoc ideo significandum putaui, quod loco prius indicato scripserim ex Sansouino, regnasse Muchemetem annis 17, pro quibus 12 annos Chalcocondyles posuit: quum accuratior sit annalium Turcicorum computatio. Ciuitas Isimyr a Turcis dicitur, quæ Græcis est in Asiæ minoris Ionia nobilis illa Smyrna.

MVSTAPHAS ALIENVS, IN OSMANIDArum se familiam ingerit. Exemplum huic simile de Voldemaro Brandeburgico.

83. Ne mirum aliquibus videatur, potuisse Dusmen Mustapham, pro Mustapha Zelebi, dudum amisso Baiasitis filio, se tanto venditare artificio, vt eius patrocinium non Græcus dumtaxat imperator, sed etiam magni Turcorum principes, Smyrnæus ille Chuseines begus, Aidinensis, Sarchaniensis, Mentesianus, Chemidensis, susciperent: libet heic ex annalibus manuscriptis exemplum subiicere simillimum de quodam, qui 60 plus minus ante hos Dusmis Mustaphæ motus annis, se principem Brandeburgicum, Imperii Romani septemuirum, mentitus fuit. Et ipsis hæc annalium verbis, e lingua Germanica Latine redditis, exponemus. Anno (inquiunt) 1348 Rudolphus Saxoniæ Dux secum ipse dispiciebat, qua via Ludouicum Bauarum, Ludouici Augusti Bauari filium, principatu Brandeburgensi pellere posset, quod quidem parum abfuit, quin perficeret. Diuulgabat enim, Marchionem Voldemarum Brandeburgensem, qui ante triginta & vnum annos amissus, peregrinationes varias priuati hominis habitu susceptas obiuisset, nunc tamdem inuentum esse. Hoc modo productum in scenam molitorem quemdam, verum adserebat esse Voldemarum Marchionem Brandeburgicum. Ille vero molitor in Saxonia secreto pluribus annis habitus, ea signa corporisque notas, quibuscumque fieri potuerat artibus & astu, acceperat: vt confidenter profiteretur, certis se probaturum documentis, vere se Marchionem Voldemarum esse. Mox ergo reperti denuo Voldemari Marchionis, tot ab annis amissi, fama per omnes regiones didita fuit: eoque rumore permotis multorum animis, complura castella, cum ciuitatibus & oppidis, molitori deditionem faciebant. Si qui vero dedere se nollent, tam auxiliaribus Karuli Bohemiæ regis, & Imperatoris Septemuirûm quorumdam suffragiis electi, qui Bauaro infestus erat, quam Saxonis Rudolphi copiis, ad accipiendum molitoris imperium, adigebantur: adeo quidem, minor vt Brandeburgici principatus pars in potestate Bauari maneret. Tamdem intellectum, molitorem esse, qui se pro Marchione Voldemaro gereret. Qua de causa Daniæ rex, & Ludouicus Romanus, alter imperatoris Ludouici Bauari filius, Ludouici Brandeburgici frater, itemque Cracouiæ rex, & Stetinensium Dux, ac plures Poloniæ Silesiæque tunc ad Poloniæ iura spectantis proceres, cum Bauaro se coniungebant: quorum auxiliis adiutus, varias rerum difficultates vtcumque superabat. Committebantur & diuersa prœlia, nonnumquam vincentibus molitoris illius copiis, qui Marchionem se Voldemarum adserebat: ac vicissim Bauari militibus aliquando sua quoque tropæa statuentibus. Vna tamen in pugna quadam dimicatum a Bauari partibus sane quam infeliciter, Ludouici Romani, qui Bauari frater erat, auspiciis parum auspicatis. Nam is vix saluus euasit, captusque magna cum

gna cum ficticii Voldemari gloria fuit ex partibus Bauari, Dux Rudolphus Palatinus Rhenenſis cum LXXIX nobilibus galeatis: quos inter XL Poloni numerabantur, & in his XIIII tum fratres, tum adgnati, qui eaſdem geſtabant galeas, & gente Zetlizia nati erant. Ea cladês tantum de Bauari opinione deminuit, vt aliquot ab eo ciuitates deficerent, quæ prius ab ipſo ſteterant. Hoc modo totum triennium durante bello, tranquillo principatus Brandeburgici poſſeſſione Bauarus potiri non potuit: donec tamdem redactus in poteſtatem molitor ille, commenticius princeps, & ad ignis ſupplicium damnatus exureretur. Non ouum ouo magis ſimile, quam hic Voldemari molitoris motus, illi Muſtaphæ ſuppoſiticii conatui ſimilis erat. Ac ne quis inæqualem Duſmi fuiſſe Voldemarum, ratione poteſtatis & imperii, quod adfectabat, ſuſpicetur: vt nihil de labefactatis Oſmanidarum viribus poſt calamitatem Baiaſitis dicam, ſaltim videamus ex ipſis aliorum annalium manu exaratorum Latinis verbis, quam potenti principi molitor ille ſuccedere voluerit. Anno, inquiunt, 1310 Voldemarus Brandeburgenſis Marchio, mortuis fratruelibus & patruis, diuiſum in multas partes totum ſolus illius tituli obtinuit principatum: & glorians in fortitudine ac magnitudine potentiæ ſuæ, curiam celebrem & famoſam indixit regibus & principibus, prope longeque poſitis: habiturum ſe nuptias cum filia patrui ſui ſignificans, & omnes miſſis veredariis ad huius ſollemnitatis gaudium inuitans. Eam tenuit in ciuitate maritima Roſtochio, ſita maris ad portum, vnde verſus Daniam, Suetiam, Noruegiam, & ad partes alias nauigatur: in quem etiam nauigia mercium diuerſarum de diuerſis & remotis regionibus adpellunt. In hac curia fuit rex Daniæ, cum duobus Ducibus, fratribus ſuis, & immenſa multitudine populi terræ ſuæ: Duces, Comites, Liberi Barones innumerabiles de Saxonia: Marchiones & magnates tam de illis, quam de exteris partibus, quorum numerus vix poterat æſtimari. Marchio manibus regis Daniæ miles cum magno decore inſignitur. Mille ſeptingenti nobiles, in hoc tirocinio, nouæ militiæ cingulo per Marchionem cum pompa maxima decorantur. Ibi Dominarum de diuerſis partibus formoſarum, ſicut & militum, innumerabilis exſtitit copia. Tentoria per campos erecta, ſcarlato circumdata, cum opperimentis, ſubſelliis, & ſtratoriis, velut aurum micantia videbantur. Putei pleni vino, cereuiſia, & medone, ad potandum: ſpecus repletæ carnibus, piſcibus, & frumento: naues onuſtæ ſpeciebus aromaticis, ad corporales explendas delicias, habebantur. Quæ quidem gloria poſt hæc in fauillam breui eſt redacta, propter nuptias illicitas, & faſtum gloriæ temporalis. Nam ipſe Voldemarus Marchio ſine herede deceſſit, & ad Imperium totus ille principatus ampliſſimus deuolutus fuit. Hactenus Annalium verba, quorum lectionem Magnifico Domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf, vt alia plura, debemus. Ex his autem liquido paret, non minoris fuiſſe momenti Voldematianum hoc negotium, quam illud Muſtaphæum. Recenſeamus & alia, quæ in comparationem vtrimque venire poſſunt. A Muſtapha ſtabat Imperator Græcus iſtic, a Voldemaro ſtabat Germanus Imperator heic: & tanto quidem potentior, quanto Græcum imperium id temporis Germanico debilius erat. Præter Imperatorem cum Muſtapha coniuncti principes illic erant, heic Voldemarum quoque principes præpotentes fouebant. Debilitatam Muratis potentiam Græcus Imperator, & Turcici volebant principes, quod a Murate ſibi metuerent, ſuaque tueri pariter, & prius ab Oſmanidis ſibi per vim erepta recuperare niterentur: itidem volebat deminutas Bauari vires Karulus imperator Occidentis electus, quod illum velut æmulum, qui patrem habuiſſet imperatorem, non abs re ſibi ſuiſque rebus formidabilem putaret: volebat eundem ditione Brandeburgica pulſum Rudolphus Saxo, ſtirpe Anhaltinorum ex Alberti Vrſ. poſteris editus, vt aliqua ratione principatum illum ſibi ſuiſque repetere tamdem aliquando poſſet, quem iure propinquitatis & adgnationis cũ Brandeburgicis principibus exſtinctis, ad ſe pertinere putabat. Triennio toto Murates imperio potiri quieto non potuit, defendente ſe iſtic Muſtapha, reſq; turbante Turcicas: heic triennio nec Bauarus vti frui Brandeburgica regione, nec vinci

potuit Voldemarus. Muſtaphæ triſtis fuit illic exitus, heic infelicior molitoris Voldemari. Muſtapham neci dedit iſtic laqueus, heic Voldomarum rogus abſumſit. Hoc modo cauſas, conſilia, perſonarum rationes, & rerum euenta fuiſſe conſimilia, reſpondentibus etiam temporibus ipſis, videmus: ideoque tam ſibi rebus omnibus gemina, tam illuſtria duo ſæculi vnius exempla, iucunda lectu, conſideratione digna, libenter heic ob oculos ponere ſtudioſis hiſtoriarum voluimus.

VARDARIVM OPIDVM. VARDARIVS amnis. Vardariotæ. Vardari. Verdari.

84. Quod legitur in annalibus Vardarium, Theſſaliæ opidum eſt, ad Vardarium flumen, quod Axium priſcos dixiſſe, Prætor noſter & alii notant, ad ſeptimum a Theſſalonica lapidem ſitum: licet foſſæ Vardariæ 100 milliaribus Græcis abſint a Theſſalonica, de quibus alibi. Meminit Leo Sapiens Auguſtus in nouella de Thronis epiſcopatus Vardariotarum, quem metropoli Theſſalonicenſi ſubiicit. Et hoſce Vardariotas etiam Turcos nominat, translatos aliunde ſcilicet huc, ad Vardarium fluuium. Scribimus autem Vardarium, more Græco: quum alii Bardarium malint, contra pronuntiationem incolarum, quibus eſt Vardari, & Verdari.

CHVSEIN BEG, GRAECIS ZVNAITES.

85. Quem Turcici annales Chuſeinem begum, Iſmyræ principem nominant, Laonicus Zunaitem vocat Smyrnæum principem: qui cum Duſme Muſtapha captiuus a Græcis cuſtoditus fuerit in Epidauri arce, nunc Monemuaſia ſiue Maluaſia, & in Imbro Lemnoque inſulis, quam diu Sultanus Muchemetes vixerit, cui quidem hac in re gratificati ſint. At Muchemete mortuo, Muſtaphas cum hoc liberatus, & Murati Muchemetis filio fuit oppoſitus, præſenti cum rerum Græcarum diſcrimine, ſicut idem prolixe commemorat. Obiter hoc etiam adiicitor, Zuanitem hunc dici Sanſouino, non Zunaitem: per oſcitantiam ſcriptoris, vt puto.

VLVBAT. LOPADIVM. LVPADI. Rhyndacus. Michalizi.

86. Monuimus ſupra, numero notatum 16, quod Turcis opidum minoris Aſiæ dicatur Vlubat, Laonico Lopadium eſſe, nunc vulgo Lupadi nomen habere. Melienſis Antonius, Podota noſter, cuius ſupra meminimus numero notarum 24, Lapidum quoque dici volebat. Sed heic addendum, non opidum dumtaxat eſſe Lopadium: ſed etiam lacum Lopadium & profluentem e lacu Lopadium amnem, eodem conſpici loco, & iiſdem adpellari nominibus. Licet hoc etiam perſpicue de Laonici verbis intelligere, quum res eaſdem referens, ait: Eo tempore caſtra Murataei metabantur prope Lopadium lacum, & regionem Michalicii vaſtabant: vbi lacus multis ambagibus per anguſtias in mare ſemet effundit, & ibidem pons eſt. Muſtaphas autem accedens, caſtra locauit iuxta oſtium fluuii, qui ex lacu promanat. Quibus in verbis quæ Michalicii regio vocatur, nunc Michalizi, tam ab huius nominis fluuio, quam ab opido dicitur: quod a Lapido ſiue Lopadio milliaribus Græcis 10 diſtat. Addendum & hoc, amnem Lopadium priſcis dictum fuiſſe Rhyndacum.

Falſo rumore didito, res magni momenti confecta.

87. Præter illud ſtrategema, quo Mechemetes begus Michaloglius Muſtaphæos proceres ac milites in partes Muratis adtraxit; aliud etiam a Laonico memoriæ proditum eſt, quo ſingularis vafriciei commento res pariter ac ſpes omnes Muſtaphæ funditus euerſæ corruerunt. Ait enim, miſſis ad Græcorum imperatorem ac proceres, tam a Murate, quam Muſtapha legatis, Græcos tamdem re deliberata Muſtaphæis adſenſos, Murataeorum poſtulata reieciſſe. Tum vero Murataeos ſuorum in caſtra, maxima cum feſtinatione reuerſos, mox falſum ſparſiſſe rumorem, quo Græcos adfirmabant Muratis partes amplexos. Ea re per transfugas, vt fit, in hoſtium quoque caſtris didita, ſummopere perturbatos Muſtaphæos, quorum legati cum peroptato Græcorum reſponſo necdum adpulerant,

lerant, abiectis animis vel Muratis se gratiæ ac fidei permisisse, vel fuga saluti consuluisse: quod ab ipso quoque Mustapha factum, Zunaite patritum ad principatum se recipiente. Memorabile profecto exemplum, quo pacto nonnumquam in bellis res maximæ rumoribus vel prosperis, vel aduersis, cum dexteritate sparsis, perficiantur.

BVGA. GVBA, PRO BVGA.

Quo loco sita sit Buga, satis intelligi potest de notatis superius ad numerum 88.
24. A Lopadio non longe distat, habetque lacum, ex quo promanat amnis Buga, ciuitati cognominis. Recentioribus Iuba vel Guba scribitur, litteris transpositis. Amnis Buga, quem diximus, Lopadio flumini miscetur: quod itidem Græcos olim Rhyndacum adpellasse, paullo ante notauimus.

GENVENSES QVIDAM IN EVROPAM MVratis II copias trans Hellespontum, accepta mercede maxima, transportant.

Referunt Turci, Muratem, vt Mustapham fugientem opprimeret, quum 89.
omnes ad Hellespontum propter Calliopolitanum traiectum naues in terram ille subduxisset, mercatorum impositas nauigiis copias suas trans Hellespontum vehi curasse. Quibus in verbis, quinam illi mercatores fuerint, non exprimitur. Sed Laonicus, rem disertius exponens: Præuerterat, inquit, Amuratem Mustaphas, Callipolim transfretando. Amurates vero nactus Ianuensium nauim maximam, quæ forte adpulerat, cum gubernatore paciscitur, vt se cum Peregrinis & militibus Ianuæ, (stipendiarios & Portæ milites vertere debuit interpres) reliquisque copiis, in Europam transueheret. Mercedem gubernatori soluit maximam, quantam pollicitus pecuniam fuerat, impigre numerando. Hinc ergo iam cognoscitur, mercatores illos fuisse Genuenses, quibus alii Muratem in singula transuehendorum capita ducatos singulos, alii binos soluisse memorant. Et notandus hic locus tam Laonici, quam annalium, propter nostrorum alucinationes, quorum alii nauatam hanc Turcis aiunt a Genuensibus operam tempore primæ Turcorum transiectionis in Europam, in quibus est Nicolaides, de quo supra dictum numero notarum 24: alii referunt ad id tempus, quo rescissis auctoritate Pontificis induttiis, quas Vladislaus Polonus Vngariæ rex cum Murate pactus fuerat, Eugenius IIII Pontifex, & Italiæ principes, Vngaro promiserunt, se triremibus obsessuros Hellespontum: quo minus ex Asia Murates, vbi bellum contra Caramanum gerebat, in Europam transmittere, conatusque Vladislai regis, Europa Turcos eiecturi, posset impedire. Quo sane tempore, si Genuenses transportandis Turcis operam Murati nauassent: ceu pessime de tota meriti republica Christiana, diris omnium deuoti fuissent. Sed hoc quidem eos Laonicus & annales hi crimine liberant, quum interim negari nequeat, hanc Genuensium, priuatorum tamen hominum operam, in hoc tempore contra Mustapham Murati præstitam, non leue Græcorum rebus adtulisse damnum, ac proinde ceteris etiam totius Europæ populis Christianis fuisse noxiam. Bolairis & Ezeæ planiciei loca superius exposita sunt numero 25. Tantum heic obseruandum, nomine Boleri siue Bolairis, etiam opidum heic situm intelligi. Mortis genus, quo Mustapham Murates adfici iusserit, nimirum vt de pinna quadam murorum vrbis Hadrianopolitanæ suspenderetur; a Chalcocondyle silentio præteritum, a Turcis memoriæ proditur.

LAZARI DVO, SERVIAE DESPOTAE, simul.

His annis Bonfinius cum vno Georgio, Despota Roxianorum siue Razia- 90.
norum, qui & Seruii, Muratem bella gessisse scripsit. Annales vero Turcici tradunt, anno Christiano 1427 Lazarum Despotam senem ditione sua prorsus exutum: nihiloque minus anno sequenti proximo Muratem, instaurato bello, Lazari regionem vniuersam populatum esse. Quibus ex verbis equidem colligo, nomine Lazari senis intelligi Stephanū, Lazari primi filium, quem Murates regno eiecerit: sed ab eius filio receptam mox ditionem, a Murate direptam anno proximo

fuiſſe: Lazarum vero iuniorem hunc, Georgii nomen habuiſſe perſpicit ex horum Deſpotarum ſtemmate lector, quod ſupra, numero notarum 54, dedimus.

IBRAHIM, PRAIMES, ET MPRAIMES.

91. Qui Turcis Ibrahim baſſa, Chelilis baſſæ pater dicitur, Laonico Praimes eſt, Alis filius: quo loco notauit ad libri marginem interpres, hunc eumdem eſſe cum Chaiambego. in quo ſane fallitur. Nam hic Chaiambegus, interpretis, Laonico libro ſexto Carambes dicitur, Priami filius, Chelilis frater. Vbi nota, Priamum vocari nomine corrupto, loco Praimis, quem Græci Mpraimem ſcribunt, ob difficilem ipſis pronuntiationem litteræ noſtræ B, pro qua MP ponunt: vt Mpaiaſites, pro Baiaſites: Rompertus, pro Robertus: Mpiperius, pro Biberius, cognomine Tiberii: Mpaiulus, pro Baiulo: quæ poſteriora duo reperiuntur apud Cedrinum & Gregoram. Laonicus libro deinde octauo etiam Preimem, ſiue rectius Mpreimem dixit. Et Græcum Praimes ſiue Preimes, Turcicum Ibrahim, facta ſunt ex Hebræo Abraham.

MVRATES SALONICAM EXPVGNAT.

92. Annales hi quidem non indicant, cuinam Murates Salonicam ſiue Theſſalonicam ademerit: ſed res ſic habet. Anno Chriſtiano 1423. Theſſaliæ ciuitas Theſſalonica vendita Reipublicæ Venetæ fuit ab Andronico Palæologo, Manuelis Imperatoris Græcorum antepænultimi filio, pænultimi Ioannis, & vltimi Conſtantini fratre: cui lege permutationis, annui reditus ciuitatis Taruiſinæ ceſſerunt. Sed mortuus fuit Andronicus in itinere, dum Venetias nauigaret. Nihilo minus vrbe potiti Veneti, ſuos eo Rectores miſere: quorum primus fuit Marinus Bondomerius, cum titulo Comitis Theſſalonicæ. Venditio propterea facta fuit, quod Græci nullo ſe modo Theſſalonicam aduerſus Turcorum vim poſſe tueri viderent: licet vrbs ipſa magnitudine inſignis, copiis locuples, Thermaici ſinus portu nobilis, nec vlli Græcarum ciuitatum ceteris ornamentis inferior eſſet. Anno deinde 1431 Sultanus Murates eam obſedit, ac multoties oppugnatam, Venetis tamdem eripuit: cæſis defenſoribus, ac præſidii Veneti reliquiis naues ingreſſis, quæ in portu ſtabant, earumque ſubſidio Turcorum e manibus dilapſis.

MONS ZOGA, QVI ET TOganus, & Tuganus.

93. Quæ Turci montana Zogæ vocant, Græci vel Toganum montem, vt Laonicus; vel Tuganum, vt Prætor noſter, dixerunt. Laonici locus hic eſt. Muſtaphas, inquit, tamdem nuſquam tutus, fuga ſe contulit in montem, quem incolæ Toganum vocant. Prætoris autem hæc verba ſunt: Imperator etiam montem Tuganum in poteſtatem redegit, & opidulum in eo condidit: quo Nicolaum Cotertzen ablegauit, vt excubias illic ageret, & Latinis intra Tzurulum degentibus negotia faceſſeret: quod quidem opidum Tzuruli non magno tempore interiecto Romanis a copiis occupatum fuit. Quibus e verbis intelligitur, Thraciæ montem eſſe Tuganum vel Toganum, vicinum Tzurulo, de qua ſuperius dictum, numero notarum 26. Zoga vero Turcicum, eam ad Toganum rationem habet, quod pronuntiationem adtinet, quam Ozman vel Oſman, ad Othman.

ARBANIA. ALBANVM. ARNAVTLAR.

94. Quam Græci veteres Epirum dixere, nunc Arbaniam vocant, & Albaniam. Nomen Arbaniæ reperitur in libro Græca lingua vulgari ſcripto, cui nomen Portolanus. Albanum Prætor Græciæ noſter hanc regionem indigetat. Incolæ Turcis Arnautlari nominantur, a quibus iam maiori ex parte Morea quoque, ſiue Peloponeſus, inhabitatur.

HERZEC, HERZEGOVINA. BOZINA DVplex. Sandalis regio. Dux Sancti Sabæ.

95. Regia Bozinæ ſuperioris, verſus Iadram ſiue Zaram, & Epidaurum, nunc Raguſam ſe porrigentis, Herzeca a Turcis adpellatur, a Caſtaldo, Cherſec: ab aliis Orzega, a Bozinacis & Croatis Herzegouina: quod Ducis ſiue Principis ſedes eſſet, quem Bocinaci Croatique, cum Vngaris, Germanico vocabulo nominant Herzog. Quippe duplex erat olim Bozina, ſuperior & inferior: quarum hæc

hæc regem habebat, quem Illyricorum regem nuncupat Chalcocondyles: illa principem siue Ducem, quem etiam Sancti Sabæ Ducem vocabant. Laonico Sandalis regio dicitur, & incolæ Cuduergi ab eodem appellantur, haud scio, an non corruptis vocabulis, vno ex Sansaba, sicut Itali pronuntiant, altero ex Herzecoui. Sed plura de his infra, quum in Baiasitis II vita de Achmete bassa Cherseogli siue Chersecogli tractabimus, notarum 161 & 162 capitibus. In tabulis chorographicis pro Hercego ciuitate reperias alicubi scriptum Sercico, sed corrupte.

BVLCI FILIA MVRATI NVPTA.

Nomine Bulci accipe Georgium Bulcouitzium, Seruiæ Despotam, & vide 96.
notata superius ad numeros notarum 46 & 54. Filiam huius, Murati nuptam, plerique vocant Irénen, cognomento Cantacuzenam, in quibus est Geufræus, quem Reineccius sequitur. Sed hi quidem errant. Nam recte scripsit Spanduginus hanc Mariam fuisse dictam, quæ nata fuerit non Cantacuzino, sed Iurgo (sic Seruii Georgium vocant) Despota patre, Cantacuzina tamen Irene matre, quæ soror fuerit Georgii Cantacuzini. Georgius autem, quod Spanduginus non addidit, nepos erat imperatoris Ioannis Cantacuzini, ex Matthæo filio, Albanensium principe. Quapropter hæc etiam Maria neptis fuit eiusdem Ioannis Imperatoris Græci. Fallitur & Bonfinius, qui Despinam hanc Synderouia capta Turcorum in manus venisse scribit: quum ex annalibus his constet, illam vrbem anno demum post initum hoc matrimonium tertio fuisse occupatam. Et notandum, hanc Murati nupsisse anno Christiano 1435, vel Mahumetano 838. post biennium vero, circumcisum fuisse Muchemetem Muratis filium. Hinc enim intelligitur, non fuisse natum ex Maria Despina Muchemetem, quod vulgo magnis etiam a viris memoriæ proditur. Quippe bimuli apud Turcos circumcidi non solent. Et tradunt annales, Muchemetem natum anno Mahumetano 833, circumcisum anno 841. vnde colligitur, octennem fuisse, quum circumcideretur. Adde testimonia Græcorum, Chalcocondylis & Spandugini; quorum ille Georgii Despotæ filiam, Muchemetis nouercam expresse vocat: hic vero Muratem ex Maria Despina nullam suscepisse subolem, disertis itidem verbis tradit. Habes etiam initio declarationis huius, prima statim nota, de hoc quædam a nobis exposita.

BVRVZ, BARAZ, CIBVRA.

Castrum (hoc nomine ciuitates etiam Turci vocant) Buruz, in Anatoliæ ta- 97.
bula chorographica Baraz, nominatur, & ad fluuium Madren collocatur, qui veteribus est Mæander. Olim Cibura dicebatur, vnde per aphæresin Buruz fecere barbari, quod verum huius nunc opidi nomen est, non Baraz. Græci veteres Cibyren nominarunt, & allui a Mæandro flumine scripserunt. Leo sapiens Imperator hanc primo loco refert inter episcopatus Stauropolitanæ metropoleos in Caria.

RITVS PONENDI PRIMVM IN SACRIS ædificiis lapidem.

Inter alia, quæ Græcorum imitatione Turcos factitare solitos, aliquoties 98.
monuimus: hoc etiam refertor, quod heic narratur, Muratem nouum templum Hadrianopoli conditurum, quodam die Veneris (quo Turci festum suum hebdomadarium celebrãt) summo mane, primum templi lapidem manibus suis posuisse. Nam is quoque ritus a Græcis imperatoribus ad Turcos manauit. Recitabo dumtaxat vnum exemplum de omnium illustrissimo totius orbis ædificio templi Constantinopolitani sacræ sanctæ Dei sapientiæ, qui Christus est. Id quo conditum modo, quantis sumtibus, quot annis fuerit: expositum a Græcis est libello quodam manu exarato. Leguntur autem in eo quædam huc pertinentia de Iustiniano Augusto, tanti operis auctore, quæ Latinis verbis fere totidem lectori dabimus. Quum ponendo, inquit, fundamento principium daret imperator, Eutychium patriarcham aduocauit, qui preces ecclesiæ struendæ causa concepit. Imperator autem manibus ipse suis calcem testa prehendit, ac primus

omnium in fundamentum proiecit. & cetera. Quibus ſane verbis, quonam modo primus lapis in ſtructuris talibus poni ſoleat, declaratur. Nam quum maxima fundamentis eiuſmodi ſaxa ſint adhibenda, quæ vix plures operarii ſimul, nedum vnus aliquis princeps, loco mouere poſſunt: ampliſſimus ſcilicet lapis ipſo præſente, manumque nonnihil admouente, ad inchoandum opus ab his ſuo loco ponitur: cui deinde primus imperator, aut princeps auctor ædificii, calcem iniicit: atque ita ſtruendo ædificio principium dediſſe intelligitur.

OPIDI SEMENDRIAE DIVERSA NOMINA.

Georgii Deſpotæ Seruiorum varii caſus.

99. Quod opidum Seruiæ, non procul a Belgrado ad ripam Danubii ſitum, Semender Turcis adpellatur, aut Semendre: diuerſis eſt nominatum vocabulis ab hiſtoriarum ſcriptoribus. Synderouiam vocat Bonfinius, Spenderoben & Spenderouiam Laonicus, Simandriam Busbequius, Iouius Samandrium, Smendrouum Spanduginus: ex quo Laonici Spenderoben arbitror equidem mutandam in Smenderouen. Vngaris eſt Zendrew aut Sendrew, nomine a vulgo corrupto ex Sancto Andrea, cuius hoc cognomen habet & aliud caſtellum in Vngaria ſuperiori, quod hodieque noſtri iuris eſt. Seruiana Semendria ſiue Sendreuia nunc Sangiacatus eſt, Budenſi Beglerbego ſubditus. Obſeſſa tunc a Murate, defendebatur a Georgii Deſpotæ maioribus natu filiis, Stephano (qui per errorem a Laonico iunior creditus fuit) & Georgio, ſicut ait Bonfinius. Laonicus enim in eo quoque fallitur, quod Stephanum id temporis in caſtris ad Semendriam Murateis fuiſſe ſcripſit, obſeſſumque dumtaxat Georgium, tamdem feciſſe deditionem. Quippe fratres ambo deditione facta Muratis in poteſtatem venerunt, & eamdem ſuſtinuere pœnam, oculis adhibito candenti ferro viſu ſpoliati propterea, quod patrem inſtigaſſe filii ad defectionem putarentur. Is autem cum filio minimo natu Lazaro profugerat ad Albertum II Imperatorem Auſtriacum, & Vngariæ Bohemiæque regem, Sigiſmundi Auguſti generum & ſucceſſorem, vt ab eo contra Muratis vires auxilia poſtularet: quæ quidem impetrata fuere, ſed nihilominus ſuccurſum tardius, & interim dedita Murati Semendria. Quapropter Georgius cum Lazaro filio, ſuiſque theſauris, qui ducatorum quinquies centena millia continebant, ad Raguſæos ſe recepit, & ibidem in exſilio priuatus aliquamdiu vixit. Sed quum Murates non deſineret agere cum Raguſæis, vt ipſi dederetur, quo quidem nomine maxima quæque Raguſæis offerebat ac pollicebatur: præmonitus ab eis Deſpota, cum theſauris ad Alberti ſucceſſorem Vladiſlaum Polonum, Vngariæ regem, ſe contulit: eiuſque tamdem ope reſtitutus in integrum fuit, vti deinceps ſuo loco dicetur.

ALBA GRAECA. BELGRADVM CHRIESCH.

Permutatio Georgii Deſpotæ cum Alberto II Auguſto, nomine Belgradi.

100. Huius etiam vrbis varia nomina ſunt, Alba Græca, Nandor alba, Beligrada numero multitudinis Cedrino, Belgradum, quod Seruiorum lingua ſignificat arcem albam, (Poloni Bialogrod dicerent) Geufræus denique Crieſch etiam dici vult, quod mutilatum eſt ex integro nomine Germanico, Griechiſch Weiſſenburg, id eſt, arx alba Græca. Priſcis Taurunum fuit, vti Busbequius ex antiquis numiſmatibus recte docet. Propugnauit eam hoc tempore contra vim Muratis Ioannes Auranes. Obſidionem, quæ ſeptem menſibus durauit, decadis II libro IIII deſcripſit Bonfinius. Erat tunc in Vngarorum poteſtate Belgradum, quorum rex Albertus Auſtriacus eam munitionem a Georgio Deſpota Seruiorum iure donationis, vt Lazius; lege permutationis, vt alii ſcripſerunt; conſequutus fuerat. In Auſtriacis genealogiis Lazianis hæc legimus: Alberto II vix regni gubernacula ingreſſo, Amurates Seruiæ Deſpotam adortus, Albam Græcam ad confluentes Danubii & Saui poſitam, natura & opere munitam, obſidione cingere cogitabat, omni genere adparatus terra & aqua inſtructus. Quam vim ac potentiam hoſtis Deſpota conſiderans, quo in ceteris tuendis auxilio ſibi rex Albertus eſſet, munimentum illud ei donauit. Ab hoc Huniades illi loco præficitur, ob eius ſingu-

ſingulare momentum: quippe qui ad trium fluminum confluentes ſitus, Sauo in Italiam, Hiſtro in Auſtriam atque Germaniam, Tibiſco denique in Tranſſiluaniam, Poloniam, & Morauiam, hoſti potentiſſimo viam oſtentaret. Aduentu Alberti cum copiis, Albæ obſidio ſoluitur. Hactenus Laziana, quæ errore non carent, quum donationem interueniſſe, non permutationem, tradunt. Audiamus & Laonicum. Erat, inquit, huic in Pannonia non contemnenda regio, cum vrbibus multis & opulentis, quas permutatione facta cum Sigiſmundo, pro Belgrado Eleazarus acceperat. Hæc enim vrbs mire placebat regi, vt opportuna, propter portus commoditatem. Quippe Belgradũ duobus circumfluitur fluuiis. Ab vno Iſter, ab altero latere Sauus fluit, qui iſtic in Iſtrũ effunditur. Ergo Lazius ex Chalcocondyle corrigendus, vt permutationem factam ſciamus, non donationem: ac viciſſim Chalcocondyles emendandus ex Lazio, pro Sigiſmundo vt Albertus, pro Eleazaro Georgius ponatur. Bonfinius etiam ipſa loca recenſet, quæ pro Belgrado hac permutatione Georgius acceperit: caſtella nimirum hæc, Zalonkemen, (Salankemen vocabant noſtri comites. ſitum eſt ſupra Belgradum, ad ripam Danubij, e regione ipſius oſtij Tibiſci, qui ſe in Danubium heic exonerat) Bechien, Kelpen, (Vngari Kerpen dicunt) Vilagoſuarum, Tocaium, Moncachum, (Vngari Muncazium nominant) Thaalliam, Regezum: opida vero hæc, Zathmarum, Bezermem, Debrezen, Thurum, Varſanum, & alia.

NOVA. NOVOGROD.

Quæ Turcis & Croatis Noue dicitur, arcis nouæ ſignificationem habet, in Seruiæ finibus ſita. Nunc ibidem ſangiacus eſt Turcicus, Budenſi ſubiectus beglerbego, cum nomine Nouogrodenſis. Primus hanc Murates cepit, ſed Chriſtiani recuperarunt: & ſub Muchemete II rurſus eam amiſerunt: in cuius vita de hac quædam adijciemus alia, capite notarum 132. 101.

SCACH ABEDIN BASSA. SABATINES.

Qui a Turcis heic nominatus Scach Abedin, Italis hiſtoricis Sciabadin, ex 102. Bonfinio, Chalcocondyli Sabatines eunuchus eſt, quaſi Sa Badines. Sic Busbequio Sagtamas Perſarum rex eſt, qui & nobis, & ipſis dicitur Scach Tamas, vel rectius Scach Techmas: & idem Bagtamas eidem, qui nobis Beg Tamas, vel Techmas beg, id eſt, Dominus vel princeps Techmas. Sic & Tzaniſa Philippo Bergomati eſt Scach Tzanorum. Edzis begi natales ad illum Edzem begum refero, qui ſub Vrchane, Soleimani Vrchanis filio militauit: & propterea begos hos Edzeos ipſis etiam Eurenoſiis, & aliis nobilioribus Turcorum familiis, ſecundum Oſmanidas, præferendos puto.

MESID BEG INTERFECTVS. PANNODACIA. ARDELIUM. ERDEL, ſeu ERTEL. TOSIBINIUM. LAONICI CUDUNIDAS.

Narrant annales Turcici, mandato Muratis Meſitem begum per Valachiam 103. in Vngariam, cum exercitu, penetraſſe: ſed omnibus ibi cum copiis fuiſſe cæſum. Heic primum notabit lector, Meſitem Laonico dici Mezetem, Europæ præfectum, hoc eſt, Romaniæ beglerbegum, Bonfinio Mezethum. Valachiæ vero nomine, Tranſalpinam heic intelligi, auctore Bonfinio, de qua ſuperius numero 71 dictum. Quod autem iuſſum referant Meſitem ingredi Vngariam, accipiendum de Tranſſiluania: quam hoc loco, ſicut alibi quoque, Pannodaciam Laonicus a Pannonibus ſiue Pæonibus, & Dacis, qui Valachi gemini ſunt, a quibus Tranſſiluania circumdatur, adpellat. Idem mox ſubijcit hæc verba: Pannodaciæ regio, Ardelium nominatur. Addit etiam, metropolim huius eſſe Toſibinium: quæ vox quomodo ab interprete corrupta ſit ex Cibinio, quod nunc manet apud Vngaros nomen, & Germanis eſt Hermeſtadium, ſupra capite notarum 12 docuimus. Et ſunt profecto corrupta mirifice in edito Laonico vocabula propria. Quis Cudunidam cogitaret eſſe Culionidem, niſi valde peritus eorum temporum hiſtoriæ? Bartholomæus is certe Collionus erat, nobilis dux Bergomas: cuius etiam gentiles ſi natos quis dicat ex familia de Colliſionibus, quis diuinare mox poſſet, hos

ortos familia nobilium Bergomatum, quibus nomen sit a Collionibus? Ita nimirum corrupta vox legitur in vita Karuli IIII Augusti, quam Reineccius noster publicauit. Ad annalium nostrorum seriem vt redeamus, erat id temporis Ardelij regio (nunc Vngaris Ertel dicitur) Iango Choniati commissa creditaque, sicut Laonicus ait: id est, Ioanni Huniadi, longe illustrissimo duci, Matthiæ regis Vngariæ patri: quem Geufræus Iancum Banum adpellat, vocabulis infra declarandis. Hic Mesitem Romaniæ beglerbegum, auctore Bonfinio, cum XXCIↃ Turcorum fudit, cæcidit, interemit.

SOPHIA. TIBISCA. SCOPIA. SARdacia. Sardica. Triaditza.

104. Satis notum est Sophiæ nomen, opidi Bulgariæ magni & populosi, licet nulla sit ex parte munitum. Ibi diem nos vnum & alterum hæsimus. Ad marginem Chalcocondylis hæc adscripsit interpres verba: Sophia, nunc Scopia. manifestus hic error est, quum vrbem Scopia diserte Laonicus in Macedonia colloçet. Vide notata inferius capite 169. Marius Niger Sophiam veteribus adpellatam putat Tibiscam. Bonfinius ait, vrbem a templo, quod magnifico sumtu Iustinianns exstruxerit, nomen accepisse. Atqui nullum heic templum tale vel olim fuit, vel hodie saltim ex aliquibus ruinis agnosci potest: & a templo Constantinopolitano, quod Iustinianus Sanctæ Sophiæ siue Dei sapientiæ nomine splendidissimum cōdidit, hoc opidum, 14, vel 15 dierum itinere dissitum a Constantinopoli, vocatum fuisse, quis credat? Idem addit, Sardaciam hanc olim fuisse dictam, a Sardis & Dacis: hoc est, a gentibus longissimo terrarum spatio, & ipso quoque mari discretis. Subiicit deinde, celebratam ibi fuisse quondam synhodum Sardaciensem vel Sardaicensem. Hinc vero tamdem intelligitur, de Sardica loqui Bonfinium, vbi Sardicensis habita synhodus fuit, sub imperio filiorum Constantini Magni. Ea vero non heic quærenda, nec hodie Sophia dicitur, sed Triaditza: quod ei nomen etiam ætate sua fuisse, Glycas noster scripsit.

SCACHI ABEDINIS EXPEDITIO infelix. Iancus Turcos cadit.

105. Quum heic dicatur ablegatus fuisse beglerbegus Romaniæ, hoc est Europæ, Scachus Abedines, cum vniuersis Romaniæ copiis, & Acanziis, & Genizaris: haud dubie magnus illi a Murate datus fuit exercitus, quem Bōfinius æstimatum fuisse scribit octuaginta Turcorum millibus: quod equidem annalium verba considerans, vero consentaneum puto: quamuis adijciat Bonfinius, id non facile fidem admittere. Cæsorum certe numerus ei fidem facere debebat, quum fateatur triginta Turcorum millia fuisse tunc interfecta, capta quinque millia. Expeditioni causam præbuit tum Mesitis bassæ calamitas, paullo ante cum suis ad internicionem deleti: tum vtriusque Valachiæ defectio, quæ auctore Ioanne Huniade, Turcorum a fide discesserat. Hunc enim annales intelligunt Ianci nomine, quo gentibus illis Ioannes dicitur. Laonicus (vt indicatum) Iangum Choniatem, Spanduginus recte Iancum Vaiuódam adpellat, videlicet Erdelij siue Transsiluaniæ, Geufræus Iancum Banum: de quibus officiorum ac dignitatum in Vngariæ regno præcipuarum nominibus, partim capite notarum 71 diximus, partim infra dicturi sumus.

Vladislai Regis Vngariæ prima contra Turcos expeditio.

106. Ante omnia declaremus heic positarum in annalibus personarum aliquot nomina. Rex Vngarorum, expeditionis huius auctor Vladislaus erat, ex Poloniæ regum, Iagelloniæ stirpis, familia: quem Vngari plerique, deserto Ladislao Austriaco, Alberti II Augusti postumo regni administrationi præfecerant. Iancus qui nominatur, Ioannes est Huniades: Lazarogli, siue filius Lazari, Seruiæ Despota Georgius, Græcis & nostris Stephani filius, Lazari nepos. Casan vel Casam bassa Turcis scribitur, quem Geufræus Carambegum nominat, & nigrum dominum siue ducem interpretatur: Philippus Callimachus magis corrupte Carambum vocat, Laonicus Chasanem, sicut & Turci: quod verum ei nomen fuisse crediderim,

diderim, & alterum cognomen, a nigredine: sicut & aliud Celepini cognomen eidem tribuit Bonfinius, a nobilitate. Turci tradunt, Romaniæ siue Græciæ beglerbegum hunc fuisse, Laonicus Europæ ducem, quod idem est. Bonfinius vero Natoliæ facit beglerbegum, & copias huc e Natolia traduxisse memorat, quod vero non sit simile. Nam, vt nihil de consensu horum annalium cum Laonico dicam, sane credibilius est, hunc Græciæ vel Europæ beglerbegum fuisse, qui occiso ab Huniade Scacho Abedini Romaniæ beglerbego successerit, & e propinquo cum Europæ copiis hosti occurrerit: quum Anatoliæ beglerbegus ab hisce regionibus longius remotus esset, nec cum exercitu tam facili momento posset Hellespontum transmittere: vt interim taceam, quantum periculi rebus Anatoliæ creaturus fuisset beglerbegi discessus in Europam, necdum ab Osmanidis oppressa Caramani, hostis perpetui, & aliorum potentia. Quod cæsus fuisse cum suis Casanes in annalibus legitur, non sic accipiendum, ac si fuerit interfectus. Tradunt enim scriptores historiarum magno consensu, (præsertim Bonfinius, & Callimachus, qui aut tunc, aut non multo post vixit, & Poloniæ regibus, Ioanni præsertim Alberto, familiaris fuit) hunc bassam non occisum fuisse, sed captum.

CLISVRAE ISLADINAE. SLADITZA, PRISCIS Osmus fluuius. Capi Derbent.

Clisuras dixi, nomine Græcis historiis noto, vias siue transitus angustos admodum, per loca montuosa, quæ Latinis olim furcæ nominabantur, & fauces. Sic Iustiniano Rinotmito Cedrinus: in reditu eius obsederant Bulgari vias in angustia clisuræ. Exposuit & restituit alicubi vocem Cuiacius, Iureconsultus clarissimus, deriuatam a verbo Græco, quod occludendi significationem habet. Isladinas vero clisuras heic intelligunt Turci, quæ in Thraciam ex Bulgaria profecturis in Hæmo monte occurrunt eo loco, quo paruus amnis Sladitza subter clisuras Hęmi labitur. Nam vti Bonfinius scripsit, a Sophia duplex iter est, ad superandum Hæmum, in Thraciam & Macedoniam euntibus. Vnus aditus a Traiano plerisque putatur factus, vbi adhuc quadrato lapide porta maxima spectatur. Alter ad paruum est amnem, quem Sladitzam Bulgari vocant. Prius iter nos tenebamus, in quo portam illam reperimus, ad pagum Bulgaricũ sitam. Et locum hunc Turci comites nostri nominabant Capi Derbent, hoc est, portam faucium vel angustiarum. Alter aditus est ille, de quo heic agimus, & quem Isladinum annales vocant, a Sladitza fluuiolo. Cedrinus heic amnem Osmum ponit, quem arbitror esse Sladitzam. Locus est in vita Constantini Monomachi siue Gladiatoris. Basilitzæ nomen apud Laonicum, in expositione cladis huius Turcorum, vitiose scriptum vix dubito: licet non ignorem, velle Geufræum, Basilitzen nouo vocabulo nunc Hęmum dici: cuius opinionis penes ipsum fides esto. 107.

GEORGIVS DESPOTA CVM LAZARO filio restitutus a Murate.

Lazarogli, siue Lazarides, Georgius scilicet Despota, post primam hanc expeditionem Vladislai regis, in gratiam rediisse cum Murate traditur heic in annalibus, idem & Laonico referente: sed addit hic, fuisse tunc restitutum cum patre Georgio Lazarum quoque minorem natu filium, cum tributi quotannis soluendi onere, quod erat definitum parte dimidia redituum totius Seruiani Despotatus. Hinc ergo Cureus Silesiorum chronographus refutatur, qui scripsit, Georgium post cladem Varnensem Amurati reconciliatum, sua recuperasse: hoc est, anno post hanc Vladislai victoriam tertio: quum omnino constet, ante Varnensem expeditionem inuitatum a Vladislao rege Despotam ad belli contra Muratem suscipiendi societatem, id nullo modo facere voluisse: regemque cum Huniade propterea sibi reddidisse infestum. Capita pacis inter Vladislaum & Muratem, post cæsos ad Isladinas fauces Turcos, apud Laonicum, Bonfinium, & alios leguntur. 108.

CHELILIS BASSAE NOMEN CORRVPTVM.

Attigimus de hoc quædam numero notarum 29, & rursum 91, Apud edi- 109.

tum certe Laonicum tam filij Chelilis, quam patris Ibraimis heic corrupta leguntur nomina. Sunt enim hæc eius verba: Potentiam maximam tenebat Chatites Priami filius, quo in ianuis regis vir prudentior non erat. Primum in his Chatites, mutandum in Chaliles, & Priamus in Praimem vel Mpraimem: quibus litteris Mp Græci noſtrũ B conantur exprimere, ſicuti cap. 91 dictum: prorſus vt Mpraimes ſit Braim vel Ibraim. Geufræus etiam nomen eius corrupit, cui Chaly bacha ſcribitur, & Haly bacha, pro Chalil vel Chelil baſſa. Laonico ſane Chaliles, & Alies, vel Halies, (qui Turcis Ali) diuerſa nomina ſunt.

EXPEDITIO SECVNDA VLADISLAI REGIS,
poſt violatas decennales indutias.

110. Cauſas expeditionis ſecundæ Vladiſlai regis annales hi Turcorum non expoſuerunt, ſed apud noſtros, Laonicum, Callimachum, Bonfinium, plene commemoratas legimus. Tradunt enim, Eugenium IIII Pontificem, vbi decennales Muratem indutias cum Vladiſlao rege pactum accepiſſet: tantum opera Iuliani Cardinalis Cæſarini legati a latere, apud iuuenem & auidum gloriæ regem, aduerſantibus interim magnis viris, qui religionem pacis ac fœderis, interuenientibus ſanctiſſimis iuriſiurandi vinculis icti, minime violandam adſererent, perficere potuiſſe: tamdem vt auctoritate pontificia reſciſſis indutiarum pactis, arma cõtra Muratem rurſus capienda decerneretur. Aiebat enim Pontifex, initam cum infidelibus pacem, non conſulta prius Apoſtolica ſede ratam haberi nõ poſſe: præſertim, quod ea videretur in perniciem ac detrimentum reipublicæ Chriſtianæ facta. Sic redintegratum temere fuit bellum, de cuius exitu plerique viri ſapientes male tunc etiam ominabantur. Quippe Murates bona fide præſtiterat, quæcumque mutuæ pacis tabulis ad ſe pertinentia continebantur, & præſtiturum ſe fuerat pollicitus: nihil minus fore veritus, quam vt Chriſtianus rex, tantæ virtutis ac fidei, cum Huniade, ceteriſque præſtantibus viris, tam infami perfidiæ ſcelere ſemet obſtringeret. Sed enim lectorem ad eos, quos dixi, Callimachum præſertim, ac Bonfinium, remitto.

MATERA. SCHVLI. NIGEBOLI. BVRVVAD.

111. Pro Matera Callimachus & Bonfinius nominant Pezechium, pro Schulio Callimachus Sumium, Bonfinius Sunium: quæ Sulio reſpondere arbitror, molliori pronuntiatione, veriorique ſcriptura. Bonfinio Macrapolis etiam recitatur, quæ Matera ſit, necne, videant alij. Vi quidem capta fuiſſe Pezechium & Sulium, annales innuunt, Callimachus & Bonfinius adfirmant: quumque neminis vitæ parceretur, interfecta Turcorum ibidem quinque millia periiſſe. Nigebolim ſupra diximus capite notarum 51 Turcis eſſe dictam, quam nos vocamus Nicopolim. Buruuadam annales occupatam, præſidium accepiſſe narrant. Ergo illa ſponte ſe dedidit, nec vaſtata fuit. Vnde colligitur a Turcis Buruuadam vocari, quam Callimachus Tauarnam, Bonfinius Cauarnam dixit. Hanc enim vltro deditionem feciſſe commemorant, exemplo Pezechij Suliique territam.

DIVERSAE DE ALTERA MVRATIS IN EVropam tranſiectione cum exercitu opiniones.

112. Diximus ſupra, numero notarum 89, Muratem bello contra Muſtapham ſuppoſiticium fratrem, Genuenſium quorumdam opera, numerato his maximo pretio, trans Helleſpontum perueniſſe cum copiis: idque verum eſſe, teſtimonio Laonici docuimus. A quibus autem hoc bello contra Vladiſlaum Vngariæ regem, Muratis exercitus in Europam tranſuectus fuerit, equidem hactenus intelligere non potui. Non auſos id tunc facere Genuenſes, facile crediderim, propter Italiæ totius conſenſum: quæ maxima Turcorum ex Europa pellendorum, ac radicitus exſtirpandorum ſpe concepta, claſſem ad anguſtias Helleſponti miſerat: qua fatentur ipſi Turcorum annales impeditum fuiſſe Muratẽ, quo minus in Europam tranſiicere cum ſuis per Helleſpõtum poſſet. Nec diſſimulaturus tanti ſceleris auctores erat Cardinalis Florentinus, Italicæ claſſis præfectus: ſiquidem illius adfines eſſe culpæ Genuenſes, conſtitiſſet: minus eis parſurus Eugenius, Papa Venetus,

pa Venetus, exitiali Genuatibus odio cum aliis Venetis infestus. Dumtaxat in litteris suis, quarum Bonfinius meminit, Muratem Cardinalis scribit, elusis astu vel largitione speculatoribus, ad Calliopolim transiecisse. Quæ verba quonam modo cum verbis annalium concilianda sint, aut aliter intelligi possint, quam cum ipsius Cardinalis ignominia, negligentiæ semet arguentis, equidem non video. Cur enim Italicæ classi præfectus, non impediebat, quo minus vel ad Calliopolim, vel alium Hellesponti locum ille transijceret? cur in se culpam tacite confert? cur oscitantiæ semetipsum accusat? Ait enim, ad Calliopolim transmisisse Muratem, a quo transiectu ipse Muratem arcere iussus fuerat. Ex aduerso scribunt Turci, classem Italicam in tempore Calliopolim adpulisse, Muratemque præpediisse, quo minus illic transmittere potuerit. Audiamus & Laonicum, qui per otium traiecisse Muratem narrat, quum aduerso vento diebus aliquot durante, impedirentur Itali, quo minus ex Propontide in Hellespontum contra Muratem venire possent. Interea vero Muratem ad turrim sacram, quæ in Asiatico litore sita sit ad angustissimum in Propontide locum, transmisisse. Excusat hic quoque Cardinalem classis præfectum, & vbi transiecerit, sua quidem opinione, Murates, indicat: nisi quod per errorem scribit interpres, factum hoc ad angustissimum in Propontide locum: pro quo, in Hellesponto, dicere debebat. Bosporus enim angustias habet, commodas ad transijciendum: Propontis vero nullas, nisi qua in Ægæum mare per Hellespontum erumpens, a Calliopoli vsque ad arces, quas Dardanellos vocant, spatio 27 milliarium, in artum cogitur, vt antea capite notarum 24 diximus. In hac ergo narrationum diuersitate, nihil inuenio probabilius, quam quod annalibus his memoriæ proditur: Muratem scilicet ab Italis impeditum ad Calliopolim, ea relicta, sursum (non deorsum, vbi situm erat illud Dianæ fanum vel Hieron, quod male turrim sacram reddidit interpres) cum exercitu per Bithyniam profectum, e regione illius loci, quo loco nunc arcis nouæ structura cernatur, mercatorum nauigiis in Romaniam siue Thraciam transiecisse. Nam hinc manifesto paret, eum nec ad Calliopolim, nec ad Dardanellos, nec ad vllas alias Hellesponti angustias transuectum: sed supra Constantinopolim, versus Pontum Euxinum, in ea Bospori parte, qua is artissimus est inter Asiam & Europam, & vbi propterea nouam arcem (Neocastron Græci vocant, vt paullo post dicetur capite 128, ad vnum supra Constantinopolim milliare Germanicum) Muratis filius Muchemetes exstruxit, vt heic ex Asia in Europam, vel vicissim ex Europa in Asiam, transiectu facili ac breui, quoties libuisset, nemine prohibente, cum exercitu posset transmittere. Quidquid dicat Laonicus, quidquid scripsisse Cardinalem, male fortassis ab exploratoribus instructum, Bonfinius adserat; hæc potius ego vera puto.

VARNA. STAGNVM VARNENSE. CALIACRA.

Ciuitas est ad Pontum Euxinum Varna, quam Ortelius Odessum priscis, 113.
vel Odyssum dictam tradit, alij Dionysopolim faciunt. Anchialus esse de Curei sententia nequit, quum ea superstes Achelo nunc dicatur, nomine non admodum recenti. Nam & Cedrino Acheloum vocatur, & apud Symeonem magistrum Officiorum in historia necdum edita legitur, Anchialum recentiori vocabulo nominari Achelo. Barnam scribũt Chalcocondylis interpretes, & apud Cedrinum tum Barnam, tum Barnas numero multitudinis, doctissimus Xylander, nobis, dum viueret, amicissimus. Ad Varnas, ait, Cedrinus, castra Bulgari posuerunt. Item, Catacalo (inquit idem Cedrinus) sitarum ad Istrum vrbium locorumque præses, quum Rossis occurrisset iuxta litus Varnæ, quam ita vocant, manumque cõseruisset: eos in fugam egit. Heic litoris Varnensis fit mentio, Callimachus etiam sinum maris, & stagnum, Bonfinius paludem nominat. Hæc pactionibus regi Vladislao dedita fuit, vt scripsit Laonicus: Caliacra vero vi capta, cuius heic in annalibus nulla mentio. Bonfinius tamen eam silentio non præteriit, & male Callacrium scripsit: nomen hoc addens opido datum, a Gallis ex Asia, re infeliciter gesta, reuersis: vt Callacriũ quasi Gallacrium diceretur. Atqui Caliacra signi-

ficat Græcis bonum vel elegans promontorium. Mario Nigro, hodiernam Græcorum pronuntiationem sequuto, Chaliacra vocatur.

PVGNA VARNENSIS. CARA MICHAIL.

114. Hoc prœlio Vladislaus rex pugnasse dicitur ab vno latere, vel secundũ Laonicum, in dextro cornu: Cara siue Niger Michaël in sinistro, de quo tamen aliud præterea nihil memoriæ proditum reperio. Bonfinius eadem de Nigro Michaële commemorat, ac diserte profitetur, ex Turcorum se narrationibus illa repetere: ne verbulo quidem adtingens, quis fuerit iste Michael. Laonicus ait, Dacos in sinistro curasse cornu, quibus fortasse Michael Zilagius præerat, cuius sororem Huniades habebat in matrimonio. Equidem alium diuinare Michaelem, id temporis apud Vngaros celebrem, non possum.

LAONICI LOCVS EMENDATVS ET EXpositus. Chazilar. Vitezi.

115. In primo conflictu cæsus fuisse refertur ex parte Muratis Anatoliæ beglerbegus. Hanc interemti Anatoliæ beglerbegi gloriam Laonicus Huniadi, fortissimo duci tribuit. Hoc autem loco facturum me pretium operæ spero, si verba quædam Laonici partim corrupta, partim obscura, restituero & illustrauero. Ea vero tam apud Latinum, quam Gallicum interpretem, huiusmodi sunt: Ioannes Choniates habens Phazen, id est eos, qui Bitaxides vocantur, ibat in Asiæ ducem. Opinor aliis hæc legentibus idem accidere, quod initio mihi contigisse memini. Nimirum monstrum quoddam arbitrabar esse Phazen, ex quo vno mox plures nescio qui Bitaxides, velut ex equo Troiano, prodierint. Ne diutius auidum lectoris animum detineam, dico sic ista legenda: Ioannes Choniates habens secum Chazes, id est eos, qui Vitezides vocantur, ibat in Asiæ ducem. Quæ verba lector vt intelligat, Turcis Chazi norit significare strenuum militem, quæ vox numero multitudinis Chazilar eis effertur, Græcis Chazes, hoc est, strenui milites. Iidem vero lingua Vngarica dicuntur Vitez, vt Germanica *Rittersleut*. Ex hoc autẽ Vitez, Chalcocondyles more Græco formauit Vitezides. Hoc modo nihil in Laonici verbis obscuri restat. Gallicus interpres Vngaricarum rerum imperitus, alio loco Bitezides cum Hussaris confundit, qui leuis apud Vngaros armaturæ sunt equites. Solent autem huiusmodi Chazilari & Vitezi tam apud Turcos, quam Vngaros, habere certas quasdam notas, quibus ipsi præ ceteris militibus conspicui sunt: & in primis tot gestant ardearum in capite pennas, quot hostes vel in prœliis, vel duellis, quæ vtrique genti frequentissima sunt, occiderunt. His ergo militibus strenuis stipatus Huniades, Anatoliæ beglerbegum inuasit, & cum suis occidit.

PRECIBVS MVRATIS MVTATA PROELII FACIES. Inauditum pignus fidei causa Murati datum.

116. Non a Turcis tantummodo memoriæ proditum est, constitutum in maximo discrimine Muratem auxilium cælitus implorasse: verumetiam ab historicis Christianis idem relatum in litteras, quorum aliqui rem non temere silentio prætereundam produnt. Quippe commemorant, poscente Murate certum aliquod a Vladislao rege pacis inuiolabiliter obseruandæ documẽtum, profano quorumdam consilio traditam ei fuisse hostiam, ecclesiastico ritu consecratam: ne scilicet vllo modo de fide voluntateque regis, accepto tam augusto pignore, dubitaret. Postea vero perturbatis (vt dictum) induciis, quum ad arma deducta res esset, ac prœlio Varnensi cæsis in vtroque cornu Muratæis, in extremo res Turcorum discrimine versarentur: Muratem e sinu prolata Christianorum hostia, & erectis ad cælum oculis, in huiusmodi quædam protupisse verba: Christe, si Deus es, vt Christiani tui de te perhibent, vindica perfidiam tuorum, qui te mihi dedere pignori, nihiloque minus adeo religiose sancitam pacem per summum scelus violarunt. Quibus in hunc modum ab ipso prolatis ea scilicet euenerint, quæ tam ab hostibus, quam a nostris recitantur. Philippus tamen Callimachus hanc rem tam secreto referre videtur actam, nihil vt certi de tradito tali pignore vulgo constaret.

CHESER,

CHESER, ET CHETER BEG, IDEM. VLADISLAO *regi caput amputat. Elpiorum familia.*

Narrant annales ei, qui Vladislao regi prostrato caput amputarit, & Murati obtulerit, nomen fuisse Cheser beg, eumdemque natum ex Elpia fuisse familia. Chalcocondyles autem scripsit, nomen peregrino, qui Murati caput interemti Pannonum regis adtulerit, fuisse Therizes: qui virtutis insigne præmium a rege consequutus sit. Heic inter se diuersa duo recitari videmus. Primum est, peregrinum Laonico fuisse, qui caput regis adtulerit, hoc est Azepum siue peditem stipendiarium, pro quo begum posuerunt annales. Et begorum nomine proceres apud Turcos adpellantur. Alterum, nominis ipsius discrepantia, quum ille Therizem dictum fuisse velit: Turci vero Cheserem nominent. Quod prius adtinet, potius equidem Turcis habendam fidem arbitror, vt ex procerum numero fuisse credatur, qui Elpiorum familia natus erat. Hanc enim initio declarationis huius videri eamdem esse cũ Oguzia, monuimus. Is ergo regi caput amputauit, quum alius quidam ex Azeporum siue peditum numero, incisis equi regij tendinibus, eum cum ipso rege humi prostrauisset, vt Turci referunt. In nomine non magna diuersitas est, nisi quod Laonicus vulgo notum & mutilatũ posuit. Quippe Cheser elegantius apud Turcos loquentibus idem est cum eo, qui a vulgo pronuntiatur Cheter, ex quo Cheteris nomen Laonicus sub finem octaui libri fecit: heic Therizem mutilate scripsit, pro Cheterize. De ipso Vladislai regis amputato capite quid factum postea fuerit, paucis Thomas Ebendorfus in Austriacis suis exposuit. Caput, inquit, Vladislai, cum armis, & dextra, fertur pro iocalibus (id est, cimeliorum loco) regi Tatarorum oblatum. Nimirum in vindictam perfidiæ dextra quoque mortuo præcisa fuit, qua fidem dederat. 117.

INTEREMTORVM VTRIMQVE PROELIO *Varnensi numerus, & alia.*

Dies ille, quo pugnatum ad Varnam, traditur a nostris fuisse decimus mensis Nouembris, anno 1444. Geufræus vndecimum statuit. Bonfinius cæsa prodidit Christianorum ad XCIↃ, Turcorum ad XXXCIↃ. Numerus militum, qui regis in exercitu fuerit, a Bonfinio positus plurimum discrepat ab eo, quem Turci memorant. Nam hi de LXXXCIↃ loquuntur, ille tantummodo de XVICIↃ. 118.

CHADVM BASSA. SEMISSE ASPRI AV*ctum Genizarorum stipendium.*

Quem heic annales nostri Chadumem bassam vocant, Laonico Phatumes est, regiæ domus iudex. Hoc ideo duxi notandum, quia confirmat id, quod paullo ante scripsi numero 115, Phazen alibi mutandum in Chazes, vt heic Phatumes in Chatumes, quod idem est cum Chadumes. Id vero nomen Chadum vel Hadum, castratum vel eunuchum significat. Inde quod dicitur, adiecisse Muchemetem stipendio Genizarorum semissem aspri: ex more Turcorum intelligi debet, qui a Sultano suo diurnas annonas accipiunt: non menstrua, nec annua salaria, quæ principes nostri dare solent. Causas reuocati a bassis ad gubernationem Muratis, Chalcocondyles exposuit. 119.

MOREAS. GEREME. TZACONIA.

Moreas, genere masculo, dicitur a Græcis hodie, quæ Peloponesus olim vocabatur. Nomen ipsum, quod apud Damascenum Studitam reperitur, deriuant Græci nunc ab arbore moro, quod tota regione scilicet arbor hæc frequens sit. Heic expugnatam a Murate Geremen, excidioque datam, tradũt annales: quam arbitror esse veterem Gereniam Peloponesi, quod opidum Ptolomæus in ea Peloponesi parte collocat, quæ Laconia dicebatur olim, nunc Tzaconia, non Sacania, sicut Ortelius praue scripsit. 120.

IBANIS SEV IOANNIS DITIO. COTZIA*cum, siue Getia. Iscodar, Scodra, Scutarium. Ischender beg.*

121. Annales hi ditionem Ioannis vocant, quam Ibanis regionem dixit Laonicus. Iuanem vero ſcribere debuit interpres. Etenim Seruianis Iwan, vt hodie Roſſis quoque Ioannes vocatur. Intelligitur autem Ioannes Caſtriotes vel Caſtriotus, partis Albaniæ princeps, pater Georgij Caſtriotis, qui nominabatur a Turcis Iſchender beg, id eſt dominus Alexãder, ex quo Schanderbogũ fecerunt alij, magnumque Alexandrum non recte interpretati ſunt. Corruptius eumdem Bonfinius Sandorobechum adpellauit. Laonicus Scenderem ſcripſit, qui puer in ianuas regis venerit, hoc eſt, ad portam Oſmanidæ principis: & hoc tempore Muratem ei bellum feciſſe commemorat. Chalcocondylis interpres hoc loco margini Calcioli nomen adſcripſit, pro nomine Caſtrioti. Cotziacum in huius belli narratione, libro VII Laonici, Getia vocatur: vicina Cruæ, (Croiã noſtri dicunt, de qua plura paulo poſt) quam poſt Getiam, licet fruſtra, Murates adortus fuit. Iſcodarbeg Turcis eſt Scodræ dominus ſiue princeps, videlicet hic ipſe Georgius Caſtriotus, de quo dictum. Scodra vero Græcis eſt integra voce Scutarium. Plinius tamen alicubi Scodram vocat, & in nouella Leonis Auguſti de Thronis etiam Scodrarum epiſcopatus ſub Dyrrachina metropoli reperitur, qui ſane non diuerſus eſt ab eius ciuitatis epiſcopatu, cuius heic fit mentio. Fallitur Barletius, quum Turcis Scandriam dici putat, quaſi Alexandriam. Nam Iſcodar non eſt Scandria, nec Alexandria vocatur eis Scandria, ſed Iſchendrie.

SAXONES IN HVNIADIS EXERCITV.
Sazij. Saſſij. Saſſia.

122. Mirum alicui videatur, cur annales mentionem Saxonum heic ſeorſum faciant, quum ſtatim in genere Germanorum nomen ſubiiciant, quo Saxones etiam continentur. Eius eximendi ſcrupuli cauſa dico, non heic noſtros in Germania Saxones intelligi: ſed Saxones Tranſſiluaniæ, vel Erdelij, vel Septemcaſtrenſis in Vngaria regionis incolas, qui Saſſios ſiue Saxones hodieque ſe profitẽtur, & a Ceculis, eiuſdem regionis incolis, tam lingua, quam aliis rebus omnibus, differunt. Hinc Bonfinius in Tranſſiluania ſitæ Saxobaniæ mentionem facit, pagina 612 poſtremæ Francofurtenſis editionis, quam Sambuco noſtro clariſſimo debemus: cuius equidem mortui memoriam cum beneuolentia vſurpo, & præter meritum a quodam excellentis ingenij doctrinæque viro, nobis itidem amico, mox a morte paullo tactam inclementius, doleo. Et ibidem Sambucus margini nomen Saz, ad Saxobaniam adſcripſit: quo ſignificare voluit, hanc a Saziis ſiue Saſziis ſic dictam. Notum vero, Saxones a Germanis, quos ſuperiores vocant, ita nominari: quum ipſi patriam ſuam Saſſiam, ſeque Saſſios indigetent. His coniunge, quæ ſupra de Nemetſaſſiis capite 71 expoſuimus. An autem victi Saxones noſtri à Karulo magno Auguſto, quemadmodum in Flandriam, ſic etiam in hæc Erdelij loca tranſlati fuerint, quod aliquibus perſuaſum video: non huius eſt loci, prolixius diſcutere. Mihi quidem vix vero ſit ſimile, qui ſciam non vno ſęculo Saxones ante Karulum magnum in Pannonia cum ipſis fuiſſe ciuibus ſuis Longobardis; vt omittam alia, quæ ſane plurima poſſent in medium adferri. Copiæ noſtrorum, quas Turci maximas fuiſſe dicunt, hominum viginti duo millia continebant: præter Valachos tamen, vti Bonfinius meminit.

VALACHI A TVRCIS CAESI. IVSTO IVDIcio vindicatum in transfugas.

123. Aiunt annales, cæſos a limitotrophis aliquot proceribus Turcicis fuiſſe Valachos ante commiſſum in planicie Coſouana prœlium. Chalcocondyles vero tradit, Valachos ab Vngaris & ceteris Chriſtianis, ad Muratem ſub ipſam defeciſſe Coſouanam dimicationem: deque ſententia Muratis arma ponere iuſſos, in exercitu vtriuſque conſpectu, ſumma cum omnium admiratione, ceu perfidos transfugas ac deſertores, trucidatos fuiſſe. Quod equidem exemplum ſingularis in Murate ſeueritatis ac iuſticiæ, præteritũ a Turcis eſſe ſilentio, non abs re miror.

ANNVS

ANNVS PROELII COSAVANI. NVMERVS VTRIMque caesorum. An Morana fluuius idem cum Schitniza.

124. Notauimus in margine libri annum Mahumetanum 853, quo pugnatum in Cosouana planicie, respondere Christiano 1448: quo Bonfinius etiam dimicatum scripsit. Idem addit, periisse continuis hisce conflictibus Turcorum ad XXXIIIICIↃ, Christianorum vero duntaxat VIIICIↃ, quemadmodum Murates ipse suis in litteris ad Corinthios fassus fuerit. Ceterum hoc loco prætertire silentio non possum, me superius numero notarum 48 pollicitum explicationem quæstionis, an Schitniza fluuius idem sit cum Moraua. Sic enim hunc cum incolis voco, qui Chalcocondylis interpreti Morabas scribitur. Cedrinus alicubi Morauen tam fluuium, quam castellum ad eius ripam positum, nō procul a Beligradis, nominare videtur. Peruenit, inquit, vsque ad Morauen & Belegrada, quæ castra sunt Pannoniæ, in Transistriana regione sita, & Crali Turciæ vicina. Quibus verbis vltimis Crales Turciæ significat Vngariæ regem. Sæpius enim repetit Cedrinus, Vnnos & Vngros dici Turcos. Idem hos in Pannonia Turcos occidentales discernit a positis in vicinia Persarum Turcis orientalibus. Et Turci a Persis hodieque dicuntur Mogores, quod nomen genti suæ nunc etiam tribuunt Vngari, sicut Eginhartus quoque Karuli magni tempore scripsit, Vgros vel Vngros & Magores eosdem esse. Nota vox Vngarorum, Maggior mudra. Sed redeamus ad Morauam. Geufræus Morauam olim Moschum fuisse nominatum putat. Meminit autem Laonicus, sepultos fuisse Turcos, hoc prœlio cæsos, ad ripam Morauæ fluminis. Bonfinius vero proceres ait ibidem sepultos, gregarios in profluentem Schitnizam coniectos. Hinc parere videtur, idem esse flumen, Schitnizam & Morauam. Sed quum equidem recordari videar, comites nostros istic vnum Morauam nominasse: restat vt concludamus, Schitnizam hactenus conseruato nomine, postquam se Morauę miscuit, amisso priori vocabulo deinceps solo Morauæ nomine censeri, donec ita coniunctus vterque fluuius in Danubium labatur. Memini vado nos transire Morauam, magna mensium aliquot siccitate plurimum deminutis eius aquis: sed nusquam ab eis incolis Schitniza, vbique Moraua nominabatur, contra interpretis Gallici opinionem.

FERIS BEG. GERGONI SIVE CHRYSONIcum. Anatoliæ montana.

125. Nomen beglerbegi Romaniæ, qui Gergonim arcem vel opidum instaurare iussu Muratis debebat, annales ipsi non expresserunt. Bonfinius autem scripsit, hunc adpellatum fuisse Frigibechum, quod Italica pronuntiatione tantumdem valet, ac Frisibeg. Turci Ferisi beg, aut Feris beg enuntiant. Reperitur enim superius tale begi cuiusdam alterius nomen, initio vitæ Baiasitis I, qui progressus cum copiis ad Danubium vsque, primus istic Vidinam occupasse traditur. Opidum Gergoni Turcis dictum, Bonfinius Chrysonicum nominat. Situm est in Roxiana siue Rasciana Seruianaue regione, ad Morauam fluuium. Anatoliæ montana Turci vocant hoc loco, sicut alibi quoque sæpius, montem olympum, siue Calogerorum, in Bithynia, prope ciuitatem Prusam: de quo dictum antea, capite notarum 17.

BELIGRADVM ALBANIAE. CRVA, CROA, CROAE, CROIA. Principum Croianorum in Belgio familia.

126. Idem cum superiori, ad Saui Danubiique confluentes sito Belgrado Seruiæ, nomen habet hoc Albaniæ vel Arbaniæ (sicut vulgus Græcorum vocat) Beligradum, hoc est, arx alba. Quippe coniuncta cum opido arx est, quæ a Valona, celeberrima nunc etiam Epiri ciuitate, (Leo Imperator Auloniam, veteres Aulonem dixerunt) vnius itinere diei distat. Ceterum dissimulare non debeo, nullam obsessi a Murate paullo ante mortem Beligradi mentionem reperiri, vel apud Martinum Barletium Scodrensem, rerum a Scanderbego gestarum scriptorem, vel apud Bonfinium, vel Geufræum: sed obsidium Croiæ duntaxat ab his exponi, quā prius etiam capto Cotziaco siue Getia, quatuor ante hoc tempus annis, irrito

conatu tentauerat: vt scripsit Laonicus, qui Cruam nominat, vrbem Albanorum primariam. Nouella Leonis Augusti, quam toties citamus, velut alteram quamdam imperij Constantinopolitani Noticiam, numero multitudinis Croas adpellat, & harum episcopum Dyrrachino subiicit. Idem ei nomen est apud Prætorem Græciæ nostrum, Barletius Croiam vocat, idque nomen Epirotarum lingua fontem significare dicit: quod intra munitionem iugis aquæ fontes sint. Primus hanc Murates bis obsedit, quo de nunc agimus: & quum ea potiri secunda oppugnatione non posset, in morbum letalem præ indignatione lapsus, rabidam exhalauit animam. Imitatus est patrem persequendo Castriote, vexandaque Croia, Muchemetes II filius: qui continuis munitionibus vndique circumdatam, & artifissime clausam, capere tamen non potuit. Scanderbegus tamdem sponte Venetis eam donauit ante mortem, ne tantæ reipublicæ destitua præsidio, Turcorum in manus mox a morte defensoris veniret. Obiter hoc adiicitor, ab hac Croia nomen tulisse nobilissimos Belgij proceres Croianos, qui Croiam aliquando possedisse traduntur: sicut in iisdem Albaniæ locis & Karlouitzij principes, origine Galli, de quibus dictum cap. 46, Dyrrachium suo cum agro tenuerunt: & Achaiæ principes in eadem vicinia rerum aliquando fuerunt potiti, Sabaudosaxonica nati familia. Ex Croianis regulis summæ fuit auctoritatis apud Karulum V Augustum Hadrianus, Chiurij dominus. Eadem editus gente fuit Antonius Princeps Portianus in Gallia. Nunc apud Belgas superstites sunt duo fratres, Dux Arescotanus, & Haurechius Marchio, cum principe Chimæo Arescotani filio.

GALATA. CERAS. SINVS CERATINVS.
Pera. Sycæ. Scala Sycena.

127. Vrbs Galata vulgo etiam nota est, e regione Constantinopoleos sita, trans sinum, quem Ceras siue Cornu, & Ceratinum siue Cornutum, veteres etiam vocarunt: quod instar cornu ceruini sparsim ramis quasi quibusdam litus vtrumque amplectatur. Patet in ambitu totus hic sinus milliaribus Græcis 20. Galatas hodie masculo genere Græcis effertur, sicut & Prætori Græciæ nostro, qui Phrurion siue castellum vocat. Eadem & Pera dicitur, & Peræa Nicetæ historico, quod vltra sinum posita sit. Veteres ab arborum ficos ferentium copia Sycas nominabant, quæ vox apud Zosimum quoque nostrum legitur. Xylander apud Cedrinum Ficus interpretatur, & suburbium esse dicit Byzantij: quum tamen intermedio mari ab vrbe disiungatur. Qua Constantinopoli Galatam transiicitur, Scalam Sycenam ponit vetus vrbis Constantinopolitanæ descriptio, quæ libro Noticiæ vtriusque imperij adiecta est. Et scalam in Portolano suo Græci hodieque dicunt eum locum, quo naues adpellunt, & vbi exscenditur. Vsus est hac voce Cedrinus in Copronymo, quum narrat, vnum glaciei fragmentum cum impetu delatum & impactum in scalam Acropoleos, (id est, arcis Byzantinæ de qua capite 139) eam comminuisse. Latitudo sinus inter hanc scalam & opidum Galatam, vel inter ambas potius scalas, e regione positas, ad passus 300 patet. Galata Genuensium colonia est, etiam hodie maiori ex parte a Christianis inhabitata, præsertim mercatoribus.

NEOCASTRON, RVMELI CHISAR, ANATOLI CHISAR.
Castellum Lethes. Turres nigræ. Hermæum promontorium. Læmus. Læmocopia. Bogazi. Bogazi Chisar. Bosporus. Brachium S. Georgij. Loca Bosporana tam Europæi, quam Asiatici litoris, a Constantinopoli vsque ad Euxini maris ostium. Cyaneæ. Symplegades. Planctæ.

128. Arcem munitissimam, quam a tergo Galatæ Muchemetes II, ad mare, id est, ad Bosporum e mari Euxino profluentem, condidisse narratur; Græci Neocastron, hoc est, castrum nouum vocarunt, vt & Turci Geni Chisar, cuius & supra mentio facta capite notarum 112. Iidem tamen nobis etiam Rumeli Chisar adpellari dicebant, quum hac prætereueheremur ad Pontum Euxinum, quod arcem Romaniæ vel Europæ significat: sicut alteram huic oppositam in Asiatico litore, nunc ruinosam, Anadoli Chisar, id est arcem Anatoliæ vel Asiæ nuncupabant.

Neocastron

Neocastron vulgus occidentatalium Christianorum, prœsertim Germani, Turres nigras dicunt. Abest a Cōstantinopoli ad vnum milliare malus Germanicū, locus sane munitus, & formidabilis admodum miseris captiuis, præsertim lautioris fortunæ: qui hos intra carceres conclusi, numquam fere libertatem recipiunt: eaque de causa castellum hoc lethes vel obliuionis olim quoque vocatum puto, cuius in Bosporo positi Gregoras meminit, ab eo dicti, quod perpetuos ad carceres damnatorum nulla exstet amplius memoria. Constat autem, fuisse istic etiam ante Muchemetem II. illa, quæ diximus, in vtroque litore castella: sed imperatorum Græcorum incuria sic neglecta, nulli vt vsui seruirent alij quam custodiendis captiuis. Causas condendi Neocastri Muchemetes habuit, vt transiicere tam in Asiam quam Europam, libere posset: ne Christiani nauibus suis transuectionem exercitus prohiberent: vt denique Constantinopoli capiendę seruiret. Laonicus arcem ita descripsit, vt hodie conspicitur. Ait eam constare tribus turribus magnis, quarum vna superior in accliui colle prominet: reliquæ duæ consistunt inferius ad ipsum litus Bospori: quo videlicet hinc in naues præterlegentes impetus fieri possit. Harum duarum vna maxima est. Tecta sunt plumbea. Murus ambit arcem crassus pedes XXII. Turrium crassities ad XXX pedes extenditur. Petrus Gyllius, illustrator vrbis & Bospori diligens, antiquis Hermæum hoc loco promontorium fuisse statuit. Bosporo datum nomē est a transnatatu bouis, aut buculæ vel iuuencæ potius, videlicet Iûs, Inachi regis Argiuorū filiæ, de qua est in fabulis historicis. Ita nimirum in Originibus Byzantij Gręcis manuscriptis legimus. Nullibi Bosporus angustior est, quam inter Neocastrum & Anatoli Chisar. Idem Gyllius auctor est, Bosporum Græcis vocari Læmon, Turcis Bogazi, quæ nostris sunt fauces, vel angustiæ maris, vt etiam in homine fauces adpellantur Læmos. Hinc Læmocopiam Laonicus hoc loco posuit. Nostri Bosporum etiā S. Georgij brachiū nominarunt, velut angustum maris meatum, propter monasterium & ędem S. Georgij Manganorum dictam Propontidi se miscentis. Id propterea notādum, quia complures in hoc alucinantur, dum S. Georgij brachium ad Sestum & Abydum collocant: vt Volaterranus, quem citat Ortelius in voce Hellespontus, vt Geufræus, vt Thomas Porcacchius, vt alij. Saltem rectius hoc vel ex hisce Vincentij Beluacensis verbis didicissent: Hoc est mare magnum, (id est Pontus Euxinus, nunc etiam Italis mare maius) de quo brachium S. Georgij exit, (id est Bosporus) quod in Constantinopolim vadit. Ergo S. Georgij brachium est supra Constantinopolim, ad cuius orientalem angulum, subter ipsam Sultanorum arcem, in Propontidem Bosporus illabitur. Adeoque a S. Georgij brachio siue Bosporo, per Propontidem & Hellespontum, Sestum & Abydum vsque, 180 milliarium Græcorum est iter. Gallicus interpres Laonici mirifice profecto cæcutit, ac sibimetipsi contradicens, ait: Mechemetes arcem Læmocopiæ condere cepit in ora Propontidis, ex parte Europæ, in eo proprio loco, qui Bosporus adpellatur. Et adscripsit margini, verbis his locum significari, quo Sestus olim sita fuerit: eumq; Turcica lingua dici Bagazasar, siue præcisionem fauciū. Quid magis absurde dici potuisset, quam cōditam ad Bosporum arcē, intelligi debere sitam eodem loco, quo Sestus olim exstiterit? Certe Neocastrū hoc Muchemetis a Sesti veteris loco prope 200 milliarib' Græcis distat, totumq; Propontidis & Hellesponti spatium his interiectum est. Quod autē dicit, eum locum lingua Turcica vocari Baiazasar, siue præcisionē faucium: in eo quoq; fallitur, & vocabulum corruptum ponit. Nam scribere debuit Bogazi Chisar, & interpretari arcem fauciū. Læmocopię quidem Gręca vox, qua Laonicus vtitur, incisurā faucium significat, hoc est locum, vbi finis est harum Bospori faucium, qui deinceps in multo capaciorem Propontidis sinum magna cum vndarum violentia semet effundit. Quū autem superius capite notarum 26 loca totius Hellesponti & Propontidis, inde vsque a Dardanellis vel arcibus, hoc est, a cadaueribus Sesti & Abydi, ad vrbem Constantinopolim, & ad ipsum adeo Sultani saraium, vbi Bosporus in Propontidem pręcipiti maxime cursu illabitur, enumerauerimus: libet a saraio Sultani rursus incipiendo, sursum quasi mentis nauigatione quadam ad ipsum vsque maris Euxini ostium progredi, & vtrimque

ſita loca, quum ad dextram in Aſiatico litore, tum ad ſiniſtram in Europæo, nominibus partim priſcis, partim nunc vſitatis, ordine recenſere: ſic tamen, vt nimis ſcrupuloſe, more Gylliano, vetuſta, cognitu parum neceſſaria, nõ inſeramus.

Igitur angulo Sultanini ſaraij reſpondet e regione Scutarium in Aſia, diſiunctis a ſe inuicem locis hiſce dumtaxat vno milliari Græco. Ante vero, quam traiectus hic ſuperetur, occurrit in ipſis aquis exſtructa quædam arx parua, quam Turrim Scutarinam Græci vocant, Turci Kiſculam, hoc eſt, arcem virginis, ex cauſa quadam alibi exponenda. De hac arce ſunt intelligenda Nicetæ verba, libro 4, quum ait: Ab hoc imperatore Manuele turris illa (potuiſſet arcem vertere) non procul a continente in mari exſtructa eſt, quæ Damalis pridem, nunc Arcula dicitur: & altera turris e regione, iuxta Manganium monaſterium (ſcilicet S. Georgij) eo conſilio, vt ferrea cathena vtrimque extẽſa, barbaris nauibus aditus in loca vrbis arci vicina, & tractum illum omnem, vſque ad Blacherniam regiam, intercluderetur. Quibus in verbis Arculæ nomẽ ſignificare puto paruam arcem. Idem poſt inquit: Imperator in palatio ad Damalim, quod Scutarium dicitur, verſabatur. Diſtat a continenti Aſiana Scutarium centum paſſibus. Nomen opido vicino dedit, vt Græcis hodie Scutarium, Turcis Iſcodar dicatur: olim non Chalcedon, vti Iouius, Peucerus, Busbequius, aliique magni viri putarunt, (Chalcedonis enim rudera 10 milliaribus ab Angulo Sultanini ſaraij verſus Aſtacenum ſinum, ad promontorium Damalicum, iuxta portum Eutropij, ſita ſunt:) ſed Chryſopolis. Id autem opido nomen inditum aliqui putant, vt auri ciuitas diceretur, ab auro, quod olim antiquiſſimis temporibus pro Perſarum regibus heic tributi nomine congeri ex Aſia tota ſolitum fuerit. Sed Origines vrbis Byzantinæ aliam nominis rationem, verbis Græcis, in hanc fere ſententiam, referunt. Conſpecta (inquiunt) confeſtim aquila, cor victimæ rapit, & in promontorium Boſporij litoris defert, e regione Chryſopoleos, cui Chryſes Agamemnonis ex Chryſeidæ filius, poſt necem patris, Clytæmneſtræ fugiens inſidias, & ad quærendum Iphigeniam properans, nomen hoc apud incolas reliquit, ſepulturæ ſuę monumentum, quum iſtic viuendi finem feciſſet. Quibus in verbis promontorium Boſporij litoris, illud ipſum intelligitur, in quo nunc ſaraium Sultaninum orientale ſitum eſt.

A Chryſopoli ſiue Scutario, litus Aſiaticum legentibus, occurrit primum pagus, qui Stauros Græcis dicitur, ab aurea cruce, quam in templi ab ſe ibidem conditi vertice Conſtantinus magnus inſigniter ornatam conſtituiſſe perhibetur. Sic enim audire de Theodoſio Zygomala, patriarchali Protonotario, valde docto viro, memini. Et ipſius templi ruinas ampliſſimas aliquando cum admiratione, comitibus Hieronymo Arconato, & Paulo Roſa, ex eo tempore pie mortuo, viris optimis & amiciſſimis, inſpexi: quum nauigio trãſuecti Chalcedonem, in Eutropij portum, terra deinde promontorium Damalicum pedibus emetiremur, in quo rudera templi S. Euphemiæ, concilio Chalcedonenſi nobilis, in horto quodam ſuperant: & ad hunc deinde pagum Staurum, aliaque loca progrederemur.

A Stauro, locus in Anaplo (ſic enim frequenter hiſtorici Græci vocant hæc ab vtroque latere loca, quæ ſurſum ad Euxinum mare nauigantibus conſpiciuntur) proximus eſt in eodem Aſiatico litore, monaſterio quodam inſigni celebris, qui nunc Akimitos Græcis dicitur. Olim Akimiti vocabantur, hoc eſt, monachi peruigiles, totasque noctes ſine ſomno, precibus & hymnis dicendis exigentes.

Ab Akimito pergitur ad Chryſokerama, locum ab æde ſacra dictum, tegulis olim inauratis ornata.

Chryſokeramis vicinum eſt Anatolis Caſtelli. Sic Græci nunc mutile vocant, quod integre diceretur Anatolis (hoc eſt Aſiæ) Caſtellion. Et paulo ante meminimus, idem Turcis eodem ſignificatu vocari Anadoli Chiſar.

Vltra Caſtellion Anatolis, eſt Megalocarya, magnis a nucibus auellanis dicta: quam rectius Græci volunt ad ſanctos Angelos nominari.

Supra Megalocaryam conſpicitur vetus Hieron, (ſic & Turci cum Græcis vocant) id eſt Fanum ſiue templum, a Conſtantino Magno conditum: quo tempore con-

pore confecto bello Gothico, reuerſus fuit, vt Græci nunc aiunt. Conſtat tamen, hoc olim quoque loco fuiſſe temporibus antiquiſſimis templum Argonautarum, quod adpellatum fuit Hieron ſiue fanum Iouis Vrij, hoc eſt, largientis ventos ſecundos. Et notum eſt, ſolitos imperatores Chriſtianos mutare templa paganorum in noſtri ritus eccleſias.

Vlterius caſtellum Argyron ſitum eſt, quod Caſtaldus etiam poſuit, Algyrum vocans.

Hactenus in Aſiatico, ſiue dextro Anapli latere, ſita loca numerauimus. Nunc idem iter ab imo repetituri, litus Europæum legamus ad læuam, donec itidem ad oſtium Ponti Euxini perueniamus.

Itaque Galata Ceratinum ad ſinum relicta, tranſeundum primo promontorium, ſaraio Sultanino, e regione trans ſinum cornutum ſito, reſpődens: & mox offeret ſeſe Carauoli, locus omni variorum ædificiorum & hortorum cultura, ne templis quidem Turcicis deficientibus, ameniſſimus: vbi diuerſorium Anglicanæ reginæ legato adſignatum erat, quum nos iſtic eſſemus. Ibidem Iuliæ Peſceniæ marmor Græcum eſt elegantiſſimum, cuius inſcriptionem habemus.

Carauoli proximus eſt locus a S. Phocæ templo Chriſtianis adpellatus, Ortachioi Turcis. Archion priſcis dictum refert Gyllius.

Vltra S. Phocam, Archangelus eſt, locus ſic ab Archangelo Michaele dictus. Veteres Cataſcepen nominaſſe, patet ex his Nicetæ verbis: Monaſterium in Ponti faucibus loco, qui Cataſcepe dicitur, exſtruxit Archiducis Michaelis nomine. Vocant nunc etiam Græci Aſomaton, propterea quod Angeli corporis expertes ſint.

Inde peruenitur ad Diplokionion, ſic dictum a geminis columnis, quod Turci Beſictas, veluti lapidem cunarum vocant. Ibi monumentum eſt ſepulturæ Chairadinis Baſſæ, cui ab Italis nomen Barbaroſſæ datű fuit. Meminit heic eum ſepultum liber ipſe annalium, ad annum Chriſtianum 1547. Diplokionion priſcis dictum erat Iaſonium. Ortelius non recte Diplociana ſcripſit, pro Diplokionio: & Biſitas, pro Beſictas.

Vltra Diplokionion eſt id, de quo prolixe nunc egimus, Neocaſtron.

Hinc itur ad locum, Stenia nunc dictum, nomine corrupto de Soſthenio, ni fallor. Aut hoc illud eſt Stenon, Cedrino & aliis frequenter nominatum.

Sequitur Neochori, quod ſic enuntiatur a Græcis hodie, quum ſit Neochorion. Significat autem locum vel agrum prædiumue nouum.

Supra Neochorion pagus eſt Pharapia. Sic enim a Græcis effertur, a noſtris Therapia.

Peruenitur hinc ad Panagian ſto mauro molo, id eſt, ad ſanctiſſimam Deiparam virginem, ſitam ad nigram molem portus. Quidam e vulgo nominant, ad ſanctiſſimam Deiparam die xv Auguſti.

Vltima Turris eſt, ad ipſum Ponti oſtium, cum pago a Græcis inhabitato, ſita: ſicut & hactenus indicatorum vtriuſque litoris locorum incolæ fere Græci ſunt. Eam turrim Busbequius Pharum vocabulo veteri nominat, ſed accolæ Phanarion adpellant, a Græco verbo deriuata voce, quod lucendi ſignificationem habet. Quippe noctu faces accenduntur in ſuprema turris parte, quam animi cauſa conſcendimus, vt ad oſtium Ponti nauigantium incolumitati conſulatur. A Conſtantinopoli diſtat hoc oſtium maris Euxini milliaribus Græcis plus minus 35. Scopuli ſaxo viuo ſiti duo ſunt ante Ponti oſtium, quo in Boſporum magna vi ſemet exonerat. Hæ ſcilicet illæ Cyaneæ ſiue Symplegades, ſiue Planctæ ſunt, quas ipſe Busbequius pæne putauit fabuloſas, aut inuenire ſe ſaltim, velut alio deuolutas, potuiſſe negauit. Inſulæ priſcis hæ dicebantur, non quod ſint magnæ, ſed quod vndique mari velut inſulillæ vel niſidia, ſicut Græci vocant, alluantur: Cyaneæ, quod ex interuallo magno adnauigantibus cæruleum de ſe colorem præbeant: Symplegades & Planctæ, a conquaſſatione mutua, qua ſpectantibus ex remoto ſpatio non tangere ſe tantum exiſtimantur, verumetiam loco moueri, & ita coire: dumtaxat vnus vt eſſe ſcopulus, vnum niſidion, videantur. Hanc opinionem de

Cyaneis meam Gregoræ verba hæc, e libro historiarum IIII, confirmant: Promontorium, inquit, templi Argonautarum, quod Os Ponti adpellatur: vbi Cyaneas & Planctas esse Græci quondam dixerunt: nimirum in ipso Ponti ostio. Hæc omnia sane diligenter inspicere bis memini, præsente Hieronymo Arconato, prę̨stantis ingenij viro: qui rem memoria dignam heic mihi primus suggerebat. Altera Symplegadum, quam simpliciter saxum Busbequius adpellauit, habet columnam veterem ex albo marmore, quam vulgus istic Pompeij columnam falso vocat. In hac præter alia, quæ Gyllius diligenter obseruauit & descripsit, Augusti Sphingem mihi monstrabat Arconatus, a Gyllio non animaduersam. Sphingi respondet inscriptio, quæ ab aliis omissam ponere libuit.

DIVO CÆSARI AVGVSTO
L. CLANNIDIVS
L. F. CLA. PONTO.

Nec tamen defuerunt heic olim etiam Cn. Pompeii monumenta, relicta in his locis inde ab illis vsque temporibus, quum Imperator Populi Romani, contra Mithradatem, Ponti regem, bellum gereret. Exstat vnum adhuc liberti cuiusdam Pompeiani marmor, quod non procul a Casanis bassæ messita, (quondam illustri S. Theodosiæ templo) supra nauale Sultaninum sita, conspicitur. Id pulcherrimis exaratum litteris Romanis, hæc verba continet.

V. CN. POMPEIVS. PHILINVS.
POMPEIAE. PHILOMENAE
FILIAE
ET SIBI

Habet Lector vno comprehensa capite non pauca, quibus tam prolixe recensendis, si præter officium & institutum alicui fecisse videbor: excusabit apud æquos me iudices infixum animo feruens explicandi res Græcas & Turcicas studium, cum rerum ipsarum varietate tam vtili, quam minime tædiosa.

TEMPVS CERTVM CAPTAE CONSTANTINOPOLEOS.

129. Certum est, captam Constantinopolim a Muchemete II, die 29, mensis Maij, quem IIII Kal. Iunias vocamus, anno Christiano 1453, non 1452, quemadmodum apud Æneam Siluium per errorem librarij fortasse scriptum legitur. Potest hoc etiam ex collatione Mahumetanorum annorum ad Christianos colligi. Cetera de vrbis tam obsidione, quam occupatione, licet paucis exposita sint verbis, vt in annalibus fieri solet; iis tamen consentanea sunt, quæ Chalcocondyles prolixius, vt in historia, memoriæ prodidit.

ATMINDAN. COLVMNA SERPENTINA. Statuarum stichioses.

130. Atmindan significat Turcis eum Constantinopoli locum, quem ab equorum cursu Græci dixerunt Hippodromum. Nam si verbum verbo reddas, At & Mindan, significant equorum locum capacem & amplum. Columna serpentina nunc etiam superest, ex ære facta, sic ab imo conuolutis inter se spiris serpentis triplicis, vt in parte superiori tamdem sese tres ceruices, triaque serpentina capita, diuidant ac separent in formam triquetram: quibus quondam accepimus impositum ab vrbis conditore Constantino magno fuisse plurimum scriptis celebratum illum tripodem Apollinis Delphicum. Quod ait, effectum fuisse per hoc simulacrum, vt eo durante nullus esset in vrbe serpens: ex opinionibus Græcorum Muchemeti relatum fuit: quorum in libro manuscripto de vrbis ædificiis, quem habemus, Stichioses eiusmodi (sic enim adpellant) statuarum variæ leguntur, & quidem ab Apollonio Tyaneo profectæ, si quidem vera narrant. Certe quod statim sequitur de statua equestri ahenea destructa, qua pesti præclusus fuerit in vrbem aditus: superstitiosis videri posset aliquam mereri fidem, quum singulis annis ea nunc fœde mensibus æstiuis calidioribus grassetur. Qua nos istuc æstate venimus, absumsisse credebatur inter quatuor menses hominum ad CLCIↃ. Nec anno sequenti pauciores interierunt.

SIVRIGE. SPHETIGRADVM. SPHETIA.

Duxit in Albaniam copias Muchemetes aduersus Ischenderem begum, si- 131.
ue Georgium Castriotem. Siurige lingua Turcica significat arcem acutam. Græ-
ci dicerent Oxypyrgion. Laonicus Sphetiam vocat, adpellatam a Barletio Sphe-
tigradum, lingua Slauonica, quam idem a Croia distare 58 milliaribus ait.

NOVE. NOVA. NOVOGRAD. NOVVS *mons Rasciæ. Neopyrgium.*

Noue Croatis & Seruianis dicitur, quæ heic noua nominatur, opidum Ser- 132.
uiæ, cuius tunc Despota Georgius adhuc superstes erat: sed non multo post mori-
tur, impetrata pace a Sultano Muchemete, filioque minimo natu Lazaro, succes-
sore post se relicto. Notauimus supra, capite 101, Nouogradum nunc vulgo dici,
quod arcem nouam significat, non nouum montem, vt Bonfinius interpretatur,
dum Nouum montem Rasciæ vocat. Apud Laonicum Nouopyrgum legimus,
pro quo Neopyrgum reponemus, nomen id Græcis sonans, quod Venedis No-
uograd. Ibidem margini adscriptum Nouobardum, mutabimus in Nouogar-
dum, vel potius Nouogradum. Ait heic Laonicus magnum esse metalli prouen-
tum, & alluentem opidum Morauam, Istro misceri. Sangiaci nunc sedes est, Bu-
dæ beglerbego subditi.

BELGRADI VEL ALBAE GRAECAE *secunda obsidio.*

De Belgrado, & Muratis obsidione, dictum antea numero 100. Nunc ite- 133.
rum obsessa fuit a Muchemete Muratis filio, qui eam repetebat ab Vngaris, vt
membrum Seruiæ nunc sui iuris effectæ, de quo prolixe tractatum indicato capi-
te. De hac obsidione secunda Thomas Ebendorfus, in Austriacis annalibus suis,
hæc retulit. Anno 1455, Turcus Machumet secundis elatus fortunis, Despotam
Georgium, Ratziæ principem, in suis terris hostiliter inuasit, & plura hominum
millia crudeliter abduxit. Hinc & Despota versus Vngariam, ad Albam Græcam,
cum suis secretis se contulit, terramque suam gubernandam Ioanni de Huniad,
Vngariæ Gubernatori, dum Viennam (ad Fridericum IIII Imperatorem) per-
geret, commendauit. Inde Nandoralba, ianua & clausura regni Vngariæ, obside-
tur a Mahumeto, anno 1456, oppugnatione acerrima facta die 21 Iulij: quũ prius
hoc in itinere castrum S. Andreæ, (Nota margini adscripti nomen Senderouiæ)
quod erat Georgij Despotæ, adgressus incassum fuisset. Soluta obsidione, mor-
tuus Ioannes de Huniad, Comes Bistricensis, XI die Augusti. Eum deplorauit Fr.
Ioannes de Capistrano, Huniadis commilito: Salue aureola cæli, quæ cecidisti,
corona. Regni exstincta es lucerna. Orbis corruptum es speculum, in quo nos
diutius inspicere sperabamus, & alij. Nunc tu deuicto inimico triumphas coram
Deo & angelis, o bone Ioannes. Sane quam fortiter, & immortali cum laude sua,
hi duo se gesserunt, hoc propugnaculo Christianorum defendendo, Huniades &
Capistranus, monachus ordinis prædicatorum, clarus in historiis Volonum cru-
ce signatorum dux, qui mortuum Huniadem paucos intra dies sequutus fuit. Mu-
chemetes in oppugnatione diei 21 Iulij, cuius Ebendorfus meminit, letali accepto
vulnere, vix incolumis euasit. Obsidio soluta fuit die 6 Augusti, quem Calixtus
III Pontifex haberi festum ex eo tempore voluit, sub nomine Transfigurationis
Christi: quod tamen festum illo die, multis ante sæculis, Græci celebrare consue-
uerant, adpellantes id Sacram sanctam metamorphosin Domini & Dei, Serua-
torisque nostri, Iesu Christi.

DAI CARATZE BASSA. BONFINIVS ET *Chalcocondyles emendati.*

Hic Bassa Bonfinio Caracia vocatur, Chalcocondyli Caratzies. Europæ ne 134.
beglerbegus fuerit, an Anatoliæ, non exprimitur in annalibus. Laonicus tamen
diserte Ducem Europæ nominat, ex quo corrigendus Bonfinius, qui Asiæ du-

cem fecit; errore consimili cum eo, quem supra numero 106 de Chasane bassa notauimus. Verba Laonici hæc sunt: Europæ Dux Caratzies, qui gloria & virtute excellebat omnes, qui regiis in ianuis militabant, ab opidanis bombardæ globo ictus occubuit. Eum rex (Muchemetes) multum lugebat. His verbis etiam mortis genus indicatur, quo periit. In obsidione vero Constantinopolitana corrupte nomen huius Saratzies legitur, pro quo reponendum, Caratzies. Huc etiam pertinet ille Laonici locus de oppugnatione Belgradi, excerptus & emendatus supra, cap. 72.

REX BOZINAE STEPHANVS.

135. De Semendria diximus cap. 99. Bozinacorum origo declarata legitur capite 49. Duplicem esse Bozinam, docuimus capite 95. Qui Bozinæ rex heic memoratur, Stephanus erat, de quo plura non multo post. Is sponte sua deditionem Semendriæ fecisse narratur, quam a morte soceri occupauerat. Erat autẽ vxor huic, Lazari Bulcouitzij filia, Georgij Despotæ neptis, quemadmodum in genealogia Bulcouitziorum, capite 54, indicauimus. Et adparet hinc, Lazarum Seruiæ Despotam, Georgio patri, qui diutissime regnauit, non diu superstitem fuisse.

TARABOSANIS IMPERATOR A MVchemete II victus.

136. De Castamone dictum capite 66. Sinopes etiam frequens hactenus facta mentio. Nouella Leonis imperatoris, cognomine Sapientis, episcopatum Sinopensem Amasianę metropoli subiicit in Helenopōto. Pordapam dici tradit Laonicus, nouo vocabulo, licet heic in annalibus parum mutato veteri, Sinap scribatur. Tarabosan Turcis est Trapezus, nota sedes Comnenorum principum, qui audire volebant Imperatores. Vltimus eius gentis, a Muchemete victus, fuit Dauides Comnenus.

DRACOL WEIDA. BLADVS. VLADA. Matthias Vngariæ rex.

137. Hic Valachiæ Vaiuoda, qui Turcis Dracol nominatur, Laonico Bladus dicitur, Draculæ filius, ex immanitate celebris, de quo plurima commemorantur, huc non pertinentia. Bladi nomen ex ratione pronuntiandi Græcis familiari, Vladum scribere debuerat interpres. Vladam Bonfinius adpellat, & post etiam Draculam paterno nomine. Callimachus integre Vladislaum Draculam scripsit. Hunc qui coniecisse dicitur in carcerem rex Vngarus, Matthias Huniades fuit, Ioannis filius, Austriaci Ladislai, Pragæ subito exstincti, Vngarico in regno successor. Muchemetes, hoc ab Vngaris capto, Valachiam subiecisse narratur. Id vero factum potius existimandum a Dracula iuniore, Vladislai fratre: qui tamen postea se, cum ipsa regione, Muchemetis imperio summisit, accepta soluendi annui tributi condicione: nihiloque minus a Matthia rege confirmatus in principatu, teste Bonfinio, fuit; tamquam ab Vngariæ rege, directo Valachicæ ditionis domino. Sic nimirum prius etiam conuenerat inter Muratem II & Vladislaum regem anno Christiano 1441, post victos ad Isladinas fauces Turcos: vt Valachi Turcorum quidem essent tributarij, sed nihilo minus ad Vngariæ regnum, velut antea, pertinerent.

MITYLIN. CATALVSII, VEL CATELVSII, Lesbi principes, origine Genuenses.

138. Mitylin, pronuntiatione Græca, quæ Mitylene nostris est, vocatur a Turcis Insula Lesbus, ipsis etiam Græcis hanc ita nominantibus. Cedrinus certe Lesbum alicubi Mitylenen dixit, ab vrbe totius Insulæ primaria. Vulgus Italicorum nautarum Metellino nunc adpellat. Habebat insula, quum oppugnaretur a Muchemete, principem Dominicum Catalusium vel Catelusium, quem Græci Kyriacon vocabant. Interpres Laonici Nicolaum Catelusium, pro Dominico, haud scio cuius auctoritate fretus ex historicis antiquioribus margini adscripsit. Nam Geufræus,

Geufræus,qui nomen idem habet,recentior eſt,& alios ſequens falli potuit. Ipſa Cateluſiorum gens origine Genuenſis erat. Oriundus ex ea Franciſcus Cateluſius, quum Ioannem Palæologum Imperatorem, a bonitate Caloioannem vulgo dictum, Andronici II filium, Michaëlis II nepotem, Andronici I pronepotem, Michaëlis primi, qui Flandris Conſtantinopolim eripuit, abnepotem bello contra Ioannem Cantacuzenum,tutorem & ſocerum,& vſurpatorem imperij,iuuiſſet: inſula Lesbo donatus,etiam Caloioannis ſororem in matrimonium accipere promeruit. Acciderunt hæc anno 1355. De quo colligitur, non totos 100 annos in eorum poteſtate Lesbum fuiſſe. Lucij Cateluſij, qui Æni princeps in Thracia fuerit, apud Laonicum fit mentio:ſicut obiter etiam principes Æni ſupra memorãtur,capite notarum 32. Idem Chalcocondyles Dominici fratrem facit Lucium, quem rectius a Sanſouino Turcicis in annalibus Dominici huius propinquum vel adgnatum nominari arbitror.

MVCHEMETIS AEDIFICIA CONSTANTINOpolitana. Geniſarai. Eskiſarai. Iedicula.

Non exprimunt annales,quęnam ædificia Conſtinopoli Muchemetes exſtruxerit. Ideo lubet hæc de Laonico & aliis promere. Statim enim proxima poſt Lesbum captam hieme, narrat eum quieuiſſe Laonicus, intentum ædificiis vrbanis, 139.
templis, nauali, arce Byzantina, quam condidit iuxta portam a Græcis Auream vocatam, vbi & turres maximas excitauit, ſpectatuque dignas, & ipſam regiam interius eleganter ornauit. Hactenus Chalcocondyles paullo commodius redditus,in cuius verbis notandum, intelligi templorum ſtructuram, de commutato Chriſti Dei ſapientiæ templo Iuſtinianeo in meſſitam Mahumetanam, deque diruto antiquiſſimo Chriſtianorum templo, quod ædificatum a Conſtantino magno Sanctorum Apoſtolorum nomen habebat, cuius ipſe loco ſuam ſtruxit cum imareto meſſitam, Turcicarum omnium in vrbe primam, & operis magnifici, quemadmodum hodieque conſpicitur. Nauale Chriſtianis ab imperatoribus neglectum inſtaurauit,ornatum & extenſum a poſteris ea cura, nunc vt ampliſſimum ſit. Supra Galatam ſitum eſt in ſinu cornuto, verſus aquas dulces, vbi nimirum celebrati a priſcis fluuioli, Cydarus nunc Machleua, & Barbyſes, nunc Chartaricon, & a vico vicino Pectinachorion dictus,in ſinum hunc influunt. Continet iam nauale loca concamerata 187,exporrecta longa ſerie, magnique triremium numeri capax eſt: licet aliud Sanſouinus ex antiqua relatione quadam Veneta, parum præſenti rerum formæ conſentaneum tradat. Fuit & illo quondam loco regia, quo loco dicit Laonicus eum ſtruxiſſe Byzantinam arcem, propter Auream portam, quæ ab vna parte meridiem ac Propontidem, ab altera ſolem occidentem reſpicit. Hæc ædificia Muchemetem condidiſſe, Laonicus ſcripſit. Menauinus autem,ſicut & alij,tres ait arces a Muchemete Conſtantinopoli ſtructas: Geniſaraium,Eskiſaraium,& Iadiculam. Ad orientem ſolem, e regione Scutarij, ſiue Damalici promontorij,ſitum eſt Geniſaraium, (ſic dictum, quod nouum ſit) in extremo vrbis angulo,qui a templo vicino,ſancti Demetrij vocatur: vbi Boſporus impetu maximo,ad ipſam crepidinem collis,in quo ſaraium vel arx poſita eſt, in Propontidem irruit. Olim Palatium Byzantinum, & Acropolis Byzantina dicebatur, velut arx in vno de tribus extremis angulis vrbis ſita,quo loco Byzas initio Byzantium condere ceperit. Hæc Sultanorum Oſmanidarum ſedes,hoc domiciliũ & aula eſt,quam Capi ſiue Portam Oſmanicã vocant. Vndique muris (de quibus infra,capite 149) ac turribus incluſa,tribus in circuitum milliaribus Græcis patet. Voluit huius ſaraij noui nomine Muchemetes poſteros & ſucceſſores in imperio ſuos obligatos eſſe ſoluendis meſſitæ ſuæ nouæ, ſingulos in dies, aſpris mille: quæ ſumma, computatis pro vno talero Germanico aſpris 40, cottidie ad 25 taleros excreſcit: in annos vero ſingulos, ſupra nouies mille, centum taleros efficit. quibus alios annuos reditus ad ſummam CLCIↃ ducatorum, adiecit. Eskiſaraium, voce ſignificante ſaraium vetus, in vrbis meditullio ſitum eſt: ſicut & olim ibidem in vrbis omphalo vel vmbilico, priſcorũ erat imperatorum regia. Vaſilia

ta megala Græci quondam nominabant. Nunc illa gynæ conitidi Sultaninæ præcipue ſeruit, ſpatio ſaraij, ratione circuitus, ad duo paſſuum millia exporrecto. Iadicula denique Propontidis in litore condita eſt, ad meridionalem & occidentalē partim vrbis angulū, verſus Auream portam, nunc quidem ſuperſtitem, ſed obſtructam tamen, ac verſus vrbis terreſtres muros: qua in Thraciā, Macedoniam, vniuerſam denique Græciam, itur. Sic autem adpellata Turcis eſt a Iedi & Cula, quorū illud eſt ſeptem, hoc turrium ſignificationē habet. Græci nunc Heptapyrgion dicunt, aut Heptapyrgon, puro puto vocabulo Græco: ſemiturcico, vel hybride potius, Heptagulades: ex quo etiam obiter intelligi poteſt, quod Aphricanæ Guletæ ſit etymon ſiue notio. Ipſa quidem arx cuſtodiæ regiorum theſaurorum eſt adſignata, perpetuasque militum excubias habet, qui feruntur eſſe numero quingenti, de quibus alio loco.

MACHMVT BASSA. VARIA SCRIPTVRA VOCIS VNIVS.

140. De hoc Machmute Laonicus hæc: Mechumetes, inquit, regij palatij dux, (poſtea ducem ianuarum vocat) & Europæ præfectus, filius Michaelis, Græcus. Et addit, Græcos pueros (Græcorum filios dicere debuit interpres, id eſt Græcos) qui abducti Byzantio, cum rege commorabantur, magnam potentiam ſibi peperiſſe. Nominis ſcripturam, tam in hoc, quam aliis locis, ab interprete Cæſaris acceptam Galderio, retinui. Triplicem ſane reperi, noſtris his in annalibus: Muchemet, Mechemet, Machmut. Hiſtoriæ Græcorum & noſtrorum hominum præterea diuerſitates alias habent, vt Muchumet, Mahumet, Machomet, Mahomet, Mohamed, quod Moamed Græcis eſt, abſque aſpiratione. Stephanus Vngarus, ſane peritus interpres linguarum plurium, Turcicæ, Arabicæ, Perſicæ, quem nobis impetrante magnifico domino Hieronymo Beck a Leopoldſtorf, conſulere de multis licuit, recte putabat in genere tum ſcribi, tum enuntiari, Mohammet.

FINIS REGNI BOZINENSIS. OBSERVANDA DIVERSITATIS annorum ratio. Stephani regis excoriati calamitas. Matthias Vngariæ rex Bozinam recipit. & Muchemetem fama ſola fugat. Couadza.

141. Bellum hoc, quod Bozinenſi tam regno, quam ducatui finem adtulit, Bonfinius refert ad annum Chriſtianum 1463. Turci vero tradunt, hoc annis XI poſt captam Conſtantinopolim fuiſſe geſtum. De quo ſequitur, ad annum Chriſtianum 1464 referendum eſſe. Solet etiam vſuuenire plerunque, vt noſtri numeros annorum ad initia bellorum referant. Annales vero Turcici finem rerum geſtarum reſpiciunt, ideoque fere iam rebus ipſis expoſitis annorum numeros adiiciunt. Hoc diligenter obſeruare lectorem velim, ne me putet alicubi temere mutaſſe numeros ab aliis poſitos. Hertzegouinæ ſub iugum miſſæ nomine, Ducatus Bozinenſis intelligitur, alius a regno: cuius interitum deinceps numero notarum 162 exponemus. Quod autem dicitur, Muchemetem Bozinæ regē captum occidiſſe: paullo explicandum latius, vt plenum tam barbaræ perfidiæ Muchemetis, quam immanitatis horrendę facinus cognoſcatur. Stephanus ergo rex Bozinenſis, & vxorio iure (ceu dictum paullo ante) Seruiæ Raſciæue Deſpota, bello petitus a Sultano Muchemete II, & obſeſſus Iaitzæ, blanditiis tyranni per quoſdā de induſtria ſubornatos e caſtello Iaitzano euocatur, & ad colloquium arceſſitur. Quum barbaro temere fidem habuiſſet, manuque capita pacis inter ſe ac Muchemetem initæ geſtans, in caſtra veniſſet, capitur: cute, iuſſu Muchemetis, viuus exuitur: iuſto denique Dei iudicio cum vita regnum, quo fraude patrem filius ſceleratus excuſſerat, amittit. Hoc modo tum Bozina, Raſcia, Seruiæ magna pars, Turcorum in poteſtatem venit. Matthias tamē rex Vngarus Iaitzam, cum XXVII Bozinæ opidis, recepit: quam militum corona deinde rurſum Muchemetes circumdedit, & oppugnauit: irritoque conatu, fama duntaxat aduentantis Matthiæ territus ab obſidione, Bozinæque finibus, diſceſſit. De opido Hertzegouina dictum ſuperius, capite 95. Couadzam Turci cum Bozinacis & Croatis adpellant, quę Iaitza Bonfinio, Chalcocondyli Gaitia, paulloque rectius Gaitza nominatur.

PLVRES IN ALBANIA PRINCIPVM DItiones. Giolchiſar. Egripos.

Erant in Albania plures reguli, qui ſuas ſinguli ditiones habebant. Inter has erat Ibanis, ſiue Ioannis, Caſtriotæ regio, de qua ſuperius dictum capite 121. Hanc armis nunc imperio Muchemetis ceſſiſſe referunt annales, quod alij factum deditione narrant. Laonicus hac ſerie ditiones enumerat. Primum ait Sandalis in Epiri vicinia ſitam eſſe regionem, cui finitimæ ſint Venetorum aliquot vrbes, Albaniæ proximæ. Ioannis inde Caſtriotis agrum ſuccedere, cui ſit adnexa regio Comneniadarum. Hinc ſitam vlterius Arianitæ, Comneni filij, ditionem aſperam & montuoſam. Eius regiam vocabulo nunc etiam noto, Cannina dicebant, numero multitudinis: quæ ſupra Valonam vel Auloniam in ſublimi poſita conſpicitur. Arx Caramaniæ Giolchiſar, cuius paullo poſt mentio fit, in Anatoliæ tabula chorographica ſcribitur Culchiſar. Egripos inſula Turcis dicitur, quam vulgo iam Negropontum adpellant, ſicut & primariam inſulæ ciuitatem: quæ ponte, cui caſtellum adiunctum eſt, cum Achaiæ continenti cohæret. Vrbi nomen apud priſcos erat Chalcis, inſulæ vero, Eubœa: quam Euripi fluxus nobilitauit, vt Euripum princeps ille philoſophorum Ariſtoteles. Nam ſi vera ſunt, quæ de ipſo, cauſas motus Euripi perueſtigante, referuntur: quum tamdem Ariſtoteles Euripum capere non poſſet, cepit Euripus Ariſtotelem. Erat Eubœa, quum a Muchemete bello peteretur, Venetorum in poteſtate. Defendebant eam contra Turcos acriter nomine reipublicę, Ludouicus Calbus, & Paulus Erizzus, vel Ericcius, prætor Chalcidis, quem Poteſtatum Veneti nominant. Sed claſſe Veneta ſuis ſuccurrere non auſa, tamdem opido per vim potiti fuere Turci. Filia Pauli Prætoris, vrbe capta, propter inſignem formæ venuſtatem ad Sultanum Muchemetem deducta, memorabili exemplo pudicitiæ mori maluit, quam eius ſe libidini proſtituere. 142

VSVN CHASAN. IVSVFZE BEG. MVSTApham filium Muchemetes ſtrangulari iuſſit.

De huius Chaſanis origine Reineccius exquiſite diſſerit. Vſun a Turcis ob ſtaturam corporis eximiam dicebatur. Nam Vſun eis ſignificat longum ſiue procerum, qui Perſica lingua Diras diceretur. Laonicus quoque Chaſanem Longum adpellat. Ioachimus Cureus, Sileſiorum hiſtoricus, nominat Huſſancanum, vel corrupta voce, vel in Haſlan Chan mutanda, quod eſſet Hiſpanico more, Don Haſan vel Chaſan. Sed ipſos Perſicos reges eo nomine vſos non memini vel legere, vel audire: quod tamen proceribus eidem regi ſubditis tribui ſcio, & antea notaſſe recordor. Iuſufze vel Iuſufge nomen itidem factum eſt a ſtatura, forma deminuta. Significat enim Ioſephulum. Iouius ſimpliciter Ioſephum nominat. De Tocata ſuperius quædam habes capite 75. Quum dicitur a patre Muſtaphas fuiſſe præfectus iis locis, intelligitur Amaſia: de qua dictum initio declarationis, cap. notarum 6. Muſtaphas hic ante patrem exſtinctus fuit, aliis venationi cauſam mortis adſcribentibus, aliis nimiæ Veneri. Nobis ea lubet interpretando adijcete, quæ digna memoratu de ipſius interitu prodidit Spanduginus. Ait enim, Achmetem baſſam, cognomento Bidicem, de quo ſtatim plura dicturi ſumus, habuiſſe feminam forma præſtantem, cuius amore captus fuerit Muſtaphas hic, Muchemetis filius: quum aliquando in aulam, officij cauſa, manum patris exoſculaturus, veniſſet. Inde factum, vt illa quodam tempore balineum (pro more Turcico) ingreſſa, Muſtaphas eodem ſe conferret, & nudam (vt erat) nulla pudoris habita ratione, violaret. Indignum hoc facinus quum Achmetes ad Sultanum Muchemetem deferret, laceratisque veſtibus ac tulipanto, de tam graui quereretur iniuria, vindictam ſceleris expoſcens: reſpondiſſe Muchemetem, cur iis querelis vteretur? an neſciret, Sultani ſe mancipium eſſe? Si maxime filius, inquit, meus Muſtaphas in vxoris tuæ complexus venit, an non meo cum mancipio rem habuit? Nihilo tamen minus patrem de tali patrato facinore filium ſecreto quam acerrime increpaſſe, iuſſiſſeque, ſuo vt e conſpectu ilico diſcederet. Et quia deeſſe non ſoleret officio, in obſeruatione iuris & æqui, ſi quidem ita libitum ei 143

fuiſſet: miſiſſe poſt triduum quemdam e ſuis, qui Muſtaphæ neruo iniecto fauces iuſſu patris eliſerit. Hæc Spanduginus. quæ ſane ſi vera ſunt, vt pluribus ex cauſis eſſe videntur: memorabile nobis exemplum paterni rigoris erga filium, cetero-qui præſtantem virum, in ea gente præbent: cuius Sultani ſuos in ſubditos, velut in viliſſima mancipia, ne maxima quidem dignitate viris ſecundum ipſos principes repugnantibus, quiduis ſibi licere putant.

CARACHISAR. CHAS MVRAT.

144. Clauſerus in Chalcocondylis conuerſione ſua nomen vrbis, quam Muchemetes in Chaſanis regionem pergens occuparit, non repertum (vt arbitror) in ſuo codice, omiſit. Adſcriptum tamen eſt margini de libro Gundeliano Coryci nomen, ac recte quidem. Nam Corycum cepit, quam Turci ſuam ad linguam nonnihil accommodarunt, & Charachiſar dixerunt. Monuimus enim ſupra, cap. 15, Turcis eſſe in more, ſic antiqua mutare nomina ciuitatum, caſtrorum, ſtagnorum, fluminum, regionum: vt priſcorum adfinitatem retinentia, nihilominus in ſua lingua quiddam ſignificent. Ita de Coryco factum Carachiſar, quod Turcice ſonat arcem nigram. Apud Ortelium in Synonymia Geographica Curcu Nigri, & Corcos ex itinerario Beniaminis, admitto: Mercatoris vero Chutam, cum Chuteo Ioſephi Barbari, nihil ad Corycum pertinere puto. Murates ille, Romaniæ vel Europæ beglerbegus, cuius nomen heic ſubijcitur, cognominatus fuit Chas, hoc eſt, elegans aut venuſtus.

VSVMCHASANIS FILIVS ZEINELI CAESVS in prælia contra Muchemetem.

145. Qui hoc prœlio fuit interfectus Chaſanis Longi filius, nullum heic in annalibus nomen habet. Secretarius autem Sigiſmundi Malateſtæ, reguli Ariminenſis, qui tunc vixit, & pleriſque rebus id temporis in Græcia & Anatolia geſtis cum hero ſuo, magnæ virtutis, & nominis clari duce, interfuit; Zenialem vocat, qui Iouio Zeynal dicitur. Is vero Turcis eſt Zeineli, vocabulo ſignificante hominem, cui dentes aut maxillæ prægrandes ſunt. Illum Latini Dentatum vocarunt, hunc Græci Gnathonem, opinor: qui an Latine Maxillatus dici poſſit, alij viderint.

MOLDAVIAE VAIVODA TVRCOS INgenti clade adficit.

146. Moldauiæ Vaiuodam quum dicimus, ſemper illum intelligimus, quem a Turcis principem Carabogdaniæ nominari, monuimus ſupra, cap. 71. Qui vero cædem hanc Turcorum inſignem edidit, adpellatur a Bonfinio & Cureo Stephanus, magnus ſane vir, & bello felix: qui non Turcos modo cæcidit, verumetiam illuſtri de Tataris potitus eſt victoria. Quæ Turcis Iſcodara ſit, explicatum ante, numero 121.

GEDVC, ACHMETIS BASSAE COGNOMEN, varie corruptum. Achmetis fortuna, non minus varia.

147. Magni nominis vir fuit Achmetes hic baſſa, tam apud Sultanum Muchemetem II patrem, quam apud Baiaſitem filium: de cuius origine Geufræus errat, quum tradit, eum fuiſſe filium Stephani, non regis, ſed Deſpotæ Bozinenſis. Nam Bozinę Ducis filius fuit alius ab hoc Achmetes baſſa, cui cognomen erat non Geduc, ſed Cherſeogles, vt eum noſtri vocant, de quo infra, ſuo loco, dicetur. Hic autem Achmetes, Albanenſis erat origine, vel Epirota. Sigiſmundi Malateſtæ ſecretarius ſcripſit, eum fuiſſe virtute militari parem antiquis ducibus: adeo quidem, vt ſola nominis ſui fama, quocumque ſe conferret, omnibus formidinem ac trepidationem inijceret. Addit, cognominatum vulgo Gendich propterea, quod ei dens vnus deeſſet. Quam vero a tenui fortuna maximam ad dignitatem ſubito peruenerit, Spanduginus his propemodum verbis expoſuit. Erat, inquit, Sultano Muchemeti ſatelles, (Solacos Turci vocant) qui Bidic Acmat ex eo nominabatur, quod in oris antica dentium ſerie, dentem vnum amiſiſſet. Hic quum aliquando cum principe ſuo colloqueretur, vt fieri nonnumquam ſolet, adſerebat inter alia: non poſſe principem reuera ſe magnum prædicare, ſi non ex paruo magnum,

magnum, & vicissim ex magno paruum facere posset. Hæc eius verba tantum in animo Muchemetis habuerunt efficaciæ, vt Achmetes hactenus satelles, ab ipso supremum ad primarij bassæ gradum proueheretur. Quid ei post hæc euenerit, quum ipsius vxori a Mustapha, Muchemetis filio, stuprum inferretur: paullo ante narratum, capite 143. Mortis genus, consentaneum fortunæ subitæ, nimiumque blandienti, suo loco deinceps commemorabitur, numero notarum 156. Nunc diuersitas indicanda cognominis, & verum cognomen ostendendum. Diximus eum a Spandugino vocari Bidic, & alibi Vidich, a secretario Malatestæ Ghendich: quam scripturam Geufræus retinet. Nominis notionem priores duo pæne rectam adtingunt, quum ita fuisse vocatum ab amisso dente referunt: Geufræus in expositione vocis fallitur, quum sic ait ipsum a magno dente nominatum. Scriptura hoc modo mutanda, vt apud Spanduginum pro Bidic & Vidich, legatur Gidic: apud reliquos duos pro Ghendich, Gedic: quod idem est cum Geduc. Peritiores Arabicæ linguæ Gutuc enuntiant per V Gallicum, quod parum abest a Gidic siue Gitic. Significat autem vocabulum hoc truncum alicuius rei fractæ. de quo animaduertitur, hoc ei datum fuisse cognomen a trunco dentis, qui adhuc in ore scilicet reliquus hæreret.

MARE NIGRVM, ET MARE MAIVS. COFE.

Pontus olim dictus Euxinus vel hospitalis, per contrarium sensum, velut 148. Axenos & inhospitalis, nunc a Turcis Caradenizi vocatur, a Græcis Maura thalassa, idem vtroque nomine significante, videlicet mare nigrum. Vsus est hac adpellatione Damascenus Studites in thesauro concionum suarum, scripto lingua Græca vulgari. Nomen hoc ei datum perhibent, non quod aquas habeat nigras, quæ profecto limpidissimæ sunt: sed a subitis fœdisque tempestatibus, quæ prius placidum ac serenum, paullo momento nigris tenebris inuoluunt. E diuerso mediterraneum mare, non tantis obnoxium mutationibus, sed longe serenius, illis Acdenizi dicitur, his Aspra thalassa, id est album mare. Itali dissentiunt ab vtrisque, ac a nobis etiam Germanis, qui hos sequentes & ipsi nigrum mare nominamus. Etenim adpellare solent mare maius, quod idem est cum mari magno. Id ei nomen dat Vincentius Beluacensis, vti supra notatum capite 128. Cofe Turcis scribitur, quæ Capha nostris est, in Taurica Chersoneso trans mare nigrum sita, Genuensium quondam colonia. Notum est, olim dictam fuisse Theodosiam. De Kerimis, Crimiis, Keraiis, (sic diuersis iisdem nominibus adpellantur) Destensibusque Tataris, dictum superius, numero notatum 45.

MVCHEMETES OBSESSAE Semendriæ succurrit.

Obscuriuscule quædam heic dicuntur, quæ sic intelligenda. Muchemetes 149. ad Morauam fluuium profectus est, hoc est, in Seruiam siue Rasciam, ad metropolim eius regionis Semendriam, vel Senderouiam, obsidione liberādam. Quippe Matthias Vngariæ rex, vti Bonfinius refert, hieme anni 1476, ad Semendriam, vndique militibus cinctam, exstrui castella tria curauerat: vt artissime clausam in potestatem redigeret. Iis vero castellis potitus Muchemetes, obsidionem soluit. Obiter heic lector obseruet, a Turcis etiam Morauæ nomen retineri, non Schitnizam cum Morauacon fundi, de quo superius actū, capite 124. Quum deinde muro nouam arcem cinxisse dicitur, intelligendum illud Genisaraium, in vrbis orientali angulo conditum, de quo paullo ante, numero 139. Præterea nomen Soleimanis Romaniæ beglerbegi, quod statim subiicitur, Bonfinius ignorauit, Basseum modo vocans.

INSIGNIS TVRCORVM CLADES IN VNGARIA.

Bonfinius vnum hac expeditione Turcorum ducem nominauit Halibechum, qui annalibus est Ali beg Michalogli: de reliquis duobus, Isabego Chuseinogli, & Bali bego Malcozogli, nihil compertum habuit. Turcorū exercitum 150. LXCIↃ æstimat. Vngarorum duces fuere, Stephanus Batorius, Vaiuoda Transsiluaniensis, & Paulus Kinisius, Comes Temesuarensis. Numerum cæsorum Bon-

finius idem in litteras retulit, Turcorum xxxcIↃ, Vngarorum vIIcIↃ dumtaxat. Annum quoque posuit 1480. Vnde corrigendi captæ superiori anno Scodræ numeri apud secretarium Malatestæ, proque 1477, reponendi 1479.

RHODVS A TVRCIS PRIMVM OBSIDETVR.

Amadeus cognomento Viridis, Comes Sabaudiæ.

151. Sæpenumero quidem tentata fuerat hactenus, & obsessa Rhodus a Saracenis, etiam ab illo tempore, quo ab equitibus Hierosolymitanis S. Ioannis Baptistæ (Frerios vocari scribit Nicetas, Gallica nimirum voce; significante fratres) possidebatur: & ante hanc obsidione proxima liberauerat eam Comes Sabaudus Amadeus, cognomento Viridis, immortali cum laude sui nominis. Ideoque cum alba cruce, in campo rubro defixa, quæ ipsius ordinis equitum Rhodiorum insignia sunt, perpetuum ea familia symbolum FERT huius Amadei virtute promeruit. Nam eæ litteræ plenius explicatæ significant, Fortitudinem Eius Rhodum Tenuisse. Sed Turci nihil ad hoc vsque tempus in eam moliri fuerant ausi, licet Asiæ quietam prope possessionem interturbari ab equitibus illis Rhodiis, ægerrime ferrent. Nunc tandem Rhodum iussu Muchemetis adgressus est Mesites vezir bassa, gente Palæologa natus. Erat tunc princeps ordinis, quem Græci Megalon Mastora vocabant, nostri magnum Magistrum, Petrus Albussonius, natione Gallus, qui postea Cardinalis ecclesiæ Romanæ creatus fuisse traditur. Is tam fortiter hac obsidione cum suis se gessit, vt nō solum infecta re, verumetiam damnis acceptis grauissimis, inde discedere Mesites cogeretur. Quippe non reuocatis ad calculum detrimentis ceteris, cæsa periere Turcorum xxxcIↃ, vt quidam aiunt, Geufræo longe minorem ponente numerum.

OTRANTVM A TVRCIS CAPTVM, ET a Christianis receptum.

152. Otrantum Turcis & Italis dicitur extremo in angulo Apuliæ sita ciuitas, e regione Albaniæ vel Epiri: cuius ab opido Velona siue Valona, quondam Aulonia, sexaginta dumtaxat interiecto mari milliaribus Græcis distat. Imperator Leo metropolim facit, & Hydruntem vocat, vnde corruptum nomen Otranti. Leone quidem regnante pars vt isthæc Italiæ, cum Calabria, Byzantino parebat imperatori: sic & metropoles Romæ Nouæ patriarcham, non veteris Papam adgnoscebant. Inter alia post captam Hydruntem a barbaris edita crudelitatis exempla, refertur & illud, quod vrbis archiepiscopū ad aram serra dissecuerint. Nos e Corcyra soluentes, deficientibus idoneis ventis, heic subsistere coacti fuimus, in non exiguo, propter immanes piratas Turcicos, discrimine constituti: qui ob interfectam cum familia non ita dudum Ramadanis bassæ Tripolitani coniugem, vt in supplemento annalium narrauimus, in Venetos rabiose grassabantur. Nec Hispanus gubernator Hydruntinus minori vsus est erga nos barbarie, qui per naucleгum cum periculo ablegatum rogantibus, vt aliquanto propius ad portum accedendi potestatem faceret: quo portus & vrbis vicinia tutiores a piratarum iniuriis essemus, non solum id negauit: verumetiam denuntiari iussit, se nos omni genere tormentorum bellicorum ex arce, si propius accederemus, excepturum. Id fiebat propterea, quod Constantinopoli veniremus: vbi superiori æstate, veluti paullo ante dictum, grauissime morbus pestilens sæuierat. Amplius tamen quinque mensibus, ante nostrum discessum, ea grassari desierat; ac nos quarto iam mense a Constantinopoli aberamus. Ita nimirum exuere quasdam belluas omnem non dico caritatis Christianæ, quæ frustra in eis quæritur, sed humanitatis sensum videmus, de hac vita quam diutissime conseruanda sollicitos, quum æternam & cælestem nullam exspectent. Hydruntem a morte Muchemetis, quum Baiasites patris in imperio successor, bello contra Zemem fratrem implicatus, Achmetem Geducem bassam ad se anno proximo (sicut in annalibus paullo post sequitur) reuocasset; Neapolitani reges obsessam & expugnatam recuperarunt, ab Vngaro rege Matthia copiis auxiliaribus impetratis: quæ pugnis aduersus vicinos Turcos adsuetę, pręcipuam hoc bello, superandis barbaris, operam nauasse prædicantur.

MORS

MORS SVLTANI MVCHEMETIS II.

Teggiur Zair. Clyzomene. Nymphæum.

153.

Commode mors consilia Muchemetis interrupit, futura reipublicæ Christianæ perniciosa. Nam Otranto capta, progressurus erat haud dubie: præsertim quum Roma Noua potitus, etiam de Roma veteri subijcienda perpetuo nescio quid somniaret. In Asiam transmisisse cum exercitu dicitur, inuasurus Ægypti Sultanum, tum quod legatos suos, ab Vsumchasane Persarum rege cum muneribus reuertentes, violasset: tum etiam, quod pedaneũ vectigal a Turcis, Mechien, per imperij sui fines, religionis ergo proficiscentibus, exigeret. Exstinctum tradit Bonfinius anno Christiano 1481. V Non. Maias. Addunt annales, in Teggiurum prato mortuum. Hoc loci nomen Turcis Teggiur Zair effertur. Et exposita superius est causa, numero notarum 56, quamobrem Turci Græcorum Imperatores nominauerint Teggiures. Secretarius Malatestæ refert, Muchemetem cum exercitu transiecisse Scutarium, indeque profectum ad Chisiuichen, cuius planicies ab vna parte ad mare pertineat, in morbum incidisse. Quibus in verbis pro Chisiuiche putarim equidem aliud nomen reponendum, adeoque Geiuisen illam, de qua dictum capite notarum 74. Quippe fatentur omnes historici, Muchemetem iter hoc Nicomediam versus tenuisse: a qua non longe cum abesset, mortuus fuerit. Notatum vero supra, Geiuisen vnius itinere diei non magno dissitam a Nicomedia. Dictum ibidem, maris istic esse sinum, quem veteres Astacenum vocarint. Eum secretarius etiam Malatestanus ipse digito quasi commonstrat. Prætor Græciæ noster cuiusdam regij vel imperatorij palatij meminit, cui nomen dat Nymphæum. Ab eo non procul dissitum describit locum, tali Teggiurum vel Imperatorum prato rebus omnibus simillimum. Alicubi de Nymphæo: Michaël, ait, Palæologus imperator Nymphæum peruenerat, quo loco recreare se solebant imperatores, postquam Constantinopoli (a Flandris) in exsilium eiecti fuerant. Alibi vero planiciem vel pratum ipsum describit his verbis: Quum dies aliquot (imperator Ioannes scilicet Ducas Vatatzes) Phlebiis exegisset, Clyzomenen profectus, (hoc loco nomen est) ibidem tentoria figi iussit. Nam istic imperatores e Nymphæo digressi, commorari solent, maioremque veris partem transigere. Quippe totus ille locus mera planicies est, quæ graminis copiam, compluribus equis sufficientem, producit. Aquis etiam irrigatur, ac in propinquo multos pagos & ciuitates habet, a quibus ad victum necessariæ res copiose subministrantur. Hactenus Prætor, qui Nicæa profectum ad hanc Clyzomenen scribit imperatorem. Ea vero si non est illud Teggiurum vel Imperatorum pratum, in quo mortuus, de annalium sententia, fuit Muchemetes: equidem alium, quem indicem, sic adpellatum locum, nullum inuenio.

SVLTANI ZEMIS, ALTERIVS FILII

Muchemetis historia.

154.

Principio monendus lector, huic apud Turcos nomen esse, Sultan Zemi, vel Gemi, pronuntiatione Italica. Geufræus, & alij, non recte Zizimum & Zizimen adpellant: peius etiam Bonfinius Czaliabum, quod ex Zelebi corruptum arbitror, de quo vocabulo dictum initio declarationis huius. Vtriusque pugnæ narratio, qua bis Achmetis Geducis bassæ ductu superatus a fratre fuit, heic in annalibus exstat. Reliquæ post fugam vitæ fortuna breuiter e nostris exponitor, quando Turci eam, vt parum sibi cognitam, in litteras referre non potuerunt. Igitur altero prœlio victus, desperatis rebus suis, in Rhodum profugit: seque magno equitum Rhodiorum Magistro, qui tunc erat Petrus Albussonius Gallus, tradidit. Agebat tunc ætatis annum vigesimum octauum. Id vbi Baiasites accepisset, amplissimis Magnum Magistrum, eiusque consiliarios, muneribus demulcens, vti diligenter adseruaretur, petiit: simul ad eius alimenta se quadraginta millia ducatorum singulis annis, quam quidem diu frater superstes futurus esset, numeraturum promisit: pacem denique cum Christianis perpetuam culturum spopondit. Accepit eas conditiones magnus Magister, quas quidem bona fide Baiasites im-

pleuit. Zemes verò, tum plenioris securitatis causa, tum vti Baiasites tanto magis in metu perpetuo contineretur, in Galliam fuit abductus: vbi diu vixit in quadam Rhodiorum equitum arce, cui nomen Burgonouo. Deductus inde Romam fuit, ad Innocentium eius nominis VIII, Pontificem. Ibi, quam diu vixit Innocentius, ac post mortem illius, sub Alexandri VI pontificatu, mansit: donec occupaturus regnum Neapolitanum Karulus VIII Galliæ rex, Romam venisset. Nam is Zemen ab Alexandro impetrauit, vsurus eo, quemadmodum quidem aiebat, ad recuperandum imperium Constantinopolitanum. Pontifex autem Zemi venenum propinasse lentum traditur, quo certum ad terminum paullatim confectus expiraret. Itaque post aliquot dies Terracinam perductus, ibidem rebus humanis excessit.

MEKIE. MEDINA ALNABI. FILII nepotumque Zemis historia.

155. Victus priori prœlio Zemes, dicis causa, quod aiunt, quasi voti reus, Mekien se contulit. Ea nostris Mecha est, Achmeti onirocritæ Mecca, Saracenis Medina Alnabi, hoc est, ciuitas prophetæ. Reapse vero ad Alcairensem Sultanum confugit, a quo Geufræus eum copiis & pecuniis adiutum scribit: sed negat hoc Malatestæ secretarius; tantummodo referens Zemen Sultani Alcairensis fidei vxorem cum filio commendasse. De hoc eius filio quid factū fuerit, paucis Spanduginus exposuit. Quippe narrat eum, quum in Rhodum insulam peruenisset, amplexum religionem Christianam, & baptissatum. Ibidem, susceptis ex coniuge quatuor liberis, duobus masculis, totidemque femillis, velut in latebris vixisse: donec Rhodo capta, percunctanti de eo sollicite Soleimani proditus, quum religionem Christianam deserturum se constanter negasset, duobus cum filiis occideretur: iubente Soleimane, vt filiæ Constantinopolim auueherentur.

MORS GEDVCIS ACHMETIS BASSAE.

156. Qui a condicione humillima subito supremam ad dignitatem & opes emerserat, & imperatoriis tamen artibus præstans, magnas pro Sultanis suis, Muchemete Baiasiteque, res gesserat, insigni sua cum gloria: quam indigna tamdem morte vitam hanc clauserit, annales hoc loco paucis commemorant. Causas tamen nullas adiiciunt, cur ita subito peremtus fuerit, iussu Baiasitis, vt Geufræus; ipsius manu Baiasitis, vt Malatestæ secretarius scripsit, Geufræus ait, testatum fuisse Baiasitem, nimiam serui magnitudinem ac virtutem domino formidinem incutere. Malatestæ vero secretarius huiusmodi quædam paullo prodidit explicatius, quæ commutatis verbis ipsius Italicis cum Latinis, heic inseremus. Erant, inquit, pertinaces animi Genizarorum, quos sane nonnumquam dicere non est veritum, quando Baiasite domino parum propitio vterentur, arcessituros se Sultanum Zemem, qui eis imperaret. Quinetiam armati aliquando, magna cum rabie ad ipsas Sultanini palatij portas adcurrerunt. Tum vero Baiasites lenibus eos verbis mitigare, cunctisque postulatis ipsorum sane quam indulgenter adnuere. Sopitis autem furentium iris, auctores seditionis e medio sustulit. Et quia sępenumero Genizari ad Achmetis Chendicis veziris bassæ domum itabant, Baiasites Hadrianopoli tamdem, qua in vrbe tunc agebat, ad conuiuium Vezires suos omnes inuitauit: ibique Achmetem bassam manu propria confecit. Hæc ille, quibus Arateum hoc epiphonema rectissime quis adiecerit: eiusmodi scilicet amoris ac beneuolentiæ tyrannorum esse præmia.

FAMILIA CARAMANIAE PRINCIPVM EXstincta. Pirametus, pro Ibrahime. Caramania in formam beglerbegatus redacta.

157. Vltimus est Casanes ille, cuius heic nomen prodiderunt annales, qui de Caramanorum familia principum in historiis reperitur. Nam Geufræum errare videmus, qui tradit exstinctam horum familiam sub Muchemetis imperio, duodecim vel tredecim ante hoc tempus annis: & aliud vltimo dat nomen, Abrahamum vocans. Ait enim, Muchemetem liberatum. Vsumchasane (Assambegum

ipse

ipſe nominat) aduerſario, poſt obitum Pirameti Caramani reuerſum in Caramaniam, Abrahamo filio eius impoſuiſſe neceſſitatem implorandi auxilia Chriſtianorum, maxime Pii II Pontificis: qui profectione in Caramaniam conſtituta, Anconam, vbi claſſem adornari curauerat, profectus; ibidem mortuus ſit, dum aduentum Venetorum ſociorum exſpectaret. Hinc eueniſſe, vt claſſe diuiſa, & occupatis Vngarico bello Germanis, Caramanus minime ad reſiſtendum Turcis ſufficiens, interfectus fuerit: atque ita familiam Caramanicam defeciſſe, cuius ditio ceſſerit Oſmanidis. Non temporibus hæc dumtaxat, ſed rebus etiam confuſa ſunt. Ait occiſum Abrahamum, Pirameti filium, in ea familia poſtremum, poſt Vſumchaſanicum bellum, quod pertinet ad annum Chriſtianum 1474. Voluiſſe vero Pium II Pontificem huic opem ferre paullo ante, quam ipſe vitam cum morte commutaret, & alter a Turcis opprimeretur. Atqui decem plus minus ante hoc tempus annis, Pium Papam mortuum fuiſſe conſtat. Præterea tradunt annales, a Muchemete II ereptam Caramano Giolchiſarem, anno Chriſtiano 1469. nec tamen ipſum principem, qui tunc Ibrahimes erat, interfectum fuiſſe. Quem etiam dicit Abrahamum, Pirameti filium, bella cum Muchemete geſſiſſe; Bonfinius Pirametum adpellat, Turci nominant Ibrahimem, qui ſcilicet idem eſt cum Abrahamo. De quo equidem colligo, quodnam ſit illud Pirameti nomen. Arbitror enim, litterarũ metatheſi Pirametum eumdem eſſe cum Praimeto vel Praime, ſiue Turcico Ibraime. Sic & ſupra notauimus, ex eadem voce Praime factum apud Chalcocondylem Priamum, tranſpoſitis itidem litteris. Ibraimis vero filius Caſanes, quum in Baiaſitis Porta educaretur, anno tamdem Chriſtiano vel 1485, vel ſequenti mortuus, Caramanidarum familiæ finem impoſuit: ex quo tempore Caramania beglerbegatus Oſmanidarum eſſe cepit.

IMARETVM BAIASITIS, AD FLVMEN Hadrianopoli conditum.

Sunt Hadrianopoli trium confluentes amnium, Hebri ſiue Marizæ, Tunſæ ſiue Tænari, & Hardæ, de quibus ante dictum capite 30. Poſtquam hi fluuii coiere Marizæ nomen ſuperat, in cuius ripa ſcilicet imaretum ſuum Baiaſites exſtruere cepiſſe dicitur. 158.

KILI. CILIVM. CELIVM. CHELIA. ACHILLEA. NESTORalba. Beſſarabia. Kermen, Aherman. Moncaſtrum. Stephanus Vaiuoda Carabogdaniæ.

Quæ heic de arce Kili capta leguntur, huiuſmodi fere verbis a ſecretario Malateſtæ ſunt expoſita, quæ vertendo adſcribere libuit. 159. Baiaſites, ait, in otio triennium exegit, poſt ſuperatum videlicet, expulſumque fratrem Zemem: ac deinde Tataris in ſocietatem adſcitis, claſſem 350 nauium, cum magnis terreſtribus copiis inſtruxit: vt bello Carabogdaniæ Vaiuodam inuaderet, eiuſque vires euerteret. Regionem huius ingreſſus, omnia flammis & ferro vaſtauit, ciuitatemque Chilium cepit, etiam arcem dedente Mamalacco Caſtellano, patriæ proditore. Profecti ſunt deinde Turci Tatarique maximo cum exercitu ad opidum Moncaſtrum. Quumque ſibi eam quoque ciuitatem dedi poſtulaſſent, ac interueniente pacto relinquendi cum vita facultates incolis ſaluas, voti compotes facti fuiſſent: nihil eorum, quæ promiſerant, præſtiterunt. Baiaſites etiam familias plus minuſue quingentas eorum ciuium Conſtantinopolim abduci iuſſit. Bonfinius eodem tempore geſtas ibidem res commemorans, Achilleam, ait, nunc Cheliam, & Neſtoralbam, ad Iſtri oſtia ſitas, a Turcis tunc obſeſſas fuiſſe. Stephanum vero Myſiæ inferioris (Moldauiam dicere vult) principem, ab Vngaro rege Matthia petiiſſe opem ex fœderis ſocietatiſque lege. Sed ante miſſa ſubſidia, ciuitates illas in hoſtium poteſtatem veniſſe. Conferamus hæc inter ſe, Turciciſque cum annalibus. Primus ait, a Baiaſite capta fuiſſe cum arcibus opida, Chilium & Moncaſtrum: alter, Cheliam & Neſtoralbam: annales denique, Kilim & Chermen. Conſentiunt igitur omnes, de capto priori opido, niſi quod eſt quædam in nomine diuerſitas: ſicut idem a Laonico Celium quoque dicitur, a Cureo Cilium. Iouius, per errorem puto, Lithoſtomum adpellat, in ripa Danubii, vel ad oſtium

Danubii potius. In alterius autem ciuitatis vocabulo diſſentire videntur, primo nominante Moncaſtrum, altero Neſtoralbam, tertiis denique Chermen. Secretarii Moncaſtrum, & Chermen Turcorum, idem eſſe puto: diuerſam ab vtraque Neſtoralbam. Quippe Kermen ſeu Chermen ſitum eſt in Moldauiæ Tatariæque finibus, verſus Pontum Euxinum, vbi ſcilicet in hunc ſe Danubius effundit. Et Sangiacatus eſt hodieque Chermen vel Aherman, Beglerbego Romaniæ ſiue Græciæ ſubiectus. Bonfinii vero Neſtoralba, non Moncaſtrum, aut Chermen, ſed vrbs eſt hodie Bialogrod dicta, quod arcem albam ſignificat, ad profluentis in Euxinum, non Iſtri, ſicut Bonfinius ſcripſit, ſed Neſteris amnis oſtium ſita. Quapropter non Neſtoralba, ſed Neſteralba ſcribi debuit. Et Neſter priſcis vocatus fuit Tyras fluuius. Hiſtorici Græci recentiores ab annis 5 0 0 Danaſtrin adpellarunt, vti Neperem vicinum, Danaprin: qui mihi quidem non eſt Boryſthenes ante, quam Beriſnam a Roſſiæ vel Ruſſiæ finibus venientem recipiat, ad quam Boryſthenis etiam vetus nomen propius accedit. Cureus ſcripſit, hoc ipſo anno Chriſtiano 1485, Stephanum Valachum, de quo diſceptabant inter ſe reges, Vngarus Matthias, & Caſimirus Polonus, vtrius eſſet cliens, tandem in verba Caſimiri regis in caſtris iuraſſe: nihiloque minus deſertum a Polonis, amiſiſſe Beſſarabiam. Hæc nimirum eſt illa regio extrema in ora Valachiæ, Nigrum ad mare ſita, quæ Kilim & Chermen, ſiue Moncaſtrum, opida continet, ſic a Beſſis Thracibus adpellata. Noui aliquando in aula Maximiliani II Auguſti, Spiræ comitia celebrantis, Nicolaum, patre Beſſarabiæ principe natum, vti quidem credebatur: documentis quibuſdam, ac teſtimoniis, præſertim Venetorum plumbeis bullis, hanc eius originem adprobantibus.

BELLVM INTER SVLTANOS, CAIRENSEM ET Oſmanidam. Vſun Vsbeg. Terſis.

160. Huius belli cauſæ referendæ veniunt ad ſuperiorum temporum offenſas. Diximus enim, Muchemetem II, Baiaſitis patrem, paullo ante mortem in Aſiam tranſmiſiſſe, bellum vt faceret Alcairenſi Sultano, qui hoſtes eius iuuerat, præſertim Caramanum: & alioqui ſe gerebat erga Turcos inſolenter, vti dictum capite 153. Proſequitur ergo bellum a patre inchoatum Baiaſites, nouis inſuper iritatus iniuriis, quod Zemis partibus Sultanus Alcairenſis fauiſſet. Is a Iouio, Geufræo, ceteris, Caitheus non recte nominatur; melius a Petro Martyre Mediolanenſi Caitbeus, quaſi Caitbegus, Sultani Mahumetis pater, dicitur. Vide caput 237. Ab eodem Zemis vxorem & filium tradi ſibi Baiaſites poſtulabat. Quis autem fuerit inter ceteros hoc bello ſocius Sultani Alcairenſis Vſun Vsbeg, non exprimitur. Nomen Vſun, longum ſignificat: Vs, callidum & aſtutum. Amicus meus Nicolaus Haunoltus, ait Vsbeg Han vocari regem quemdam Tatarum, longius etiam diſſitum quam ſit Chitainus. Adanorum ciuitas in Cilicia ſatis eſt nota, de Græcorum etiam, Zonaræ, Cedrinique hiſtoriis. Terſis eſt illa diui Pauli patria Tarſus, quam Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Græcis etiam vult adpellatam fuiſſe Terſum & Terſiam. Bellonio nunc Hama putatur, & Hamſa dici, per errorem: quum ea ſit Emiſſa Phœnicum. Tam Adana, quam Tarſum fluuius alluit, qui priſcis Cydnus erat, iam Caraſu dicitur, ab aquæ profundæ nigro admodum colore.

NON SEMEL, SED BIS PVGNATVM INTER SVLTANInos & Oſmanicos. Diuerſa nomina, Cheſerogli, Cherſeogli, Herceogli, Herzecogli, Cherzecogli.

161. Ceperunt hactenus a Muratis vſque ſecundi temporibus, a Turcis memoriæ prodita, nonnihil habere pluribus in explicandis rebus geſtis plenius, quam noſtris in hiſtoriis reperiri videamus. Indicio eſt, plerorumque noſtrorum error de prœlio, quod vnum tradūt inter Sultaninos & Oſmanicos longe grauiſſimum fuiſſe commiſſum, tanta cum Turcorum ſtrage, quantā ab alia natione orbis vmquam perpeſſi fuerint. In his eſt Geufræus, qui tum nomina ducum, tum geminam pugnam confundens, exercitu Turcico in fugam conuerſo, Cherſeolū generum Baiaſitis captum, Alcairum ad Sultanum Caitheum fuiſſe deductum ait. Anna-

Annales autem Turcici duces expeditionis primæ faciunt, Ferhatem begum, Baiasitis generum: Caragosamque, beglerbegum Caramaniæ: quibus e duobus alter fuerit cæsus, nimirum Ferhates Baiasitis gener. Expeditioni vero secundæ præfectos fuisse memorant, Muchemetem Cheseroglim, & Achmetem Ducis filium, Romaniæ beglerbegum. Nesciuit ergo Geufræus, cæsum priori prœlio Ferhatem, Baiasitis generum: nesciuit altero prœlio duos fuisse duces, Cheseroglim & Herzecoglim. Itaque non pugnas modo duas in vnam confundit, verumetiam e tribus, Ferhate Baiasitis genero, Cheserogli, ac Herzecogli, qui & ipse Baiasitis gener fuit, vnum quasi conflat Cherseolum suum. Eius vero nomen hoc haud dubie corruptum est ex Cheserogli, qui Cheseris est filius, de quo Chesere bego, Elpia familia nato, tractatum superius capite 117. Non tamen hic Cheserogli Baiasitis gener, aut captus secundo prœlio fuit, sed Herzecogli siue Ducis filius, Achmetes bassa: quem antea quoque Geufræus confudit cum Achmete Geduce, sicut expositum supra, numero notarum 147. Nomen habuit Herzecogli Turcogermanum. Nam supra notatum capite 95, plures populos Ducem nominate vocabulo a Germanis accepto, Hertzog. Indidem lector intelligit, Bozinam duplicem, duos habuisse principes: quorum vnus regium, alter Ducis titulum habuerit. Ex vltimo Bozinensi Duce natus fuit hic Ducis filius, vel Herzecogli, cuius nomen hoc varie scriptum legitur apud historiarum auctores. Spanduginus habet vocabulum Cherzecogli, quod idem est cum voce recte scripta Herzecogli. Sed errat idem, quum Anatoliæ beglerbegum facit, qui Turcis auctoribus Romaniæ beglerbegus fuerit. Apud Malatestæ secretarium Herceogle reperitur, apud Iouium Cherseogle. Sed hæc omnia deprauata sunt ex illo Turcogermano, quod diximus.

FINIS DVCATVS BOZINENSIS, VEL HERZEGOVINAE, vel Herzegæ, vel Orzegæ, vel S. Sabæ, vel Montis Nigri. Achmetis Herzecoglis bassæ historia.

Recensuimus supra, capite notarum 141, regni Bozinensis interitum: nunc 162.
qui Ducatus Bozinensis exitus fuerit, itidem commemoremus; ita promisso nostro, & huius Ducis filii, vel Herzecoglis historia poscente. Nam annales aiunt, Achmetem bassam Herzecoglim, prœlio contra Sultaninos secundo, cum equo prolapsum, in Sultaninorum manus venisse, deductumque fuisse ad Vsbegum, & custodiæ traditum. Secretarius autem Malatestanus, eadem narrans: Baiasites, inquit, nuntio cladis suorum accepto, indignatione nimium quanta succensus, denuo præpotentem instruxit exercitum, eique supremo cum imperio præfecit Herceoglim, Stephani quondam S. Sauæ Ducis filium: qui aduersa quadam fortuna superatus, & vniuersis cum copiis cæsus fuit, etiam tribus ei dextræ manus digitis amputatis. Videamus ergo, quæ fuerit huius tam origo, quam familia: quæ ad Turcos deficiendi occasio: qui denique totius gentis, e qua natus erat, interitus. Diuersa vero referuntur a duobus auctoribus, Spandugino & Iouio: quos quidem ambos, & primo Græcum illum, audiamus. Narrat is, ante hæc tempora Sultanum Muchemetem II decreuisse cum animo suo, sub iugum mittere Ducatum Bozinensem, cuius princeps Stephanus, S. Sabæ Dux, & Herzechus (animaduertit lector Germanicam vocem Hertzog) vulgo fuerit adpellatus. Ipsam regionem Ragusæis esse finitimam, inter quos, & principem Stephanum, simultates intercesserint, ex causa quadam huiusmodi. Erat Duci legitima coniux, e qua tres liberos mares susceperat: Ladislaum natu maximum, cui nupsit Anna Cantacuzena: Stephanum, secundogenitum: & vltimum, Vaticum. Accidit autem, vt Florentina quædam mulier, excellentis formæ, sed nimium corporis sui prodiga, sese in hanc Ducatus Bozinensis regionem, relicta patria, conferret. Dux Stephanus, qui sæpius accepisset ex aliorum sermonibus, mulieres Florentinas ob formæ venustatem, animique indolem, & morum elegantiam, facile primas inter alias omnes Italiæ feminas ferre: quum primum de huius aduentu intellexisset, eius videndæ cupidus, misit qui ad se mulierem arcesserent. Conspectam mox adamare cepit, adeo quidem, nihili suam vti legitimam con-

iugem faceret, cuius cum ceperat satietas. Vxor vero principis, eam quum ferre diutius non posset iniuriam, Ragusam cum filio natu maximo fuga secreta se contulit. Maritus missis ad eam certis internuntiis, vti domum rediret, orabat: neue discessu & absentia sua causam præberet, vnde sua diuulgaretur infamia. Vicissim illa respōdebat, se redituram, si Florentinam ab se dimisisset. Dux Stephanus id vti faceret, imperare non poterat animo suo. Nihilo minus suis ad Ragusæos hominibus ablegatis, vxorem cum filio repetebat. Illis voluntati principis non obtemperantibus, bellum infertur. Ragusæi vicissim se defensuri, copiis suis Stephani filium Ladislaum cum imperio præficiunt, eumque rebus omnibus adiuuant. Filius prœlio cum patre congressus, victoria potitus est, ac patrem fuga sibi consulere coegit: magno paternorum militum numero interfecto. Tum vero fugitiuus Dux Stephanus ad Sultanum Muchemetem mittit, qui eius opem & auxiliares copias aduersus filium suppliciter implorarent. Simul obsidem Muchemeti filium secundogenitum offert. Is erat Stephanus, qui deinceps musulmanissauit. Muchemetes non postulatis dumtaxat adnuit, verum etiam propriis auspiciis id bellum se gesturum promisit. Aduentante vero cum exercitu Muchemete, moritur pater: Ladislaus, filius primigena, Venetias cum vxore ac liberis se confert: indeque profugiens in Vngariam, rebus ibidem excedit humanis. Muchemetes occupata regione, quoddam tertio filio Ducis Stephani Vatico reliquit opidum, cui nomen Valacca, cum castello Dalmatiæ Nouo, & aliis locis, vnde victitaret: vicissimque Vaticus pro domino siue patrono, Muchemetem adgnoscebat. Mortuo vero Muchemete, Baiasites huius Vatici, Stephani S. Sabæ Ducis filii, regionem in potestatem redegit: qui non multo post Arbæ mortuus fuit. Id opidulum est insulæ cognominis, in Hadriatico sinu propter Dalmatinum litus secundæ post Veghiam, quam Ortelius non recte Vechiam scripsit, & peius interpretatus est Vetulam, quum Vegla seu Vigla dicenda sit, & a Bonfinio Corycia veteribus vocata putetur. Hæc de fine Ducatus Bozinensis, & ipsorum Ducum familiæ, Spanduginus memoriæ prodidit. Iouius autem refert ex Iani Lascaris sermonibus, hominis apud Græcos illustri familia nati, cui notissimus Achmetes bassa fuerit, Cherseoglim matura iam, & virili ætate, religionem Christianam deseruisse: sic tamen, vt in pectoris sinu veræ fidei non obliuisceretur. Fuisse vero filium Chersecchii, Nigri Montis in Slauonia reguli: cui quum data esset in matrimonium, iamque domum ad celebrandas nuptias deduceretur, puella nata de stirpe Despotica Seruiana; sceleratum patrem, motum admirabili nurus elegantia, coniectis in eam oculis, amore correptum fuisse: quumque luxuria pudorem omnem vinceret, sibi eam accepisse vxorem, contra voluntatem cognatorum, qui reprehenderent facinus, filio contumeliosum, infame patri. Commotum dedecore tantæ iuuenem iniuriæ, præcipitique nimis impulsum desperatione, Constantinopolim se contulisse: quumque Sultano Baiasiti fœdum patris facinus dolenter exposuisset, eius se fidei totum, & clientelæ tradidisse. Baiasitem, auditis Stephani querelis, bono vt esset animo, iussisse. Virtutem ipsius maiora fortunis paternis promereri. Habiturum loco ereptæ sponsæ, quæ cognata sit exsulis reguli, filiam maximi Sultani, rara formæ venustate præditam. Secundum hæc eum, deserta religione Christiana, Stephanique nomine posito, vocatum fuisse Achmetem & Cherseoglim, nuptiasque filiæ Baiasitis impetrasse: cui fidus perpetuo manserit, adeo quidem vt insidianti deinceps imperio paterno Selimi summopere sit aduersatus. Hæc Iouiana de Cherseogle narratio num præferenda Spandugineæ veniat, equidem aliis diiudicandum relinquo. Solum hoc, quod de morte Stephani patris Spanduginus tradit, sub aduentum Muchemetis (vt ait) exstincti, scrupulum quemdam nobis iniicit. Referunt annales Turcici, Muchemetem Herzegouinam, siue Bozinensem Ducatum, occupasse anno Christiano 1464, a quo tempore vixit ipse quatuordecim adhuc annis, & fortasse superstes etiam Dux Stephanus mansit. Non enim legitur in Annalibus, hunc id temporis a Muchemete cum filiis e medio sublatum, vel omnino ditione sua spoliatum, quemadmodum de Bozinensi rege dicto loco proditum videmus expresse: sed tantum a Mu-

à Muchemete ſub iugum fuiſſe miſſam Herzegouinam, quæ Bozina ſuperior eſt, & S. Sauæ (ſicuti Malateſtanus actuarius ille Græca pronuntiatione ſcripſit) vel Sabæ ducatus. Hoc modo ſi diutius ſuperſtes Dux Stephanus pater, & Turcis ſubditus, eisque tributum pendens, non modo Florentinæ mulieris adulterio ſe polluit, verumetiam deinceps ſub Baiaſitis imperio ſponſam Stephano filio ſecundogenito per ſcelus eripuit: non mirum eſt, adaucto plenam ad menſuram flagitiorum cumulo, finem Bozinenſi ducatui numen iratum impoſuiſſe. Solet enim vel in primis eiuſmodi principum vagæ libidines excidia regnis eorum arceſſere.

DVLGADIR ET ALADEVLE.
Daud baſſa. Turgut regio.

Prouincia ſiue regio Dulgadir, aut Dulcadir, a noſtris partim Anadoule, & Alalulie, non recte dicitur, partim Aladoule. Turcici vero annales Dulgadiris nomen regioni tribuunt, cuius princeps ab eis dicitur Aladeule, vocabulo tetraſyllabo. Limites ditionis, Cappadociæ montibus incluſæ, quos Munzari voce Cedrinus in Paralipomenis noſtris complectitur, tunc temporis erant hi: verſus Syriam Sultano Cairenſi parentem, Berrhœa, nunc Chalep vel Halep Turcis, noſtris Halepo: verſus imperium Perſici vel Sophini regis, Armenia minor: verſus imperium Oſmanidæ principis, Amaſia: verſus Caramaniam, Adana & Tarſus. Aladeules ipſe Turcomanus erat princeps, non Chriſtianus: vt etiam Malateſtanus actuarius teſtatum reliquit. Daudis nomen Turcis idem eſt, quod Hebræis Dauid. Nicolaides deprauate ſcribit Daat. Magnus & celebris apud ſuos fuit, qui Conſtantinopoli meſſitam, hodieque ſartam tectam, ſtruxit: & filio ſuo Sultani Baiaſitis filiæ nuptias promeruit. De Varſaco Caramaniæ dictum capite notarum 77. Erat illa tunc quidem, poſt obitum Caſanis begi, quem ſupra capite 157, diximus e Caramanidarum familia fuiſſe poſtremum, in formam redacta prouinciæ vel beglerbegatus, vt Turci vocant, qui primum Caramaniæ beglerbegum Caragoſam hoc ipſo bello nominant: ſed habebat quoſdam adhuc miſnorum gentium proceres, quibus haud dubie necdum Oſmanidarum placebat imperium, licet eiuſdem nationis eſſent, eiuſdemque ſectæ. Turgutenſem regionem a Turcis nominari Phrygiam maiorem, qua verſus Ciliciam pertinet, ex Laonico paret: qui primi Baiaſitis vitam deſcribens, Turgerum Phrygiæ Ducem nominat, & poſtea Turgaturij de gente principem. Rurſus autem in Murate ſecundo: Caramanus, inquit, vicinus eſt Turgutæ. Turgutes autem Phrygiæ imperat, & Cappadociam Armeniamque regio eius adtingit. Quibus in verbis, niſi Turgut a Dulgadir, ab ipſis etiam Turcis diſtingueretur, propemodum quis eiuraret, nullum eſſe diſcrimen inter Turgaturij nomen, & Dulgadir. Sed ſuſpendenda ſcilicet ſententia, donec correctior ſe nobis Laonici codex offerat. Nota quidem eſt permutatio litterarum R & L frequens, vti quum phulkizin Græci pro phurkizin dicunt, id eſt, in furcam agere. 163.

IACHOSCHICIVS. IACHSOGLI.

Quem nos, interpretem Cæſaris Ferdinandi Spiglium ſequuti, Iachoſchitzium diximus, cum in ipſo annalium archetypo Iachſoglim nominari, minime diſſimulandum duximus. Nuſquam ſane nomen hoc, nec ipſum licet memorabile facinus, apud Vngarorum hiſtoricum Bonfinium reperitur, nec legationis huius a Matthia rege, qui tunc Vngaris ſuis imperabat, ad Sultanum Baiaſitem miſſæ fit mentio. Significat autem Iachſogli, filium Iachſi, vel Iachſidem. Et Iachs Turcica lingua ſignificat hominem rebus omnibus elegantem & aulicum, quod a Turcis ei fortaſſe cognomen tunc, obita cum laude legatione, fuit inditum. Fieri tamen etiam poteſt, vt potius hoc Iachſchitz originis ſit Vngaricæ. 164.

AREB. ARABIA, PRO IMPERIO SVLTANI
Cairenſis. Iſingi. Singani. Zingani. Sultanus AEthiopum Pachymerio.

Quum annales exercitum a Baiaſite miſſum aiunt verſus Arabiam, intelligendi ſunt fines aut limites imperij Sultanici, quod Syriam Caramaniæ conter- 165.

minam, quæ tunc in Osmanidarum potestatem venerat, & Ægyptum Arabiamq; complectatur. Sic in iis, quæ sequuntur, initio regni Selimis, Sultanus Achmetes, eius frater, ad fines Arabicos profugisse narratur, hoc est, ad limites imperij Sultanini, Ægyptiaci Syriacique. Rursus in eodem Selime traduntur Arabes, qui & Æthiopes sint, itinera fugienti Sultano Tommambai præclusisse. Quo Arabum Æthiopumque siue Maurorum, hoc est nigrorum Sultano Cairensi parentium nomine, lector alios nō accipiat, quam ipsos Ægyptios, qui & Arabes, & nunc etiam Æthiopes a colore vocantur, & Issingi Turcis, nostris Singani vel Zingani, vocabulo tam Arabibus, quam Ægyptiis communi. Non enim hi Zigeuni dicendi, nec Cianiganij Tatari, quod Reineccius putauit. Idem Pachymerium temere arguit erroris, quod in tertio Bendecarem Cairensem vocarit Æthiopum Soldanum. Addit enim, hoc ab eo factum perperam. Immo recte loquutus est Pachymerius, quum Ægyptios vocat Æthiopas, qui reuera facie colorata sunt. Cepit enim nomen Æthiopum veteris linguæ Græcæ lata significatione, sicut hodie Græci Mauros, vnde Mori nostri, nigros in genere dicunt, siue sint Arabes, vel Ægyptij, vel Aphri, vel Æthiopes illi proprie sic adpellati. Denique doctissimus Eustathius, & antiquior hoc Stephanus, vrbium Nomenclatoris auctor, Ægyptum perhibent Æthiopiam vocatam, propter habitantes in ea nigros homines.

GENERI BAIASITIS TRES SIMVL FACTI.

166. Diximus capite notarum 161 de duobus generis Sultani Baiasitis, de Ferhate a Mamelucis occiso, & Herzecogli ab iisdem capto. Nunc tres alij commemorantur, eisdem filiarum nuptias consequuti. Primus horum filius Vsumchasanis adpellatur, & paullo post, Iacupes begus: qui expeditione anni proximi contra eosdem Mamelucos periit. Alter, Vsgurlis ex filio nepos. Fortassis autem Vsgurles hic idem est cum Vsgure bego, cuius supra mentio fit, ante prœlium Cosouanum secundum, sub annum Christianum 1448. Tertius, Daudis fuit bassæ filius, de quo Daude paullo ante dictum, capite 163. Ceterum obiter hoc quoq; notandum, necessario fuisse duos Vsumchasani filios Iacupes: quorum alter Baiasitis gener, a Mamelucis cæsus fuisse narratur: alter in regno patri successit, vt adparebit ex iis, quæ capite 188 sequentur.

LARENDE CARAMANIAE, SIVE LARANDA.

167. Quæ capta fuit a Mamelucis Larende, Chalcocondyli Laranda scribitur, quum ait: Muratem secundum bello petiisse Caramanum Aliderium, Cariæ Ducem, cuius duæ sint vrbes, Laranda & Toconcium, pro quo Iconium reponendum docuimus. Leo Sapiens Augustus in nouella de Thronis, Larandorum (sic enim vocat numero multitudinis) episcopatum non in Caria collocat, sed in Lycaonia, sub metropolitano Iconiensi, quod equidem magis probo. Nunc quoque Laranda nominatur, & in Natoliæ tabula non procul a Cogna conspicitur, in Caramaniæ siue Ciliciæ mediterraneis. De Gumulzina cap. 43, de Ypsala 31, dictum.

PAX INTER SVLTANINOS ET OSMANIDAS.

Matthiæ regis Vngari mors.

168. Quod Sultanus Alcairensis in transactione Baiasiti Tarsum & Adana restituisse dicitur, verius esse puto; quam quod Malatestæ secretarius ait, Baiasitē Soldano Adana Tersumque reddidisse. Nam hæc opida Ciliciæ sunt, siue Caramaniæ, quam Caramanidarum exstincta familia Baiasites, vt antea dictum, sibi vindicauerat. Postremos etiam Sultaninos Adana cepisse, paullo ante legimus. Itaque reddita potius ab his ciuitas Baiasiti fuit, qui eam cū Tarso, ceu Caramaniæ membra, repetebat. Nomine deinde mortui regis Vngariæ, Matthias intelligitur, Ioannis Huniadis filius: successoris autem, Vladislaus Polonus, Casimiri Iagellonidæ Polonorum regis filius, pater eius Ludouici regis, qui ad Mohatzium cæsus a Sultano Soleimane, iuuenis admodum periit.

BAIASITES VNGARIAM NON AVDET INGREDI,

Vscopia. Manastir, Monestir.

169. Hæc de vano Baiasitis conatu inuadendæ Vngariæ narrat etiam Bonfinius, & accidisse refert a morte Matthiæ regis, Turcorum terroris, sub initium regni

Vladislai,

Vladiſlai, annô Chriſtianô 1492. De Scopiorum vrbe nonnihil adtigimus ſupra, notarum capite 104. Videt autem lector ex hoc ipſo annalium loco, recte me monuiſſe, diuerſas eſſe voces opidorum, Sophiam & Scopia. Nam prior heic Sophia nominatur, altera more Turcorum Vſcopia. Solēt enim vocabulis a gemina conſonante incipientibus præponere vel I vel V Gallicum, vt alibi quoque notauimus. Laonicus Scopia collocat in Macedonia, facitque regiam priſci regni Bulgarici, quod in ipſam pertinebat late Macedoniam & Epirum: ideoque Cedrinus etiam Scupia (reponendum Scopia) metropolim Bulgariæ nominat. Diſertus interpres aliquot hiſtoricorum Græciæ recentium, Hieronymus Wolfius, alicubi pro euerſione Scopiorum dixit euerſas ſpeculas. Recentioribus geographis Scopi ſcribitur. Manaſtiri nomine nō heic intelligitur locus ille, de quo ſupra dictum capite 44, ſitus in confiniis Thraciæ, Theſſaliæque: ſed Monaſterium penitioris Macedoniæ, verſus Epirum vel Albaniam, quod Moneſtir a Caſtaldo adpellatur. Huius in Albaniam expeditionis Baiaſiticæ meminit & Bonfinius, qui dicit eum profectum contra montanos Albanenſes, quos Spanduginus Cimariotas dixit, ab opido monteque Chimarâ de quo deinceps latius in vita Sultani Soleimanis.

BAIASITES A MONACHO TVRCICO pæne fuit occiſus.

Quod heic de periculo Baiaſitis, propemodum a deruiſio quodam ſiue monacho Turcico interfecti, narratur: fere totidem verbis a Spandugino quoque memoriæ proditum legitur, quæ interpretari lubet, vt expoſitionis conſenſus adpareat. Torlaces, ait, quidam in Baiaſitem irruit, ſimulans eleemoſynam ab eo ſe petere. Solent autem hanc Dei nomine petentes, Allahitſchi dicere. Quum acinacem ſtrinxiſſet, quem ſub filtro geſtabat, exterruit equum, cui Baiaſites inſidebat. Ideoque cedēte retro Baiaſitis equo, nonnihil euitatus fuit ictus hominis: ac nihilo tamen minus Baiaſites vulnus accepit. Tum vero baſſa quidam, cui nomen erat Schender, maſſam ferream, quam buſdoganum vocant, eo cum impetu capiti hominis impegit: vt cranio perfracto, cerebrum emanaret. Indignatus huius facinoris cauſa Baiaſites, edicto propoſito, Torlaces vniuerſos proſcripſit, & extra Conſtantinopolim & imperij ſui fines eiecit. Animaduertit lector eadem narrari, niſi quod annales aiunt, deruiſium hunc, & Calenderem fuiſſe: Spanduginus, Torlacem: de quibus iam vocabulis hominum, ſuperſtitioſos quoſdam ordines vel inſtituta ſectantium apud Turcos, quam fieri breuiſſime poterit, explicādum. 170.

ORDINES MONACHORVM SEV RELIGIOSORVM QVOrumdam apud Turcos. Deruislar. Calenderlar. Huggiemallar. Torlaclar. Muchemetes baſſa Veziraʒemes a Deruislaro publice confoditur. Quid Turcis Diuanum.

Nomen Deruiſiorum, quos ipſi numero multitudinis Deruiſlar adpellant, ex hac ipſa narratione noſtrorum annalium perſpicitur eſſe quaſi generale: quo ſcilicet ordines & ſectæ religioſorum ceteræ comprehendantur, ſicut apud nos in genere monachi dicuntur, qui tamē inter ſe diuerſis diſtincti ſunt ordinibus. Vocant autē annales hunc initio Deruiſiū, ſtatimq; ſubiiciunt, eum fuiſſe ſectatorem inſtituti vel ordinis Calenderū, & auribus, collo, brachiis adpēſos geſtaſſe ferreos anulos. Id in more Calenderum ordini eſſe, mox adparebit. Qui vero ceteroquin apud Turcos Deruiſlar appellātur, nullos in capite pilos, nullas comas habēt, vbiq; tonſi. Conſpiciuntur in eorum frōtibus & tēporibus cauteria, vel ignito ferro, vel accēſa ſpongia, vel linea faſcia quadā, inuſta. Aures perforatæ ſunt, quibus iaſpidū geſtāt enotidas, & anulos ſane non paruos. Amictus, ouillæ vel caprinæ pelles. his ita corpus cingunt, vt pellis vna partē anticā, altera poſticā tegat. cetera nudi ſunt, tā æſtiuo, quam hiberno tēpore. Paſſim in ſuburbanis & in pagis habitant. Vernis & æſtiuis menſibus peruagantur quaſuis regiones, ac prætextu religioſæ vitæ perpetrant infinita flagitia. Fures ſunt, adulteri, prædones, latrunculi: nec horū ſcelerum vlla tangit eos conſcientia. Quas quidem ob cauſas cauendū ab eis, præſertim 171.

in itineribus. Quippe nemini parcunt, cuiuſcuiuſmodi tamdem ſit nationis aut religionis, ſi ſuperiores ſe fore confidant. Præterea ſunt infames ceu fœdi pædicones, eoque flagitio ſe mutuo polluunt, ne quidem a iumentis abſtinentes. Nequitias vt ſuas tegant, ac ſanctiores videantur, maſlaco & oppio veſcuntur. Hinc enim quaſi phrenetici redduntur, iſque dum durat furor, ipſimet vel forfice, vel cultello ſe vulnerant, in collo, pectore, brachiis, lateribus: donec vulneribus & cruore deformati conſpiciantur. His deinde vulneribus tam diu ſpongiam accenſam imponunt, donec in cineres redacta tamdem exſtinguatur. Eum dolorem patienter ſe tolerare ſimulant. Hinc illis & honos a dementato vulgo, & veneratio non leuis exhibetur, quod Deo cari exiſtimentur: hinc & largiores eleemoſynas impetrant, e quibus victitare ſolent. Habent in Anatolia quemdam ordinis ſui priorem ſiue præſidem, quem non Aſſam baba, ſicuti Nicolaides ſcripſit, ſed Azem baba nominant: voce non proprie patrem patrum ſignificante, ſed patrem ſupremum, vel Protopapam, vt Græcos appellaſſe, de Cedrino paret: vnde Moſchouij ſuos etiam Protopoppos fecerunt. Et imitatos eſſe Turcos Græcorum ordines eccleſiaſticos, ordinumque gradus, ſatis adparet ex iis, quæ capite 34 expoſuimus.

Calenderes continentiæ præcipuam ſibi laudem vindicant, inſignem præ ſe ferentes ſanctimoniam. Sacella quædam inhabitant admodum exigua. Tunicas geſtant ſtrictas & curtas, abſque manicis, inſtar ſaccorum; tum e lana, tum pilis equorum contextas. Crines penitus abradunt. Pilei ſunt ex albo filtro, ſimiles iis, quos Græcorum ſacerdotes & epiſcopi nigros & latos admodum geſtant: niſi quod oris adfixi dependent vndique longiuſculi crines equini. Ferreos ſatis craſſos anulos auribus, collo, brachiis geſtant. Etiam cuti penis perforatæ ferreus vel æreus anulus inſeritur, ne coire, vel ſi maximopere cupiant, poſſint. Atque hoc vltimum in vno tantum Calendere vidiſſe nos recordor, qui Sophiæ propter imaretum, in quo nos ad biduum hærebamus, vnam ex pluribus cellulam incolebat.

Huggiemales plerique iuuenes, robuſti, diuites, Aphricam, Ægyptum, Arabiam, Perſiam, Turciam omnem, alieno ſumtu, ſub prætextu religionis peruagantur: regionum & vrbium ſitus & interualla notant, cum iis, quæ ipſis in itineribus occurrunt. Amictus, ſtricta quædam, vſque ad genua pertinens, tunicula. Zona lata cinguntur, cuius oras auro & ſerico exornant. Eidem cimbala quædam adpendunt, cuiuſmodi & ſubter genua geſtant alligata. Supra tuniculam vel leonis vel pardalidis pellẽ iniiciunt, vngulis ab antica parte colligatam. cetera nudi ſunt, niſi quod etiam calceos funiculis conſtrictos geſtant. Inaures argenteæ ſunt, vel æreæ, vel alio quouis ex metallo. Capillos in humeros vſque promittunt, & oleis quibuſdã, vt terebinthino, vt iuniperino, perungunt: quo magis ſcilicet creſcant. Manu librum tenent. Amatorias quaſdam odas, quibus mirifice Turci, Arabica, Perſica, ſua lingua compoſitis delectantur, cantillant. Si venuſtus aliquis puer occurrat, medium mox amplectuntur, cantando ſaltandoque cymbala pulſant. Hinc concurſus hominum, a quibus deinde munuſculum aliquod petunt. Hi quoque prætextu religionis non fœmineos dumtaxat, ſed magis etiam maſculos amores conſectantur: quibus ſane ſpurca gens nimium quantum eſt dedita.

Torlaces ouillis capriniſque pellibus, perinde ac deruiſij ſe veſtiunt. His vrſinam, pilis extrinſecus verſis, vnguibus ad pectus colligatam, iniiciunt; eaque pallij loco ſemet inuoluunt. Acuminato pileo prææalto, plures habente plicas, ex albo filtro, vtuntur. cetera nudi prorſus incedunt. Adhibent & ipſi temporibus cauteria. Litterarum plane rudes ſunt. Plerumque conſpiciuntur ad tabernas, fora publica, balinea: quibus ſcilicet locis multi conueniunt, a quibus aliquid petere poſſint. Veniebant ad nos Conſtantinopolim ex Ægypto, Sebaſtianus ab Haunſperg, & Ioannes a Salagaſto, viri nobiles. Horum alter Salagaſtius nobis narrabat Alexandriæ, quum iſtic ipſe degeret, huiuſmodi quemdam ſanctum virum opinione Mahumetanorum, quum præ foribus balinei muliebris ſtans exeuntem e balineo feminam quãdam attentius intuitus eſſet: ineãfurore

quaſi

quasi quodam correptum inuolasse, ac protinus humi prostratam, nec admodum fortasse repugnantem, in oculis omnium compressisse. Maritum eo facto se beatum duxisse, quod vir sanctus, impulsu diuino, præ aliis cum vxore sua coiuisset. Vide cæcitatem gentis, ac præsertim Ægyptiorum. Nam alibi vix aliquid eiusmodi factum, nobis illic degentibus, comperi. Sunt æque rapaces in itineribus & viis publicis, ac Deruisios esse diximus. Plebeculæ, præsertim rusticæ, se chiromantices gnaros esse persuadent. Hinc ingens ad impostores hominum concursus, qui pro vatibus eos habent, præsertim mulierculæ. Hinc ad eos omnis generis cibi, cum aliis rebus necessariis, adferuntur. Interdum senem ex suis aliquem circumducunt, quem pæne diuinis honoribus adorabundi adficiunt. Cum hoc vel oppidum, vel pagum ingressi, præcipuum in aliquod hospitium, vel carauansaraium, vel Imaretum diuertunt: illumque non tam annis, quam malitia vetulum, magna, sed simulata humilitate circumstantes obseruant. Is nescio quos enthusiasmos præ se fert, ac subinde quædam, veluti diuinitus sibi reuelata, serio maxime vultu profert: nunc instar mortui iacet, nunc oculos vicissim aperit, & ad se redire simulat. Inde conuersus ad ficticios & subornatos discipulos: Corripite me, inquit, filii carissimi, & extra locum hunc deportate. Nam reuelatum mihi diuinitus est, quæ pœnæ his hominibus immineant. Quibus auditis, obsecrant impostórem nebulones, Deum velut auerruncando deprecetur, ne pœnas illas exigat. Ille se simulat adsentiri, preces ad Deum concipit, vt iram suam expiari, seque placari propitius patiatur, orat. Hac iræ diuinæ comminatione misella plebecula, mirum in modum expauefacta, trepidat. Postea vero consolationis aliquid ex huius intercessione vicissim hauriens, turmatim ad impostorem nequissimum adcurrit. Omnes eam rem prodigii loco ducunt, seque diuinitus moneri putant. Simul animis deuotis, & accepti beneficii causa gratis, tot eleemosynas ad planos hosce deferunt: vt eis onusti suas ad speluncas reuertantur, hominesque superstitiosos ac stolide simplices irrideant, qui tam fœde sibi patiantur imponi. Vescuntur & hi maslaco, vel oppio; & humi cubantes, libidinibus abominandis mutuo se polluunt. Hæc de nefandis horum apud Turcos specie tenus religiosorum institutis breuiter exponenda duximus, licet ab aliis quoque prodita, tum ad illustrandam annalium historiam, tum vti secum lector ipse perpendat quanto nunc illos necesse sit esse factos deteriores, quum ante centum plus minus annos vnus ex eis necem Sultano suo, totius in oculis exercitus, intentare fuerit ausus. Nostro quidem tempore, nimirum anno Christiano 1579, consimile quoddam huic facinus accidit, saneque memorabile. Nam deruisio cuidam concepta cædes animo, pari ausu tentata, successu feliciore perpetrata fuit. Multa sunt a nobis in annalium supplemento commemorata de Mechemete bassa vezirazeme, Selimis II genero, summæ secundum Sultanum apud Turcos auctoritatis viro. Is quum pro more domi suæ ius dicturus, adeundi se copiam faceret vniuersis, in synhedrio, vel consessu, vel consilio, vel audientia publica: (diuanum Turci dicunt, quam vocem Beluacensis libro 31, cap. 145, Douanam corrupte scripsit, horridiuscule typhanum Porsius) ingredientem ad se magno nisu, per mediam hominum turbam, notum sibi deruisium quemdam conspicatus, manum exporrigit, eleemosynam scilicet homini daturus. Itaque ab aliis ei ceditur, vt adire bassam posset: ad quem vbi propius accessisset, sicam e sinu profert, & ea vi Mechemetis in pectus adigit, vt illico letale vulnus acciperet, quo exspirauit: ipso mox etiam deruisio ab astantibus in frusta conciso. Vide quam a decessoribus suis homines scelerati necdum degenerarint.

SCARAMANGIVM, GIAMVRLIKION, GEPENEC. SEIFE, Kilitsch, acinax, copis. Zausii. Pusdigan.

Quod Spanduginus filtrum dixit, annalibus est gepenecum. Sic & Vngari 172. vestem militarem adpellant, quæ tunicis, pænulis, aliisque vestibus superiniici, pluuio præsertim cælo, solet. Vulgus hanc gestat e filtro factam, ideoque materiæ nomen ei Spanduginus dedit, quam equidem quo Latino vocabulo debeam exprimere, non video. Slauina dici non potest, minus gausape, cum Reineccio i

propter diuersitatem tum materiæ, tum formæ. Reperitur apud Cedrinum, & Symeonem Magistrum Officiorum, & Achmetem onirocriten, Scaramangii vox: de cuius significato consultus a me Theodosius Zygomalas Nauplienssis e Peloponeso, patriarchalis Protonotarius, aiebat in vsu Græcis esse nunc Agarenicam vocem Giamurhkion, qua vestis ea significetur, quam viri militares gestent supra vestes alias interiores, ad arcendas pluuias, niues, gelu, cetera denique aëris incommoda. Persas autem inuentores, ei nomen dedisse scaramangii, quod ab eis ad Græcos deinde cum ipso vestis vsu manauerit. Hoc igitur est id, de quo nunc loquimur, gepenecum. De Scaramangio locum etiam capitis 199 consule, Arabibus Seife, Kilitsch Turcis dicitur is gladius, quem nos acinacem reddidimus. Leuiter est incuruus, & quia non pungit, sed cæsim ferit, apud Xenophontem, Græcosque ceteros, Persica tractantes, nomen Copidis inuenit. Et constat ex eodem Xenophonte nostro, genus hoc gladiorum a Persis alias itidem nationes, præsertim Asiaticas, accepisse. Zausii, sicut antea quoque diximus obiter in supplemento annalium, comparandi veniunt cum nostris nobilibus aulicis, iisque præsertim, quorum opera principes vtuntur in expediundis variis negotiis, quas commissiones vocare consueuimus. Habent hi præfectum, quem Zausiorum bassam adpellant. Ab eo nos excipiebamur, obuiam nobis ad primum lapidem extra Constantinopolim, insigni cum comitatu Zausiorum progresso, & longissimo tractu per vrbem ad carauansaraium, legatis Cæsareis adsignatum, deducebamur. Inter dignitates Palatii Græcorum imperatorum recentiores, inuenitur etiam Megas siue magnus Tzausius, quod officium vel mutuati sunt ab Agarenis Græci, vel a Græcis Agareni acceperunt, & idem est haud dubie cum Zausiorum bassa. Numerus Zausiorum fere nunc apud Osmanidas ad septingentos excreuit. Pusdigani denique nomen Agarenicum retinui, sicut & superius in narratione de capta Constantinopoli, quo claua massaue ferrea, Turcis vsitata significatur. Græci recentiores hanc vocem vsuceperunt, ac suam reddidere: quum olim Κορυώνην dicere soliti fuerint.

CLADES VNGARORVM, AB IACVPE AGA CAESORVM, Frangepani. Agalari. Turci Græcos in multis imitati. Sceptra siue baculi Græcorum. Druncarii. Drunci. Banda. Bandophori.

173. Iacupis Agæ nomen in historia Bonfinii desideratur. Iouio Cadum bassa dicitur. Idem nomen habet Wolfgangus Dreslerus. Verum hoc ei non erat proprium, sed ab accidente inditum. quippe Chadum vel Hadum significat euiratum, cui testes scilicet exsecti. Huic Vngarorum cladi causam præbuit Ioannes Frangepanus, ex illustri & Romæ quondam clara Frangepanorum familia natus, quibus in Croatiam Dalmatiamque commigrantibus datum hoc erat ab incolis nomen, vt Franc Pani dicerentur, hoc est, domini Franci. Defecerat autem Frangepanus post Matthiæ regis obitum, a rege Vladislao, & Duce Ioanne Coruino, Matthiæ regis filio notho, qui ad Iaitzam Banus earum regionum erat. Quumque in arce Breuia ceu rebellis obsideretur, proximi bassæ auxilium implorauerat. Ingressus est Vngariæ fines Iacupes Aga cum octo vel nouem millibus equitum, vti Bonfinius scripsit. Agarum vel Agalariorum nomen apud Turcos a baculo deductum est, qui scilicet magistratus est symbolum: sicut etiam ante Turcos Græcorum Imperatorum officiales sua quædam gestabant sceptra, quæ nihil erant aliud, quam baculi. Et quidem in more Græcis erat, vt quoties nouus fieret imperator, omnes officiales sceptra seu baculos suos deponerent, nec nisi iubente nouo imperatore resumerent in manus: quo ritu significabatur, eos in officiis suis ab ipso confirmari. Meminit eius moris antiqui, Symeonis Magistri Officiorum historia manuscripta, cuius verba reperies capite 199, meminerunt & alii quidam: isque nunc etiam retinetur a Turcis, quos imitatores esse Græcorum, præsertim in rebus ad imperii formam ritusque publicos spectantibus, iam sæpenumero diximus. Quamquam alii putant, ab ipsis pleraque profecta Saracenis: qui post defectionem a Romanis, eorum nihilo minus tam ciuilem, quam militarem impe-

imperii gubernationem fuerint æmulati. Sic igitur & Agalarii dicti ſunt ab aga, quod baculum ſignificat. Adeoque propius vt oſtendam ſimilitudinem Officiorum Palatii atque imperii Græci, cum Officiis Portæ Oſmanicæ: dico, Turcis Agalarios eſſe ſua lingua, qui Græcis erant vel Drungarii, vel Druncarii potius. Eos Leo Sapiens Auguſtus in libro ſuo de adparatibus bellicis olim dictos fuiſſe tradit Chiliarchos, quod militibus mille præeſſent; & Druncum, Chiliarchiam. Latini Chiliarchos vocabant Tribunos, qui nunc Colonelli ſunt. Druncum (ſic enim pronuntiabat Zygomalas, & Druncarium: non Drungum, vel Drungarium, quod vulgo fieri ſolet) ſic adpellatum arbitror a trunco, ſiue baculo, ſiue ſceptro; quemadmodum hodieque regimentum vocamus tam ipſius tribuni baculum, (vitem dixere puto Romani) quem ceu magiſtratus inſigne geſtat, quam illum ſignorum militumque numerum, qui ad conſtituendum regimentum requiritur. Ideoque Druncus eſt regimentum militum, cuius caput eſt Druncarius, olim Tribunus, nunc Colonellus aut regimenti præfectus. Conueniunt & alia militiæ noſtræ cum illis, quæ Leo tradit Imperator. Vandon adpellat ſignum equitum vel peditum, vt noſtri Vanen & Vandlin, aut Vændlin: Vandophoron, qui vexillum Vandi geſtat, & noſtris eſt Vandrich. Addit, Vandum conſtare militibus 300, aut ſaltim non paucioribus, quam 200: nec pluribus, quam 400. Sic & Druncum ſiue regimentum habere vult non pauciores mille, non plures tribus millibus. Ceterorum apud Leonem collatio cum noſtris, alterius loci fuerit, ac fortaſſis in hoc genere nonnihil aliquando moliemur: quum aliquam non antiquæ dumtaxat militiæ notitiam, verum etiam præſentis vſum adſequuti videamur. Itidem de Viglæ Stolique magnis Druncariis alibi. Plurimum certe faciunt hæc ad illuſtrandas Græcorum recentiores hiſtorias. Ad Druncariorum ergo ſimilitudinem Turcis ſunt Agalari, velut tribuni, puta Genizar Aga, Capizilar Aga, Spahoglan Aga, Silichtar Aga: de quibus omnibus conuenienti loco tractabitur.

BANI REGNORVM APVD VNGAROS. CHRObatæ. Choruatæ. Direnſil Ban.

Promiſimus ſupra capite ſeptuageſimo primo, nos de Banis & Banatibus in regnis Vngariæ adiunctis aliquid dicturos plenius. Id igitur vt hoc præſtem loco, 174 quo Bani Vngarici mentio fit: dico, Banum apud Vngaros vocari, non gubernatorem, vel Locumtenentem (τοποτηρητὴν Græcis, & ἔξαρχον, vnde nomen Exarchorum Italiæ Rauennatium) ſiue Vicarium regis in ipſa Vngaria: ſed alicuius ad Vngariæ iura ſpectantis regni præſidem. Pertinent vero partim antiquitus, partim etiam nunc, hæc ad Vngariam regna: Dalmatia, Croatia, Slauonia, (id eſt, Illyricum) Ramia vel Rama, (quo nomine in Vngarorum regum titulis intelligitur Bozina) Seruia, Gallicia ſiue Valachia, Lodomeria, Comania, Bulgaria. Præter hos Banos, mentio fit in hiſtoriis Banatuum, Machouienſis, & Zeuerinenſis, (Suerinum iam vulgo vocant in Tranſalpina Valachia propter Danubium, a Seuero Auguſto ædificatum opidum) & Erdelii, Turcicis in hiſtoriis; quæ Ioannem de Zapolia, Comitem Cepiſienſem, regni vſurpatorem, & patriæ peſtem, Ertel Ban adpellant: licet a noſtris Erdelii ſiue Tranſſiluaniæ Vaiuoda tantummodo nominaretur. Ipſimet Vngari Banum ſeu Wanum vocare ſe dicunt eum, qui vexillo aliis præit. vnde paret, diſcrimen hoc inter Gubernatorem & Banum eſſe: quod illi tam pace, quam bello, cura regni omnis incumbat: hic bellicis tantum negotiis præſit. Ipſum etiam nomen a Bando factum perſpicitur, quod regiis ipſorum conſtitutionibus dicitur Banderium: eſtque Banus Græcis Flamularis, φλαμουλάριος, Sanzacbeg ſeu Flambular, Turcis. Nunc ad annales vt redeamus, quem heic Vngaricum Banum generaliter adpellant, Bonfinius Croatiæ tantummodo Banum fuiſſe tradit, regni videlicet Vngariæ regno adiuncti. Croatarum vero nomen hodieq; notiſſimum. Gens eſt pertinax in retinenda religione ſua Chriſtiana. Propterea Turcis eſſe ſubdita cum eius amittendæ periculo recuſans, ad vicinos migrat: magnamque nunc Auſtriæ Morauiæque partem, agris colendis dedita, complet. Cedrinus in Baſilio Bulgaroctono, Choruatas adpellans: Finitimi ſunt, inquit, Bulgaris Choruatarum populi. quod nomen Choruat, vel Horuat,

aſpiratione forti, nunc eis eſt etiam in vſu. Ceteri Græci Chrobatas ſiue Chrouatas nominant. Et alicubi ſcriptum apud ipſos legere memini, Seruios & Chrouatas eoſdem eſſe reſpectu nimirum eiuſdem originis & linguæ Venedæ: quam in Seruiis demonſtrauimus capite trigeſimo quinto. Rurſus ab annalibus his Banus Vngaricus etiam Direnzil Ban nominatur, veluti Drenz Cili Ban: hoc eſt, Drenzius Ciliæ Banus. Quippe celeberrimus Ciliæ Comitatus ad Croatiæ Banatum antiquitus pertinebat. Et Bonfinius expreſſe tradit, Baſſam (quo nomine Iacupem Agam intelligit) primum omnium hoc bello Cilianum agrum populatione deformaſſe. Bani proprium nomen apud eum legitur. Emericus Drenzenus, vir (vt ipſe fatetur) ſummæ tam induſtriæ, quam conſilii: qui ſuffectus in locum Ioannis Coruini Ducis a Vladiſlao rege fuerat. Habuit, auctore Bonfinio, ſecum Banus ſeptem militum tantummodo millia: reliqui ruſticæ plebis inconditæ, nec armis adſuetæ, cohortibus conſtabant. Accidit aliud etiam malum, quod Drenzenus contra ſententiam animi ſui coactus a Bernardino Frangepano, pugnauit: qui tamen e prœlio fuga ſe ſubduxit. Hæc ſcilicet erat illa tum diſcordia, tum fuga, quam innuere volunt annales, quum aiunt; Vngaros ipſos inter ſe diſſentientes, fugiſſe. Bernardinus pater erat Ioannis illius Frangepani, quem obſeſſum fuiſſe Breuiæ diximus. Filius, vir fortis, hoſtis antea, vel rebellis potius, hac pugna cæſus occubuit.

OCCASIO, ET CAVSA BELLI BAIASITIS ADVERSVS VENETOS IN PELOPONESO. Ludouicus Maurus, Dux Mediolanenſis Turcum in Venetos concitat. Inebechti a Turcis obſeſſa.

175. Naupactus Achaiæ maritima ciuitas eſt, opinione quorumdam, Ætoliæ Leoni Auguſto, ad ſinum quondam Corinthiacum vocatum ſita. Nautis vulgo iam Lepanto dicitur, Inebechti Turcis, quod a Nepanto Marii Nigri non procul recedit: Achaia, Liuadia: Ætolia, Deſpotatus: ſinus Corinthiacus, Colpo ſiue Golfo di Lepanto. Erat hoc tempore, nimirum anno Chriſtiano 1498, Naupactus in poteſtate Venetorum a 70, plus minus, annis: qui miſſo ad Baiaſitem Andrea Zantano, legato ſuo, pacem in annos 25 cum eo fecerant, cuius tabulas Baiaſites ſcriptura manus ſuæ, pro more confirmarat. Nihilominus vix adpellere Venetias legatus potuit, quum datam Venetis fidem Baiaſites violat. Quippe ſibi lege ſua Mahumetana permitti volunt Agareni & Oſmanidæ, vt in rebus ad imperium ſpectantibus, ex vſu ſuo fidem datam flocci faciant, nec vllam promiſſorum Chriſtianis factorum rationem habeant. Bellum igitur in eos molitur, & prætextus cauſa cupide occaſiunculam arripit, quod Veneti protegendum ſuſcepiſſent Comitem Ioannem Cernouichium, (Cernouitzios dicendos oſtendimus ſupra, capite 46, & hunc alii Georgium vocant) vicinæ Cataro ditionis regulum, cui pleraque Baiaſites ademerat. Sed alia reapſe ſuberat cauſa, quæ pæne certam ei ſpem faciebat eiiciendi Venetos e Morea ſiue Peloponeſo, in qua multas ſane magnas & munitas vrbes arceſque poſſidebant. Etenim Galliæ rex Ludouicus XII Ludouicum Sphortiam, cognomento Maurum, a nigredine vultus, Ducatu Mediolanenſi ſpoliaturus, quem ſui iuris adſerebat, fœdus contra Sphortiam cum republica Veneta percuſſerat. Ea Gallorum cum Venetis coniunctione territus Sphortia, legatum ad Baiaſitem mittit, qui tum muneribus ei, tum variis rationibus perſuaderet, vt bellum Venetis inferret. Quippe futurum aiebat, vt occupatis Italico bello Venetis, ipſe nullo negotio Græcis vrbibus, & caſtris, & inſulis eos exueret. Hac illectus ſpe Baiaſites, a pace cum Venetis ſancita diſceſſit. Ac fuit profecto noxium Venetis id Mauri facinus, ſed tamdem hæc in ipſum, quod dici ſolet, cuſa faba iuſto Dei iudicio fuit. Nam & ambitionis, & iniuriarum multiplicium erga Ioannem Galeacium fratris filium, & funeſtorum patriæ conſiliorum, quibus Gallos aduerſus Neopolitanos reges, Turcos aduerſus Venetos commouit, acerbas denique pœnas luit. Quod quidem ei ſubtilis & arguti vir ingenii, legatus Florentinæ reipublicæ, futurum aliquando prædixerat. Quippe quum huic ad ſe miſſo ſuas arroganter oſtentaret, vti plerumque ſolebat, & opes, & in-

& ingenij vires: inter alia quodam in conclaui depictum ei monſtrat ſimulacrum mulieris amictu pulcherrimo veſtitæ, in quo expreſſa mirifico artificio tota conſpiciebatur Italia. Propter hanc mulierem adſtabat Æthiops cum peniculo, quo ſe ipſum innuere volebat, qui & Maurus vulgo vel Æthiops audiret, & emblematum loco ſoleret vti vel peniculo, cum inſcriptione Latina, ET MERITO ET TEMPORE, vel ramuſculo tres complexo roſas, cum inſcriptione Germanica, MIT ZEIT, id eſt, CVM TEMPORE. quæ quidem ipſius emblemata ſymbolaque paſſim in parietibus & aulæis Mediolani, Ticini, Taurini, apud doctiſſimum & illuſtrem eius vrbis archiepiſcopum, Hieronymum Rouereum, & aliis in locis videre memini. Erat hic Æthiops ita pictus, vt peniculo mulieris e veſte puluerem cum ſordibus aliis extergeret. Ea pictura legato monſtrata, quid ipſi de hac videretur, interrogat. Tum is: Vt mihi quidem videtur, inquit, hic Æthiops puluerem omnem in ſe ipſum conuertit. Quod hominis acuti de Ludouico Mauro vaticinium deinceps euentu comprobatum fuit.

INEBECHTINIS FRVSTRA VENETI ſuccurrere cum Gallis & Hiſpanis confœderatis nituntur.

Quæ de infelici conatu remouendi Baiaſitis ab obſidione Naupacti narrant 176.
annales, paullo dilucidius his fere verbis Spanduginus expoſuit. Anno, inquit, milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono, Ferdinandus rex Hiſpanus, occupatis Naupactio bello Venetis, ex lege fœderis ſubſidia miſit; auſpiciis Conſalui ſui, quem Magnum capitaneum vocabant. Is adiunctus claſſi Venetæ, Cephalleniam inſulam Turcis ereptam recuperauit, cum S. Maura: quod opidum in inſula cognomine, (priſci Leucadem vocarunt) non procul a Naupacto Patrisque ſitum, ab Auguſto poſt Actiacam victoriam, Nicopolis dictum fuit. Adaucta quoque tunc Veneta claſſis fuit auxiliaribus nauigiis a confœderato rege Francorum Ludouico XII ductu reguli Raueſtani, Philippi Cliuenſis, qui Genuam pro rege tunc adminiſtrabat. Is prœlio cum Turcis congreſſus, quum Venetorum triremes nullum nauigiis ſuis ferre ſubſidium vidiſſet: indignatus, vela ventis dedit, & inde diſcedens, Maſſiliam reuerſus eſt. Erat autem Venetæ claſſis imperator Antonius Grimanus, qui propterea, quod pugnanti Raueſtano non ſuccurrerat, & alioquin etiam ſe geſſerat ſegniter, ferreis in compedibus Venetias miſſus fuit. Nihilo tamen minus idem poſtea Ducis dignitatem obtinuit.

METHONE CORONEQVE BAIAſitis in poteſtatem veniunt.

Nobiles in primis Peloponeſi ſunt vrbes in Meſſenia maritimæ, Methone 177.
& Corone, quæ vulgo nunc Modon & Coron adpellantur. Vtramque non ſine periculo vidimus. Methonen Nicolaides per errorem ſcripſit olim dictam fuiſſe Mantineam. Quippe vetus Methonæ nomen eſt, & ipſa ciuitas a duplici Mantinea, tam ſinus Argolici, (nunc Mandigna) quam Arcadiæ, (nunc Mandi) longe diuerſa. Leonis Auguſti nouella de Thronis, Methonen & Coronen facit epiſcopatus, eosque Patrenſi metropolitano in Peloponeſo ſubiicit. Ceterum paullo aliter a Iouio narratur a Turcis occupata Methone, quam heic in annalibus. Quippe tradit eam incuria præſidiariorum in hoſtis poteſtatem veniſſe, qui rumore de ſubſidiis quatuor aut ſex triremibus aduectis per vrbem didito, relictis ſtationibus ſuis ad portum concurrerint. Id vero conſpicatos hoſtes, ſpe prædæ commotos, accedente Baiaſitis incitatione, cum variis præmiorum promiſſis, in vrbem deſertasque ſtationes irrupiſſe, captamque diripuiſſe. Quod deinde ſubijcitur, a Turcis preces in vrbe capta fuiſſe conceptas, quæ die Veneris haberi ſoleant: his a Spandugino verbis itidem narratur, quæ reddita lubuit inſerere. Memoriæ proditum eſt, inquit, poſtridie quam capta fuiſſet Methone, Baiaſitem omnino voluiſſe vrbem ingredi ad agendas Deo gratias in ipſo Chriſtianorum templo. Quumque iam perueniſſet in pontem, quo tranſeundæ vrbis erant foſ-

sæ, conspicatum fossarum altitudinem, dixisse: Tam munitam ciuitatem mihi Tangri Vereris per virtutem Sinanis bassæ, beglerbegi mei, violentamque Genizarorum meorum expugnationem, concessit. Quibus in verbis illa Turcica, Tangri Vereris, aut Verersi potius, Deum propitium significant. Sinan vero bassa, cuius heic mentio fit, initio expugnati Cairi ductu Selimis, Baiasitis filij, cæsus a Mamelucis occubuit, vt in annalibus suo loco sequetur.

MITYLINÆ A VENETIS ET CONFOEDERATIS, irrito conatu, tentata. Philippi Rauestani reguli naufragium.

178. Annales Turcici dumtaxat Hispanicorum auxiliorum meminere, quæ scilicet a Ferdinando Aragonum & Castellæ rege, Karuli V Cæsaris auo materno, suppeditata fuere Venetis, Duce Consaluo, de quo diximus. Sed constat hoc etiam bello Gallica Venetis a rege Ludouico venisse subsidia, duce Philippo regulo Rauestano, Cliuensium in Germania principum familia nato, qui hac expeditione secum adduxerat Albaniæ Ducem Scotum, quem Albignium vel Obignium historiæ vocant, & Infantem Nauarrenum, (sic Hispano more secundogeniti regum filij nominantur) cum magno aliorum nobilium e Gallia numero. Tota classis hominum bello idoneorum ad x c I Ɔ continebat, vt Spanduginus refert. Ab his obsessa fuit vrbs Lesbi Mityline, captisque suburbiis oppugnati terribilem in modum muri, sed frustra. Regulus Rauestanus, postquam obsidione soluta discessum ex insula, Magnum Rhodi Magistrum cum XXIX nauigiis exspectare nolens, naufragium propter insulam Cerigum, quam veteres Citheram dixere, fecit: adeoque pauci ex iis, qui nauibus hisce vehebantur, incolumes euaserunt. Ad ea, quæ tradunt annales de placato a Venetis, impetrandæ pacis causa, muneribus Baiasitis animo: addendum, eos per Andream Grittum, post hæc ipsorum Ducem, Baiasiti S. Mauram quoque restituisse, locum hodieque Turcorum in potestate constitutum, longeque munitissimum. Leucadem alij priscis dictam volunt, alij Neritum. Sententiam priorum ex Prætore Græciæ nostro probare liquido licet.

SECVNDVS SOPHILARIORVM MOTVS aduersus Osmanicos. Scach. Culi. Scitan Culi. Kisel bassa.

179. De regione Tekie siue Teke dictũ superius, cap. 57. Altera fuit hæc aduersus Osmanidas, & sectã Osmanicorũ seditio, ab iis excitata, quos Sophilarios & Kiseles bassas dixerũt. Quippe de prima superius indicatũ cap. 81. Iouius auctorẽ seditionis adpellat Techellem, a patria, puto: Dresserus cum aliis Eliam, nulla ratione: Turcorũ annalib. Scach Culi nominatus fuisse refertur, voce significante Scachi seruum. Et Scachi adpellatione intelligitur Scach Ismail, recens Persarũ regno potitus, de quo paullo post expposituri prolixe sumus. Ait Iouius, eum fuisse discipulum Arduelis, de quo itidem mox dicendum: post cuius cædem, Euphrate transmisso, venerit in Armeniam minorem, & in spelunca quadam ad radices Antitauri montis habitauerit. Ea parum vero videntur consentanea, tum quod Teke regio minime sit Armenia minor, sed Phrygia maior, vt aperte lector ex ipsis annalium verbis numero 57 notatis perspicit: tum etiam, quod e Persia venienti minime Baiasites munera quotannis missurus fuerit. Vtut sese res habeat, Scachi quidem Ismailis partes amplexus fuit, ideoque Scach Culi nominatus: ex quo Turci, partibus Osmanidarum adhærentes, fecere Scitan Culi, voce significante Satanæ vel Diaboli seruum mancipiumve. Geufræus alicubi pro Culi scripsit Coullet. Spanduginus ei suppeditata fuisse tradit ab Ismaile Scacho XXC I Ɔ hominum, quod equidem verum non arbitror, ex iis, quæ heic in annalibus sequuntur. Magis est vero consentaneum, quod Iouius ait, per internuntios ab Ismaile confirmatum in proposito fuisse. Kisel bassa significat rubrum caput. Id nomen Osmanici dederũt hoc ipso tempore sectatoribus Ismailis Scachi Persarum, a rubro capitis tegumento: quo de plenius agendum paullo post.

ANTALI,

ANTALI, CIVITAS ANATOLIAE. GRAECORVM *anni a mundo condito, quonam modo cum noſtris conueniant. Nomina quædam vetuſta cum recentioribus collata.*

Quæ Turcis heic Antali vocatur, priſcis erat Attalia, quondam ab Attalo re- 180.
ge, vno de ſucceſſoribus Alexandri magni, condita. Leonis Imperatoris nouella de Thronis eam collocat in Pamphylia ſecunda, ſub metropoli Sylęo ſiue Perga. Græci poſteriores adnotant, factam metropolim anno mundi 6592, ſub Euſtratio ſanctiſſimo patriarcha, imperatoris Alexij Comneni auctoritate. Quod quidem accidiſſe conſtabit anno Chriſtiano 1084, ſi de ſententia Græcorum anni a condito mundo 5508. ſtatuantur vſque ad Chriſtum natum elapſi, ſecundum editionem LXXII interpretum. Aythonus Nataliam, tranſpoſitis a librario primis litteris adpellat, pro Antalia: quo loco Reineccius notat, ſcribendum pro Natalia Nacoliam. Atqui Nacolia longe diſtat ab Antalia, Phrygiæ nimirum maioris mediterranea ciuitas, ad Sangarium flumen ſita: quum de Antalia ſua ſtatim ſubiiciat Aythonus, eam ſupra mare Græciæ (Gallice loquitur, pro, ad mare) ſitam. Et maris Græciæ vocabulo intelligitur Ægæum mare, vel Archipelagus. Addit enim, quod hæc ciuitas reſpiciat regnum Cypri. Quippe verum hoc eſt, & ab Attalia, quam Setteliam modo vocant, totus ille ſinus obiectus Cypro, nunc Golfo di Settelia nominatur. Beluacenſis Satteliam ſcripſit, eidemque ſinus ille maris adpellatur Gaufra Satteliæ, vocabulo Gallico Goufre, quod hodie Græcis eſt Corpho, priſcis Κόλπος, Italis Golfo, Latinis ſinus. Quia vero in hunc Aythoni locum incidimus, explicemus obiter & alia quædam ibidem poſita regionum & ciuitatum nomina. Primam Turquiæ (Sultanorum Iconij regnum, vel Aſiam minorem intelligit) prouinciam initio vocat Lygoniam, deinde, rectius Lyquoniam (pronuntiatione Gallorum effertur Lyconia, id eſt Lycaonia) quæ famoſam ciuitatem habeat Coni, hoc eſt Iconium. Rectius hanc collocat in Lycaonia, quam Laonicus in Caria; de quo ſupra, numero 12, dictum. Addit, hanc eſſe maiorem totius Turquiæ regni, hoc eſt metropolim. Briquiam Reineccius interpretatur Lyciam, quum Briquia ſeu Bryquia ſit Phrygia. Facit autem Bryquiæ metropolim Aythonus Zichiam Græciæ. Sic enim ſcripſit, nomine Græciæ Romaniam intelligens Aſiaticam, de qua dictum capite 6. Zichiam hanc Reineccius interpretatur Cydnam. Atqui Zicchiæ Cedrinus quoq; mentionem fecit velut ciuitatis in Aſia minori ſitæ: quum in Copronymo frigus inauditum memoriæ prodit, quo congelatis amnibus & ipſo mari, potuiſſe narrat itinere pedeſtri a Zicchia tranſiri mare ad ipſum vſque Danubium, id eſt ad oſtia Danubij, quæ in Thracia ſunt. Bithynię metropolis apud Aythonum ſcribitur eſſe Nichor, quam Nicæam puto, Turcis Iſnic; non Nicomediam, quæ Turcis eſt Iſmid: quum Reineccius ex Nichor faciat Nicomediam. Nec apud Leonem Auguſtum minus eſt metropolis Bithyniæ Nicæa quam Nicomedia. Genech Aythoni Reineccius interpretatur Pontum, quum magis proprie ſic dicatur, quæ olim Colchis erat, poſtea Lazorum adpellata regio, ſiue Lazice: cuius metropolis eſt Leoni Auguſto Trapezus, quam in Genech ponit Aythonus. Paphlagoniæ ciuitatem vocat Aythonus Ginapolim, ex qua Reineccius fecit Germanopolim. Atqui Ginapolis Aythoni, vel Ginopolis potius, ad Pontum Euxinum ſita, hodieque Ginopoli nominatur. Apud Leonem Auguſtum Innopolis dicitur, & epiſcopatus eius ad Gangram Paphlagoniæ refertur. Sed deſino plura.

GARAGOS BASSA, BEGLERBEGVS *Anatoliæ, viuus palo transfigitur.*

Habes heic inſigne crudelitatis exemplum in religioſis Turcorũ, cuius obi- 181.
ter mentionem ſupra fecimus, cap. 64. Tranſfixus a Scachoculi palo fuit Anatoliæ beglerbegus, vt annales referunt. Ei nomẽ dant Turci Caragos, vt noſtro quoque tempore celebris fuit Caragos Rais, quem in Supplementi narratione de bello Cyprio commemorauimus. vulgo noſtri Caracoſſam dixere. Iouio Cargius baſſa nominatur, & eidem alibi Caraius eſt. Diſſentit etiam in expoſitione hiſto-

riæ nonnihil ab annalibus, qui Caragoſam captum fuiſſe narrant, & Cutaigen adductum, & ſuis in opido commonſtratum: quumque deditionem opidani facere nollent, in eorum conſpectu palo transfixum. Iouius autem prope dicit abfuiſſe, vt caperetur: ſed ſubtractum a ſuis, Cuteiam euaſiſſe: qua deinceps a ſeditioſis expugnata, etiam ipſe hoſtium in manus venerit. Poſtea vero ad Cara eſſar, (Carachiſar ſcribere debuit) in media via, qua tranſeundum erat Ali baſſæ, cum exercitu rebelles perſequenti, viuum ab eis palo transfixum: vt a tergo ſequentibus tam fœdo tanti viri ſupplicio formidinem & horrorem incuterent. De Cutahige ſupra dictum, capite 40.

CORCVT A SEDITIOSIS VINCItur. Diuerſæ Turcorum narrationes a noſtris.

182. Corcutem in Oſmanidarum genealogia quintum ordine Baiaſitis filium fecimus, & germanum Selimis fratrem, qui deinceps imperauit. Etenim eamdem cum Selime matrem habuit. Hunc referunt annales a rebellibus in pugna fuiſſe ſuperatum. Iouius vero pugnatum ait in hos aduerſo prœlio duobus a nepotibus Baiaſitis, Muchemete Sciemſciai, (Sinan Scach rectius adpellatur) & Orcane Alempſaci, filiis: (pater Alem vel Allama Scach, filius Vrchan nobis eſt in genealogia) Corcutem expreſſe tradit, non auſum fuiſſe cum Techelle congredi. Quæ ſane vera ſint, nec ne, mihi quidem diſceptare non lubet: indicanda tamen putaui, ceu ſuſpecta propter ætatem nepotum. Quæ ditio ſit Aidinenſis, oſtenſum numero 13. Ducis filius eſt Herzecogli baſſa, de quo dictum capite 161, & 162.

ALIS BASSAE CONTRA REBELLES EXPEDITIO.

183. Quantopere creuerint perduellium vires, vel ex eo colligi poteſt: quod in hos proficiſcentem Alim baſſam duxiſſe Spanduginus ait equitum ex Anatolia XLCIↃ, quibus Genizarorum IIII CIↃ Baiaſites adiunxerit. Nihiloque minus Achmetem quoque Baiaſitis filium, ex Amaſiana ſua prouincia collectis copiis, ei ſubſidio veniſſe.

CHEIDER BASSA CVM ZINDI KEMALE SANgiacbego, victus & occiſus a ſeditioſis. Zonchium. Nauarinum.

184. Cheider Baſſa, Caramaniæ beglerbegus, a Spandugino Caidir adpellatur, & domicilium in vrbe Cogno, vel Iconij habuiſſe dicitur. Zindi Kemal beg eidem Camali nominatur, & vir admodum militaris fuiſſe prædicatur. Tradit enim Spanduginus, hunc bello Baiaſitis contra Venetos cepiſſe caſtellum Moreæ ſiue Peloponeſi maritimum, hodieque munitiſſimum, nec procul a Methone diſſitum, 15 videlicet milliaribus Græcis, quod a nautis Italis Zonchium, Spandugino Gionchium, Græcis noſtri temporis Nauarinum vocatur, priſcis Coryphaſium Meſſeniæ fuiſſe creditur: Iouio tamen Pylum, regna Neſtoris, adpellante. Neque caſtellum hoc Kemales ſeu Camales dumtaxat expugnauit, verumetiam oppreſſas inopinato quatuor triremes Venetas, cum ipſis militibus & ſociis naualibus, ibidem in poteſtatem redegit.

PLANICIES ZIBVC, ET SIVAC, EADEM.

185. Quam heic annales planiciem Zibuc vocant, Spanduginus adpellat campum Siuac, tametſi corrupte legatur in edito, Campagna detta Siuas. Quippe ciuitas quidem eſt Siuas, de qua dictum capite 5: ſed hoc nomine campus aut planicies nobilis in Anatolia, quod equidem ſciam, nulla. Quapropter ex Annalibus Siuac reponendum, quod idem eſt fere cum Zibuc. Iouius hæc ad Galatiæ campos retulit, vbi ſitam ait Caraëſſar. Ea Turcis eſt Carachiſſar, hoc eſt arx nigra, quæ in beglerbegatibus collocatur in Amaſiæ Tocatique prouincia, complectente Paphlagoniam, Galatiam, & Cappadociam: vbi ſangiacatus hi coniunguntur, Carachiſar, (vide caput 144, & eodem numero textum annalium, hanc a Muchemete II captam referentium, quum aduerſus Vſumchaſanem pergeret) Saſum, (priſcis Saſima, de Nazianzeni noſtri libris nota) Taraboſan ſiue Trapezus. Addit

Addit Iouius hoc loco mentionem montis cui nomen dat Olinga, nec eum magno ab Ancyra diſtare tradit interuallo.

KIHAIA. PROTOGEROS. PRIMIKIRIOS. VLOfedzi. Vlefe. Timarion. Timariotæ. Ramaſan.

Qui præfectus Vlofeziorum heic dicitur, vocabulo Turcico Kihaia nominatur. Id proprie vicarium ſeu locumtenentem, ſeu legatum, atque etiam præfectum aulæ ſignificat. Ideoque Kihaia Vlofeziorum eſt vicarius ſeu legatus illius, quem Vlofeziorum baſſam adpellant. Græci Protogeron nunc dicunt, qui catalogo dignitatum vel officiorum Palatij πριμικήριος ipſis eſt, noſtris primicerius, adpellatione vetuſta. Ex Protogero Geufræus Protortz corruptum ponit, & ſuperintendentem interpretatur. Nomen Vlofeziorum ſignificat ſtipendiarios, quibus Vlofe vel Vlefe numeratur. Sunt enim duo ſtipendiorum apud Turcos genera, quorum vnum vocatur Vlefe, Timar alterum. Vlefe ſtipendium eſt, quod more noſtro militibus vel aulicis ſoluitur a rationalibus vel quæſtoribus: apud nos menſtruum vel annuum, apud Turcos in ſingulos dies. Hoc qui fruuntur, Vlefedziorum nomen habent. Geufræo & Sanſouino ſunt Olophagi. Timar eſt penſio, vel ſtipendium, vel reditus adſignatus in prædiis, & poſſeſſionibus caſtrorum, opidorum, pagorum, agrorum: vel in percipiendis decumis, aliisve fructibus, Græci timarion adpellant, a quibus ad Turcos manaſſe vocem hanc arbitror. Reperitur apud Damaſcenum Studitam in martyrio Theodori tribuni militum, cui virtutis & rerum fortiter geſtarum nomine narrat a Licinio Auguſto datum fuiſſe pro timario caſtrum Heracleæ. Videturque vox a Græca τιμὴ, qua ſignificatur honor, deriuata: quod huiuſmodi timaria, velut honoraria, ſiue beneficia, ſiue reditus, ſiue penſiones, honoratis beneque de republica meritis concederentur. Timariis donati vocantur Timariotæ, vel Timarati, etiam apud Chalcocondylem. Caramuſes ſignificat nigrum Moſem. Ramaſanis nomen idem eſt cum Ramadane: ſicut Otman, vel Odman idem cum Oſmane. 186.

TEBRISIVM. TAVRISIVM. CARAVANA.

Tebriſium, nunc Tauris, admodum his annis innotuit, etiam vulgo, Turcorum ſtragibus aliquot nobilitatum inde vſque a Sultani Soleimanis II temporibus. Qui Ecbatana Mediæ vocāt, errare puto: quum Cedrinus eam Taurezium adpellans, in Perſarmenia collocet, quam hodieque maiorem dicunt Armeniam. In huius meditullio Tebriſium recte Iouius ponit, vt male Chalcocōdyles vrbem facit Aſſyriorum: cuius interpres Tabrezen, vt Cedrinianus Tabrezium, ſcripſit. Iouij ſententiam hęc Aythoni verba confirmant: In Armenia maiore ciuitas Taurisij famoſior eſt, & plus aliis opulenta. Vide quædam alia de hac infra, capite 204 notata. Carauanę Turcis & aliis orientalibus populis ſunt hominum agmina nonnumquam maxima, propter itinerum diſcrimina ſe coniungentium. Neque tantum hoc fieri ſolet ab iis, qui mercium vel diſtrahendarum cauſa, vel comparandarum, alio proficiſcuntur: verumetiam ab illis, qui per ſolitudines Arabum, ad viſitandam voti vel religionis ergo Meccham peregrinantur. Excreſcunt hæc agmina, pro magnitudine periculi, nonnumquam ad 20 vel 30 hominum millia: iuſtus vt exercitus eſſe, præſertim ob camelorum multitudinē, & aliorum iumentorum, quæ ſagmaria ſagmatariaque Græci vocant, videantur. 187.

SCACH SIVE REX PESRARVM ISMAIL, COGNOMENto Sophinus. Sophilar. Enaſſerlar. Keſil baſſa. An hoc primum tempore ſecta Sophilariorum extiterit.

Licet in annalium adpendice noſtra, de diſcidiis ſectarū Mahumetanarum, 188.
Oſmanicæ Sophinæque, decennalis initio belli, quod inter eos geritur, quædam rara, nec ab aliis ante nos memoriæ prodita complexi ſumus: hoc tamen loco, quo primam Iſmailis Sophini mentionem annales faciunt, paucis ea conſignare libet, quæ ad ipſius Iſmailis originem, principatus initia, progreſſus, res geſtas illuſtrandas pertinere putabimus. Pater Iſmailis Sophini fuit Erdebil, quem Iouius & alij vocant Arduelem vel Harduellem. Hoc illi cognomen faciunt a loco quodam

Perſiæ, cuius dominus aut regulus fuerit: ipſum vero nomen eius tradunt fuiſſe Secaider. Aiunt prætereà ſectatum vitam religioſam, inſtar eremitarum vel monachorum noſtrorum. Ideoque Sec interpretatur Spanduginus nunc abbatem, nunc plebanum ſiue curatum, vt vulgo loquuntur, hoc eſt, animarum curam gerentem. Ego vero in opinione mea perſiſto, quam initio belli perſici ſuperius in Supplemento annalium expoſui, & cuius auctorem habeo Matthiam de Faro, Cæſareum Conſtantinopoli ad Portam Oſmanicam Dragomanum vel interpretem: diuerſa ſcilicet hæc eſſe nomina diuerſarum perſonarum, quorum vnus fuerit Erdebil pater Iſmailis, familia natus apud Perſas illuſtri, ditionisque cuiuſdam regulus: alter Scheich Haidar, non princeps aut regulus, ſed reuera id, quod audiebat; nimirum Scheiche, vel Imam: quorum illud hominem religioſum gentibus illis ſignificat, ab innocentia ſanctimoniaque vitæ: hoc vero, Doctorem. Etenim ex opinione vitæ religioſe ac duriter actæ, conſequutus aliquid apud vulgum auctoritatis; tribus Mahumetis Prophetæ ſociis, Ebubekire, Omere, Oſmaneque reiectis, Alim quartum Prophetæ ſocium, eiuſdemque conſanguineum & generum ſequendum in omnibus adfirmabat, ſi ſalui eſſe vellent. Docebat autem hęc, & alia, quodam in opido Perſarum, cui nomen Reza. Fama noui doctoris, nouæque diſciplinæ, longe lateque didita, confluxit ad Scheichem vel Imamum Haidarem ingens e Perſia vicinisque regionibus hominum multitudo. Primus autem ex magnatibus & regulis Erdebil non hanc dumtaxat Haidaris ſententiam doctrinamque probauit, verumetiam ex eius præſcripto ſe gerens, patrocinium cauſæ ſuſcepit, eaque re multitudinis animos ſibi mirifice deuinxit. Ita nimirum alias quoque conſtat homines ingenioſos, nouæ religionis vſos prætextu, inſignem ad potentiam perueniſſe. Tantopere quidem Erdebil, ceteroqui non magni nominis opumve regulus, hac noui dogmatis profeſſione creuit: vt ei filiam ſuam rex Perſarum Chaſanes, quem a proceritate ſtaturæ nominatum Vſun Chaſan ſuperius indicauimus, matrimonio legitimo copularet. Quippe filiam Martham ex Æcaterina Comnenia ſuſceperat, quam Camit de Cami fuiſſe dictam, non recte ſcriptum apud Spanduginum legitur. Etenim gentibus iis Catum de Comnini vocabatur: priore nomine corrupto de Græco Æcaterine, altero vero familiæ. Nam Caloioannis Comneni, penultimi Trapezuntiorum imperatoris, erat filia: quā Caloioanne mortuo, frater Caloioannis Dauid, vltimus imperator Trapezuntius, Vſumchaſani dedit vxorem, vt eius præſidio contra nimium vicinas & infeſtas ſibi vires Sultani Muchemetis paullo tutior eſſet. Ex hac Vſumchaſanis filia Martha, natus fuit Erdebili filius Iſmail, de quo nunc agimus. Habuit in regno ſucceſſorem mortuus Vſumchaſanes Iacupem filium, qui vulgo ab hiſtoricis Iacobbeg, ab annalibus hiſce Sultan Iacup deinceps in vita Sultani Soleimanis nominatur. Is protectorem nouæ ſectæ ſororium ſuum Erdebilem, mirifice ſibi ſuſpectum, quod vereretur, ne regius adfinis, & tantæ multitudinis deuotione fretus, ſibi regnum eriperet, interfici curauit. Euaſit crudelis auunculi manus Iſmail admodum aduleſcens, octodecim (vt plerique tradunt) id temporis natus annos: ſeque, Martha matre comite, contulit ad amicum paternum Pircalem, regulum ditionis & caſtellorum quorumdam ad mare Caſpium, nunc Culzum Denizi Turcis, Beher Culzum Arabibus adpellatum, quo clauſum mare ſignificatur. Iſtic educatus Iſmail ex præſcripto religionis paternæ, tamdem exſtincto per venenum a coniuge datum Sultano Iacupe auunculo, domum reuerti, paternæque ditionis hereditatem, cum opidis & prædiis maternæ dotis nomine ſibi debitis, adire ſtatuit. Dominio paterno potitus, mox vlterius progreditur: & ccc tantummodo ſtipatus militibus, Somakiam pæne prodigioſum in modum occupat. Ea ciuitas eſt Mediæ, quam modo Siruanum vocant, ac verſus Armenię maioris fines ſeſe porrigit, & Laonico Samachia, Spandugino Sumachies adpellatur: tanti quidem momenti, vt anno Chriſtiano 158; ei captæ beglerbegum Oſman baſſa præfecerit. Hinc copiis non parū adauctis & inſtructis, Tebriſium, extimam Perſarum regiam, ſeſe confert: eamque, ſuperato rege Aluante, Sultani Iacupis filio & ſucceſſore, victor in poteſtatem redigit. Iterum cū Aluante congreſſus, non

ſus, non

ſus, non modo ſuperior euadit: verumetiam ipſum, cum exercitus maiori parte, trucidat. Inde Muratem Chanem, (Morat Chan, & Morat beg, aliis nominatur: Auguſtino Curioni noſtro Marabeg, quod longius ab origine recedit) Aluantis occiſi fratrem perſequutus, pari proſperitate ſuperat. Is victus ab Iſmaile, Bagadatim verſus aufugit, hodiernam ſcilicet Babylonē, propter ruinas priſcæ Babylonis ſitam. Victor vrbem Sciras, armorū omnis generis officinam, a Tebriſio xx dierum itinere diſtantem, cum victricibus copiis adit & occupat. Ibi demum inſigniter ſuum armauit exercitum. Poſtea negotium ei fuit cum Vlu Chane Tatarorum Sicheco, quem inſtructum exercitu trecētorum millium equitum, adgredi prœlio non dubitauit: quo ſingulari virtute fortunaque victor euaſit, hoſte cæſo, vel in turba (quod alij tradunt) a ſuis oppreſſo, ſuffocatoque. Tamdem ad tot illuſtres de pluribus partas victorias, is felicitatis eximiæ cumulus acceſſit: vt moriente in exſilio Murate Chane, Iacupis filio, & vltimo herede, nō modo Perſici regni poſſeſſione, ſublatis æmulis, quieta potiretur; verumetiam vicinos quoſdam populos, ac præſertim Bagadatinos, in deditionem acciperet. Hæc de Iſmailis Sophini origine, proſperoque rerum ſucceſſu, quo ſibi ſuisque regnum Perſicum peperit, & conſtabiliuit, hactenus heic exponenda duximus. Nam bella deinceps cum Oſmanidis, ac Selime præſertim geſta, ſuo loco nobis annales ipſi dabunt. Ab Oſmanidis ei Sophi cognomentum, & Kiſelis baſſæ, per ignominiam fuit inditum. Prioris notionem adtigimus ſupra, cap. 81. Non a Græco Sophos deductum eſt, quod tamē exiſtimare quoſdam video, qui a Perſarum Magis & Sophis antiquiſſimis ſumtum nomen vſurpaſſe Sophinos volunt: ſed a Sophi, Arabica voce, quæ lanam ſignificat. Quippe quuum Mahumetani, & præſertim Oſmanici, more veteri, tulipanto lineo ſubtiliſſimi operis caput inuoluant, noua iſthæc Sophilariorum religio præcipit inter alia, ne caput faſtu quodam lineis eiuſmodi ſpiris ornetur: ſed vt tegumenta capitum e lana, non magna re pretij, conficiantur. Et quia laneum hoc tegumentum capitis, quo præter aliorum Mahumetanorum morem hi nunc vtuntur, plicas habet duodecim, & Arabica vox Enaſſer, duodecim ſignificat: etiam alud nomen Enaſſerlariorum conſequuti ſunt, ac ſi Græco vocabulo dicas Dodecaptychos, aut Latino Duodecimplices. Quum denique tegmē eiuſmodi rubro dumtaxat colore tinctum geſtare ſoleant, Kiſelbaſſilarij quoque dicti ſunt, veluti capita rubra. Solebant autem ante hæc vocari tempora Perſæ Turcis Aiemini vel Azemini, ſicut & ipſa regio Perſarum iiſdem eſt Aiem, quod ſupra notatum capite 2. Scachus igitur Iſmail ab æmulis Oſmanicis, aliisque Mahumetanis, velut horum anteſignanus, tam Sophi, quam Kiſel baſſa vocatus fuit: ac manſit etiam apud nos in hodiernum vſque diem nomen hoc poſteris ipſius, vt Sophini adpellentur. Nec tamen in ea ſum opinione cum aliis, vt tunc primum natum hoc Sophilariorum vocabulum putem. Quippe vetuſtius eſſe temporibus Iſmailis, ex annalibus Turcicis paret: qui regnante Muchemęte primo, Baiaſitis proauo, 90 ſcilicet annis ante Scachoculis ſeditionem, & Iſmailis imperium, Sophilarios itidem tumultuatos commemorant. Itaq; vero eſt ſimile, Scheichem Haidarem non noui dogmatis auctorem fuiſſe, ſed reliquas potius ex incendio veteri, quaſique ſopitas hactenus ſcintillas, denuo ſuſcitaſſe: prorſusque ſimili ratione Scachum Iſmailem Sophi nomen ab inimicis tuliſſe, frequens antea plebeiis, ſed ante ipſum nulli datum regi.

QVI CORIZZI VEL CORIDSCHI, QVI TVRcomani Perſici. Supplicium Scachoculis.

Tria ſunt apud Perſas genera militantium. Primi vocantur ab eis Turcoma- 189.
ni, quorum ea condicio eſt, quæ vaſallorum apud nos, quos feudatarios adpellamus. Et ſunt apud eos feuda perpetua, quæ a parentibus ad liberos & poſteros deuoluuntur, ſequius ac Turcis eſt in vſu. Quoties igitur hi iuſſu regis euocantur, eo cum equitū numero ſe regi ſiſtunt, quam ratione feudorū adducere tenentur. Alteri dicuntur Corizzi vel Coridſchi, qui ſtipendiis militant. Et alia ſtipendia reapſe non ſunt apud Perſas, quam quæ Græcis σιτηρέσια, Romanis annonæ militares

nominabantur: res nimirum ad alimenta pertinentes, cum equis, veſtibus, armis, tentoriis, ceteris. Tertij conſtant e copiis auxiliaribus confœderatarum finitimarumque gentium, Armeniorum videlicet, ac Georgianorum: qui religionem Chriſtianam profitentur, in Perſas propēſi, Turcis infeſti. Vulgus igitur iſtorum, qui Scachoculim ſequuti ducem, tam crudeliter hactenus graſſati paſſim fuerant, Scachus Iſmail ceu mancipia diſtribuit inter proceres ſuos, quo nomine Sultani, Chanes, Turcomani Perſis veniunt: capita vero ſeditioſorum trucidanda Corizzis, hoc eſt, ſtipendiariis militibus ſuis, obiecit. Hoc memorabile, quod apud Spanduginum legitur, auctorem tam fœdæ tragœdiæ, qui ſe Scachoculim, velut Scachi mancipium adpellauerat, ab aliis vero nominatus ob immanitatem fuerat Scitan Culi, ſiue Satanæ mancipium, laudabili ſeueritatis exemplo viuum, de ſententia regis Iſmailis, in flammas coniectum & exuſtum fuiſſe.

MOTVS SELIMIS ADVERSVS PATREM BAIASITEM. Precopij Tatari. Chan Precopiorum Poloniæ regnum ambit. Beligrad ad amnem Neſterem. Seguan baſſa.

190. Deiecturus imperio patrem Selimes, non Trapezunte per Aſiam minorem profectus fuit, quod futurum videret, vt a fratribus, Achmete Corcuteque, hoc in itinere impediretur: ſed Cofen, quæ noſtris eſt Capha, ceu dictum capite 148, trans mare nigrum nauigauit: quo loco tunc Mechemetis Tatarorum Chanis filiam non duxit vxorem, vti Geufræus ſcripſit, quum ex ea filium Soleimanem, hoc ipſo tempore 19 plus minus annos natum, haberet: ſed auxiliares a ſocero copias impetrauit, quibus Mechemet Tatar Chan, pater filium præfecit, Chanoglim ab hiſtoricis adpellatum, hoc eſt, Chanis ſiue regis Tatari filium. Hi vero Tatari peculiari adpellatione Precopij nominantur, a voce Precop, ſignificante foſſam. Quippe ductis in Iſthmo a mari ad mare foſſis, a continenti Tauricam Cherſoneſum velut abſcindere conati ſunt. Qui nunc Precopiis imperat Chan, nuper ad Comitia Polonicorum ordinum, creando rege poſt obitum Stephani regis indicta, ſuos & ipſe legatos miſit, qui regnum ſuo nomine ambirent. His in mandatis dederat, primum vti potentiam ſuam Polonis oſtenderent, qui myriades aliquot equitum ſuis e terris poſſet ad Poloniæ defenſionem educere. Deinde proponi iuſſit, frugalem habituros regem, qui ſpretis aliis ſumtuoſis epulis, ad ſedandam famem dumtaxat equinam æqui bonique faciat. Quod denique religionem adtineret: Pontifex (inquit) tuus, Pontifex meus: Lutherus tuus, Lutherus meus eſto. Quæ legatio magno cum riſu fuit excepta. Sed ad Selimem vt redeamus, is Capha diſcedens, Chilim adiit, de qua dictum capite 159: hinc Beligradum venit. Hæc vero non eſt Vngarica Nandor Alba, vel Beligradum, quæ necdum hoc tempore Turcorum in poteſtatem venerat, ab Soleimane primum, Selimis filio, nouem decemue poſt annis occupata: ſed illa Neſteralba, quam Neſteris ad amnis oſtium ſitam Goreccius Polonice Bialogrod indigetat, vti prolixius expoſitum indicato capite 159. Seguan baſſa Turcis eſt præfectus iumentorum ſagmatariorum in exercitu maximus, quorum aliquoties facta iam mentio.

CVR SEMENDRIAE SANGIACATVM SElimi filio Baiaſites obtulerit.

191. Cauſa, cur pater Semendriæ ſangiacatum conceſſerit filio, non eſt in annalibus expreſſa. Nimirum impedire Selimem volebat, ne progrederetur vlterius, & ad Portam veniens, Genizarorum animos fluctuantes & alienos a patre, mox ad ſe transferret. Vſus enim fuerat aſtute captato prætextu filius ad palliandum hoc iter ſuum, quod hinc inde publicarat, adire ſe patrem, eius honorandi cauſa, quod Turci quoque vocant oſculari manum: indeque mox arma conuerſurum in Chriſtianos, præſertim Vngaros. Id vero plauſibile futurum erat apud Genizaros, & alios Portæ milites, qui mox Selimi, ceu propagandi regni cupido, ſe totos haud dubie daturi erant. Itaque Semendriam ei pater offert, Vngaris proximam, quaſi ſi diceret: Non eſt, quod ad Portam progrediare. Contra Chriſtianos

pugnare

pugnare vis? Do tibi vicinam Vngaris Semendriam. Heic Rhodus, heic ſalta. Dictum vero ſuperius de Semendria, cap. 99. Perrexit inde Zagoram Selimes, quam cap. 33 diximus ſexageſimo ab Hadrianopoli diſtare milliario Græco. Heic cum Malcozoglis, & alij quidam adierunt, excitati rumore per ipſum ſparſo, de bello Chriſtianis inferendo, ſuamque Selimi operam obtulerunt. Is vero ſecretas vt animi ſui cogitationes nonnihil eis aperiret, grata ſibi reſpondit ipſorum eſſe ſtudia. Siquidem ad imperium perueniſſet, non modo fines Oſmanici regni prolataturum: verum ipſos etiam vniuerſos maximis beaturum dignitatibus & opibus. Hac vafricie ſibi animos eorum conciliabat, qui ceteroqui more hominum mallent orientem adorare ſolem, quam occidentem.

CVR BAIASITES CONSTANTINOpolim properarit.

Putat ea de cauſa Spanduginus Baiaſitē, intellecto Selimis aduentu, Hadrianopoli relicta, Conſtantinopolim properaſſe: ne filius præceptis regiis theſauris, quos capite 139 Conſtantinopoli cuſtodiri diximus in arce Iedicula vel Heptapyrgio, neruis ſcilicet belli gerendarumque rerum potitus, regno patrem exueret. Ad hanc cauſam accedit & illa, quod amiſſa imperij ſede, de ſuis rebus actum Baiaſites eſſe videbat. 192.

LOCVS VBI PROELIO CONGRESSVS EST CVM patre Selimes. Zorli. Saranta Ecclifies. Kirc Cliſſe. Carabulyc, Selimis equus.

Narrant annales & alij, non procul a Zorlo concurriſſe patris, qui podagra laborās curru vehebatur, & filij copias. Zorli vero Turcis eſt opidum vetus Tzurolloë vel Tzurulus, de quo dictum cap. 26. Iouius ait, ab hac memorabili pugna pagum hunc, prius obſcurum & ignobilem, (id ſupra dicto capite refutauimus) nomen aliquod, & ſplendorem fuiſſe conſequutum. Spanduginus addit, eumdem locum pertinere verſus Quadraginta eccleſias. Id etiam opidum eſt Thraciæ, nunc Græcis Saranta ecclifies adpellatum, (priſci τεσσαράκοντα ἐκκλησίαις dixiſſent) Kirc Cliſſe Turcis, eodem ſignificato: vbi ſangiaci Kircliſſienſis hodie ſedes eſt, Rumeliæ ſiue Græciæ beglerbego ſubditi. Selimes denique prœlio victus, equi beneficio ſaluus euaſit: cuius ſi nomen etiam ſcire refert, vt illius Alexandrei Bucephali, notandum e Busbequio, dictum fuiſſe Carabulyc, voce nubem nigram ſignificante. 193.

SELIMES VICTVS COFEN AVFVGIT. MIDgepagus. Niſchanzi baſſa.

Pagi Migdæ nomen annales ſoli referunt, ceteris ad Nigrum mare Selimem profugiſſe narrantibus. Migdæ vero ſitus ex eo colligitur, pagi ceteroquin ignoti, & nuſquam proditi, quod Spanduginus ait, Selimem per Thraciam fugiēdo Varnam verſus, Euxinum petiiſſe. Quapropter Midge non procul aberit a Varna, de qua ſuperius dictum, capite 113. Quod paullo poſt ſequitur Cadileſcheri nomen, declaratum ſupra, cap. 29. Niſchanzibaſſa dicitur apud Turcos is, qui literas omnes, & inſtrumenta quotquot apud Portam expediuntur, obſignat: adeoque gerit officium, ſupremi Cancellarij noſtris in aulis officio ſimile. 194.

ACHMETIS AMBIENTIS ET INVADENTIS imperium durities erga Genizaros, crudelitas in legatos. Corcutes fratrum competitor.

Oſtendimus in Oſmanidatum genealogia, Sinanem Scachum, & Allamam Scachum, primogenitos Baiaſitis filios, ante patrem exſtinctos fuiſſe: quorum vnius, maioris ſcilicet natu, Sinanis obitum peracerbe pater ac diu luxit. Tertius e filiis erat Achmetes, Amaſiæ præfectus; qui accepta motus Selimiani fama cum XXCIↃ armatorum per Aſiam minorem Scutarium, e regione Conſtātinopoli ſitum, contendit: & audita Genizarorum legatione, qui ſe accepturos ipſius imperium nuntiabant, ſi maiores annonas polliceri vellet: durius reſpōdit, nolle ſe, iam 195.

designatum a patre successorem, ab ipsis imperium pretio redimere, quibus vel inuitis eo sit potiturus. His verbis animos Genizarorum ab se prorsus alienauit, & imprudens æmulo Selimi adiunxit. Quod vbi pater animaduerteret, iisdem Achmeti reconciliandis LCIↃ Sultaninorum, filij nomine, promisit. Hæc scilicet illa pecunia fuit, quam annales Achmetem patri misisse referunt. Hinc Asiam vi subacturus Achmetes, mortui fratris sui primogeniti Sinanis filios, Muchemetem & Aladinem, Larendæ, Caramaniæ opido, de quo capite 167 dictum, obsedit & cepit. Eius rei causa quum grauiter a patre per legatos obiurgaretur, legationis principem capite truncari iussit, ceteris nares & aures præcidit. Id facinus omnium odia mirifice in Achmetem accendit. Ac videamus obsecro, quæ rerum id temporis confusio fuerit in Osmanico imperio. Quintus ordine nascendi filius Baiasitis, raro in Osmanidarum familia exemplo Selimis ex vtroque parente frater, Corcutes erat. Quartus enim Muchemetes, ante hoc tempus a suspicaci patre, quum incognitus & patrem, & fratres suos adiisset, metu motus alicuius secreti veneno sublatus e medio fuerat. Is Corcutes, moriente auo Muchemete secundo, ab amicis paternis, absente patre, collocatus in regium fuerat solium: ne frater Baiasitis Zemes, prior inauguratus, Baiasiti regnum præriperet. Aduenienti deinde Constantinopolim patri, & abdicato filio, imperium in se trāsferenti, cesserat tenero quodam amore pietateque motus Corcutes: quum hoc nomine vicissim pater illi promisisset, se rationem ipsius, in constituendo successore, supra filios ceteros habiturum. Eidem Castamonam post obtinenti, de qua dictum capite 66, a morte fratris Muchemetis prouinciam Magnesiam adtribuerat, non exigua Lyciæ Cariæque parte adauctam. Hic ergo Corcutes, ceteroqui studiis Mahumetanorum philosophicis, & quieti deditus, seditiones fraternas conspicatus, & ipse stimulos ambitionis, alienos a professione philosophi, sensit: quod iure sibi putaret imperium deberi, cui fuisset ante patrem inauguratus. Quid autem effecerit, ab ipsis expositum legitur annalibus.

ZECME MINOR. RHEGIVM SIVE ῥήγιον, MAIVS ET minus. Melantias & Melitias. Athyras fluuius. Glyckynero. Votum Soleimanis. Athyrorum episcopatus.

196. Nomen Zecme significationem in lingua Turcica nullam habet. Quapropter a Græcis ad Turcos velut vsucapione quadam peruenisse arbitror, a Zeugma vel Zeugmin deriuatum: id est, a iuncturis pontium, quibus elegantes duo Propontidis sinus illic sternuntur, in quorum alterum ad Zecmen minorem se fluuius Athyras effundit. Est enim Zecme minor, vel comepolichnion, vel opidulum illud, multis cinctum mœnibus; cui nunc Ponto piccolo nomen est Italicum, a minori ponte. Facta fuit eius mentio supra, capite 26. Minor autem Zecme, sicut & pons minor, ad discrimen maioris dicitur, longius ab vrbe versus Siliuriam distantis. Theodosius Zygomalas putabat antiquis temporibus dictum fuisse ῥήγιον, siue Rhegium, maius & minus: & vtrumque Constantini Magni opus fuisse. Quod si verum est, vt equidem non dubito, intelligetur Rhegij nomine Parui Pontis opidulum, siue Zecmæ minoris, in historia Græca manuscripta, titulo carente, cuius obiter meminimus capite 10: quum narrat, imperante Iustiniano primo, graui terræ motu non vrbem modo deformatam, sed ipsa quoque suburbia cum Rhegio subuersa & abolita fuisse. Non enim alia suburbia Constantinopolis habuit, aut habere potuit: quam quæ versus duplex hoc Rhegium, pontem minorem & maiorem pertinuerunt, vt hodieque testantur ædificiorum suburbanorum maximæ vel ruinæ, vel rudera. Græcus etiam scriptor historiæ Agathias noster, lib. 5 mentionem Rhegij facit, in descriptione terræ motus eiusdem, vbi Rhegium addit ἐπίνειον vrbis esse, id est opidum suburbanum, quod stationem pro nauibus habet. Apud Cosmographorum principem Ortelium ex Procopio Suidaque reperitur Melantias & Melitias, pagi nomen in Thracia, 102 stadiis a Byzātio dissiti, quem Athyras amnis alluat. Prorsus hoc de Zecme vel Ponte minori accipiendum, a Constantinopoli 15 milliaribus Græcis disiuncto; quæ a 102

stadiis

ſtadiis nihil, aut parum abſunt. Athyræ fluuij nomen heic in Aqua dolce nunc Italis eſt mutatum, Græcis in Glyky neró. Pontes ambos, tam maiorem, quam minorem, milliaribus 10 ab ſe inuicē diſſitos, Sultanus Soleimanes, auus huius Muratis III, maximo ſumtu refecit: cuius quidem memorabile votum fuit, quo tria ſibi concedi diuinitus optabat, vt ante mortem perficeret. Primum inſtaurationem aquæductus maximi, quem ab auctore Valentem, aut Valētianum, non Valentinianum, vt vulgo corruptis in libris legitur, hiſtorici dixerunt: deinde horum pontium in vtroque ſinu maris, ſane quam lato, refectionem: vrbis denique Viennenſis Auſtriacæ occupationem, quam maximis duabus expeditionibus ab ſe fruſtra tentatam, ſumma cum indignatione recordari ſolebat. Prioris vtriuſque voti factus eſt compos, regio prorſus opere per x x plus minus milliaria deductis in vrbem ex ipſo Danubio copioſis aquis, & ambobus exſtructis pontibus: tertio Numen Chriſtianis propitium, ne tyrannus in intima Germaniæ viſcera penetraret, fauere noluit. Athyrorum quoque meminit epiſcopi Leo Sapiens imperator in nouella de thronis, eumque ſubiicit Heraclienſi metropolitano in Thracia. Quæ quidem Athyra diuerſa non ſunt ab hiſce duobus opidis, quæ diximus. Et Zygomalas ἄθυρα dicta, velut ἄπυλα, volebat ex eo; quod vti nunc, ita ſuperioribus etiam ſæculis, opida fuerint nullis portis clauſa, nec mœnibus cincta. Vulgo denique Græcorum illud, πόντος μέγας: hoc, πόντος μικρὸς, adpellatur: vt paullo peritioribus γεφύρα μεγάλη, & γεφύρα μικρά.

PRATVM GENIBAXEVM. GENIZARORVM DOMICILIVM. Excubita. Excubitoria. Loca certa paſcendis felibus, ex Turcorum inſtituto. Cusluc & Ikindi, ſtatæ paſcendis iiſdem horæ.

Diuertiſſe traditur Selimes, haud dubie magno cum comitatu, in locum vr- 197.
bis, ab annalibus Genibaxe vel Genibacze nominatum, id eſt in hortum nouum; cuius in prato, multorum tentoriorum capaci, Turcico more commorari ſub dio poterat. Idem nomen & Spanduginus memoriæ prodidit. Selimem referens hoſpitium cepiſſe in loco, cui nomen ſit Ianibacza, non procul a Genizarorum domicilio. Dictum paullo ante, Corcutem quoque Conſtantinopolim ingreſſum, haud procul a domicilio Genizarorum delegiſſe ſibi locum hoſpitii: quod ſane quo factū conſilio fuerit, nemo nō animaduertit. Hoc Genizarorum domicilium meſſitæ proximum eſt, quam memoriæ cariſſimi ſibi filij Muchemetis Soleimanes ſecundus exſtruxit. Is natus ex Roſſa coniuge, ceu dictum in annalium ſupplemento, Selimis II frater natu maior, haud dubie patri ſucceſſurus erat, ſi ſuperſtes ei fuiſſet. Nec item procul abeſt a meſſita Turcorum prima Conſtantinopoli, quam in locum ædis ſanctorum Apoſtolorum Muchemetes II, vrbe capta condidit. Ipſum hoc ædificium pro Genizaris exſtructum arbitror ad imitationem veteris tam in vrbe priſca, quam noua, Prætorianarum cohortium excubitorij, quod hiſtorici Græci recentiores Excubitum & Excubita dixerunt. Erant enim vt in vrbe veteri, ſic etiam in noua Conſtantiniana, Cohortium Prætorianarum, quibus Genizari ſucceſſerunt, itemque Cohortium vrbanarum, & Vigilum excubitoria. Nec locum equidem excubitorij Prætorianorum veteris mutatum arbitror, ob commoditatem ſitus; quem norunt, qui Conſtantinopolim viderunt. Sunt ibidem horti longe ampliſſimi, circumdati muris, in quos inſilire feles ſolent, quoties alimenta ſtatis horis a prætereuntibus Turcis exſpectant. Quippe ſibi perſuadent homines ſuperſtitioſi ac barbari, ſe neſcio quid apud Deum promereri gratiæ, ſi brutas etiam in animantes, feles, canes, piſces, auiculas, eleemoſynam conferant. Itaque volucres eis necare captas ad victum religio eſt, easque pretio potius ſuo redemtas libertati naturali reſtituunt: piſcibus deuoranda fruſtula panis obiiciunt: canes & feles in plateis publicis, ad certa loca cottidie, ſtatis horis gregatim conuenientes, pane, carnibus, cibis ceteris paſcunt. Et obſeruari a felibus in his ipſis muris hortorum, de quibus loquimur, horas ſtatas tam Cuſluci, quod medium eſt inter exortum ſolis & meridiem temporis interuallum, quam Ikindi, quod meridiem ab occaſu ſolis æquo ſpatio diuidit,

equidem frequenter illac ad patriarchium, viſitandi Zygomalæ noſtri cauſa tranſiens, animaduerti: coramque vidi mulierculas humilioris ſtaturæ, carnes aſſas, ex opſopoliis proximis emtas, & perticis oblongis adfixas, felibus hoſce muros inſidētibus porrigere, quum neſcio quid precularum admurmurarent. In hos igitur hortos, Excubitorio Genizarorum proximos, Sultanus Selimes diuertit.

DE MVSTAPHA BASSA, BAIASITIS VEZIRAZEME Ducaginogli Boſtangi baſſa, Aigas Agâ.

198. Erat hic Muſtaphas natus in vrbe Serrenſi, propter Amphipolim ſita, de quibus ambabus dictum capite 43 & 53. Patrem habuit ſacerdotem Chriſtiani ritus Græcum. Et Græcos ſacerdotes in coniugio viuere nemo non nouit. Fuit hic Muſtaphas vir aſtutus, malitioſus, vindictæ tenax. Statim poſt mortem Baiaſitis a Sultano Selime fuit interfectus, vti non multo poſt in annalibus ſequitur. Iouius Selimem non huius dumtaxat vſum opera ſcribit in opprimendo patre, ſed etiam Ducaginoglis Boſtangis baſſæ, ſiue Hortulanorum præfecti, cui ſecreto Selimes pro perfidiæ præmio filiam nubilem promiſit & dedit; & Aiacis Genizarorum Agæ, quod Turci nomen non Aiax, ſed Aigas enuntiant. De Ducaginogli paullo poſt dicetur, capite 206.

CVR DIMOTVCVM SECEDERE BAIASITES, IMPERIO DIMISſo voluerit. Inaugurandi Sultani cærimonia. Imperatorum inſignia vel ſymbola. Coronandi alterius imperatoris ritus apud Græcos, priori ſuperſtite. Παρακοιμώμενοι. Scaramangium. Tzohadari. ἄμβων, Διβητήσιον. Tzankia.

199. Dimotucum a Turcis vocari ciuitatem, quæ Græcis Didymotichon dicatur, indicatum ſupra, capite 28, nonnullis ibidem adiectis ad hanc quæ pertinent. Voluit autem eò ſe conferre Baiaſites, abdicato imperio, quod eius eſſet patria. Quippe natus illic fuerat. Et nemo non occulto quodam inſtinctu naturæ delectatur iis præcipue locis, in quibus exiſtendi principium habuit. Ea quoque de cauſa Baiaſites, quum ante triennium, videlicet anno Chriſtiano 1509, terræmotus horribilis, de quo paullo ante legimus, in his annalibus, Conſtantinopolim & Didymotichum pæne totas diruiſſet: non Conſtantinopolim modo refecit, verumetiam decem ſarchorum, id eſt mercenariorum & opificum millia, Didymotichum miſit: qui patriæ ſuæ mœnia collapſa, cum ædificiis inſtaurarent, vti Spanduginus memoriç prodidit. Quo autem ritu Sultani Oſmanidç mortuis patribus, imperium auſpicari ſoleant: expoſitum in ſupplemento annalium noſtro, ad annum Chriſtianum 1566. Heic quibus cærimoniis ſuperſtes pater filium ſibi ſubſtituerit, indicatur. Quippe filio tradi ciſtas iuſſit, quibus imperatorij theſauri cõtinebantur. Eorum vero nomine non illi veniunt, quos adſeruari diximus in Iedicula: ſed quæ Græci vocabant imperatoria, vel κειμήλια, vel ἐπίσημα, vel σύμβολα. Sic Græciæ Prætor ait, veniſſe capta Conſtantinopoli Græcorum in manus imperatoria Balduini II ſymbola, quæ quidem hæc fuerint: Calyptra, formç Latinis vſitatæ, (Latinos Græci vocabant populos ad imperium Romæ veteris pertinentes, quum ſibi Romanorum adpellationẽ adrogarẽt) & vnionibus diſtincta cum lapillo rubri coloris in vertice capitis: calceamenta, cocco tincta: gladius vagina de coccinei coloris ſerico facta, veſtitus. Inde patrem Selimes adiit, eique manum, vt annalium liber; pedes, vt Iouius narrat, oſculatus eſt. Idem addit, hoc ab eo factum maxima, ſed ſimulata cum ſummiſſione; quum temeritatis obiter ſuæ veniam poſceret. Mox ei pater adſurgens gladio latus cinxit, vt Iouius memorat: vt annales, ſolio ſedere ſuo iuſſit. Calyptram ei nullam impoſuit, quod ea Turcorum Sultanis in vſu non ſit, tulipanto dumtaxat caput inuoluentibus: vti ne Sultanæ quidem ipſorum calyptra coronaue regibus noſtris vſitata, caput ornant: ſed vera tænia, ſiue faſcia, ſiue diademate, variis & exquiſiti pretij gemmis diſtincto, quod ad ſinciput colligatur. Eiuſmodi diadema conficiebat Germanus aurifaber in opido Galata, Ioannes Saxo, natus apud Holſatos, huic Sultanæ, Muratis III coniugi,

coniugi, quum filius Muchemetes circumcidendus esset. Addere libet hoc loco ritum coronādi apud Grecos imperatoris, priori adhuc superstite, quem de Græco historiæ libro manu exarato Symeonis Magistri Officiorum exscribemus. Loquitur autem Symeon de Michaële, Theophili F. Augusto, quem temulētum siue μέθυσον vocant historiæ, post Bardæ Cæsaris auunculi cædē, Basilium Macedonē ad imperij societatē cooptante. Verba sunt huiusmodi. Quum imperator, ait, in processione prodiret, sequebatur a tergo Basilius, gestās imperatoris scaramangium, quod pro more παρακοιμώμενοι faciūt. Ad augustales autem fores vbi peruenisset imperator, coronam pro imperatorum consuetudine non deposuit: sed intra ianuas sacras cum ea Michael ingressus est. Et corpore cōuerso, tres gradus ambonis coronatus adscendit, stante inferius Basilio Parakimomeno. Infra Basiliū stabat Leo Castor, qui a secretis erat, sententiā scriptam (tomum Græci vocāt) manū tenens, & Michaël Anurius Præpositus, & tribuni plebis, vna cum tribulibus. Cepit ergo secretarius hæc ex imperatoris decreto verba legere: Bardas Cæsar aduersum me cōspirauit, vt vitam mihi adimeret: eaq; de causa extra vrbem me abduxit. Quod nisi Symbatius ac Basilius indicium eius rei mihi fecissent; equidem non amplius in numero viuorum existerem. Ac periit ille sua sane culpa. Basilium vero Parakimomenon, ceu fidum mihi, meique seruatorem imperij, quique me liberauit ab hoste, ac singulari adfectu complectitur, esse volo custodem & curatorem imperij mei; faustisque, velut imperatorem, adclamationibus salutari. Tum vero Basilius oppleri lacrumis. Et imperator demtam e capite suo coronam Photio patriarchæ porrexit: qui ea sacram ad mensam deportata, preces super illam concepit. Inde paludamentum adtulere præpositi, & calceamentis Basilium induerunt. Is abiecta chlamyde, ad imperatoris pedes procidit. Mox autem egressus Patriarcha, demtam prius e capite imperatoris coronam, ipsimet imperatori reddidit. Quumque sceptra, de more, humi procidissent: coronauit Basilium Michael, omnibus fausta voce adclamātibus: MICHAELI ET BASILIO AVGVSTIS, MVLTI ANNI. Hæc non abs re putauimus exponenda, quo studiosis antiquorum rituum rem gratam faceremus. Adiiciamus & difficilium intellectu quorumdam explicationem. Scaramangiū, quid sit, indicatum cap. 172. Παρακοιμώμενοι sunt intimi cubicularij, qui augustalibus in cubiculis & ipsi propter imperatores dormiebant, vti Symeon hic noster haud multo post declarat in descriptione cædis Michaelis Augusti. Tale nunc officium est apud Turcorum Sultanum eius cubicularij, qui Chiohadar aut Tzohadar adpellatur. Is enim & intra Sultani cubiculum noctu excubias agit, & pluuiam Sultani vestem gestat, vt Parakimomenos, quæ scaramangiū heic vocatur. Ac norunt omnes, qui Portam viderunt Osmanicam, non Sultanum modo comitari cubicularium, qui sereno quoque cælo scaramangium eius gestat: sed omnes etiā cottidie bassas ac begos, quotiescumque per vrbē ad Portam equitant, habere pedisequum vnū, qui vestem huiusmodi portat, ceteris superiniiciendam vestimentis, si aere mutato forte pluat. Ambonis nomen in templis Græcorum ab adscendendo factum est, quod gradus complures habeat. Et extra secretum a reliquo templo sacrarium vel θυσιαστήριον est, quo mensa sacra continetur, sacerdoti dumtaxat adeunda. Quod paludamentum dixi, Symeoni δικητίσιον adpellatur. Scio paludamentum esse vestem imperatorum castrensem, quæ exprimendo Dikitisio non satisfaciat: sed quum aliud inuenire nomen non possem, hoc vti libuit. Δικητίσιον vero sic mihi sunt interpretati Græci, vt eo significari dicerent ἐπιμαίδυον, siue supramantellum, (adhibeamus enim voces barbaras, vt intelligamur) quale superiniici Patriarchis in solium pontificale collocandis solet: vt intelligatur, hoc indutos, iam factos esse Pontifices. Casiolam memoriæ prodidit Isidorus, quæ huc puto quadrat. Tali vestimēti genere nostros etiam imperatores indui, quum inaugurantur, ipsimet vidimus. Estque notabilis apud Zozimum nostrum locus, vbi tradit hoc propterea factum apud Romanos, vt intelligeretur, imperatores etiam esse Pontifices Maximos: quemadmodum in nummismatis quoque se nominabant. Calceos siue calceamenta, Tzankia dixit Symeon: quibus imperatores vti coccinei coloris solebant. Præpositi sim-

pliciter heic vocantur, quos apud antiquiores ſacrorum vel auguſtalium cubiculorũ præpoſitos dici videmus in Iuſtinianei codicis, & hiſtoriarum libris. Sceptra ſunt baculi, magiſtratus ſymbola. Nec intelligũtur heic ipſius imperatoris ſceptra, ſed officialium: quæ apud Græcos deponi ſolita, quum nouus imperator inaugararetur, ſuperius cap. 173 monuimus: idemque mos apud Turcos hodie retinetur, quorum Genizari, & alij officiales, quum nouus Sultanus Portæ ſaraium ingrediens, regnum ſuum auſpicatur; baculos ſuos deponunt ex cauſa, quam indicato capite declarauimus.

PORTAE XXIII VRBIS CONSTANTINOPOLITANAE, CVM multis memorabilibus, & ad hiſtorias intelligendas neceſſariis.

200. Quia non tantum heic Hadrianopolitanæ portæ, ſed aliarum quoque deinceps, in vita Soleimanis II, fit mentio: placet vno loco ſimul enumerare portas vrbis omnes, ac ſingulas velut ob oculos ordine collocare: quod operæpretium nos his exponendis facturos exiſtimemus, qui ſæpenumero legendis hiſtoriis, ob harum tam adpellationum, quam ſitus ignorationem, mirifice nos torqueri meminimus. Nec ipſum Gyllium recenſendis his omnibus, & recte adpellandis, vel ex ſemiſſe lectori feciſſe ſatis; fatebuntur ij, qui noſtra cum Gyllianis conferre voluerint. Incipiemus autem ab angulo vrbis orientali, in quo ſitum eſſe Geniſaraium, ſiue palatium, arcemue Sultaninam, ſuperius 139 cap. oſtendimus: & in litore ſinus Ceratini, Conſtantinopolim a Galata interſecantis, de quo dictum cap. 127, propter vrbis orientale partim, partim ſeptemtrionale latus progrediendo, pergemus ad angulũ Pentapyrgij, qui recta verſus aquilonẽ ſpectat, & a quo muri porteque terreſtres incipientes, ad angulum ſe tertiũ porrigunt, arcis Heptapyrgij vel Iediculæ ſtructuras cõplexum: vnde verſus angulum primum in litore Propontidis reflectendo, totam ſcilicet vrbem circumibimus, portiſque ſuis includemus.

Porta I. Eſt igitur prima ſecundum radices promontorij arcis Sultaninæ porta, quæ Græcis, quotquot videri peritiores volunt, Porta Horæa, (ὡραῖα) vulgo Heuræa dicitur. Illud a pulchritudine factum nomen eſt, hoc a vicis & ędificiis Hebręorum, huic portæ proximis. Neutrum tamen verum eius eſt nomen, quum Porta Neorij ſit adpellanda: quod iſtic νεώριον ſiue nauale quondã fuerit, vti Gyllius etiam probat. Leonardus Chienſis Imperialem portam vocat in obſidionis vltimę hiſtoria, velut arci Auguſtali proximam. Iuxta portam hanc eſt ſcala Sycena, traiectus que Sycenus, vel Galatæ perama, ſicut Græci vocant. In toto ſinu multa nauicularum millia reperiuntur, & plura quidem opinione quorumdam, quam Gundularum Venetiis: quibus ingens hominum multitudo ſingulis momentis trãs ſinum Ceratinum, & trans Boſporum ab vrbe vehitur, ac in vrbem reuehitur. Ipſæ nauiculæ tam Turcis, quam Græcis & aliis, ab vſu, quem in tranſiiciendo præſtant, Peramæ vulgo nominantur.

II. Secunda Turcis Balucbazar vocatur, a foro piſcario. Græci, licet altera dictione vulgo nunc vtantur, & Pazarion ſiue Pazari forum adpellent, voce Damaſceno Studitæ familiari: tamen nomine magis originẽ Gręcam ſapiente, ψαροπωλεῖα quoque nuncupant, a diſtractione piſcium. Quippe ψαρία piſces adpellant.

III. Tertia Gemiſcle vulgo, Gyllio Gemicapi nominatur, non recte tamen. Nam Gemiſi Schele, quaſi ſcala fructuum, dici debebat. Et ſcalam diximus adpellari locum, vbi de nauigiis exſcenditur. Adpellunt autem heic naues onuſtæ omnis generis fructibus, prout anni tempora ferunt: vuis ſcilicet, pomis, piris, ficis, oriza, ceteris. Gyllij Gemicapi mutatum in Gemiſi Capi, ſignificat portam fructuum. Græci quoque Carauiorum portam vocant, quibus καράβια ſunt naues, vocabulo Baſilicorum etiam epitomæ noſtræ vſitato, præſertim ad legem Rhodiam de iactu.

IV. Quarta Turcis eſt vel Ontun capiſi, vel Ontum ſchele: quorum illud denotat lignorum portam, hoc lignorum ſcalam. Græci vel ξύλων πόρτα diſiunctè, vel ξυλοπόρτα compoſite vocant. Dicta vero fuit hæc lignorum ſiue porta, ſiue ſcala, non quod ipſa ſit lignea, quã reliquis ſimilem per omnia vidimus, id eſt, lapideam: ſed

quod huc nauigia lignis onusta soleant adpellere. Quo nobis ineptior videri debet interpres Laonici Gallicus, qui non modo portam, sed etiam palatiū ligneum in illa quondam marmorea Constantinopoli fingere fuit ausus. Quodnam vero palatium illud Xyloportæ fuerit, de quo Laonicus loquitur: in vndecima porta declarabimus.

Quinta Turcis dicitur Vnkabani, quod Græci scribunt Vnkampani, eadem V.
tamen cum Turcis pronuntiatione. Ἀλευροπωλεῖον quoque Græcis sua lingua vocatur, quod ibi farinæ vendantur. Gyllio scribitur Vncapi.

Sexta nominatur a Turcis Tzubali Capisi, quod Græcis scribitur Tzumpali VI.
capisi, nec tamen aliter, quam a Turcis enuntiatur; ob difficilem ipsis prolationem litteræ B, de qua dictum capite 91. Gyllio adpellatur Iubalica, pro Iubali Capi, enuntiatione Gallica; quæ Italicæ Chiubali vel Ziubali respondet, modo tribus syllabis efferatur. Ipsa vox significat portam vitriariam. Quippe vidimus istic officinas, in quibus vitra conficiuntur. Fuit in vrbe Roma veteri vicus vitriarius, vbi scilicet tabernæ vitriariorum erant: vt ex vrbis antiqua descriptione paret. Talis vicus adhuc Constantinopoli quoque superest, cuius infra mentio fit in illo magno sub Soleimane incendio, quod accidit anno Christiano 1540. Sed vero est simile, vitriarias officinas Constantinopoli fuisse constitutas ob incēdiorum metum extra vrbem, & hoc præcipue loco; qui ad sinum Ceratinum positus, abundat aquis ad exstinguenda, si quæ forte orirentur, incendia.

Septima vocatur Hagia capisi, quod hybride voce Turcogræca significat VII.
portam sanctam. Ego tamen in ea sum opinione, vt existimem rectius adpellari ἁγίας καπισὴ, hoc est, portam sanctæ, videlicet Theodosiæ: cuius templum e regione trans sinum vidi, vetus & elegantis structuræ, nunc commutatum in messitam, quæ Casanis bassæ dicitur, vt supra expositum capite 128. Per hanc enim portam ingrediuntur vrbem, qui a S. Theodosia veniunt, vbi frequentia cum vicis ædificia sunt.

Octaua dicitur Phanarij porta, vel simpliciter Phanarion: cuius vocis no- IIX.
tionem supra, 128 capite, sub finem, ostendimus.

Nona Diplophanarion adpellatur, & vti geminas (a quibus nomen accepit) IX.
turres, sic etiam portas duas habet.

Decima vulgo Græcis Porta Κυνηγὸς siue Kynigi, sed rectius porta Κυνηγίου vo- X.
catur. Et Κυνήγιον in Basilicis suis Græci verterunt eum locum vrbis, qui Romanis temporibus Arena dicebatur: vbi videlicet vel homines cum feris, vel inter se feræ committebantur. Kynigion ad Vlachernas refertur, locus scilicet depressus & concauus, vbi Patriarchion erat meæ peregrinationis tempore, quod hoc anno 1587 pecunia redemit a Græcis Sultanus Murates III, vt istic messitam, sui nominis monumentum, condat. Id hactenus sæpe tentatum, impediuit Turcorum Muphtis; qui debere Muratem diceret prius ex ereptis Scacho terrarum terris annuos messitæ struendæ reditus constituere. Græcis ruinosum Constantini palatium vicissim concessit ædificandum in vsum tam patriarchij, quam patriarchalis ecclesiæ; de quo mox aliquid indicabimus.

Vndecima nominatur veteribus Xylokerkos, causa paullo post exponenda, XI.
nunc autem Hagiobazari porta, per quam scilicet ingrediuntur vrbem Hagiobazariotæ, trans sinum habitantes, e regione huius portæ. Nomen Hagiobazari significat vel sancti, vel sanctum emporiū. Et emporij voce Symeon quoque Magister cum aliis Græcis vtitur pro nullis clauso portis, aut nullis cincto muris opidulo. Sancti potius existimem dicendum emporium, vt intelligatur emporium, sancti Mamantis, quod olim monasterium insigne, palatium augustale celeberrimum in historiis, pontem denique non minus nobilem, S. Mamantis adpellatum habuit. Heic enim effundunt sese in extremum Ceratinum sinum celebres illi priscis fluuioli Cydarus & Barbyses, nunc Machleua & Chartaricon, vt indicatum supra, capite 139, qui quidem ad S. Mamantem ponte iunguntur. Hagiobazariotarum vox denotat incolas emporij S. Mamantis. Ceterum ad hanc portam Hagiobazari secundus est vrbis angulus versus terram continentem, vbi sci-

licet incipiunt portæ murique terrestres; sic dicti, quod nec a sinu Ceratino, nec a Propontide alluantur, sed versus Thraciam porrecti sint. Veteres heic alteram posuerunt vrbis Acropolim, velut in eius extremitate sitam secunda, respectu primæ, quæ Byzantis arcem continet, vt ostensum cap. 139. Et habebat hic angulus olim arcem, dictam Pentepyrgion, a quinque turribus, vel Magnauram, vel τῆς ξυλοκέρκου, & palatium Xylinæ portæ apud Chalcocondylem, cuius interpretes vitiose scripserunt Xyllæ palatium, & peius interpretati sunt ligneum. Hæc autem nomina frequenter in historiis Græcorum, Zonaræ, Cedrini, aliorum, occurrunt. Explicatio prolixior alterius loci fuerit. Apud Leonardum archiepiscopum Chiensem leguntur in epistola, de capta Constantinopoli, turres Aueniades: de quibus interrogatus a me Zygomalas, quænam scilicet essent: respondebat, dicendas esse non Aueniadas, sed turres Anemanis, cuius est in historiis Græcorum mentio: planeque volebat, has illas esse quinque turres, in altera vrbis acropoli, quas diximus Pentepyrgij nomen habere. Id autem verum esse, vel ex hoc intelligitur, quod Chiensis turribus adiungit Xyloportam, quæ a Xyloporta priori diuersa, veteribus ξυλόκερκος dicta fuit propterea, quod artifices eam struentes, magna in fundamento aquæ reperta copia, tignis plurimis ac palis in aqua defixis lapides iniecerint, atque ita demum ædificij fundamentum firmum effecerint, vt est in libro de ædificiis vrbis. Nec abs re quis dixerit, videri palatium Xyloportæ potius scribendum Xylokerki palatium: scriptorem librario vocem obscuriorem hanc, cum notiori Xyloportæ commutante.

XII. Duodecima Turcis est Egri capi, quæ vox obliquam portam significat. Et reapse sic exstructam vidimus, vt in eam nō directo, sed ex obliquo pateat aditus. Leonardi Chiensis epistola, quam diximus, Caligaream vocat: Græci Caligariorum. Sic autem a Caligariis siue sutoribus est adpellata, qui calceamenta faciunt, a Turcis nominata Passumaggia. Inter hanc & proxime sequentem portam, situm est ad ipsos muros, alto loco, palatium vetus Blachernianum, quod Constantini iam vulgo vocant, vbi solebant elephanti hactenus ali. Hoc iam præterito anno Murates III Græcis loco patriarchij concessit, vt paullo ante diximus. Ceterum reperitur in Græcis historiis huius portæ Caligariorum nomen antiquius, Porta καρσία, siue obliqua: quod interpretati Turci videntur per Egri capi. Vrbis tamen ædificiorum liber Charsiæ portam voluit dictam, ab auctore vel conditore Charsia, qui vtentis colore Veneto factionis fuerit. Nam factiones olim quatuor erant in hippodromo decertantium equis, quos κέλητας Pindarus dixit, singulis bigis, trigis, quadrigis; ita distinctæ coloribus, vt βένετοι vel cærulei, λευκοὶ vel albi, πράσινοι seu virides, ῥούσιοι seu rubri, dicerentur.

XIII. Decimatertia est illa, cuius hoc annalium loco fit mentio, quæque nobis occasionem primam recensendi portas vrbis præbuit. Vocatur autem Hadrianopolitana, quod Hadrianopoli recta venientes, vrbem ingredi per eam soleant. In hac porta periit oppressus hominum turba Constantinus Dragases, vltimus Græcorum imperator.

XIV. Sequitur decimaquarta, recenti vocabulo Turcico dicta Top capisi, quo significatur porta bombardaria, siue tormētorum bellicorum. Græci ante captam a barbaris vrbem, nominabant S. Romani portam, sicut & Leonardus Chiensis, & Chalcocondyles testantur: cuius tamen interpres Gallicus ex S. Romani porta facere portam Romanam fuit ausus. A bombardis eam Turcos arbitror adpellasse, quod obsidionis tempore tormenta bellica præcipue fuerint huic opposita.

XV. Proxima secundum hanc est decimaquinta, Turcis Geni capi, Græcis νέα πόρτα, quod portam nouam significat.

XVI. Inde peruenitur ad decimamsextam, videlicet Silyuriæ vel Selybriæ portam, quæ a priscis χρυσῆ πόρτα, vel aurea porta nominabatur, & porta fontis. Nam extra portam hanc est hodieque fons, qui χρυσοπηγὴ vel aureus fons a Græcis antiquo nomine dicitur, celebris in eorum historiis, quæ sępenumero palatij πηγῆς siue fontis mentionem faciunt, & templi Deiparæ virginis ad πηγὴν siue fontem. Interpres Cedrini plerunq; Pegē, & in Pege reddidit. Ædificia nūc diruta sunt, fundamētis adhuc

adhuc exſtantibus, & ipſo fonte: quem hodieque Græcorum vulgus χρυσοπηγὴν adpellat, & inuiſere magno concurſu, certo anni tempore veluti ſi Deiparæ templum adhuc incolume ſtaret, conſueuit. Aurea porta nunc etiam reliqua conſpicitur, ſed obſtructa, nec id quod audit, aurea: ſatis elegans tamen, expreſſos e marmore continens agones ſiue labores Herculis, artificio non vulgari.

Hoc iam loco peruentum eſt, ab angulo vrbis ſecundo, propter muros vrbis terreſtres circumambulando, ad oppoſitum huic angulum vrbis tertium: qui, ſicut ſecundus ille ad ſinum Ceratinum extremum ſitus eſt, ita & ipſe pertinet ad Propontidem: vt deinceps latus vrbis reliquum mari alluitur, vſque ad promontorium Byzantis, vel vrbis angulum primum. Ab hoc enim angulo primo latus vrbis vnum, videlicet aquilonale, a mari Ceratini ſinus efficitur, vſque ad angulum ſecundum Pentepyrgianum: rurſus ab altera parte mare Propontidis ſecundum latus vrbis, & meridionale quidem efficit, vſque ad tertium vrbis angulum Heptapyrgianum: occidentale vero tertium latus ab omnibus aquis immune, terreſtri muro claudit vrbem, qui iuxta ſinum Ceratinũ a Pentepyrgio incipiens, ad Heptapyrgium iuxta Propontidem deſinit.

XVII. Igitur Heptapyrgiano iam angulo nauigio circumuectis, prima propter arcem in latere meridionali porta ſe nobis offert, ceteroqui numero decimaſeptima, quam ab arce vicina portam ἑπτὰ γουλάδων, id eſt, ſeptem turrium, voce mixtobarbara nominant. Obſeruauimus in hac Græcam inſcriptionem, quam dabimus alibi.

XIIX. Secundum hanc proxima ſequitur octaua decima porta, Turcico vocabulo Narli capi dicta: quo nimirum adpellunt ex inſulis nauigia malis aureis, ſeu granatis, (ῥοΐδια nunc Græci vocant) onuſta.

XIX. Decimanona vocatur Pſomatiorũ porta. Liber exſtat apud Græcos manuſcriptus, de ædificiis vrbis, quẽ habemus. In eo nomẽ portæ Pſamatij reperitur, & Palatiũ Pſamatij, & γηροκομεῖον Pſamatij, quo domus ſignificatur exſtructa curandis & alendis ſenibus. Originem vero nominis Pſamatij legimus hanc in eodem libro, ſtetiſſe ſcilicet olim hoc in loco Pſamatij, quoddã ſimulacrum, quod deaſtrorum cultor quiſpiam ceu deum coluerit. Chriſtianos vero frequenter hominem ab eo colendo dehortantes, adpellaſſe ſimulacrum illud, quod ipſe veneraretur, deum ψυματῖνον, id eſt, falſum & ficticiũ, quique nomen illud mentiretur. Ab hoc igitur idolo dei ficticij volunt ipſi loco nomen inditũ, vt Pſamatij diceretur, id eſt ficticij dei locus: vulgo Pſama dicente, pro ψέμα, quod eſt mendacium. Propter hanc vero portam Pſamatij quondam & palatium erat, & γηροκομεῖον, vt diximus: vtrumque Pſamatij nomẽ ob viciniam habens, & ab Helena Auguſta, matre Conſtantini magni, vrbis conditoris, exſtructum. Chriſtianorum vulgus hanc portam nunc etiam San Matthia vocat, nomine corrupto ex Pſamatia.

XX. Vigeſima Græcis Contoſcalij porta dicitur. In libro de vrbis ædificiis locus hic Contoſcalinon adpellatur, & cauſa nominis adiicitur. Etenim ipſa porta velut intra ſinum quemdam abſcedit verſus vrbem, & ab altera parte proximum ſibi portum habet pro triremibus, in mare ſe porrigentem, & muro circumdatum. Is portus olim quum pararetur, præfectum fuiſſe tradunt operis, velut ἐργοδιώκτην, Agallianum Turmarchum, (id Turmæ ducem ſignificat, hoc eſt legionis, ſex hominum millia complectentis, vt eſt apud Leonem Auguſtum in libro de bellicis adparatibus) qui cognomen Contoſcelis habuerit, a breuibus tibiis. Gambacurtam Itali dicerent. Ab hoc adpellatum aiunt portam Contoſcalinam, veluti contoſcelinam. Ego vero pace Græcorum dixerim potius Contoſcalinam, vel Contoſcalij vocatam a conta ſcala. Κοντὸς enim Gręcis nunc paruus, vti quum Cedrinus ait, quemdam fuiſſe nominatum ab exiguitate ſtaturæ Κοντολέοντα prætorem Cephalleniæ, & alium Κοντοστέφανον, ceu Leonem paruum, & Stephanum paruum. Scalæ nomen iam ante declaratum.

XXI. Vigeſima prima Catergolimenis porta nuncupatur, a portu triremium, quæ vulgo ſunt Græcis Κάτεργα, ſicut & κατεργάδες nunc adpellantur claſſiarij, vel nauales ſocij triremium.

XXII. Vigesima secunda vulgo nunc Græcis est πόρτα τοῖς ἀρκοῦδες, id est, vel vrsarum, vel vrsina, Turcis Tschatlati capsi, a mactatione pecudum. Sunt qui nouam litoris portam nominant. Equidem crediderim esse antiquam. Ædificium rotundum extra muros in ipso mari, vicinum ac vetus habet, vndique circumfluum, nisi qua terræ iungitur; in quo mactantur, excoriantur, & exenterantur pecudes: itemque fenestras habet hæc porta marmoreas a latere, cuiusdam ædificij vel palatij veteris, quod ipsis muris vrbanis incumbit. Heic aliquando pæne naufragium fecisse recordor, quum animi gratia Wolfius Vngnadius Baro Sonneccianus, & Hieronymus Arconatus, & ego, Saraium Sultaninum, e Ceratino sinu profecti, cælo primum sereno, marique placido, circumnauigaremus: & oborta subito tempestate, non sine periculo huc reiiceremur.

XXIII. Vigesima tertia & vltima porta vocabulo Turcico nominatur Achur capisi, quod Achurij portam significat. Achurium vero Turcis est ædificium capax, aream habens in medio, cuiusmodi solent esse stabula pro regiis equis. Et arbitror esse Græcam origine vocem, vsucaptam a Turcis. Etenim ἀχυρῶν vocant Græci stabulum, a reponendis scilicet paleis. Sic Emir Achur, stabuli præfectus est in aula Sultanina, veluti capite 14 diximus. Itaque propterea nomen hoc isti portæ datum, quod per eam saraio Sultanino contiguam, inuehantur omnia curandis & pascendis equis ac iumentis Sultani necessaria, quotquot intra saraium scilicet aluntur. Ab hac vltima porta, saraij Sultanini murus trium in ambitu milliarium Græcorum incipit, iuxta quem ab altero saraij latere primam quoque portam vrbis collocauimus. Nec inter Achurij portam, & Horæam illam primam, vlla reperitur alia, quam qua secreto soli Sultano licet e saraij septis ad angulum S. Demetrii prodire quoties ei sic visum est. Ac solet hoc facere multoties, quum eleganter ornatam marmoreis columnis domunculam ibidem habeat, intra quam velis obductam sedens, tam e sinu Ceratino, quam secundo Bospori fluxu in Propontidem præternauigantes intueri cum voluptate potest, ipse conspectus a nemine.

Sed enim ante, quam hanc portarum enumerationem claudamus, libet ex allegato sæpius libro, de ædificiis vrbis, ordine recensere veteres portas vrbis terrestres, quæ illic solæ leguntur; ceteris ad sinum Ceratinum Propontidemque sitis, silentio præteritis. Recitantur autem dumtaxat hæ quinque, sumto ab extremitate Pentepyrgiana initio.

Prima vocatur ξυλόκερκος, ob eius fundamentum, defixis in imo palis factum. Nunc Hagiobazari portam dici notauimus.

Altera Charsiæ, qui scilicet ei condendæ præfuit. Turcis est Egri capi, siue porta obliqua.

Tertia πολύανδρος, ab hominum multitudine dicta. Quippe traditum in historiis legimus, & in hoc ipso de ædificiis vrbis libro, Theodosium minorem Augustum terræmotu collapsos vrbis muros terrestres curasse per Cyrum præfectum vrbanum instaurari: cuius quidem ea fuerit in opere maturando & vrgendo sedulitas, vt intra sexagesimum diem absolutum fuerit. Hoc autem in opere, quum vna populi pars ab angulo Pentepyrgiano, altera vero ab angulo aduerso Heptapyrgiano muros condere cepisset: ad hanc demum portam pars vtraque suis perfectis operis conuenit, eaque de causa Porta πολύανδρος, adpellata fuit, ab hominum multitudine, qui tunc istic conuenerunt. Nunc Hadrianopolitanam vocari diximus. Et est illius is profecto situs, vt medium in muro terrestri locum occupet, id quod equidem diligenter obseruaui. Nam quum ab acropoli Pentepyrgiana, propter fossas muri terrestris, ad angulum vel acropolim Heptapyrgianam ituro, necesse sit vnius horæ spatium impendere: tantumdem temporis a Pentepyrgio requiritur ad portam Hadrianopolitanam, quantum ab eadem ad portam Heptapyrgio proximam. Apud Leonardum Chiensem reperitur hac ipsa in vrbis ac murorum parte locus arduus (vt adpellat) Miliandri. Non alibi quærat hunc lector, quam ad portam Hadrianopolitanam vel πολύανδρον, correcto tamen prius vel enuntiationis, vel scripturæ vitio. Nam pro Miliandro equidem minime dubito reponendum μυελίανδρον, quod idem est cum πολυανδρῳ: siue adeo per inscitiam

ſcitiam vulgi factum fuiſſe dicamus Miliandron ex Myriandro, ſiue per oſcitantiam ſcriptoris librarij corruptum nomen exiſtimemus.

Quarta Κατωγαία, ſiue ſubterranea; cuius tamen nominis ratio nulla redditur. Reſpondet iam Topcapiſi vel bombardariæ portæ, quondam S. Romani.

Quinta Græcis πέμπτη fuiſſe dicta narratur, quod numero quinta ſcilicet inter portas eſſet terreſtres. Olim auream portam vocauere, nunc Silyurianam adpellari oſtendimus. Quod autem Geni capi ſiue noua porta non commemoratur, inter portas S. Romani & auream ſita propterea fit: quod nulla tunc fuerit, poſterioribus ſcilicet exſtructa temporibus, vt ipſum quoque nomen innuit.

Habes iam, benigne lector, inſignem non portarum dumtaxat vrbis explicationem: verumetiam multarum præterea rerum declarationem, quæ mihi quidem aliquando Græcas & Turcicas hiſtorias lectitanti viſæ fuere difficiles intellectu, ac perobſcuræ. Tibi ſane, remotis non paucis iam quaſi ſalebris, iter idem ingreſſuro, minus pleraque tædij paritura confido. Vel ipſi tam a Turcis obſeſſæ, quam expugnatę Conſtantinopoleos hiſtoriæ Chalcocondylis & Leonardi Chienſis, mirum quantum hæc expoſitio noſtra lucis adferet.

*MORS SVLTANI BAIASITIS, A FI-
lio Selime veneno ſublati.*

Non meminerunt annales dati a filio Selime Baiaſiti per alios veneni, quod a noſtris conſtanter adfirmatur: ipſis tamen expoſitionibus horum inter ſe non parum diſſidentibus. Nos plerorumque narrationes ſic recitabimus, vt integrum tamen lectori iudicium relinquamus. Spanduginus ait, Selimem patri adiunxiſſe Ionuzem baſſam, qui curam eius gereret, omnesque res patris adminiſtraret. Interim tamen ſecreto cum Ionuze tranſegiſſe, venenum vt patri propinaretur. Itaque Baiaſitem prius, quam Dimotucum perueniſſet, vi veneni dati exſtinctum fuiſſe. Iouius addit, venenum ei præbitum ab Hamone Iudæo medico. Alij commemorant, Selimem metuentem, ne ſe bello in Anatolia contra fratres, Achmetem & Corcutem, occupato, rurſus imperium ſibi vindicaret pater: corrupiſſe medicum patris Vſtarabim, promiſſis ei ſingulos in dies annonis aſprorum mille, qui reditus eſſet annuus 9000 talerorum, aſpris 40 pro vno talero computatis. Itaque recepiſſe medicum, ſe Baiaſiti venenum pharmaco miſtum propinaturum. Ac tradidere quidam, venenum hoc fuiſſe comminutum pulueris inſtar adamantem. Vſtarabim in opido Tzurulo Baiaſiti auctorem fuiſſe ſumendi pharmaci, quo mirificus ſeni vigor totius corporis & animi rediturus eſſet. Adnuente Baiaſite, medicum altero mane Sultaninum ad cubiculum veniſſe: quumque dormientem adhuc reperiſſet, exſpectabundum ibidem hæſiſſe, donec euigilaret. Elapſo temporis aliquo ſpatio, quum non expergiſceretur: excitari iuſſiſſe, iamque experrectum interrogaſſe, pharmacone vti vellet. Illo adſentiente, Vſtarabim antipharmacis multo ante munitum, præguſtatam ab ſe medicinam Baiaſiti præbuiſſe hauriendam: ſimul cubiculariis mandaſſe, ne quid ei potus ſubminiſtrarent prius, quam bene cooperto corpore ſudaſſet. Inde medicum ſe Conſtantinopolim ad Selimem contuliſſe, qui promiſſi præmij loco iuſſerit ei caput amputari: quod diceret, hominem ſceleratum ac infidum Sultano patri, eadem vſurum erga ſe quoque perfidia, ſiquidem hoc vti faceret, ab alio quopiam compellatus eſſet. 201.

*CRVENTVM ET PARICIDIA-
le Selimis imperium.*

Sublato de medio patre, progreſſus eſt Selimes ad immanem ſæuitiam, fœdaque paricidia, ſolus vt rerum potiri poſſet. Frater eius natu maior Achmetes ad Arabicos fines profugiſſe dicitur, hoc eſt in Caramaniam, regno Sultani Cairenſis finitimam. Quippe non multo poſt ſequitur, eum ſuis tamdem e latebris cum milite Caramano cōtra Selimem prodiiſſe. Arabes etiam vocari Ægyptios, & Ægyptiorum Sultano ſubiectos, indicauimus capite 165. Muſtaphæ baſſæ mentionem paullo ante fecimus capit. 198. Fuit interfectus propterea, quod Achmetis eum 202.

filios, Muratem & Aladinem, de imminente sibi a patruo Selime periculo, monuisse per celeres internuntios compertum fuisset. Meritas luit pœnas, ob perfidiam erga Sultanum Baiasitem, herum suum, contra quem Selimi filio studuerat. Fratrum filij, quos Selimes strangulari iussisse traditur, more Osmanidis recepto, qui nefas esse putant, Osmanidarum sanguine terram conspergi, numero fuere quinque: Muchemetes & Aladines, Sinanis Scachi filij: cum tribus filiis Sultani Muchemetis, vt est videre nostra in Osmanidarum genealogia. De Tekiensi prouincia dictum capite 57. Qui primus e ianitoribus regiis, & Azem Aga vocatur in annalibus, integre dicendus est Capizilar Azem Aga. Nomina iam aliquoties exposita sunt, & suo loco de Capizilariis agemus, qui Sultani Osmanidæ ianitores sunt. His præfecti solent esse vel quatuor, vel sex, prout ipsi visum Sultano. Vocantur autem vel Capizilar Bassi, vel Capizilar Aga. De vocabulo Bassa, capite 14: de Aga, 173 diximus. Qui primus aut supremus inter hos est, Capizilar Azem Aga nominatur. Etenim Azem supremum significat. Notandum heic Casanis Azemis Capizilariorum Agæ nomen. Quippe Geufræus ait, Corcutem incidisse in manus Bostangis bassæ, qui Selimis gener fuerit. Ostendimus autem supra, capite 198, Bostangim bassam, Selimis filiæ nuptias cõsequutum in præmium perfidiæ, cognomen habuisse Ducaginoglis, ex causa paullo post aperienda. Nomen vero proprium huius Ducaginoglis erat, non Casam vel Casan, sed Achmet, quemadmodum ex ipsis annalibus deinceps adparebit. Et omnino Capizilar Aga diuersus est a Bostangi bassa. Quapropter in his Geufræus errauit. Opidum Egrigos Bellonio Grigos est, ad mare situm, versus sinum Aiassicum, qui priscis erat Issicus.

SELIMIS STATVRA. PROELIO VICTVS ET occisus Achmetes, eiusque filiorum exsilia.

203. Quod pumilionis Selimi nomen tribuitur, sic de sententia Spandugini est accipiendum: vt intelligamus, eum reliquo corpore fuisse oblongo, sed tibias habuisse breues. Eaque de causa spectabilior erat in equo, quam si pedes incederet. Neapolis Caramaniæ Turcis sua lingua vocatur Genischeher. Et annalium heic notanda verba sunt, quæ sæpius repetunt, has res in Caramania fuisse gestas, quo se contulerat Achmetes, vt auxiliis Sultani Ægyptij siue Cairensis e propinquo contra Selimem vti posset. Leonis quidem Augusti nouella de Thronis Neapoleos meminit, episcopatus metropoli Stauropolitanæ in Caria subditi. Hinc adparet, errare Iouium, qui pugnatum ait prope Prusam in amplissima planicie, quę nouæ terræ, C liugua Italica, vel nouæ ciuitatis adpelletur. Et proficiscitur hęc eius inde alucinatio, quod alia sit haud procul a Prusa, vel Nicæa potius Neapolis siue Genischeher, de qua superius capite 17 & 23 dictum. Ea tamen procul admodum distat a Neapoli Caramaniæ. Nec video, quo possit esse loco tanta planicies, ac tantorum exercituum capax, in vicinia vel Prusæ, vel Nicææ, vel Genischeheris siue Neapoleos, huic proximæ: quum istic perpetua vel iuga sint, vel cliui saltim montis Olympi. Taceo, superius aliquoties in annalibus hisce reperiri, Caramaniæ begos cum Osmanidis bella gerentes, si hostibus impares se viderent, in montuosa regionis suæ loca se recepisse: quæ quidem illæ ipsæ latebræ sunt, in quas se cum milite suo Sultanus Achmetes, Selimi fratri copiis impar, abdidit; & quales in vicinia Prusæ nullas habere potuisset. Ideoque non abs re dicitur Achmetes ab initio belli, transeũte cum copiis in Asiam Selime, veluti fratre debilior ad Arabicos profugisse limites, hoc est, in Caramaniam: vnde nusquam hactenus prodiisse legitur, multoque minus præsenti cum discrimine rerum suarum in Bithyniam fratri subditam se contulisse. Filiorum, quos duos reliquit superstites, Muratem & Aladinem, in his quidem annalibus nulla exstat mentio: sed ab aliis, præsertim Menauino, teste oculato, commemorantur. Aladinem euasisse fuga, narrat Iouius; & in itinere, quo se conferebat ad Ægypti Syriæque Sultanum, amicum paternum, febri exstinctũ. Muratem vero referunt omnes ad Ismailem Sophinum, Scachum Persarum, se recepisse: qui filiam ei suam dederit vxorem. Quippe constat, vtrumque principem tam Achmeti patri, quam filiis, aduersus Selimem fa-

uisse:

uiſſe: quod eſſe ſibi propemodum ante fores cernerent formidabilem illam Oſmanidarũ potentiam, quam bellis ciuilibus debilitatam cupiebant, ne cum vtriuſque detrimento longius ſerperet: vti ſane mox ab hiſce motibus Sultanos Ægyptios cum Mamelucis ſuis ad internicionem deleuit, Sophinos tum primum exortos grauiter adflixit: tametſi nihil hactenus in hos, arcano quodam Dei iudicio, ſummis licet vſi viribus, efficere potuerint Oſmanidæ, quod ſpem eis opprimendi regni Perſici certam præbere queat. Id eo maiori dignum admiratione, quod inſolentiores perpetuis hactenus, & infinitis prope contra quoſuis populos facti victoriis, nihil non vi ſola præpotentis imperij tum proſternere, tum diruere ſe poſſe iactitant. Ergo Romani tamdem illius Pindari verum eſſe, ſuo cum interitu, diſcant oraculum:

Vis conſili expers mole ruit ſua.
Vim temperatam Dij quoque prouehunt
In maius. iidem odere vires
Omne nefas animo mouentes.

SELIMIS ADVERSVS ISMAILEM SOPHINVM EXPEditio. Prœlium in planicie Zalderana. Iouius emendatus. Ordu. Orda. Foſſatum. Tuldum. Tebris. Sultania. Kemach.

Huius belli cauſæ intelliguntur ex indicatis capite præcedenti, de recepto 204
præſertim hoſpitio Murate, Achmetis F. Iouius exercitum Selimis habuiſſe tradit hominum ducenta millia, duplo maiorem numerum faciunt annales. Idem vocat Iſmailis primarium ducem Vſtaoglim, qui noſtris annalibus Vſtagelu ogli, vel Vſtazelu ogli, rectius quidem haud dubie, nominatur. Id filium Vſtageluis ſignificat. Quis autem fuerit hic Vſtagelues, nõ exprimitur in annalibus. Iouius ſtatim poſt expoſitum prœlium Selimis cõtra Perſas, & occupatum Tauriſium, narrationem belli Turcorum aduerſus Coſtageluem Aladuliorum principem ſubijcit. Idem bellum Turci quoque mox geſtum referunt, ſed aduerſus Aladeulem Dulgadiris prouinciæ Ducem. Ergo iam animaduertiſſe videmur, huius Dulgadirenſis regionis principes habuiſſe nomen Aladeulis in genere, cuius ſupra facta mentio capite 163, ſed ſingulis tamen prętereа peculiare quoddam fuiſſe nomen; adeoque deuictum hunc ab exercitu Selimis Vſtazeluem fuiſſe vocatum, cuius filius fuerit Vſtazelu ogli, ſupremus belli dux apud Iſmailem Sophinum, qui Zalderanis in campis occubuit. Hinc igitur emendandus Iouius, & pro Vſtaogli reponendus Vſtazelu ogli: rurſumque pro Coſtagelu, ſcribendus Vſtagelu. Planicies Zalderan legitur in annalibus, qui Iouio ſunt campi Calderani. Situs horum ex eo percipitur, quod dimicatum tradit idem non procul a ciuitate Choi, quæ priſcis Artaxata fuerit dicta. Malcozoglis ſiue Malcozides prior, Turcis eſt Thur Ali beg, Iouio Thurabeus, vocabulo hinc itidem corrigendo: alter Mahomet, quem annales non nominant. Turci vulnus inflictum fuiſſe Scacho tradũt a Malcozide, Iouius ictu ſclopeti læſum ait ſub humero ſiniſtro, non grauiter tamen, & incerto vulneris auctore. Orda Turcis eſt Ordu. Proprie quidem hoc vti vocabulo ſolent pro foro caſtrenſi rerum venalium, ſed interim generaliter etiam pro caſtris ſeu foſſato potius, vt adpellat Leo Sapiens Auguſtus, accipitur: itemque pro tuldo, quæ Græcis vox in hiſtoriis reperitur, & in Leonis Auguſti libro de bellicis adparatibus ſic definitur, vt impedimenta vaſaque militum, & omnes res neceſſarias complectatur; nimirum famulicia ſiue pueros, & iumenta, ſiue ſagmaria, reliquaque animalia, & ſi quid præterea rei ad vſum foſſati milites ſecum vehunt, trahunt. Germani Troſſum adpellant. Hæc proprie vox hoc in loco Turcicæ Ordu reſpondet. Notum, apud Tataros aulam, ſeu caſtra, ſeu comitatum Chanum ſiue regum adpellari ordam. Apud Beluacenſem Ioannes de Plano Carpi, legatus Pontificis ad Tataros, curiam regis interpretatur, & ſtationem imperatoris ac principum, itemque tentorium ducis. Sed heic, vt diximus, tuldũ Perſici regis in prædam ceſſiſſe Turcis intelligitur: vti mox etiam ſequitur, vnam ex Iſmailis vxoribus in orda fuiſſe captam. Solent enim mulieres, ſi quæ

ſequuntur caſtra, tuldi pars eſſe. De Tebriſio ſupra quędam expoſuimus cap. 187. Ptolemæi Teruam eſſe, plerique putant, & tranſpoſitis fortaſſe litteris Teure ſcribetur rectius: Hebræorum Suſam, Iouius autumat. Id quidem hoc loco minime ſilentio prætereundum, quod a Choi propter quam vrbem pugnatum fuiſſe diximus, 80 milliaribus Aſiaticis vel Romanis Tauriſium diſtet. Addendum & hoc, commiſſum fuiſſe prœlium die 26 menſis Auguſti, anno Chriſtiano 1514. Sultaniam denique Iouius idem fuiſſe putat exſtructam e ruinis Tigranocertę. Fiet eius infra quoque mentio, in expeditione prima Sultani Soleimanis aduerſus Perſas. De Carabago explicatum capite 63, de Amaſia capite 6. Ciuitas hodie dicta Kemach in Armenia, quondam metropolis erat Armeniæ Camachus, vt eam Leonis Auguſti nouella de thronis adpellat, & indicatum a nobis eſt ſuperius capite 5. Peucerus corrupto vocabulo Ciamaſſum nominauit. Sanſouinus quoque Iamacam vitioſe, pro Camaca vel Camaco, ſcripſit: errorem Laoniceni ſequutus interpretis.

BELLVM DVLGADIRENSE. MORS DVCIS Vſtageluis vel Aladeulis.

205. De Dulgadiris prouinciæ finibus dictum ſupra, capite 163. Duces eius, ſiue reguli, Turcomani erant, non Chriſtiani: regio ipſa tota montuoſa, Tauro & Antitauro incluſa. Dreſſerus ſimpliciter Cappadociam vocat, ſed non recte. Bello cauſam præbuit, quod huius regionis Ducis Vſtazeluis filius, vt dictum, hoſti Selimis & Oſmanidarum Iſmaili Sophino militaſſet: quodque pater, occiſo Calderanis in campis filio, Tauriſio proficiſcétem verſus Amaſiam Selimis exercitum, in cliſuris montium, & impeditis itinerum anguſtiis, fluminumque tranſiectionibus, adflixiſſet. Sinanis baſſæ meminimus ſupra, capite 177. Vſtazeluis a Sinane capti, eiusque iuſſu necati caput, a Selime Venetias, pro Turcorum more, miſſum fuit. Subſtitutus huic Alis begus, infra nominatur Scachi Suarenſis filius, initio regni Soleimanis, ad annum Chriſtianum 1522, vbi plura de hoc exponemus, capite 219.

SELIMIS IN BASSAS SVOS SAEVICIA. Ducaginogli. Ducagini reguli. Catalogus parricidiorum & cædium Selimis.

206. Piri baſſa Turcis eſt is, quem hiſtoria belli Rhodij Pyrrhum Græco nomine vocat, vt Aiacem Iouius itidē adpellatione Græca dixit, qui Turcis eſt Aigas. Ducagini filius Turcis eſt Achmet baſſa Ducaginogli, cuius obiter facta mentio, capite 198. Natus fuit Ducagina familia, quam Iouius ait illuſtrem fuiſſe in regione Naupactia ſiue Lepantina, ſicut iam dicitur. Ego vero hanc fuiſſe celebrem inuenio apud Epirotas vel Albanenſes, in quorum regione Barletius Ducagini meminit, loci vel opidi cuiuſdam, cui cum imperio præfuerunt olim, & a quo familiæ nomen hoc inditum fuit. Annales Venetorum tradunt, anno Chriſtiano 1444 Paulum & Leccam Ducaginos fratres, Tamuſij filios, cum ditionibus ſuis in Albania, Venetæ ſe reipublicæ fidei permiſiſſe. Iouius hunc Ducaginoglim ait infamem fuiſſe pluribus vitiis, auaricia, ambitione, perfidia. Filio Selimi patrem Baiaſitem prodendo, nuptias filiæ ipſius impetrauit, vt ante diximus. Cauſa mortis heic verius eſt expoſita, quam ab aliis, qui necatum volunt ob expilatas prouincias, quibus præfuiſſet. Atqui Vezirazem baſſa, quo munere dicunt annales functum fuiſſe Ducaginoglim, quum occideretur, non prouinciam quamdam adminiſtrat: ſed ad Portam ſuprema cum poteſtate, velut ad clauum totius Oſmanidarum imperij ſedet, nec niſi grauiſſimis de cauſis alio ſolet ablegari: quod in Sinane prius, deinceps accidiſſe meminimus in Oſmane Vezirazeme contra Perſas miſſo, cuius loco tunc Prouezirazemes ad Portam conſtitutus fuit Meſites baſſa, ſpado vetulus, nunc ſaluis annonis rude donatus. Oturaziacū Turci dicunt. Præter Ducaginoglim, referunt annales ab Selime necatum Iſchenderem baſſam, qui & ipſe gener ipſius erat, & Taziſadem Cadileſcherum, & Seguanem baſſam, (officij vocabulum eſt, explicatum cap. 190) qui nomen habuerit Bal Gemes. Id hominem

minem significat melle non vescentem. Hæc de procerum Selimis cædibus hoc tantum loco memoratur. Addamus & alias, aliis temporibus ac locis perpetratas. Mustaphæ necem prodidimus supra, capit. 202. Chendenum bassam Iouius trucidatum refert ante, quam contra Sophinum Ismailem in Persiam progrederetur: quod vir magno rerum vsu præditus, iter hoc grauibus de causis ei dissuasisset. Chuseinem bassam, Vezirem suum, simili de causa deinceps iussit interfici, quod ei per solitudines Arabię Cairum petituro cum maximis copiis, auctor esset, ne temere tanto cum exercitu tam periculosum iter ingrederetur, vt in annalibus expositum legimus. Ægypto potitus, Ionuzem bassam, (Ianum male Geufræus & alij vocant) a Cheire bego per calumniam delatum, seu furore quodam impulsus, e medio sustulit, vt est in annalibus. Colligamus immanis iam belluæ diritatis inauditæ facinora. Primum octo paricidia, prorsus enormia, quibus patrem veneno peremit, Achmeti Corcutique fratribus 2, & 5 fratrum filiis laqueo fauces elisit: procerum deinde maximorum cædes totidem, Mustaphæ bassæ Vezirazemis, Cheudeni bassæ, Ducaginoglis Vezirazemis bassæ generi sui, Ischenderis itidem bassæ generi, Tazitadis Cadilescheri, Balis Gemis Seguanis bassæ, Chuseinis bassæ Vezitis, & Ionuzis bassæ) quæ sane omnia quonam modo legatus Venetus, Aloysius Mocenicus, vsque adeo eleuare potuerit, vt nihil fuisse barbarum in hoc tyranno dicere sit ausus, mihi quidem mirari subit.

SELIMIS ADVERSVS AEGYPTI SYRIAEQVE Sultanum expeditio. Cansaui Gauri. Mameluci. Circassi, siue Quinquemontani.

Simulasse dicitur Selimes, alteram aduersus Ismailem Sophinum expeditio- 207.
nem se suscepturum, quum reapse Sultanum Cairensem inuasurus esset. Id astu fecit, ne præpotentes duos hostes simul in se cōcitaret: qui quidem inter se reconciliati fuerant, animaduerso Selimis instituto, non minus Ægyptij, quam Persæ interitum quærentis. Præterea stimulos addebat Selimi Cheir begus Halepi, (Iouius & alij Caiarbeium non recte vocant) qui suo cum Sultano inimicitias exercēs, defecturum ab eo se nuntiabat, si propius ad Halepum cum exercitu Selimes accessisset. Cansaui Gauri nomen est Sultani Cairensis in annalibus hisce Turcicis, qui nostris corrupta voce nominatur Campson Gaurius. Hunc Selimes prœlio vicit, in quo Sultanus ipse cæsus occubuit. Cairbeium quoque, vel Cheirem begum, hoc prœlio cecidisse, Geufræus tradidit: cui tamen deinceps Ægypto capta Selimem commendasse Cairum, in his annalibus expresse legitur. De Mamelucis abunde Iouius & alij scripsere, quæ paucis dumtaxat adtingamus. Cepere sub Friderico II Augusto. Durauit eorum societas vel ordo cum imperio CCC plus minus annis. Nomen ipsum significat militem, qui stipendia facit. Et militabant Sultano, perpetuisq; bellis exercebantur, equestris rei præsertim peritissimi. Moriente Sultano deligebant alium e corpore siue collegio suo, liberis suffragiis. Plerumque tamen Emirum maiorum, qui numero quatuor erant, auctoritate dignitateque Sultano proximi, ratio haberi solebat. Electus cuique Mameluco centum Seraphinos pro felicibus auspiciis imperij donabat. Omnes necessario vel Christiani erant, vel ex Christianis parentibus nati; nec in ordinem suum vel Arabes, vel Saracenos, siue Mauros, vel Hebræos, vel Turcos admittebant. Maior eorum pars e Circassis constabat, in pueritia captis, aut pretio distractis. Eam ob causam Zercas siue Cercas quoque vocantur a Turcis, ob Circassorum inter Mamelucos præcipuum numerum: quæ natio nomen Quinquemontanorum habet, Iberis siue Georgianis vicina.

TOMMANBAI, SVLTANVS VLTIMVS Ægypti. Vlu Duueidar. Emir Quibir.

Quem nostrorum historię Tomumbeium vocant, Turcis est Tommanbai, 208.
nomine non vitiato. Quod officium, quæue dignitas fuerit eius, qui dicitur heic Vlu Duueidar, ex ipso annalium cōtextu intelligitur. Initio commentationis huius, capite tertio, Vlu significare notauimus excelsum. Petro Martyri Mediola-

nensi in descriptione legationis Babyloniæ, non Vlu Duueidar, sed Emir Chebir adpellatur, quod Arabibus est Emir Quibir, id est, magnus Emir. Ea vox a nobis capite primo & 14 superius est explicata. Martyr adiicit, Emir Quibir esse magistratum primũ post Soldanum, idq; propterea, quod exercitibus præsit. Ergo Sansouinus & alij falluntur, qui huius in historiæ narrationibus ex Tommanbai Vlu Duueidare, vel Emire Quibire, fecerunt Admiralium Alexandriæ. Repetitur etiam apud Geufræum Derdar Quibir, vt apud Andream Cambrinium Florentinum, & alios, Magnus Diadartus. Vtrumq; mutilatum ex Duueidare. Nec Geufræus sibi constat in hoc explicando, quum modo magnum Mariscallum, modo Præfectum vel Admiralium, modo magnum stabuli comitem interpretatur, qui Græcorum in aulis erat ὁ μέγας Κονοσταῦλος. Si Petro Martyri, vt oculato testi, fides habenda, qui hunc præfuisse dicit exercitibus: fuerit scilicet is apud Ægyptios Vlu Duueidar, qui Serasker nunc apud Turcos est, aut qui μέγας δοὺξ apud Græcos imperatores olim dicebatur. Nam μέγας στρατοπεδάρχης esse non potest, quẽ Prætor Græciæ noster cum Beglerbego comparat. Eius verba superius exscripta leguntur, capite 66.

MELICVL VMERA. ZAMBERDI GASALI. GAza. Zozimus Gazæus. Remle. Rama. Rammola.

209. Vocabulum Melicul Vmera, nomen eius officij siue dignitatis denotat Arabica lingua, quondam Mamelucis vsitata, quæ apud Turcos est vel Beglarbegi, vel (vti vulgo pronuntiatur) Beglerbegi, hoc est, domini dominorum, qui sangiacos scilicet, aliosque begos sub se habet. Vide prolixius explicata cap. 14. Zamberdi Gasali, nostris est Iamburdus Gazzelles. Equidem hactenus operam dedi, vt minime corrupta nomina, præsertim propria, singulis in linguis ederem. Gaza, cuius in his annalibus paullo ante mentio fit, nota est Palæstinæ ciuitas, quæ viros illustres aliquot dedit: & inter alios, Zosimum Gazæum, oratorem eloquentem, licet paganum, qui necatus ab imperatore Zenone fuit, homine crudeli & malitioso. Is est editus a nobis auctor historiæ Zosimus Comes, ἀποφισκοσυνήγορος, quod nomen illum significat, qui fisci aliquando fuit aduocatus. Eum Karulus Sigonius V. C. singulis septimanis pagellatim, quum ederetur, a me per veredarios, opera Petri Pernæ Boloniam Basilæa missum, historiæ suæ de imperio occidentis inseruit, nulla beneficij mei vel vnico verbo mentione facta: cui tamen anno 1581 se Boloniæ inuisenti, quum ex Sabaudi Ducis aula discedens, ad Ferrariensem cum Ducis Augusti Septemuiri Saxonis legato, Andrea Paullo, viro amplissimo, & amico singulari, comitandi eius caussa proficiscerer, magnas sane gratias agebat, ingenue fatendo, minime se suum illud opus absque mea communicatione Zosimi, cum laude publicaturum fuisse. Nec dissimulabat se, quum in sepulcrũ suum (sic enim adpellabat bibliothecam) me deduceret, Romam profectum petiisse copiam sibi fieri pellegendi Zosimi, qui esse ferebatur in Vaticana: nec tamen id a Gregorio XIII P. M. licet adhibitis intercessoribus illustrissimis ac primi nominis & loci Cardinalibus, Farnesio & Estensi, certis de caussis impetrare potuisse. Quo plus, ore tunc quidem rotundo, mihi se debere profitebatur. Sed enim ad annales vt redeamus, quod heic memoratur Remle, opidum Palæstinæ, varias adpellationes habet. Nam & Remle, sicut heic, & Ramma, & Rama, & Rammola Mauris, qui Arabes sunt, ac finitimis nominatur: quod vocabulum terram arenosam significat, & a Turcis est muratum in Remle. Distat x, vel x i plus minus, milliaribus Asiaticis a Giaffa, quæ sacris est litteris Ioppe, sic ab Iapeto vel Iapheto dicta, quod versus Europam, ab Iapheti filiis inhabitatam, portus eius celeberrimus spectet.

CVDSIMVBAREC. IKINDI. MESSIT AXA. Iadsunamasi. Cubei Sahara. Cuba. Trulla. Naos dromicos.

210. Selimes in Ægyptum cum exercitu profecturus, quum ab Hierosolymis non procul abesset, morem tyrannorum sequutus, quibus in ore preces hæ perpetuo sunt,

Da mihi fallere, da iustum sanctumque videri, ciuitatem Musulmanorum etiam opinione

opinione sacram sanctam inuisere voluit. Hæret enim hodieque Turcorum in animis ea siue religio, siue superstitio: vt voti rei, Meccha sua visitata, non se legitime soluisse votum arbitrentur, nisi Bethlehemam quoque, Christi cunis nobilem, & Hierusalemam adierint. Vocant autem Hierosolyma, vel Hierusalemam, lingua sua Cudsimabarec, quod nomen significat locum benedictum vel inclytum. Vespertinæ preces Turcis sunt Ikindi nemas, quæ nimirum medio concipiuntur inter meridiem & occasum solis spatio. Concepit has in messit axa, id est in alba messita, siue templo Turcico. Nocturnas, quæ Iadsunamasi Turcis adpellantur, & interuallo medio dici solent inter occasum solis & mediam noctem, peregit in Cubei Sahara, siue Sehara: vocabulo denotante templum in spatiosa situm area, & cui fastigium impositum est formæ rotundæ. Tale fastigium Euagrio, scriptori ecclesiasticæ historiæ, θόλος dicitur: Græci recentiores, vt Zonaras, Cedrinus, alij, Trullum & Trullam nominant: vti quum Cedrinus ait alicubi, Trullam sanctę maioris ecclesię furnicam corruisse: quibus in verbis furnica significat habentem formam furni, hoc est rotundam, nō in longum porrectam, cuiusmodi tectis cooperta templa Gręcis ναοὶ δρομικοὶ vocantur. Vox Cubei ne Italis quidem est ignota, veluti quum Venetorum in annalibus legitur, anno 1416 ignem exussisse cubas templi S. Marci, plumbo tectas. Intelligitur autem hoc annalium loco per Cubei Sahara, templū Solomonium hodiernū Hierosolymis, quod & cubam habet eiusmodi, Turcicis templis familiarem, & amplissimam circa se complectitur aream.

RVRSVS AETHIOPES SIVE MAVRI, PRO Aegyptiis & Arabibus.

Cur Ægyptij & Arabes, olim Sultani Cairensis subditi, nominentur Æthiopes ac Mauri, a nigro colore corporum, diximus supra, capite 165. Sansouinus expresse hac in historia, Cairi siue Misziris (vt nunc adpellari, capite 61 notauimus) incolas Mauros vocat, vulgari consuetudine. Paullo etiam post sequitur heic in annalibus, interceptum ab Arabibus & Æthiopibus Tommanbain, Selimi fuisse proditum. Ceterum transfugæ dumtaxat heic vnius meminerunt annales Turcici, sed historici nostri duorū, qui Mameluci fuerint, natione Albanenses vel Epirotæ. Fecisse tradunt hos transfugium ad ciuem popularemque suum, Sinanem bassam, eique consilia Sultani Ægyptij cum insidiis detexisse. 211.

Regio Sait, Aegypti pars. Aythonus emendatus.

Quod vrbem Cairum ingressi dicuntur Selimiani milites, id factum aiunt alij per eam portam, quam nostri Bassuellam vocāt, & de qua paullo post amplius agemus. Regio Sahid Ioanni Leoni Aphricano superior Ægyptus est, quam Thebaidis prouinciam dixere veteres. Aythonus cap. 54, vt etiam annales hi Turcici, non Sahid, sed Sait, hanc adpellat; & primam ac maiorem (id est maximam) Ægypti prouinciam facit: quo loco notandum obiter, secundam prouinciam eiusdem Ægypti vitiose scriptam Demesor, pro quo reponendum sine dubio diuisis vocibus, De Meser: quod Gallica phrasi denotat prouinciam Meserensem, hoc est vicinam vrbi Meser, quam rectius capite præcedenti diximus nominari Miszir, aut Missir. Ibidem quinta prouincia cum vrbe Damiata, non est Æliopolis, ab Ælio Pertinace Augusto sic vocata, quod auctori Platinæ credidit Reineccius: sed Heliopolis, quasi solis ciuitas, vt in eadem Ægypto quondam erat Hermopolis, Mercurij ciuitas; Panopolis, Panis ciuitas: & aliis a Diis aliæ nominatæ reperiuntur, etiam a ridiculis illis Ægyptiorum numinibus quædam, vt a canibus Cynopolis: a lupis, Lycopolis: a felibus, Æluropolis. Plures Elias noster Cretensis in Nazianzenum, quodam loco recitat. Corrigitor hoc etiam in illo ipso Aythoni capite, quum dicit, haberi carnes crastinas, hædinas, gallinaceas: vt lector malit carnes castronias, id est, veruecinas, quam crastinas. 212.

MESSITA DICTA CHASANIS ZAMI.

Auctorem huius messitæ siue templi Cairensis Chasanem vocant annales hi Turcici, rectius proculdubio, quam vel Ioannes Fraxineus, apud quem Hessin legitur, vel Helferichus in itinerario, cui scribitur Hessen, pro Chasan. 213.

TOMMANBAIS SVSPENDITVR. FINIS REGNI Sultanini & Mamelucorum. Bab Suvveile.

214. Memorabilis eſt fœdus hic Tommanbais interitus,& Ægypti Syriæque Sultanorum regni finis. Suſpenſus fuit Tommanbais XI die menſis Aprilis, anno Chriſtiano 1517, vt Sanſouinus adnotauit. Sumtū hoc de ipſo ſupplicium ad portam Baſſuellam, vt idem retulit, quum prius ignominiæ cauſa laqueo ad collū adpenſo, per vrbem mulo inſidens circumductus fuiſſet. Peucerus Baſuelam Syriæ portam nominat. Sed melius annales indicauere locum in vrbis vmbilico, cui nomen Bab Subeile vel Suweile, quorum illud ſignificat portam, hoc plateam.

MORBVS ET MORS SELIMIS, IN LOCO FAtali. Dephterdarlar. Bairam maius & minus.

215. De pago Inzua dictum ſuperius, numero 74. Non procul abeſt a Zorlo, ſiue Zurulo, ſiue Ciurlo Iouij, de quo dictum itidem cap. 26 & 193. Nec longe a Zurulo diſtat is locus, qui Selimi fatalis propter impietatem erga patrem bis exercitam, prœlio committendo, venenoque præbibendo, de quo dictum capit. 201, fuit. Et bis hoc loco Turcici quoq; fatentur annales, fatali Selimē loco diem ſuum obijſſe. Cauſam mortis adtulit ei puſtula ſiue carbunculus peſtilens, vt Turci memoriæ produnt. Sanſouinus ex aliis refert, plagam fuiſſe corroſiuam, inſtar gangrænæ: quod equidem nō puto, propter interitum Selimis ſubitum, quum gangræna tardiores plerumque progreſſus faciat. Dephterdari ſiue Dephterdarlari, ſunt vel Rationales, vel quæſtores, vel (vti nunc adpellamus) præſides & conſiliarij camemeræ. Bairam, maximum Turcis feſtum eſt, inſtar paſchatis noſtri, quod menſe Ramazane celebrant, quo & ieiunium ſuum ſeruant, integro menſe 30 dierum, a crepuſculo matutino, vſque ad ſolis occaſum, nihil cibi potusue ſumentes: & abſoluto ieiunio, ſuum hoc Bairam, paſchatis in morem, peragunt. Duplex autem Bairam Turcis in vſu eſt. Vnum, menſe Ramazane, de quo nunc agimus; & quod Buiuc, ſiue maius, aut magnum adpellant. Eius ſupra meminimus, cap. 11 & 33. Alterum, ſexaginta plus minus ab hoc diebus celebratur, & Chazilariorum Bairam dicitur, hoc eſt religioſorum, qui peregrinationem voti ergo ſuſcipiūt, ad viſitandum Mahumetis Prophetæ ſui ſepulcrum Mecchanum, vt indulgentias peccatorum ſuorum iſtic impetrent. Quippe ceteri ad huius obſeruationem Bairani non tenentur. Ideoque Cutzug Bairam ab eis adpellatur, vti feſtum minus, aut paruum. Neque vero ſibi quidquam ad impetrandum veniam admiſſorum facinorum, prodeſſe putāt ſolam Mecchani templi viſitationem: in Bethlehemam quoque, cum Hieroſolymis adeant, vti paullo ante ſignificabamus. Hinc vero certum mortis Sultani Selimis tempus colligitur alioqui controuerſum. Quippe legitur apud Iouium, exſtinctum Selimem anno Chriſtiano 1519, die 14 menſis Februarij: quum Sanſouinus, & alij, verius omnino tradant, id accidiſſe menſe Septembri, anno 1520. Quippe Buiuc Bairam tunc inſtabat, quod Selimes celebraturus erat Hadrianopoli, ſi ſuperſtes fuiſſet.

SOLEIMANES INITIO REGNI BELGRADVM OBſidet. Burgurdelen cum ea capit. Sabacz. Sabatia.

216. Cauſa, cur regnum auſpicatus Soleimanes, Vngaris mox bellum inferret, non erat alia reapſe, quam certa ſpes occupandi Belgradi, cum ceteris eius regni prouinciis & opidis, rege Ludouico, Vladiſlai F. necdum per ætatem ad gubernandum idoneo, & procerum ſuorum, tam ſæcularium, quam eccleſiaſticorum contemtui expoſito: qui poſthabita dignitate regis, & ſalute reipublicæ, ſuis dumtaxat commodis, ambitioni, luxui, faſtuiq; ab hominum memoria inaudito, ſtudebant. Occaſionem vero pacis abrumpendæ, Spanduginus hanc expoſuit: quod legatus Soleimanis, ad denuntiandū Vngaris bellum miſſus, ni tributū Soleimani ſoluiſſent; non modo non exceptus ab eis honorifice, verumetiam tractatus præter legatorum ius fuerat: idque propterea, quod vindicare ſe de Sultano Turcico vellent, ob ignominioſe ac inſolenter habitos a Selime prius legatos ſuos. Burgurdelen vero Soleimanes præcipiendam putauit, ne qua Sauo ſecundo Belgradenſibus

densibus obsessis, ad quorum is mœnia Danubio iungitur, venire subsidia possent. Quippe Burgurdelen Turci vocant illud in ripa Saui fluminis opidum, quod Vngaris Sabacz adpellatur, cinctum vndique Sauo, in quem Drinus ibidem, ac Baconsius amnes, influunt. Bonfinius refert, anno Christiano 1470 initam fuisse vel occeptam ædificari molem Sabaz, cui nomen Turcus indiderit, vti Sabaz vocaretur, quod Turcica lingua mirabile quid significet. Intelligit autem Turci nomine Sultanum Muchemetem, Baiasitis patrem, Selimis auum, Soleimanis proauum. Quippe Muchemetes, a Belgradi obsidione, anno Christiano 1456, inuicti ducis Huniadis virtute turpiter reiectus, hanc exstruere 14 post annis arcem voluit ad Sauum, e regione Sirmiensis agri; vt inde fines Vngaricos inuadere pro lubitu posset. Hinc nouæ munitioni superbum nomen datum Bonfinius putauit. Sed postea tamen Sabatiam, veluti Sauatiam, a Sauo flumine potius dictam fatetur. Rex autem Matthias, Huniadis filius, anno Christiano 1475, Muchemete adhuc superstite, Sabatiam vi expugnatam recepit: a quo tempore nostrorum in potestate mansit ad hoc vsque bellum Soleimanicum. Alba Græca potitos Turcos notauere nostri anno 1521, die 24 Iunij.

RHODI OBSIDIO. MERMERE. MARmora. Portus Physicus.

De Mentesiana ditione dictum supra, cap. 13. Videnda quoque Natoliæ tabula Geographorum principis Ortelij. Mermere Turcis adpellatur opidum Anatoliæ maritimum, a cuius portu distat interuallo non magno Rhodus. Opidi nomen Græcis est Marmora, portus autem, Phisco, pro quo legitur in Ortelij Natolia Fischio, non recte tamen, quando Physcus etiam Sophiano scribitur. Situs est e regione portus Rhodij, qui ab hoc dumtaxat XVIII milliaribus Græcis disiungitur. 217.

MEGALO MASTOR RHODI. Stankoi. Bedrum.

Græca voce Turci quoq; μεγάλον μάστορα vocant magnũ Rhodi Magistrum, vel 218. ordinis equitum Rhodiorũ principem. Is erat id temporis Philippus Villerius Liladamus, natione Gallus: qui Fabricio de Caretto nato e familia Marchionũ Finariensium in Liguria Saxonicæ stirpis, nec ita dudum mortuo, successerat. Deditio Rhodi facta fuit anno Christiano 1522, die 25 mensis Decembris, videlicet natalicio Christi, quo etiam Soleimanes vrbem ingredi voluit. Erat in potestate Rhodiorum equitum nobilis quoque Cos insula, Hippocratis medici patria, quam Itali nautæ Lango nominant, Græci ςὼ Κῶ, velut εἰς τὼ κῶν, Turci Stankoi. Hæc itidem Soleimanis in manus, amissa Rhodo, venit. Arcem quoque Bedrum sequutam mox aiunt annales horum exemplum. Eam Marius Niger existimauit esse Branchidas Cariæ Strabonis, & Petrum vocat. Idem Halicarnasum veterem putat respondere Castello S. Petri, quo de nunc annales hi loquuntur. Notus quidem est sinus S. Petri, sic a Castello S. Petri dictus: sed vtrum referendus sit ad Halicarnasum, an ad Iasum Cariæ, sinus vt Iasius ille Plinianus sit, equidem aliis definiendum relinquo.

FINIS DVCATVS DVLGADIRENSIS SCACH Suvvar. Zuiria. Tzanisas.

Quemadmodum antea, capite 157, quosdam ostendimus anticipasse finem 219. regni familiæque Caramanicæ: sic etiam factum in Aladeuliorum familia, fineque principatus Dulgadirensis, videmus. Quippe nostri volunt, eam desiisse sub imperio Selimis, anno Christiano 1514, quo tempore captus & occisus fuit Vstezalues, vti supra declaratum. Turci vero tradunt illi fuisse substitutum a Selime fratris filium, Alim begum, qui Scachi Suatensis filius heic adpellatur. Is septem annis a morte patrui potitus imperio, nunc tandem sub Soleimane sceleratis insidiis e medio tollitur. Scachi nomen iis gentibus est familiare, de quo commentationis huius initio diximus. Sic in adpendice Reineccij ad caput 8 Aythoni, Siruansa non pro alio debet accipi, quam pro Scacho Siruani, qui Mediæ Scachus

siue rex est: sic & Philippo Bergomati quidam nominatur Tzanisas, vocabulo corrupto ex Tzani Scach, qui Tzanorum Scachus est, gentis itidem Ponticæ, sicut & Suarenses ad Pontum Colchidemve pertinent, vel Lazi, vel eis proximi. Ac sunt iidem hi Suarenses, quorum regionem Ortelius ex Alphonso Hadriano Zuiriam nominauit.

AIGAS BASSA. CHASNADAR BASSI.
Apochrysiarius Bonfinij. Apocrisiarius.

220. Habet heic lector illum Aigasem bassam, quem supra indicauimus a Iouio voce Græca nominari Aiacem. Oriundus erat e Cimeta, non procul a Corcyra, trans sinum sita, quam Leo Sapiens Augustus Chimaram in nouella de thronis adpellat, & cum Buthroto, ibidem ad quintum a Corcyræ opido & arcibus milliare sito, Naupacti metropolitano subijcit. Supremus thesaurarius in Officiis Portæ Osmanicæ Chasnadar bassi dicitur. Eorum explicatio suum, non multo post, locum inueniet. Et sunt in omnibus regnis Thesaurarij, quos Bonfinius dici Romanis Quæstores, Græcis Apochrysiarios existimans, fallitur. Nõ enim apud hos Apochrysiarij reperiuntur vsquam, sed Apocrisiarij; longe diuersi nomen officij, quo fungentes, A responsis aliqui Latine vocarunt. Græci hodie sic internuntios & legatos adpellant.

PETROVAR. SIRMIVM. FRANCOCHORION. INteritus Ludouici regis Vngariæ prædictus a spectro.

221. Quod Varadinum Petri dicitur, Vngari Petrouar adpellant, hoc est, ciuitatem petri, vel πετρόπολιν. Sitam in libero colle vidimus ad Danubium, in ea parte regni Vngariæ, quæ a Salankemene, Tibisci ostiis obuersa, (dictũ de hac capite 100) vsque ad Varadinum hoc Petri. Sirmium vocatur. Græci, Francorum a cæde, Φραγκοχωρίον recentioribus in historiis dixere. Quod annales aiunt, pugnatum inter Soleimanem & Ludouicum circa tempus Ikindi, de notatis capite 210 lector intelligit. Etenim quod Christianis vespertinarum precum tempus est, hora nimirum tertia post meridiem: Turcis Ikindi nemas adpellari notauimus. Stephanus Broderithus in historia de hac Ludouici regis Vngari clade, dimicari ceptum refert hora post meridiem fere tertia, quæ scilicet a Turcis etiam memoratur. Hic autem Ludouicus, eius nominis apud Vngaros secundus, Vngariæ Bohemiæque rex, ad opidum Mohatzium, (Mugacium libuit aliis nominare) prostratis vndiq; copiis suis, prœlio semet eripiens, in vicina palude, quum in altiorem paullo ripam euadere conaretur, & equus regius posterioribus pedibus insistens, frustraque saltum in ripam aduersam moliens, in dorsum vna cum vectore corrueret; ita vt erat armatus, sesquipalmis in aquæ lutulento gurgite depressus & suffocatus interiit, anno Christiano 1526, die mensis Sextilis 29, Ioannis Baptistæ decollationis memoriæ dicato, pro quo natalem alij non recte ponunt, id est 24 Iunij. Filius erat Vladislai Iagellonij, Casimiri Poloniæ regis nepos. Matrem habuit Annam Candalensem, regiæ Nauarrenæ stirpis apud Vascones, in Gallia; quæ nulla cute vel pelle tectum in lucem edidit, quam postea medicis arte naturam iuuantibus, est consequutus. Habitum hoc infelicis ominis loco. Pater baptissando pro more Christiano, Iulij nomen indere decreuerat: sed aliud suadente matre, Ludouicus fuit adpellatus. Hoc itidem ominosum plerisque visum, quod vnus hoc nomine rex quondam apud Vngaros pariter & Polonos rerum potitus fuisset, Sigismundi regis, & post Imperatoris socer, e Gallica familia regum Neapolitanorum ortus, ideoque Loisus vulgo dictus, qui moriens masculum heredem post se nullum reliquerat. Narrantur & alia, quæ infelici iuueni (quippe vigesimum primum ætatis agebat annum, quum interiret) tristissima quæque portendere credebantur. Retulit aliquando mihi generosus & illustris Baro Kitlizianus Ioannes, quem honoris causa nomino, sibi notam fuisse matronam honestissimam, gente Bocciana nobili cum primis apud Silesios editam, & equiti Sueuo Stainanæ familiæ nuptam. Ea iuuencula missa fuerat in aulam Ludouici regis, vt esset in gynæcio reginæ Mariæ, Karuli V & Ferdinandi Augg. sororis,

ſororis, Ludouici coniugis: & quidem a morte regis omnium conſternatis animis,& ob metum aduentantium barbarorum trepide gynæcio præſertim fugiente,coronam regiam,ab aliis præ formidine neglectam,conſeruaſſe dicitur. Commemorabat hanc Baro noſter recitare ſolitam, non multo ante regis interitum, quum Budæ rex ageret, ac pro more clauſis arcis foribus pranderet: (miſere quidem certe victitaſſe regem hunc, defraudatum & contemtim habitum a proceribus Vngaris, regio interim luxu diffluentibus,teſtis oculatus Herberſtainus Baro memoriæ prodidit) acceſſiſſe ad arcis portam ſpectrum quoddam, vt euentus docuit, in forma hominis fœdum in modum diſtorti & claudicantis: altaq; voce flagitaſſe colloquium regis, cui neceſſario quædam indicaturus eſſet, ad regiam regnique ſalutem pertinentia. Quumque neglectus initio, quod in aulis fieri ſolet, nunc altiori clamore, nunc eiulatu adhibito,id vti quamprimum regi ſignificaretur, peteret: tamdem hominis importunitate commotos quoſdam, quum extra regem ipſum nemini ſecretum hoc ſe patefacturum diceret, rem ad regem detuliſſe: qui mox abire quemdam e ſplendidioribus aulicis,& ſimulata perſona regia, quid iſtuc arcani eſſet, quærere iuſſerit. Tum vero claudum illum de arcano reuelando velut a rege præſente adpellatum,negaſſe primum,hunc eſſe regem: deinde ſubieciſſe, regem, qui ſe audire nollet, breui periturum: atque his prolatis, in oculis omnium euanuiſſe. Memorabilis ſane plures ob cauſas hiſtoria, quam equidem loco tam idoneo, minime putaui ſilentio prætereundam.

NOVVS DERVISLARIORVM MOTVS.

Qui Calenderes Turcis dicantur, qui Deruiſlarij, declaratum ſuperius capite 171. Deruiſlarios quidem eſſe nomen generale, quo Calenderes & alij capite dicto recenſiti comprehendantur, vel hoc etiam ex loco perſpicitur. Calender autem Zelebi, ſignificat Calenderem ſiue religioſum nobilem, ex cauſa in ipſis annalibus expoſita, quod originem generis ſcilicet ad Chazim Bectaſem referret; cuius, vt auctoritatis olim ſummæ viri, mentio facta fuit in vita Vrchanis Gaſis, Oſmanis filij, non procul ab annalium initio. 222.

BANVM ERDELII SOLEIMANES VNGARIAE regem creat. Cauſa progreſſuum, quos Turci fecerunt in Vngaria.

De Bani dignitate tractauimus capite 174, de Ardelio vel Erdelio, capite 223.
163. Banum heic Erdelij vocant annales,quem noſtri non Banum,ſed Vaiuodam Erdelij ſiue Tranſſiluaniæ, perpetuo dixerunt. Is tunc temporis erat Ioannes de Zapolia, Comes Cepiſienſis, Vngariæ peſtis: qui ante prœlium de induſtria tardius ad Ludouicũ regem copias auxiliares ducens, regem cum ſuis in extremum illud diſcrimen conieciſſe creditur, vt ambitu nefario perueniret,cæſo Ludouico, genuinus ſcilicet Vngarus, ad regnum poſſet. Eam ob cauſam dudum quoque Ludouici ſororem Annam, Ferdinando, magni Maximiliani Cæſaris nepoti deſponſam a Vladiſlao patre paullo ante, quam e viuis excederet,fruſtra licet ambiuerat: vt eo plus iuris ad regnum, ſiquidem ſororius regis fuiſſet factus, haberet. Ipſius autem Ioannis Zapolienſis ſororem primo ſibi matrimonio iunxit Sigiſmundus Poloniæ rex, e qua tamen nullos ſuſcepit liberos mares. Poſtea ſuam Ioanni filiam Iſabellam, ex altero coniugio natam, Sigiſmundus vxorem dedit, vt infra dicturi prolixius ſumus. Creduntur Ioannis cauſæ fauiſſe Poloni, eamq; ſtudiis maximis quum per alios,tum per Hieronymum Laſcum, Alberti patrem, Soleimani Oſmanidæ,ac Franciſco Valeſio Gallorum regi,bonis ſcilicet illis confœderatis ac ſociis, in detrimentum reipublicæ Chriſtianæ commendaſſe: ne quieta totius Vngarici regni poſſeſſione potiti principes Auſtriaci, formidabiles ipſis etiam Polonis fierent: qui ſane ſtimulus æmulationis Franciſci quoque regis animum perpetuo pungens, eum ad conſilia nefanda, reiq; publicæ pernicioſa, cum indelebili ad omnem memoriam poſteritatis infamia ſua, perpulit. Ita nimirum per ambitionẽ & inuidiam fuit adtractus in viſcera noſtra ſæuus & iuratus hoſtis. Vtinam ne nunc etiam fucata libertas electionis, & fœderis Oſmanidarum cum

vicina Sarmatia prætextus, ac deteſtabilis quorumdam ambitio, malum aliquod Europæ pariant; quod Deus tamen optumus maxumus omen auortat. Notari quidem annalium verba debent, quibus Iohannes hic Turcis non electus ab Vngaris rex, ſed Banus Tranſſiluaniæ nominatur ante, quam Soleimanis beneficio ſcilicet regnum obtineret. Idem Banus detuliſſe ſua dicitur Soleimani obſequia. Quid aliud hoc, quam factum fuiſſe clientem, vel mancipium potius Soleimanis? Magis id etiam paret ex eo, quod ſequitur: Soleimanis imperio Banum ſe ſummiſiſſe, vel ſubditum Soleimanis factum eſſe, ſicut ipſa verba Turcorum ſonant. Hæc ſcilicet illa libertas eſt, quam ore iactitant, qui Turcis ſemet adiungunt. Fructus autem bonæ protectionis huius & patrocinij Turcici, paullo poſt ex capite 250, & ipſis ex annalibus, vbi de morte Ioannis, & filij matrisque in Tranſſiluaniam relegatione narratur, luce meridiana clarius adparebũt: itemque de ſupplemento annalium noſtro, vbi tandẽ videmus, ambitioſi patris, & reipublicæ noxij filium, Arianæ ſectæ patronum, quæ Mahumetanis fores aperit, ſine liberis, in ipſo ætatis flore, iuſto Dei iudicio, rebus humanis exemtum fuiſſe. Notum vetus, ac veriſſimum quidem oraculum illud:

Εὐσεβέων παίδεσσι τὰ λώϊα, δυσσεβέων δ᾽ οὔ.

Fauſta piorum poſteritas, infauſta ſceleſtûm.

VIENNAM AVSTRIAE SOLEIMANES OBSIDET.
Wetſch. Vindoniana. Oſtrikion.

224. Huius obſidionis auctor Soleimani fuit Ioannes Zapolienſis, hoſtis Germanorum, cum Vngaris ſuis, parum æquis nationi bene de ſe meritæ. Nec in illa cæcitate ſua dementes perſpiciebant, ſi Soleimani licuiſſet in Germania pedem figere, (quod ſane quo minus fieret, per ipſos non ſtetit, ſolo benigni numinis fauore peſtem illam noſtris a finibus auertente) non minus Vngarorum libertatem oppreſſurum fuiſſe barbarum, quam noſtram: a fronte ſcilicet, & a tergo iam ipſis intra ſepta ſua concluſis. Vienna Turcis eſt Wetſch. Vetus adpellatio Vindomana legitur in Noticia vtriuſque imperij, quam equidem integriorem puto, quam Vindobonæ: præſertim ſi diuiſa littera M in N & I, dicatur Vindoniana: ſicut obiter ſuperius etiam capite primo commentationis huius indicauimus. Regioni nomen non ab Auſtro datum, quod ab Auſtris perflari crebro ſoleat, vt Lazius ſcripſit, ſed ab orientali ſitu, reſpectu reliquæ Germaniæ, vel e Prætore Græciæ noſtro paret, qui Græcis ὀστρίκιον ſuo quoque tempore dictam oſtendit. Id enim nomen Oſtrich, vel Oſt Reich, Germanis ſimpliciter ſonat regnum orientis, vel ad orientem ſitum. Quod frigoris vi narrant Turci Soleimanem ab obſidione diſcedere coactum, excuſandi Sultani ſui, ſuorumque cauſa faciunt. Quippe conſtat, Turcos vicies muros vrbis ſubiiſſe: vicies a mœnibus virtute propugnatorum fuiſſe repulſos: adeoque tamdem, frameis licet ac fuſtibus adhibitis, adigere ſuos amplius ad oppugnationem redintegrandam nulla vi potuiſſe. Hinc vrbis capiendæ deſperatio Soleimanis animum ſubiit, vt adparebit ex ipſa Viennenſis obſidij deſcriptione, quam ad finem libri huius lector inueniet. Cepit in morem fugæ Soleimanes reliquis cum copiis abſcedere, die 14 Octobris, anno Chriſtiano 1529. Atmindanis nomen, cuius mentio ſequitur, expoſuimus ſupra, capite 130.

ALTERA SOLEIMANIS CONTRA GERMANOS EXpeditio. Caſan Michalogli cum ſuis a Friderico principe Palatino cæſus. Palatinorum in rempublicam merita.

225. Intelligunt annales Hiſpani nomine Karulum V Auguſtum, Hiſpaniarum regem: quem Imperatorem Romanorum infitiari ſolebat Soleimanes, quod ſe belli iure ſucceſſorẽ Conſtantini magni diceret, qui tam occidentis, quam orientis fuiſſet imperator. Caſanis Michaloglis nomen apud Soiterum, qui ex noſtris hoc bellum eleganter deſcripſit, non legitur. Vaiuodæ adpellatio, quæ Caſani tribuitur, capitaneum ſignificat. Cæſus cũ ſuis memorabili clade fuit a Friderico principe Palatino Rhenenſi, auxiliorum imperij ſupremo duce, qui poſt Septemuirali dignitate fulgens, honorata grauique ſenecta vitam in terris clauſit ſuam.

ſuam. Sereniſſima ſane Palatinorum principum familia tam ſuperiori, quam hoc contra Soleimanem bello, perutilem immortali cum laude ſua reipublicæ Chriſtianæ nauauit operam: quum obſeſſa Vienna Philippus, e Friderici fratre Ruperto natus, in loco nihil id temporis munito, contra vim potentiſſimi hoſtis defendendo, ſuum pro ſalute patriæ caput deuoueret: Fridericus & Wolfgangus fratres Crembſij, ad decimum a Vienna lapidem, cum copiis in omnem bene gerendæ rei occaſionem intenti ſubſiſterent: ac nunc demum anno tertio redeunte Soleimane, primus Fridericus ad defendendam Auſtriam aduolaret, & paratus ipſe barbaros imparatos & imprudentes inuaderet, cæderet, profligaret. Hoſtis quidem ellogium, de cæſo ab Alamanis Caſane Michalogli, ad huius familiæ laudem pertinet.

CORONE, INSVLA BALV, BADRA, CAPTAE A NOSTRIS.

De corone dictum cap. 177. Inſula Balu, locus eſt ad ipſam Coronen, litori 226.
proximus, quem incolunt Græci, Turcis inhabitantibus. Hinc intelligi poteſt, quod apud Ortelium legimus, Coronen in Meſſenia Peloponeſi, Sophiano dici Coron, Mario Nigro Niſi. Quippe νῆσοι Græcis inſulam ſignificat, integreque dici debebat νησίον. Ac toti nomen vrbi a patre Niger dedit. Badra Turcis effertur, Peloponeſi vrbs: Patraſſo vocant Itali: Patræ quondam Græcis, numero multitudinis enuntiabatur.

CHAIRADIN BARBAROSSA. CESAIR.

Notionem vocabuli Chairadin capite 36 dedimus. Heic nulla fit Horuccij 227.
mentio propterea, quod perierit ante, quam pro Turcis aliquid inſignis rei geſſiſſet, priuatis contentus commodis. Maior is natu frater Chairadinis, ſub archipirata Kemale nomen & rem conſequutus e piratica, Selimem Arabem, regni Algerienſis heredem, cui rogatus ſuppetias tulerat, per inſidias in balineo necauit, & vrbem cum regno ſibi per vim adſeruit. Exſtincto deinde Horuccio, cuius interitum Iouius deſcripſit, Chairadines frater, & ipſe pirata nobilis, in poſſeſſione regni ſucceſſit: tamdemque Soleimani factus longe cariſſimus, ea geſſit, quæ deinceps in annalibus exponuntur. Ad hunc per errorem omnia referuntur heic, de capta præſertim Ceſaire, quæ a fratre, dum viueret, geſta fuerant. Ceſair Numidię metropolis, Algerium vulgo dicitur. Priſcis erat Iulia Cæſarea. Nicolaides a Mauris Gezeir, Arabibus Elgezair dici putat, nomine ſignificante inſulam, propter Balearium & aliarum inſularum viciniam, ſane ridicule: quum vtrũque ſit idem, niſi quod alteri additus eſt EL vel AL articulus Arabicus: & vtrumq; corruptum ſit ex Cęſarea, ſicut & Ceſair. Barbariam vocari maritimam Aphricam, initio ſupplementi annalium noſtri monuimus. Aſprorum quadragies centum millia faciunt centum millia talerorum, pretio taleri vnius ad 40 aſpros reuocato, ſicut oſtenſum eſt capite 18.

OFFICIA PORTAE OSMANICAE PRAECIPVA, *cuiuſmodi ſunt hodie.*

Prius, quam accedamus ad explicationem officij, quod Chairadines heic 228.
conſequutus traditur, ſupremi videlicet beglerbegi maris: vno tamdem complectamur loco totius aulæ, vel Portæ potius Oſmanicæ officia præcipua, rebuſque Turcicis explicandis & intelligendis neceſſaria.

Primum hæc ſciri oportet eſſe duûm plane generum, aliis intra ſaraium deputatis ipſiuſmet Sultani miniſteriis, ac rurſus aliis extra ſaraium ſua obeuntibus munera.

Intra ſaraium hi Sultano ſeruiunt.

Capi Aga, vel Capi Agaſi. Præfectus aut Capitaneus Portæ.

Oda Baſſi, cubicularius maximus, & pręfectus Itzoglanis ſaraij. Adoleſcentes ſunt, qui ab ætatis octauo, ad vigeſimum annum vſque, pro Sultano aluntur & educantur intra ſaraium, varieque pro indole ſua inſtituuntur, præſertim vt legere diſcant, & ſcribere, & iaculari, & equitare; legumque Mahumetanarum ſummam percipiant.

Chaſnadar baſſi. Theſaurarius maximus.
Kilertzi baſſi. Diſpenſator maximus.
Serai Dar Agaſi, vel Serai baſſi. Supremus ſaraij præfectus, abſente Sultano.

Et hi quidem omnes ſpadones vel caſtrati ſunt, ac ſinguli ſub ſe plures alios, itidem caſtratos vel eunuchos, habent.

Secundum hos, tres inprimis adoleſcentes ſunt, ipſius Sultani miniſteriis inſeruientes, quorum hæc nomina:

Silichtar, qui arcum, ſagittas, arma cetera Sultani portat.

Tzohadar, qui veſtium Sultani curam gerit, eiuſque ſcaramangium portat, ad arcendam pluuiam factum. De hoc plenius dictum capite 199.

Kiuptar, cui potus Sultani commendatus eſt, & qui ſemper eques etiam pro Sultano fert aquam ſecum in lagena.

Pertinet huc etiam, id eſt, refertur inter officia ſaraij, Boſtangi baſſi, præfectus hortulanis: cui delectorum e Chriſtianorum liberis Atzamoglanorum ſupra quatuor millia parent.

Sunt autem his omnibus ſui tam vicarij, quam alij officiales adtributi, qui pro antiquo more gradatim ad dignitates ſupremas adſcendunt. Inſeruiunt autem recenſiti hactenus ipſi Sultano intra ſaraium, ac ſiquidem eques e ſaraio prodit, omnes eum comitantur: ſin aliquò ſe mari confert, ipſe Boſtangis baſſa clauum caicæ, ſiue nauigij, quo Sultanus vehitur, tenet ac gubernat.

Ad ſaraium quoque pertinent hi, quorum nomina ſequuntur:

Zeſchnegir baſſi, prægustator maximus, & prægustatoribus ceteris, plus minus centum, præfectus.

Mutpac Emini, præfectus culinæ, vel rei cocinariæ.

Achſi baſſi, coquus maximus.

Extra ſaraium hæc officia numerantur.

Primus omnium locus eſt Muphti, qui ſupremus eſt Alcorani ſiue Mahumetanæ legis interpres: & auctoritatem apud Turcos eam obtinet, quam Papa ſiue Pontifex maximus apud Latinos; apud Græcos, Patriarcha.

Huic proximi ſunt Cadileſcheri vel Cadiaſcheri, ſupremi & ordinarij militarium ciuiliumque cauſarum iudices: vnus per Græciam vel Europam, dictus Rumeli Cadileſcher: alter per Aſiam, Anatoli Cadileſcher: quibus tertium Selimes primus adiunxit, poſt ſubactos Armenios quoſdam, Dulgadirenſes, Ægyptios, Syros, Arabes: ideoque maius eſt huius officiũ, propter multitudinem populorum, & ipſarum regionum amplitudinem. Plura de his diximus ſupra c. 29.

Sequuntur Vezir baſſæ, capita ſcilicet conſilij Sultanini. Quondam non niſi tres aut quatuor Vezires erant, vti paullo poſt exponemus. Sed nũc vel plures, vel pauciores, prout viſum fuerit Sultano, deligũtur. Supremus, qui Vezir azem Turcis adpellatur, ſolus vniuerſum maxima cum poteſtate adminiſtrat imperium, ceteris in diuano (quod explicatum nomen eſt ſub finem 171 capitis) ſic adſidentibus, nihil vt ipſi proloquantur. Ex his etiam deligitur iudicio Sultani, qui Ser Asker, & Ser Dar adpellatur, explicãdis paullo poſt vocabulis. Quum nos Conſtantinopoli ageremus, Vezirum dignitas a Sultano Murate, nouo ceteroqui exemplo, nouem baſſis erat tributa, quorum ſubiicere nomina libet.

1. Oſman baſſa, Vezirazem, & Ser Dar contra Perſas.
2. Meſſich Baſſa.
3. Mechemet baſſa.
4. Ali Capitan baſſa, beglerbegus maris: noſtris Vluz Ali, hoc eſt, Ali apoſtata.
5. Ibrahim baſſa beglerbegus Cairi vel Ægypti.
6. Ferhat baſſa, belli dux cõtra Perſas.
7. Giaffer baſſa.
8. Ali baſſa, ſororis Sultani maritus.
9. Cigalogli baſſa, beglerbegus Reuani.

Poſt vezires, auctoritate maxima ſunt tres Beglerbegi, quorum hic ordo.

Rumeli beglerbeg, hoc eſt Romaniæ ſiue Græciæ.

Anatoli beglerbeg, hoc eſt, Anatoliæ vel Aſiæ.

Denizi

Denizi begl erbeg, hoc eſt, maris: qui vulgo Turcis nunc recepto vocabulo, Capitan baſſa quoque nominatur.

Hi tres parem in ſedendo locum & honorem obtinent cum ipſis baſſis veziribus, quoties in diuanum publicum veniunt.

Sequitur Niſchanzi vel Niſſanzi baſſa, qui litteras omnes, omniaque mandata, & inſtrumenta, quotquot apud Portam expediuntur, obſignat: veluti ſupremus Portæ Cancellarius.

Tres Dephterdari, quorum primus, noſtro more loquendo, Præſes Cameræ, vel præfectus eſt ærarij maximus: duo reliqui, velut collegæ ipſius, & conſiliarij fiſcales.

Rais Kiutap, cuius in manibus ſunt omnes libri, commentarij, res ad Archiua pertinentes. Ideoque gradum Vicecancellarij tenet, aut primi vel maximi ſecretarij.

Omnes autē, hactenus enumerati, ſuo in diuano publico ſeſſionem habent.

In eodem diuano ſedent etiam XL plus minus Iaſitſchi, ſiue ſecretarij, vel actuarij: qui ſcripturas abſque mora perficiunt & expediunt. Ac tanta quidem ſedulitate geruntur omnia, vt ipſa negotia propemodum eodem tempore proponantur, conſultatione ſubiiciantur, & exſequutioni mandentur.

Sequuntur Agæ, Turcis Agalari dicti, numero multitudinis, vel Officiales, ſiue Tribuni, qui non habent ſeſſionem in diuano, vel Synhedrio, ſiue conſilij publici loco: nihiloque minus obligati ſunt, vti cottidie compareāt in ſaraio, ſibique deputatis in locis aliis ſedeant. Notionem vocis Aga, lectori cap. 173. dedimus.

Principem vero inter hos Agalarios locum obtinet, Genizarorum Aga ſiue Tribunus, qui Kihaiam ſiue vicarium ſuum, & Capitaneos, & cohortium duces, & alios officiis præfectos habet. Adeoque ſub eius vexillo tam Genizarorum, quam Solacchorum, viginti circiter hominum millia militant.

Proximus huic Emir Halem, qui ſupremus eſt vexillifer, & in expeditionibus vexillum Sultaninum geſtat, & alioqui vexilla beglerbegis, in mortuorum loca ſubſtitutis, itidemque Sangiacbegis, offert. Quippe quum quis horum a baſſis in defuncti locum electus eſt, mox Emir Halem ſymbolum ei dignitatis, vexillum tradit: ſimul tympaniſtas & tibicines ad domum vel tentorium electi ſub veſperam mittit, & iſtic pulſare tympana, tibias ac fiſtulas inflare iubet. Officium fructuoſum eſt, & primi, ſecundum Genizarorum Agam, nominis ac loci.

Capitzi baſſæ, modo quatuor, modo ſex, pro arbitrio Sultani creantur. Et præfecti ſunt Capitzilariis, id eſt, ianitoribus: habentque ſinguli ſub ſe trecentos, aut quadringentos Capitzilarios, quorum eſt inſeruire ipſius perſonæ Sultani, eumque circumſtare, quoties publice facultatem adeundi ſe præbet, quod audientiam dare dicunt: & belli tempore, quādo Sultanus in caſtris eſt, circum ipſum excubias, inſtar cubiculariorum agunt.

Duo Præfecti ſtabulo, maior & minor. Primus ipſis Buiuc Emir Ahor, vel Achor, vel Achur: alter, Cutzug Emir Achur, adpellatur. Vulgo vterque dicitur Imbrahor baſſi. Apud Græciæ Prætorem noſtrum vox eſt ἀμυραχούρης, ex Emir & Achur itidem facta. Vide a nobis explicata cap. 14, & cap 200, ad XXIII portam Conſtantinopoleos. Habent hi ſuos etiam Kihaias, id eſt vicarios, & alios præfectos officiis: eorumque parent imperiis hominum ad duo millia.

Tzaus baſſi, capitaneus ſiue præfectus Tzauſiorum, qui numero plus minus ſunt ſeptingenti, & cum nobilibus aulicis comparari poſſunt, quorum ſcilicet opera variis principes in commiſſionibus & mandatis expediundis, & deducendis exterorum principum legatis, vtuntur.

Capitzilariorum Kihaia, maximus vicarius quaſique ſupprǽfectus omnium Capitzilariorum ſiue ianitorum. Eius officium poſcit, vt vna cum Tzauſiorum baſſa pedes in diuano coram Baſſis adſtet, argenteum manu baculum tenens, quem Græcos dixiſſe σκῆπτρον ſiue ſceptrum, capite 173 notauimus: vt introducat eos, qui audiri poſtulant: vt ſcripturas e diuano, quum vſus exigit, ad Sultanum ferat: eiuſque viciſſim ſententias (reſolutiones vulgo dicunt) Vezirazemi referat.

Mutapheraki bassi, capitaneus Baronum ac præcipuorum begorum aulæ, qui non tenentur in militiam proficisci, nisi aliquam in expeditionem Sultanus ipse prodeat. Ideoque nostrorum ad Baronum similitudinem, liberi esse volunt. Maiori etiam ex parte filij sunt Bassarum, procerum, beneque meritorum viro-rum de Osmanidis.

Sex Agalari siue Tribuni Spachiorum, id est, equitatus immediate deputati custodiæ Sultani. Horum hæc nomina sunt.

1. Spahoglan Aga, vel Agasi.
2. Silichtar Agasi.
3. Sag Vlefetzi bassi.
4. Sol Vlefetzi bassi.
5. Sag Garib Agasi.
6. Sol Garib Agasi.

Horum vero Tribunorum vnusquisque duobus aut tribus equitum millibus præest.

Sequuntur non pauci, quorum adpellationes simpliciter heic ponemus, in commodiorem dilaturi locum tam prolixiorem de his, quam de plurimis præterea nunc silentio prætereundis explicationem.

Topzi bassi, præfectus Artilliariæ, siue rebus ad tormenta bellica spectantibus.

Tzegebetzi bassi, præfectus armis, vel armaturæ.

Tzader Mecter bassi, præfectus tentoriis.

Tzalitzi Mecter bassi, præfectus tubicinibus, & musicæ Sultaninæ castrensi.

Autzi bassi, supremus rei venatoriæ præfectus.

Doganzi bassi, præfectus accipitrariis, siue Falconariis.

Tzagerschi bassi, præfectus nisis, quos sparaueros vocamus.

Samsontzi bassi, præfectus canibus venaticis. Hoc officium inter præcipua numeratur. Et quondam ex iis, qui huic præerant, deligi Genizarorum Agalarij, siue Tribuni, solebant.

Seguan bassi, præfectus iumentis sagmatariis in exercitu, vel in Comitatu Sultani. Iumenta vero sagmataria, vel sagmaria, vel samaria, (pro quibus summaria non recte scribi apud Beluacensem, ostendimus capite 20) Græci vocare solent, quæ nostri clitellaria. Sunt in his equi, muli, cameli: rariores tamē apud Turcos ad hunc vsum equi, plures muli & cameli. Quapropter a Seguane recensendi veniunt.

Deuetzi bassi, præfectus iis, qui camelos agunt.

Catertzi bassi, præfectus agasonibus, vel mulos agentibus.

Harpa Emini, præfectus equorum pabulo.

Præter hos, non exigui nominis ad portam sunt:

Dephter Emini, præfectus libris, quibus Timaria continentur. Et supra copiose dictū, cap. 186, de timariis & timariotis, siue timaratis. Et Emini generaliter alioqui significat eum, qui prouentus siue reditus aliquos recipit & administrat.

Kihat Emini, superintendens Cancellariæ, veluti Taxator quispiam, nostro more: qui regalia Cancellariæ, quæ vocant, exigit: eorumque curam necessariam gerit. Hoc officium comparari pretio decem, vel etiam quindecim millium ducatorum singulos in annos, solet: quo potiri qui potest, maximas opes colligit.

Tersane Emini, superintendens Arsenalis: id est, qui νεωρίου φροντιστής est, siue νεωρευτής, vt Græci dicunt, siue qui naualis curam gerit.

Sunt alia quoque tam officia, quam officiales Osmanicæ Portæ, minorum tamen illi (quod dici solet) gentium: & eo quidem numero, magis vt idoneum locum sibi poscunt, vbi plenius explicentur. Interea vero, dum luculentiora paramus, & quidem horum collationum cum Palatij & imperij Græci dignitatibus, hæc beneuoli lectores æqui bonique faciant.

PRIMVS DENIZI BEGLERBEGVS FACTVS CHAIRADINES.

Sangiacus Gallipolis. Sultani Muratis huius iusticia. στρατηγὸς siue Prætor Calliopolitanus, & δωδεκανήσου. Cedrini correcta versio.

Solebat ante illa tempora classis Sultaninæ præfectus esse maximus & ordi- 229.
narius is, qui Calliopolis Sangiacus erat. Hoc ex Laonici quoque pluribus locis intelligere licet, vti quum in Muchemete I I mentionem facit Ionuzis præfecti (Sangiacum interpretatur) Calliopolis, itemque Zogani præfecti Calliopolis; & postea tamen regiæ classis imperatorem facit eundem cum præfecto Calliopolitano. Nunc etiam Sangiacatus est Calliopolis, sed maris siue Denizi beglerbego, tamquam maiori, subditus: & ibidem huius beglerbegi sedes est ordinaria, quam residentiam vulgo vocant. Fuit igitur a Soleimane noua reperta dignitas, vt maris prætor non amplius esset sangiacus, sed beglerbegus. Huic officio tunc Chairadinem cum titulo veziris præfecit: vti nũc Vlutzalis quoque maris est beglerbegus, & Vezir bassa. Præerat ipsius nomine Calliopoli, quum istic vno, plus minus, mense nos hæreremus, Subassa quidã natione Genuensis, vir humanus; &, quod in apostata mirere, nobis in causa quadam nostra perquàm addictus & vtilis. Quippe mortuo ad Calliopolim, vt in supplemento annalium narrauimus, Henrico Barone de Lichtestain, Cadius siue Potestatus vrbis Calliopolitanæ, relictas ab eo res, veluti bona caduca, & ad se, qui cadilicatum a Sultano pecunia, pro more Turcico redemisset, deuoluta repetebat a nobis, & animo iam deuorarat. Nos autem ab ipso ad subassam adpellantes, fuisse Baronem defunctum Cæsaris nostri legatum, adeoque personam publicam, replicabamus: cuius bona nec pro caducis haberi, nec adplicari fisco, nisi violato iure gentium, possent. Quum auarus Cadius a sententia ne litteris quidem amplissimis salui commeatus prolatis & inspectis, dimoueri vellet: Subassa, compellatis nobis Italica lingua, præsente Cadio cum adsessoribus suis, id consilij dabat, vt Constantinopolim ad Oratorem Cæsaris nostri rem omnem perscriberemus, & aliquem e nostris eodem ablegaremus, cui veredarium vltro se adiuncturum policebatur. Ita re Constantinopoli cognita, & ad diuanum delata, confestim Sultani Muratis iussu missus ad nos fuit Tzausius quidam Murates, natione Circassus, qui non solum hac lite
nos liberaret Calliopoli, verumetiam extra Dardanellos, a Calliopoli 27 millia- 230
ribus Græcis dissitas arces, vbi naues perquiri solent, ne mancipia vetitæue merces exportentur, deduceret. Simul remissa Cadij, nobis iniurij, pœna fuit arbitrium Oratoris Cæsarei, Pauli Baronis Eitzingani, collaudataque Subassæ prudẽtia, qui pro nobis aduersus Cadium stetisset. Missum quoque diploma nouũ salui commeatus, priori longe seuerius: quo interdicebat, ne qua nobis a quoquam suorum exhiberetur molestia: sed vt omnibus rebus nos potius omnes vbiuis locorum in imperio suo, iuuarẽt. Tzausius ipse cum Sultano se loquutum, & audisse referebat ex ipsius ore, quum diceret, nullo modo se permissurum, vt vlla re, vel minima, pactæ cum imperatore Christianorum indutiæ violarentur. Ideoque quum aliquando nobis Hebræus quidam publicanus, (sunt enim in Hebræorum manibus omnia per imperium Turcicum telonia, quæ nummis a Sultano redimunt) ipso præsente, nescio quid molestiæ nauicula, qua vehebamur ad arcem Asiaticam, perquirenda exhibere vellet, ei tanta vi pusdiganum siue clauam ferream in caput impegit: vt quasi mortuus humi collaberetur, & moribundus a suis domum deportaretur. Sed enim ad rem vt redeamus, hoc Sangiaci Calliopolitani officium præturæ maritimæ Turci a Græcis acceperunt, quos iam toties diximus eos multis in rebus æmulatos. Apud Cedrinum aliquoties is, qui στρατηγὸς siue prætor Calliopolitanus erat, etiam τῆς δωδεκανήσου præturam gessisse traditur, quo vocabulo non tam duodecim insularum, quam maris imperium significatur. Etenim hodieque Sangiacatus insularum, Mitylenę, Chij, Naxi, Negroponti vel Eubœæ, Rhodi, Leucadis siue S. Mauræ, cum aliis, ad imperium eius, qui maris est beglerbegus, pertinent. Alicubi Xylander, ceteroqui doctus vir, & Græcæ perquam peritus, apud Cedrinum insulas Dodecanesi vertens, ita duodecim insularum

ciuitatem vocari adiicit, errore manifesto. Quis enim audiuit vmquam in Ægæo vel Archipelago, ſicuti nunc vocat, ciuitatem inſularum duodecim? Locus eſt in eius Nicephori vita, qui feminam proteruam, & nimiopere crudelem in Conſtantinum filium, cui oculos eruit, Irenen imperio deiecit. Habitantes in duodecim inſulis, dicere debuit interpres. Et intelligit Cedrinus inſulas extra Dardanellos vel arces Helleſponti, vel extra Seſtum & Abydum, in Ægæo mari ſitas; quarum hæc, ſi requiris, habeto nomina: ſicut a Græcis olim vocari ſolebant, & nunc iiſdem, nautarumque vulgo, & Latinis enuntiantur.

Ex Helleſponto ad dextram, verſus occaſum ſolis nauigantibus, occurrunt:

1. Λῆμνος. ϛὼ λῆμνον. nautis Stalimnes. Lemnus terra ſigillata nobilis.
2. Εὔβοια. Negroponto, Eubœa.
3. Νάξος. Nexia. Nixia. Naxus.
4. Πάρος. Paro. Parus.
5. Μῆλος. Milo. Melus, Thucydidea nobilis hiſtoria.
6. Ζάκυνθος. Zanthe. Zacynthus.
7. Λευκάς. ἁγία μαῦρα. S. Maura.
8. Κεφαλληνία. Cefalonia. Cephallenia.

Ex Helleſponto ad læuam, verſus ortum ſolis nauigantibus, hę ſeſe offerunt:

9. Λέσβος. μιτυλήνη. Metellino. Lesbus.
10. Χίος. Sio. Chius.
11. Σάμος. Samo. Samus.
12. Ῥόδος. Rodi. Rhodus.

Vt autem aliæ minores inter has inſulas duodecim Dodecaneſi non numerabantur, veluti quæ tunc præfectos nullos, vti ſangiacos nullos nunc, habebant: Ita nec ampliſſimæ duæ, Cyprus & Creta, nunc Candia: quod inſtar magnarum illæ prouinciarum ſuos ſingulæ prætores haberent. Nec Cypro capta, Sangiacatum ex ea Selimes ſecundus fecit: ſed beglerbegatum, velut ex inſula regni ius antiquitus habente.

EXPEDITIO SOLEIMANIS PRIMA CONTRA *Perſas, ex hiſtoriis Theodori Spandugini.*

230. Qui ab annalibus Vluma begus nominatur, apud Spanduginum Zilama legitur, apud Iouium Vlamanus, vtroque vocabulo vitiato. Deprehendet etiam lector, ſi Iouiana cum Turcicis conferre voluerit, a Iouio res Perſico bello geſtas tradi confuſe, mutilate, tenuiter: heic non ordine tantum, verumetiam integrius ac plenius omnia referri. Aliquanto meliora ſunt Spanduginea, quæ cum Turcicis vt conferri poſſint, lectoris gratia ſane interpretando deſcribamus. Erat inquit, id temporis regulus Bitiliſij Serefes begus, beneficio tamen Sultani Oſmanidæ, cuius imperio parebat. Forte vero quidem, cui nomen erat Vlama, (Zilama corrupte legitur) vir vſu belli maximus, quum res inſignes pro Scacho Sophino geſſiſſet, eaque de cauſa Wanum, (Ziam non recte ſcriptum in edito Spandugino reperitur) ditionem pulcherrimam, ab eo beneficij loco (feudum vulgo vocamus. & vſitatæ ſunt apud Perſas quoque feudorum conceſſiones) impetraſſet: tamdem in eam ſententiam venit, vt deficiendum a Sophino, & Turci partes ſequendas statueret. Erant tunc inter Oſmanidam & Sophinum induciæ. Turcus intellecta hominis voluntate, mox datis ad Serefem begum litteris, ei mandat, vt Vlamæ ſuorum aliquam manum adiungeret, quorum præſidio munitus aduerſus impedimenta Sophini, ſecurius ad Portam perueniret. Vlama Wano digreſſus, Bitiliſium ſe contulit. Ea loca diſtant a ſe inuicem dierum quatuor itinere. Serefes aduentantem Vlamam corripi iuſſit, & vinctum Soleimani miſit. Sophinus Vlamæ diſceſſu cognito, Wanum vna cum coniuge ac liberis Vlamæ in poteſtatem redegit. Hoc initium belli fuit, inter Soleimanem & Scachum Tamaſem geſti. Turcus Vlamam vinculis liberat, eique centum millia Sultaninorum reditus annui donat, atque vnde venerat, remittit: Serefe bego, ceu perduellionis reo, proſcripto. Simul imperat Vlamæ, captum vti Bitiliſium timarij loco ſibi retineret. Hoc

ret. Hoc modo ceptum inter eos belligerari. Serefes begus sub Sophini signis militabat, Vlama sub Osmanicis. Pluribus pugnis & velitationibus commissis, tamdem Vlama Serefem begum interfecit, & occisi caput Soleimani misit. Is deinde quemdam ex suis ad Scachum Tamasem ablegauit, qui ab eo coniugem & liberos Vlamæ reposceret. Tamases mulierem, vno cum filio remisit. Et acciderunt hæc anno Christiano 1533. Vlama cum vxore ac filio mox intra Soleimanis fines se contulit, tantumque perfecit: vt ipsius exhortatione factus animosior Soleimanes Ibrahimem bassam cum exercitu Halepum ablegaret. Illic in hibernis Ibrahimes substitit, & Halepi castellum exstruxit. Eodem se contulerunt ad Ibrahimem bassam cæsi Serefis begi coniux & liberi, laqueum collo gestantes, & admissorum veniam petentes. Is eis benigniter exceptis, ad Soleimanem litteras dedit, quid de ipsis fieri iuberet, interrogans. Respondit Soleimanes, adiungendos Serefis begi filio 400 Genizaros, qui eum cum matre Bitilisium comitarentur, vt auferre suos inde thesauros, & quocumque lubitum esset, proficisci possent. Si tamen stare suis a partibus, ac secum manere vellent, donare se ipsis timarij nomine Halepum. Ex hoc Sultani responso quum satis perspiceret Serefis filius, suum se patrimonium non recuperaturum: Bitilisium cum matre profectus, thesauros inde suos auexit, & ad Scachum Sophinum se contulit. Ibrahimes vero bassa Carahemidam progressus, Vlamam cum XXX CIↃ Turcorum Taurisium misit, intra quam vrbem Musa Sultanus, Scachi Tamasis adfinis se tenebat. Is quum fugæ se dedisset, deserta, nudataque præsidiis ciuitas, Turcorum se fidei permisit. Confestim per litteras Ibrahimi significat Vlama, quam celerrimo gradu se Taurisium conferret. Ibrahimes Carahemida digressus, & Taurisium properans, Soleimanem litteris hortatur, vti versus fines Persicos maturaret. Ipse Taurisium quum venisset, ædificium quoddam antiquum ibi reperit: quod muniturus, commodum istic architectos Georgianos inuenit, qui munitionem egregiam struxerunt, cui tormenta bellica 350 Ibrahimes imposuit. Hoc tempore Turci Taurisio potiti sex fuere mensibus, & vicinæ ciuitates eorum imperium acceperunt. Soleimanes etiam, quum primum ad Carahemidam accessisset, mox illinc abiit, & Taurisium profectus, ibidem XX diebus hæsit. Inde relicto Taurisio, Sophinum instititquærere. Sed is perpetuo prœlium detrectans, tamdiu Soleimanem distinuit, donec hibernum frigus ingrueret. Eam ob causam Soleimanes Bagadatim se recipere coactus fuit. Hoc autem frigus vsque adeo vehemens erat, vt neque progredi, neque regredi posset exercitus. Scachus etiam Sophinus omnem eis annonam ab omni parte præcluserat. Vnde factum, vt fame partim, partim frigore dimidius Turcorum exercitus periret. Absque nonnullorum quidem Armeniorum fuisset opera, regiones illius admodum peritorum, qui maximo pretio Turcis annonam vendebant, actum adhuc peius cum ipsis fuisset. Conspicatus in his constitutum difficultatibus Osmanidam Scachus Tamases, e Corasane cum paucioribus, quam decem suorum millibus, mouens; Taurisium adiit, vbi triginta Turcorum millia tribus sub ducibus erant sub Vlama, Siruanogli, & Iadigiare bego: quorum quisque decem millibus equitum præerat. Hi quum accepissent, Sophinum Taurisij fines ingressum esse: prodierunt extra vrbem, seque dimicaturos in hostem professi, Taurisio deserto fugam arripuerunt. Sophinus vrbem ingressus, munitionem a Turcis fabricatam diruit, aheneisque tormentis comminutis, monetam ex ære signauit. Posteaquam Soleimanes ad Bagadatim hiemem vniuersam exegisset, abductis inde copiis, Taurisium versus abiit: & vrbem ingressus, diebus ibi quindecim mansit, ac laqueo suspendi Iadigiarem begum Eminem iussit, cuius culpa factum fuerat, quod a Turcis contra Persas non erat dimicatum. Hoc enim nomine accusauerat ipsum Vlama cum Siruanogli. Sophinus intellecto, Soleimanem motis Bagadatæ copiis, Taurisium tendere: in regionem Corasanis se recepit. Tamdem Soleimanes Constantinopolim reuersus est, firmo Bagadati præsidio contra Sophinum imposito, cui Soleimanem bassam cum beglerbegi titulo præfecit, Albanensem vel Epirotam natione, adiunctis ei triginta duobus

Turcorum millibus. Taurisium vero, quia relictum ab eo fuerat absque præsidio, reuersus Sophinus nullo negotio recuperauit. Et hactenus hæc Spanduginus, cuius interpretari & exscribere locum voluimus; vt cum annalium narratione conferri possit. Libenter tamen æqui lectores fatebuntur, a Turcis pleraque tradita rectius ac plenius.

BELLI PERSICI CAVSA, OCCASIO, PRAETEXTVS.

231. Solemus exemplo Thucydideo bellorum αἰτίας siue caussas, ab occasionibus & prætextibus distinguere, (προφάσεις & ἀφορμὰς ipse vocat, & προσχήματα πολέμων) quæ quum magnis se principibus, ceteroqui bellorum aduersus finitimos gerendorum auidis, offerunt: numquam eius prætextus desunt, quos adfectibus suis, & cupiditatibus iniustis, obtendant. Ita suscipiendi contra Persas belli vera caussa Soleimanis erat in animo, decessorum suorum, Muchemetis II proaui, Baiasitis aui, Selimisque patris æmulatio: qui cum Persarum Scachis acerrimas inimicitias exercuerant, & aliquoties æquo fere Marte cum eis conflixerant. Sibi fortunam magis propitiam Persis opprimendis, & adiungendis imperio suo, policebatur. Hoc cum animo suo constitutum habenti, nec occasio defuit; Vlama bego, gestis bello rebus, & adfinitate Scachi, cuius ei soror nupserat, illustri viro ad Soleimanem a Scacho deficiente, magnosque se duce successus ei promittente: nec prætextus longe quærendus erat, quum præ manibus esset Persarum a ceteris Mahumetanis dissidentium noua superstitio, ab Erdebile cepta, Techmasis auo, ab Ismaile Sophino patre defensa propagataq; , Techmasis etiam patrocinio subnixa. De hac & annalium in adpendice, sub initium belli Persici, prolixe disseruimus: & adiunximus alia, capite 188 Pandectis huius. Indidem lector intelligere potest, quod heic traditur obiecisse Techmasi, Persisque ceteris, Soleimanes: nimirum eos debito quatuor Mahumetis prophetas honore nō prosequi. Quatuor enim hi Mahumetis tum socij, tum successores, fuerunt. Ebubekir, Omer, Osman, & Ali: quorū prioribus ordine tribus reiectis, quartum Alim, Mahumetis propinquum & generum, Persæ probant ac venerantur.

CVRDISTAN. CVRDI. KELDAN. CORDYNA. CVRTI.

232. Reineccius in adpendice ad octauum Aythoni caput, Cordos & Cordinos nimis late Turcicam gentem esse prodidit ex Ioanne Leone Aphricano. Et adiecit alia de Corduenis & Carduchis, quæ heic minime repetenda. Nec Curdistanum equidem admiserim esse Mediam, quæ verius nunc Siruan adpellatur. Vox Curdistan significat regnum Curdorum. Et habitant hodieque Curdi, sicut his ex annalibus etiam manifesto paret, in regione Bagadatis, quæ Babylonia priscis est, & in vicinia Carahemidæ, quæ quondam erat Amida Mesopotamiæ, nunc Diarbekir adpellatæ. Quibus in locis quum olim Chaldæorum sedes fuerint, equidem superius in annalium supplemento conclusi, Curdos esse Chaldæos: præsertim quum a vicinis Persis & Turcis ea regio Curdistan adpelletur, quam nunc quoque Keldan vocant Arabes, id est Chaldæam. Liber ἀκέφαλος historiæ Græcæ, cuius aliquoties mentionem feci, posteros Semis, Nohæ filij, regiones has sortitos refert: Persiam, Bactrianam, Hyrcaniam, Babyloniam, Cordynam, Syriam, Mesopotamiam, cum aliis, quæ sequuntur. Quis heic Cordynam, positam inter Babyloniam & Syriam Mesopotamiamque, non animaduertit recentiori vocabulo nominatam, pro Chaldæa? Idem situs, iidem fines hodie sunt Curdistani, de quo agimus. Adde Cedrini locum e Basilio Macedone, quum ait; Basilium e Mesopotamia victoriæ nuntios accepisse: cum quibus adlata quoque fuerint ei multa spolia, multaque mancipia Curtorum & Saracenorum. Hi Curti plane non alij sunt, quam hodierni Curdi, & Curdistaniæ regionis incolæ.

SER ASKER SVLTANVM. SERDAR.

μέγας δοὺξ.

233. Hoc officij siue dignitatis apud Turcos non ciuilis, sed militaris est nomen: quo signi-

quo significatur supremus imperator exercitus Sultani, siue capitaneus generalis (vti nunc loquimur) supra ceteros omnes capitaneos exercitus. Asker Arabice supremum significat, pro quo Turcorum vulgus Lesker solet dicere: veluti quum Cadi Lesker efferr iudicem maximum, qui Arabibus est Cadi Asker. Sultanum gignendi casus est apud Turcos. Persis Serdar, non Ser Asker vocatur, nomine Turcis etiã vsu capto. Græci denique μέγαν δοῦκα nominabant hoc apud se fungentem officio, quod magnum ducem denotat, ac primariæ vocabulum dignitatis est inter alia magni palatij munera.

KETZIE BASSA. CACEBA CHORASAN.

Annales Ketzien bassam, familiari Turcis nomine, Chanem illum adpellant 234.
Chitainum; qui, ceu capite tertio diximus, Vlu Chan discriminis causa vocatur, id est, excelsus aut summus Chan siue rex Tatarorum. Ketzie bassa, si verbum verbo reddas, filtrinum caput significat. Ita tum in genere Tatari Chitaini nominantur, a capitum tegumentis e filtro factis; tum peculiariter ipsorum Chan, vel princeps maximus: perinde ac Persas in genere dicimus Kesilbassilarios, a rubris capitum tegumentis, & ipsi peculiariter eorum Scacho nomen Kesilbassæ tribuimus. Apud Iouium, & alios corruptum nomen Caceba reperitur, pro integro Ketzie bassa. Tegumenta vero capitum hæc Tatarica viridis in vniuersum coloris sunt, quo singulari quodam iure siue priuilegio se vti adserunt omnes propterea, quod ortam a propheta gentem vniuersam glorientur. Quippe non vtuntur apud Turcos & ceteros Mahumetanos vestitu viridi, nisi qui genus suum ad Mahumetem referunt: ac præsertim aliis, extra hos, viride capiti tegumentum adhibere, piaculum ingens fuerit. De Chorasane, siue Chorosane, dicto capite tertio sub finem. Recte Cedrinus Persidem interiorem nominauit. Sane si Taurisium occupantibus Turcis, in Chorosane Techmases bellum gerebat: vt minimum ab eis XX dierum aberat itinere.

SVLTANIA, QVONDAM TIGRANOCERTA. ORIGO Sultanici nominis apud Persas, ex Cedrino.

Notauimus e Iouio supra, capite 204, videri Sultaniam vrbem olim fuisse 235.
Tigranocertam, nobilem Græcis & Romanis in historiis: aut saltim e Tigranocertæ ruinis exstructam fuisse Sultaniam. Nomen hoc a Sultanis est consequuta, quod Persiæ quondam fuerit regia, Sultanique sedes ac domicilium. Et a 500 plus minus annis, postquam Turci Persis ac Saracenis oppressis, potiri Perside fuerũt, principes regionis adpellari cepisse Sultanos: ex his Cedrini verbis liquido constat. Turci post Muchemetis (inquit) mortem, deiectis imperio persis ac Saracenis, domini Persidis facti sunt: & Tangrolipicem Sultanum adpellarunt, hoc est principem vniuersum imperium habentem, & regem regum. A Temirlanco denique Sultania fuisse diruta vastataque perhibetur.

FLVVIVS PERSIDIS DOCVS GEZID.

A nouenario numero nomen hoc fluuius accepit. Quippe Docus, nouem si- 236.
gnificat. Nominis ea ratio, quod hac in parte regionis iter facientibus nouies hic amnis omnino sit vel transeundus, vel transiiciendus.

BAGADATINA REGIO IN FORMAM BEGLERBEGAtus redigitur. Bagadatinus Chalipha. Soleimanes a Chalipha voluit inaugurari. Chalipha Cairensis. Inaugurationis cærimonia.

De vrbe Bagdat, siue Bagdet, dictum initio Pandectis nostri, capite 4. Heic 237.
notandum, eodem nomine regionem & vrbem censeri: sicut & Babyloniæ regionis mentionem paulo ante, capite 232 habuimus. Addendum obiter, hodieque Chaliphen siue Cheliphen quemdam Bagadate reliquum esse, qui tamẽ dumtaxat nomine tenus dignitatem pristinam tuetur. Quondam enim præpotens erat princeps, vt ex Prætoris quoque nostri paret historia, licet recentiori. Nam suo

tempore commemorat Tancharos, bellicoſam nationem Tataricam, omiſſis inimicitiis & bellis aduerſus Sultanum Iconienſem, Babylonio arma intuliſſe, quem Caliphan Muſulmanorum gentes adpellare conſueuerint. Notionem vocabuli ſupra, capite tertio, dedimus. Magnæ adhuc eſt auctoritatis apud Muſulmanos, quo Mahumetani ſe nomine ſalutari auent. Iouius etiam fatetur, in Bagdat Chaliphæ ſiue ſacrorum principis ſedem eſſe, qui a cunctis Mahumetanis regibus, inquit, excolitur: & veterem adoptandi prærogatiuam retinet, ex certaque coemtionis cærimonia confirmandi Aſſyriorum regis. Ab hoc Soleimanes, veteris ſuperſtitionis inſtituta ſequutus, inſignia & ornamenta ſuſcepit. Cærimoniam inaugurationis Iouius non expoſuit. Itaque repetemus eam ex commentariis Petri Martyris Mediolanenſis, ita tamen, vt prius lectorem moneamus; non Aſiaticæ dumtaxat Babyloni, ſiue Bagadati, Chalipham olim præfuiſſe, qui dicis adhuc cauſa ſcilicet retinetur: ſed etiam Babyloni Ægyptiacæ, quæ Memphis eſt, & Cairus, vti ſæpe notauimus. Etenim Sultani Ægyptij ſiue Cairenſes, excuſſo Bagadatini Chaliphę iugo, ne confirmationem vel inaugurationem ſaltim ab eo petentes, imperium & auctoritatem ipſius adgnoſcere viderentur: ſuum ſibi Chalipham delegerunt, titulo tenus id nominis ferentem, qui certo venditionis imaginariæ ritu, ſummum Sultanis imperium, accepta non magna pecunia, traderet. Iam igitur ipſius verba Martyris audiamus. Habent, inquit, & Ægyptij ſummum Pontificem, (id eſt, Chalipham) ad quem regnũ; ſiquidem viri eſſent, pertineret. Is ius ſuum trium millium auri drachmarum pretio regiam tenenti vendit. E tribunali Soldano, ſtãti pedibus, vitæ neciſque liberam poteſtatem dat. Ipſe deſcendit, ſeipſum ſpoliat, Soldanum imperaturum induit, abit priuatus. Permanet in imperio Mahumetes, Caitbei filius & ſucceſſor. Quæ vltima verba de ſui temporis Sultano protulit, tunc iſto ritu inaugurato. Regiam tenẽti ius ſuum a Chalipha vendi dicit, Cairenſem Sultanorum regiam intelligens, quam annales in Selime ſaraium vel palatium Sultaninum adpellant.

SVLTAN IACVP. HESTE BEHISTE.

238. Hunc Sultanum Iacupem, Scachum Perſarum, Vſumchaſanis fuiſſe filium, notatum ſuperius 166, & amplius etiam 188, capitibus. Ædificium, cui nomen Heſte Behiſte, ſic a paradiſis octo Perſica lingua dictum fuit, iſtic excultis a Sultano Iacupe, voluptatis cauſa. Notum ex Herodoto, Xenophonte, ceteris, quanti voluptarios hortos regios, & paradiſos Perſæ priſcis etiam ſæculis fecerint.

QVID DVNDAR APVD TVRCOS.

239. Solent exeuntes in hoſticum Turci prædæ faciundæ cauſa, numerum aliquem ſuorum militum, cum vexillo, maxime commodo quodam conſtituere loco: quo nimirum & præda conuehatur, & ſparſi per hoſticum milites ceteri confluant, ſi forte copias aliquas hoſtiles in procinctu eſſe cognouerint. Huic in hunc vſum deputato ſuorum numero, Dundaris nomen dari ſolent. Talem igitur a tergo ſelectorum militum manum Soleimanes reliquit, hoſtium motus omnes obſeruaturam: ne quam in ſuos ex improuiſo facerent impreſſionem, vt reipſa contigit. De Corizzis dictum capite 189.

CHAIRADINES TVNISIM AMITTIT. RAIS. TVLIpantum. φακιόλιον, ſymbolum fortitudinis.

240. Mauribegi nomine qui pulſus a Chairadine fuerat, Mule Aſſan intelligitur, quem noſtri Muleaſſem vocant, & cuius hiſtoriam expoſuimus in annalium ſupplemẽto, ad annum Chriſtianum 1573. Begus Hiſpanus eſt Turcis Karulus V imperator, ita dictus ex cauſa ſuperius explicata capite 225. Raiſlari, ſiue Raiſi, qui ſequuntur, præfecti ſunt triremium ac nauium. Tulipãtum eſt lineum illud tegmen quo capita Turci candidis inuoluere ſpiris ſolent. Græci nunc φακιόλιον adpellant, quod vocabulum extare puto in Onirocriticis Achmetis noſtri. Zygomalas aiebat, ab Agarenis haberi pro ſymbolo fortitudinis, quo admoneantur in bellum ituri, ne de reditu, ſed morte potius viriliter oppetenda cogitent: quando mortuorum cadauera linteis inuolui ſolent.

INDICVM DIENSE BELLVM ADENIS REX a Turcis, violata fide, suspenditur.

Hoc loco prius, quam ad res gestas anno Christiano 1538 progrediamur, 241. exponamus sane paucis Indicum de Dio ciuitate (Deu barbaris, Dio Lusitanis nominatur) bellum inter Lusitanos ac Turcos. quando nulla fit eius in annalibus hisce mentio, nec Iouianæ, vel Surianæ, vel aliorum narrationes integræ sunt, & Pandectis a nobis habenda ratio. Memorabile quidem in primis esse fatebitur lector, ob nefariam Turcorum erga regem Adenis perfidiam & immanitatem, qui tamen Musulmanus erat, & ipsorum superstitioni addictus. Auctor expositionis Georgius Hustius Rassiniẽsis ex Illyrico, nunc Sclauonia, rebus ipsis, quum gererentur, interfuit, & consignatas Magnifico Domino Hieronymo Beck a Leopoldstorf obtulit, qui nobis legendas exhibuit. Igitur anno 1538 Nugnas Acugnanus, orientalis Indiæ prorex, quem prouinciis illis Ioannes rex Lusitaniæ præfecerat, ciuitatem Diensem metropolim ac præcipuam munitionem regni Zambri, quod Cambaiam nostri vocant, in potestatem redegit. Rex autem Zambrius & paganus erat, deastrorumque cultor, & infestissimus hostis Lusitanorum. Is quum Lusitanis imparem viribus se videret, legatos ad Soleimanem bassam, Cairensem beglerbegum, misit; qui hoc prius adito, muneribusque conciliato, Sultanum inde Soleimanem ipsum conuenirent; oblataque pecunia maxima, contra Lusitanos opem eius implorarent; simulque policerentur, herum suum cum pluribus aliis regibus Indicis, eius se summissurum imperio, modo subsidium aduersus hostes Lusitanos impetrasset. Placuit ea Soleimani legatio, qui per hanc se sperabat occasionem imperium Osmanidarum in ipsas longe lateque propagaturum Indias, & auri gemmarumque feracissima regna sui iuris effecturum. Itaque legatis prolixe policetur omnia, classemque mox adfuturam auxilio spondet. Mittitur non multo post Soleimanes bassa, beglerbegus Ægypti, cum machinis bellicis, & iusto exercitu, anno eodem 1538, mense Iunio propemodum exeunte bellum vt hoc conficeret. Quippe Turcis hæc arridebat occasio, quos non tam in oppressos commiseratio, vel officium erga confœderatos; quam spoliorum ac prædę cupiditas, ad bella plerumque pertrahit. Classe ventis vela dante, primum ad Thoron itum, quod est terræ Madianitidis (vt creditur) opidum, in Arabia solitudinibus, haud procul a montibus, Orebo & Sina: quo loco tam exponendis, quam auehendis terra, camelorum opera, mercibus, Ægypti, Arabiæ felicis, Indię respectu, commodissimum est emporium. Post aliquod inde dies adpulerunt ad vrbem Giden in Arabia Petræa, (Ziden alij vocant) quæ ipsa quoque maritima ciuitas est, Turcorum imperio subiecta, nec minus nobile, quam Thoron emporium. Tamdem in Arabiam felicem, & ad portum vrbis Adenis peruentum, circa mensem Octobrem. Est Aden primaria felicis Arabiæ ciuitas, non situ solum, sed etiam opere munita. Quippe nec propugnaculis caret, & ipse locus per se tutissimus est. Ab ortu solis, adiacent ei prærupti & excelsi montes; ab occidente, clausum maris portum habet: a meridiei latere, validum in alto proximo scopulo propugnaculum eminet; in quo noctu Arabes ante, quam a Turcis Aden caperetur, ignes excitabant: qui magno ex interuallo conspecti, Turcicæ classis aduentum indicabant vicinis Arabibus, vti scilicet vrbis ad defensionem concurrerent. Substitit ibi classis, cunctantibus Turcis, & consilia variantibus. Rex quibusdam e numero suorum ad eos ablegatis, cur illuc venissent armati, scire se cupere significabat. Tum bassa, perbenigno regiis dato responso, ac suis ad regem vicissim missis internuntiis, cum muneribus, ne quid hostile moliri videretur, blandiciis & arte persuadet, sub prætextu comparandi pretio commeatus, vt classem Sultani Osmanici cum milite portum interiorem pateretur ingredi. Coherciturum se suos, vt ab omni maleficio, præsertim erga religionis consensu sibi deuinctos, abstinerent. Quippe rex Adenis, vniuersa cum gente sua, Mahumetis sacra colebat. Intellectis hisce postulatis, in portum Osmanici admittuntur. Eodem astu vafricieque beglerbegi, ad colloquia rex, & conuiuia pellicitur. Quumque post aliquot dies in nauim prætoriam, tribus dumtaxat e suis comitatus, veniret:

peramanter ſalutatur, excipitur blande, menſæ & epulis adhibetur. Sed poſt conuiuium, neſcio qua occaſione captata, corripitur: ac tum demum ſentire miſer cepit, improborum munera cum fucata blandicie, fraudis eſſe plena, prorſusque reſpuenda circumſpectis. Nec mora, dum rex in prætoria detinetur, milites complures de induſtria, victus comparandi prætextu, ciuitatem ingrediuntur. Solent enim Turci, quod vi non poſſunt, aut abſque multa ſanguinis effuſione, dolis & perfidia conſequi. Mox Soleimani baſſæ per ſecretos indices nuntiant, Arabibus reſiſti, & vrbem defendi poſſe, licet aduenifſent illæ quoque copiæ, quas fama iam aduentare ferebat. Tum baſſa maturandum ſtatuit, & Arabum anticipanda conſilia. Portis per abſentiam regis occupatis, miles immittitur: oppreſſiſque Turcorum numero ciuibus, Aden in poteſtatem redigitur. Mox & ipſe rex productus, ad malum prætoriæ nauis in ſublimi, tribus illis cum comitibus, ſuſpenditur; & ad terrorem, fœdo ſpectaculo, ciuibus ſuis oſtentatur. Opidani tam indigne regi ſibique videntes illuſum, velut in re ſubita trepidare: capite deſtituti, hoſtibus impares numero, conſilij denique inopes, nihil omnino moliri. Sic in ſeruitutem redactæ ciuitati præſidium firmum imponitur, prouido ſcilicet baſſæ conſilio: ne, ſi quis aduerſus ei caſus Indico bello accideret, vicinum deeſſet perfugium. Nec enim a tergo Turci relinquere ſolent aliquem vel ſuſpectum, vel aduerſarium, qui quemuis in euentum eſſe ſibi poſſit impedimento. Quippe genus hoc barbarorum longe omnium vaferrimum eſt, & tam præſentibus, quam futuris circumſpiciundis ac penſitandis ſollertiſſimum. Præterea potitus Adene baſſa, ſiquidem reliqua non ſuccederet ex animi ſententia expeditio, feciſſe tamen operæ pretium videri poterat, ac viam aperuiſſe tentandis apud Indos aliquando maioribus. Captam ciuitatem ingreſſus Soleimanes, dato ſigno, proclamari iuſſit: ne ciuium bona, neue merces diriperentur: & quemdam e ſuis, vilioris hominem condicionis, in ipſa vrbis porta terrendis ceteris, capite plecti iuſſit. Aromatum namque magna huc copia deferri ex India ſolet. Præterea ſinus Arabicus ſiue Perſicus heic incipit, & Abyſſinorum Æthiopum, quorum rex Præteianus vulgo nominatur, montes atque limites ibidem conſpiciuntur. Oſmanici, Adene relicta quum annona copioſa naues oneraſſent: Oceano ſe commiſerunt, ac decem nouemque dies ac noctes itinere maritimo conſumſere. Tamdem ad ea, quæ petebant, loca quum perueniſſent: Baſſa Luſitanos adgredi cepit, & vrbem Dion ſiue Deuon, a Luſitanis Zambrio regi ereptam, obſidione cingi iuſſit. Itaque machinis bellicis e nauibus in terrā expoſitis, oppugnata ciuitas quadraginta diebus continuis, tam terra, quam mari: ſed irrito plane conatu. Turris dumtaxat quædam, inſtar caſtelli ſeu propugnaculi facta, quæ vno ac dimidio aberat ab vrbe ſtadio, & cui præſidij cauſa LXXX Luſitani milites impoſiti fuerant, Turcorum in poteſtatem venit: præſidiariis ipſis ſeſe dedentibus, & mox in naues perductis. Duobus elapſis menſibus, auditum de claſſe Luſitanica, quæ ſuis ſuccurſum veniret. Itaque territus baſſa, machinas bellicas nauibus imponi iuſſit, ac noctu ſoluens, profugit. Quam enim animoſe ſuas in ſpeciem inſtituunt, & ordiuntur expeditiones, Turci; tam leui momento territi, rebus, ex animi voto non ſuccedentibus, honoris omni reſpectu poſtpoſito, ceu timidæ diffugiunt damæ. Quumque iam baſſa non procul a Zebetho eſſet opido, interfici captiuos in littore iuſſit. Durauit annum integrum hæc expeditio, fuitque Zebethum etiam, Arabiæ felicis opidum, a Turcis in reditu expugnatum. Tam Adeni, quam Zebetho, beglerbegi cum Dephterdaris, ſinguli ſingulis præfecti fuere, de quibus non multo poſt, in beglerbegatuum catalogo.

BELLVM CONTRA CHIMERIOtas. Ceraunia. Chimara. Auelona. Lutſi baſſa.

242. Chimeriotæ ſunt Arnautlari, vel Albani, vel Epirotæ, trans ſinum ex aduerſo Corcyræ ſiti: qua in regione continua montium ſeries eſt, quam vno vocabulo nautæ iam dicunt Chimeram. Iouius, & alij volunt olim hæc fuiſſe montana

vel

vel ὄρη Ceraunia, itemque Acroceraunia, pro quibus dicere malim equidem Acra Ceraunia. Leo tamen Augustus in nouella de thronis, vt obiter adtigimus antea, sub Ætoliæ metropoli Naupacto, tam Buthroti, quam Chimaræ collocat episcopatus: quæ loca sibi inuicem vicina, Butintro & Chimera, quum illic hæteremus, a nautis nostris adpellabantur. Iisdem Auelona, cuius heic mētio fit, enuntiabatur adiecto articulo Italico Lauelona, vel disiuncte, La Velona: quum quidem vulgaris linguæ Græcæ periti adderent, eo nomine βελόνη, significari acum. Sed ignorabant homines & antiquitatis & litterarum rudes, adpellationem recentiorem hanc ex veteri Aulone factam. Sita est in Albania vel Epiro, ex aduerso extremæ illius oræ Italiæ, quæ in Apulia promontorium S. Mariæ nunc habet, Iapygiam quondam dictum: vbi ciuitas Hydrus posita, dumtaxat intermedio maris Hadriatici sinu, LX milliaribus Græcis ab Aulone disiungitur, vti capite 152 notauimus. Leonis Augusti nouella de thronis Auloniam recenset inter episcopatus metropoli Dyrrhachinæ subditos, & proximo post episcopatum Glauinitzæ vel Acrocerauniæ commemorat loco. Ceterum qui annalibus heic adpellatur Lutsi bassa, corruptum apud historicos nostros, Iouium & alios, nomen habet, Lufribeus aut Luphtibeus. Spandugini de hoc notabilis est locus, quem interpretando lubet inserere. Sultanus, inquit, Soleimanes Lutsi, perquam humili condicione nato, suis ex sororibus vnam dedit vxorem, eumque primum bassam creauit, a quo tamen officio nunc deiectus est. Quippe quum vxor mariti concubitus cum masculis ægerrime ferret, eoque nomine cum ipso expostulans, diceret: fratrem suum, Sultanum Soleimanem, illi se iunxisse matrimonio, secum vti cubaret: excandescens Lutsi bassa, mulieri colaphum impegit. Hoc vbi rescitum a Soleimane, sororem ei protinus ademit, ac recepto Sultanino sigillo, dignitate supremi Veziris hominem exuit. Est enim in more apud Osmanidas, vt qui auctoritate quatuor inter bassas est maxima, Vezirazem siue supremus consiliarius nominetur, & in manu sua sigillum Sultaninum habeat. Hæc Spanduginus. quæ sane si vera sunt, vt esse videntur: conueniens fœdis ac dissolutis moribus homini datum nomen fuit. Quippe Lutsi lingua Turcica significat eum, qui non nisi de venere cogitat: qualem Græcus aliquis dixerit ἐρωτικὸν vel ἐρωτομανῆ.

BESICTASI ΔΙΠΛΟΚΙΟΝΙΟΝ.

Besictasi, locus est ad Bosporum Thracium in Europa situs, qua Constantinopoli sursum tenditur, aduerso Bospori fluxu, versus os Ponti Euxini. Plus minus quatuor abest a Galata milliaribus Græcis, aut vno Germanico. Nomen lingua Turcica lapidem siue saxum cunarum, significat: a distractione, puto, Christianorum mancipiorum, ac matrum præsertim, liberos etiam teneros in cunis habentium. Sepultus heic est Chairadines, qui messita quoque noua suo sumtu ibidem exstructa, nobilitare locum & excolere voluit. Διπλοκιόνιον Græcis hodie vocari, priscis Iasonium, notatum reperies supra, capite 128. Hoc tempore, de quo scilicet annales modo loquuntur, aduecta fuerunt istuc capitum Christianorum, e Corcyra dumtaxat in seruitutem abreptorum, cuiusuis sexus & ætatis, ad sexdecim millia: quemadmodum Iouius memoriæ prodidit. De Sultaninis, & eorum pretio, dictum 18. capite. 243.

CARABOGDANIAE FLVVIVS BERVT.

De Carabogdania consule caput 71. Eius amnis est, quem Berut annales hi nominant. Vngari tamen, & Valachi, siue Moldaui, partim contractius & durius Prut, partim paullo mollius Brut, enunciant. 244.

NEPTVNI DORIAE, VICTI A CHAIRADINE, FVGA.

Doriam Turci, more Italico, pronunciant; quem Iouius dixit Auriam, magis consuetudini Latinæ respondente vocabulo, velut ipse quidem existimauit. Is & vsu rerum mari gerendarū, & felicitate singulari, tantam adeptus gloriam fuit: vt vulgo Neptunus, ceu maximus quispiam maris deus, adpellaretur. Hūc tamen a Chairadine prœlio nauali, & artibus imperatoriis superatum, fugisse; non insolenti, sed modesta memorant annales oratione. Quo commendabiliores no- 245.

bis eſſe debent, vti non ad gratiam ſuorum, nec ad inſectationem noſtrorum; ſed ad veritatem quæ anima eſt hiſtoriæ, ſcripti. Iouianum quidem epiphonema, quo clauſit hanc narrationem, quam acres habet aculeos? Auria, inquit, tanti vſus, tantæ peritiæ, tantæ exiſtimationis mari dux eo die nullus imperator exſtitit. Atqui cogitare de illo veteri verbo debebat Iouius, quo Demoſthenes etiam fugiẽs, excuſaſſe ſe fertur:

Ἀνὴρ δὲ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Qui ſe fugæ dat, dimicabit denuo.

Nec ineleganter Alexius Angelus imperator, vt apud Græciæ Pretorem noſtrum memoriæ proditum legitur, quum perditis rebus nõ modo fruſtra, ſed etiam cum periculo ſe diutius hæſurum Conſtantinopoli animaduerteret, omnibus valere iuſſis, & arrepta ſponte, nolenti tamen animo, fuga: Dauidem quoque dixit beneficio fugæ ſaluti atque incolumitati ſuæ conſuluiſſe. Non minus certe magni & ſapientis eſt imperatoris, ſummam rerum incertæ Martis aleæ non temere committere: quam proſpere cedentibus omnibus, victoria prudenter vti.

PVBLICANORVM CARCER CONSTANTINOPOLI.

246. Vendit omnia per imperium ſuum telonia maximo pretio, vel paucos, vel plures in annos, Sultanus Oſmanidarum: ideoque ſi maiores aliqui pecuniæ ſummas ei vectigalium nomine policeantur, quam reapſe deinceps exhibere poſſint: in carcerem, veluti qui non ſoluendo ſint, & fraudem Sultano facere voluerint, coniiciuntur. Hic carcer publicanorum Conſtantinopoli dicitur. Et ſunt in vniuerſo Oſmanidarum regno publicani fere Iudæi, gens exactionibus & vſuris nimium quantum ſupra mortales ceteros dedita: quum ipſi etiam Turci vel Muſulmani, paullo ſincerioris homines conſcientiæ, nolint audire publicani: non aliter, ac ſi cum infamia coniuncto propter aliorum nequitiam nomine, virum bonum adpellari nefas ſit, etiamſi præter officium nihil ipſe faciat.

ONTVM CAPISI. XYLOPORTA. PORTA lignaria. Carauanſerai.

247. Oſtendimus ſupra, capite 200, quæ porta ſit hæc lignaria, videlicet ad quam nauigia lignis onerata ſolent adpellere: Græcisque dictam ξυλοπόρτων, ab iiſdem lignis, quæ huc aduehuntur, nõ quod ipſa lignea ſit, quemadmodum credidit vterque Chalcocondylis interpres. De voce Caranauſerai, dictum capite 14, ſignifiri ſcilicet hac, ædificia carauanis exſtructa. Carauanas vero more Turcico ſe coniungentium eſſe agmina, quum loca minus a latrociniis tuta peragranda ſunt. In hæc ergo carauanſaraia, quæ ampliſſima plerumque ſunt, diuertere cum equis, iumentis ſagmatariis, mulis, & camelis, hæ carauanæ ſolent. Vaſta ſunt ædificia quemadmodum Busbequius deſcripſit: aliquanto longiora, quam latiora, ceteroqui quadratam ad formam accedentia: quorum in medio patet area ponendis ſarcinis & camelis, mulis carrisque collocandis. Hanc aream plerumque circumcirca murus ambit interius, tres plus minus pedes altus; parietibus illis quatuor, quibus totum ædificium clauditur, adiunctus. Eius muri ſuperficies æqua eſt, patetque in latitudinem pedes quatuor. Heic Turcorum cubilia ſunt, heic cenacula, heic rem expediunt culinariam. Nam ad parietes, quibus totum ædificium continetur, foci frequentes cum fumariis vel infumibulis ſunt inædificati. Hoſpites ipſi nulla re a camelis, mulis, equis alia ſeiuncti ſunt, quam eius muri ſpatio. Quinimmo ad muri pedem ita ligatos habent equos, vt capite ac tota ceruice ſupra murum emineant, dominisq; ſe calfacientibus aut etiam cenantibus adſtent, velut miniſtri: & interdum panem, vel malum, ſiue quid aliud, de manu eorum capiant. In eodem muro lectos ſibi ſternunt. Tapetem in primis explicant, quem ea de cauſa ephippiis aptatum fere circumferunt. Huic iniiciunt vulgo penulam, ditiores Valentinam, quam vocant: quæ mollibus e pilis contexta candidaque, linteaminum loco mihi quidem ipſorum exemplo fuit. Ceruical præbet equeſtris ſella. Veſte talari, pellibus ſuffulta, qua veſtiuntur interdiu, teguntur noctu. Sic ſomnum capiunt, nullis laceſſitum, extra naturalem iumentorum manden-

tium

tium ſtrepitum, blandimentis. Ipſorum ſaraiorum, pro carauanis exſtructorum, tecta plerumque plumbea ſunt.

AREA VEL FORVM TACHTAL CALA. TAMPEZIM. Chalcocondylis locus emendatus & expoſitus. Chalcopratia. Chartopratia. Vicus vitriarius.

Aream, quæ Tachtal Cala nominatur, Laonicus in octauo forum adpella- 248.
uit, & Tactalem vocari addidit. Apud actuarium Malateſtanum Tectalaca ſcribitur. Pro illius Tactale, huius Tectalaca, repone Tachtal cala: quæ voces Turcicæ ſunt, & aream tabernas ligneas habentem ſignificant. Quippe Cala denotat tabernulam vel tentoriolum, & Tachtal aſſeres ſunt: vt intelligantur ex aſſeribus factæ tabernulæ. Hæc area fere vrbis eſt in meditullio, non procul ab Eskiſaraio, vel a ſaraio veteri muliercularum Sultani, de quo capite 139. Eſt eadem in area Sultani Baiaſitis ſecundi meſſita, cuius ſupra fecere mentionem annales, in eius Sultani funeris deſcriptione. Hoc autem loco ludicra cottidie omnis generis exhibentur, quæcumque homini venire in mentem poſſunt. Et adhibentur pueri, equi, aſini, canes, feles, cerui, leones, vrſi, leopardi, vulpes, & nulla non alia, peregrina præſertim, animalia. Sunt iſtic qui chiromanticen profitentur, ſunt præſtigiatores varij, funambuli, luctatores, ſaltatores, alij propemodum innumerabiles. Ideo Laonicus inquit: Hæc ludicra quis cottidie cernat in foro, quod Tactalem vocant. Sequitur ibidem vocabulum Tampezim, quo nonnullos ex his ait adpellari. Neminem hoc declaraſſe arbitror hactenus, quum barbarum ſit, & ignotum, addo etiam corruptum. Quippe non Tampezim Turci dicunt, ſed Ziampas, quę duabus ſyllabis vox enuntiatur. Significat autem σχοινοβάτας, vt Græci vocant, qui Latinis funambuli ſunt. Ad vnum huius areæ latus incipiunt illorum tabernæ, qui Perſicas operis excellentis, & Turcicas itidem pictas, Græcas & alias coloris niuei læuigatasque chartas vendunt. Ideoq; Græcis hæc χαρτοπρατεῖα dicuntur. His a tergo proximus eſt vicus fabrorum, ex ære vaſa quæuis elaborantium, qui hoc annalium loco memoratur. Is vicus in hiſtoriis Græcorum recentioribus Cedrini & aliorum celeberrimus, nominatur χαλκοπρατεῖα, nimirum a diſtractione vaſorum ex ære factorum. Locus inſignis eſt Cedrini de Chalcopratiis in Theodoſio maiore, puto. Vici quoque vitriarij, Chalcopratiis proximi, fit heic mentio: quo tabernæ vitriariorum, vt olim erant in vrbe Conſtantiniana, veteris ad imitationem Romæ, ſic etiam hodie conſpiciuntur. Diuerſus tamen hic vicus eſt, ab illa vitriariorum porta, de qua dictum ſuperius, capite 200. De porta fori piſcarij, quæ bolucbazar capiſi Turcis eſt, expoſitum eodem capite 200: ſicut & de porta Hebręa, Turcis Schifutlar capiſi. Sitæ vero extra muros vrbis a foro piſcario ædes, in litore maris; intelliguntur illæ, quæ muris vrbanis excluduntur ab vrbe, ſecundum litus Ceratini ſinus exſtructæ, verſus ſeptemtrionem, id eſt, e regione Galatani litoris.

NOVA CAIRADINIS AVSPICIIS RECEPTA.

Noua Turcis eſt, quam Caſtellum nouum noſtri vocant, in Dalmatiæ ſi- 249.
tum finibus. Id auſpiciis Karuli V Auguſti receptum fuerat. Quos eius prouinciæ ſangiacos ad obſidionem hanc euocatos fuiſſe tradunt annales, de prouincia Bozinenſi accipito, deque præfectis huic: quorum princeps id temporis erat Vlumas ille Perſa, de quo dictum capite 231. Tranſlatus enim fuerat a Perſicis ad hos fines, more Turcorum, non nimium transfugis fidentium: ac deinceps quoque fit eius mentio in obſidione Agrienſi, anno Chriſtiano 1552 a Turcis fruſtra tentata. Præerat Bozinenſi prouinciæ ceu beglerbegatus, & ad Caſtelli noui obſidionem ſecū ſangiacos ſuos ſeptem adduxit. Virtutis eximiæ præſidiarij milites, quos hoſtes ipſi commendant, Hiſpani fuerunt, & Germani, numero ad IIIICIↃ.

SOLEIMANES SVB PRAETEXTV DEFENDENDI PVPILLI, A BANO ERDELIANO RELICTI, MATREM CUM PVPILLO VNGARIA SPOLIAT.

De Ioanne Zapolienſi, Bano Erdeliano, dictum capite 223. Hic moriēs pu- 250.

pillum reliquit heredem, tutelæque Soleimanis commendauit, Ioannem Sigismundũ, quem sustulerat ex Isabella Polona, cuius heic mentio fit nomine tamen non expresso, velut Turcis ignoto. Habuerat Ioannis sororem Barbaram, ni fallor, primo matrimonio coniugem Sigismundus maior, Poloniæ rex: qua mortua, Bonam duxit, Ioannis Galeacij Ducis Mediolanensis, ex Isabella Aragonia Neapolitana, filiam. Bona partu primo Isabellam hanc edidit, Ioannis Zapoliensis cõiugem, Ioannis Sigismundi matrem. Ceterum nulla fit heic in Turcicis mentio Ferdinandi Cæsaris, Vngariæ Bohemiæque regis; qui tamen hoc bellum, Perenio & Rogendorfo ducibus, gerebat. Id equidẽ fieri propterea crediderim, quod Ferdinandum Soleimanes, hostem suum, pro Vngariæ rege non adgnosceret. Notanda vero Isabellæ oratio, quam Turci reginæ nomine non dignantur, quum Budam adfirmat non suam esse, sed Sultani Osmanidæ ciuitatem. Nimis in hoc veram se vatẽ experta paullo post fuit bellua, quum Soleimanes ipsa cum filio per summam perfidiam eiecta, Budæ pariter & Vngariæ reliquæ, velut in prouinciam redactæ, beglerbegum præficeret, bonus ille scilicet tutor: matre, tam Turcis addicta, cum filio pupillo, in Transsiluaniam vel Erdelium relegata. Huiusmodi nimirum esse præmia societatis & amicitiæ barbaræ solent, vt de tyranno suo moriturus aiebat Aratus: ταῦτα τὰ ἐπίχειρα τῆς τυραννικῆς φιλίας.

VALPOVM. STRIGONIVM.

Granus fluuius.

251. Walpou Turcis est arx, Vngaris dicta Walpo, Valponium Iouio. Vltra fluuium Drauam sita est. Post tertium obsidionis mensem a præsidiariis dedita fuit, præfecto ab iisdem capto, & hosti prodito. Strigonium nunc Granum vulgo dicunt, ab amne Grano, qui defluens a Carpathiis montibus, vbi montanæ nunc ciuitates celebres sunt, ad radices arcis Strigoniensis siue Granensis, Danubio miscetur: vnde ciuitati quoque Strigonium nomen inditum putatur, velut Istrigranium, ab Istri & Grani confluentibus. Alba regalis non tam a regum Vngariæ sepulturis sic adpellata fuit, quarum meminerũt annales: quam a regum inauguratione, quæ hoc fieri loco priscis temporibus solebat. Istic etiam rex Ferdinandus, cum Anna coniuge, Vladislai regis filia, Ludouici sorore, XIIII die Februarij, anno 1527, adhibita S. Stephani vera corona, fuit inauguratus.

SCHIRVVAN. SIRVAN. SERBAN. ERROR IOVII.

252. Si lector ab aliis de hoc bello memoriæ prodita leget, nusquã ita descriptum inueniet. Vt Techmas Spandugino Tamas, Sansouino Tolcas etiam: sic Ercas eidem Spandugino nominatur Algas, mirifice vitiatis adpellationibus. Regio Schiruuam aut Siruan, haud dubie nunc est illa, quam prisci dixere Mediam, posteriores etiam Vaaspracan, vt apud Cedrinum in Constantino Monomacho legimus. Fallitur Iouius, quum ait, Albaniam hodie vocari Serban, vicinam Mediæ, propterque Caspium mare sitam. Quippe regio Georgianorum est Albania, qui numquam vel ipsi regi Persarum, vel regio fratri paruerũt hactenus: sed Christiani, & liberi, suos principes habent; Persis dumtaxat confœderati, sicut expositum capite 189. Siruanum vero, siue Mediã, regni Persici membrum est: quod tametsi Mustaphas bassa vezir imperio subiecit Osmanidarum, anno Christiano 1578, & beglerbegatus in formam redegit: mox tamen Persis receptum, ab iisdem hodieque retinetur.

VVAN. VVASTAN. IBANVM CEDRINI.

253. Vrbs hæc cum arce sic ad Persici regni limites pertinet, vt etiam maiori finitima sit Armeniæ. Cedrinus in eodem Monomacho Augusto vocat ἰβὰν, πόλιν τῶν βαασπρακάν. Id Latine reddens interpres, Ibanum & Baaspracan scripsit. Ego simpliciter exprimerem, vt tanto melius intelligeretur: Iuuan, aut Iuan, vrbs regionis Vaaspracan. Et quia capite præcedenti Vaaspracan, ex eiusdem Cedrini auctoritate, Mediam esse docuimus: intelligere iam licet, Wanum ad eamdem Mediam referri debere: vel ea si non contineatur, saltim finitimam videri. Wastanum significat regionem circa Wanum sitam, ceu Wani territorium: siquidem Istan, siue Stan, Turcis regnum vel regionem significat.

NOTI-

NOTICIA BEGLERBEGATVVM TOTIVS OSMA-*nidarum imperij, quos hodie poſſident.*

Quia Perſicis in finibus extremus hic a Soleimane Wani beglerbegatus id 254.
temporis inſtitutus fuit, libet hoc loco quamdam quaſi Noticiam regni Oſmanici lectoribus exhibere, deſcriptis ordine ꝓuinciis eius ſiue beglerbegatibus, quos in Aſia, Aphrica, & Europa nunc Murates hic tertius, vnici Muchemetis Oſmanidæ pater, poſſidet: vt ita denique Pandecten hiſtoriæ Turcicæ noſtrum claudamus, viſuri deinceps latius ne permiſſu numinis fines ſuos propagaturi ſint, an vaſtiſſimam illam molem imperij, cunctis hactenus formidabilem populis, ſecundum ipſorummet oracula tamdem aliquando Deus Opt. Max. ſuæ declarandæ maieſtatis ac gloriæ cauſa ſit euerſurus, vel in ordinem, ſubque iugum filij ſui ſic redacturus; vt Gogi Magogique ſub cælo nullum amplius nomen exſtet. Id enim poſtremis ſe facturum diebus, per ſuos indubitatæ fidei vates nobis denuntiauit. Ordiamur autem ab oriente Sole.

ASIAE BEGLERBEGATVS.

I. Anatoli beglerbeg. Eius ſedes eſt in ciuitate Cutaige Phrygiæ maioris, quam olim Cotyaium Græci nominabant, ſicut expoſitum capite 40. Sangiacos habet ſub ſe duodecim.

II. Caraman beglerbeg. domicilium habet ad Caiſariam Ciliciæ, de qua ſuo dictum loco. Septem ſub hoc ſangiacatus ſunt.

III. Siuas beglerbeg. ad Sebaſtiam, de qua conſule caput quintum Pandectis huius.

IV. Tocatun beglerbeg. Reſidet ad vrbem Amaſiam. Sub eo ſunt quinque ſangiacatus.

V. Dulgadir beglerbeg. de hac prouincia conſule caput 163 Pandectis huius. Quatuor ſub ſe ſangiacatus habet.

VI. Halep beglerbeg. ad Halepum ſiue Berrhœam Syriæ, de qua capite 6.

VII. Scham beglerbeg. ad Damaſcum Syriæ.

VIII. Tarapolos vel Trapolos beglerbeg. ad Tripolim Syriæ.

IX. Maras beglerbeg. ad Maraſſum, propter Euphratem ſitum, inter Halepum & Meſopotamiam.

X. Diarbekir beglerbeg. in Meſopotamia, ad vrbem Amidam, quam Turci nunc Carahemid nominant. Sangiaci parent huic duodecim.

XI. Bagdat beglerbeg. ad Bagdatim ſiue nouam Babylonem, de qua cap. 4.

XII. Balſara beglerbeg. ad ſinum Perſicum, non procul a Bagdat ſiue Babylone.

XIII. Laxa beglerbeg. Antiquitus Carmania. tendit ad limites Ormuz, & Perſis eſt finitima.

XIIII. Gemen, Aden beglerbeg. in Arabia felici, ad litus rubri maris. vide caput 241. Diuerſa loca ſunt, vno tamen beglerbegatu comprehenſa.

XV. Chebetz, Huſtio Zebet beglerbeg, vt eodem capite dictum. Locus ſitus in litore ſinus Arabici, finitimus eſt imperio regis Æthiopum Præteiani.

XVI. Miſſir beglerbeg. Cairo prçeſt, & toti Ægypto. Sãgiaci ſub eo ſexdecim.

XVII. Cypri beglerbeg. Nicoſiæ vel Famaguſtæ degit.

XVIII. Scheherezul beglerbeg. in Aſſyria, Perſis finitimus.

XIX. Wan beglerbeg. reſpicit Perſarum fines, verſus Siruanum ſiue Mediam, & Armeniam maiorem, ceu dictum capite præcedenti.

XX. Arzerum vel Erzrum beglerbeg. in Armenia maiori, ad limites Siruani ſiue Mediæ, & Georgianorum. Diſtat a Taraboſane ſiue Trapezunte, ſex dierum itinere.

XXI. Tiphlis beglerbeg. finitimus Georgianis ſiue Curgginis, vt nunc adpellantur. Inſtitutus fuit a Muſtapha baſſa Serdare anno Chriſtiano 1578, menſe Septembri. Locus etiã priſcis notus, apud Cedrinũ reperitur in Conſtantino Monomacho, verbis huiuſmodi: Asã (is erat e Tãgrolipicis fratre nat⁹) a Sultano Tãgroli-

pice miſſus contra Romanos, quum Taurezium, & opidum nominatum Tephlis, præteriiſſet: Vaaſpracaniam ingreſſus eſt, id eſt, Mediam.

XXII. Siruan beglerbeg. Hoc nomine Media nunc adpellatur, a metropoli Siruan, quam eodem anno Muſtaphas idem cepit, & primum iſtic beglerbegum conſtituit Oſmanem baſſam famoſum: ſed a Perſis non multo poſt eiectus fuit. Nihilo tamē minus hic beglerbegatus Oſmanidarum inſcriptus eſt libro, qui niſi reſtituatur, numquam ſe pacem facturos cum Perſis profitentur.

XXIII. Temircapi beglerbeg. Locus eſt ad mare Caſpium, porta ferrea dictus, & Capi derbent, porta faucium vel anguſtiarum. Cepit hunc Oſman baſſa eodem anno 1578, & in formam beglerbegatus, necato Schemhali Chane, ſocero ſuo redegit.

XXIIII. Cars beglerbeg. Cedrinus Carſe nominat, & in Perſarmenia collocat, quæ nunc Armenia maior eſt. Diſtat Cars ab Arzerum quatuor dierum itinere. Beglerbegatus cepit anno Chriſtiano 1579, auctore Muſtapha baſſa.

XXV. Tſchildir aut Tzildir beglerbeg. ad fines Georgianorum, ab eodem Muſtapha baſſa inſtitutus, anno 1579. Porſius Tſçhaldung perperam ſcripſit.

XXVI. Faſſa beglerbeg. in Mengrelia. Munitio ſtructa per Vluzalim Capitan baſſam fuit anno 1579, & ibidem inſtitutus beglerbegatus. Sed paullo poſt diſceſſum eius captam viciſſim Georgiani diruerunt. Ciuitatis Phaſianæ mentionem facit Leonis Auguſti nouella de thronis, & epiſcopum eius refert ſub metropolim Trapezuntis. Hæc eadem cum hodierna ſcilicet Phaſſa fuerit.

XXVII. Sochum beglerbeg. in Georgianorum finibus, a Sinane baſſa vezirazeme inſtitutus, anno Chriſtiano 1580.

XXVIII. Batin beglerbeg. ibidem a Sinane tunc inſtitutus.

XXVIIII. Reuan beglerbeg. Hunc locum Ferhates baſſa cepit & muniuit anno Chriſtiano 1582, ereptum Tocmaci Sultano, Perſicarum partium principi. Beglerbegus iſtic primus fuit Cigaloglis baſſa, Genuas.

XXX. Somakie beglerbeg. De Somakia, quę Chalcocondyli Samachia nominatur, dictum ſupra, capite 188. Beglerbegatus auctor fuit Oſman baſſa, anno Chriſtiano 1583.

Poſteriores autem beglerbegatus hi, bello decennali Perſico, quod adhuc geritur, inſtituti; quemadmodum noui ſunt, ita potius nomine tenus ſic adpellandi veniunt, nec cum antiquis comparandi. Nunc ordinem naturæ ſequendo, prouinciis Aſiæ recenſitis meridiem verſus ab oriente progrediamur.

APHRICAE BEGLERBEGATVS.

I. Ceſair beglerbeg. Sedem habet in Algeſair, quæ noſtris eſt Algerium, ſicuti capite 227 notatum.

II. Tuniſi beglerbeg. reſidet ibidem.

III. Tripoli beglerbeg. domicilium ibidem habet.

Sunt autem Aphricæ duo præterea regna, libro Turcorum vel Oſmanidarum (vt ipſi loquuntur inſcripta) quæ tamen necdum inter beglerbegatus referuntur, ſed potius tributariorum ſeu feudorum nomine veniunt; Feſſa nimirum, cum Maroco.

Nunc ad occidentem, & aquilonem, quæ reſtent prouinciæ, videamus.

EVROPAE BEGLERBEGATVS.

I. Rumeli Beglerbeg, quem Græciæ vocant. Sedes eius eſt Sophiæ. Sub eiuſdem vexillo ſangiacatus infra ſcripti continentur.

1. Sophia Seruiæ.
2. Nigeboli ſiue Nicopolis, vide caput 51.
3. Kirckliſſe. vide cap. 193.
4. Vyza, Thraciæ.
5. Kirmen, Macedoniæ.
6. Siliſtra. ibidem.
7. Giuſtandil. ibidem.
8. Bender, verſus Euxinum Keraiosque Tataros.
9. Acherman. vide cap. 159.
10. Vſcopia. vide cap. 169.
11. Priſrem, Theſſaliæ.
12. Salonichi, Theſſaliæ.

13. Trichala,

13. Trichala, ibidem.
14. Misitra, quondam Sparta, Moreæ.
15. Palæopatra, ibidem.
16. Iagnia, Ioannina Ætoliæ.
17. Deluina } Achaiæ.
18. Elbassan } Achaiæ.
19. Auelona. vide cap. 242.
20. Ducaggin. vide caput 206.
21. Iscodar, in Albania. vide cap. 121.

II. Denizi beglerbeg, qui & Capitan bassa vulgo, pro maris capitaneo siue prætore. Sedes ipsius est Gallipoli. Sangiacatus ei subiecti sunt:

1. Gallipolis. vide cap. 23.
2. Galata. cap. 127.
3. Nicomedia. cap. 74.
4. Limnos. cap. 229.
5. Mityline. cap. 138.
6. Chios. cap. 229.
7. Nexia. ibidem.
8. Negroponto. cap. 142.
9. Rhodi. cap. 229.
10. Cauala. cap. 44.
11. Napolidi Romania.
12. Lepanto. cap. 175.
13. S. Maura. cap. 178.
14. Alexandria.

III. Budun beglerbeg. Sedes eius ibidem. Subiecti sunt ipsius iurisdictioni sangiacatus hi fere:

1. Nouigrad.
2. Filek.
3. Zetschen, siue Zetzen.
4. Zolnok.
5. Gran.
6. Segedin.
7. Alba regalis.
8. Sexard.
9. Simontorna.
10. Copan.
11. Muhatz.
12. Ziget, siue Saswar.
13. Petscheu, vel Quinque ecclesiæ.
14. Sirmium.
15. Semendria.

IIII. Temeswat beglerbeg. residet ibidem. Subiecti sunt eius administrationi sangiacatus hi.

1. Temeswar.
2. Mudaua.
3. Vilaoswar.
4. Tschianad.
5. Vutschitirni.
6. Giula.
7. Vidin.
8. Lipa.

V. Bozna beglerbeg. Sedes ipsius in Bagnialuca. Sangiacatus hi subditi sunt.

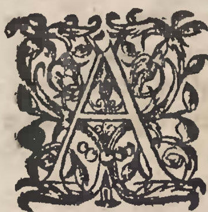
1. Bagnialuca.
2. Poschega.
3. Clissa.
4. Herzegouina.
5. Lika.
6. Sazeschna.
7. Iswornik.
8. Brisrem.
9. Allatschia chissar.

VI. Coffe beglerbeg. Eius sedes est ad vrbem Capham in Taurica Chersoneso. Sangiacatus dumtaxat erat initio. beglerbego Græciæ subiectus. Præter Capham, & ei vicina loca, sangiacatus omnes ditione sua complectitur, ad Tanaim paludemque Mæotidem sitos. Sed verum si fateri volumus, beglerbegi nomen potius titulo, quam potestatis amplitudine tuetur.

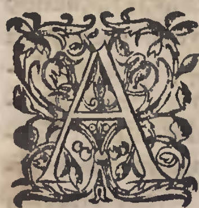
Hæc meta regni barbari, nostrique laboris esto, quam Dei propitij nutu feliciter adtigisse gaudemus: & eumdem suppliciter oramus, tamdem vt abolere sanguinariam & impiam tyrannidem velit, ac veteris oraculi veritatem euentu comprobare; quo creditum pluribus a sæculis, Coranum legemue Mahumetis gladio ceptam, gladio propagatam, gladio denique terminandam: vt obstupescens ad operis diuini magnitudinē, & effusus in hymnos orbis vniuersus, accinat.

IMMORTALI ET
OPTVMO MAXVMO
DEO SOLI HONOS
OMNIS ET OMNIS
GLORIA SÆCVLIS
INFINITIS.

AD LECTOREM.

BSOLVTO *tamdem operi Turcico visum est adiungere narrationem de obsidione Viennensi, qua Sultanus Soleimanes anno* M. D. XXIX *hanc vrbem grauissime quidem, sed irrito conatu, pressit & oppugnauit. Nam etsi post solutam obsidionem typis excusa prodiit, & inserta denuo fuit tomo secundo libri, cuius titulus est, Opus historicum D. Simonis Schardij I. C. anno* M. D. LXXIIII *Basileæ impressum: tamen quum exemplaria seorsum nulla nunc amplius exstent, nec cuiusuis sit, tanta volumina tomorum quatuor comparare: facturum me putaui rem publice vtilem, priuatim bonis gratam, si locum in hisce Turcicis idoneum, maximeq; proprium, libello darem. Quippe conseruari studiose debet memoria maximi erga Germanos vniuersos beneficij diuini, quo liberatam Viennam e tyranni faucibus eripuit; qui ceteroquin ea capta, late grassaturus in intima Germaniæ viscera, præsentissimo cum reipublicæ discrimine, fuerat. Nec permittendum, vt illustria ducum, militumque fortium nomina, qui suis vrbem, valde tunc debilem, propugnauere consiliis, & ipsorum obiectu corporum; temporis iniuria, quod humanis in rebus fieri videmus, aboleantur.*

HISTORIA VIENNAE AVSTRIACÆ A TVRCIS OBSESSÆ, CONVERSA DVDVM E LINGVA GERMANICA.

NNO post Christum natum M. D. XXIX. die decima mensis Aprilis, immanissimus Turcarum tyrannus Sultanus Saloymanus, maximo cum exercitu, pedestribus equestribusque copiis, aqua terraque instructissimis: incredibili omnium rerum, quæ belli vsus exigit apparatu, e Constantinopoli mouit, quo Hungaria domita, Austriam, cui auidissime inhiabat, vna cum finitimis circumquaq; regionibus in potestatem redigeret, eaque potitus, auctis prospero rerum successu animis, Viennæ, quæ magna est, ac præpotens Austriæ ciuitas, aut alicubi per Hungariæ vasta loca hybernaret, refectis postea hominibus, iumentisque, recens, appetente vere, liberis Germaniæ populis, indignum fœdæ seruitutis iugum, imponeret, cui rei gerendæ triennium integrum destinauerat: proinde aduersus finitimorum circumquaque hostium insidias quibus visum est locis valida præsidia imposuit. Authorem Cepisiensem ferunt comitem Ioannem, quondam Transsyluaniæ Vaiuodam, quem rege Ludouico, miserandum in modum vna cum exercitu trucidato, dira regnandi libido inuaserat: quocirca malis artibus ambire, callidis consiliis potentes quosdam Hungariæ proceres sollicitare non acquieuit, donec a suæ factionis hominibus adiutus, regiam coronam, contra ius, phasque inuolauit. Rei indignitate commotus inclytus Austriæ Dux Ferdinandus, ad quem ius regni legitime pertinebat, non magno quidem, sed bene instructo, ornatoque exercitu Hungariam ingressus, hoste profligato, & propriis etiam possessionibus pro iure belli exuto corona de more regni sollenniter, legitimeque potitus est. Hinc Comes Cepisiensis re speque bona destitutus, desperatis rebus, inexpiabili sese scelere obstringere non dubitauit. Patriam prodere, vt exitiabilem Christi nominis hostem, Germaniæ immitteret, ausus est. Turca itaque cum exercitu ad Albam Græcam, quæ portæ instar Christianis nationibus semper habita cum venisset, Comes Cepisiensis, fatale patriæ malum, pessimis artibus nunquam non deditus, natiuo Germani sauguinis odio præceps, legatos mittit, qui crudelissimo hosti tutū per Hungariam iter indicarent, rationem ac viam affligendæ, vastandæque Germaniæ præscriberent: quos tantæ proditionis authores, cum Turcarum Cæsar summa cum voluptate audiisset, inito vtrinque nephario fœdere, testis ingentis ac nouæ lætitiæ vlulatus per Turcarum agmina exortus est. Ter humum proni deosculabantur: omnibus igniariis tormentis, quas bombardas vocant, lætitiæ signum dabant. Ipsorum numini fusis precibus, gratias agebant, quod ea hora Hungariæ regnum, ac populi cum Turcis fœdus amicitiamque coierint: deinde Turcarum Cæsar exercitum recta ad Budam duxit, cui in itinere Cepisiensis Comes, haud ita magna cum militum manu se coniunxit, se, regnumque patriæ proditor consceleratus, in hostis fidem ac manus commendauit, recepitque vniuersam Hungarorum nationem auxiliaria arma, aduersus Teutonum populos, vltro laturam. Quæ Turcarum tyrannus in eam partem accepit, vt quoniam satis sciuerat, illius technis Ludouicum regem trucidatum, nepharias in regno actiones non semel agitatas, a proditoris quasi aspectu refugeret, abhorreretque: neque ita magno plausu acceptum, Budam vsque a tergo exercitum sequi compulerit, a suis disiunctum. Et quo facilius Hungarię regno, cui inhiabat, potiretur: edicto publico promulgauit. Quicunque Ioanni Cepisiensi Comiti, quem regem appellabat, cuius in regnum vindicandi gratia, sese venisse prædicabat, se non dederet, obtemperaretque, eum sese ferro, flammaque aboliturum. Qui vero dicto audirent, re-

giqueparere in animum inducerent, iis priſtina iura, immunitates, libertatemq; pollicebatur. Quibus minis coactæ ciuitates, Quinqueeccleſienſis, Alba regalis Peſtenſis, aliæque præterea multæ ſeſe, nihil reluctatæ, hoſti dedidere.

Sola Buda, præſidio duorum vexillorum, quæ Chriſtophorus Peſſerer, & Ioannes Traubinger, Capitanei ducebant, freta, hoſtis minas contemnere auſa: circumfuſa Turcarum agmina, aliquot dies fortiter repugnando, remorata eſt tam diu, quoad iugi hoſtium oppugnatione debilitati, fracti, ſpeque contra tantos impetus tuendæ vrbis, deſtituti milites Germani, ad arcem refugere, vltro vrbe hoſti relicta. Arx porro ad voluptatem magis, quam vim inſtructa erat, neque natura, neque hominum opera ſatis munita, proinde factum, vt de ea ſeruanda diffidentes, de ſalute quæ in vltimum diſcrimen vocata videbatur, cogitarent. Ideo conditiones quas, ſi arcem vltro dederent, Turcarum tyrannus tulerat, accepere, arcem in hoſtium poteſtatem dedere. Erat autem in conditionibus, Turcarum Cæſarem, ſi arcem traderent, omnium ſaluti, vitæque parcere decreuiſſe, comites inſuper daturum, qui ſaluos eos ad ſuos perducerent. Firmatis itaque, ſignatiſque propria Turcarum Cæſaris manu litteris, fidentes milites, relicta arce prodiere, acceptiſque conductoribus, abitum parabant, ſed infelices qui perfidi hoſtis datam fidem, tutam exiſtimarint. Vix portas vrbis egreſſi, a Ianizaris, (ſic illi Prætorianos milites vocant, rei militaris expertiſſimos, in quibus ſpes omnes rerum gerendarum ſitas habent) excepti, circumuentique, armis primum, boniſque exuti, nudique dimiſſi, deinde haud ita longe a Buda crudelem in modum trucidati: ægre ex omnibus ſexaginta dilapſi, ſeruatique, perfidiæ plus quam Punicæ teſtes euaſere. Occupata Buda, Turcarum Cæſar recta exercitum ad Viennam adducere properauit. Budæ Cepiſienſem Comitem, & Ludouicum Gritti Veneti ducis filium nothum, cum quinque millibus peditum, tribus equitum, reliquit. Quæ ad Danubium ſitæ arces, caſtella, oppida, vrbes, vltro hoſti paruerunt; in quibus Plintenburgium, Strigonium, Comaronum, Altenburgium, ita munitæ arces exiſtunt; vt ſi ea, quæ debuerat, in earum præfectis fides, probitaſque fuiſſet, & præcipue, ſi Strigonienſis Archiepiſcopus, fœderum ſacramentorumque oblitus, ſui ſaltem officij, nominiſque memor eſſe voluiſſet, arcem ſitu, arteque munitiſſimam, & ad inhibendum, crudeliſſimi tyranni impetum appoſitiſſimam, non vltro apertam, præſul Chriſtianus, exitiali Chriſti nominis hoſti obtuliſſet, adque illius partes deſciuiſſet. dierum aliquot moram ſane Turcarum Cæſari obieciſſet, quoad regia maieſtas vndique contracto, quam poterat validiſſimo exercitu, aduerſus hoſtium immanes copias ſeſe armaſſet, firmaſſetque: tantam cladem reſpub. Chriſtiana non accepiſſet, Auſtria, ferro, ignique vaſta non iaceret, tot hominum millia per ſummam crudelitatem interfecta, non deſiderarentur; irreparabilia damna declinaſſemus.

Hic nihil ceſſans Turcarum Cæſar, mira celeritate Viennam verſus contendit, eamque viceſima ſecunda die Septembris, nona hora, ante meridiem, aliquot millibus equitum, abſque vlla intermiſſione, quoad reliqua immenſi exercitus moles cõflueret, obequitari tentarique fecit. In vrbe ſæpe ad arma ſignum datum, quo ſecuri militum animi, ad obeunda, ſuſtinendaq; futura prœlia, acriores vigilantioreſque deinceps concurrerent. Quę cum inſperata omnium animis accidiſſent, militiæ præfecti, & a conſiliis, de vrbe tenenda conſilium inierũt: cumq; vndiquaq; ſuburbiis cincta eſſet, quæ hoſtium inſidiis opportuna vrbi defendendæ obſtare videbantur; decreuere incendenda, diruendaque. quod cum non ſegniter milites effeciſſent, atq; adeo perpetuo quatriduo, effractis foribus ædium, direptis, hoſtilem in morẽ, infœlicium ciuium bonis, vino, quo ea vrbs abundat, partim excepto, partim in terram effuſo, pulſatis dominis, ſi qui ſua ſeruare ſtudebant, octingentas domus ſubruerunt. Deinde militiæ præfecti, a conſiliis, tribuni, milites, vnanimi conſenſu, ſacramento fœdus pepigere, ſeſe vrbem pro virili tueri velle, ſeruareq; tormenta, quę amiſſa, magno hoſti adiumento forent, ad reliquias Germanicæ nationis ſuperandas. Et omnino pro Chriſti fide religioneque, ſi quis caſus vocaret, vna ſtrenue pugnando aut vincere, aut fortiter occumbere.

Hinc

Hinc ad hoſtem ab vrbe depellendum, verſa conſilia; munita variis operis mœnia: ſua, quam tueretur, cuique Duci deſignata vrbis regio eſt. Illuſtriſſimus Princeps, Comes Palatinus Rheni Philippus, Bauariæ dux, &c. qui vltro præſentibus periculis caput ſuum obiicere non dubitauit, centum equitum turma tempeſtiue Viennam ingreſſus, quod eius patruus Fridericus, comitiis Spirenſibus, aduerſus Turcas omnium principum conſenſu, ſupremus capitaneus ac Dux electus, ſubito hoſtium aduentu excluſus, Crembſij reſediſſet, in eius locum nepos ſuffectus, cum reliquis ſacri Imperij ducibus, qui XIIII vexillis peditum præfuerunt, eam vrbis partem, quæ a porta eſt, quæ Hungariam verſus patet, & Stubarum nomen ſortita eſt, ad turrim vſque Rubeam, quam vocāt, defendendam ſuſcepit. Eck a Reiſchach, cuius ductu i tria millia peditum paruerunt, portam Carinthiam, quæ ad hoſtium vim minus munita, fidelius præſidium exigebat, ad Auguſtini ædem ſuorum robore vallauit. A quo Abellus ab Holeneck, qui Stiriæ auxilia ductabat, duo vexilla peditum, regionem Vrbis, quæ ad arcem vſque ſita eſt, cū ſuis inſedit. Arcem Leonhardus a Vels, cui imperatori Veterani per Hungariam variis caſibus exerciti, obtemperarunt: hortorū arcis Maximilianus Leiſſer partem tuebatur. Arcis item portam, ad vſque Scotorum portam, & Iudæorum turrim, occupauit.

His in ſubſidium, ſi qui caſus vocaret, quatuor Vrbis areis, quingenti equites Auſtriaci ſubornati: vtrinque præterea ad Scotorum portam Ioannes a Greiſneck, & Ioannes Hauſer duarum vrbis regionum, ciues ſubſtituerunt: reliqui ciues præfecto ciuium, & iudici parere iuſſi, quibus reſtinguendi incendij, ſi quod exortum eſſet, partes datæ. Reiprechto ab Eberſtorff, qui duobus vexillis præfuit Auſtriacis, regio vrbis, quę a Iudæorum turri tenet, & *im Ellendt* germanice appellatur, concredita. Inde Hiſpani milites ad Carinthiorum portam, vbi maius periculum vrbi imminebat, virtutis ergo, & ob tormentorum, quos arcobuſos appellant, copiam accerſiti ſunt. Reliquam vrbis partem, qua Danubius præterlabitur, ad turrim vſque Rubeam, & Imperij auxilia, Erneſtus a Brandenſtein, quem duo millia Bohemorum ſecuta ſunt, vna cum Wilhelmo a Wartenburg, & Comite Ioanne ab Hardeck, qui ducentos equites ducebat, inſederunt. Duces, militiæ præfecti, & a conſiliis, nobiliſſimi atque optimi quique, quod magnus metus animos omnium inuaſerat, vtrinque ad Carinthiorum turrim pulueribus ſubmotis, mœnia ſubrutum, diuulſumque iri, vbi ſummum periculum erat, ibi ſummopere excubandum rati: inter quos Ioannes Cacianer fuit, Stiriæ & Carinthiæ auxilia: Caſpar item Ritſchan, & Sigiſmundus Leyſſer cum duobus vexillis militum, a Carinthiorum porta ad diui Auguſtini ædem in omnem euentum inſtructi paratique conſiſtebant. Cum porro deſcripta munia, quiſque obiiſſent, delegatasque vrbis regiones occupaſſent, tormenta ænea producta, perque vrbem, mœnia ac turres diſtributa, præcipue autem ſuper Carinthiorum turri collocata inſtructaque ſunt, quorum aliqua crebro iaculandi impetu puluerum vi rupta diſſilierunt, neque vllus ſane locus ad vniuerſum Turcarum exercitum circumquaque impetendum vexandumque oportunior fuit. Indeque adeo maxima damna Turcis illata plærique ex captiuis affirmarunt. Portæ vrbis omnes clauſæ, communitæque fuere, vna Salis porta, qua ad Danubium itur, aperta, vnde eruptio, ſi qui caſus tuliſſet, fieri poſſet. Nauigia bellica celocesque optimi regis Ferdinandi prouidentia, maximis impenſis a fabris Italis, aduerſus Turcarum Naſſadiſtas inſtructa armataque, in naualibus exuſta, conciſa, ac ſubmerſa ſunt. nautæ enim Itali, qui in ſpe erant, fruſtra expectabantur. Ad murum proxima ædificia, quæ gerendis rebus obſtare videbantur, ſolo æquata. Ligneæ tegulæ, ne exceptis malleolis, ac ſulphuratis iaculis, incendium alerent, circumquaque detrabatæ. Iacti præterea aggeres ab ea vrbis parte, qua hoſtis pręcipue timebatur, vt ſi etiam mœnia ſubruta forent, vnde ſe defenderent, haberent.

Interea dum hæc fierent, qui Turcæ exercitum præcurrerunt, pernicibus equis freti, noſtros aſſiduis incurſibus exercebant, quibus cum toto triduo acriter noſtrates equites congreſſi, quoſdam captiuos trahere, cæſorumque capita in vr-

bem referre: nulla ab armis quies, nulla intermiſſio fuit, donec immanibus hoſtium copiis, campi circumquaque completi ſunt. Viceſima tertia die Septembris, equitatus noſtri circiter quingenti, per Stubarum portam, quæ nōdum clauſa erat, progreſſi: cum hoſte ad diui Marci ædem concurrerunt, & cum hoſtium ingruentium impetum non ferrent, auerſi ſeſe ad mœnia proripuerunt. Eo prœlio tres e noſtris cæſi, ſeptem capti fuere, in quibus Comitis Ioannis ab Hardeck vexillifer Chriſtophorus Zetliz fuit, qui ab equo deturbatus, vexillum alij, qui ad vrbem referret, commiſiſſe fertur. Turcæ, tribus, qui ex noſtris cæſi, capita abſcidere, tribus item ex iis, qui quatuordecim, ad Diui Marci ædem, mille paſſus pro Stubarum porta in ptochodochio leproſi ægrotabant, interfectique ſunt, capita ademerunt, quæ pilis totidem præfixa, captiuos equites ad Turcarum Cæſarem ferre coegerunt: qui cum ad Cæſarem Turcarum perducti conſtitiſſent, eos interrogauit, an non eſſent principes, ac gerendarum rerum, militiæque præfecti, vrbem dedituri: cui reſponderunt captiui, obfirmatum eſſe apud omnium animos, obſidionem tam diu tolerare velle, quoad vitam, ſpiritumque ducere queant: quo ſermone Turca perculſus, deinde quanta hominum vis intra mœnia eſſet, item interrogauit. Reſponderunt, Doryphoros XX millia eſſe, equites duo millia. Tum vbi Rex eorum eſſet, quæſiuit. Lincij eum agere reſponderunt, idque oppidum ad ripam Danubij XXIIII milliaria longe a Vienna ſitum eſſe. Ad hæc Cæſar, Quæram illum etiam ſi in medio ſit Imperio, ac reliquos Germaniæ populos inuiſam. Percontatus præterea eſt, ſuburbia quamobrem exuſſerint. Fieri enim non poſſe, vt vrbē ſeruent. ſe nihil dubitare, quin potiturus ſit. Ad quæ illi, ſe neſcire reſponderūt. Interim noſtri, duobus e captiuis Turcis, velatis oculis, per ciuitatem ductis, liberam ad ſuos redeundi poteſtatem fecerunt. Quo facto vexilliferum, cuius ante mentionem fecimus, egregie aurata ſericiaque veſte adornatum, cum tribus e captiuis, quibus trinos ducatos dono dedit, ſaluos XIIII die Octobris ad vrbem remiſit, in mandatisque dedit, quo dicerent militiæ præfectis ſe, ſi vltro ciuitatem dederent, cum eis pro mœnibus paciſci velle, oblatis bonis conditionibus: neminem ex ſuis intra ciuitatem intromiſſurum: nullius rem, ſalutemue offenſurum, eorum qui in vrbe eſſent: quod ſi facere recuſarent, negauit ſe inde diſceſſurum, quoad vi armiſque expugnatam occupet, ex omni ætate minores, maioreſque natu trucidet, vrbem igni in cineres redactam, ſolo æquet. Subiunxit præterea, vt dicerent, quando vnus Deus ſit, qui cœleſtia moderetur, æquum eſſe, vnum caput, vnum principem orbi terrarum imperare. Eum ſeſe eſſe velle, vitamque acerbam habiturum, quoad illos, vniuerſamque Chriſtianorum nationem armis ſubegerit, ſuæque ditioni parere coegerit. Ad quæ cum nihil prorſus reſponderetur, inſtructis ordinibus exercitus robur Viennæ admouit. Oppidum Pruck & arcem Trautmanſdorff, quod reſiſtere tantis viribus deſperabant, iuſtis rationibus nihil reluctantes, in deditionem accepit, nemini quicquam damni fecit, inque diſceſſu etiam ab omnium bonis temperauit. Quibus locis occupatis, ex infinita multitudine prædonum exercitum, circiter triginta millia, Michaloglio Baſſa duce, (Hi nullis ſtipendiis militant, ab reliquo exercitu pernicibus equis effuſi, oppida, pagoſque incendunt, & prædam agunt) longe lateque amandauit. Quocirca Stiriam penetrantes, & ex altera Danubij ripa, ad Laureacum vſque, peruetuſtum ſuperioris Auſtriæ, ſupra Onaſum flumen oppidum, peruadentes; inaudita efferatæ immanitatis exempla edidere, dies, noctesque, iugibus incendiis continuarunt: prædam ex hominibus, iumentis, pecudibus, reque familiari egerunt, nullum crudelitatis genus interim omittentes, cæſis crudelem in modum, quos captiuos ducere poſſe deſperabant: in mulieres, ac teneram ætatem omni libidine intemperantiſſime abuſi: prægnantibus exciſo vtero fœtus eripientes, partim terræ alliſerunt, partim haſtis præfixos ſanguine rorantibus deferebant: ex præda quæ ferre non poterant perdiderunt.

Obſeſſa autem Vienna eſt XXVI die Septembris, aqua terraque circumcirca, immanibus Turcarum agminibus, vt ex edita Diui Stephani, elegantis, vetuſti

ac rari

ac rari operis pyramide, vnde longiſſime proſpectus patet, humani oculi aciem, exercitus magnitudinem ſuperare, comprehendere, metiriue nequiuerit. Ad decem millia paſſuum denſa tentoria, circiter vigintiquinque millia numero (ſic enim fere compertum eſt) poſita tenebant. Ipſe Turcarum Cæſar, ad Diui Marci, quæ ædes in via, qua itur in Hungariam, ſita eſt, caſtrametatus vſque ad Schuechat, & arcem Trautmansdorff; Imbraim Baſſa ſupremus Turcarum Cæſaris a ſecretis, & capitaneus, ac rerum pene omnium gubernator, à Danubio ad vſque Viennæ montana, caſtra habuit. In medio Turcarum Cæſaris exercitu, quemadmodum veriſſimis authoribus didicimus, tercentum ænea tormenta, quas bombardas vocant, collocata: vallo, foſſaque circum caſtra munita, & ad prœlium parata, inſtructaque omnia. Cæſaris caſtra, magnifice intus, de gentis more, auleis, aureis puluinaribus adornata, foris auratis faſtigiis collucebant, quæ quingenti circumſtipabant ſatellites, arcubus armati: ante tormenta mediocri relicto ſpacio, robur exercitus, quos Ianizaros vocant, conſiſtebat. Hi feruntur magna apud Turcarum Tyrannum authoritate eſſe, in quibus ſpes omnis victoriæ pendeat, quique eligendi Imperatoris poteſtatem habeant. Numero duodecim millia fuere. Deinde Baſſæ, duces, & capitanei, ex Natolia, id eſt, minore Aſia, Boſſena, aliiſque Turcæ ſubiectis prouinciis, poſt mœnia ad Cecium montem vſque obſidebant. Naſſadiſtæ, qui celocibus, actuariiſue nauibus freti, aduerſo flumine, Danubium tenerent, ripam fluminis ad Nuſdorff vſque quinque millia paſſuum a Vienna occupabant. Vbi porro Turca animaduertit, eam vrbis partem, qua Carinthiorum proſtat turris, vt infirmiorem, noſtrum præſidium fortiter inſediſſe, indeque tormentis ſuos milites præcipue impeti, vexarique: eo vim omnem contulit exercitus ſui, turrim expugnare conatus: in ſuburbiis, quæ exuſtà a noſtris militibus; ſolo, ob ſubitum hoſtium aduentum, nondum prorſus æquata erant, magnam vim tormentariorum exercitatiſſimorum collocauit, qui perfoſſis muris, poſt quos latebant, tuti, noſtros e mœnibus eminentes, certiſſimis ictibus impetiuerunt, multoſque adeo inſidiarum rudes confecerunt; quoad damno icti caueruut, ne quis appareret. Grandiora tormenta poſt ſuburbia conſtituit, quibus aduerſam Carinthiorum turrim vehementiſſime impugnauit. tanta interim, ad grandinis ſpeciem, ſagittarum vis effuſa eſt, vt proxima muro tecta, denſa iaculorum ſegete completa horrerent. Viceſima deinde ſeptima die Septembris Naſſadiſtæ quingentis celocibus Danubij pontem inuaſere, occupatum exuſſere: (etſi non vanum eſt, noſtros quoque priores, partem pontis ſubruiſſe) ibique in ripa caſtrametati, iter aduehendi commeatus, interclúſerunt. quod vbi a noſtris animaduerſum, equitatus cum tribus millibus peditum vrbem egreſſus, prœlio hoſtem laceſſiuit. ſed cum noſtri tormentorum grandiorum parum ſecum produxiſſent, hoſti in fugam verſo haud ita magnum damnum intulere. Eadem die Fridericus Rheni Palatinus, cum Wolfgango item Palatino, ad Cremblium appulit; qui ſi maturius veniſſet, magnum noſtris conſilio & armis ſubſidium adiunxiſſet. Cum autem certis authoribus pontem exuſtum dirutumque cognouiſſet, cum pleriſque aliis Crembſij inuitus reſedit. Interclúſis itaque aqua terraque itineribus, vt nihil neque inferri, neque efferri potuerit, circumquaque omnibus hoſtium copiis refertis viis, reliquum fuit, vt in vltimum diſcrimen vocati, noſtris corporibus, qui pro hoſtium ingentibus copiis ſane parua manus fuimus, hoſtilem impetum in omnem caſum ſuſtineremus. Quantus autem ſtrenuiſſimi cuiuſque animum timor, quanta denique vitæ ac ſanguinis vilitas inuaſerit, qui vtrinque res ex æquo æſtimauerit, facile conſiderabit; præſertim ſi expenderit, Viennam neque natura loci, neque arte hominum ſatis munitam, muro tantum aggeri impoſito, veteri ac vix ſex pedes denſo, vallatam; ad quem ſicco pede aditus militi pateat. Accedit, quod vrbs bene magna, vndique imminenti hoſti præſidia varia opponere neceſſe habebat. Erant autem qui in vrbe tuenda occupabantur milites, non plures X V I millia. Accedebant ciues, quorum multi non comparebant. Nam cum inutilem militiæ ſexum, vxores,

paruos liberos, matres, propinquos, senio ac morbo confectos, pie prosequerentur, iis ereptis ad communes fortunas defendendas redituri; hostis inusitata celeritas illorum consilio obstitit. Turcarum vero, cum exploratores nostri, tum illorum captiui, pro vero retulere, ter centum millia fuisse; qui si, vt solent, vno impetu vndiquaque ad mœnia successissent, tam pauci ne sustinerent oppugnationem, magnus metus inuaserat. Quare nihil deterriti, generosi animi Principes, Philippus Comes Palatinus, & qui vices Regis agens, summus Imperator designatus erat, Comes Nicolaus a Salm, natu grandior; Wilhelmus a Rogendorff, ac ceteri militiæ præfecti, & a consiliis tam paucorum militum virtuti non diffisi, intra vrbem ita affectam strenue perseuerandum decreuere.

XXIX autem die Septembris, qui Diuo Michaeli festus fuit, duo millia quingenti milites per Carinthiorum portam, eruptione facta, Turcarum circiter ducentos, Duces item duos interfecere, cum e nostris non plures tribus desiderarentur: quod si dimidia hora ante vrbem exiuissent nostri, Imbrahim Ducem, quem bassam vocant, vrbis situm speculantem, comprehendissent; qui omnium Turcarum Imperatoris actionum, consiliorumque gnarus, non pœnitenda præda venisset. Hispani interim, aliique milites, aliquoties pauci numero, plus minus quinquaginta vrbe egressi, per vineas plerosque hostium ex insidiis imprudentes oppresserunt, ac spolia tulerunt: non raro ipsi tamē temeritatis suæ pœnas dedere.

Iam spe vrbem Turca deuorauerat; quippe qui terrori fore omnibus tam immanem potentiam putarat: quibus in fugam coniectis, vrbem desertum iri, aut certe minus coactum iri, sibi certò persuaserat: ideoque tormenta ænea, quibus tentata mœnia subrui solent, in naues imposita, a tergo dimisit. Cum autem præter opinionem præsidia vrbis impauide hosti resisterent, alia via aggrediendum duxit: cuniculis actis, magnam vim puluerum muro subiecit; malleorum atque ignitarum sagittarum magnum numerum in vrbis fastigia effudit. immisit præterea Germanos quosdam pecunia corruptos, qui vrbem (quod tres deprehensi in quęstione confessi, qui XVII die Octobris iusto supplicio, in quatuor partes laniati sunt) variis locis, præscripto tempore incenderent, quo, cum omnia incēdio misceretur, ipse disiecto muro, aditu facto, perturbatos opprimeret. Quod cōsilium haud eos clam fuit, qui rebus gerendis, in vrbe inuigilarūt. Neque enim nisi mediocribus tormētis impetebat hostis, ac manuariis, quos arcubusos appellāt, ad omnium admirationem, diu noctuque, nulla intermissione certissimis ictibus imminebat. quæ muros labefacere, subruereve possent, nulla audiebātur. facilis itaque coniectura fuit, more suo Turcam variis locis, actis cuniculis, perfossoque muri fundamento, pulueribus adhibitis, ruinam aditumque moliturum. Qua vero vrbis parte penetraret hostis, nesciebatur; quoad Turca quidam ad mœnia, prope Fibri quam vocant turrim, vltro se offerens, prima Octobris die bene mane deprehensus indicium fecit. quo edocti Duces, aduersus hostium cuniculos, fodere instituerunt: neque infelici successu, ad Carinthiorum turrim, quam summopere Turcæ solo æquare conabantur, Turcarum operas nostri excepere; iisque propulsatis, magnam vim pulueris, vt quidam autumant, ademere. quæ res Turcarum Imperatori, magnæ admirationi mixtum terrorem attulit. Christianis parentibus se natum index fassus, de variis rebus interrogatus, verissime respondisse repertus est. Nam a pueris inter Turcas eductus, plurima eorum consilia callide imbiberat. De Turcæ consilio interrogatus, respondit, decreuisse vrbem, disiectis puluerum submotorum vi turribus, violenter derepente capere: docuit loca, quibus perfodere pararet: de tormentis respondit: terra quadringenta ænea tormenta aduecta esse, quæ pugni magnitudine globos iacularentur, ac maiora etiam quædam: aduerso autem Danubio, non plura subornata decem prægrandibus XX pedum longitudine. De nauigiis Turcæ respondit: Imbrahim Bassæ sexaginta naues parere: Turcarum Cæsaris nauium, se numerum nescire: Nassadistarum autem, quadringentos esse: omnibus porro nauigiis quinque armatorum millia ascripta: prægrandia quædam aliquot retro a Vienna milliaribus, relicta. De numero militum ait, ferendis armis idoneorum centum

millia

millia esse; in quibus duodecim millia Ianizarorum, qui Imperatorem Turcarum stipent; sex item millia, qui Imbrahim Bassæ adsint: horum armaturam esse, tormenta manuaria, arcus Parthicos, & pila non admodum longa; reliquos equestres esse. De summa mortalium, Turcarum exercitus interrogatus, circiter centum millia, numerari affirmauit. De camelis deinde, viginti millia agi respondit, pabulo, farina, armisque onusta: neque vltra milliare vnum, vniuerso cum exercitu, hominibus, iumentisque defatigatis, proficisci posse Turci asseruit. Multi captiui Turcæ quæstioni adhibiti fuerunt: sed hoc diuinitus (sic enim credere phas est) oblato indice, nihil veracius, præsentique rerum discrimini salubrius fuit. Ideoq; virtutis ergo Generosus Heros Guilelmus a Rogendorff, quoad viueret, homini victum amictumque pollicitus est. Huius porro indicium secuti Duces nostri, quibuscunque locis hostium operæ cuniculos agere parabant, diu noctuque suos in contra fodiendi opere continuere; ita vt vtrinque quatuor pedum spatio aliquando concurrere viderentur.

Quarta Octobris die, Turcæ adeo vehementibus omnis generis tormentorum fulminibus vrbem concusserunt, vt in stuporem veteranos, ac multo rerum vsu peritissimos exercitatissimosque milites coniicerent; qui se tantum tamque horribilem fragorem, nullis bellorum casibus vnquam expertos affirmarunt. Interea temporis hoste in agendis cuniculis occupato, nostri circiter octo millia rei sese bene gerendæ occasionem nactos rati, sexta die Octobris, quo hostem suburbiis arcerent, & agentes cuniculos explorarent, per Salis turrim erupere: multos e Turcis in suburbiis pro arcis porta, & Carinthiorum turri trucidarunt. Extitit interea quidam inauspicato clamore, strenue aduersus hostes irruentes reuocans, quod ordines componere, & aciem instruere consilium esse diceret. quo clamore, ceu panico terrore externatis repente militibus, receptu fugæ simillimo ad vrbem trepidabatur: adeo vt dēso fugientium agmine, multi in vallū fossamq; deuoluti, propriis armis, alij grauiter saucij, alij occisi fuerint. Ea eruptione Wolfgangus Hag, qui Dux, vexillo vni præerat, cum quibusdam primi ordinis militibus, & Hispanis, (qui primi sese omnibus periculis offerre ausi fuerunt) cum reliquos a fuga dehortatus, sese vt sequerentur Germani animi, ac fugæ nesciæ virtutis memores obtestaretur, longius in hostium insidias præcipitatus, destitutusque, fortiter pugnando oppetiit. Eadem die circa meridiem Turcæ camelos, sarmentis onustos, ipsi quoque onera baiulantes ad mœnia adegere. fossas impleturi videbantur, quo facilius aggerem exuperarent: sed nescio quomodo hosti certe consilium displicuit. Nihilo secius nostri instructa acie, suo quisque ordine, locoque hostem opperiebantur. Eck a Reischach strenuus miles, tres ea die glandes plumbeas, aduerso pectore excepit. summi Dei beneficio, ac ferrei thoracis, loricæque bonitate tectus, incolumis seruatus est.

Octauo porro Octobris die, ac pridie ante vtrinque ad Carinthiorum turrim per murum cuniculos egere, fundamentaque muri incidere; hac arte rati, mœnia suppositis excussa pulueribus, intra ciuitatem prolapsura, nostri rerum non ignari, præualidas trabes circumquaque muro admouerunt. quo factum vt incensis pulueribus disiecta mœnia, nostris indemnia foras prolaberentur. Dirutam muri partem subinde qui in vrbe erant, vt res ferebat, sarmentis ac trabibus, refecerunt. curæ omnium, magis ac magis ad vigilandum intentæ. Duces ipsi ad laborantem vrbis partem excubarunt. nulla quies, nullus oculis somnus capitur: perpetuus hostis amoliendi animos defatigat labor: iam proditionis suspicio, iam incendiorum metus, ducum vexat mentes. Eadem die, quidam e Turcis captus est; qui capitis periculo affirmauit, Turcarum Cæsarem non vltra decem dies ad Viennam fore. quod verum esse euentus docuit. Postero deinde die mane infra Carinthiorum portam hostes per foramen in vrbem summa vi penetrare conati; tamdem a nostris propulsati. A meridie circiter tertiam horam iterum tormentis æneis fulminare cœperunt; & murum prope Carinthiorū turrim, e regione Diuæ Claræ, duobus locis puluerum vi subruerunt. in ipsa interim muri ruina magno conatu aggerē superare, & per apertū murū inua-

dere parabant. Fortiter noſtri hoſtem ſuſtinuerunt, multi Turcarum occiſi: Hiſpani quidam, Germanique milites, vna cum muri parte, cui inſiſtebant, eiecti, deuolutique, fere ſalui euaſere. Hîc raro caſu, quidam tormento ictus, pro mortuo habitus; deinde illæſo corpore in illius marſupio, plumbeus globus inuentus eſt. A nona Octobris die ad duodecimum, nulla intermiſſione, tormentorum aſſiduis ictibus cuncta perſonant: ſubinde ad mœnia euaditur; neque in vrbe ceſſatur: vehemens vtrinque certatio; ab vrbe omnis generis tormenta in hoſtes effunduntur. Muſicis interim inſtrumentis, tubis, tibiis, cornibus, fiſtulis ac tympanis, infractum imperterritumque animum noſtri ſignificabant.

Duodecima deinde die Octobris, ad Carinthiorum portam ex altera parte, Stubarum verſus quam vocant portam, iterum Turcæ magnam muri partem deiecere; neque vno tantum loco fumus apparuit. quod indicio fuit, pluribus locis, ſubiectis pulueribus, hoſtem ſimul mœnia ſubruere conatum. Sublato illico vexillo, Hiſpani Germanique milites, fortiter ſeſe hoſti oſtentant. ſed Turcæ terrore perculſi, neque diu, neque ita magna vi, noſtris negotium faceſſebant: ad oppugnandumque, quod e ſpeculis ac turribus quidam in vrbe viderunt, Turcarũ Duces frameis fuſtibusque ſuos milites pulſatos, adigere nequaquam potuerunt: ſi qui ad foſſam adacti, illico fugam retro arripuerunt. quam nos potentem manũ ſummi Dei fuiſſe interpretamur; qui cor virtutemque adimit, quando, quibuſq; voluerit. Statim poſt ſubruta mœnia, Turca, Carinthiorum turrim prægrandi ac violento tormento aggreſſus, certiſſimis ictibus, lapideis globis, faſtigia turris impetiuit, deiecitque; ſicque noſtris Bombardarum præfectis, defendendæ vrbis, ex ea parte, quæ ſola igniariorum tormentorum capax erat, & vnde magnam cladem hoſti obtulerant, facultatem ademere. Quamquam per noctem, quoad fieri potuit, admiſſa damna refecere: completa fimo vaſa muri inſtar oppoſuere, ſub quibus tuti hoſtem vexarent: quorum tamen multi inſigniter petiti à Turcis, manuariis tormentis icti, occubuere. Continenter interim Turca oppugnationem vrgere, ſuos animare, cohortari, impellere, vt ſuperato muro vrbem (quod facillimum factu erat) caperent. Decreuerat enim Turca, antequam infectis rebus, ſe in Hungariam reciperet, id quod e captiuis cognouimus, omnibus viribus, vndiquaque vrbem aggredi, atque vltimam oppugnationem experiri. quod noſtris magnum metum attulit; fecitque veriſimile, quod a decimoſecundo Octobris ad XIIII ab oppugnatione temperabatur. Hic varij vulgo, vt in magno metu, rumores ſpargebantur. Certum erat, Turcam, antequam infectis rebus diſcederet, omnia moliturum; quando ſubrutis in immanem aditum muris, diurnis nocturniſque oppugnationibus, nihil prorſus profeciſſet, per cuniculos in vrbem inuaſurum; derepente ex inſperato noſtros oppreſſurum, vndiquaque emergentibus e cellis vinariis, per inſidias, hoſtibus, plerique ſuſpicabantur: timebatur præterea, ne ſtationes militum, ſubiectis pulueribus diſiicerentur, non ſine magna noſtrorum clade. Sed pro ſui populi ſalute, ſi vmquam aliâs, hoc tempore ſane excubauit ſummus Deus; qui animos noſtrorum auxit, atque hoſtium audaciam repreſſit; monitumque hoc exemplo Chriſtianum populum maluit, quam funditus perditum. Nam XIIII Octobris, contra omnium expectationem, hoſtes iterum, igniariis manuariis, ac item grandioribus inſtare, ac magnam plumbeorum globulorum vim, ad glandium ſpeciem, oblongorum, in vrbem iaculari. Decima deinde hora noctis, incenſis caſtris (quod e quibuſdam Chriſtianis, qui effugerant, percepimus) magno vlulatu, (quem fuiſſe captiuorum exiſtimabamus, generis ac nominis noſtri Chriſtianorum, qui ſpem magnam fouebant, ſe tamdem aliquando liberatum iri: ſed valde ſua miſeros fefellit opinio: ſiquidem in fuga partim arrepti, in perpetuam ſeruitutem; partim crudelem in modum conciſi, ac laniati, oppetiere) fugæ ſimillimum diſceſſum properarunt. Merito itaque generoſis ac fortibus militibus ſummi quique honores haberi debent; qui gratia ſummi Dei, ſuo robore, Chriſtiani ſanguinis ſitientiſſimum hoſtem remorati, & a Germania, quæ firmiſſima eſt Chriſtianæ Reipubl. pars, ſuis corporibus excluſerunt. Quod ſi Viennam Turca cepiſſet, igniariorum tormentorum ornatiſſimam

tiſſimam

tiſſimam, inſtructiſſimamque copiam in ſuam poteſtatem redegiſſet; eo ipſo anno, per autumnum in ſuperiorem Germaniam facile penetraſſet. quam ſi occupauerit, quod Deus nolit, actum eſt de Chriſtiana libertate; ſub omnium grauiſſimo tyranno, duriſſimam Chriſti fideles ſeruitutem tolerabimus. Atque adeo, vt longius progreſſurus non fuerit, Viennam certe ita aggeribus muroque communiiſſet, vt per hyemem ibi refecto exercitu, primo vere, iuſto bello Germaniam laceſſere expeditiſſime potuerit. Conſtat enim, eo conſilio Turcam Viennam veniſſe, vt ea occupata, toto triennio Germaniæ bellum faceret, in eaque cruentam tyrannidem, pro libidine, innumerabili hominum ex omni ætate iactura expleret, omnia igni ferroque vaſta redderet: quod proh dolor iam nimium ſæpe experti ſumus, ac iam recenti vicinoque magis Auſtriæ periculo ac clade moniti, e ſomno vel veterno potius, expergefieri debemus. Vidimus his oculis, oppleta omnia loca cadaueribus, fœdis vulneribus crudeliſſime conſauciatos; nulli ſexui, nulli ætati temperatum. Exemti matrum aluo fœtus alliſi, parui pueri frameis diſſecti, haſtis transfixi: virginibus mixtæ matres, poſt abominabilem execrabilemque abuſum, horret mens dicere, a ceruice reſectis capitibus, toto corpore deformatæ. nullo omnino exemplo immanitatis extare, nec excogitari quidem poſſe exiſtimo, quæ non ediderit in noſtri ſanguinis fratres truculenta bellua.

Tempus itaque eſt, Viri Chriſtiani, vbicunque terrarum Chriſto viuitis; tempus inquam eſt, nos e ſomno excitari, hanc irati ob noſtra ſcelera, numinis plagam agnoſcere, vnanimiter ad Deum conuerti, reſipiſcere; omiſſo vanæ gloriæ ſtudio, odium mutuum ponere; monſtroſas de fide Catholica diſſenſiones, & nunquam finiendas diſputationes abiicere; in vnum Catholicæ Eccleſiæ ſacroſanctum corpus coaleſcere; & in amore proximi, ac bonis operibus ſimul, totis viribus, in Chriſto, qui caput eſt, vnanimes viuere, orareque vt nobis gratiam ſuam concedere dignetur, qua armati, immanem hoſtem, a ceruicibus noſtris propulſemus, & deinde oppreſſis hoſtibus, quieti, in pace, pie ſancteque viuere queamus. Quod ſi editum in infelices Auſtriæ Chriſti fideles exemplum nihil nos mouebit, hancque præſentem Dei plagam, ad nos nihil pertinere putabimus, quid aliud quam præſens exitium toti Germaniæ, ac orbi Chriſtiano, pronunciemus? Non, mihi credite, didicit modum habere hoſtis: circuit omnia, leo rugiens, impotenti animi libidine, inexplebili regnorum cupiditate, inſatiabili ſanguinis noſtri ſiti: longius ſemper longiusque progredietur, quoad vnus omnia occupabit. quod eum hactenus feciſſe, multorum Regum, Principum, populorum, vrbium exitio edocti, tandem ſcire debemus.

Cum itaque per noctem (vt diximus) magna pars exercitus diſceſſiſſet, Veneris die, Imbrahim baſſa, vna cum reliquis ducibus, mane inſtructis ordinibus, circiter LX mille equitum, in procinctu conſtitit: nihil tamen ea die geſtum. venit in mentem ducibus noſtris, quod ante e captiuis audierant, eſſe hoſtium voluntatem, vt de redimendis captiuis ageretur, & vtrinque fieret permutatio. Sic enim Imbrahim Baſſæ videri illi affirmauerant. mittunt itaque nuncium cum litteris, ſibi quoque placere, cum belli ius ita ferret, vt captiuorum ratio vtrinque haberetur. Ad quæ Imbrahim baſſa, ſuo ſigno confirmatas litteras dedit: quarum exemplum aſcribere, viſum eſt, operæprecium eſſe.

Imbrahim Baſſa Dei gratia ſupremus ſecretarius, ſupremus conſiliarius, potentiſſimi inuictiſſimique Cæſaris Sultani, Soleimani dux, & vniuerſi imperij, ac rerum gerendarum gubernator. Viſis litteris, quas nuntius veſter nobis reddidit, generoſi duces, ac rerum gerendarum præfecti illuſtres, de voluntate veſtra cognouimus. Scitote nos non veniſſe, veſtras vt ciuitates occuparemus; ſed vt Archiducem veſtrum Ferdinandum quæreremus: quem tamen non inuenimus. etſi pluribus diebus in illius expectatione hic morati ſumus; non tamen ad hunc vſque diem comparuit. heri tres e veſtris captiuos libere ad vos dimiſimus: ſimili ratione vos cum noſtris agere æquum eſt, quomodo nuntium veſtrum iuſſimus ad vos referre. Integrum porro vobis eſt, mittere quem

vobis visum fuerit, qui de captiuis cognoscat: neque tali in casu de fide nostra quicquam dubitare debetis. Quod vero iis qui Budæ in præsidio fuere, fidem non seruasse insimulamur, illorum, non nostra culpa factum est. Datæ pro Vienna XVII *Octobris, Anno* MDXXIX.

In mandatis præterea nuncio dedere, sese, vt militares homines decet, iuxta ius belli facere, constitutum habere, quando eo res deuenerit, vt plurima inter eos agenda restent. Tabellario e Damascena purpura, vestem rubeam dono dedere. Eodem die Christophorum Zetlitz, de quo antea meminimus, Comitis Ioannis ab Hardeck vexilliferum captiuum, egregie aureis purpureisque vestibus ornatum, libere ad vrbem remisere; eademque de re, ei mandata dedere.

Postridie porro Cæsarem, qui cum exercitu præcesserat, persequutus ea celeritate, vt quinque diebus Budam venerint, quæ XXXII prælongis Germanicis milliaribus a Vienna abest; innumeri equi ex fuga mortui corruerunt; necnon e Turcis, captiuisque Christianis, passim in viis plurimi, cum assequi non possent, mortui reperti sunt. Paulus Backitsch, Sigismundus Weixelberger, & Ioannes Cazianer, leui armatura fugientes persecuti, multos ceperunt, plurimos interfecerunt; e captiuis etiam Christianis non paucos liberauerunt: Nassadistæ quoque ad Posonium, ex vrbe, arceque, cui præfectus fuit Wolfgangus Oder, impugnati, quibusdam demersis nauibus, magnam iacturam fecerunt. Captiui Turcæ, pro certo affirmarunt, Turcarum Cæsarem maxima damna accepisse, tum quod plurimi ex illius militibus cæsi, igniariorumque vi confecti sunt, multi fame enecti: tum quod equorum camelorumque ingentem numerum amiserit; tum quod singulari virtute præditum Bassam, Ducem e Natolia, id est minori Asia, quod certis authoribus accepimus, pro Carinthiorum porta catapulta igniaria ictū desiderarit. Causę discessus fuisse perhibentur, quod pro tanto exercitu commeatus non suppeditauerint; indeque intolerabili fame vexatos hostes, diutius durare nequiuisse, & quod cœli immitioris inclementiam, appetente hyeme, molles Asiæ gentes, & transmarini milites, non ferendam experiebantur. Ianizeri præcipue militiam diutius ferre recusabant; etsi centum in dies singulis asperi (sic nummi uocantur Turcici argentei; qui singuli sex nostratibus, id est crucifero vno cum dimidio, commutantur) numerentur: quamquam negauerat sese Cæsar a Viennæ oppugnatione, nisi vrbe capta discessurum; etiamsi tanta niues cælitus decideret, vt ad genu vsque pertingeret. Adhæc Turca pro comperto habebat, Ferdinandum regem, iustum exercitum in Bohemia contraxisse: ab Imperio non contemnenda auxilia mitti, paratumque prœlio cum eo decernere: & cum suos fame laboribusque fatigatos sentiret, cum recentibus congredi noluit. Recta itaque, fugienti similis, ad Albam vsque properauit, magna præda onustus. Tam lentum Turcæ discessum, Duces, militiæ præfecti, & a consiliis, aliquandiu suspectum habuere; in insidiis alicubi aliquot millia subornata, latere rati, instructi acie pro vrbe egressi, Iouis diem integram armati constitere: cumque hostis nullus compareret, iterum ad vrbem sese receperunt. XVIII Octob. Fridericus ad Rhenum Palatinus, vna cum reliquis Principibus, quos Crembsij per obsidionis pericula fuisse ostendimus, Viennam venit. Haud ita multis post diebus, cum ab hoste iam summi Dei ac bonorum virtute securi agerent ciues, grauior ab amicis terror obiicitur. Germani milites, & Imperij præcipue auxilia, plus quam barbarica truculentia, iuris humani diuinique obliti, hostilibus animis, neglecta maiorum disciplina, indignissimis iniuriis contumeliisque ciues affecere. Nam quidam non contenti vina exhausisse, in quo perdendo magis, quam hoste arcendo occupati, sic inebriabantur, vt cum ad arma signum daretur, alij arma vbi inuenirent, ignorarent, alij vacillantes per plateas offenderent: hospitium suorum, etiam præsentium, refractis seris, corruptis arcis, armariis, mensis; direptis quæ reliquæ erant, facultatibus, animos suos manusque expleuerunt: necdum illorum libidini satisfactum; vitra, fornaces, tabulas pictas comminuerunt: (tantum non vitam miseris ciuibus eripuerunt) vina, carnes, panes, copiose suppeditata, ac regis optimi benignitate gratuito condonata, nihil

importunos

importunos animos flectebant. Nam XIIII vexillorũ ab Imperio auxilia XXIII Octobris, a prima luce vſque ad veſperum, frequentes coiêre; conuentuque habito, trium oppugnationum ſtipendia, de more militari flagitarunt; quæ niſi numerarentur, præſentem ducibus ac ciuibus cædem denuntiabant: omnia denique acerba minati. Conradum Goſman, & Iacobum a Werdenau, capitaneos, per integram diem, conuentui intereſſe coegerunt. Qui cum docerent, quam iniuſta eorum petita eſſent, ſi quid iure deberetur, ſeſe offerre aiebant; quos tam diu in vinculis ac cuſtodia ſeruarẽt, quoad ſatisfieret. ſimulque copioſe ad eos ac fortiter Eck a Reiſchach verba fecit, cum petenti libera quæ vellet dicendi copia facta eſſet. Sed nullius oratione, humanitate, admonitione, quicquam profectum: vno ore omnes ſublata voce, pecuniam flagitare, cædem, prædam minari. Quem tumultum grauiter ferebat inclytus Princeps Fridericus: atqui indomitum vulgus, niſi ſuæ libidini ſatisfieret, compeſci poſſe deſperabat. quid facerent? de oppugnatione ſtipendium coactum, ac vi magis quam merito extortum vnum promiſerunt: ſed nondum placati milites, duobus ſupra dictis ducibus haſtas vndiquaque intentarunt: quoad inclinato iam die, magni Michaelis vexillifer, prolato ſigno progreſſus, Commilitones, ait: Quicunque emeritis duobus ſtipendiis, & vno, oppugnationis gratia oblato, contenti eſſe volunt, me ſequantur. Ægre hic a vexillifero cruentas manus abſtinuerunt. Eum deinde per denſum circulum perrumpentem, vexilliferi reliqui, & anteſignani ſecuti, conuentum diremêre. Cum porro Imperij auxilia duobus emeritis ſtipendiis, item vno oppugnationis prætextu extorto, diſſolutis deliniti eſſent: ecce ibi alia exoritur diſſenſio. Veterani milites, qui plures annos Duce Leonhardo a Vels in Hungaria militauerant, & Eckij a Reiſchach imperio ſubiecti, quod debita ſtipendia non continuo, & ex ſententia numerabantur, ſe vrbem directuros minati: propter tumultum magnus iterum metus ciues occupauerat: qui maturo Ducum, militiæ præfectorum, & conſiliariorum, ſanoque conſilio diſcuſſus, tamdem conquieuit. Sic res vtrinque geſtas, breuiter quam veriſſime complexi ſumus, ne longa narratione hominum aures oneraremus. Deo ſanè Opt. Max. merito gratias agere debemus, qui immanem efferatumque tyrannum longius ſæuire vetuit; orareque vt aduerſus incredulos, nobis in fide vera conſentientibus animos roburq; miniſtret, quo ſimul ex hoſte crudeliſſimo victoriam, ſimulque pacem aliquando tãdem reportemus.

CATALOGVS VIRORVM ILLVSTRIVM, DVCVM MILITIÆ, PRÆFECTORVM, LEGATORVM, CÆTERO-rumque, quorum virtute & conſilio ſecundum Deum Vienna ſeruata fuit.

Primi ordinis officia militaria.

Illuſtriſſimus Princeps, Philippus Palatinus ad Rhenum Bauariæ Dux, Friderici patrui loco ſupremus auxiliorum imperij Dux, ſeu Capitaneus.

Comes Nicolaus a Salm, natu grandior, inclyti Regis Ferdinandi a conſiliis, ac cubicularius, ſupremus totius exercitus Regij Capitaneus; de cuius fato obiter paucis perſtringam. Iam inde a prima ætate, & ipſo tirocinio, maximis bellorum caſibus exercitus, omnibus fere memorabilibus prœliis interfuit. Et nuper Viennæ, cum murus vi pulueris ſubiecti labefactatus corrueret, lapide ictus, altero pede vulnus accepit: quod vix dum obductum, ſoluta obſidione, cum Strigonium cum exercitu aliquot millium profectus eſſet, recruduit: adeo, vt inualeſcente malo, imbecillior, quam qui militiam ferre poſſet, amicorum conſilio, ad ſuos domũ redierit; quo per quietem priſtinam valetudinem reciperet. Deinde in Marcheck, Auſtriæ Caſtello, in ſuorum luctu & lachrymis e vita diſceſſit. Felix poſt tot emerita decora heros, ſi (quod vnum in votis habebat) pro patria, ac Chriſti fide, ſaltem fortiter pugnanti oppetere, & parta ſuis victoria, generoſum ſpiritum reddere licuiſſet. Obiit anno a nato Chriſto M. D. XXX, IIII Menſ. Maij, ætatis ſuæ anno LXXII.

Gulielmus a Rogendorff, &c. Inuictiſſimi Imperatoris Caroli conſiliarius ac cubicularius, & inclyti Regis Ferdinandi item conſiliarius, ac magiſter equitum; quem hodie dicunt Mareſcalcum,& Magiſtrum de campo.

Marcus Beck a Leopolſdorf,eques auratus,& iuriſconſultus, conſiliarius Regius, & Vicedominus terræ Auſtriæ infra Onaſum flumen, ſupremus annonæ præfectus; quem vocant magiſtrum munitionum.

Vlricus Leiſſer, Regius legatus, quem hodie dicunt Conſiliarium campi, ſiue de la Guerra; & ſupremus tormentorum ac machinarum bellicarum præfectus, quem vocant capitaneum *del' artelaria.*

Legati ſiue commiſſarij rerum bellicarum,& a conſiliis.

Georgius a Bucha,conſiliarius regius,& locum tenens Auſtriæ infra Onaſum.

Leonhardus a Vels, conſiliarius & cubicularius regius, dux ſiue capitaneus ſeptem vexillorum veteranorum.

Nicolaus Rabenhaubt,a Suchen,eques auratus,conſiliarius regius,Auſtriæ infra Onaſum cancellarius.

Eck a Reiſchach,eques auratus,conſiliarius regius, capitaneus ſex vexillorum.

Rudolphus ab Hochenfelt, conſiliarius regius Auſtriæ infra Onaſum.

Nicolaus a Turri, conſiliarius regius, dux copiarum quæ aduerſus Sagrabienſem Epiſcopum,ex Hiſpano Germanoque milite conſcriptæ fuere.

Felicianus a Potſchach, conſiliarius regius,Auſtriæ infra Onaſum.

Ioannes Catzianer, eques auratus, Carniolæ præfectus, leuis armaturæ equeſtrium turmarum dux.

Ioannes ab Eibeſuuald,eques auratus,conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Ioannes a Greiſneck, eques auratus, regius cubicularius hereditarius Carinthiæ, capitaneus peditatus ac ciuitatis Viennæ.

Melchior a Lamberg, conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Wolfgangus Matſcheber, Archiducatus Auſtriæ legatus ſiue conſiliarius campi.

Troianus ab Aursberg,eques auratus,conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Bernhardinus Ritſchan,eques auratus, Regius legatus ſiue conſiliarius campi.

Helfrichus a Meckau, eques auratus, conſiliarius Regius, Auſtriæ ſupra Onaſum legatus.

Eraſmus ab Obriſchan,conſiliarius campi Carniolæ.

Raimundus a Dornberg,eques auratus,conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Michael Otho ab Achterdingen,conſiliarius campi,præfectus machinarum bellicarum Auſtriæ ſupra Onaſum.

Ioannes Apholter,conſiliarius & Mariſcalcus campi.

Sigfridus Collenitſch,Iuriſconſultus,conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Ioannes Kauffman,Iuriſconſultus,conſiliarius Auſtriæ infra Onaſum.

Officiorum militarium præfecti.

Vitus a Walenburg, ſupremus a numerandis ſtipendiis, vel præfectus nummorum.

Leonhardus Kuttenfelder,ſupremus cenſor,ſiue luſtrator exercitus; *el Veador.*

Michael Stutzel,Petrus Stern,Ioannes Weisberger,ſecretarij militares,ſiue cāpi.

Iodocus Lilgenberger,annonæ præfectus.

Ioannes Gamper, præpoſitus iudiciorum veterani exercitus, *el Alcaldo de la Iuſtitia.*

Ioannes Eberle,Præpoſitus caſtrorum veterani exercitus,*el Preuoſt*; qui tormento ictus occubuit. Huic ſuffectus Valentinus a Gerada.

Georgius Stockel a Lindau,ſupremus præfectus excubiarum veterani exercitus, *Maiſtro de la garda.*

Wolfgangus Gabaij tribunus, ſiue quartarum Magiſter veterani exercitus.

Caſpar Schnaiter,Præpoſitus caſtrorum Eckij a Reiſchach: *el Preuoſt.*

Ioannes a Berneck,cenſor ſiue luſtrator exercitus Nicolai a Turri,*el Veador.*

Ducum

Ducum catalogus, & copiarum quas quiſque duxerit, numerus.

Wolfgangus a Rogendorff, conſiliarius Regius, Mariſcalcus terræ Auſtriæ, infra Onaſum flumen, quingentos equites duxit; inter quos nobiles recenſentur:
Longinus a Bucham.
Sigiſmundus a Bucham.
Ioannes a Lappitz.
Sebaſtianus Hager.
Eraſmus a Starhenberg.
Leopoldus a Mainburg.
Martinus a Bucham.
Ioannes a Bucham.
Ioannes a Lamberg iunior.
Ernrichus Kœnigsberger.
Vitus Kœnigsberger.
Leopoldus Lembacher.
Wolfgangus Eſmaiſter.
Rudolphus Freiſchlag.
Ioannes Lasberger.
Andreas Waltinger.
Georgius Grabner.
Marcus Mamainger.
Gebhardus Weltzer.
Godhardus Vellendorffer.
Hieronymus Geier.
Wolfgangus Span.
Ludouicus Schonbrunner.
Ioannes Roſenhart.
Chriſtophorus Rauchenecker.
Vitalis Kalter.
Ioannes Lob.
Chriſtophorus Haritzer.
Achatius Meſtenbeck.
Chriſtophorus Schonburg.
Georgius Dietrichinger.
Chriſtophorus Auſer.
Chriſtophorus Redler.
Ioannes Wallen.
Stephanus Polchinger.
Chriſtophorus Randecker.
Reinprechtus ab Eberſdorff, Capitaneus ciuitatum Auſtrię, ſuper vnum vexillum peditum.
Ioannes Fintzenſeiſer, & Richardus Infaner, capitanei ſuper delectum denorum militum, terræ Auſtriæ infra Onaſum.

Sub Nicolao a Turri capitaneo meruerunt:

Stephanus Graſuuein, eques auratus, conſiliarius, capitaneus, C C L equitibus Stiris præfectus, prę̨ſto non fuit: cuius loco ſucceſſit Bartholomæus Weiſnecker.
Otho a Paen, ſignifer.
Gothardus a Lamberg.
Chilianus Zuch.
Martinus a Mallentein.
Caſpar Schrampf.
Zacharias Hymberger.
Andreas Rindſcheid.
Martinus a Flednitz.
Rochus a Trautmansdorff.
Chriſtophorus Hebenſtreit.
Vlricus Mazeber,
Dauid Hunberger.
Iob Gambs.
Chriſtophorus a Lindeck.
Andreas Lamiſdorffer.
Erhardus Mindorffer.
Andreas Wintzrer.
Clemens Prunhaimer.
Heinrichus Prantner.
Ioannes Mulhauſer.
Gulielmus Freitag.
Martinus Semenitſch.
Ioachimus Freitag.
N... Edlinger.
Ioannes Pernecker.
Leonhardus Pandorffer.

Abelo ab Holeneck capitaneo, vexillum paruit peditatus Stiriæ; ſub quo nobiles fuerunt:

Hartmannus ab Holeneck.
Paulus Stainacher, ſignifer.
Georgius Steinbeiſſ: qui tormento ictus occubuit.
Andreas Stadler, &c.

Sub Antonio Rud a Kolnburg, Stiriæ peditatus vexillum vnum meruit; ſub quo nobiles:

Georgius Wildenſteiner, ſignifer.
Wolfgangus a Lamberg.
Adamus & Sebaſtianus Sultzbacher, fratres.

Melchior Stadler.
Melchior Schramph.
Sebastianus Rosenberger.

Leonhardus Lochner Carinthiæ capitaneus, duas centurias equitum duxit; in quibus nobiles:

Ioannes a Neunhauf.
Christophorus Dosch.
Christophorus Brunhaimer.
Wolfgangus ab Eckenburg.
Christophorus ab Eckenburg.
Leonhardus a Malentein.
Ioannes Brunhoffer.
Ioannes Rhenner, &c.

Christophorus Saler, capitaneus, vexillum duxit peditum Carinthiæ; sub quo nobiles:

Christophorus Mardachs, signifer.
Ioannes Hauts.
Caspar Kienberger.
Christophorus Keller.
Hans Reischberger.

Hispani capitanei;

Ludouicus de Aualos, Magister campi. Ioannes de Anguilera, Ioannes de Salinas, Melchior de Villaruel, circiter septingentos Hispanos pedites duxerunt: qui strenué pro Ferdinãdi regis optimi salute excubantes, omnibus periculis vltro sese primi obtulere: adeo vt audierim neminem tam maleuolum, qui non singulare illorum virtuti testimonium dederit. In his nobiles numerantur:

Ciros signifer.
Antoni⁹ Comargo signifer: occubuit.
Petrus Nauares, signifer.
Cardenes, item signifer.
Georgius Manriquez.
Christophorus de Aranda.
Ludouicus de Calathauit: occubuit.
Alfonsus de Eredia.
Zapata.
Val de Rama.
Balacurs.
Iuanus de Argolio.
Ferdinandus de Roza.
Iacobus Garziàs de Gusman: occubuit.
Gueuara. &c.

Didacus Seraua, Regiæ Maiestatis puerorum nobilium præfectus, vnde reliqui se effugisse facile patiebantur, Viennam iam aqua terraque, hostium innumeris copiis circumseptam, conducta celoce, decoris demerendi spe incensus, secundo Danubio properauit: in oppugnatione primus in hostem sulphurata iaculatus, aduerso thorace tria spicula excepit. Multa memorabilia Hispanos patrasse audiui, sed quia incerto autore ferebãtur, malui bonos milites suis laudibus fraudare, quam nimium laudandi studio, palpum obtrudere voluisse videri.

Sub Ioanne Cacianer, Capitaneo, Nicolaus Schnitzenbaumer CLX equitibus præfuit; in quibus nobiles:

Ioannes Leisser, præfectus excubiarũ, vel magister *de lagarda*.
Ioannes Gall, signifer.
Alexius Flaschberger.
Christophorus Mindorffer.
Ioannes Globits, Præfectus excubiarum.
Ioannes Leble, &c.

Sub Ioanne Comite ab Hardeck, a poculis hereditario Austriæ, infra Onasum, Capitaneo, militarunt CCL equites; in quibus nobiles:

Ioannes a Schelnberg.
Heinrichus a Schelnberg.
Christophorus Zedlits, signifer.
Erasmus Deuffel.
Gulielmus ab Oberbeck.is, excusso ab equo ad D. Marci ædem signifero, fertur signum arreptum, vt ante meminimus, seruasse, & ad vrbem retulisse.
Nicolaus Rechenberger.
Conradus Phrior, Vratislauiensis.
Ioannes Reibnits.
Melchior Panouuits.
Valentinus Longus a Procat.
Sebastianus Hosuuits.
Balthasar Seidlitz.
Conradus Seidlitz.
Ioannes Haubitz a Rupersdorf.
Laurentius Magnus.
Balthassar Knoblosdorff a Berndorff.

Georgius

Georgius Scheredi: item Georgius Hatalinij, Adamus Honorij, Ioannes Norouusky: qui quatuor, Episcopo Strigoniensi cum seruirent, impiis & consceleratis illius cum Turcis conspirationibus offensi, cũ XXVIII equitũ turma, ad Ferdinandum Regem sese receperunt.

Sub Leonhardo a Vels, capitaneo, singulis vexillis, Præfecti fuere capitanei infrascripti.

Ægidius a Vels.
Ioannes ab Altenhausen.
Thomas Flaschberger, signifer.
Christophorus Reischacher.
Hainrichus Wundershofer.
Ioachimus ab Helmstorff.
Thomas ab Armstorff.
Petrus a Vels.
Nicodemus Sinckmoser.
Ioachimus ab Rosenau.
Hainrichus Sendroffzky.
Albertus ab Kodsan.
Georgius Westualin.

Caspar Ritschan, capitaneus Regius, vexillum peditum duxit; inter quos nobiles fuere:

Christophorus & Ioannes Amsteter.
Ioannes Lochner.
Ludouicus Gall.
Guilielmus Waltinger.
Gregorius a Faulach.
Georgius Seidlitz.
Caspar Carlouitz, &c.

Wolfgangus Hagen, capitaneus Regius, vexillo peditum vni præfuit. longius in hostem progressus, atque a nostris (vt ostendimus) destitutus, fortiter pugnando oppetiit. cui successit Ioannes Altenhauser; sub quo nobiles militarunt:

Albertus Peltzky, signifer.
Ioannes Parnsbruner.
Christophorus a Sinzndorff.
Georgius Strasser.
Ioannes Werder, &c.

Sigismundo Leisser, capitaneo Regio, vnum vexillum peditum paruit; sub quo:

Guntherus ab Herberstain, signifer.
Matthias Fux.
Iacobus Tranner.
Andreas Hoffer, &c.

Sub Maximiliano Leysser, capitaneo Regio super vnum vexillum peditum, militarunt:

Sebastianus a Weisseneck, signifer.
Petrus a Weisseneck.
Christophorus Leisser.
Seifridus a Ratmansdorff. Andreas a Mallentein. Caspar & Ioannes Ottwein. Balthassar Schramph. Hieronymus a Rechberg. Caspar Purcksdorffer.

Ioannes Surg, a Surgenstain, capitaneus Regius, vexillo vni præfectus; sub quo meruerunt:

Erhardus a Perlingen, signifer.
Georgius Waldner.
Ioannes Brenner.
Georgius Gluck.

Ioannes Grummoser, capitaneus Regius, duo vexilla peditum tenuit; sub quibus militarunt:

Guilielmus a Bibrach.
Michael Wildmair, signifer.

Sub Eck a Reischach capitaneo, sex capitanei, qui singulis vexillis præfuerunt; militarunt:

Ioannes Vlrichus a Rotenburg.
Ioannes Dietrichus ab Hocheneck, capitaneus.
Schweickhardus Thum a Neuburg.
Iodocus a Grienstain, signifer.
Ludouicus Wolff ab Habsberg.
Ioannes ab Hochenfeldt.
Ioannes a Seiboldstorff.
Rupertus a Grana, Burgundus.

Maximilianus Auer, ab Hernkirchen, capitaneus Regius vnius vexilli peditum.

Ioannes Georgius a Burckſtal capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo militârunt:

Heinrichus ab Raubenſtein.
Sebaldus a Bolckenſtain.
Wolfgangus Sigiſmundus a Stain.
Ioachimus Schonfelder.
Wolfgangus Gultinger.
Guilielmus Füller.
Conrad Zeller.
Georgius Gurtler, ſignifer.

Eitel Ioannes a Faulach, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Chriſtophorus a Schina, ſignifer.
Fridericus ab Eintzberg.
Wenceslaus ab Homburg.
Ioannes Reibitz.

Chriſtophorus a Neuenfels, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Michael a Landenburg, ſignifer.
Ioannes Ottmair.
Ioannes a Logau.

Wolfgangus Pfaffenlap, capitaneus Regius vnius vexilli; ſub quo:

Ioannes Eberbardus a Reinach.
Iacobus Sigiſmundus a Reinach.
Heinrichus a Mandach, &c.
Erneſtus a Brandenſtain, Regiæ Maieſtatis ſatellitũ, quos Trabandos vocant, capitaneus, quatuor ſignis præfuit peditum Bohœmorum; in quibus nobiles fuerunt:
Guilelmus Zuſirzetitzky a Wartẽberg, capitaneus Regius vnius vexilli.
Sebaſtianus Knoblſtorffer, ſignifer.
Petrus a Proſez, capitaneus Regius, vnum vexillum duxit.
Petrus a Wopith, Ginackh, Perzina, capitaneus Regius duorum vexillorum.
Achatius Schlusky, a Clunna, ſignifer.
Venceslaus a Landa, ſignifer.

Nobiles quidam, qui nulli duci addicti militarunt.

Rupertus Comes a Manderſchiet.
Wolfgangus Comes ab Ottingen, qui proprio ære militauit.
Guilielmus ab Herberſtain, eques auratus.
Ioannes Salamanca, egregia virtute iuuenis Hiſpanus. hic vna cum aliis quibuſdam, Cacianero Duce, excurſione facta ad Viennæ montana, cæſis fugatisque Turcis, fortiter ſeſe geſſit.
Chriſtophor⁹ a Lamberg Gaurini præfectus, Turca aduenientẽ, arcem minime munitam incendit, ſeruatisq; tormentis Viennam venit.
Georgius Wolfframſtorffer, Regiæ Maieſtatis venationum præfectus.
Leonhardus Hauſer, vir ſtrenuus, capitaneus Ciuitatis Viennæ; cuius ædes ærumnoſarũ mulierum puerorumque perfugium fuerunt; tormento ictus conualuit.
Eraſmus Scheürer.
Ioannes Haug a Frainſtain.
Hieronymus Ruck.
Sigiſmundus Guntheshauſer, &c.

Auxiliorum Imperij Catalogus.

Philippus Palatinus ad Rhenum, de quo antea mẽtionem fecimus, centuriam equitum vnam duxit.
Silueſter a Schaumburg, & Ludouicus a Graueneck, tribuni.
Thomas Marſchalcus a Pappenhaim.
Georgius a Rechberg.
Georgius Hund, &c.
Conradus Gotzman, dux ab Electoribus Principibus præfectus ſeptẽ capitaneis; ipſe in obſidione Viennæ non fuit. nam Crembſij reſedit.
Georgius a Lauffenholtz, capitaneus vnius vexilli auxiliorum Imperij.
Ioannes a Mortlingen, ſignifer.
Ioannes a Feſtenberg.
Martinus & Vitus ab Egloffſtain.
Gundelius & Ambroſius a Schamberg.
Ioannes Taubentantz, capitaneus Imperij vnius vexilli.
Balthaſar a Bock, ſignifer.
Wolfgangus a Creutzen.
Eraſmus ab Haid, &c.

Ioannes a Gundelfingen, capitaneus Imperij, vexilli vnius.
Christophorus Groland; signifer.
Caspar Altmulstainer, Zammacher, Norimbergensis, capitaneus Imperij, vnius vexilli.
Pancratius Zolner, signifer.
Christophorus Stramer.
Nicolaus Rosenberger.
Friderichus Haner.
Ioannes a Riedlingen, capitaneus Imperij vnius vexilli.
Georgius Schmid Hornbergensis, signifer.
Iodocus ab Haid, &c.
Magnus Michael ab Ansbach, capitaneus vnius vexilli.
Paulus Hartumb, signifer, &c.
Michael a Bamberg, capitaneus vexilli vnius.
Melchior Schàid, signifer, &c.
Ioannes Hablutzel, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Burghardus Faber, signifer.
Guilelmus Talhamer, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Eysen, signifer.
Christophorus Iud, capitaneus vexilli vnius.

Iacobus a Werdnau, dux ab Electoribus principibus, septem signis præfectus, in obsidione non fuit, sed Crembsij cum Friderico Palatino egit.

Ludouicus a Graueneck, capitaneus Imperij auxiliorum vexilli vnius.
Guilelmus Guss a Gussenberg, signifer.
Rudolphus a Pappenhaim, Mariscalcus Romani Imperij hereditarius, capitaneus vexilli vnius.
Ioannes Sigismundus ab Ellerbach, signifer.
Georgius Lamparter a Greiffenstain, capitaneus vexilli vnius.
Georgius a Fechingen, signifer.
Ioannes Mergel Memmingensis, capitaneus vexilli vnius.

Sacri Romani Imperij officia militaria.

Ernestus a Brandenstain, sacri Romani Imperij supremus censor militaris, siue lustrator exercitus; *el veador.*
Michael Beheim, Præfectus tormentorum, & machinarum bellicarum; *capitaneus de l' artelaria.*
Georgius de Myndelhaim, præpositus iudiciorum; *el alcaldo della Iustitia.*
Bartholomæus Aman, præpositus castrorum; *el preuost.*
Philippus a Gelnhausen, præfectus excubiarum septem signorum, quæ sub Cunrado Gotzman meruerunt; *el mastro della Garda.*
Sebastianus a Schorndorff, præfectus excubiarum septem signorũ, quibus præfuit Iacobus a Werdenau.
Ioannes Smidel tribunus, magister quartarum.

FINIS OBSIDIONIS.

LECTORI S.

Quia paullo ante, sub initium catalogi huius, illustri Comiti Nicolao Salmensi, Nicolai Iunioris patri; Egonis, Iulij nunc adhuc superstitis, Nicolai III, auo; magnæ, veræque tributæ sunt laudes, ab auctore commentationis huius: visum est vel auctarij, vel plenioris ellogij grauioris ve testimonij loco, monumentum insigne subiicere, quod æternandæ viri maximi memoriæ, Diuus Ferdinandus Cæsar in æde Dorotheana Viennensi, opere marmoreo, posuit. Lector lege, relege, viue, ac vale.

DIS. MAN. S.

INCOMPARABILIS HEROS, NICOLAVS
COMES A SALM, DIVI FERDINANDI,
ROMANORVM, VNGARIÆ, BOHEMIÆQ.
REGIS, ARCHIDVCIS AVSTRIÆ,
AB ARCANIS CONSILIIS, CVBICVLAR.
ET SVPREMVS PROVINCIARVM,

TERRÆ AVSTRIÆ CAPITANEVS,
QVVM DIVVS FRIDERICHVS ROM.
IMPERATOR, DVX SIGISMVNDVS,
DIVVS MAXIMILIANVS ROM. IMP.
PHILIPPVS REX, KAROLVS V. ROM.
IMP. ET FERDINANDVS ROM. CÆSAR,
AVGG. FRATRES, RERVM POTIRENTVR,
EORVM AVSPICIIS REIP. ANNIS XLVI
FORTEM ATQVE STRENVAM OPERAM
DOMI MILITIÆQ. NAVAVIT.

ANNO PORRO DOMINI M.D.XXIX.
SOLYMANO TVRCARVM TYRANNO
VIENNAM OBSESSAM ATROCITER
OPPVGNANTE, DVM DIRVTIS MOENIB.
INVICTVM GENEROSI ANIMI ROBVR
PRO MVRO HOSTIVM MINIS OPPONIT,
SAXO PERCVSSVS LETALE
VVLNVS ACCEPIT.

DIVVS FERDINAND. PATRIÆ PATER.
VIRTVTIS RERVMQVE GESTARVM
GLORIÆ ERGO HOC EI MONVMENTVM
FIERI CVRAVIT.

Θ IIII DIE MENSIS MAII, ANNO
DOMINI IESV SERVATORIS
M. D. XXX.

VIRTVTEM POSTERI IMITANTOR.

FINIS.

INDEX

INDEX TAM VERBORVM, QVAM RERVM GESTARVM IN ANNALIBVS TVRCICIS MEMORABILIVM, ORDINE ALphabetico digestus:

Cuius prior numerus paginas, posterior lineas designat.

A.

B.

Balbec

C.

Chalifes

F.

H.

Harustis

I.

N.

Prætor

Ser

T.

V.

FINIS.

